

CONSILIUL JUDEȚEAN MARAMUREȘ

STRATEGIA DE DEZVOLTARE DURABILĂ
A JUDEȚULUI MARAMUREȘ,
PERIOADA 2021-2027

ANALIZA SITUAȚIEI EXISTENTE

CONSILIUL JUDEȚEAN MARAMUREȘ

CONTRACT nr. 21506/15.10.2021

STRATEGIA DE DEZVOLTARE DURABILĂ A JUDEȚULUI MARAMUREȘ, PERIOADA 2021-2027

Analiza situației existente

Elaborator: Asocieria S.C. ECO MAPS SRL / S.C. IHS ROMANIA SRL

CUPRINS

CAPITOLUL 1: INTRODUCERE.....	5

CAPITOLUL 2: ANALIZA-DIAGNOSTIC.....	7

Sinteza Analizei-Diagnostic	7

2.1. Descrierea generală a județului	27

2.2. Economia județului	38

2.2.1. PRINCIPALII INDICATORI MACROECONOMICI AI JUDEȚULUI MARAMUREȘ	38

2.2.2. STRUCTURA ECONOMIEI JUDEȚULUI	40

2.2.3. MEDIUL ANTREPRENORIAL	63

2.2.4. INVESTIȚIILE STRĂINE	66

2.2.5. COMERȚUL EXTERIOR	68

2.2.6. INFRASTRUCTURA DE AFACERI	69

2.2.7. FORȚA DE MUNCĂ.....	71

2.3. Dezvoltarea teritorială a județului.....	82

2.3.1. ORGANIZAREA ADMINISTRATIVĂ. DEZVOLTAREA URBANĂ ȘI RURALĂ. RELAȚIILE URBAN-RURAL	82

2.3.2. MODUL DE UTILIZARE AL TERENURILOR.....	88

2.3.3. FONDUL LOCATIV	92

2.4. Patrimoniul natural și cultural. Turismul	97

2.5. Capitalul uman.....	128

2.5.1. EVOLUȚIA ȘI STRUCTURA POPULAȚIEI.....	128

2.5.2. MIȘCAREA NATURALĂ A POPULAȚIEI.....	137

2.5.3. MIȘCAREA MIGRATORIE A POPULAȚIEI	140

2.5.4. PROGNOZA POPULAȚIEI.....	143

2.6. Sănătate și servicii sociale	144

2.6.1. SĂNĂTATE	144

2.6.2. SERVICII SOCIALE.....	163

2.7. Educația	178

2.7.1. STRUCTURA SISTEMULUI EDUCAȚIONAL	178

2.7.2. POPULAȚIA ȘCOLARĂ	184

2.7.3. PERSONALUL DIDACTIC	188

2.7.4. INFRASTRUCTURA EDUCAȚIONALĂ	190

2.7.5. FORMAREA PROFESIONALĂ CONTINUĂ.....	194

2.8. Infrastructura de transport	195
2.8.1. INFRASTRUCTURA DE TRANSPORT RUTIER	196
2.8.2. INFRASTRUCTURA DE TRANSPORT FEROVIAIR	211
2.8.3. INFRASTRUCTURA DE TRANSPORT AERIAN	213
2.8.4. TRANSPORTUL INTERMODAL	215
2.8.5. TRANSPORTUL ÎN COMUN	215
2.9. Echiparea teritoriului	221
2.9.1. INFRASTRUCTURA DE APĂ ȘI APĂ UZATĂ	221
2.9.2. INFRASTRUCTURA DE TRANSPORT ȘI DISTRIBUȚIE A ENERGIEI ELECTRICE ȘI TERMICE . ÎLUMINATUL PUBLIC	235
2.9.3. INFRASTRUCTURA DE DISTRIBUȚIE A GAZELOR NATURALE	236
2.10. Potențialul material energetic	239
2.10.1 RESURSE MATERIALE	239
2.11. Mediul înconjurător și infrastructura de mediu	243
2.11.1. CALITATEA FACTORILOR DE MEDIU	243
2.11.2. BIODIVERSITATEA	252
2.11.3. ARII NATURALE PROTEJATE	255
2.11.4. SPAȚIILE VERZI	258
2.11.5. POLUARE FONICĂ	260
2.12. Capacitatea administrativă	262
2.12.1. ADMINISTRAȚIA PUBLICĂ LOCALĂ	262
2.12.2. BUGETELE LOCALE	265
2.12.3. STRUCTURI ASOCIATIVE ALE ADMINISTRAȚIEI PUBLICE LOCALE	269
2.12.4. COOPERAREA INTERNAȚIONALĂ	276
2.12.5. SECTORUL NON-GUVERNAMENTAL	278
2.13. Cercetare-dezvoltare-inovare (CDI)	279
2.14. Economie verde	281
2.14.1. ENERGIA REGENERABILĂ ȘI EFICIENȚA ENERGETICĂ	281
2.14.2. GESTIONAREA DEȘEURILOR	285
2.15. Transformarea digitală	288
2.15.1. INFRASTRUCTURA DE TELECOMUNICAȚII ȘI TELEFONIE MOBILĂ	288
2.15.2. INFORMATIZAREA SECTORULUI PUBLIC ȘI DIGITALIZAREA SERVICIILOR PENTRU CETĂȚENI ȘI MEDIUL DE AFACERI	291
<u>CAPITOLUL 3: ANALIZA SWOT</u>	<u>293</u>

Capitolul 1: INTRODUCERE

Consiliul Județean Maramureș este inițiatorul demersului de actualizare a Strategiei de Dezvoltare Durabilă a Județului Maramureș pentru perioada 2021-2027, proces ce s-a desfășurat cu experți interni și externi, implicând o largă participare a comunității locale. Acest demers este unul vital pentru dezvoltarea județului în actualul ciclu de programare europeană, strategia urmând a fi instrument util la dispoziția actorilor de la nivel local și central, fie ei instituționali, privați sau non-guvernamentali, pentru planificarea și corelarea intervențiilor realizate din diferite surse de finanțare.

Elaborarea Strategiei de Dezvoltare Durabilă a Județului Maramureș pentru perioada 2021-2027 a vizat următoarele obiective specifice:

- identificarea și validarea, într-un cadru participativ larg, a celor mai importante nevoi și provocări de dezvoltare cu care se confruntă județul și comunitățile locale de la nivel acestuia, în toate domeniile de interes (accesibilitate, mobilitate și echiparea teritoriului, economie verde și transformare digitală, dezvoltare economică, capacitate administrativă și cooperare teritorială, incluziune socială, sănătate și educație, turism și cultură etc.);
- evaluarea gradului de implementare a strategiei județene, a celor sectoriale și a strategiilor locale de dezvoltare aferente perioadei de programare 2014-2020, respectiv identificarea intervențiilor cuprinse în acestea care ar putea fi realizate în perioada 2021-2027;
- identificarea punctelor tari, slabe, a oportunităților și amenințărilor la adresa dezvoltării durabile a județului, care să fie valorificate, respectiv diminuate prin măsuri concrete în perioada actuală de programare;
- definirea și validarea unei viziuni și a unor ținte realiste de dezvoltare a județului pentru orizontul anului 2027, asupra cărora să existe un consens și o asumare din partea tuturor actorilor relevanți de la nivel local;
- identificarea intervențiilor concrete, majore, care trebuie implementate pentru atingerea viziunii și țăintelor de dezvoltare ale județului, în contextul resurselor de care acesta dispune;
- corelarea priorităților de dezvoltare de la nivelul județului cu cele deja stabilite la nivel european, național, regional, dar și local, cuprinse în diferite documente programatice (de ex. master plan-uri, strategii, planuri de acțiune, studii sectoriale, documentații de amenajare a teritoriului și urbanism etc.);
- transmiterea unui mesaj public coerent către locuitori, turiști și investitori de asumare de către toți actorii relevanți de la nivelul județului cu privire la asumarea unor obiective de dezvoltare pentru orizontul anului 2027;
- elaborarea unui document județean de planificare strategică, care să traseze liniile directoare pentru elaborarea unor strategii și planuri de acțiune la nivel subjudețean;
- stabilirea unui portofoliu realist de proiecte mature de investiții, care să permită creșterea gradului de absorbție a surselor externe – naționale și europene – de finanțare.

Strategia de Dezvoltare Durabilă a Județului Maramureș este structurată după cum urmează:

- *Sinteza analizei-diagnostic* – care prezintă într-o manieră sintetică, ușor de parcurs, principalele probleme, constrângeri și nevoi de dezvoltare de la nivelul județului, pe fiecare dintre domeniile de analiză ale strategiei;
- *Analiza-diagnostic a stării actuale de dezvoltare durabilă a județului Maramureș* – prezintă detaliat, într-o abordare comparativă și temporală, plecând de la date statistice, documente elaborate anterior la diferite nivele teritoriale, informații primite de la autoritățile publice locale și alte instituții relevante, problemele și nevoile de la nivelul fiecărui domeniu de analiză, reprezentările cartografice ale disparităților socio-economice și de infrastructură dintre localitățile județului, relațiile de cauzalitate dintre acestea, precum și proiectele care au fost implementate în perioada 2014-2020;
- *Analiza SWOT* – care identifică principalele puncte tari, slabe, oportunități și amenințări rezultate din analiza situației existente și validate în cadrul grupurilor de lucru și a consultărilor cu actorii relevanți. Acestea au stat la baza construirii arborelui problemelor și obiectivelor;
- *Strategia de dezvoltare propriu-zisă a județului* – care cuprinde o viziune pe termen lung, obiectivele specifice, țintele și prioritățile asumate la nivel județean pentru orizontul 2027, în strânsă corelare cu nevoile de dezvoltare identificate și cu liniile directe de la niveluri teritoriale superioare;
- *Portofoliul de proiecte prioritare al județului pentru perioada 2021-2027* – pe toate domeniile de analiză, tipurile de beneficiari (proiecte ale Consiliului Județean, proiecte de infrastructură sectorială ale județului, implementate de alți actori, precum și proiecte ale autorităților publice locale și ale celorlalți actori relevanți de la nivel local) și surse de finanțare, inclusiv cu detalii pentru fiecare dintre intervențiile propuse (cuprins în Anexa);
- *Planul de acțiuni* – inventariază și prioritizează acțiunile concrete de întreprins pentru atingerea obiectivelor specifice de dezvoltare stabilite în strategie, identifică sursele de finanțare ale acțiunilor și stabilește sistemul de implementare, diseminare, monitorizare și evaluare al strategiei, bazat pe un sistem de indicatori obiectivi și ușor de măsurat;
- *Fișa localității* – cuprinde informații specifice pentru fiecare UAT din județ cu privire la situația existentă, nevoile și prioritățile de dezvoltare pentru perioada 2021-2027, servind ca un instrument util de planificare pentru fiecare comunitate din județ în parte;
- *Broșura de prezentare a strategiei* – este un document de sinteză, atractiv din punct de vedere grafic, al Strategiei de Dezvoltare Durabilă a Județului Maramureș pentru perioada 2021-2027, ce poate fi utilizat ca mijloc eficient de promovare al județului.

Unul dintre aspectele esențiale avute în vedere la elaborarea Strategiei de Dezvoltare Durabilă a Județului Maramureș pentru perioada 2021-2027 a fost implicarea continuă și activă a tuturor actorilor de la nivelul județului și al comunităților locale, de la instituții publice, instituții deconcentrate, entități locale din subordinea acestora, companii și investitori privați, ONG-uri, mass-media și cetățeni. În acest sens, consultanții externi au aplicat chestionare online în rândul populației, au organizat mai multe întâlniri cu echipa Consiliului Județean Maramureș,

au organizat grupuri de lucru sectoriale deschise și dezbateri adresate publicului larg. Varianta de lucru a strategiei a fost postată pe site-ul Web al Consiliului Județean, perioadă în care a putut fi consultată și analizată de către toți cei interesați.

Capitolul 2: ANALIZA-DIAGNOSTIC

Sinteza Analizei-Diagnostic

În cele ce urmează prezentăm sintetic principalele concluzii ale analizei-diagnostic a stadiului actual de dezvoltare durabilă a județului Maramureș, pentru fiecare domeniu de analiză în parte:

Descrierea generală a județului:

- județul este amplasat la granița de nord a României cu Ucraina, respectiv la granița de est a Uniunii Europene cu spațiul ex-sovietic; cu toate acestea, legăturile transfrontaliere ale județului sunt deficitare, existând un singur punct de trecere a frontierei funcțional, exclusiv rutier; traficul feroviar dintre cele două țări a fost suspendat de mai mulți ani, din rațiuni tehnice și economice;
- reședința județului Maramureș, municipiul Baia Mare este un important centru urban în context național și regional, cu o îndelungată tradiție urbană; în mod similar, municipiul Sighetu Marmăției a îndeplinit, de-a lungul timpului, funcția de reședință a județului interbelic Maramureș și a fost un important centru al comunității evreiești din România;
- județul Maramureș are o istorie zbuciumată, suferind numeroase modificări teritorial-administrative (fiind chiar împărțit între două județe distincte până la Cel De-al Doilea Război Mondial), care însă nu i-au afectat coeziunea teritorială și socială, deși este alcătuit din 4 regiuni etno-folclorice ("țări"), cu o identitate bine conturată: Țara Codrului, Chioarului, Lăpușului și Maramureșului (Istoric);
- relieful județului este unul foarte variat (43% muntos, 30% de deal și podiș și 27% depresionar), județul fiind traversat de două lanțuri muntoase, care determină relativa izolare a Depresiunii Maramureșului, una dintre cele mai extinse depresiuni intramontane din țară; ponderea ridicată a reliefului montan face ca densitatea medie a populației să fie mai scăzută decât media regională și națională;
- clima județului este temperat-continentală, cu unele influențe baltice și scandinave, care o fac mai umedă și mai rece, în zona montană atingându-se maximul precipitațiilor înregistrate în România; de asemenea, depresiunile din județ au un efect de adăpost climatic prin raportare la zonele montane;
- județul dispune de o rețea hidrografică bogată și de resurse suficiente de apă, care cuprind cursuri de suprafață, lacuri naturale și artificiale, ape subterane și freatice;
- în județul Maramureș regăsim majoritatea tipurilor de soluri și a etajelor de vegetație din România (alpin, subalpin, păduri în amestec, păduri de foioase etc.), însă există o tendință de restrângere a acestora în favoarea peisajelor puternic antropizate;

- județul Maramureș se confruntă cu un număr important de riscuri naturale și antropice: inundații (risc semnificativ pe mai multe cursuri de apă din județ, conform hărților de risc - Tisa, Rona, Vișeu, Vaser, Iza, Someș, Sălaj, Bârsău, Lăpuș, Săsar etc.), alunecări și prăbușiri de teren (32 de UAT-uri), incendii de pădure și vegetație uscată (peste 200/an), avalanșe, cutremure, accidente industriale, de transport, poluare cu ape de mină, cianuri și metale grele, prăbușirea unor construcții, eșecul rețelelor de utilități, muniție neexplodată etc.; acestea sunt amplificate de efectele schimbărilor climatice (secetă, precipitații abundente, alternanța temperaturilor, vijelii etc.), dar și de activitatea umană (folosirea pădurilor ca locuri de picnic, lipsa sau degradarea lucrărilor de stabilizare și de protecție împotriva inundațiilor, colmatarea unor șanțuri și rigole, depozitarea necontrolată de deșeuri etc.);
- numărul situațiilor de urgență la care este solicitată intervenția este ridicat și în creștere, punând o presiune ridicată asupra instituțiilor cu atribuții în domeniu, multe dintre acestea putând fi prevenite; cu toate acestea, ISU are un timp maxim de răspuns de 15-35 de minute în majoritatea zonelor din județ;
- instalațiile de avertizare a populației din județ (centrale de alarmă, radioreceptoare, sirene electronice etc.) sunt insuficiente și învechite;
- în județ funcționează un număr de 75 de servicii voluntare de situații de urgență, însă acestea se confruntă cu un deficit de personal, voluntari și echipamente;
- la nivelul județului au fost implementate mai multe proiecte POR și de cooperare transfrontalieră, care au vizat dotarea ISU cu mijloace de intervenție modernă, precum și cu sisteme moderne și alternative de alarmare; totuși, serviciile profesionale pentru situații de urgență necesită încă multe investiții pentru dotarea cu echipamente, spații de pregătire a personalului și populației, derularea de campanii de informare și conștientizare a populației etc.;
- începând cu sfârșitul lunii februarie 2022, județul Maramureș, prin punctul de trecere a frontierei de la Sighetu Marmației, una dintre principale porți de intrare a refugiaților din zonele de conflict din Ucraina, ceea ce a implicat un efort exemplar de mobilizare a sectorului public, privat, non-guvernamental și a cetățenilor în vederea asistării acestora pe durata șederii în România.

Economie:

- ritmul de creștere al PIB-ului județean a fost superior mediei naționale și a ajuns la 39% în Euro (PPS) și la 43% în Euro/locuitor (PPS); cu toate acestea, PIB per capita se menține la doar 46% din media UE-27, context în care județul se află în categoria celor mai sărace zone din Uniunea Europeană;
- în ultimii 30 de ani, structura economică a județului s-a modificat substanțial, în principal ca urmare a dispariției industriei extractive, cu o tradiție de peste 2.000 de ani și 20.000 de salariați în 1990, a restrângerii numărului de locuitori dependenți de sectorul agricol, dar și a dezvoltării unor ramuri industriale și a sectorului de servicii, ultimul generând astăzi peste 60% din Valoarea Adăugată Brută;
- dacă ultimii 6 ani au marcat o creștere a volumului de activitate în industria prelucrătoare și în servicii, care generează împreună 95% din PIB-ul județean, ponderea agriculturii și a construcțiilor s-a redus, inclusiv pe fondul migrației forței de muncă și a nivelului modest de salarizare comparativ cu alte regiuni sau țări; totuși, producția agricolă a crescut în termeni reali cu 12,7% față de anul 2014, în timp ce numărul

persoanelor ocupate în agricultura informală de subzistență, preponderent pentru autoconsum, a scăzut (25% per ansamblu și peste 50% în mediul rural – considerate valori mari), fiind sectorul cu cea mai slabă productivitate a muncii;

- suprafața de terenuri agricole a județului s-a redus cu circa 5.000 ha în ultimii 10 ani, dar acesta dispune încă de unele dintre cele mai extinse suprafețe din țară ocupate cu pășuni, fânețe și livezi; în altă ordine de idei, aproape 100% dintre terenurile agricole din județ sunt valorificate, suprafețele lăsate pârlog reducându-se semnificativ în ultimii ani, pe fondul creșterii valorii subvențiilor pentru terenurile cultivate (33.000 de cereri de subvenție în 2020, în valoare totală de circa 58 mil. Euro);
- livezile din județ, deși ocupă suprafețe importante, sunt îmbătrânite (peste 70% au mai mult de 25 de ani) și sunt afectate de secetă și dăunători, context în care au o productivitate redusă;
- la nivelul județului există un deficit de unități de depozitare și procesare a legumelor și fructelor, multe fiind valorificate în gospodăriile populației pentru producerea băuturilor spirtoase (celebra "horincă"); în județ există o asociație a producătorilor de băuturi spirtoase care apără interesele acestora, în condițiile unei legislații fiscale nefavorabile micilor instalații de producere a acestora;
- parcul de mașini și utilaje agricole din județ s-a extins semnificativ față de anul 2014, inclusiv prin accesarea formelor de sprijin de care beneficiază agricultorii, precum fondurile nerambursabile sau subvențiile;
- suprafețele cultivate pe care s-au administrat îngrășăminte chimice au crescut, iar cele pe care au fost administrate pesticide s-au restrâns; totuși, îngrășămintele chimice și pesticidele au fost administrate pe suprafețe care nu depășesc 50% din suprafața cultivată a județului, ceea ce indică existența unui potențial de practicare a agriculturii ecologice; în ultimii 6 ani numărul operatorilor ecologici a crescut cu peste 100, iar suprafața totală pe care se practica agricultura ecologică s-a triplat;
- terenurile agricole din județ sunt supuse unui fenomen complex de degradare naturală și antropică, context în care un sistem de îmbunătățiri funciare și agricole (lucrări de desecare, drenaj, de combatere a eroziunii etc.) a fost conceput încă din perioada comunistă pe zeci de mii de hectare; din păcate, administratorul acestora – ANIF, se confruntă cu un deficit de personal și resurse financiare pentru administrarea și reabilitarea acestor lucrări, chiar dacă s-au mai făcut investiții în acest sens și în ultimii ani;
- din perspectiva efectivelor de animale din județ, acestea depășesc media națională și regională la bovine și porcine, însă sunt în scădere pentru majoritatea speciilor (bovine, porcine, caprine, cabaline, iepuri); pe de altă parte, a crescut efectivul de păsări, ovine și albiși, care beneficiază de un regim de subvenționare mai atractiv și sunt mai ușor de crescut; preponderent, efectivele de animale sunt concentrate în gospodăriile populației, existând un număr mic de ferme de tip industrial;
- județul Maramureș se confruntă cu probleme legate de valorificarea produselor agricole obținute, de ex. laptele, produs în cantități mari, dar sezoniere, mai ales în contextul concurenței produselor din import, puternic subvenționate, care pune o presiune majoră pe prețurile de achiziție practicate de procesatori;
- județul Maramureș se plasează pe locul II la nivel național la numărul de produse tradiționale atestate, care cuprinde produse de panificație, carne și preparate din carne, din fructe și legume, lactate și brânzeturi etc., toate foarte populare pe piața internă și externă;

- exploatațiile agricole din județ sunt extrem de fragmentate, ca și proprietatea asupra terenurilor, mărimea lor medie fiind de doar 2,7 ha, sub media națională; dintre acestea, doar 0,5% au personalitate juridică și lucrează circa 9% dintre terenuri, restul fiind exploatații individuale ale populației, care asigură preponderent subzistența și autoconsumul; în altă ordine de idei, doar 83 de exploatații agricole dispun de suprafețe mai mari de 100 ha;
- în perioada comunistă, la Baia Mare și Sighetu Marmației funcționau două prestigioase stațiuni de cercetare-dezvoltare pomicolă, respectiv a bovinelor, care au fost ulterior desființate sau au renunțat la activitatea de cercetare din cauza subfinanțării cronice a acestora de la bugetul de stat;
- în județ există puține lanțuri integrate de furnizare a produselor agroalimentare (planificare – producție – depozitare – sortare – procesare – comercializare), care să poată negocia cu marile lanțuri de furnizare; în județ există peste 100 de asociații ale producătorilor agricoli, 43 cooperative agricole și 6 grupuri de producători, însă acestea nu au reușit să implementeze încă complet astfel de sisteme integrate, cu multiple beneficii pentru fermieri, inclusiv din cauza slabei culturi asociative a acestora; totuși, unele dintre acestea – de ex. Asociația Producătorilor de Produse Tradiționale și Ecologice – este foarte activă în promovarea produselor specifice județului;
- sectorul industrial de la nivel județean a cunoscut modificări structurale majore în ultimii ani, concretizate în dispariția sau restructurarea masivă a unor ramuri industriale tradiționale (de ex. industria extractivă, industria metalurgică, cea a construcțiilor de mașini, materialelor de construcții, textilă etc.), în general energofage și subvenționate de autoritățile comuniste, în favoarea altora cu o competitivitate ridicată în context internațional; în plus, vechile întreprinderi comuniste care au rezistat tranziției au ajuns în proprietate privată, iar sectorul industrial a ajuns să fie dominat de noi întreprinderi cu capital străin sau autohton;
- la nivelul județului Maramureș există în prezent mai multe aglomerări industriale, care concentrează un număr mare de companii și de angajați, dar și un volum important de vânzări, investiții și exporturi, cu potențial de a forma clustere inovative: industria prelucrării lemnului și mobilei, industria de echipamente și componente electrice, industria ușoară, industria alimentară și a băuturilor, industria construcțiilor metalice și a prelucrărilor mecanice; mai multe întreprinderi din județ fac parte din clustere inovative din alte județe;
- unitățile industriale din județ realizează, în general, produse cu valoare adăugată redusă, bazate pe utilizarea extensivă a resurselor naturale și umane din județ, și care realizează un transfer tehnologic redus dinspre sectorul de cercetare, stare de fapt care se transpune în nivelul foarte scăzut de salarizare al lucrătorilor;
- companiile județene din sectorul construcțiilor se confruntă cu un deficit de lucrări publice și private, fiind nevoite să se reorienteze către piețele din afara județului;
- sectorul de comerț este unul care s-a dezvoltat semnificativ în ultimii ani, reunind un număr tot mai mare de complexe comerciale aparținând unor lanțuri din țară și străinătate, dar și companii locale de depozitare, distribuție și desfacere cu acoperire regională; în paralel, dezvoltarea comerțului modern a condus la reducerea treptată a numărului de mici comercianți (de ex. magazine de cartier);
- deși județul Maramureș este o destinație turistică foarte populară, turismul are o contribuție redusă la economia locală, din punct de vedere al ponderii sale în PIB și a

numărului de locuri de muncă create, înregistrând și cele mai mici salarii la nivel județean;

- sectorul IT&C de la nivel județean, deși se remarcă printr-o serie de IMM-uri dezvoltate de antreprenorii locali, are o pondere redusă în PIB județean, în primul rând ca urmare a fenomenului de "brain-drain", respectiv a migrației tinerilor calificați în străinătate sau către centrele universitare mari, care s-au specializat în astfel de servicii (de ex. Cluj-Napoca); o situație similară se înregistrează și în cazul serviciilor financiare, dependente de volumul redus al pieței locale; în schimb, sectorul serviciilor medicale private se află într-o continuă expansiune;
- numărul de agenți economici activi de la nivelul județului Maramureș a crescut față de anul 2014, interval în care numărul de radieri, suspendări și insolvențe a scăzut; în ultimii ani, spiritul antreprenorial a fost mai redus pe fondul crizei economice cauzate de pandemia de COVID-19; în altă ordine de idei, spiritul antreprenorial al locuitorilor județului se situează sub media națională și regională, mai ales în mediul rural, unde funcționează un număr redus de firme;
- sectorul IMM reprezintă 99,8% din totalul firmelor, majoritatea fiind microîntreprinderi, cu o pondere modestă în PIB-ul județean; firmele mari, puține la număr (25 în total), mai ales cele cu capital străin, au polarizat activitatea economică a județului, mai ales în domeniul industriei și comerțului; cele mai multe IMM-uri din județ sunt înregistrate în domeniul comerțului, construcțiilor și transporturilor, însă ultimii ani au adus o creștere a interesului antreprenorilor și pentru turism;
- volumul investițiilor realizate de agenții economici de la nivelul județului a crescut considerabil în ultimii 6 ani, cele mai importante creșteri fiind înregistrate în industrie, construcții, IT&C, comerț, sănătate și asistență socială;
- pe fondul relativei sale izolări față de coridoarele majore de transport din România, dar și a lipsei infrastructurii de afaceri, județul Maramureș a atras un volum mai redus de investiții în comparație cu alte județe din regiune, ocupând locul 24 la nivel național din perspectiva capitalului subscris, în pofida creșterii numărului de firme cu capital străin cu 18,2% față de anul 2014;
- activitatea de comerț exterior a județului Maramureș a crescut semnificativ în ultimii 6 ani, volumul exporturilor depășind 1 md. Euro, ceea ce indică o tot mai profundă integrare economică a acestuia în spațiul european și nu numai; cele mai multe exporturi realizate de companiile din județ (mobilă, articole din lemn, articole din piele, confecții etc.) înglobează puțină valoare adăugată, deși structura acestora s-a mai îmbunătățit în ultimii ani, pe fondul declinului industriei de lohn; în anul 2020, pe fondul crizei de COVID-19, a fost înregistrată o scădere atât a importurilor cât și a exporturilor;
- județul Maramureș se numără printre puținele din țară și singurul din regiune care nu dispune de un parc industrial acreditat, investitorii străini și autohtoni fiind nevoiți să identifice și să amenajeze locațiile pe cont propriu; de asemenea, singurul incubator de afaceri din județ a fost recent desființat;
- activitatea organizațiilor patronale din județ este însă una semnificativă, remarcându-se, în acest sens, Camera de Comerț și Industrie, cu numeroase servicii-suport de afaceri, dar și "Asociația Întreprinzătorilor Maramureș", "Maramureș Business Club";
- dacă înainte de 1989, județul Maramureș reunea unele dintre cele mai bune colective de cercetători în domeniul mineritului, metalurgiei neferoase, pomiculturii sau zootehniei, astăzi activitatea de cercetare-dezvoltare din aceste domenii este aproape inexistentă; Centrul Universitar Nord Baia Mare al Universității Tehnice din Cluj-Napoca

- (UTCN) este singurul care mai realizează activități de cercetare, preponderent fundamentală, în cele 18 centre deținute, având încheiate contracte și cu unii agenți economici importanți; în domeniul cercetării mai activează astăzi sub 40 de persoane, de 10 ori mai puține față de anul 1990, iar cheltuielile cu acestea sunt foarte modeste;
- la nivelul județului Maramureș nu au fost înființate clustere, dar unele firme din județ au aderat la clusterelor din Cluj-Napoca dedicate mobilierului și industriei IT&C, care sunt foarte active în promovarea cooperării dintre membri;
 - resursele de muncă ale județului s-au redus cu circa 2,8% față de anul 2014, pe fondul migrației externe a forței de muncă, astfel încât ratele de activitate și ocupare se situează sub media regională și națională;
 - migrația externă a redus presiunea de la nivelul pieței locale a muncii, astfel încât rata șomajului înregistrează valori reduse, de circa 3 ori mai mici în comparație cu sfârșitul anilor '90; totuși, riscul de șomaj rămâne ridicat în rândul tinerilor și al persoanelor de peste 50 de ani, care în general nu dispun de calificări solicitate pe piața locală a muncii;
 - fenomenul navetismului s-a amplificat în ultimii ani, mai ales în jurul municipiului Baia Mare, și antrenează peste 15% din forța de muncă, având o contribuție pozitivă la dezvoltarea comunităților implicate în acest proces;
 - nivelul de salarizare din județ este într-o creștere continuă, dar lentă, și este mult inferior mediei naționale și regionale, ca urmare a structurii defavorabile a ocupării (numărul mare de persoane ocupate în activități cu nivel foarte scăzut de salarizare – industria textilă, industria prelucrării lemnului, industria alimentară etc.).

Dezvoltare teritorială:

- după anul 1990, județul Maramureș a suferit mai multe reorganizări administrative teritoriale, care au rezultat în declararea a 5 orașe noi și înființarea a 7 comune desființate abuziv de regimul comunist; cu toate acestea, rețeaua de așezări din județ rămâne puternic hipertrofiată, diferența dintre municipiul reședință de județ și următorul oraș (Sighetu Marmației) fiind de circa 1:4;
- chiar dacă județul Maramureș a trecut în anul 2004 printr-un amplu proces de reurbanizare, noile orașe nu îndeplinesc în totalitate criteriile din PATN aferente rangului III (urban), inclusiv pe cel legat de numărul minim de locuitori (Dragomirești și Săliștea de Sus), pe cele legate de infrastructura de transport, tehnico-edilărită etc.; MDRAP pregătește o nouă clasificare a așezărilor din România, potrivit căreia orașele Târgu Lăpuș, Dragomirești și Săliștea de Sus sunt încadrate în lista centrelor urbane cu caracteristici rurale;
- în plus, 11 comune din județ au sub 1.500 de locuitori, pragul minim stabilit pentru rangul IV din PATN, iar în județ există câteva localități cu sate care numără între 50 și 100 de locuitori, precum și mai multe cătune care sunt amenințate cu dispariția pe termen mediu; totuși, în mediul rural există comune care au potențial de a deservi cu infrastructură și servicii zonele rurale adiacente, unele îndeplinind astfel de funcții încă din perioada interbelică, când erau reședințe de plasă (de ex. Ocna Șugatag);
- un pol de dezvoltare urbană (Baia Mare) și 4 centre urbane (Borșa, Târgu Lăpuș, Vișeu de Sus și Baia Sprie) au beneficiat de finanțări nerambursabile prin Programul Operațional Regional 2014-2020, pentru proiecte integrate de dezvoltare urbană;
- zona Metropolitană Baia Mare este una dintre cele mai vechi din țară, fiind înființată în anul 2006, dar și cea mai activă, prin prisma numărului mare de proiecte cu finanțare

nerambursabilă derulate, dar și a faptului că a reușit să implementeze un sistem metropolitan de transport local funcțional;

- resursele de dezvoltare ale municipiului sunt limitate de concurența manifestată de municipiul Cluj-Napoca, care polarizează întreaga regiune, dar și de municipiul Satu Mare, aflat la o distanță redusă, cu o populație similară și cu o poziție geografică mai favorabilă la granița de vest a țării;
- județul Maramureș se confruntă cu condiții pedo-climatice defavorabile practicării agriculturii extensive, precum și cu un fenomen complex de degradarea a solurilor, astfel încât 44 de UAT-uri sunt încadrate în categoria zonelor montane defavorizate, iar 3 în cea a zonelor defavorizate de condiții naturale specifice, ambele beneficiind de subvenții agricole în vederea menținerii agriculturii;
- la nivelul anului 2021, 12 UAT-uri aveau PUG-ul prelungit (Baia Sprie, Cavnic, Dragomirești, Seini, Ulmeni, Bocicoiu Mare, Botiza, Budești, Cupșeni, Desești, Poienile Izei, Vadu Izei), 28 aveau PUG-uri în curs de elaborare, 5 aveau PUG-uri în curs de avizare (Leordina, Ocna Șugatag, Remetei, Valea Chioarului, Vima Mică), iar 31 aveau PUG-uri aprobate;
- fondul locativ din județ s-a extins cu 2% în ultimii 6 ani, mai ales pe fondul investițiilor private derulate de locuitori, care au derulat inclusiv lucrări de extindere și modernizare a locuințelor existente; o contribuție decisivă în acest sens au avut-o și remiterile de valută ale localnicilor care lucrează în străinătate; tendința cea mai pregnantă de creștere a fondului locativ se înregistrează în Zona Metropolitană Baia Mare, unde se manifestă un fenomen de suburbanizare; din păcate, extinderea zonelor construite s-a făcut adesea fără o planificare urbanistică riguroasă, în areale cu o infrastructură de transport, tehnico-edilitară și echipamente publice deficitare;
- la nivelul județului Maramureș există un deficit de locuințe sociale și pentru tineri, mai ales în anumite centre urbane, în comparație cu numărul mare de cereri înregistrate; municipalitatea din Baia Mare a investit în modernizarea unor locuințe sociale și plănuiește construcția de noi unități locative; în alte centre urbane, există clădiri abandonate care ar putea fi transformate în locuințe sociale;
- fondul construit din mediul urban este constituit în mare parte din blocuri ridicate în perioada comunistă, standardizate, cu confort redus (15% sunt garsoniere, cu o singură cameră de locuit), ineficiente energetic, cu fațade degradate și cu spații publice interstițiale insuficient amenajate; procentul de reabilitare termică al locuințelor este de circa 20%, iar cel al locuințelor cu tâmplărie termoizolatoare ajunge la 62%; de asemenea, circa 15% din locuințe sunt neocupate, fiind de tip secundar;
- 60% dintre locuințele din județ sunt încălzite cu sobe pe bază de combustibil solid, cu impact negativ asupra mediului înconjurător, iar 3% sunt neîncălzite; doar 39% dintre acestea dispun de alimentare cu gaze naturale, în contextul în care zona Maramureșului Istoric nu dispune de o conductă de alimentare;
- în județ încă există cătune care nu dispun de alimentare cu energie electrică, precum și locuințe deconectate de la rețea, din diferite motive (1,2% din fondul locativ);
- 39% dintre locuințele din județ nu au toaletă cu apă, 18% bucătărie, 34% baie, iar 37% apă caldă, 17% apă potabilă, iar 24% canalizare, ceea ce afectează confortul cetățenilor și creează presiuni asupra mediului înconjurător; 24% dintre locuințe se alimentează cu apă din sisteme proprii, cu un control deficitar al potabilității, iar 35% dispun de sisteme proprii de canalizare.

Patrimoniul natural și cultural. Turism:

- județul Maramureș este în prezent una dintre destinațiile turistice cele mai populare și cele mai frecventate din România, atât pentru turiștii români, cât și pentru cei străini, prin prisma ofertei sale bogate și autentice;
- resursele turistice naturale ale județului sunt diversificate și cuprind arii naturale protejate (inclusiv Parcul Național Munții Rodnei), care acoperă 39% din suprafața Maramureșului, o zonă montană extinsă, lacuri naturale și sărate, păstrăvării, cursuri de apă, păduri, resurse agricole și vitipomicole etc., care permit practicarea schiului, alpinismului, rafting-ului, parapantismului, drumețiilor montane, turismului balnear, pescuitului sportiv și recreațional, gastronomiei tradiționale etc.;
- Destinația ecoturistică Mara-Cosău-Creasta Cocoșului, atestată de către ANT în anul 2014, acoperă teritoriul a patru UAT-uri și este administrată de către Asociația Ecologic. Aceasta își propune dezvoltarea locală bazată pe un turism responsabil (ecoturism), cu respect pentru valorile naturale și culturale;
- resursele turistice materiale ale județului cuprind cele 8 biserici de lemn UNESCO, cunoscute în întreaga lume, peste 600 de monumente istorice – arheologice, arhitecturale (inclusiv centre istorice), mocănița de pe Valea Vaserului – singura din Europa pe care mai circulă locomotive cu abur, Cimitirul Vesel de la Săpânța, numeroase mănăstiri și schituri, tradiții și obiceiuri folclorice unice, bine conservate, un număr mare de evenimente culturale și sărbători tradiționale, meșteri populari, costume populare specifice fiecăreia dintre cele 4 regiuni etno-folclorice, o bogată gastronomie, cu un număr mare de produse tradiționale atestate, personalități al căror destin este legat de județ, precum și de Școala de Pictură Băimăreană, unică în această zonă a Europei mai ales din prisma tradiției sale îndelungate etc.;
- în județ funcționează 52 de biblioteci publice, cu un fond valoros de carte, o parte dintre acestea fiind incluse în Programul Biblionet, prin care au fost dotate cu echipamente de calcul dotate cu Internet; din păcate, fondul de carte este învechit, iar numărul de cititori a scăzut în ultimii 6 ani;
- Teatrul Municipal Baia Mare continuă o tradiție teatrală locală de peste 100 de ani, are secții de dramă și păpuși și are o activitate tot mai intensă; totuși, activitatea instituțiilor teatrale și a cinematografelelor a suferit grav în perioada pandemică, în contextul restricțiilor impuse pentru astfel de activități;
- județul dispune de un număr foarte mare de monumente istorice, dintre care unele sunt de importanță națională, însă o parte dintre acestea se află într-o stare avansată de degradare și necesită lucrări de consolidare și restaurare; astfel de lucrări au fost deja realizate, inclusiv cu fonduri europene, la un număr mic de obiective din județ;
- de asemenea, în județ există un număr foarte mare de muzee, expoziții și case memoriale, unele unice în context național (de ex. cele destinate mineritului și arhitecturii tradiționale maramureșene), precum și un Complex Astronomic, cu primul și cel mai modern Planetariu din România, care atrag un număr mare de vizitatori;
- infrastructura sportivă de la nivelul județului este una uzată fizic și moral, din perspectiva stadioanelor, sălilor polivalente, bazinelor de înot etc.; la nivelul județului se află în stadiu de pregătire mai multe proiecte care vizează modernizarea sau înființarea unor noi unități sau baze sportive;
- în județ există deja 5 domenii schiabile de importanță regională și locală (Cavnic, Șuior, Mogoșa, Borșa, Izvoare), care au beneficiat inclusiv de fonduri de la bugetul de stat

pentru extindere și modernizare; domeniul schiabil Borșa dispune în prezent de pârtie olimpică, telegondolă modernă, iluminare cu nocturnă, etc.

- Băile Oca Șugatag sunt recunoscute la nivel național pentru eficiența tratamentelor terapeutice practicate, însă nu toate resursele balneare din județ sunt corespunzător valorificate, în lipsa infrastructurii turistice și de agrement (de ex. Coștiui și Dragomirești);
- în județ funcționează trei cinematografe, două în Baia Mare și unul în Sighetu Marmăției; în celelalte localități din județ au fost desființate toate cele peste 100 de cinematografe, unele clădiri fiind și astăzi abandonate;
- unele parcuri și grădini publice din localitățile județului sunt o atracție pentru vizitatori, în special cele care au beneficiat de investiții în ultimii ani, inclusiv din fonduri europene; pe de altă parte, există spații verzi și zone de agrement în orașele județului care sunt lăsate în paragină și necesită lucrări de modernizare și amenajare;
- la nivelul județului există 2 stațiuni turistice de interes național și 9 stațiuni turistice de interes local;
- în ultimii 6 ani, numărul de locuri de cazare din județ a crescut substanțial (+66%), în primul rând ca urmare a investițiilor private în unități de mici dimensiuni, de tipul pensiunilor turistice și agroturistice; totuși, județul dispune de puține locuri de cazare clasificate la patru stele/flori și nu există locuri de cazare de 5 stele;
- față de anul 2014 s-a înregistrat o creștere a duratei medii a sejurului la mai puțin de 1,89 nopți/turist, ceea ce indică preponderența turismului de weekend și de tranzit, cu beneficii mai reduse pentru economia locală; de asemenea, ponderea turiștilor străini a scăzut la doar 4,2%, în anul 2020, în contextul în care acest sector a fost foarte puternic afectat de pandemia de COVID-19;
- în acest context, indicele oficial de utilizare a capacității de cazare este de doar 14,4%, mult sub media națională și regională, însă există și activități turistice nefiscalizate;
- județul Maramureș dispune de Centre Naționale de Informare și Promovare Turistică acreditate de către autoritățile centrale, dar care se află în subordinea consiliilor locale, în următoarele localități: Borșa, Seini, Baia Sprie, Târgu Lăpuș, Vișeu de Sus, Sighetu Marmăției, Cavnic, Săliștea de Sus; în municipiul Baia Mare funcționează Biroul de Informare Turistică din cadrul Consiliului Județean Maramureș;
- la nivelul Consiliului Județean Maramureș funcționează Biroul de Turism și Promovare care asigură o prezență constantă la târguri naționale și internaționale de turism, elaborarea de materiale de promovare, conceperea de trasee și itinerarii turistice etc.;
- autoritățile județene au derulat un șir de proiecte pentru promovarea turismului maramureșean, printre care "Biserici de lemn din Zona Codru. Tururi Virtuale", "Artă-mă!" "Colț de Maramureș", etc.

Capitalul uman:

- județul Maramureș înregistrează de circa 30 ani un declin demografic, determinat de migrația internă și externă accentuată și de sporul natural negativ; totuși, față de alte județe, ritmul de scădere a fost mai puțin accentuat, prin prisma moștenirii din perioada comunistă a unei structuri pe vârste a populației mai favorabile;
- scăderea populației este mai accentuată în cazul orașelor, cu un stoc important de populație tânără și calificată, mai mobilă și unde se manifestă și un proces de remigrație urban-rural, determinat de restructurarea economică;

- în pofida dinamicii negative de ansamblu a populației județului, există o serie de localități care au înregistrat creșteri ale populației, mai ales în jurul municipiului Baia Mare, unde se înregistrează un fenomen de suburbanizare;
- gradul de urbanizare al județului a crescut continuu în ultimii 100 de ani și depășește media națională, însă este unul artificial, mai multe comune intrând în categoria orașelor fără a îndeplini criteriile minimale pentru statutul urban, conform PATN;
- populația județului are o tendință tot mai accentuată de îmbătrânire și feminizare, pe fondul reducerii natalității, a migrației și a creșterii speranței de viață, care este semnificativ mai mare în rândul femeilor; numărul persoanelor vârstnice este aproximativ egal cu cel al tinerilor și fenomenul se va accentua în următorii ani, mai ales în mediul urban;
- județul se caracterizează printr-o diversitate etnică și religioasă remarcabilă; în ultimii ani, se remarcă reducerea ponderii populației de etnie maghiară și germană, în favoarea celei de etnie romă, cu o rată a fertilității mult peste medie; totuși, în județ există încă comunități compacte de maghiari și ucraineni; comunitatea evreiască din județ e pe cale de dispariție, după ce în perioada interbelică era majoritară în unele centre urbane din Maramureș;
- populația județului are un nivel de instruire mai redus decât media regională și națională, tradus prin procentul de doar 11% al populației cu studii superioare, moștenit din perioada comunistă, când economia județului era profilată pe ramuri industriale care necesitau un nivel redus de studii pentru muncitori (de ex. minieritul);
- migrația internă (de ex. către Cluj-Napoca) și externă antrenează mai ales persoane tinere, bine calificate, aflate în căutarea unor oportunități superioare de ocupare și venituri superioare, context în care putem vorbi de un fenomen de tip „brain-drain”; totuși, migrația externă a adus și unele beneficii economice (remiteri de valută) și culturale.

Sănătate și servicii sociale:

- sistemul public de sănătate din județul Maramureș s-a restructurat în ultimii 6 ani, prin , comasarea și reorganizarea unor unități din rețeaua publică, și prin extinderea rețelei private de unități spitalicești
- rețeaua existentă de sănătate este distribuită neuniform în județ, între municipiul reședință de județ, unde există unități specializate, orașele mici care dispun de unități spitalicești mai puțin complexe și mediul rural, unde se asigură, în general, doar servicii medicale de bază (medicină de familie, farmacie), laboratoare de analize și cabinete stomatologice existând în puține localități rurale;
- în paralel cu restructurarea sistemului public, am asistat la o dezvoltare fără precedent a sistemului privat de unități medicale, care oferă inclusiv servicii de spitalizare de zi și continuă; totuși, medicina de urgență și intervențiile complexe rămân atributul exclusiv al unităților de stat;
- în județ funcționează în prezent 11 centre de permanență medicală și două unități medico-sociale, care au însă o capacitate limitată și o dotare necorespunzătoare pentru a furniza servicii medicale de mai bună calitate. În județ s-au investit sume importante și în unități medico-sociale la Sighetu Marmăției și Șomcuta Mare, care însă nu funcționează;

- în perioada 2014-2021, s-au realizat investiții importante în infrastructura de sănătate din județ, atât cu fonduri de la bugetul de stat, cât și cu fonduri nerambursabile; de astfel de investiții au beneficiat unități sanitare din Baia Mare și din alte orașe ale județului;
- în pofida acestor investiții, mai multe unități medicale de stat necesită încă investiții importante în reabilitarea și consolidarea clădirilor, mobilarea și dotarea acestora cu echipamente și aparatură medicală de ultimă generație, creșterea eficienței energetice, aprovizionarea cu materiale și medicamente, asigurarea circuitelor funcționale, plata arieratelor etc.;
- sistemul sanitar din județ se confruntă cu un deficit acut de medici specialiști, dar și de cadre medii, mai ales la nivelul spitalelor din orașele mici, a Serviciului Județean de Ambulanță, care preferă să migreze în străinătate, către centrele universitare mari din țară sau către spitalul județean sau către mediul privat, care oferă condiții salariale și logistice net superioare; în acest context, spitalele mici trimit cazurile mai complexe către spitalul județean;
- județul Maramureș se confruntă și cu un deficit de asistenți medicali comunitari și mediatori sanitari la nivelul comunităților române, care sunt cele mai expuse riscului de excludere de la serviciile de sănătate;
- cele mai ridicate rate de morbiditate în rândul locuitorilor județului se înregistrează pentru bolile aparatului respirator, bolile aparatului digestiv, bolile pielii și ale țesutului celular subcutanat, bolile aparatului genito-urinar, boli endocrine, de nutriție și metabolism; consecința creșterii morbidității și a îmbătrânirii populației este numărul încă mare de internări în spitale, în pofida promovării tratamentelor în ambulatorii; de asemenea, în anii 2020-2021, rata mortalității a crescut în contextul pandemiei de COVID-19;
- pandemia de COVID-19 a pus o presiune imensă pe infrastructura sanitară și pe personalul medical din județ, mai multe unități spitalicești fiind nevoite să organizeze secțiuni pentru persoanele infectate cu COVID-19;
- speranța de viață a populației este în creștere continuă și a ajuns la circa 75 de ani, dar rămâne încă redusă în context european, mai ales pentru persoanele de sex masculin și cele din mediul rural;
- mortalitatea infantilă a scăzut semnificativ în ultimii ani, în special în mediul urban, în contextul în care accesul la serviciile medicale este net superior, dar rămâne ridicată în mediul rural, mai ales în comunitățile sărace;
- circa 25% din populația județului este expusă riscului de sărăcie, cele mai afectate fiind comunitățile rurale izolate, îmbătrânite, cu o pondere ridicată a populației de etnie romă;
- numărul de beneficiari de prestații sociale se menține ridicat (persoane fără venituri, persoane cu handicap, pensionari cu venituri reduse, copii ai căror părinți sunt plecați în străinătate etc.), fiind dependenți de aceste transferuri de la bugetul local, în lipsa unor programe corespunzătoare de educare, informare și consiliere;
- la nivelul județului sunt autorizați circa 76 de furnizori publici și privați de servicii sociale, dublu față de anul 2015; una dintre problemele specifice județului este numărul mic de SPAS-uri acreditate să furnizeze servicii sociale, precum și deficitul de resurse umane, financiare, tehnice ale acestora;

- un aspect pozitiv la nivelul județului este intensificarea parteneriatelor dintre instituțiile publice și ONG-urile cu activități în domeniu, pentru extinderea gamei de beneficiari și de servicii sociale furnizate, evitarea suprapunerilor etc.;
- DGASPC Maramureș rămâne principalul furnizor de servicii sociale din județ, fiind și unul dintre principalii angajatori, ceea ce implică un efort financiar major din partea Consiliului Județean; instituția se confruntă cu un deficit semnificativ de personal; un alt actor activ în domeniul serviciilor sociale este SPAS Baia Mare, care a atras numeroase finanțări nerambursabile pentru înființarea, extinderea și modernizarea diferitelor centre de servicii sociale.
- În perioada 2014-2020, au fost realizate mai multe proiecte care vizează infrastructura serviciilor sociale din județ, precum modernizarea sau înființarea unor centre sociale, centre de zi, locuințe sociale, etc.

Educație:

- județul Maramureș dispune de o rețea diversificată de unități publice și private de învățământ, inclusiv pentru elevii cu cerințe educative speciale; totuși rețeaua publică de învățământ a suferit modificări în ultimii ani, pe fondul scăderii populației școlare (cu peste 8% față de anul 2014); la nivel județean, se înregistrează disparități cu privire la accesul la educație între mediul urban și rural, în acestea din urmă funcționând, în general, doar grădinițe și școli gimnaziale;
- un număr foarte important de elevi și cadre didactice din județ practică naveta și au existat probleme cu acoperirea cheltuielilor de transport ale acestora; deși numărul de microbuze școlare existente în județ este suficient, unele dintre acestea nu sunt utilizate de către autoritățile locale din varii motive;
- în județ există mai multe licee de prestigiu, cu profil uman, real, tehnic, economic, de servicii, sportiv etc., însă unele dintre acestea nu oferă toate specializările solicitate pe piața muncii; liceele cu profil tehnologic din județ au în general un grad de promovabilitate mai redus și nu asigură o pregătire practică temeinică a elevilor;
- în ultimii ani, învățământul profesional din județ a cunoscut o relansare importantă, ce s-a manifestat prin creșterea numărului de elevi; de asemenea, învățământul postliceal, mai ales cel sanitar - public și privat, s-a dezvoltat ca o alternativă la învățământul universitar, cu precădere pentru absolvenții care nu au promovat bacalaureatul;
- unitățile de învățământ din județ au clase cu predare în limba maghiară, germană și ucraineană;
- centrul universitar Baia Mare are o îndelungată tradiție, mai ales în domeniul ingineriei, care este continuată de universități publice și private (Universitatea Tehnică din Cluj-Napoca – Centrul Universitar Nord, Universitatea "Babeș-Bolyai" Cluj-Napoca – Extensia Sighetu Marmației, Universitatea "Vasile Goldiș" Arad – Filiala Baia Mare, Universitatea de Arte "Vatra", Universitatea "Bogdan Vodă" Cluj-Napoca – Extensia Baia Mare); numărul studenților este relativ constant, cu fluctuații foarte mici;
- în județ există multe clase cu predare simultană, mai ales în mediul rural, ca urmare a scăderii numărului de elevi, precum și spații educaționale excedentare, cărora nu li s-a dat altă funcțiune; pe de altă parte, în unele localități există deficit de spațiu, iar în orașe numărul de locuri este foarte limitat în comparație cu volumul cererii;
- fenomenul de abandon școlar, deși în scădere în ultimii ani, este mai pregnant la nivelul județului în comparație cu media națională și regională, mai ales în rândul copiilor

proveniți din familii monoparentale, fără venituri sigure, de etnie romă, cu părinții plecați în străinătate etc.; numărul de absențe înregistrat de elevii din județ este, de asemenea, foarte ridicat;

- numărul de cadre didactice a scăzut cu circa 7,3% față de anul 2014, pe fondul restructurării rețelei școlare, însă peste 1.000 de suplinitori, pensionari și cadre asociate activează încă în sistem, cariera didactică fiind tot mai puțin atractivă pentru tinerii corespunzător calificați, din cauza condițiilor financiare și materiale precare;
- infrastructura educațională de la nivelul județului este deficitară din perspectiva numărului și dotărilor laboratoarelor și atelierelor școlare, a terenurilor și sălilor de sport; de asemenea, în județ există încă numeroase unități de învățământ fără autorizație sanitară, mai ales în mediul rural, din cauza problemelor legate de alimentarea cu apă, starea grupurilor sanitare, a împrejurimilor, a circuitelor necorespunzătoare din bucătăriile grădinițelor, a stării de degradare a clădirilor și mobilierului, a retrocedării unor clădiri etc.;
- în perioada 2014-2021, s-au realizat investiții în infrastructura educațională, cu fonduri nerambursabile prin POR 2014-2020, de la bugetul de stat (CNI, PNDL) și bugetele locale;
- în județ se implementează mai multe programe naționale care vizează asigurarea accesului la educație ("Bani de Liceu", "Motivezi și Îndepărtezi Abandonul", "Școala așa cum ne place!" etc.), se derulează activități de asistență psihopedagogică prin Centrul Județean de Resurse și Asistență Educațională Maramureș și cabinetele școlare, se implementează învățământul alternativ în 11 unități de învățământ în ciclul preșcolar și primar, etc.;
- județul Maramureș se caracterizează printr-o continuă și remarcabilă prezență la olimpiadele școlare internaționale și naționale, obținând adesea premii;
- în ultimii ani, la nivelul județului au fost implementate prin CJRAE, ISJ și CCD numeroase proiecte cu finanțare nerambursabilă în domeniul educației, susținute din programele POCU, Erasmus, Comenius, etc.
- la nivelul județului Maramureș sunt autorizați 33 de furnizori de formare profesională continuă și 76 de programe, însă numărul de participanți care achită astfel de servicii este încă foarte redus; totuși, un număr important de persoane provenind din grupuri defavorizate au beneficiat de formare, mai ales în cadrul proiectelor POCU derulate de acești furnizori;

Infrastructura de transport:

- Master Planul General de Transport (MGPT) al României pentru anul 2030 prevede următoarele investiții în infrastructura rutieră din județul Maramureș: Construcția Drumului Expres Turda - Baia Mare - Satu Mare - Petea; Modernizarea Drumului TransRegio Bistrița - Salva - Moisei - Cârlibaba; Modernizarea Drumului TransEuro Iacobeni - Borșa - Sighetu Marmației - Negrești Oaș; acestor investiții li se adaugă lucrările de reabilitare și modernizare a unor drumuri din fonduri locale, județene sau guvernamentale; în domeniul feroviar, MGPT prevede modernizarea căilor ferate Satu Mare - Baia Mare, respectiv Baia Mare - Dej doar după anul 2031, iar în domeniul aerian modernizarea Aeroportului Internațional Maramureș în intervalul 2022-2024;
- în pofida poziției sale strategice de județ de graniță a României și Uniunii Europene, județul Maramureș are o poziție excentrică față de principalele coridoare de transport

rutier și feroviar, ceea ce îi afectează negativ competitivitatea; în următorii ani, în infrastructura de transport vor fi realizate câteva proiecte, precum: Drumul Expres Turda-Halmeu, Reabilitarea / modernizarea magistralei CF 400 între Dej și Satu Mare și Extinderea și Modernizarea Aeroportului Internațional Maramureș;

- județul Maramureș nu dispune de căi rapide de transport rutier și feroviar care să îi asigure legătura cu granița de nord, de vest și cu principalele centre urbane din regiune și din țară, deși în ultimii ani au fost vehiculate mai multe proiecte de amploare încă nematerializate;
- principalele căi de acces în județ sunt drumurile naționale (dintre care DN1C are și statut de drum european), care au beneficiat de lucrări importante de reabilitare în ultimii ani; există totuși o serie de drumuri naționale aflate în stare relativ proastă, care au beneficiat doar de lucrări de reparație și întreținere;
- municipiul Baia Mare dispune de un drum de centură, care a fost modernizat cu fonduri de la bugetul de stat, însă alte centre urbane din județ se confruntă cu problemele generate de tranzitul greu, derulând, în fază începătoare, proiecte de amenajarea a unei variante ocolitoare;
- problemele cronice de conectivitate dintre Zona Metropolitană Baia Mare și Maramureșul Istoric, determinate de prezența lanțului carpatic, sunt o cauză a subdezvoltării socio-economice a acestei zone, care este printre cele mai izolate din România; o soluție vehiculată pentru depășirea acestui impediment este construcția unui tunel în zona Munților Gutâi, care ar reduce semnificativ izolarea acestei microregiuni; o altă problemă majoră este conectivitatea redusă cu Ucraina, în condițiile în care podul existent la Sighetu Marmăției este subdimensionat; în prezent, se află în curs de elaborare documentațiile tehnico-economice pentru construcția unui nou pod în zona Teplița;
- singura zonă care se confruntă cu o congestie a traficului este cea din jurul municipiului Baia Mare, care este cea mai intens populată și tranzitată; restul drumurilor din județ au un volum relativ redus de trafic, deși acesta se află în creștere, o dată cu extinderea parcului auto privat;
- în pofida investițiilor realizate în ultimii ani, chiar și cu fonduri europene (de ex. Drumul Județean Baia Mare-Bârsana), 19% dintre drumurile județene din Maramureș sunt pietruite sau din pământ, 59% aveau îmbrăcămînți ușoare rutiere, și 22% erau modernizate; această situație creează probleme de mobilitate în interiorul județului, risc sporit de accidente, emisii ridicate de CO₂ etc.;
- circa 55% din rețeaua stradală din mediul urban este modernizată, mult sub media regională și națională, procentul fiind mai ridicat în cazul orașelor mari, în cazul cartierelor centrale, vechi; de asemenea, infrastructura pentru transport alternativ este deficitară (doar 11 km de piste de bicicletă) și prezintă pericol pentru participanții la trafic, piste de biciclete fiind adesea ocupate cu vehicule parcate neregulamentar; în mai multe orașe din județ sunt derulate proiecte prin POR pentru amenajarea pistelor pentru bicicliști;
- centrele urbane din județ, mai ales municipiile, se confruntă cu existența unor intersecții necorespunzătoare, străzi cu capacitate depășită, lipsa trotuarelor și zonelor de promenadă umbrite (exceptând câteva piețe publice recent modernizate din Baia Mare);
- deficitul de locuri de parcare și gestiunea inefficientă a parcarilor existente (de ex. din perspectiva veniturilor încasate din această activitate) este una dintre cele mai

importante probleme cu care se confruntă orașele din județ; doar la nivelul municipiului Baia Mare, deficitul este estimat la minim 11.000 de locuri de parcare; de asemenea, pe arterele de acces în Baia Mare nu există facilități de tip Park&Ride;

- la nivelul municipiului Baia Mare se află în curs de elaborare un Plan de Mobilitate Urbană Durabilă (PMUD), care va sta la baza accesării de finanțări nerambursabile pentru infrastructura de transport; un astfel de plan a fost elaborat anterior în cadrul unui proiect european, însă doar pentru persoanele cu dizabilități, urmând ca recomandările din acesta să fie incluse în PMUD;
- deși este traversat de o magistrală feroviară, județul Maramureș dispune doar de linii de cale ferată simple, neelectrificate și într-un stadiu avansat de uzură, precum și de gări preponderent insalubre, ceea ce a condus la declinul accentuat al traficului feroviar în favoarea celui rutier;
- Aeroportul Internațional Baia Mare face parte din rețeaua TEN-T globală și a beneficiat în de finanțare nerambursabilă pentru extinderea și modernizarea pistei și a platformei de îmbarcare/debarcare, care îi permite să gestioneze aeronave de mari dimensiuni;
- există doi operatori aerieni în zonă: TAROM (cu destinația București) și HiSky (cu destinația Milano, Paris și Londra), cu mențiunea că există și zboruri charter sau sezoniere (de ex. destinații turistice vara)
- în județul Maramureș există mai multe aerodromuri publice și private, care deservește zboruri ultrașoare, preponderent de agrement;
- în județ nu există facilități de transport intermodal, nici pentru mărfuri, nici pentru pasageri;
- serviciile de transport public local se furnizează de către operatori deținuti de municipalități în Baia Mare și Sighetu Marmației, în timp ce restul localităților urbane au concesionat acest serviciu unor operatori privați;
- Zona Metropolitană Baia Mare este printre puținele din țară care dispune de un sistem de transport metropolitan, care acoperă 6 UAT-uri din cele 18 care sunt membre ale A.D.I., serviciul fiind delegat unui operator public (URBIS); acesta operează un număr mare de trasee de autobuz, troleibuz și microbuz cu servicii satisfăcătoare; rețeaua de transport cu troleibuzul a fost modernizată cu fonduri europene;
- municipalitățile din Baia Mare, Sighetu Marmației, Seini și Vișeu de Sus au investit sume considerabile în modernizarea sistemului de transport public local și a parcului auto al operatorilor de transport public; toate mijloacele de transport din Baia Mare sunt dotate cu sistem GPS, cu sisteme de autotaxare, existând gratuități și reduceri de preț pentru elevi, pensionari, persoane cu handicap; există posibilitatea de a achita biletul de transport prin SMS;
- în pofida acestor investiții în sisteme de transport public local, este încă nevoie de intervenții pentru modernizarea stațiilor de transport în comun, înnoirea parcului de vehicule, extinderea transportului ecologic, a celui metropolitan; de asemenea, este necesară modernizarea autogărilor private și/sau amenajarea unor terminale intermodale (mai ales în Zona Metropolitană Baia Mare, unde rata navetismului este foarte ridicată);
- numărul autorizațiilor de taxi din județ depășește 1.000, fiind încă mai ridicat decât prevăd normele legale în vigoare și concurând sistemele de transport public;
- diferiții operatori privați asigură curse regulate zilnice către destinații interne (inclusiv din alte regiuni ale României) și externe.

Echiparea teritoriului:

- rețeaua simplă de distribuție a apei potabile din județ s-a extins cu 21,6% față de anul 2014, iar capacitatea existentă de tratare a apei potabile depășește nivelul actual al consumului, folosind surse de suprafață și subteran foarte bogate; de asemenea, apa potabilă distribuită consumatorilor este una corespunzătoare, prin raportare la reglementările naționale în domeniu;
- la nivelul județului există mai multe comunități de peste 2.000 de locuitori echivalenți care nu dispun încă de sistem centralizat de alimentare cu apă; în altă ordine de idei, chiar și în localitățile în care astfel de sisteme centralizate există, acestea acoperă doar o mică parte din teritoriu și au un număr redus de branșamente (din cauza costurilor ridicate ce trebuie suportate de consumator), astfel încât doar 52% dintre locuitorii județului au acces la astfel de servicii; în multe localități din județ se află în diferite stadii de pregătire și implementare proiecte de extindere a rețelei de distribuție a apei potabile;
- cu precădere la nivelul centrelor urbane cu tradiție din județ, există sisteme de alimentare cu apă foarte vechi și uzate, cu tubulatură din azbociment, fontă și oțel, cu pierderi ridicate de apă, presiune redusă, risc de afectare a calității apei, întreruperi ale furnizării și costuri ridicate cu mentenanța rețelei, fronturi de captare necorespunzător protejate, instalații de clorinare uzate fizic și morale, echipamente inefficiente energetic etc.;
- în perioada 2014-2020, numărul persoanelor care au acces la servicii de canalizare a crescut cu 14%, ajungând la 268.000 de persoane, serviciul fiind disponibil într-un număr limitat de localități; chiar și în aceste localități, mai ales în mediul urban, rețeaua nu acoperă toate cartierele, este de tip unitar și realizată preponderent din azbociment, ceea ce generează pierderi, infiltrații, inundații ale subsolurilor, deversări de ape uzate în cursuri de apă, costuri ridicate cu mentenanța și energia electrică etc.;
- la nivelul județului nu există decât stații de epurare a apelor uzate cu treaptă mecanică și biologică, nu și terțiară, care ar asigura o protecție a mediului înconjurător mult îmbunătățită;
- în prezent, la nivel județului este în curs de implementare un proiect (POIM) de extindere și reabilitare a infrastructurii de apă și apă uzată, în valoare de 120 mil. Euro, axat pe localitățile urbane; în vederea atragerii de finanțări nerambursabile, a fost înființată o ADI care are peste 50 de membri și care a delegat serviciul de alimentare cu apă și canalizare din peste 30 de UAT-uri către un operator regional cu capital public (VITAL S.A.); totuși, există unele UAT-uri, inclusiv din mediul urban (de ex. Borșa) care au preferat gestiunea directă a sistemelor de apă și apă uzată, practică nesustenabilă pe termen lung, pentru că operatorii mici nu pot realiza proiecte majore de investiții și nu beneficiază de finanțări europene;
- în județ au fost construite mai multe stații de epurare individuale ale UAT-urilor, care nu funcționează sau funcționează mult sub capacitatea proiectată din cauza numărului mic de gospodării racordate la rețeaua de canalizare; acest impediment ar putea fi depășit prin asocierea dintre mai multe UAT-uri în realizarea de astfel de investiții;
- la nivel județean a fost elaborat un Master Plan pentru Apă și Apă Uzată, care cuprinde nevoi de investiții ale tuturor UAT-urilor din județ, estimate la 540 mil. Euro, dintre care 366 sunt prioritare și 158 au fost propuse spre finanțare prin POIM 2014-2020 pentru extinderea și reabilitarea rețelelor din mediul urban și rural;

- rețeaua de transport și distribuție a energiei electrice din județ se află în administrarea unor companii de stat, este învechită și pe alocuri subdimensionată, în pofida scăderii consumului (mai ales a celui industrial), ceea ce conduce la frecvente întreruperi ale furnizării, deși au fost realizate lucrări de modernizare în ultimii ani; în județ există însă o serie de mici comunități, mai ales în zona montană, fără rețea de alimentare cu energie electrică, astfel de probleme fiind regăsite și în zonele vizate de extinderi ale perimetrelor construite (mai ales în zonele periurbane);
- centrele urbane din județ nu dispun de sistem de canalizație subterană a liniilor aeriene, care prezintă numeroase riscuri pentru participanții la trafic și dau un aspect neplăcut acestor așezări; municipalitatea din Baia Mare a aprobat în anul 2015 elaborarea unui studiu de oportunitate în vederea realizării unui astfel de sistem, care ar implica trecerea în subteran a circa 500 km de cabluri și o investiție de minim 30 mil. Euro, care încă nu s-a materializat;
- cele 10 sisteme centralizate de termoficare din județ au fost desființate după anul 1990, fiind înlocuite de centrale termice proprii pe bază de gaze naturale sau combustibil solid;
- în prezent, doar 26 dintre UAT-urile din județ beneficiază de rețea de distribuție a gazelor naturale, cea mai mare problemă fiind înregistrată în zona Maramureșului Istoric, unde e necesară construcția unei conducte de alimentare între Sighetu Marmăției și Borșa; în plus, o parte din rețeaua de distribuție existentă este învechită și necesită modernizarea cu fondurile operatorului privat de profil, care a realizat deja astfel de investiții;
- în perioada 2014-2020 lungimea rețelei de distribuție a gazelor naturale a crescut cu 11%, respectiv cantitatea de gaze naturale distribuită în județ a crescut cu 28,3%, pe fondul temperaturilor scăzute sau a extinderii perioadei petrecute la domiciliu în timpul pandemiei;

Potențialul material energetic:

- județul Maramureș dispune de resurse materiale bogate și diversificate, incluzând resurse ale subsolului (minerale polimetalice, cuprifere, auro-argintifere, de fier și mangan, bentonită, șisturi bituminoase, diferite roci utile pentru construcții), ale solului (terenuri agricole, păduri, fond cinegetic, piscicol, soluri de diferite tipuri) și de apă (ape de suprafață, subterane, izvoare, lacuri naturale și artificiale, unele cu proprietăți terapeutice);
- tradiția de circa 2.000 de ani în exploatarea și prelucrarea minereurilor a fost întreruptă în anul 2007, pe fondul rentabilității reduse, a reducerii subvențiilor și a constrângerilor de mediu aferente aderării la spațiul comunitar; reluarea activității extractive este improbabilă pe termen scurt, în pofida interesului unor investitori privați, principalele constrângeri fiind cele de mediu;

Mediul înconjurător și infrastructura de mediu:

- la nivelul județului există corpuri de apă de suprafață cu o stare ecologică și/sau chimică proastă (de ex. Vișeu, Cislă, Lăpuș, Săsar, Firiza, Nistru, Ilba etc.), în primul rând ca urmare a depășirii concentrațiilor de metale grele dizolvate, generate de fostele exploatare miniere din județ;

- asupra apelor subterane din județ se manifestă o serie de presiuni antropice, precum poluarea cu azotați, azotiți, amoniu, plumb, sulfați, cloruri etc., generată de unele unități industriale și agricole, fără însă a afecta semnificativ starea lor chimică și ecologică;
- sursele de apă potabilă din județ au o calitate satisfăcătoare, înregistrându-se doar sporadic unele depășiri la duritate totală, turbiditate, mangan, fier, pH, clor rezidual, amoniu, aluminiu, enterococi, etc. ca urmare a clorinării necorespunzătoare din stațiile de tratare a apei;
- o problemă majoră la nivelul județului o reprezintă apele de mină neepurate sau insuficient epurate din fostele perimetre miniere, dar și apele cu conținut ridicat de metale grele și chiar cianuri din iazurile de decantare neecologizate încă, care riscă să se deverseze în cursurile de apă din zonă;
- controalele autorităților de profil au indicat faptul că în multe zone din județ, mai ales rurale, deșeurile sunt depozitate necontrolat pe malurile sau chiar în albia râurilor și în șanțuri, iar apele uzate sunt evacuate direct în cursurile de apă, neexistând sisteme de canalizare; alte probleme sunt legate de nerespectarea zonelor de protecție ale cursurilor și captărilor de apă;
- defrișările ilegale de păduri, mai ales din zona montană, au afectat circuitul apei în natură, amplificând riscul producerii de inundații;
- calitatea aerului din județ a cunoscut o îmbunătățire remarcabilă în ultimii ani, pe fondul închiderii unor unități industriale poluatoare, dar și a investițiilor în infrastructura de transport nepoluantă, în serviciile de salubritate și în amenajarea de spații verzi, singurele depășiri zilnice (fără a depăși maximele anuale) înregistrându-se iarna la particulele în suspensie (PM 10), ca urmare a combustiei rezidențiale, traficului auto etc.;
- una dintre cele mai mari probleme din județ este poluarea terenurilor cu metale grele, mai ales în fostele zone miniere, unde încă există 4 iazuri de decantare și peste 300 de halde de steril, dintre care doar 74 au fost închise și ecologizate, din lipsă de fonduri de la bugetul de stat; mai mult, unele lucrări de ecologizare realizate trebuie cel mai probabil reluate, fiind experimentale; la acestea se adaugă zeci de situri contaminate și potențial contaminate, inclusiv în zone intens locuite, precum municipiul Baia Mare (de ex. platformele CUPROM, ROMPLUMB etc.);
- în anul 2000, în Baia Mare s-a produs unul dintre cele mai mari accidente ecologice din istoria recentă a României și a Europei, peste 100 de tone de cianuri ajungând în râurile din zonă și afectând inclusiv biodiversitatea (piscicolă) din țăările riverane Dunării; în același an, mii de mc de ape contaminate cu metale grele au ajuns în cursurile de apă din zona Baia Borșa;
- județul Maramureș dispune de un fond forestier de peste 250.000 ha și un grad de împădurire de peste 40%, unul dintre cele mai ridicate din România, 54% dintre păduri având și rol de protecție;
- pădurile seculare de fag de la Groșii Țibleșului și Strâmbu-Băiuț au fost incluse în anul 2017 în Patrimoniul Mondial UNESCO;
- dacă pădurile aflate în proprietate publică și administrate de Direcția Silvică Maramureș și de unele ocoale silvice bine organizate sunt gestionate corespunzător, pădurile aflate în proprietate privată, mai ales cele de mici dimensiuni, nu sunt păzite și sunt foarte expuse riscului de defrișări ilegale, în lipsa obligației de amenajament silvic; la presiunile antropice asupra fondului forestier din județ, se adaugă și cele naturale, precum

schimbările climatice, toate acestea conducând la riscul de amplificare a efectelor inundațiilor și alunecărilor de teren;

- la nivelul județului a fost identificată prima rețea funcțională de coridoare ecologice din România și dintr-o regiune transfrontalieră, însă acestea nu sunt desemnate oficial din cauza lipsei unui cadru legislativ adecvat. Aceste coridoare reprezintă un sistem coerent de elemente naturale sau seminaturale ale peisajului în scopul menținerii sau refacerii funcțiilor ecologice ca mijloc de conservare a speciilor umbrelă (urs, lup, râs), oferind simultan și oportunități adecvate pentru utilizarea durabilă a resurselor naturale;
- efectele schimbărilor climatice se resimt și la nivelul județului, sub forma perioadelor tot mai frecvente de secetă din timpul verii, dar și al inundațiilor și alunecărilor de teren determinate de alternanța temperaturilor și precipitațiile bogate căzute într-un interval mic de timp;
- toate localitățile din județ dispun de operatori de salubritate, publici sau privați, însă o parte dintre locuitori nu au încheiate contracte cu aceștia;
- județul Maramureș găzduiește o biodiversitate remarcabilă, prin prisma numărului de habitate naturale și specii de floră și faună sălbatică; asupra biodiversității din județ se manifestă presiuni naturale, legate de schimbările climatice, dar mai ales antropice, precum tăierea ilegală a pădurilor din ariile protejate, construcția de microhidrocentrale, practicarea turismului necontrolat, suprapășunatul, supraexploatarea resurselor naturale (de ex. cariere, balastiere, exploatarea lemnului), derularea unor proiecte de infrastructură (de ex. pârtii de schi), depozitarea necontrolată de deșeuri, expansiunea urbană, introducerea accidentală de specii alohtone;
- în județ există 64 de arii naturale protejate, dintre care un Parc Național (Munții Rodnei), 35 de situri de importanță națională, 22 situri NATURA 2000 și 6 situri de importanță locală; dintre acestea doar pentru o mică parte au convenții de custodie în vigoare; în plus, numărul de planuri de management al siturilor NATURA 2000 este foarte redus;
- capacitatea administrativă pentru gestionarea ariilor naturale protejate este deficitară, mai ales după modificările survenite în anul 2018. ANANP nu dispune de resurse financiare și umane suficiente pentru a asigura managementul eficient și integrat al acestor arii;
- localitățile din județ se confruntă cu deficitul de spații verzi, în condițiile unei extinderi a zonelor intravilane; mai mult, unele spații verzi existente necesită lucrări de igienizare, reabilitare, modernizare și dotare, în condițiile în care doar un număr mic UAT au derulat proiecte cu fonduri POR și AFM pentru amenajarea și modernizarea spațiilor verzi.

Capacitate administrativă și cooperare teritorială:

- Primăriile din județul Maramureș, cu precădere cele din mediul rural, se confruntă cu un deficit de personal specializat, ca urmare a constrângerilor bugetare, a grilelor de salarizare neattractive și a blocării posturilor din administrație;
- Resursele financiare de care dispun autoritățile locale din județ, mai ales cele din orașele mici și din mediul rural, sunt insuficiente pentru realizarea de investiții și cofinanțarea proiectelor, adesea chiar și pentru cheltuielile curente;

- La nivel județean există 4 structuri asociative de tip GAL, care beneficiază de strategii de dezvoltare și de fonduri europene pentru implementarea proiectelor cuprinse în acestea, în cadrul programului LEADER 2014-2020;
- majoritatea UAT-urilor din județ sunt membre ale asociațiilor de dezvoltare intercomunitară înființate pentru atragerea de fonduri europene și realizarea de investiții (apă-canal, deșeuri, gaze naturale, construcția drumului expres Satu Mare – Baia Mare, Zona Metropolitană Baia Mare, Organizația de Management a Destinației etc);
- ADI Zona Metropolitană Baia Mare a devenit tot mai activă în pregătirea și implementarea de proiecte pentru membri săi, din diferite surse de finanțare;
- Cea mai mare parte dintre UAT-urile din județ nu dispun de documentații cadastrale actualizate;
- Consiliul Județean Maramureș are o experiență îndelungată în domeniul cooperării transfrontaliere (programele transfrontaliere pre- și post-aderare, precum și cele interregionale și transnaționale) cu perspective bune de continuare și în perioada de programare 2021-2027;

Economie verde:

- județul Maramureș are un potențial mediu-ridicat (în context național) de producere a energiei regenerabile din surse solare, eoliene, de biomasă agricolă și forestieră, microhidroenergetice, însă acestea sunt valorificate într-o proporție foarte scăzută; cu excepția unor proiecte pilot (de ex. Baia Mare, Baia Sprie); în județ există parcuri fotovoltaice în acțiune și proiecte de amenajare a unor panouri fotovoltaice pe diverse clădiri publice (spitale, primării, școli, etc.)
- municipiul Baia Mare a aderat la Convenția Primarilor și a elaborat un Plan de Acțiune pentru Energie Durabilă cu orizont de timp 2020, urmând să elaboreze și Plan de Îmbunătățire a Eficienței Energetice (PÎEE);
- în județ există mai mulți operatori ai serviciului de salubritate, atât privați cât și publici, sub egida consiliilor locale; aria de acoperire a serviciului de salubritate este de aproximativ 100%
- în cele mai multe localități din județ echipamentele de salubritate sunt învechite, lipsind mijloacele de transfer, stațiile de compostare, transfer, tratare mecano-biologică, iar eliminarea deșeurilor se face preponderent prin depozitare (doar 11% din deșeurile municipale colectate sunt valorificate);
- cantitatea de deșeuri colectată și depozitată a scăzut cu 43% față de anul 2014, însă trebuie menționat că unele deșeuri generate în gospodării sunt refolosite de către generatori (de ex. cele agricole și din construcții-demolări); depozitarea temporară a deșeurilor de grajd, folosite ca îngrășământ natural prezintă un risc sporit de poluare a solului și apelor subterane;
- 5 dintre depozitele neconforme de deșeuri din județ și 76 de platforme rurale au fost deja închise. Activitatea a fost sistată și în cazul ultimelor două platforme temporare de colectare, deșeurile fiind duse în alte județe.
- în județ sunt autorizați numeroși operatori economici care colectează și valorifică diferitele tipuri de deșeuri reciclabile (DEEE, baterii și acumulatori, deșeuri medicale, vehicule scoase din uz, uleiuri uzate etc.); există un număr mare de instalații de brichetare a rumegușului de la numeroase unități de prelucrare a lemnului din județ;
- multe localități din județ nu sunt corespunzător salubritate, în condițiile în care șanțurile și rigolele sunt colmatate, se realizează depozitarea necontrolată a deșeurilor

în peste 200 de locații, inclusiv pe malul și în albia cursurilor de apă, lângă căile de comunicații etc.;

- la nivelul județului se află în curs de implementare proiectul de Sistem de Management Integrat al Deșeurilor, în valoare de peste 312 mil. lei, cu fonduri POS MEDIU 2007-2013, respectiv POIM 2014-2020 cu componente de colectare selectivă, transfer, sortare, tratare, depozitare ecologică, colectare DEEE, informare și conștientizare a populației – care va rezolva multe probleme legate de gestiunea deșeurilor din județ;

Transformarea digitală

- serviciile de telecomunicații oferite în județul Maramureș sunt de foarte bună calitate (inclusiv tehnologie 3G și 4G), ca și gradul de acoperire a acestora (exceptând zona montană), ca urmare a investițiilor derulate de operatorii privați de profil; totuși în județ există unele zone rurale "albe" în care nu există acces la internetul în bandă largă din cauza numărului prea mic al locuitorilor, care fac investițiile private neatractive;
- numărul de utilizatori ai calculatorului și internetului, deși se află în continuă creștere, este mic mai ales în rândul populației rurale de peste 50 de ani, iar numărul de servicii publice online ale autorităților locale se menține redus și include mai ales plata online a taxelor și impozitelor.
- plata on-line a taxelor și impozitelor locale era asigurată, la începutul anului 2022, doar de primăriile Baia Mare, Baia Sprie, Bogdan Vodă, Borșa, Cernești, Fărcașa, Gârdani, Mireșu Mare, Oncești, Remetea Chioarului, Ruscova, Săcălășeni, Seini, Sighetu Marmăției, Șomcuța Mare, Târgu Lăpuș Valea Chioarului și Vișeu de Sus;
- proiectul MaraStrategy, finanțat prin programul POCA are în vedere consolidarea structurii și capacității administrative, inclusiv prin implementarea unor acțiuni în domeniul digitalizării procesului administrativ: digitalizarea arhivelor și realizarea unui portal de interacțiune cu cetățenii pentru a reduce birocrăția, implementarea unui portal online GIS (Sistem Informațional Geografic) etc.;
- pandemia de COVID-19 a pus o mare presiune pe sistemul digital al administrațiilor locale și județene, zonele slab dezvoltate întâmpinând deficiențe sau blocându-se, pe alocuri; situația respectivă a dus la implementarea unui șir de proiecte de digitalizare și digitizare în mai multe ramuri;

2.1. Descrierea generală a județului

Județul Maramureș are o suprafață totală de 6.304 kmp, ceea ce îl plasează pe locul III la nivel regional (18,5% din total) și pe locul XV la nivel național (2,6%)¹. De asemenea, din perspectiva populației stabile, cu 454.870 de locuitori la 1 ianuarie 2021, județul Maramureș ocupă locul III la nivel regional (17,9% din total) și locul XV la nivel național (2,4%)². Densitatea populației la nivel județean este de 72,2 locuitori/kmp, ceea ce îl poziționează sub media regională (74,3) și națională (80,5), situație specifică zonelor cu relief înalt.

1 INS. Baza de date TEMPO Online.

2 Idem.

În context național, județul Maramureș este plasat în partea de nord-vest a țării, la granița cu Ungaria, și se învecinează cu județele Satu Mare, Sălaj, Cluj, Bistrița-Năsăud și Suceava, făcând parte din regiunea de dezvoltare Nord-Vest, care este o structură asociativă fără personalitate juridică, ce corespunde nivelului 2 din NUTS al Uniunii Europene. Teritoriul județului se întinde între 47°40' latitudine nordică și, respectiv, 24°00' longitudine estică³.

Municipiul Baia Mare este al treilea centru urban din nord-vestul României (după Cluj-Napoca și Oradea) și al șaptesprezecelea ca mărime din România, conform recensământului din 2011⁴.

Granița cu județele învecinate este una terestră, în timp ce granița cu Ucraina, pe o distanță de circa 150 km, este atât terestră (circa 90 km), cât și naturală (râul Tisa), pe circa 60 km. În județ există mai multe puncte de trecere a frontierei româno-ucrainene, respectiv:

- Câmpulung la Tisa – Teresova (feroviar);
- Sighetu Marmăției – Solotvino (rutier);
- Valea Vișeuului – Delovoe (feroviar)

Dintre acestea, funcționează doar cel de la Sighetu Marmăției, traficul feroviar dintre cele două țări fiind suspendat prin cele două puncte din județ de mai mulți ani. În ultimii ani au existat demersuri de deschidere a unui nou punct de trecere a frontierei în zona Poienile de sub Munte – Shibene, dar acestea nu s-au materializat încă.

Din punct de vedere istoric, județul Maramureș s-a format prin contopirea unor teritorii care au aparținut regiunilor istorice Maramureș, Crișana (Partium) și Transilvania. În forma actuală, județul Maramureș s-a format după Cel de-Al Doilea Război Mondial, când a cuprins teritoriul celor patru zone etno-folclorice majore ale acestuia: Țara Codrului (parțial), Țara Chioarului, Țara Lăpușului și Maramureșul Istoric (anterior parte a Comitatului Maramureș), respectiv a județelor interbelice Maramureș (Maramureșul Istoric) și Satu Mare. Împărțirea administrativă din prezent este cea stabilită de regimul comunist în anul 1968, prin reorganizarea teritorială a Regiunii Maramureș.⁵

Această zonă a țării este locuită încă din perioada preistorică, fiind descoperite urme ale unor comunități din paleoliticul superior și inferior (de ex. în Țara Oașului și în zona Munților Gutâi), dar și din neolitic (în zona Maramureșului Istoric, Oarța, Seini). Din perioada dacică au rămas vestigii ale cetăților din Sighetu Marmăției, Oncești, Slatina și Călinești, dacii locali fiind influențați în timp de civilizația romană și cea slavă, chiar dacă zona Maramureșului Istoric nu a fost cucerită de Imperiul Roman și a fost ferită de marile migrații.

Țara Maramureșului, una dintre cele mai vechi regiuni românești, este atestată documentar din anul 1199, cu o populație majoritar românească, care funcționa după legile obștilor sătești, organizată în cnezate de vale și având voievozi aleși de populația locală. Începând cu sec. al XIV-lea, regii Ungariei au început un proces treptat de instaurare a feudalismului în zona Maramureșului, întâmpinând însă opoziția conducătorilor locali (Dragoș Vodă și urmașii săi – Sas, Balç, Drag). În această perioadă, Voievodatul Maramureșului a devenit Comitat, au fost aduși ca lucrători pe domeniile nobiliare mii de ruteni, dar și maghiari și sași, care au format

3 PATJ Maramureș.

4 INS. Rezultatele definitive ale RGPIR 2011.

5 <http://www.cjmaramures.ro/istoric>.

comunități compacte în zona Maramureșului Istoric. De asemenea, teritoriile de la sud de Munții Gutâi (de ex. Țara Chioarului) au fost donate de Regele Ludovic I voievozilor români Drag și Balc, pentru a-și atrage sprijinul acestora. În anul 1526, după victoria de la Mohacs, Maramureșul este integrat în Voievodatul Transilvaniei, apoi în 1599 ajunge sub stăpânirea lui Mihai Viteazu. După 1688 acesta devine parte a Imperiului Austro-Ungar, împreună cu restul Transilvaniei, perioadă în care are loc și afirmarea Episcopiei Rutene a Muncaciului, la care au aderat mulți români și care s-a unit cu Roma, formând comunitățile de greco-catolici din zonă. În această perioadă s-au instalat în zonă numeroși evrei veniți din Galiția, dar și slovaci, polonezi și germani, care lucrau preponderent în minerit⁶.

În 1876 a fost înființat Comitatul Maramureș, odată cu modificarea structurii administrative a Regatului Ungariei. În anul 1920 aceasta a fost din nou modificată, prin Tratatul de la Trianon, astfel încât teritoriul Comitatului Maramureș a fost împărțit între România și Cehoslovacia. În timpul Celui de-al Doilea Război Mondial, partea cehoslovacă a Comitatului a fost ocupată de Ungaria, prin Primul Arbitraj de la Viena (1938), iar partea română s-a aflat și ea sub ocupație maghiară între 1940 și 1944, în urma Tratatului de la Viena. După război, partea cehoslovacă a intrat în componența URSS, apoi a Ucrainei (Regiunea Transcarpatia), iar cea românească a intrat, după mai multe modificări în anii 50-60, în compoziția județului Maramureș de astăzi.

Figura 1 - Amplasarea județului Maramureș în context național și regional

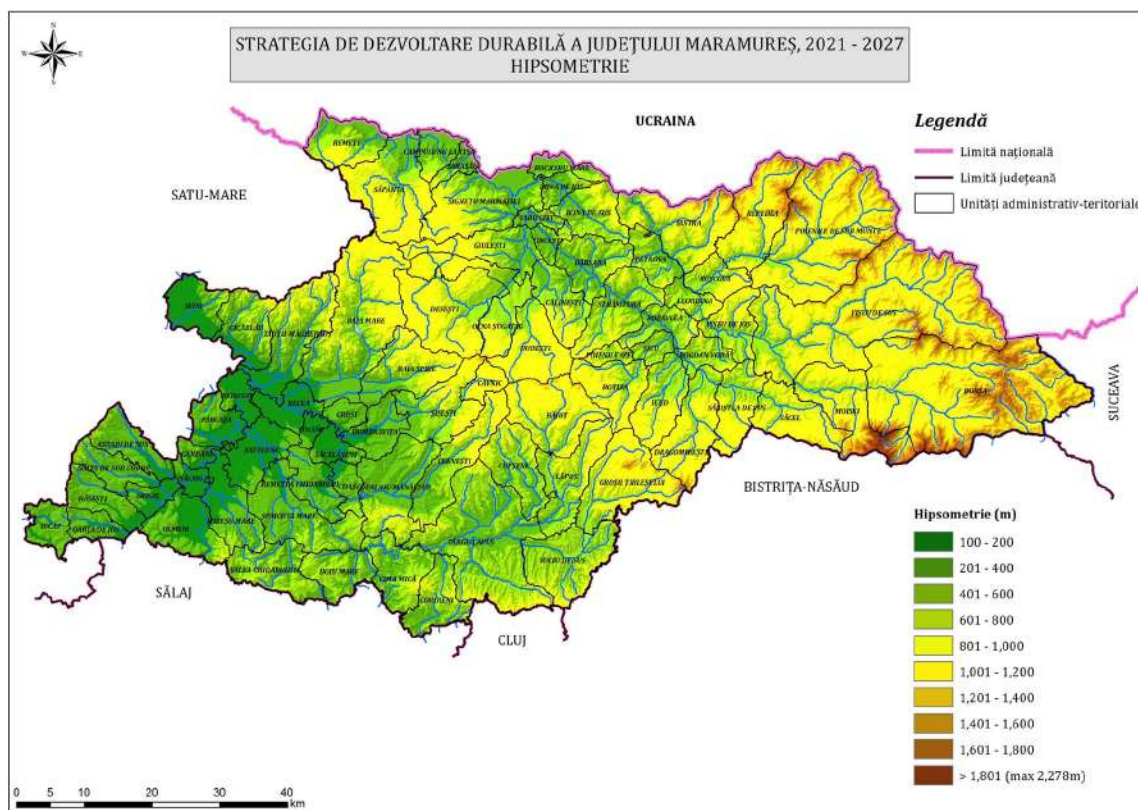

Sursa: Planșă proprie

6 Prof. Univ. Dr. Alexandru Filipașcu de Dolha și de Petrova, *Istoria Maramureșului*, Ed. Gutinul, Baia Mare, 1997.

Relieful județului Maramureș este unul preponderent montan (43% din suprafața totală), reprezentat de lanțul vulcanic al grupeii nordice a Carpaților Orientali (Munții Oaș, Gutâi, Țibleș), cu altitudini de 1.200 – 1.800 m (altitudine maximă Vf. Țibleș - 1.839 m), care separă zona etnografică a Maramureșului Istoric de restul județului, respectiv de lanțul cristalin format din Munții Maramureșului și Rodnei, cu altitudini mai mari, de 1.600 – 2.300 m (Vf. Pietrosu mare – 2.303 m, Vf. Ineu – 2.279 m), ambele lanțuri cu orientare NV-SE. Între aceste două lanțuri muntoase se desfășoară Depresiunea Maramureșului, una dintre cele mai mari din România, care găzduiește regiunea etno-folclorică a Maramureșului Istoric. În zona de sud-vest a județului există un relief mai jos, format din dealuri, podișuri (Culmea Codrului, Dealurile Sălajului, Dealurile/Masivele Preluca și Șatra, Culmea Breaza, Dealul Mare, Dealul Prisnel) și depresiuni (Depresiunea Lăpușului, Depresiunea Baia Mare, Depresiunea Copalnicului), fragmentat de terase și lunci (Someș, Săsar, Lăpuș, Bârsău, Sălaj), cu altitudini de sub 200 m, care fac parte din Subcarpații Transilvăneni și Podișul Transilvaniei. Dealurile și podișurile acoperă 30% din suprafața județului, iar depresiunile circa 27%. Legătura dintre unitățile majore de relief din județ și chiar dintre regiunile etno-folclorice ale acestuia se face prin mai multe pasuri și trecători (Prislop, Șetref, Huta, Neteda)⁷.

Figura 2 – Altitudinea în județul Maramureș

Sursa: Planșă proprie

Clima specifică județului Maramureș este una de tip temperat-continental, cu nuanțe scandinavo-baltice, care determină un climat mai umed și mai rece, cu ierni geroase. Totuși, în

⁷ PATJ Maramureș.

interiorul județului există diferențe între zonele montane și cele depresionare și de deal, în funcție de relief și altitudine. Astfel, Depresiunea Maramureș are un fundal topo-climatic de adăpost rece și umed, în timp de Depresiunea Baia Mare și cea a Lăpușului sunt ferite de lanțul carpatic și au ierni mai blânde și veri lungi și moderate, cu calm atmosferic. Temperatura medie anuală variază între 2 grade Celsius (Vârful Iezer) și 10 grade în zona joasă din sud-vestul județului (Baia Mare), iar precipitațiile variază între 1.500 și 700 mm, zona montană a județului fiind aria cu cele mai bogate precipitații din România. Cele mai scăzute temperaturi medii se înregistrează în ianuarie (-3 grade Celsius), iar cele mai ridicate în iulie (20 grade Celsius), cu temperaturi extreme de 39 de grade (1943) și de -30 de grade Celsius (1928). Frecvența medie anuală a vânturilor variază între 3-4 m/s în zonele depresionare și peste 50 m/s în zona montană, circulația maselor de aer fiind preponderent dinspre vest/sud-vest⁸.

Rețeaua hidrografică este una densă și cu debite relativ bogate, în condițiile în care județul Maramureș este unul preponderent muntos, cu ape freatice ce asigură alimentarea râurilor mici. Cele mai importante cursuri de apă din județ sunt Tisa, Vișeu, Iza, Someș și Lăpuș, fiecare drenând bazine hidrografice relativ extinse. De asemenea, județul dispune de 14 lacuri naturale, mai ales în zonele montane și depresionare, de tip glaciatic (Iezerul Pietrosului, Tăurile Buhăescu, Izvorul Bistriței Aurii, Gropilor), natural (Vinderel, Măgura, Morărenilor) și de prăbușire a unor ocne de sare și galerii de mine (Ocna Șugatag, Coștiui, Lacul Albastru), precum și de 14 acumulări de interes local pentru pescuit, agrement. Lacurile artificiale din județ acoperă o suprafață de peste 160 ha, cel mai mare fiind Firiza, care asigură și alimentarea cu apă a municipiului reședință de județ⁹.

Județul Maramureș se caracterizează printr-un variat înveliș de soluri, acesta reflectând caracterul complex al factorilor naturali care condiționează formarea sa. Principalele tipuri de sol din Județul Maramureș sunt¹⁰:

- în zona montană (Munții Oaș-Gutâi-Țibleș, Munții Maramureșului și Munții Rodnei) predomină solurile brune luvice, soluri brune acide, humisilicace, litosoluri;
- în zona colinară (Depresiunile Maramureșului, Băii Mari și Lăpușului) tipurile de sol reprezentative sunt cernoziomurile tipice, argiloiluviale, soluri brune argiloiluviale și eumezobazice, soluri brune argiloiluviale, regosoluri, erodisoluri;
- zona de luncă a principalelor râuri care străbat județul cuprinde soluri slab evolute respectiv soluri aluviale tipice, gleizate sau molice, protosoluri aluviale, soluri gleice.

Din punct de vedere agropedologic, solurile județului Maramureș, după gradul de fertilitate sunt:

- cernoziomuri – 21111 ha;
- litosoluri – 23470 ha;
- regosoluri – 34.196 ha;
- aluviosoluri – 35692 ha;
- soluri brune – 63923 ha;

8 Consiliul Județean Maramureș - "Studiu privind dezvoltarea economică locală a Județului Maramureș" și PATJ Maramureș.

9 Consiliul Județean Maramureș - "Studiu privind dezvoltarea economică locală a Județului Maramureș".

10 APM Maramureș - Raportul Anual privind Starea Mediului 2020.

- rendzine – 14565 ha;
- soluri neproductive – 40777 ha.
- preluvosolurile, erodosolurile, gleiosolurile etc.

În județul Maramureș pot fi identificate aproape toate zonele de vegetație existente în țară, ca urmare a reliefului său divers și a diferitelor tipologii de soluri și etaje climatice. Astfel, etajul alpin se întâlnește la altitudini de 1.900-2.000 m, unde se întâlnesc specii precum rugina, părușca, lichenul renilor, coarna, clopoțelul alpin, piciorul cocoșului alpin, garofița Rodnei. Etajul subalpin este bine reprezentat în Munții Rodnei, Munții Maramureșului și Țibleș, la nivelul acestuia apărând specii lemnoase de arbuști boreal-alpin, precum jneapănul, ienupărul, arinul de munte, smârdarul, afinul, merișorul. La altitudini de 800-900 m, specifice zonei de deal și podiș înalt, regăsim specii precum molidul, însoțit de paltin și scoruș. Nu în ultimul rând, în zonele depresionare din județ, care ocupă suprafețe extinse, regăsim păduri de amestec și păduri de foioase. În mod similar, fauna județului este reprezentată de numeroase specii de interes cinegetic, precum ursul, cerbul, căpriorul, mistrețul, râsul, lupul, vulpea, ierul, capra neagră, cocoșul de munte și iepurele. Practic, fondul cinegetic acoperă aproape integral suprafața Maramureșului. Cu toate acestea, suprafețele ocupate de vegetație naturală s-au restrâns în timp în favoarea peisajelor puternic antropizate, mai ales în jurul centrelor urbane mai importante¹¹.

Principalele riscuri naturale la care este expus județul Maramureș sunt, în conformitate cu Planul județean de analiză și acoperire a riscurilor¹² și a hărților cu zone de risc la inundații (EPRI)¹³, următoarele:

- a) **inundațiile** – zonele expuse la riscul de inundații măsoară peste 28.000 ha de teren, iar frecvența medie de producere a inundațiilor pe teritoriul județului este de 2-3 inundații/an, durata acestora variind de la 12 la 15 ore pe cursurile mici, la 5-6 zile pe râurile mai importante. Cele mai importante inundații din județ s-au produs în anul 1970 pe râul Someș, în 2001 pe râul Tisa și în 2008 pe râul Vișeu. Viiturile se produc cel mai adesea în lunile martie, aprilie și mai, de ex. pe râul Vișeu, Iza, Cislă, Vaser, Ruscova, acestea fiind cel mai adesea de natură pluvionivală (precipitații sub formă de ploi, dar și apă rezultată din topirea zăpezii). Debitele maxime istorice au ajuns, de exemplu, pentru râul Vișeu de circa 900 mc/s, iar Lăpuș de circa 300-400 mc/s. Zonele cu risc semnificativ la inundații sunt râurile Tisa, Rona, Vișeu, Ruscova, Vaser, Țâsla, Iza, Cosău (Depresiunea Maramureșului), Someș, Sălaj, Bârsău, Lăpuș, Dobric, Cavnic, Săsar sau Firiza (în Țara Chioarului, Țara Lăpușului, Țara Codrului). Conform datelor ISU Maramureș, în anul 2021 fenomenele hidrometeorologice au afectat 41 de UAT-uri (mai ales localitățile Moisei, Săcel, Borșa, Vișeu de Sus, după ce în anul 2020 au fost puternic afectate orașul Săliștea de Sus și comuna Bogdan Vodă), fiind inundate și avariate 6 locuințe, 11 anexe gospodărești, un obiectiv public, 15 poduri, 92 de podețe și traversări pietonale, 0,8 km de drumuri județene și 51,8 km de drumuri locale, 221 km de străzi și 27 km de drumuri agricole și forestiere, 16 ha de teren arabil și 30 ha de

¹¹ PATJ Maramureș.

¹² Planul de analiză și acoperire a riscurilor, al județului Maramureș, 2018.

¹³ <http://www.rowater.ro/EPRI/EPRI.aspx>.

- pășuni, 9 construcții hidrotehnice etc. – valoarea pagubelor fiind estimată la peste 40 mil. lei;
- b) **alunecările de teren** – la nivelul județului există, conform Secțiunii a V-a din PATN, aprobată prin Legea nr. 575/2001, un număr de 32 de UAT-uri cu potențial de producere a alunecărilor de teren (cel mai ridicat risc fiind cuantificat pentru Mireșu Mare, Groși, Dumbrăvița, Băsești și Bicz), respectiv 2 în care există risc de prăbușiri de teren în zonele unde s-a exploatat sare (Ocna Șugatag, Rona de Sus). Acestea pot fi reactivate în caz de precipitații abundente, mai ales în contextul defrișărilor ilegale, a lipsei de întreținere a lucrărilor de stabilizare, a manifestării fenomenelor asociate schimbărilor climatice. Conform ISU Maramureș, doar în anul 2021 s-au produs alunecări de teren în 14 unități administrativ-teritoriale și anume Borșa, Fărcașa, Bogdan Vodă, Vișeu de Jos, Ulmeni, Suciul de Sus, Moisei, Copalnic Mănăștur, Baia Sprie, Valea Chioarului, Boiu Mare, Șișești, Vadu Izei și Mireșu Mare (după ce în anul 2020 fuseseră afectate orașele Borșa, Cavnic, Săliște de Sus, Vișeu de Jos, Giulești, Bistra, Ruscova, Vima Mică, Moisei, Bogdan Vodă). Alunecările de teren au creat următoarele pagube: un zid de sprijin afectat, 7 case avariate, 3 anexe gospodărești, 2,50 teren agricol, 0,46 km drum comunal, 0,272 km Drum județean, 0,93 km străzi și 0,45 km apărări de mal. Valoarea totală a pagubelor s-a ridicat la peste 17 mil. lei.
- c) **incendiile de pădure și vegetație uscată** – prin prisma suprafețelor extinse ocupate cu păduri (peste 40% din suprafața totală), județul Maramureș este foarte vulnerabil la incendii de pădure, mai ales în perioada de primăvară, când proprietarii derulează lucrări de igienizare, în perioadele de secetă din sezonul cald, dar și în perioadele de sărbătoare sau de weekend, când pădurile sunt folosite ca locuri de picnic. Conform datelor CJSU, în anul 2020 au avut loc aproape 200 de intervenții pentru stingerea incendiilor de vegetație uscată și forestieră, care au afectat o suprafață de 1742 ha;
- d) **avalanșe** – în zona montană a județului, mai ales în culoarele traversate de căi de comunicații (în zona pasurilor și trecătorilor – de ex. Gutâi, dar și a zonelor cu facilități de schi Cavnic, Baia Sprie, Borșa), există risc de producere de avalanșe cu victime ca urmare a căderilor masive de zăpadă, pe terenuri cu pantă mare, urmate de perioade de încălzire bruscă a vremii;
- e) **cutremure** – în conformitate cu prevederile Legii nr. 575 din 2001, privind aprobarea PATN, Secțiunea a V-a - Zone de risc natural, municipiile Baia Mare și Sighetu Marmăției, precum și orașele Baia Sprie și Cavnic, sunt UAT urbane, amplasate în zone pentru care intensitatea seismică, echivalată pe baza parametrilor de calcul privind zonarea seismică a teritoriului României, este minimum VII (exprimată în grade MSK). Celelalte localități din zona de competență sunt încadrate sub VII MSK. Până în prezent nu au fost înregistrate pagube asociate mișcărilor telurice.¹⁴
- f) **alte riscuri naturale** – la nivelul județului se înregistrează și alte fenomene periculoase (vijelii, grindină) care produc anual pagube importante.

Conform Planului de Management al Riscului de Inundații pentru Administrația Bazinală de Apă (ABA) Someș-Tisa, infrastructura de apărare împotriva inundațiilor de la nivelul județului Maramureș cuprinde:

¹⁴ PATN - Secțiunea a V-a - Zone de risc natural.

- derivația de ape mari Brazi-Valea Neagră din comuna Desești, cu o lungime de 8,4 km;
- îndiguiuri pe râurile Lăpuș (16,6 km în zona Remetea Chioarului-Săcălășeni-Coltău-Recea; 1,1 km în zona Târgu Lăpuș), Dobric (6,6 km în zona Târgu Lăpuș), Sălaj (2,3 km în zona Sălsig), Vișeu (2,4 km în zona Vișeu de Sus; 1,7 km în zona Vișeu de Jos; 1,6 km în zona Leordina; 6,1 km în zona Petrova, 0,6 km în zona Bistra), Iza (1,4 km în Bogdan Vodă, 3,2 km în Bârsana, 3 km în Rozavlea, 5,1 km în Sighetu Marmăției, 3,1 km în Oncești), Tisa (4,9 km în Sighetu Marmăției;
- baraje cu acumulări permanente: Bodi-Ferneziu (110.000 mc, pe un afluent al râului Firiza), Nistru (64.000 mc, pe un afluent al râului Nistru), Stur (7.000 mc, pe un afluent al râului Firiza), Arieșel – Balta Două Veverițe (154.000 mc, pe râul Arieș), Dobricel (185.000 mc, pe pârâul cu același nume), Lighet (75.000 mc, pe un afluent al pârâului Dobricel), Bodi-Mogoșa (200.000 mc, pe afluent al râului Săsar), Bodi-Mogoșa II (1000 mc, idem), Bodi-Mogoșa III (2000 mc, idem), Răchitișa-Satulung (101.000 mc, pe pârâul Răchitișa), Strâmtori-Firiza (15.770.000 mc, pe râul Firiza), Berdu (145.000 mc, idem). Acestea se află în stare bună și sunt administrate fie de ABA Someș-Tisa, fie de autorități locale, compania Hidroelectrică sau ocoale silvice;
- poldere: Săcălășeni (3,45 ha, pe un afluent al râului Lăpuș) – administrat de către ANIF și care necesită lucrări de reparații capitale.

Ulterior aprobării Planului sus-menționat, au fost realizate de către ABA Someș-Tisa lucrări de regularizare a pârâului Băleasa în intravilanul orașului Săliștea de Sus, respectiv a râului Tisa în zona Remeți, de amenajare a Văii Băița în orașul Tăuții-Măgherauș, a râurilor Vișeu și Vaser în orașul Vișeu de Sus, a râului Cvașnița în comuna Poienile de Sub Munte, a văii Seinel în orașul Seini. Cel mai important proiect a vizat îndiguirea și consolidarea de maluri pe râul Tisa, în cadrul unui proiect finanțat din POS Mediu 2007-2013, în zona localităților Sărăsău, Remeți, Teceu, puternic afectate de inundații în trecut. În anul 2020, CNI a aprobat finanțarea lucrărilor de îndiguire, decolmatare și ruperi de nivel pe cursul pârâului Tomnatec din comuna Repedea, în lungime de 4,3 km.

Agenția Națională de Îmbunătățiri Funciare (ANIF) – Filiala Teritorială Maramureș are în administrare următoarele lucrări de îmbunătățiri funciare:

- 10 amenajări complexe de desecare și combatere a eroziunii solurilor (Bozânta-Mocira-Remetea, Someș Mal Drept, Someș Mal Stâng, Ardușat-Pomi, Răzoare-Lăpuș-Libotin, Săsar, Remetea Chioarului, BH Căvnic, BH Cerna Superioară, Suciu-Groși)
- 7 amenajări de desecare (Bozânta-Seini, Arieșul de Pădure, Valea Dobricului, Valea Vișeu, Chechiș Mal Drept, Aluniș-Potău, Iojib-Seini)
- 9 amenajări de combatere a eroziunii solurilor (Valea Sălaj Inferior, Arieșul de Pădure, Buteasa-Vima-Coroieni, Câmpulung la Tisa, Vadu Izej, SCPP Baia Mare, Vălenii Șomcutei, Bapța, Ferma Seini)

Aceste amenajări totalizează 27.212 ha amenajate pentru desecare, inclusiv 1064 km de canale de desecare, 2 stații de pompare și un polder, respectiv 36.459 ha amenajate pentru

combaterea eroziunii, cu 251 km de canale, 248 km de debușee, 2325 de căderi / baraje / praguri / podețe și 72 km de văi / ravene. Starea tehnică, exprimată prin procentul de funcționare a capacității amenajărilor, variază între 40% și 85%, context în care acestea au nevoie de lucrări de întreținere și reparații.

În ceea ce privește riscurile antropice, la nivelul județului Maramureș pot fi identificate următoarele surse¹⁵:

- a) **activitățile industriale:** cu precădere în zonele Baia Mare, Sighetu Marmației, Dumbrăvița, Fărcașa, Tăuții-Măgherauș, Târgu Lăpuș, Satulung, Borșa, Vișeu de Sus – unde există operatori economici care dețin substanțe periculoase (stații de distribuție carburanți și gaze industriale, spălătorii și curățătorii chimice, unități de prelucrare a lemnului, metalelor, cauciucului și maselor plastice, pieilor, fabrici de medicamente și produse farmaceutice, stații de tratare a apei, unități de valorificare a reziduurilor miniere, depozite de explozibili etc.);
- b) **activități de transport** – riscul producerii de accidente pe principalele căi de comunicații rutiere, feroviare și aeriene. Doar în anul 2020 s-au înregistrat 420 de accidente rutiere în urma cărora au rezultat 33 de persoane decedate și 525 de răniți;
- c) **riscul de poluare a apelor** – mai ales cu apele de mină neepurate sau insuficient epurate, cianurile și metalele grele din haldele de steril și iazurile de decantare. Acestea ajung mai ales în râurile Cărnăuș, Lăpuș, Băița, Săsar și Someș, conducând la poluarea cu metale grele;
- d) **riscul de prăbușire a unor construcții** – de ex. barajul de la Acumularea Firiza și alte lacuri de acumulare din județ, iazurile de decantare, unele construcții industriale de mari dimensiuni, clădiri vechi de pe care se desprinde tencuiala etc.;
- e) **eșecul rețelelor de utilități publice** – întreruperea furnizării de energie electrică, gaze naturale, alimentare cu apă, canalizare etc. Acestea sunt asociate, cel mai adesea, tot cu fenomene hidrometeorologice care afectează infrastructura de transport și de utilități.
- f) **muniția neexplodată** – identificată, până în prezent, în majoritatea UAT-urilor din județ, cu o concentrare în jurul celor două municipii și a Culoarului Someșului. Conform CJSU, în anul 2021 s-au realizat 4 intervenții pirotehnice pentru asanarea muniției neexplodate în localitățile Tăuții-Măgherauș, Baia Sprie, Borșa și Groși;
- g) **producerea de incendii:** cu o frecvență mai ridicată la locuințele populației (circa 60% din total, produse mai ales de coșuri de fum defecte/necurățate, instalații electrice defecte/improvizate), unitățile industriale care utilizează materii prime și materiale ușor inflamabile (textile, industria prelucrării lemnului etc.). Potrivit CJSU, în anul 2021 au fost înregistrate 491 de situații de urgență generate de incendii gestionate de pompierii militari la care participat servicii profesionale, servicii private și servicii voluntare pentru situații de urgență. Unele dintre acestea au generat pierderi de vieți omenești (spre exemplu, în orașul Vișeu de Sus s-au înregistrat 3 decese în urma unui singur incendiu la o locuință privată).
- h) **riscurile sociale:** au devenit extrem de importante pe durata pandemiei Covid-19, fiind asociate cu riscul sporit de infectare ca urmare a organizării unor manifestări care reuneau un număr mare de participanți (festivaluri, târguri, adunări publice etc.).

15 Planul de Analiză și Acoperire a Riscurilor al județului Maramureș, 2018.

- i) **alte riscuri antropice:** la nivelul județului se manifestă și alte riscuri, de tipul turiștilor rătăciți în zonele montane, a accidentelor biologice (epimedii, epizootii etc.),

La nivelul județului există un Comitet Județean pentru Situații de Urgență (CJSU), iar la nivelul UAT-urilor Comitete Locale pentru Situații de Urgență (CLSU). CJSU este prezidat de prefectul județului și are ca membri președintele Consiliului Județean, șefi de servicii deconcentrate, descentralizate și de gospodărie comună și alți manageri ai unor instituții și societăți comerciale de interes județean care îndeplinesc funcții de sprijin în gestionarea situațiilor de urgență, precum și manageri ai agenților economici care, prin specificul activității, constituie factori de risc potențial generatori de situații de urgență. Această structură are rolul de a coordona activitatea Grupurilor de suport tehnico-științific, aprobarea planurilor de pregătire în domeniul situațiilor de urgență, a programelor de verificare pentru salubritatea localităților și a cursurilor de apă, a planurilor de măsuri pentru reducerea incendiilor datorate utilizării focului deschis, a planificării inspecțiilor și testării planurilor de urgență ale operatorilor economici cu risc ridicat de producere a unor situații de urgență, de verificare a obiectivelor SEVESO, de actualizare a schemei cu riscurile teritoriale, de control și îndrumare a activității CLSU etc.

La nivel operațional, Inspectoratul pentru Situații de Urgență (ISU), din subordinea structurii centrale Inspectoratului General pentru Situații de Urgență (IGSU) din cadrul Ministerului Afacerilor Interne, este principalul actor județean cu atribuții în gestionarea situațiilor de urgență. ISU "Gh. Pop de Băsești" dispune de detașamente de pompieri la Baia Mare și Sighetu Marmăției, de o secție de pompieri la Vișeu de Sus, de un pichet de pompieri la Târgu Lăpuș, gărzi de intervenție la Fărcașa, Borșa și Bogdan Vodă, puncte de lucru la Șomcuta Mare, Cavnic. Timpi de răspuns mai ridicați de 30 de minute se înregistrează în comunele Băiuț, Vima Mică, Poienile de Sub Munte, Repedea, Bistra, Strâmtura, Ocna Șugatag, Remeți și Boiu Mare. Gradul de înzestrare cu personal al Inspectoratului era în anul 2020 de 90,8% din totalul posturilor normate. În primele 10 luni din anul 2021, personalul ISU a efectuat 824 de intervenții, dintre care 35,3% au fost la incendii.

ISU Maramureș a beneficiat în ultimii ani de investiții în tehnică nouă de intervenție (de ex. un vehicul utilitar cu tracțiune 4x4 pentru stingerea incendiilor în zone greu accesibile, o autospecială pentru intervenții pirotehnice, o autospecială pentru intervenția la incendii de pădure, 5 ambulanțe de tip B 4x4, 2 ambulanțe de tip C etc.), realizate cu sprijinul IGSU și al Consiliului Județean Maramureș. Cu toate acestea, 43% dintre autospeciale au o vechime de peste 30 de ani, iar 14% între 20-30 ani, fiind necesară înlocuirea urgentă a acestora. În cazul SMURD, întreg parcul auto are o vechime mai redusă de 10 ani. Deficiențe există și în ceea ce privește gradul de asigurare cu mijloace de protecție (căști cu vizor, costume, cizme, centuri de siguranță) a personalului de intervenție. De asemenea, există probleme legate de lipsa spațiilor de garare sau de pregătire/instrucție, de starea curților și a clădirilor etc. În schimb, încă din luna decembrie 2019 a fost operaționalizat la sediul ISU un dispecerat integrat SAJ, UPU-SMURD, IPJ, IJJ, ISU, STS. Consiliul Județean Maramureș, în parteneriat cu autoritățile din Regiunea Transcarpatica din Ucraina au depus spre finanțare din Programului transfrontalier HUSKROUA ENI CBC 2014-2020 un proiect pentru extinderea sediului SMURD Baia Mare în

vederea înființării și dotării unui dispecerat integrat pentru situații de urgență și a unui spațiu pentru ședințele CJSU¹⁶.

La subunitățile ISU se adăugau 60 de servicii voluntare pentru situații de urgență (SVSU), dintre care 37 erau dotate cu autospeciale și ATV-uri pentru stingerea incendiilor. Conform datelor CJSU aferente anului 2020, la nivelul SVSU Bistra, Bârsana, Budești și Repedea lipseau dotările minime conform O.M.A.I. 75/2019, în timp ce în cazul SVSU Cernești, Ocna Șugatag și Valea Chioarului existau deficiențe legate de menținerea în stare de operativitate a tehnicii de intervenție, mai ales în sezonul rece. Unele dintre UAT-uri au beneficiat de finanțări europene pentru dotarea acestor servicii (de ex. comuna Sărăsău în cadrul unui proiect transfrontalier derulat în parteneriat cu localitatea Solotvino din Ucraina, comuna Bistra în parteneriat cu comuna Velykyi Bychkiv prin același program, comuna Leordina în cadrul unui proiect integrat finanțat din PNDR 2014-2020 etc.). Entitățile private dispuneau, la rândul lor, de 22 de servicii proprii pentru situații de urgență, localizate în Baia Mare, Tăuții-Măgherauș, Satulung, Târgu Lăpuș, Sighetu Marmației, Cicârlău¹⁷.

Serviciul Public Județean Salvamont Maramureș, care funcționează în subordinea Consiliului Județean, dispune în prezent de 2 unități: Baza de salvare Mogoșa și Refugiul salvamont Izvoare, cu un număr total de 10 salvatori montani angajați, față de un necesar minimal de 24. În acest context, Serviciul are încheiate 30 de contracte de voluntariat cu salvatori atestați și 25 cu salvatori aspiranți. De asemenea, acesta a încheiat contracte de prestări servicii cu Asociația Salvatorilor Montani Căvnic și Asociația Salvatorilor Montani Vișeu. De la înființare și până la sfârșitul lunii octombrie 2021, Serviciul a raportat 727 de acțiuni în urma cărora au fost salvate 646 de persoane.

În localitățile județului erau instalate, la nivelul anului 2018, 20 de sirene electronice (locul IV la nivel regional) și 137 electrice, dintre care 15 nefuncționale și doar 24% acționabile centralizat (cel mai mic procent din regiunea Nord-Vest). Din perspectiva gradului de acoperire acustică, Maramureș ocupa primul loc la nivel regional. Totuși, comunele Coaș, Coltău, Gârdani, Groșii Țibleșului, Oncești, Poienile Izei și Șieu nu dețineau la acel moment sirene, iar în alte comune acestea erau nefuncționale. Conform evidențelor ISU, la nivelul județului Maramureș există un deficit important de centrale de alarmare, radioreceptoare, sirene electronice etc.¹⁸

În ceea ce privește spațiile de primire pentru persoane evacuate, la nivelul anului 2018 acestea însumau 150 de locații cu o capacitate de circa 21.500 de persoane, adică aproximativ 5% din populația totală a județului.

Începând cu date de 24 februarie 2022, pe fondul conflictului armat din Ucraina, prin punctul de trecere a frontierei de la Sighetu Marmației se înregistrează un flux foarte mare de refugiați ucraineni, cei mai mulți fiind în tranzit către alte țări din Uniunea Europeană. Fiecare refugiat intrat în județ este întâmpinat de voluntari de la trecere frontierei și parcurge un flux pentru a fi înregistrat, a primi asistență, alimente și produse de strictă necesitate, terapie psihologică,

16 Raportul de activitate pentru anul 2020 al ISU Maramureș.

17 Planul de Analiză și Acoperire a Riscurilor al județului Maramureș 2018.

18 Idem.

prim ajutor, consiliere juridică, servicii de referire în caz de probleme socio-medicale, cazare și transport. Acest lucru a presupus o mobilizare fără precedent a unui număr foarte mari de actori instituționali (Consiliul Județean Maramureș, spitale, Serviciul de Ambulanță Județean), companii private și de stat (de ex. CFR Călători, operatori de telecomunicații, firme care au donat fonduri etc.), cetățeni (de ex. voluntarii care lucrează la graniță, cei care oferă cazare și masă gratuite, transport etc.), dar mai ales zeci de ONG-uri, care colectează și distribuie donații, inclusiv prin organizarea unor convoaie umanitare în Ucraina. Peste 100 de copii și elevi refugiați s-au înscris ca audienți la unitățile de învățământ din județ, iar peste 300 de persoane adulte s-au angajat, doar în primele 45 de zile de la începerea conflictului militar.

2.2. Economia județului

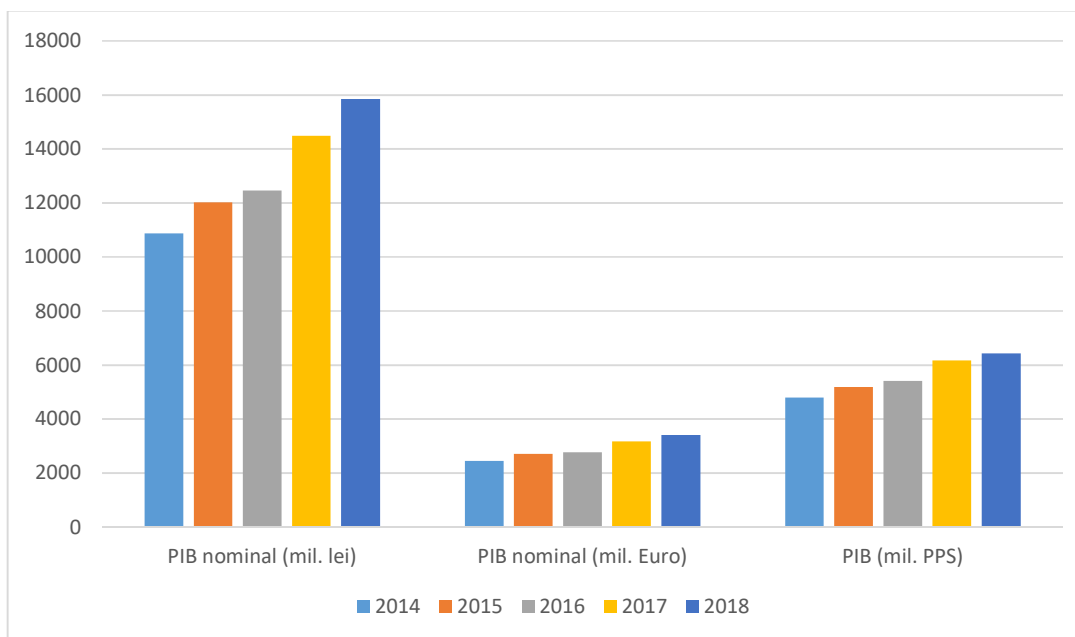
2.2.1. Principalii indicatori macroeconomici ai județului Maramureș

Din perspectivă economică, județul Maramureș este situat în categoria județelor mediu-dezvoltate din România, ocupând a 19-a poziție din punct de vedere al PIB-ului în valori absolute, cu o contribuție de 1,6% la PIB-ul național, respectiv de 13,8% la cel regional (locul III după Cluj și Bihor)¹⁹.

În perioada 2014-2018, în termeni nominali și în monedă națională, PIB-ul județean a înregistrat o creștere semnificativă, de 45,7%, peste ritmul de creștere înregistrat la nivel național (42,1%), dar sub cel regional (49,3%), pe fondul accelerării creșterii economice a județului Cluj. Pe de altă parte, ritmul de creștere în monedă europeană din același interval a fost de 39,1%, diferența fiind explicată prin deprecierea monedei naționale. Datele preliminare publicate de INS pentru anul 2019 indică la nivelul județului o rată de creștere nominală în monedă națională de 13,5%, valoarea acestuia ajungând la peste 18 md. Lei (echivalentul a circa 3,8 md. Euro, cu 11,5% mai mult decât în 2018). În schimb, este de așteptat ca pentru anul 2020 să fie raportată și la nivel județean o scădere a PIB, în linie cu evoluția de la nivel național, urmată de recuperarea acesteia în cursul anului 2021.

19 INS. Baza de date TEMPO Online.

Figura 1 - Evoluția PIB județean nominal, în lei și Euro, respectiv în termeni de putere de cumpărare standard (PPS), în perioada 2014-2018

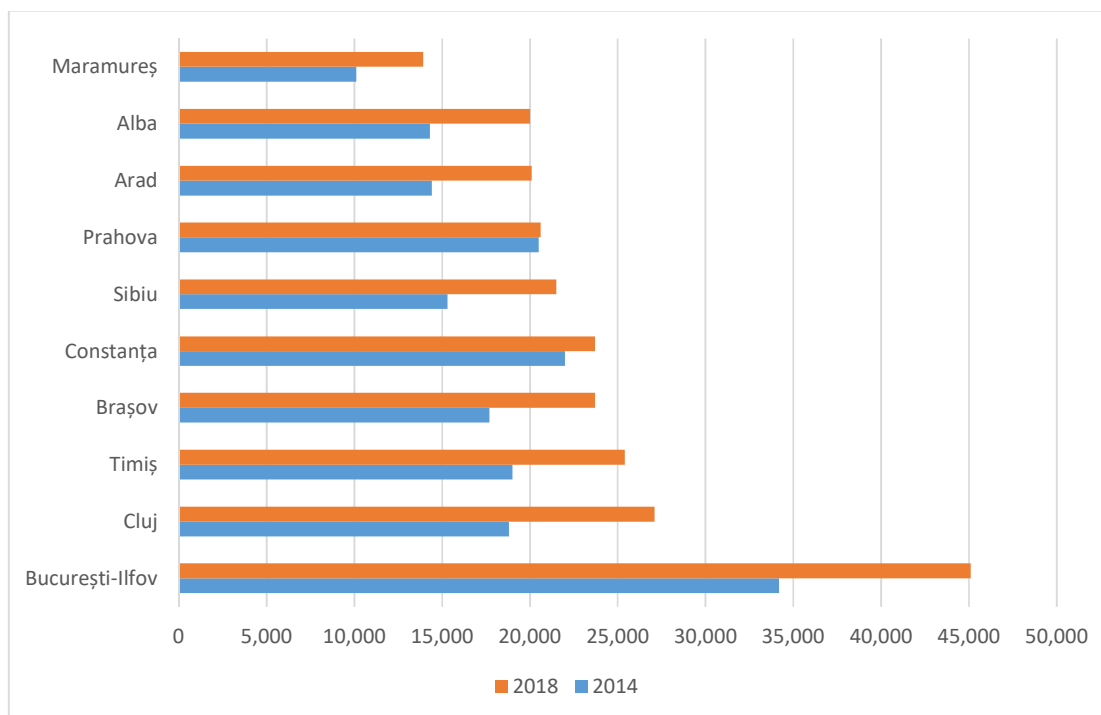

Sursă date: Eurostat Database

În anul 2018, ultimul pentru care au fost publicate astfel de date statistice, indicatorul PIB/locuitor (PPS) înregistra o valoare de 13.900 Euro/locuitor, mult sub media regională (18.200 Euro) și cea națională (19.800 euro). În termeni de putere de cumpărare standard, ritmul de creștere al PIB-ului județean a fost, în perioada 2014-2018, de 34,4%, sub media regională de 37,7%, dar peste cea națională de 31,1%. Acest lucru indică faptul că decalajele de dezvoltare față de alte zone ale țării se reduc, însă cresc cele intra-regionale, în contextul în care ritmul de creștere al PIB (PPS) a fost de 45% în același interval. În pofida creșterii economice solide, județul Maramureș este considerat a fi o regiune săracă a Uniunii Europene, atingând doar 46% din media UE-27 a indicatorului respectiv (față de 38% în anul 2012).

Județul Maramureș ocupă locul 26 la nivel național și ultimul la nivel regional din punct de vedere al PIB-ului/locuitor la puterea de cumpărare standard. Acesta înregistrează diferențe semnificative față de județele cu economii dezvoltate, în care performează sectoarele cu valoare adăugată ridicată.

Figura 2– Evoluția PIB per locuitor (PPS), în Euro, în anii 2012-2018, la nivelul județelor celor mai dezvoltate economic din România

Sursă date: EUROSTAT Database

2.2.2. Structura economiei județului

Județul Maramureș are o lungă tradiție în domeniul agricol, exploatării și prelucrării lemnului, precum și al industriei extractive, la care s-a adăugat în perioada comunistă un puternic sector al industriei prelucrătoare. În ultima perioadă, economia județului a cunoscut puternice modificări structurale, concretizate în dispariția aproape în totalitate a industriei extractive, restrângerea numărului de persoane ocupate în agricultură, restructurarea puternică a sectorului industriei prelucrătoare, concomitent cu o dezvoltare continuă a sectorului de servicii.²⁰

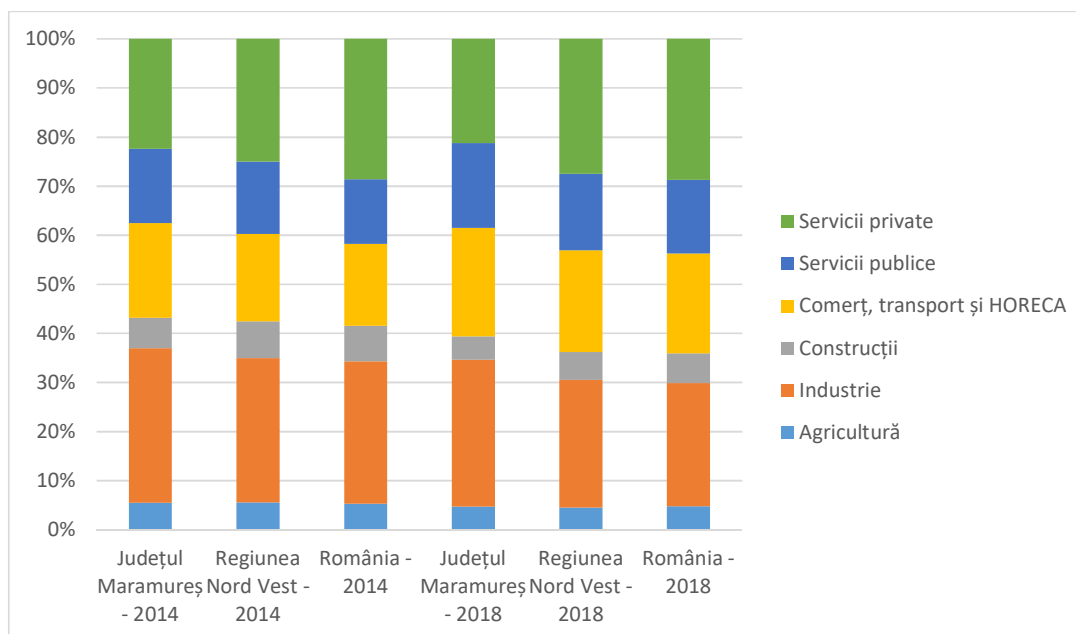
Conform Eurostat, în anul 2018, ultimul pentru care există astfel de date statistice, la nivelul județului Maramureș, 60,6% din valoarea adăugată brută (VAB) a fost generată de către sectorul serviciilor, 29,9% de sectorul industrial, 4,8% de sectorul construcțiilor și doar 4,7% de către sectorul agricol. Față de anul 2014, contribuția sectorului terțiar a înregistrat o creștere de 3 puncte procentuale, în defavoarea celei a sectorului industrial (-1,6 puncte), al construcțiilor (-1,4) și agricol (-0,8). Ponderea redusă a sectorului construcțiilor este explicată de nivelul redus al investițiilor publice în proiecte majore de infrastructură (autostrăzi, drumuri expres, căi ferate de mare viteză etc.) și de cererea relativ redusă din sectorul construcțiilor rezidențiale, pe fondul declinului populației stabile.

²⁰ SDD a Județului Maramureș 2014-2020.

În altă ordine de idei, o analiză mai detaliată a sectorului terțiar arată faptul că acesta este dominat de sectorul serviciilor cu valoare adăugată relativ redusă (comerț, transporturi, HORECA) și de cele publice (administrație, apărare, educație, sănătate, asistență socială), în timp de ponderea serviciilor private cu valoare adăugată mare, deși a crescut față de anul 2014, rămâne extrem de redusă. Astfel, sectorul IT contribuia în anul 2018 cu doar 1,6% la valoarea adăugată județeană (dar cu o creștere de 72% față de anul 2014), cel financiar cu 1,7% (+50%), iar cel al activităților științifice, tehnice și profesionale cu 3,6% (+73%). Spre comparație, în județul Cluj, cu o structură și un PIB/locuitor (PPS) deja aliniate la media UE, IT-ul contribuie cu 14,6%, sectorul financiar cu 3,4%, iar cel al activităților științifice, tehnice și profesionale cu 7%. Sectorul tranzacțiilor imobiliare a avut o pondere mare în VAB județeană, de 10,7%, însă ritmul său de creștere a fost lent (+15% față de anul 2014).

În comparație cu structura valorii adăugate la nivel regional și național, județul Maramureș a înregistrat diferențe în ceea ce privește sectorul terțiar, cu o pondere de 60,6%, față de 63,8% la nivel regional și 64% la nivel național. De asemenea, la nivel județean, sectorul industrial a avea o contribuție de 29,9%, superioară nivelului regional (26%) și național (25,1%).²¹

Figura 3 - Structura valorii adăugate brute, pe principalele sectoare ale economiei naționale, în anii 2014 și 2018

Sursa: EUROSTAT Database

2.2.2.1. Sectorul primar (agriculturii, silviculturii și pescuitului)

Cu toate că generează doar 4,7% din valoarea adăugată brută de la nivel județean, sectorul agricol și forestier era responsabil de ocuparea a 25,6% din forța de muncă din județ, la nivelul anului 2020. Acest procent înregistrează valori mai ridicate în rândul comunelor și a orașelor mici, pe când în cele două municipii sectorul primar este puțin dezvoltat, în contextul în care

21 EUROSTAT

există alternative de ocupare mai diversificate, cu precădere în industrie și servicii. Conform Institutului Național de Statistică, valoarea totală a producției agricole realizate la nivel județean, în anul 2020, s-a cifrat la circa 1.702 mil. lei (15,1% din valoarea înregistrată la nivel regional și 2,1% din totalul înregistrat la nivel național). Din totalul producției agricole, 53,7% a provenit din sectorul vegetal, respectiv 46,2% din sectorul zootehnic, în timp ce sectorul serviciilor agricole avea o pondere nesemnificativă în producția agricolă. Față de anul 2014, producția agricolă a crescut, în termeni nominali, cu 22,6%, ceea ce corespunde unei creșteri în termeni reali (actualizați cu rata inflației) de circa 12,7%. Sectorial, producția vegetală a înregistrat o creștere reală de 17,8%, producția zootehnică a crescut cu 8,6%, iar sectorul serviciilor agricole a înregistrat o scădere. În același context, în județul Maramureș, funcționau, la nivelul anului 2019, 424 de unități locale active cu profil agricol, în creștere cu 21,1% față de anul 2014, dintre care doar una avea peste 250 de angajați, restul fiind IMM-uri.

Conform EUROSTAT, în anul 2018, 17,6% din populația ocupată a județului Maramureș activa în sectorul agricol, procent mai scăzut față de cel înregistrat în anul 2014 (25,9%). În același context, sectorul agricol generează 4,7% din PIB-ul județean, în scădere față de anul 2014 (5,6%), ceea ce indică faptul că sectorul agricol înregistrează o productivitate a muncii mai redusă față de alte sectoare economice. Din totalul de 30.700 de persoane care activau în sectorul agricol în anul 2018, doar puțin peste 1.950 aveau statut de salariat, restul fiind persoane care practică agricultura pe cont propriu, cel mai adesea în regim de subzistență, cu mijloace rudimentare, în propria gospodărie sau în exploatații individuale de mici dimensiuni, în vederea asigurării autoconsumului. Situația respectivă este caracteristică cu precădere zonelor rurale, unde ponderea populației antrenate în munci agricole este mai ridicată, pe fondul slabei diversificări a economiilor locale.

Comunele cu cea mai ridicată pondere a populației ocupate în agricultură (peste 70% din total), conform datelor de la recensământul din 2011, erau cele din zonele greu accesibile, situate la distanță mare față de centrele urbane importante, cu posibilități reduse de practicare a navetei la unitățile industriale din respectivele orașe (Bicaz, Bârsana, Bogdan Vodă, Boiu Mare, Botiza, Budești, Cupșeni, Desești, Ieud, Poienile de sub Munte, Ruscova, Săcel, Săpânța, Strâmtura, Vima Mică, Poienile Izei, Șieu, Oncești). La polul opus, comunele cu o pondere de mai puțin de 50% a populației ocupate în agricultură erau cele din apropierea celor două municipii din județ (Cicârlău, Recea, Groși, Coltău, Fărcașa, Gârdani, Sălsig, Satulung, Remetea Chioarului, Coaș, Săcălășeni, Dumbrăvița – în jurul municipiului Baia Mare; Câmpulung la Tisa, Sărăsău, Bocicoiu Mare, Vadu Izei – în jurul municipiului Sighetu Marmăției)²², cu condiții favorabile practicării navetei la unitățile industriale, dar și cu facilități de producție ridicate în ultimii ani în localitate. În mediul urban, procentul populației ocupate în agricultură era mult mai scăzut (aproape 11%) la ultimul recensământ, excepție făcând doar orașele mici, care păstrează încă o structură economică tipic rurală (de ex. Săliștea de Sus – 59,5% din populație ocupată în sectorul primar, Dragomirești – 40%, Șomcuta Mare – 30,2%, Ulmeni – 28,8%), dar și orașul Târgu Lăpuș, cu multe sate componente (32,1% din total)²³.

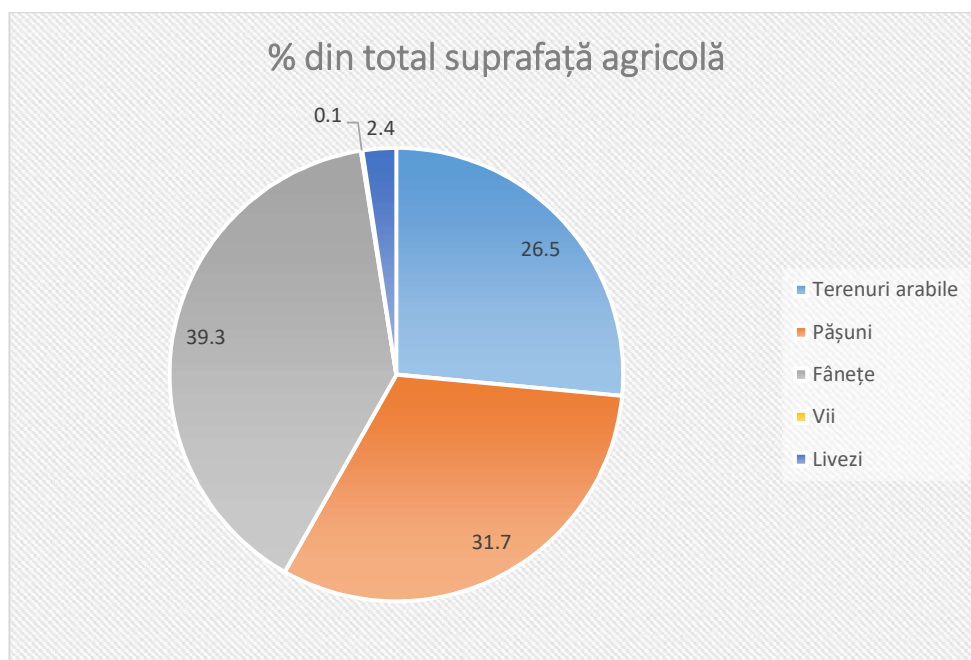
22 SDD a județului Maramureș 2014-2020.

23 Idem.

Rezultatele recensământului din anul 2022 vor aduce informații actualizate cu privire la structura ocupațională a populației, însă este de așteptat ca ponderea ocupării în agricultură va fi mult mai redusă în toate UAT-urile, cauza principală fiind rata foarte redusă de întinerire a forței de muncă din agricultură.

Conform datelor Institutului Național de Statistică, în anul 2014, ultimul pentru care există astfel de date, județul Maramureș dispunea de 305.528 ha de terenuri agricole (48,5% din suprafața administrativă totală), dintre care 93,8% se aflau în proprietate privată, procent care a suferit modificări între timp, care vor putea fi însă centralizate doar la momentul finalizării procesului de înregistrare sistematică a terenurilor în sistemul integrat de cadastru și publicitate imobiliară. Din totalul suprafețelor cu destinație agricolă din județ, 26,5% erau terenuri arabile, 31,7% pășuni, 39,3% fânețe, 0,1% vii, iar 2,4% livezi. Prin urmare, județul are un potențial mai ridicat în ceea ce privește zootehnia, în defavoarea culturii plantelor, situație specifică județelor cu un relief preponderent montan.²⁴

Figura 4 - Modul de utilizare a suprafețelor agricole din județul Maramureș

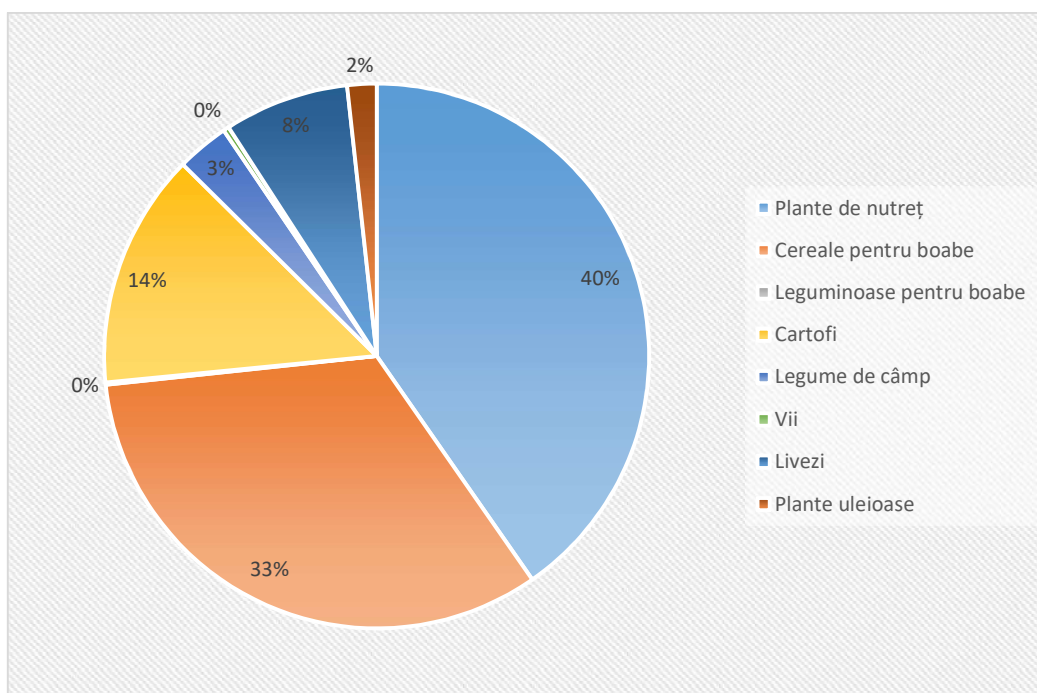
Sursa: INS. Baza de date TEMPO Online

Conform Direcției Agricole Județene, în anul 2020, în județul Maramureș, au fost cultivate 80.600 ha, dintre care 40,3% cu plante de nutreț, 33% cu cereale pentru boabe (preponderent porumb), 14% cu cartofi, 3,1% cu legume de câmp, ovăz și alte plante, în timp ce 7,4% erau acoperite cu pomi fructiferi. Conform INS, în anul 2020, suprafața arabilă din județ a fost folosită în proporții de aproape 100%, doar 9 ha din terenul arabil fiind în repaus (în scădere față de anul 2014, când terenul arabil în repaus era de peste 6.200 ha). Astfel, se observă că acordarea plăților directe / subvențiilor și a fondurilor PNDR în sectorul agricol a încurajat utilizarea terenurilor. În ceea ce privește suprafețele cultivate, față de anul 2014, a fost înregistrată o

²⁴ SDD a județului Maramureș 2014-2020.

creștere a suprafețelor cultivate cu grâu (+6,8%), orz (+27%), plante uleioase (+84,7%), plante de nutreț (+3,3%). Pe de altă parte, s-au micșorat suprafețele cultivate cu ovăz de primăvară (-37%), porumb (-2,5%), fasole boabe (-29,5%) și cartofi (-9,2%). În acest context, este important de menționat că structura culturilor variază de la un an la altul, în funcție de condițiile meteo, rotația culturilor, cererea de pe piață, diferitele stimulente financiare oferite de autorități etc.²⁵

Figura 5 - Structura suprafețelor recoltate din județul Maramureș, pe tipuri de culturi, în anul 2020

Sursa: DAJ Maramureș

Un număr de 33.878 de cereri pentru diferite scheme de plată și forme de sprijin au fost depuse la APIA Maramureș în 2020 de către fermierii din județ, totalizând plăți de 58,3 mil. Euro. În perioada 2014-2020, au fost depuse în total 249.083 de cereri de plată, ceea ce a dus la o sumă totală de plată autorizată de APIA de 382 mil. Euro (1.755 mil. lei), din care 326,5 mil. Euro au fost scheme IACS (85,5% din total sumă autorizată) și 55,4 mil. Euro scheme NON-IACS (14,5% din total sumă autorizată). Suma totală de aproape 382 mil. Euro a fost autorizată în perioada 2014-2020 din următoarele fonduri:

- Fondul European de Garantare Agricolă (FEGA) – 53,3% din suma totală autorizată;
- Fondul European Agricol pentru Dezvoltare Rurală (FEADR) – 29,8%;
- Cofinanțare buget național aferent FEADR (BN1) – 3,7%;
- Cofinanțare buget național aferent FEGA – 0,3%;
- Buget național (BN) – 12,8%.

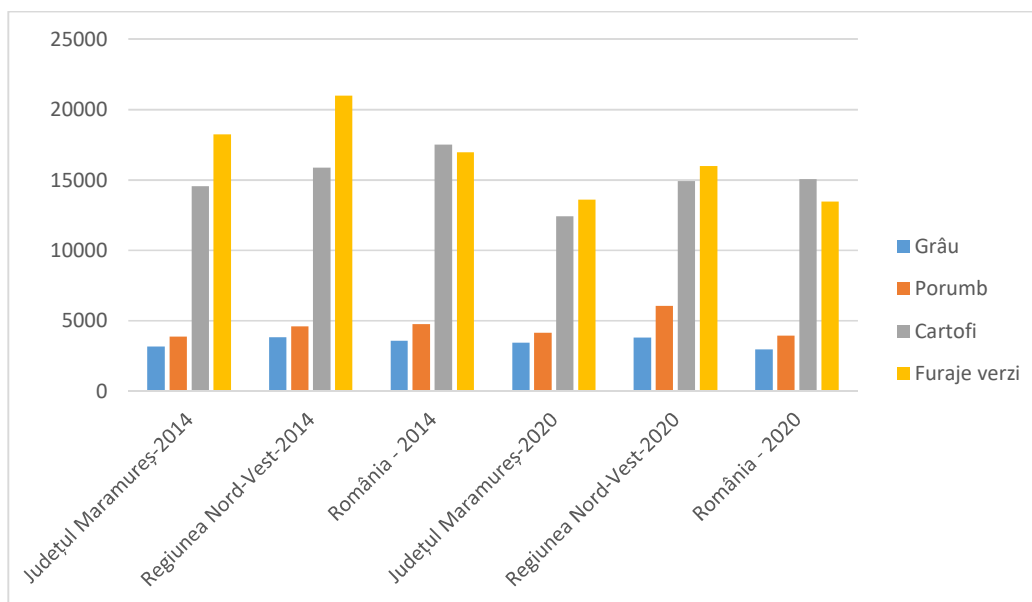
²⁵ Direcția Agricolă Județeană Maramureș.

Prin urmare, 83,2% din suma totală autorizată a provenit din fonduri europene, respectiv 16,8% - din fonduri alocate de la bugetul național. În medie, în acest interval de timp, un fermier a primit anual 1.533 Euro.

Din punct de vedere al suprafețelor arabile cultivate, județul Maramureș ocupă a 4-a poziție la nivel regional (depășind județele Bistrița-Năsăud și Sălaj) și poziția 35 la nivel național (depășind doar județele cu un procent mare de împădurire sau cu suprafață redusă: Hunedoara, Harghita, Sibiu, respectiv Ilfov). Astfel, în anul 2020, județul Maramureș ocupă ultimele locuri la producția totală de cereale boabe, depășind doar județele Brașov și Harghita, ultimul loc la producția totală de grâu, a 35-a poziție la producția de porumb, a 38-a la producția de plante uleioase. Pe de altă parte, județul Maramureș ocupă locul 6 la nivel național la producția totală de cartofi, respectiv locul 11 la producția totală de furaje verzi din teren arabil, pentru care condițiile pedo-climatice din zonă sunt favorabile.²⁶

În aceeași ordine de idei, în perioada 2014-2020, producția medie la hectar a înregistrat diverse variații în cazul plantelor cultivate în județ, în funcție de condițiile meteo și schimbările climaterice. La nivelul anului 2020, producția medie la hectar a grâului, cartofului, porumbului și furajelor verzi înregistrată în județul Maramureș era inferioară mediei regionale, iar în cazul cartofului era inferioară și mediei naționale. Aceste rezultate modeste sunt cauzate de condițiile pedo-climatice mai puțin favorabile culturii plantelor la nivelul județului, lipsa unor structuri asociative puternice, dimensiunile mici ale exploatațiilor agricole și practicarea agriculturii de subzistență etc.²⁷

Figura 6 - Producțiile medii la hectare pentru principalele culturi agricole, la nivel județean, regional și național, în perioada 2014-2020

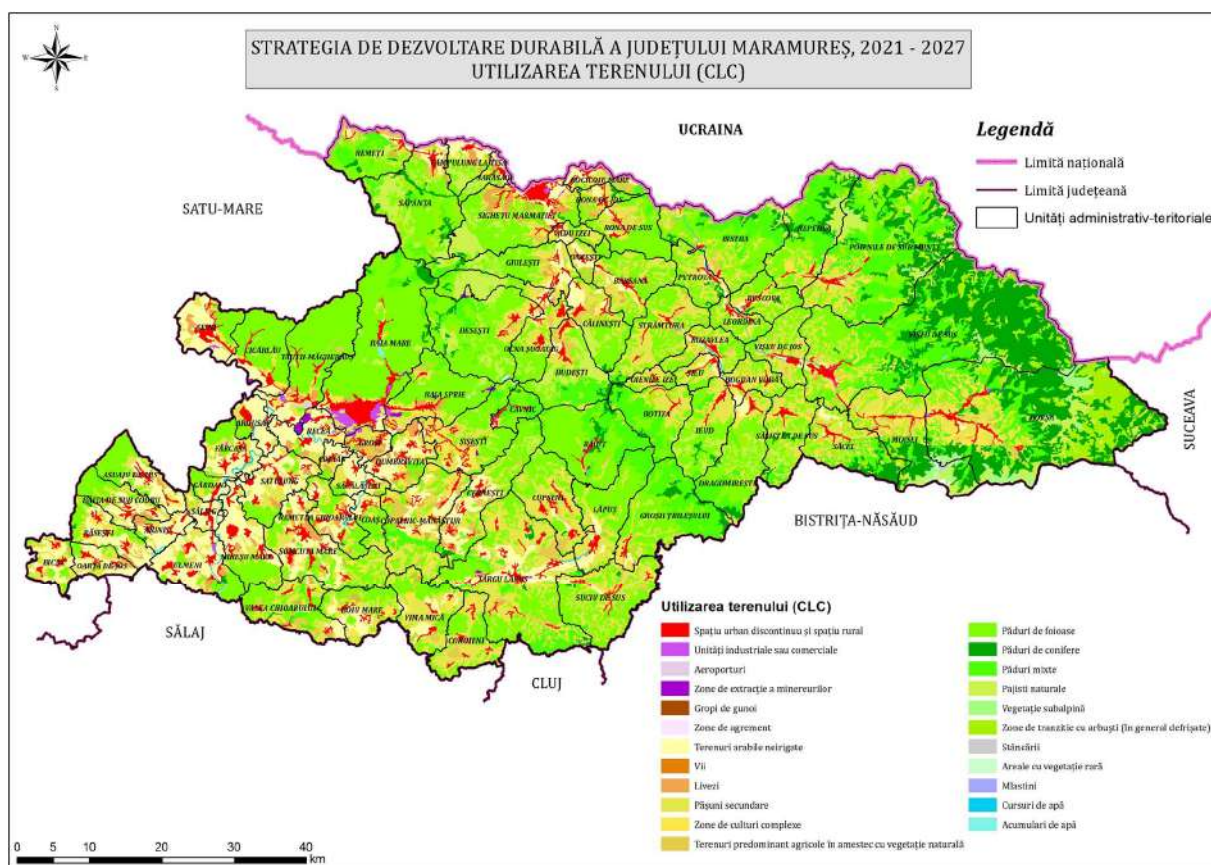
Sursa: INS. Baza de date TEMPO Online

26 INS. Baza de date TEMPO Online.

27 INS. Baza de date TEMPO Online.

Suprafețele agricole acoperă peste 30% din suprafața tuturor unităților administrativ-teritoriale din județ, cu excepția municipiului Baia Mare, unde terenurile sunt ocupate în mare măsură de construcții și păduri, precum și a localităților (Tăuții-Măgherauș, Vișeu de Sus, Băiuț, Cicârlău, Groși Țibleșului), care dispun, la rândul lor, de suprafețe împădurite foarte extinse. Cele mai mari suprafețe agricole (peste 5.000 ha) se întâlnesc în localitățile Borșa, Târgu Lăpuș, Sighetu Marmăției, Șomcuta Mare, Ulmeni, Vișeu de Sus, Bârsana, Budești, Cernești, Copalnic-Mănăstur, Cupșeni, Giulești, Moisei, Ocna Șugatag, Poienile de sub Munte, Săpânța, Strâmtura, Suciul de Sus – comunități unde agricultura a fost tradițional o activitate economică foarte importantă. Terenurile arabile sunt concentrate în localitățile din zonele mai joase, propice culturii plantelor de câmp, precum Seini, Șomcuta Mare, Ulmeni, Mireșu Mare și Satulung – fiecare cu peste 2000 ha. Pășunile și fânețele ocupă suprafețe mai extinse în zonele mai înalte (Săpânța, Copalnic-Mănăstur, Vișeu de Sus, Târgu Lăpuș, Borșa și Sighetu Marmăției), în care zootehnia este o ocupație tradițională.

Figura 7 - Modul de utilizare al terenurilor la nivel de UAT

Sursa: Planșă proprie

De remarcat este și suprafața extinsă a plantațiilor pomicole (axate pe meri și pruni, dar cu condiții favorabile și pentru nuci sau afini), mai ales în localitățile Săpânța, Remetea Chioarului, Dumbrăvița, Bârsana, Ulmeni, Șomcuta Mare, Seini, Sighetu-Marmăției, Câmpulung la Tisa, Groși, Rona de Sus etc. Cu ajutorul fondurilor europene, diferiți antreprenori din județ au investit în ferme pomicole noi sau în reconversia celor existente, de

ex. în localitățile Seini, Câmpulung la Tisa, Desești, Copalnic-Mănăștur, Desești, Ocna Șugatag, Baia Sprie, Călinești etc. Totuși, cele mai multe dintre livezile din județ sunt îmbătrânite și în declin, ceea ce corelat cu resimțirea tot mai acută a fenomenelor asociate schimbărilor climatice și a atacurilor diferiților dăunători, conduce la scăderea productivității acestora.

Deși la nivel județean au fost înființate unele mici unități de depozitare, prelucrare sau comercializare a fructelor (târgul agricol "Obor" din Baia Mare, recent modernizat de către Primărie, noua piață locală din Strâmtura, 19 depozite, respectiv 18 unități autorizate de prelucrare legume-fructe, unele realizate sau în curs de realizare cu fonduri europene), capacitatea de procesare a acestora este încă mult redusă în comparație cu volumul producției și cu potențialul real al fondului pomicol. Prin urmare, o bună parte a fructelor este utilizată pentru producția de băuturi spirtoase, cunoscute mai bine sub denumirea de „pălincă” sau “horincă”.²⁸ În contextul în care proprietarii instalațiilor de produs pălincă sunt obligați să înregistreze instalațiile la autoritatea vamală teritorială și să comunice cantitatea și tipul de materie primă utilizată, perioada de funcționare a instalației și cantitatea estimată de produs final ce va fi obținută, precum și să plătească o acciză (exceptând o cantitate de 50 litri pentru consumul propriu), numărul de instalații din județ s-a redus în ultimii ani. Cu toate acestea, în județ este pe larg răspândită producerea de băuturi spirtoase în propriile gospodării, destinate consumului casnic. În aceeași ordine de idei, DSVSA a autorizat în județ 6 unități importante de producere a alcoolului de fermentație și a băuturilor alcoolice distilate (3 în Seini și câte una în Recea, Dumbrăvița și Copalnic-Mănăștur).²⁹

La Baia Mare a funcționat în perioada comunistă una dintre cele mai importante stațiuni de cercetare și de dezvoltare pomicolă, în zona Dura dintre Baia Mare și Tăuții Măgherauși, unde de pe câteva sute de hectare se recoltau cantități importante de fructe ce se exportau în mare parte. Aceasta a fost desființată și activitatea de cercetare din domeniul pomiculturii a fost abandonată.³⁰ O altă problemă relevantă cu care se confruntă pomicultorii din județul Maramureș este accesul dificil la marile lanțuri comerciale. Totuși, numărul depozitelor de fructe și legume autorizate de ANSVSA a crescut de la 6 – în 2014 la 19 – în anul 2021. De asemenea, la nivel județean există din anul 2019 și un grup de producători în domeniul pomicol, cu sediul în comuna Valea Chioarului, precum și cooperative agricole în Seini sau Fânațe.

Viticultura se practică pe suprafețe foarte restrânse, în zone precum Seini, Ulmeni, Tăuții-Măgherauș, Cicârlău, Bicz, Oarța – preponderent pentru autoconsum.

Cultivarea legumelor în seră a cunoscut un declin după 1990, odată cu desființarea serelor din Baia Mare. Conform Recensământului General Agricol din anul 2010, legume în solarii se mai cultivă în zona Mireșu Mare, Satulung și Remetea Chioarului (peste 1 ha fiecare). Legume în câmp se cultivă mai ales în localitățile Sighetu Marmației, Coltău, Groși, Mireșu Mare, Moisei, Vadu Izei (peste 100 ha fiecare), cu scopul de a aproviziona piețele agroalimentare din centre urbane. Legume se cultivă și în cele circa 3.900 ha de grădini familiale din județ, preponderent

28 Idem.

29 <http://www.ansvsa.ro/?pag=823&jud=Maramures>.

30 SDD a județului Maramureș 2014-2020.

pentru autoconsum. Cu ajutorul fondurilor europene, unele cooperative agricole și firme din județ au dezvoltat capacități de producere (de ex. sere în comuna Cernești), procesare (Baia Sprie, Baia Mare, Recea) și comercializare a legumelor.³¹

Valorificarea producției vegetale din județ este modestă, în lipsa unor lanțuri scurte de aprovizionare consacrate, dar și a gradului încă scăzut de asociere a fermierilor. Totuși, cu sprijinul fondurilor europene, astfel de inițiative au început să se închege și la nivelul Maramureșului (de ex. în comunele Botiza, Ocna Șugatag, Giulești, Călinești, Groșii Țibleșului, Groși, Mireșu Mare, Moisei, Oarța de Sus). De asemenea, la nivel județean există deja cooperative agricole din sfera producției vegetale sau mixte, de ex. în localitățile Bicz, Strâmtura, Sighetu Marmăției, Someș-Uileac, Vișeu de Jos, Viile Apei, Ocna Șugatag, Berbești, Poienile de Sub Munte etc.

Astfel, o mare parte din producția agricolă din județ este folosită pentru autoconsum, inclusiv pentru hrănirea animalelor din gospodăriile proprii. Direcția Sanitar Veterinară și pentru Siguranța Alimentelor Maramureș a autorizat în județ 152 de unități de morărit, panificație și fabricarea produselor de patiserie și biscuiți, 5 pentru fabricarea uleiurilor vegetale, 18 pentru prelucrarea și conservarea fructelor și legumelor, 20 pentru producerea sucurilor de fructe și legume, 7 pentru fabricarea dulciurilor, 7 pentru paste făinoase, 3 pentru ceai și cafea, 9 pentru fabricarea condimentelor, 3 pentru apă îmbuteliată, câte una pentru producerea berii și a înghețatei etc. De asemenea, în anul 2020, în județ existau 22 de spații de depozitare autorizate de către MADR, cu o capacitate totală de 24.600 tone, dintre care 11.500 în silozuri, amplasate mai ales în Baia Mare, Mireșu Mare, Băsești, Seini, Oarța de Sus.³²

Conform Direcției pentru Agricultură Județeană Maramureș, parcul de mașini și utilaje agricole la finalul anului 2020 era compus din următoarele unități: 10.838 de tractoare (cu 4.300 mai multe față de anul 2014), 282 de combine păioase (+73), 6.253 de pluguri (+1.594), 3.516 grape cu discuri (+1.179), 1.060 de semănători (+352), 24 de combine pentru furaje (+4), 885 prese de balotat (+497) și 3.570 remorci de tractor (+1.693). În funcție de vechimea parcului de mașini și utilaje agricole, circa 25% din fiecare categorie erau unități neamortizate, respectiv 75% erau amortizate, însă majoritatea în funcțiune. Creșterea parcului de mașini și utilaje agricole poate fi pusă pe seama formelor de sprijin de care beneficiază agricultorii, precum fondurile nerambursabile sau subvențiile.

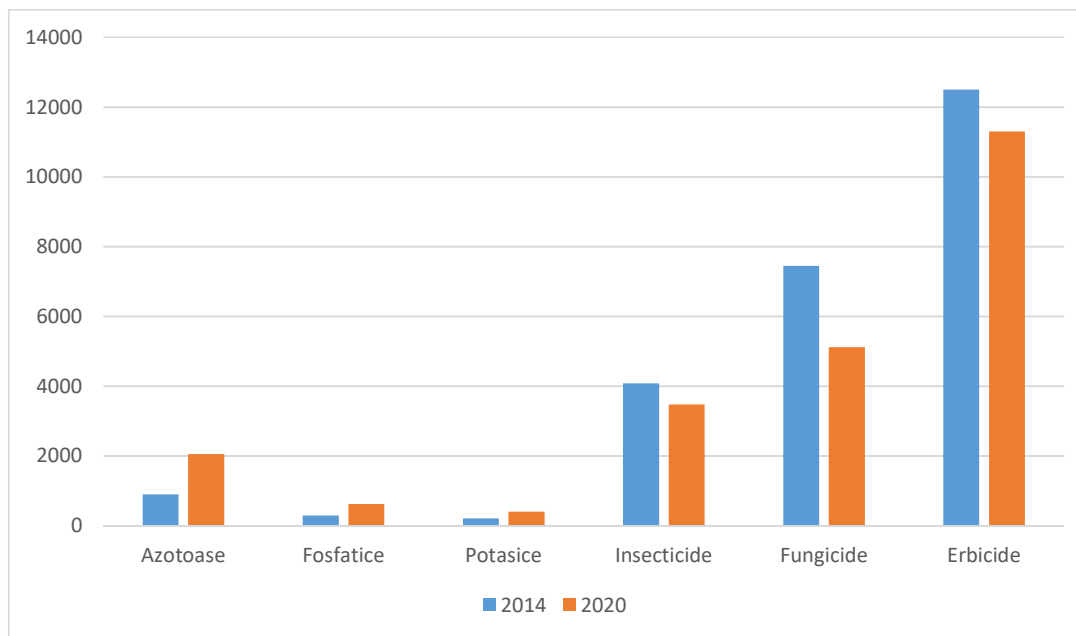
În perioada 2014-2020, a fost înregistrată o creștere a suprafețelor pe care s-au utilizat îngrășămintele chimice, ajungându-se la 26.224 ha, respectiv o reducere a suprafețelor pe care au fost aplicate pesticide, de la 22.300 ha la 20.800 ha. În aceeași ordine de idei, suprafața pe care au fost administrate îngrășămintele naturale a crescut, aceasta ajungând la 54.700 ha, ceea ce reprezintă peste 50% din suprafața arabilă a județului. Faptul că produsele chimice au fost administrate pe mai puțin de jumătate din terenurile cultivate indică, pe de o parte, practicarea unei agriculturi de subzistență, fără cunoștințe tehnice adecvate, iar pe de altă parte existența unui potențial de practicare a agriculturii ecologice.

31 SDD a județului Maramureș 2014-2020.

32 <https://www.madr.ro/lista-spatii-autorizate-pentru-depozitarea-produselor-agricole.html>.

În anul 2020, în județ au fost înregistrați 458 de operatori în agricultură ecologică, dintre care: circa 400 de producători agricoli, 17 procesatori, un operator de floră spontană, 8 comercianți etc. Cu toate acestea, suprafața înregistrată în agricultura ecologică a fost de circa 6.650 ha, din care 3.398 ha suprafața certificată ecologic. Față de anul 2014, numărul operatorilor ecologici a crescut cu peste 100, iar suprafața totală pe care se practică agricultura ecologică s-a triplat.³³

Figura 8 - Cantitatea de îngrășăminte și produse chimice administrate pe terenurile arabile din județul Maramureș, în perioada 2014-2020

Sursa: INS. Baza de date TEMPO Online

Zootehnia este o ramură agricolă dezvoltată la nivel județean, care se bucură de o tradiție îndelungată. Numărul de efective de animale la 100 ha este mai mare decât media regională și națională pentru bovine și porcine, respectiv mai mic pentru ovine și caprine.

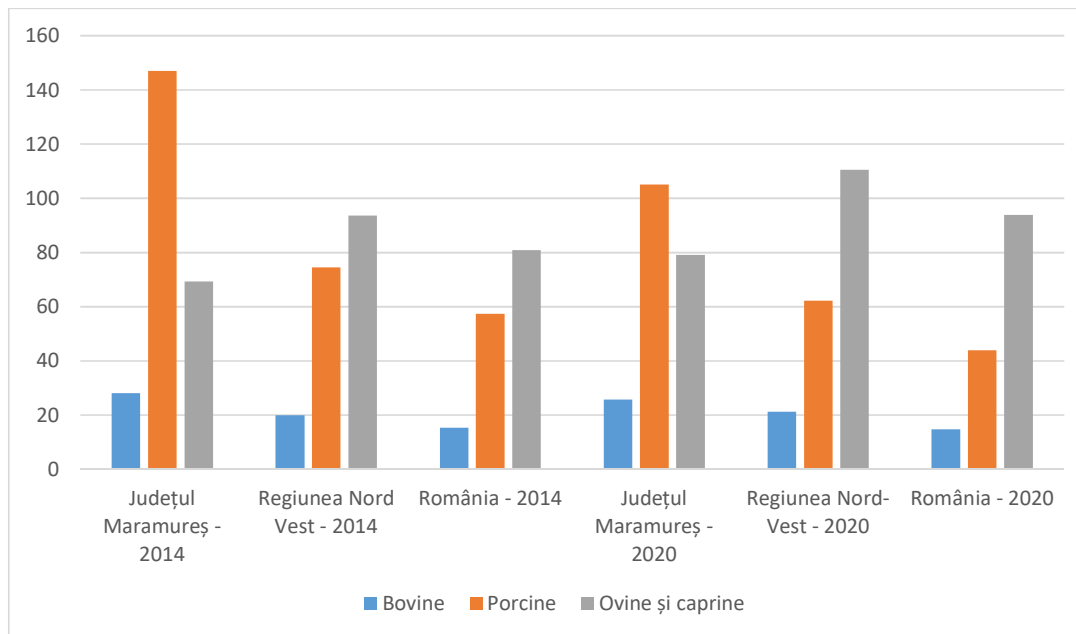
Conform DAI Maramureș, în județ, efectivul de animale se prezintă după cum urmează: 74.670 de bovine (din care 76% în ferme familiale), 58.108 porcine (65% în ferme familiale), 260.296 ovine (100%), 23.706 caprine (100%), 585.719 păsări (37%), 6.165 cabaline (100%), 5.496 iepuri (100%), 50.344 de familii de albine, 749 animale de blană. În perioada 2014-2020, efectivul de animale din județ a scăzut cu 13,5% la bovine, 34,7% la porcine, 9,5% la caprine, 38% la cabaline și 11% la iepuri.³⁴ Acest fenomen este cauzat de reducerea efectivelor din gospodăriile populației, care este tot mai îmbătrânită, în special în mediul rural, și trebuie să renunțe la practicarea agriculturii de subzistență, în timp ce tinerii preferă să lucreze în alte domenii sau să migreze către zone urbane și alte țări. Creșteri de efective au fost înregistrate

³³ Direcția pentru Agricultură Județeană Maramureș.

³⁴ DAI Maramureș.

în cazul păsărilor (+4,4%), ovinelor (10,4%) și a familiilor de albine (+9,1%), acestea din urmă fiind mult mai rentabile și cu oportunități sporite de a beneficia de subvenții.

Figura 9 - Efectivele de animale la 100 ha teren agricol, la nivel județean, regional și național, în perioada 2014-2020

Sursa: INS. Baza de date TEMPO Online

Efectivele de animale se regăsesc, preponderent, în gospodăriile populației (cu excepția păsărilor), fermele de tip industrial (ale societăților comerciale sau societăților/asociațiilor/cooperativelor agricole) fiind relativ puține, după cum urmează³⁵:

- *bovine*: Săcălășeni, Tăuții-Măgherauș, Ulmeni, Seini, Groși, Dumbrăvița, Satulung, Mireșu Mare, Șomcuta Mare, Sighetu Marmăției;
- *porcine*: Băsești, Arduș, Bicăz, Ulmeni, Mireșu Mare, Oarța de Jos, Seini
- *păsări*: Seini, Baia Mare, Tăuții-Măgherauș, Băsești, Dumbrăvița, Sighetu Marmăției, Satulung, Tăuții Măgherauș;

Efectivele de animale din gospodăriile populației au scăzut semnificativ în ultimii ani la majoritatea speciilor, dar rămân semnificative mai ales în anumite localități cu un sector zootehnic tradițional, respectiv³⁶:

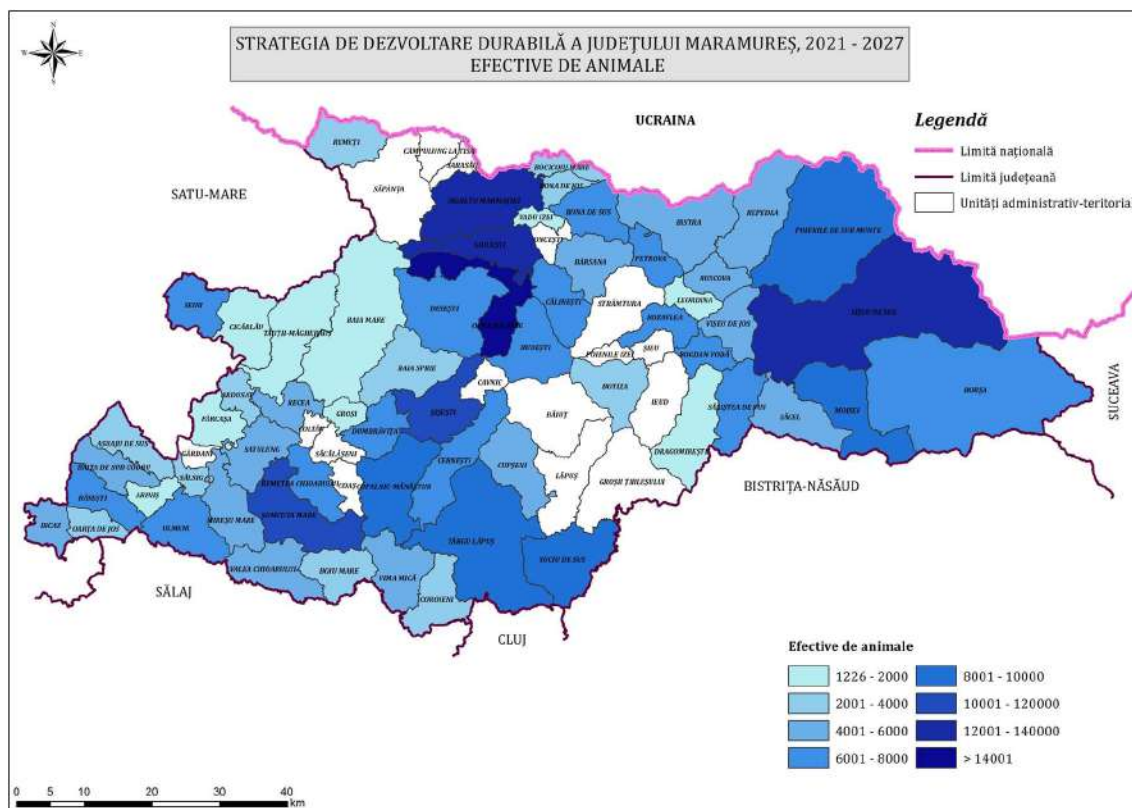
- *bovine*: Bârsana, Bogdan Vodă, Borșa, Giulești, Mireșu Mare, Moisei, Ocna Șugatag, Săcălășeni, Șomcuta Mare, Suci de Sus, Ulmeni, Vișeu de Sus (peste 2.000 de capete);

35 DSVSA Maramureș.

36 Idem.

- porcine: Băița de sub Codru, Bogdan Vodă, Călinești, Copalnic Mănăstur, Cupșeni, Mireșu Mare, Petrova, Rozavlea, Săcel, Seini, Șișești, Suci de Sus (peste 1.000 de capete);
- ovine și caprine: Bârsana, Cernești, Budești, Desești, Dumbrăvița, Giulești, Moisei, Ocna Șugatag, Poienile de Sub Munte, Remetea Chioarului, Rona de Sus, Sighetu Marmăției, Șomcuta Mare, Vișeu de Sus, Suci de Sus (peste 5.000 de capete);

Figura 10 - Efectivele totale de animale la nivel de UAT, în anul 2020

Sursa: DSVSA Maramureș

La nivelul anului 2020, producția animală a județului a fost de 50.796 de tone de carne, din care 6.002 tone carne de bovine, 41.387 tone carne de porcine, 2.289 tone carne de păsări, 951 tone carne de ovine și 167 tone carne de caprine. Pe lângă aceasta, în județ s-a înregistrat o producție 2.258.894 hl de lapte de vacă, 109.168 hl de lapte de oaie, 31.721 hl de lapte de capră, 340 de tone de miere și 66 mil. de ouă. Față de anul 2014, producția de carne de bovine a crescut cu 23,9%, cea de caprine cu 9,9%, de porcine cu 23,4%, iar cea de pasăre cu 66,2%. De asemenea, producția de lapte de vacă a crescut cu 14,3%, iar cea de lapte de capră cu 104%. Pe de altă parte, producția de miere a scăzut cu 7,6%, cea de ouă cu 30,5% și cea de carne de ovine cu 62%. În anul 2020, 92% din producția totală de carne era orientată către piață, majoritatea în unități cu flux industrial. În aceeași ordine de idei, 52% din producția de lapte, 65% din ouă, 53% din producția de miere și 24% din producția de lapte de oaie era orientată către piață, preponderent pe cale directă.

În județ sunt autorizate de către ANSVA 6 abatoare, 37 de carmangerii, 74 de măcelării, un centru de sacrificări păsări, un centru de colectare vânat, 45 de centre de prelucrare a laptelui în cadrul exploatației, 6 centre de prelucrare a laptelui independente, 3 centre de colectare și extracție a mierii, 178 de stupine, 6 magazine de desfacere a mierii, 9 magazine de desfacere a peștelui sau pescări etc.³⁷

De asemenea, în județ există deja structuri asociative în domeniul zootehnic, precum cea a crescătorilor de animale (bovine) din zona Someș-Codru, care este grup de producători recunoscut oficial de către ministerul de resort. De asemenea, cooperative cu profil zootehnic există și în Oarța de Sus, Arduzel, Strâmtura, Surdești, Berința, Băsești, Suciul de Jos, Giulești, Satu Nou de Sus, Valea Vișeuului, Poienile de Sub Munte, Târgu Lăpuș etc., numărul acestora fiind în creștere, stimulat fiind și de accesul sporit la finanțări europene.

Județul Maramureș ocupă locul II la nivel național (după Brașov) la numărul de produse tradiționale atestate (59), acestea fiind un adevărat brand gastronomic al județului. Cele mai multe dintre acestea sunt produse de panificație, cofetărie și patiserie, de legume-fructe, de băuturi, de produse lactate etc. Pe lângă tradiții și cultură, precum și arhitectura consacrată a județului Maramureș, produsele tradiționale – alimentare, care prezintă o varietate deosebită sunt apreciate atât la nivel național, cât și la nivel internațional. La fabricarea acestor produse se folosesc doar materii prime locale, care nu au în compoziția lor aditivi alimentari, care prezintă o rețetă tradițională, un mod de producție și/sau de prelucrare și un procedeu tehnologic tradițional, care se distinge de alte produse similare aparținând aceleiași categorii.³⁸

În municipiul Sighetu-Marmației funcționează o filială a Stațiunii de Cercetare-Dezvoltare pentru Creșterea Bovinelor Târgu Mureș, din subordinea Stațiunii Academiei de Științe Agricole. Aceasta este bine cunoscută pentru contribuția sa la dezvoltarea rasei „Bruna de Maramureș”, având un efectiv de circa 100 de capete și circa 500 ha de teren agricol.

Piscicultura nu este o activitate economică dezvoltată la nivelul județului Maramureș, aceasta restrângându-se la un număr de câteva zeci de păstrăvării din zona montană (pe raza localităților Borșa, Maia-Desești, Borșa, Săpânța, Baia Sprie) și la o crescătorie și pepinieră de mai mari dimensiuni (circa 50 ha) în localitățile Ariniș și Băsești. Peștele este comercializat în unele unități de cazare și alimentație publică asociate păstrăvăriilor sau prin piețele agroalimentare din zonă, neexistând unități de procesare. Totuși, o mare parte a populației ocupate cu pescuitul practică această activitate pe cont propriu, fără a figura în evidențele statistice.³⁹

În ceea ce privește structura fermelor din județul Maramureș, Ancheta Structurală în Agricultură din 2016 a indicat existența a 100.044 de exploatații agricole, cu o suprafață agricolă utilizată de 270.171 ha, rezultând o suprafață medie de 2,7 ha, sub media națională de 3,65 ha și mult inferioară celei de la nivelul Uniunii Europene, situație explicabilă și prin condițiile geografice specifice unei zone montane, unde terenurile arabile sunt puține și

³⁷ <http://www.ansvsa.ro/?pag=823&jud=Maramures>.

³⁸ SDD a județului Maramureș 2014-2020.

³⁹ Idem.

fragmentate. Dintre totalul exploatațiilor, doar 478 (0,5% din total) aveau personalitate juridică și lucrau 30.000 ha de teren agricol, cu o suprafață medie de 62,8 ha, în timp ce peste 99.500 erau exploatații de tip individual, de regulă implicate în practicarea agriculturii de subzistență, cu o suprafață medie de 2,4 ha. De remarcat este și faptul că doar 83 de ferme din județ exploatau peste 100 ha de teren, totalizând circa 30.410 ha (11,2% din total), iar alte 53 aveau între 50 și 100 ha, cumulând 3.585 ha (1,3%). O bună parte din exploatațiile respective au un potențial de modernizare și de aplicare a unor tehnologii moderne de producție, în vederea creșterii productivității. În altă ordine de idei, peste 41.000 de exploatații din județ lucrau mai puțin de un 1 ha de teren, neputând fi considerate ferme în adevăratul sens al cuvântului, iar alte peste 55.295 aveau mai puțin de 10 ha, nefiind, de asemenea, viabile pentru o activitate economică profitabilă și orientată către piață, ci mai degrabă orientate către autoconsum. La nivel județean, conform anchetei structurale din 2016, 7.810,6 ha de terenuri erau lucrate în arendă, 7.924,8 ha în parte sau în alte moduri de deținere, 22.264,6 ha în comun, iar 232.171,1ha (85,9% din total) direct de către proprietari, un procent specific agriculturii tradiționale, de subzistență.⁴⁰

Ancheta Structurală în Agricultură din 2016 indică faptul că circa 193.800 de persoane din județ (adică 41,5% din totalul populației acestuia) derulau munci agricole, ca activitate principală sau secundară, dintre care 99,6% activau în exploatații agricole individuale, iar restul ca angajați ai fermelor cu personalitate juridică. Ca și timp acordat muncilor agricole, circa 67,5% și-au dedicat un sfert din timpul lor total de muncă acestui tip de activități, iar 18,1% și-au dedicat între 25% și 50% din timp. De partea cealaltă, peste 75% din timp a fost dedicat activităților agricole de către 7,7%, ceea ce înseamnă că fenomenul practicării agriculturii rudimentare, pentru autoconsum, era încă unul generalizat, mai ales în mediul rural. În altă ordine de idei, sub 5.000 de exploatații agricole (adică 5% din total) erau conduse de către o persoană cu vârsta de sub 35 ani, dintre peste 97% aveau doar experiență agricolă practică, fără niciun fel de instruire teoretică. Cele mai multe exploatații (peste 60.000, adică 60% din total) erau gestionate de către persoane cu vârsta de peste 55 ani, în rândul cărora ponderea persoanelor cu pregătire agricolă teoretică este sub 3%. Aceste statistici indică interesul tot mai scăzut al tinerilor pentru agricultură, în pofida finanțărilor europene semnificative alocate pentru atragerea și instalarea acestora. Astfel, pentru a evita abandonarea sau subutilizarea terenurilor agricole din județ, este necesară dezvoltare unor ferme moderne și competitive.

Per ansamblu, la nivelul județului erau înregistrate, în anul 2021, 6 grupuri de producători (în sectorul legume-fructe, cerealier și zootehnic, cu sediul la Dănești, Baia Sprie, Baia Mare, Preluca Nouă, Vărai, Ariniș), respectiv 43 de cooperative agricole.⁴¹ Unele dintre acestea au fost foarte active în promovarea intereselor agriculturilor, promovarea tehnologiilor inovative de producție și comercializare, a oportunităților de finanțare în rândul fermierilor, în promovarea produselor agroalimentare specifice județului la diferite evenimente

40 Ancheta Structurală în Agricultură din 2016

https://insse.ro/cms/files/Publicatii_2017/28.Ancheta_structurala_in_agricultura_2016/ancheta_structurala_in_agricultura_2016_vol2_2.pdf.

41 <https://www.madr.ro/grupurile-de-producatori-si-organizatiile-recunoscute.html>.

expoziționale (de ex. Asociația Producătorilor de Produse Tradiționale și Ecologice, care deține un site Web propriu, realizează parteneriate cu instituții publice și lanțuri de magazine).

În același context, Consiliul Județean Maramureș în parteneriat cu mai multe UAT-uri din județ (Borșa, Lăpuș, Ariniș, Șomcuta Mare, Rona de Sus, Poienile de Sub Munte, Bogdan Vodă etc.), a inițiat demersurile pentru amenajarea de piețe tradiționale în ideea de a ajuta și sprijini întreprinzătorii locali în vederea comercializării producției realizate, dar și a accesului cetățenilor și turiștilor la alimente de calitate, sănătoase și accesibile. Primăria Baia Mare a modernizat Piața en-gross Obor și are în vedere modernizarea Pieței Izvoarele, în timp ce Primăria Baia Sprie a amenajat o hală în piața orașului. O piață modernă se amenajează în comuna Rozavlea, după ce și în comuna Strâmtura a fost finalizată o investiție similară. Intenții similare există și în comuna Petrova.⁴²

2.2.2.2. Sectorul secundar (industrial) și al construcțiilor

Încă din perioada interbelică județul Maramureș a avut o economie complexă, care cuprindea pe lângă activitățile agro-pastorale și forestiere, o serie de ramuri industriale strâns legate de exploatarea resurselor naturale din zonă:

- industria extractivă: aur-argint-cupru-plumb-zinc-sulf (Baia Mare, Baia Sprie, Băița, Cicârlău, Firiza, Ilba, Tăuții-Măgherauș, Nistru, Valea Borcutului, Butești), nisip (Baia Mare), andezit și trahit (Baia Mare, Firiza, Ilba, Săbișa, Seini), piatră pentru construcții (Glod, Vișeu de Sus, Valea Vișeuului), argilă (Sighetu Marmăției), calcar (Bistra), sare (Ocna-Șugatag) – unele activități extractive având o istorie ce ajunge până în Epoca Bronzului;
- industria metalurgică: afinare și prelucrare metale, unelte agricole și miniere (Baia Mare);
- industria alimentară: morărit, panificație și paste făinoase (Baia Mare, Baia Sprie, Hideaga, Vișeu de Sus, Sighetu Marmăției), gheață (Sighetu Marmăției), alcool și drojdie (Seini), prelucrarea sării (Sighetu Marmăției);
- industria textilă: basmale, șaluri, tricotaje, șepci, nasturi, covoare, pânze (Sighetu Marmăției);
- industria pielăriei: tăbăcărie (Sighetu Marmăției);
- industria prelucrării lemnului: lemn tăiat pentru construcții și foc, cherestea, parchet, mobilier, perii, măhuri, carton și hârtie, șmirghel (Sighetu Marmăției, Baia Mare, Seini);
- industria chimică: tanin (Vișeu de Sus), cerneluri și vopsele, acid sulfuric, îngrășăminte chimice (Baia Mare);
- industria materialelor de construcții: cărămizi și țigle (Sighetu Marmăției).

42 <https://www.cjmaramures.ro/monitorul-oficial-local/hotararile-autoritatii-deliberative/>.

În mediul rural, principalele activități rămâneau exploatarea pădurilor, pomicultura, păstoritul și creșterea animalelor. În gospodăriile populației se realizau covoare și pânze tradiționale.⁴³

În perioada comunistă, procesul de industrializare al județului s-a intensificat, chiar dacă domeniile de specializare industrială s-au păstrat, în linii mari, aceleași. Astfel, cu precădere în anii 60-80, s-au ridicat uzine și întreprinderi cu mii de salariați, localizate în principal în centrele urbane, care au condus la un adevărat exod al populației din unele zone rurale (mai ales cele din bazinul Baia Mare, cel mai industrializat dintre aceste centre). Nivelul de tehnologizare a fost unul satisfăcător și relativ competitiv în anii 60-70, fiind însă depășit, energofag și puternic subvenționat la sfârșitul anilor 80, când cea mai mare parte a producției se exporta în țările membre CAER. Cele mai importante unități industriale din județ dezvoltate în perioada comunistă au fost:⁴⁴

- Centrala minereurilor și a metalurgiei neferoase Baia Mare, cu întreprinderea minieră Baia Borșa și întreprinderea metalurgică de metale neferoase Baia Mare;
- Institutul de Cercetări și Prospectări Miniere
- Întreprinderea de Prospekțiuni și Explorări Geologice
- Întreprinderea Mecanică de Mașini și Utilaj Minier Baia Mare;
- Întreprinderea de Șuruburi Sighetu Marmăției;
- Întreprinderea de Mașini-Unelte, Accesorii și Scule Baia Mare;
- Combinatul de Prelucrare a Lemnului Sighetu Marmăției;
- Întreprinderea de Exploatare Forestieră și Transport Baia Mare;
- Întreprinderea Mecanică de Reparații Auto și Utilaje pentru Transporturi Baia Mare;
- Întreprinderea de Producție Industrială pentru Construcții Căi Ferate Baia Sprie;
- Filatura de Bumbac Baia Mare;
- Întreprinderea de Tricotaje "Unitatea" Sighetu-Marmăției;
- Întreprinderea de Confecții Baia Mare;
- Întreprinderea de Faianță și Sticlărie Baia Mare;
- Întreprinderea de Perii Sighetu Marmăției;
- Întreprinderea pentru producerea și industrializarea legumelor și fructelor Baia Mare;
- Întreprinderea viei și vinului Baia Mare;
- Întreprinderea de industrializare a cărnii Baia Mare;

43 SDD a județului Maramureș 2014-2020.

44 SDD a județului Maramureș 2014-2020.

- Întreprinderea de industrializarea laptelui Baia Mare;
- Întreprinderea de drojdie "Seineana" Seini;
- Întreprinderea de morărit și panificație Baia Mare;
- Întreprinderea de in Ulmeni

După 1989, odată cu trecere la economia de piață, multe dintre aceste întreprinderi și-au restrâns activitatea sau chiar au falimentat - de ex. AGROFRUCT, APSA, AVICOLA, CUPROM-PHOENIX, IMMUM, MARALACT, MARATEX, REMIN, ROMPLUMB, SCIPOMAR etc. – toate din Baia Mare, CPL Sighet, IPIC-CF Baia Sprie, Secția de prefabricate Ulmeni, Întreprinderea de In Ulmeni, Fabrica de Căramidă Crăciunești, Fabrica de Bere Baia Mare etc. Cele care au supraviețuit au fost privatizate în totalitate, lor adăugându-se noi IMM-uri dezvoltate de antreprenori locali și, mai recent, de investitori străini.⁴⁵

Conform EUROSTAT, în anul 2018, industria contribuia cu 29,9% la valoarea adăugată brută generată în județ, în ușoară scădere față de anul 2014, dar peste media regională și națională. În aceeași ordine de idei, aceasta antrena 30,2% din populația ocupată a județului. Așadar, în context național și european, Maramureșul este o zonă industrializată.⁴⁶

Conform INS, în anul 2020, în sectorul industrial din județul Maramureș lucrau circa 39.500 de salariați, dintre care 36.700 (92,8%) lucrau în industria prelucrătoare, 570 în industria extractivă, iar peste 2.000 în sectorul apă-canal, energie și gestionarea deșeurilor.⁴⁷ În industria prelucrătoare, ramurile care antrenau un număr mare de angajați erau: industria de prelucrare a lemnului și mobilă (35% din totalul salariaților din industrie), cea textilă, a confecțiilor, pielăriei și încălțămintei (12,3%), ramura echipamentelor electrice (10,4%) și industria alimentară (9,7%).

La nivelul anului 2019, în județ funcționau 1.620 de unități locale active cu profil industrial, în creștere cu 8,9% față de anul 2014, dintre care 21 aveau peste 250 de salariați. Cifra de afaceri cumulată a acestora era de 9.088 mil. lei (circa 1,91 md. Euro), în creștere nominală cu 48,6% față de 2014. De asemenea, cuantumul total net al investițiilor realizate de acestea se ridica la 1.205 mil. lei, în creștere nominală cu 78,5% față de anul 2014.⁴⁸

Județul Maramureș realizează 1,7% din producția industrială a României și 14,6% din cea a regiunii Nord-Vest. Cea mai mare contribuție o are industria prelucrătoare, mai ales prin ramurile de prelucrare a lemnului și mobilei, respectiv industria echipamentelor electrice și electronice.⁴⁹

45 SDD a județului Maramureș 2014-2020.

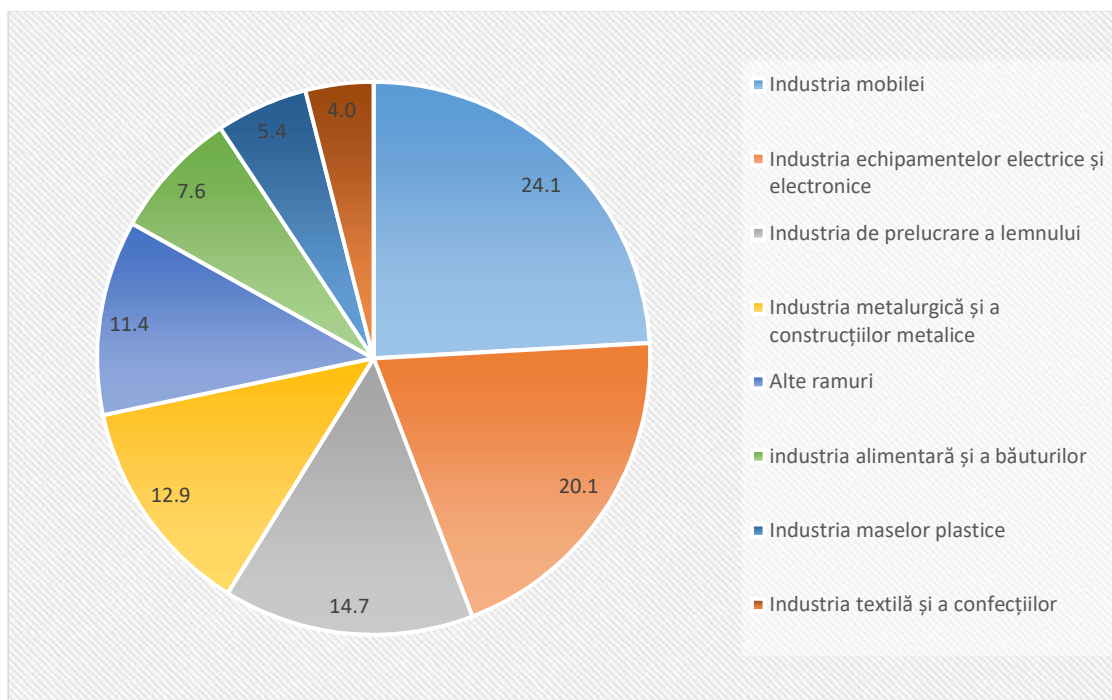
46 EUROSTAT Database.

47 INS. Baza de date TEMPO Online.

48 Idem.

49 Idem.

Figura 11 - Structura valorică a producției industriale a județului Maramureș, în anul 2019, pe principalele ramuri, în funcție de cifra de afaceri realizată

Sursa: INS

În prezent, cele mai dezvoltate ramuri care contribuie semnificativ la producția industrială din județ, sunt:

1. **Industria mobilei și a prelucrării lemnului** – reunește un număr de 424 de firme, care însumează o cifră de afaceri de 742 mil. Euro (38,8% din producția industrială din județ) și antrenează peste 14.800 de salariați (39,1%). În județ activează mai multe fabrici de mobilă, care produc cu precădere scaune, mese, canapele, saltele și alte tipuri de mobilier tapițat pentru toată locuința (ARAMIS INVEST, ITALSOFA, MOBAM, PLIMOB, SOFA WORKS, TAPARO, TIFEX CHAIR, LAGUNA, EUROCONFIL, etc.), dar și de parchet, plinte, panouri, elemente de tâmplărie, grinzi sau galerii (AVIVA, KARELIA UPOFLOOR, XILOBAIA, RG HOLZ, RIDORAIL), elemente mulate și placaje (SIGSTRAT), căsuțe de lemn (CORI BLUE), butoaie de lemn, cherestea, lemn de foc, paleți și europaletă, peleți, frize, traverse, grinzi și alte produse din lemn (BAMGARDEN, DENCOVA, POP FRANCE, XILOBAIA), amplasate mai ales în orașele Baia Mare, Sighetu Marmăției, Târgu Lăpuș, Satulung, Seini, Vișeu de Sus, Câmpulung la Tisa, Șomcuta Mare, Coroieni, Boiu Mare, Fărcașa etc. și care furnizează produse către diverse concerne internaționale precum CONFORAMA, IKEA, NATUZZI etc. Deși numărul de salariați nu a crescut semnificativ față de anul 2014, cifra de afaceri a înregistrat o creștere de 32% în moneda Euro.

- 2. Industria echipamentelor electrice și electronice** – cu un număr de 28 de firme care generează o cifră de afaceri de 384 mil. Euro (20,1%) și antrenează peste 4.700 de salariați (12,4%). Această ramură a industriei s-a dezvoltat mai accentuat în ultimii 10 ani, în contextul investițiilor străine din domeniu. Gama de produse include posturi de transformare și tablouri electrice (ELECTRO SISTEM), componente pentru sisteme de legături electrice (WEIDMULLER INTERFACE), cablaje electrice (PGA ELECTRIC), echipamente și componente pentru sisteme de distribuție a energiei electrice (EATON – care este și cea mai mare întreprindere din ramura respectivă, cu peste 2.000 de salariați). Centrele mari de producție sunt concentrate în localitățile Baia Mare, Tăuții Măgherauș și Fărcașa. Față de anul 2014, cifra de afaceri din ramura respectivă a crescut cu 47,8% în moneda Euro, iar numărul de salariați cu 47,6%.
- 3. Industria metalurgică și a construcțiilor metalice** – cuprinde 180 de firme, cu o cifră de afaceri totală de 246 mil. euro (12,9%) și 4.375 salariați (11,5%). Această industrie se bucură de o tradiție și istorie la nivelul județului Maramureș, aceasta fiind legată de exploatarea minereurilor din zonă.⁵⁰ Companiile din județ realizează o gamă complexă de articole din metal, precum tâmplărie din Aluminu, pereți cortină și fațade compozite (BDM GRUP INVEST), confecții metalice, hale industriale, scări industriale, silozuri, buncăre, porți, uși, garduri, elemente de feronerie, balustrade, balcoane (ADISS, COMERPAN, HEFEX), structuri sudate pentru industria auto și debitare metale (RAMIRA), organe de asamblare (MECANICA SIGHETU), piese din Aluminu pentru industria aeronautică (UNIVERSAL ALLOY CORP), grătare pentru electrocasnice (COSMA ROMANIA), componente, subansambluri și mecanisme din tablă (IMA.RO), cazane din oțel, sobe de gătit și încălzit (AMISA PRODUCT), accesorii și elemente de șasiu pentru autocamioane (WEKOTATECH), piese turnate din fontă, oțel și neferoase, piese vulcanizate (COZMIRCOM) etc. Unitățile de producție sunt concentrate în Baia Mare, Sighetu Marmației, Tăuții-Măgherauș și Dumbrăvița.⁵¹
- 4. Industria alimentară și a băuturilor** – reunește în județul Maramureș puțin peste 3.000 de salariați (8%), care activează în 270 de firme ce însumează o cifră de afaceri de 144,8 mil. euro (7,6%). Numeroasele unități din județ produc carne, conserve și preparate din carne (FERMA ZOOTEHNICĂ, SALAMANDRA PLUS, CARMANGERIA DALIA, GHITTA, CETINA), dulciuri (ROMDIL COM), produse de patiserie, cofetărie și panificație (GRUP CERNEȘTEAN, BIZO TRADE), produse lactate, băuturi alcoolice distilate, produse din legume și fructe etc. Majoritatea unităților de producție și prelucrare sunt concentrate în Baia Mare, Baia Sprie și Seini.

⁵⁰ INS.

⁵¹ SDD a județului Maramureș.

5. **Industria confecțiilor și a pielăriei (ușoară)** – este o altă ramură industrială relevantă și cu tradiție la nivel județean, care, deși generează un output economic mai modest (76 mil. euro, adică 4% din totalul producției industriale), reunește sub umbrela sa un număr important de angajați (4.180), ceea ce reprezintă 11% din totalul salariaților din industrie. În general, unitățile de profil din județ sunt specializate pe producția de articole de îmbrăcăminte, încălțăminte și de pielărie pentru femei, bărbați și copii, cu precădere în sistem lohn pentru export, ceea ce înseamnă o valoare adăugată foarte scăzută și implicit salarii foarte mici. Totuși, există și companii locale care au propriile rețele de magazine și branduri. Fabricile din domeniu sunt amplasate în Baia Mare, Sighetu Marmăției, Șomcuta Mare, Seini, Ulmeni, Vișeu de Sus. Față de anul 2014, numărul de angajați a scăzut cu peste 1.000, fapt ce se explică prin reducerea competitivității a firmelor care produc în sistem lohn în favoarea altor țări, care au o forță de muncă mai ieftină.

Alte ramuri cu potențial ridicat de dezvoltare la nivel local, dar care încă reunesec un număr relativ restrâns de companii, sunt cea de prelucrare a maselor plastice și cauciucului (cu precădere tâmplărie și profiluri PVC, curele de transmisie, piese din plastic, spume poliuretane flexibile, polistiren expandat, componente antivibrație, tampoane, bucșe, suporturi din cauciuc), cea auto (în jurul grupului ATP, care a lansat pe piață basculante, betoniere și mai nou autobuze electrice) sau cea de produse farmaceutice (medicamente și suplimente alimentare).⁵²

Dintre industriile care au înregistrat un declin semnificativ după 1989, putem menționa industria de extracție și prelucrare a minereurilor de Aur și Argint (care a dispărut aproape complet în prezent, față de cei peste 20.000 de salariați pe care îi număra în perioada comunistă), dar și industria construcțiilor de mașini, de materiale de construcții, textilă.

Per ansamblu, putem afirma că sectorul industrial din județ este bazat pe produse cu o valoare adăugată redusă și medie, care exploatează extensiv resursele naturale (lemn) și umane din zonă, fiind vulnerabil la creșterea prețurilor acestora, precum și la unele aspecte legate de sustenabilitatea de mediu. Deși aceste ramuri prezintă avantaje competitive considerabile (de ex. județul deține locul I la nivel național la producția și exportul de mobilă), pe piața internă și externă, pe fondul tradiției, know-how-ului, a personalului calificat, a clienților tradiționali, dezvoltarea lor este limitată de transferul tehnologic redus dinspre mediul de cercetare, precum și de slaba integrare pe orizontală și verticală, în lanțuri de furnizare (de ex. în industria alimentară).⁵³ Un alt aspect relevant îl constituie fenomenul de *brain drain*, care afectează piața forței de muncă, în contextul în care majoritatea tinerilor bine instruiți cu origini maramureșene preferă să rămână în centrele universitare mari ale țării sau în străinătate, în vederea obținerii unui job mai competitiv și mai bine plătit.

În anul 2018, sectorul construcțiilor contribuia cu 4,8% la valoarea adăugată brută generată în județul Maramureș, în scădere cu peste un punct procentual față de anul 2014. În anul

⁵² SDD a județului Maramureș 2014-2020.

⁵³ Idem.

2019, în sectorul construcțiilor activau 1.753 de firme, în creștere cu 19,1% față de anul 2014. Acestea generau o cifră de afaceri de circa 421,2 mil. euro. (+64% comparativ cu 2014) și reuneau peste 9.300 de angajați. Totuși, este important de menționat că nicio firmă din județ nu depășește 250 de angajați și doar 20 de firme au între 50 și 249 de angajați, ceea ce vorbește despre lipsa unor actori mari pe piață. Companiile din județ activează în diverse domenii, precum: construcțiile civile, construcții industriale, construcția drumurilor și podurilor, instalațiilor de securitate, electro-mecanice, etc., cărora li se adaugă și firme care prestează servicii conexe, precum: închiriere de utilaje de construcții, servicii de proiectare, de reparații echipamente, producere betoane, confecții metalice, etc. Firmele cu cele mai mari cifre de afaceri și număr de angajați sunt: ANTREPRIZA MONTAJ INSTALAȚII, SC DRUMURI-PODURI MARAMUREȘ, CONSTRUROM, CONREP, OPENTRANS, etc. Cele mai multe dintre ele își au sediul în municipiul Baia Mare sau Vișeu de Sus, Sighetu Marmației, Târgu Lăpuș, Tăuții-Măgherăuș etc.

Preponderent, firmele mici din sectorul construcțiilor activează în interiorul județului, în timp ce firmele mai mari se orientează și către diverse lucrări în afara acestuia, volumul de lucru din județ fiind insuficient pentru a asigura continuitatea și dezvoltarea firmelor respective. Conform Eurostat, la nivelul anului 2018, circa 14.100 de persoane erau ocupate în sectorul construcțiilor, ceea ce reprezintă 8,1% din totalul persoanelor ocupate. De menționat aici este și faptul că un număr mare de maramureșeni lucrează în domeniul construcțiilor în afara țării, situație specifică mai ales zonei Maramureșului Istoric (de ex. Borșa, Leordina, Dragomirești etc.).

2.2.2.3. Sectorul terțiar (al serviciilor)

Sectorul serviciilor este responsabil de cea mai mare contribuție la economia județului Maramureș, acesta generând în anul 2018 circa 60,6% din valoarea adăugată brută, cu peste 3 puncte procentuale mai mult față de anul 2014. De asemenea, în anul 2018, sectorul serviciilor reunea peste 77.100 de persoane ocupate (44% din total), cu peste 5% mai mult față de anul 2014. Este important de menționat că sectorul serviciilor pune la dispoziție cele mai bine plătite locuri de muncă, în contextul în care valoarea adăugată generată este superioară sectorului agricol și celui industrial și de construcții.⁵⁴ O altă caracteristică a acestui sector este concentrarea activității și a forței de muncă în centrele urbane, mai ales în Baia Mare și Sighetu Marmației.

Conform INS, în anul 2019, în sectorul serviciilor activau 8.004 întreprinderi, în creștere cu 15,7% față de anul 2014. În total, firmele respective au însumat o cifră de afaceri 11.8 mlrd. lei, în creștere nominală cu 57,6% față de anul 2014. În aceeași ordine de idei, doar 5 întreprinderi depășeau numărul de 250 de angajați, fiind considerate firme mari, în timp ce restul erau IMM-uri.⁵⁵

Sub-sectorul *comerțului* este cel mai puternic dezvoltat și are cea mai mare contribuție la sectorul terțiar. În anul 2019, în comerț activau 3.323 de întreprinderi (cu 58 mai multe față

⁵⁴ Eurostat Database.

⁵⁵ INS. Baza de date TEMPO Online.

de anul 2014), care însumau rulaje de 8.508 mil. lei (1,7 md. Euro) și antrenau 16.600 angajați. Față de anul 2014, în termeni nominali, cifra de afaceri a întreprinderilor din ramura comerțului a crescut cu 53%. Cei mai mari actori din sub-sectorul comerțului sunt lanțurile de supermarket-uri, precum SC PROFI ROM FOOD, Kaufland sau cele de bricolaj (Dedeman), acestea din urmă înregistrând peste 200 de angajați și figurând în top 10 cifră de afaceri din ramura comerțului. În ultimii 15-20 de ani se poate observa o schimbare la nivelul pieței județene, caracterizată de intrarea marilor rețele comerciale (Auchan, Lidl, Profi, Kaufland etc.) în defavoarea micilor comercianți locali. Conform INS, în anul 2019, în sectorul comerțului erau ocupate circa 24.500 de persoane (+700 față de anul 2014). O astfel de creștere modestă a numărului de persoane ocupate raportată la o creștere puternică a cifrei de afaceri indică faptul că în acest sector a crescut productivitatea muncii cu ajutorul diferitor mecanisme și automatizări. Atât în funcție de cifra de afaceri cât și a numărului de angajați, cei mai mari și relevanți actori de pe piața respectivă își desfășurau activitatea în municipiul Baia Mare, urmând la mare distanță Sighetu Marmăției. În celelalte localități din județ, sub-sectorul comerțului este reprezentat de câțiva actori de talie mijlocie și mică. De menționat este și faptul că retailerii au fost cei mai activi investitori străini din județ în ultimii ani. Doar în anul 2021 s-a inaugurat cel mai nou retail park din Baia Mare, în urma unei investiții de 14 mil. Euro, s-a renovat și modernizat un alt mall existent în municipiu, în timp ce un al treilea centru comercial inaugurat în anul 2018 a început lucrări de extindere. Un nou supermarket s-a inaugurat în același an în orașul Borșa.

O altă ramură importantă în economia județului este cea a *transportului și logisticii*, care reunea în anul 2019 un număr de 1.381 de întreprinderi, în creștere cu 23,1% față de anul 2014. Acestea au înregistrat o cifră de afaceri de 1.593,5 mil. lei (335,8 mil. euro), în creștere nominală cu 49,3%, și au antrenat circa 6.600 de salariați. În județ au fost înregistrate doar două firme mari: Oficiul Județean Poștal Maramureș, cu aproape 500 de angajați, și SC Urbis SA, operatorul de transport public din municipiul Baia Mare și zona sa metropolitană, cu 332 de angajați. Majoritatea întreprinderilor din județ se ocupă cu transportul rutier de persoane și mărfuri (SC Urbis SA, Hagero, SC ATP Transit SRL, SC Fritz Mayer SRL, SC K.S.T. Vervoer SRL, SC Trans Jai SRL, SC Aurora Expediții SRL etc.) sau cu activități de poștă și curierat (Oficiul Județean Poștal, SC Logistic B.M.P.S. SRL, Soft Consulting, etc) Un actor important pe piața transporturilor este Aeroportul Internațional Maramureș, care este unica poartă aeriană la nivel județean și care se află în subordinea Consiliului Județean Maramureș.

Deși județul Maramureș dispune de o vastă ofertă turistică, sectorul *HORECA* are o contribuție modestă la economia județului. În anul 2019, HORECA contribuia cu doar 3,5% la cifra de afaceri și cu 10% la numărul total de salariați din sectorul serviciilor. Astfel, în județ activau 696 de întreprinderi (cu 15,4% mai multe față de anul 2014), care generau o cifră de afaceri de 410,3 mil. lei (86,4 mil. euro), în creștere nominală cu 141,4% față de anul 2014. De asemenea, firmele respective antrenau 3.530 de salariați. În funcție de cifra de afaceri și numărul de salariați, cele mai mari întreprinderi din județ erau: DMA QUALITY FOOD, PREMIER RESTAURANTS ROMANIA, DARKNESS, ALBROM, TURIST SUIOR, GMG CARPAȚI, FAST DONER, HOTEL GRĂDINA MORII etc. Deși cifra de afaceri generată de întreprinderile din județ a crescut, în industria HORECA se înregistrează cele mai mici salarii din județ.

Sub-sectorul informației și comunicațiilor (IT&C) este cel care reprezintă principalul motor de creștere al economiei românești din ultimii ani, generând locuri de muncă bine plătite în mai multe orașe din țară, precum București, Cluj-Napoca, Timișoara, Iași, Brașov, însă fiind încă destul de slab prezent în economia județului Maramureș. În anul 2019, în sub-sectorul IT&C activau 301 firme, cu 33,2% mai multe față de anul 2014. Acestea generau o cifră de afaceri de 353,7 mil. lei (74,5 mil. euro), în creștere nominală cu 77,8%, și antrenau 1.422 de salariați. În anul 2019, ramura respectivă contribuia cu 3% la cifra de afaceri totală a sectorului serviciilor. Cele mai mari firme în funcție de cifra de afaceri și numărul de salariați erau: RCS & RDS, TRENCADIS CORP, SOFTVISION, INDECOSOFT, REPKA ELECTRONICS, LUMINOS LABS, TELEKOM ROMANIA TELECOMMUNICATION etc. În contextul în care pe piața respectivă este înregistrată o cerere mare, atât pe plan intern cât și extern, sectorul IT&C are un potențial vizibil de dezvoltare, în special favorizat de numărul mare de tineri care aleg să urmeze studii în domeniul dat. Un alt factor care ar facilita dezvoltarea acestui sector la nivel județean este prezenta Centrului Universitar Nord Baia Mare, care pregătește specialiști în IT și inginerie. Totuși, cea mai mare limitare a sectorului local o reprezintă migrația forței de muncă către centrele universitare mari din țară, în special Cluj-Napoca, unde locurile de muncă din industria IT&C sunt foarte căutate și bine plătite.

Sub-sectorul serviciilor financiare se află într-o situație similară cu IT&C, fiind slab dezvoltat la nivel județean. Acesta cuprindea 119 firme (cu 5 mai multe față de anul 2014) și antrena puțin peste 1.100 de salariați. Majoritatea întreprinderilor din sectorul respectiv sunt filiale ale diferitor bănci comerciale sau societăți de asigurarea prezente pe piața românească, cărora li se adaugă firme mici de leasing, amanet etc. De asemenea, cele mai multe dintre acestea se aflau în Baia Mare și Sighetu Marmăției.

Ramura tranzacțiilor imobiliare reunea 264 de firme, în creștere cu 20% față de anul 2014. Acestea generau o cifră de afaceri de 104,3 mil. lei (21,9 mil. euro) și antrenau circa 330 de salariați. Sub-sectorul tranzacțiilor imobiliare este destul de slab dezvoltat, din cauza unei dinamici negative a populației județului și a puterii scăzute de cumpărare, care face ca numărul de tranzacții imobiliare să fie redus în comparație cu alte zone ale țării. Prin urmare, principalele activități de pe piața respectivă se rezumă la dezvoltarea unor proiecte rezidențiale de mici dimensiuni și la amenajarea și tranzacționarea unor spații comerciale. În funcție de cifra de afaceri, cel mai mare actor de pe piață este RETAIL DEVELOPMENT INVEST, care administrează mall-ul Vivo din Baia Mare.

Subsectorul serviciilor medicale a înregistrat un număr de 220 de clinici și unități sanitare private, care au generat în anul 2019 o cifră de afaceri de 104,1 mil. lei, în creștere nominală cu 189% față de anul 2014. Acesta reunea circa 921 de angajați, cei mai mari angajatori fiind CLINICA SOMEȘAN și EUROMEDICA HOSPITAL. În contextul pandemiei de COVID-19 și a presiunii asupra sistemului public sanitar, cererea către sistemul sanitar privat a crescut semnificativ în anii 2020-2022, favorizând apariția unor clinici și centre medicale noi.

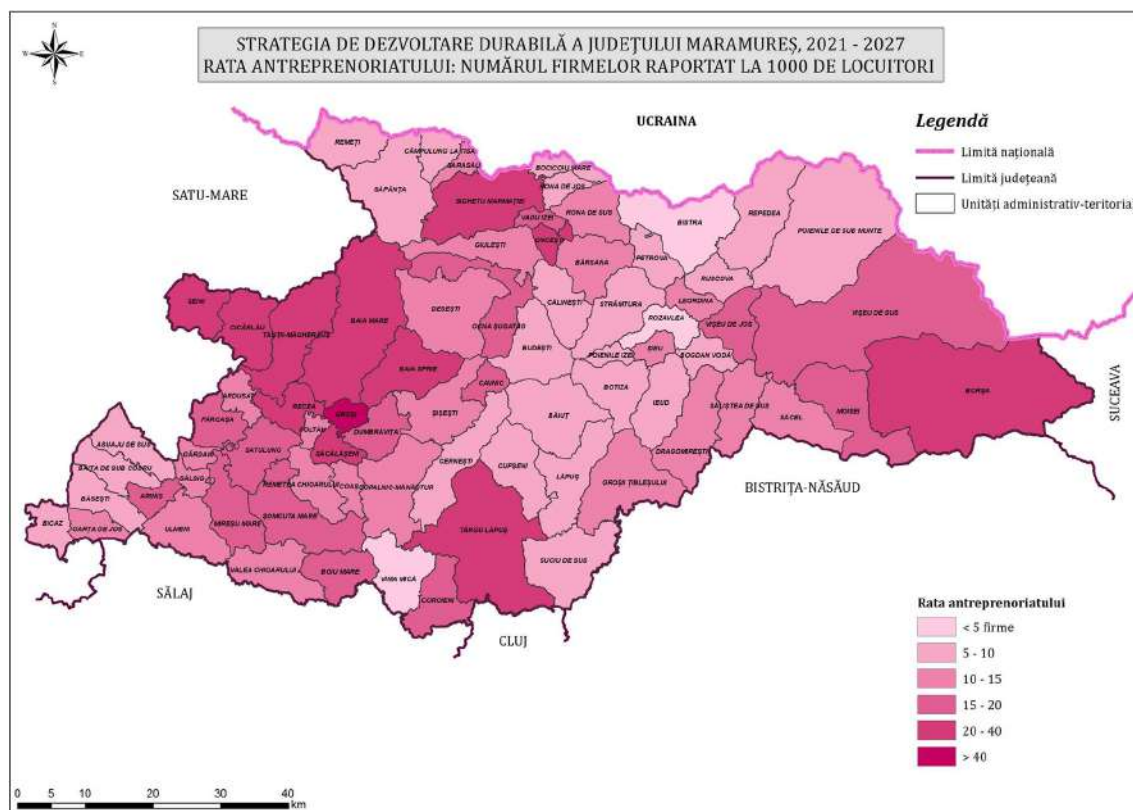
Subsectorul învățământului din județul Maramureș cuprinde un număr redus de unități de învățământ private, în special grădinițe și școli, firme de training, școli de șoferi etc.

2.2.3. Mediul antreprenorial

Conform datelor Oficiului Național al Registrului Comerțului, în octombrie 2021, în județul Maramureș erau înregistrate 22.174 de persoane juridice și 13.138 de persoane fizice autorizate. Față de aceeași perioadă a anului 2014, numărul persoanelor juridice a crescut cu 58,3% iar cel al persoanelor fizice autorizate (PFA) cu 3,8%. Per total, este înregistrată o creștere cu 32,4% a comercianților din județ. Totuși, cifrele respective se referă doar la comercianți activi legali, nu și la cei activi economic, în condițiile în care nu toate aceste entități au și activitate.⁵⁶

Conform INS, în anul 2020, în județul Maramureș își desfășurau activitatea 12.776 de unități locale active (firme cu sediul sau subunități în județ, care au avut activitate economică), în creștere cu 24,9% față de anul 2014, ritm inferior celui regional (+28,4%), dar superior celui național (+22,8%). Din punct de vedere al numărului de întreprinderi la 1.000 de locuitori, județul Maramureș înregistra o valoare de 24,6, sub media regională de 33,8 și sub cea națională de 28,9. Totuși, față de anul 2014, numărul întreprinderilor la 1.000 locuitori a crescut cu 5,2 unități. Astfel, se constată că în județul Maramureș spiritul antreprenorial este mai slab dezvoltat, în special în localitățile rurale îndepărtate de centrele urbane mari și în orașele mici.

Figura 12 - Rata antreprenoriatului (unități locale active la 1000 de locuitori) la nivel de UAT, în anul 2019

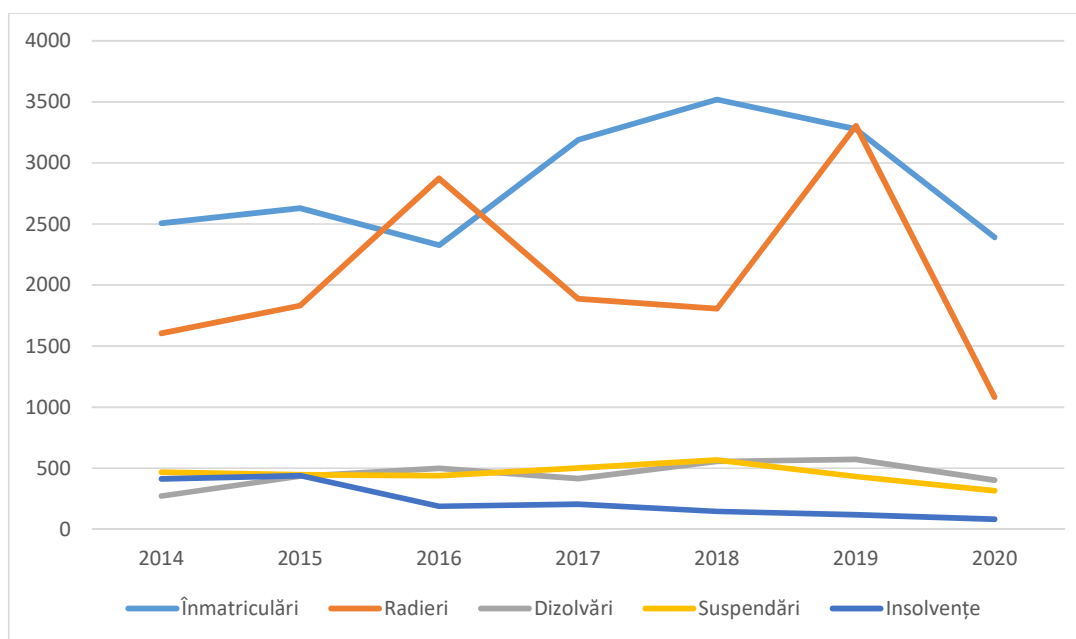

Sursa: INS

⁵⁶ <http://www.onrc.ro/index.php/ro/statistici>.

Scăderea numărului de înmatriculări de noi agenți economici din ultimii ani poate fi pusă pe seama migrației populației tinere, cu au apetit mai mare pentru risc, a lipsei de sprijin concret și eficient față de micii antreprenori și marii investitori, mai ales străini, precum și de criza economică cauzată de pandemia de COVID-19. Spre exemplu, numărul de înmatriculări din anul 2020 a fost cu 32% mai mic decât cel înregistrat în anul 2018. În altă ordine de idei, numărul de insolvențe, suspendări și dizolvări a înregistrat un ritm descrescător. Totuși, mulți antreprenori se află într-o stare incertă, în special cei care activează în ramurile care au fost grav afectate de pandemia de COVID-19 (HORECA, transporturi etc.), deoarece legislația și restricțiile de activitate se modifică foarte des, fapt ce împiedică asigurarea unei predictibilități și siguranțe.

Figura 13 - Dinamica operațiunilor cu privire la agenții economici din județul Maramureș, în perioada 2008-2014

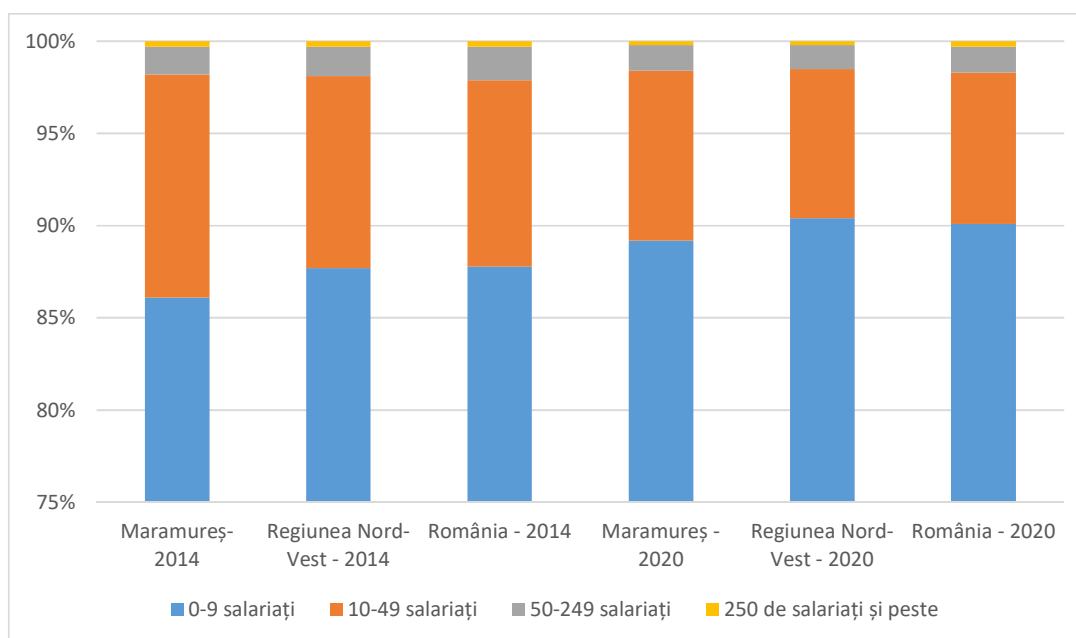

Sursa: ONRC

Conform INS, în anul 2020, din punct de vedere al clasei de mărime, 99,8% din întreprinderile active din județul Maramureș erau IMM-uri, respectiv doar 0,2% din întreprinderi depășeau numărul de 250 de angajați. Cele mai multe firme erau microîntreprinderi cu un număr mic (1-3) de angajați, adeseori acestea fiind mici afaceri de familie. Structura respectivă a firmelor în funcție de clasa de mărime este similară cu cea înregistrată la nivel județean și național, cu foarte mici diferențe. Față de anul 2014, numărul microîntreprinderilor a crescut cu 29,5% și cel al întreprinderilor mijlocii cu 11,5%. În același timp, numărul întreprinderilor mici a scăzut cu 4,6%, iar cel al întreprinderilor mari cu -24,2%. Astfel, în anul 2020, în județul Maramureș își desfășurau activitatea doar 25 de agenți economici cu peste 250 de angajați, majoritatea activând în sectorul industrial sau cel al comerțului, și având capital străin. Totuși, în contextul crizei economice provocate de pandemia de COVID-19 se așteaptă o reducere a numărului de întreprinderi mici și microîntreprinderi, deoarece acestea sunt mai vulnerabile în fața crizelor și a condițiilor economice impredictibile.

Structura mediului antreprenorial pe principalele sectoare ale economiei naționale indică un număr mare de firme în sectorul comerțului (26,7% din total), urmând sectorul construcțiilor (15,4%), industria prelucrătoare (12,9%), sectorul transporturilor (11,5%) și firmele din domeniul activităților profesionale, științifice și tehnice (8%). Față de anul 2014, a fost înregistrată o creștere semnificativă numărului de firme din domeniul sănătății și asistenței sociale (135,8%), învățământului privat (123,4%), activităților culturale și recreative (116,9%), construcțiilor (34,1%), IT&C (40,3%), activităților de servicii administrative și servicii suport (44%), industriei prelucrătoare (23,3%) și agriculturii (22,9%). În același interval, a fost înregistrată o scădere a numărului de firme care activează în domeniul producției și furnizării de energie electrică și termică (-21,1%), industria extractivă (-2,8%), distribuția apei, salubritate și gestionarea deșeurilor (-6,3%). Astfel, se poate observa că o creștere a numărului de firme a fost înregistrată în domenii cu valoare adăugată mai ridicată, din sfera serviciilor (sănătate, educație și formare, industrii creative, IT&C), și mai puțin în sectoarele tradiționale (agricultură și industrie).

Figura 14 - Structura firmelor de la nivel județean, regional și național, pe clase de mărime, în perioada 2014-2020

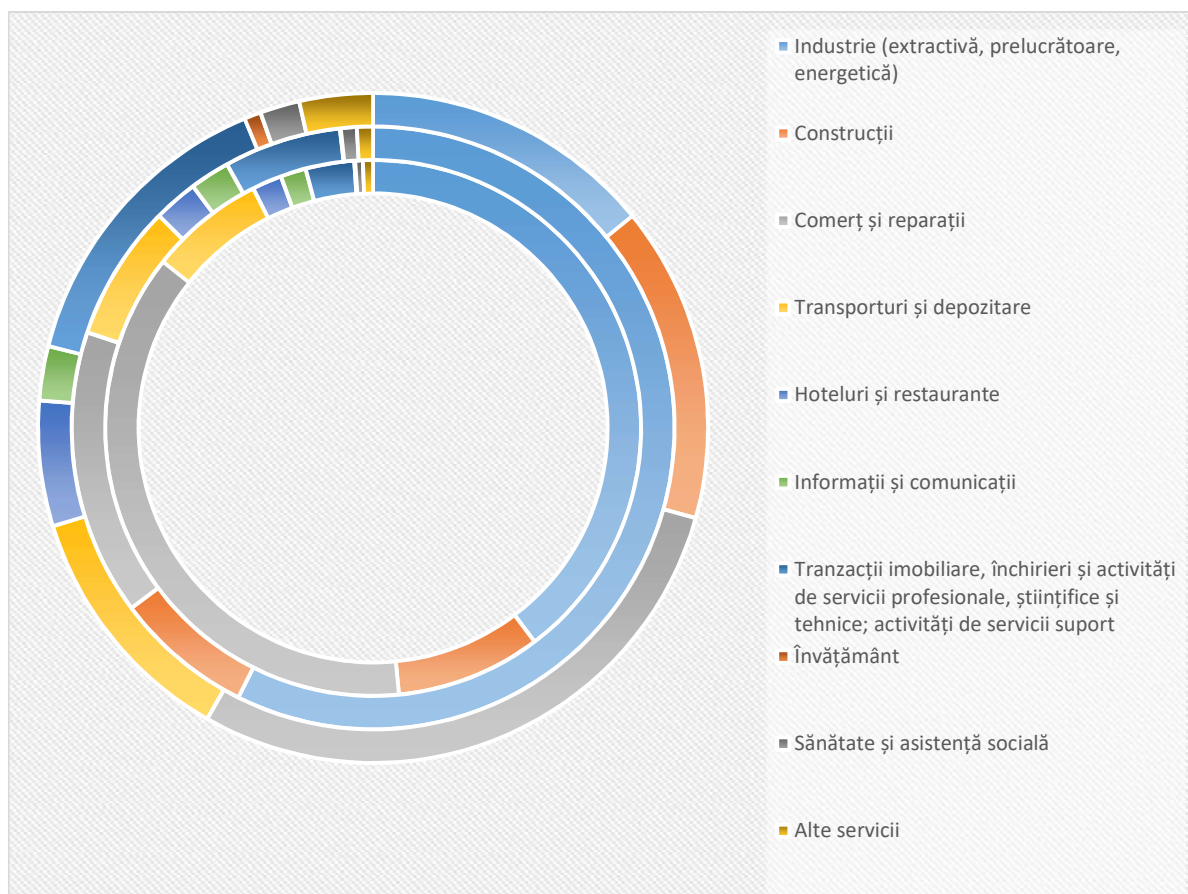
Sursa: INS. Baza de date TEMPO Online

Dintr-o altă perspectivă, deși sectorul comerțului reunește cele mai multe firme, sectorul industrial este cel care are cea mai mare pondere în cifra de afaceri (39,7% din total) și este responsabil de peste 57,4% de investițiile brute realizate. Alte sectoare care au generat investiții semnificative sunt: sectorul construcțiilor, comerțului și reparațiilor, cel al transporturilor etc.. Este important de menționat faptul că față de anul 2014, în termeni nominali, valoarea investițiilor brute realizate de firmele maramureșene a crescut cu 81,4%, cele mai accentuate fiind înregistrate în sectorul industrial (+78,5%), construcțiilor (116,7%), IT&C (400%), sănătate și asistență socială (200%), HORECA (92%). Scăderi importante ale

volumului de investiții au fost înregistrate în cazul firmelor din sectorul energetic și sectorul apă-canal și salubritate.

Creșterea investițiilor în domenii „liberale” este un semn foarte bun, care indică apariția firmelor din sectoare cu valoare adăugată brută sporită, care poate oferi salarii mari persoanelor cu pregătire superioară.

Figura 15 - Structura unităților locale active din județul Maramureș, în anul 2019, pe principalele activități ale economiei naționale, în funcție de numărul de firme (inelul nr. 1 - interior), investițiile brute realizate (inelul nr. 2 - mijloc) și cifra de afaceri (inelul nr. 3 - exterior)

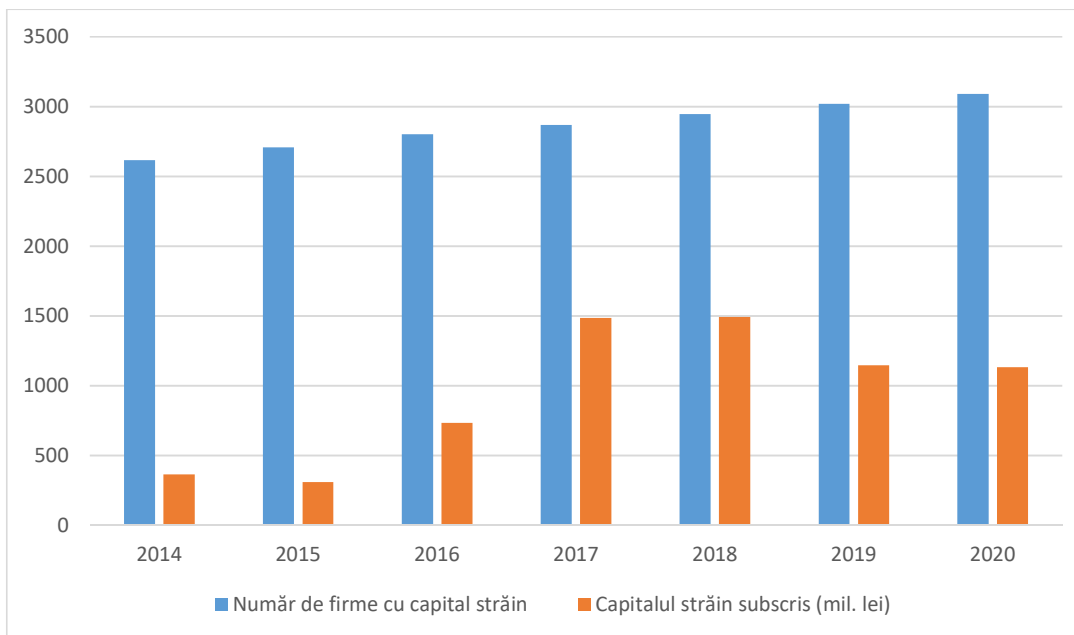
Sursa: INS. Baza de date TEMPO Online

2.2.4. Investițiile străine

Cu privire la investițiile străine, ONRC pune la dispoziție date despre numărul de firme cu participare străină la capital și valoarea capitalului social subscris. Astfel, din punct de vedere al numărului societăților cu participare străină la capital, județul Maramureș ocupă poziția a 14-a la nivel național, iar în funcție de valoarea capitalului social subscris ocupă a 24-a poziție. La sfârșitul anului 2020, în județ erau înregistrate 3.091 de firme cu capital străin, cu 18,2%

mai multe față de anul 2014. Totuși este importantă mențiunea că un procent mic din totalul firmelor erau și active economic. Capitalul străin cumulat al firmelor ajungea la 1.113 mil. Lei (290,6 mil. USD/242,9 mil. EURO), în creștere cu 211,6% față de anul 2014. În monedă europeană creșterea a fost de 233,3%, în timp ce în USD creșterea a fost de 198,6%, diferențele fiind explicabile prin diferențele de curs care au survenit. La nivel național, acesta reprezintă doar 0,63% din totalul investițiilor străine realizate în perioada 1990-2020.⁵⁷ În pofida acestui procent mic, față de anul 2014 când județul ocupa ultima poziție la nivel regional, în prezent a depășit județele Sălaj, Satu Mare și Bistrița-Năsăud. Totuși, valorile respectivă sunt cu mult mai mici față de alte județe din vestul țării, precum Bihor, Timiș, Arad sau Cluj. Capacitatea de atragere a investițiilor străine este influențată de o multitudine de factori, precum: accesibilitatea la rețeaua rapidă de transport (autostrăzi, căi ferate modernizate, aeroporturi internaționale); disponibilitatea infrastructurii de afaceri (parcuri industriale, logistice, tehnologice); resursele de forță de muncă disponibile în respectiva zonă (de ex. investițiile din domenii cu valoare adăugată mare se îndreaptă, în general, către centre universitare, unde pot fi găsiți cu ușurință absolvenți de studii de inginerie, IT&C, științe economice etc.); eficiența măsurilor de atragere a investitorilor și gradul de deschidere al autorităților locale față de aceștia; existența în zonă a altor firme cu capital străin, care le sporește încrederea altor companii în locația respectivă etc.

Figura 16 - Numărul de firme cu capital străin și valoarea capitalul străin aportat în acestea, în perioada 2014-2020

Sursa: ONRC

Dintre companiile cele mai mari din județul Maramureș care au capital străin putem menționa: COSMA (Italia), DIETER EIFLER (Germania), EATON (SUA), IMA (Italia), ITALSOFA (Italia), KARELIA (Finlanda), OPTIBELT (Germania), RAMIRA (Cehia), UNIVERSAL ALLOY CORP

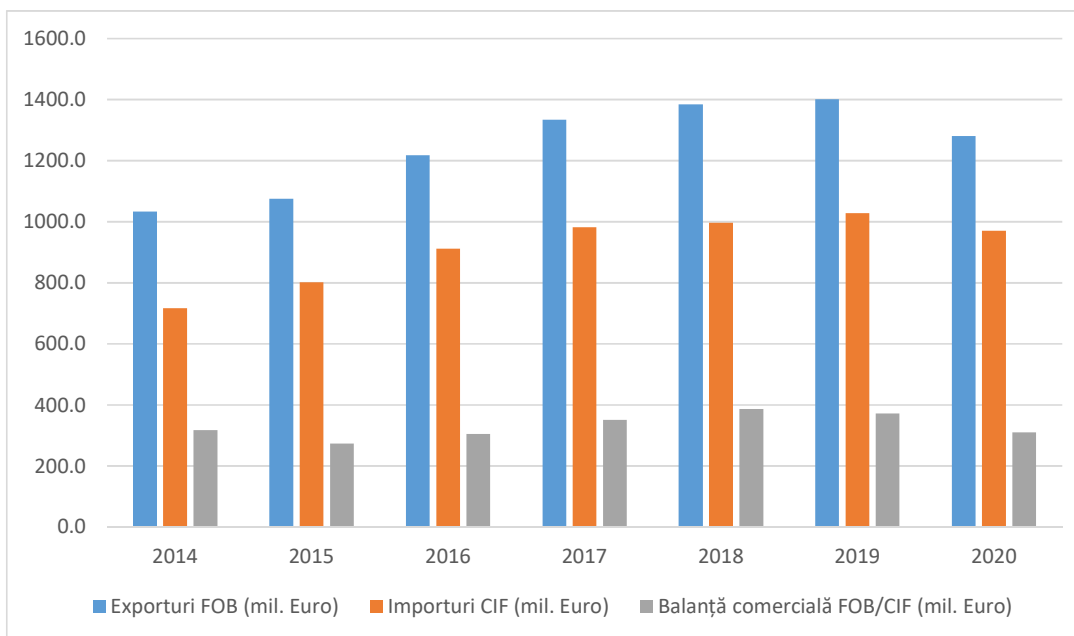
⁵⁷ <https://www.onrc.ro/index.php/ro/statistici?id=254>.

(SUA), WEIDMULLER (Germania) etc.⁵⁸ Se poate remarca că, spre deosebire de alte zone în România în care capitalul german este majoritar, în județul Maramureș există investitori din mai multe zone ale lumii, cu o contribuție importantă a SUA.

2.2.5. Comerțul exterior

Comerțul exterior al județului Maramureș din perioada 2014-2020 este caracterizat de o creștere atât a importurilor cât și a exporturilor, per ansamblu, păstrându-se un bilanț comercial pozitiv. Creșterea activităților de comerț exterior poate fi pusă pe seama extinderii firmelor cu capital străin sau a firmelor autohtone care lucrează în diverse domenii pentru export, cum ar fi: prelucrarea lemnului și producția de mobilă, producția echipamentelor electrice și electronice, a articolelor din cauciuc, a componentelor pentru aeronave etc. Importurile au crescut în contextul în care o bună parte a materiei prime pentru ramurile mai sus menționate, este importată și prelucrată în fabricile din județ. Cu toate acestea, pe fonul pandemiei de COVID-19 și a crizei economice cauzate de aceasta, atât importurile cât și exporturile au înregistrat o ușoară scădere în anul 2020, deoarece timp de mai multe luni numeroase fabrici și-au trimis personalul în șomaj tehnic, ceea ce a redus semnificativ producția anuală. Totuși, trendul ascendent din perioada 2014-2019 vorbește despre integrarea economiei maramureșene în lanțurile globale de furnizare.

Figura 17 - Volumul comerțului exterior al județului Maramureș în perioada 2014-2020

Sursa: INS. Baza de date TEMPO Online

Din punct de vedere al structurii exporturilor, în anul 2020, mobila și componentele de mobilier reprezentau 34,5% (441 mil. euro) din totalul exporturilor, urmând mașini, aparate și echipamente electrice (28,7%, 367,7 mil. euro), alte produse din lemn, exclusiv mobilier (7,2%, 92.6 mil. euro), materiale plastice și cauciuc (5,9%, 76 mil. euro). Față de anul 2014,

⁵⁸ SDD a județului Maramureș 2014-2020.

volumul total al exporturilor a crescut cu 23,8%, iar în anumite ramuri s-au înregistrat performanțe remarcabile: mobilă și componente auxiliare (+18,7%), mașini, aparate și echipamente electrice (+15,6%), produse din lemn, exclusiv mobilier (+14,9%), materiale plastice și cauciuc (+61,5%). Pe de altă parte, a scăzut exportul produselor minerale (cu 90,7%), al blănurilor și pieilor (-63,7%), precum și al metalelor comune (-4,1%).⁵⁹

Pe de altă parte, ramurile în care se înregistrează cele mai mari importuri la nivelul anului 2020 erau: mașini, aparate și echipamente electrice (32,5% din total, 315 mil. euro), materiale plastice și cauciuc (11%, 107 mil. euro), textile și articole din textile (10,8%, 104,4 mil. euro), mijloace și materiale de transport (5,7%, 55 mil. euro). Astfel, se constată o similaritate între structura importurilor și exporturilor (exceptând sectorul prelucrării lemnului, care utilizează preponderent materie primă autohtonă), o bună parte din importuri fiind materie primă pentru exporturile ulterioare.⁶⁰

Principalii parteneri comerciali la export ai județului Maramureș sunt:

- pentru mobilă: Turcia, Elveția, Rusia, Israel, Egipt, Macedonia, Norvegia, Islanda, SUA, Emiratele Arabe Unite;
- pentru alte produse din lemn (parchet): Rusia;
- pentru produse din metal (de ex. componente pentru industria aeronautică): SUA și Coreea de Sud;
- pentru organe de asamblare: Serbia;
- pentru tâmplărie metalică: Israel;
- pentru articole de îmbrăcăminte și încălțăminte: Italia.⁶¹

La importuri, principalii parteneri ai județului sunt:

- pentru componente pentru mobilier (textile, arcuri, feronerie, PVC, piele, adezivi): Turcia, China;
- pentru materii prime lemnoase (placaj, cherestea, bușteni, friză parchet): Ucraina, Belarus, Rusia, Serbia, Bosnia-Herțegovina;
- mașini, utilaje, instalații, echipamente și componente electrice: China;
- produse din metal – lingouri și profile din aluminiu: SUA, Elveția;
- anvelope: Rusia;
- mobilier: Bosnia-Herțegovina;⁶²

2.2.6. Infrastructura de afaceri

Camera de Comerț și Industrie a județului Maramureș reprezintă cea mai relevantă structură asociativă la nivel a mediului de afaceri. Aceasta a fost înființată în anul 1990 și reprezintă o organizație autonomă, de utilitate publică, care apără și susține interesele membrilor săi și ale comunității de afaceri în raport cu autoritățile publice și alte instituții din țară sau străinătate.⁶³ De asemenea, CCIMM oferă un șir de servicii, precum: asistență, consultanță și

59 INS. Baza de date TEMPO Online.

60 INS. Baza de date TEMPO Online.

61 SDD a județului Maramureș 2014-2020.

62 Idem.

63 <https://www.ccimm.ro/organizatie/>.

dezvoltarea afacerilor, organizarea de târguri și expoziții, de misiuni economice, arbitraj comercial etc.

În județ își desfășoară activitatea *Asociația Întreprinzătorilor Maramureș*, care este o organizație constituită exclusiv din societăți comerciale cu capital privat. Asociația a fost înființată pentru a susține dezvoltarea economico-socială a județului pe toate planurile. Printre obiectivele asociației se enumeră: dezvoltarea durabilă a unor parteneriate între toți actorii economici și sociali; asigurarea unui climat de competitivitate economică onest; susținerea educației antreprenoriale și profesionale, dezvoltarea de infrastructuri sociale viabile, reprezentarea intereselor membrilor AIM pe plan local, zonal, regional și național. În cadrul asociației, membrii pot beneficia de consultanță în diverse domenii: marketing, dezvoltarea afacerilor, sprijin în crearea de parteneriate, etc.⁶⁴ De asemenea, asociația organizează un șir de proiecte, inclusiv prin POCU, prin care se urmărește dezvoltarea resursei umane.

O altă structură relevantă în contextul infrastructurii de afaceri este Maramureș Business Club, care a fost fondat în anul 2013 și reprezintă cel mai mare club de afaceri din județ. Clubul urmărește crearea unei rețele solide de antreprenori, manageri și specialiști preocupați de dezvoltarea personală și a afacerilor lor. În cadrul clubului sunt organizate mai multe evenimente și întâlniri prin intermediul cărora sunt create parteneriate la nivelul mediului antreprenorial din județ, au loc schimburi de experiență și know-how.

Conform Ministerului Dezvoltării, Lucrărilor Publice și Administrației, în județul Maramureș nu există niciun parc industrial autorizat. Acest fapt reprezintă un impediment major în atragerea noilor investitori în județ, alături de lipsa unei conectivități rutiere la principalele coridoare de transport și migrația forței de muncă către județele din zonă care înregistrează un ritm accelerat de dezvoltare (mai ales, Cluj) sau către alte țări.

În prezent, atât Consiliul Județean Maramureș cât și mai multe primării din județ realizează demersuri pentru înființarea unor parcuri industriale și tehnologice. În acest sens, Consiliul Județean Maramureș a înființat deja compania „Parcuri Industriale Maramureș SA”, societate care este deja operațională și care se va ocupa de pregătirea și administrarea viitoarelor parcuri industriale publice. Pe lângă aceasta, a fost identificat și un teren de circa 20 ha, care are deja studiul de fezabilitate finalizat și care va fi pus la dispoziție de către Primăria Fărcașa. Acest proiect de realizare a unui parc industrial face parte dintr-o campanie mai extinsă, demarată de Consiliul Județean Maramureș, pentru a construi parcuri industriale. Pe lângă parcul industrial din Fărcașa, există inițiative pentru astfel de investiții în Baia Sprie, Groși și Șomcuta Mare, fiind realizați deja pași concreți în această direcție.

În aceeași ordine de idei, autoritățile locale din Baia Mare doresc realizarea a două parcuri industriale, unul urmând a fi amplasat la limita teritorială cu orașul Tăuții Măgherauș și comuna Recea, zonă în care se află două societăți comerciale importante din industria mobilei (Aramis și Italsofa), cu un număr mare de angajați, iar al doilea, în zona industrială veche a orașului „Pheonix-Cuprom”. De asemenea, în colaborare cu Universitatea Tehnică din Cluj-

⁶⁴ <https://www.patronatmm.ro/ro/>.

Napoca, municipalitatea intenționează realizarea unui parc tehnologic pe o suprafață de 5 ha în zona „Cuprom”, valoarea investiției fiind estimată la peste 50 mil. Euro.

Tot în municipiul Baia Mare funcționează un Centru de Informare Tehnologică în cadrul UTCN – Centrul Universitar Nord, entitate fără personalitate juridică, specializată în domeniile mecanică, tehnologia informației și comunicații, ingineria mediului. Incubatorul de Afaceri al CDIMM Maramureș, înființat în anul 2007, a fost închis în anul 2013 (spațiul fiind preluat în administrare de proprietar cu scopul de a amenaja locuințe sociale), dar fundația dispune încă de un departament de consultanță, training, de un centru regional pentru promovarea și protejarea proprietății intelectuale, de un centru de informare Europe Direct etc.⁶⁵

2.2.7. Forța de muncă

Conform INS, în anul 2020, în județul Maramureș existau 290.700 de persoane rezidente cu vârstă legală de muncă (63,6% din populația totală), dintre care 151.300 erau bărbați (52%) și 139.400 erau femei (48%). Față de anul 2014, a fost înregistrată o scădere a resurselor de muncă din județ cu 2,8%, în cazul bărbaților scăderea fiind de 3,6%, iar în cazul femeilor de 2%. Principalii factori care explică acest fenomen sunt îmbătrânirea demografică și migrația internă și externă a populației adulte. Totuși, aceste cifre nu descriu realitatea completă a potențialului de forță de muncă, deoarece un număr mare de maramureșeni nu sunt activi din punct de vedere economic sau lucrează în străinătate. Acestora li se adaugă un număr de persoane care au activat în industria grea sau cea extractivă și s-au pensionat anticipat.⁶⁶

Astfel, la nivelul anului 2020, populația activă a județului Maramureș era de 199.900 de persoane, dintre care 108.900 (54%) erau bărbați și 91.000 (45,5%) femei, în scădere cu 3,2% față de anul 2014. Prin urmare, rata de activitate a populației era de 68,8%, în scădere cu 0,2% față de 2014, cu mult sub media regională de 75% și cea națională de 71,5%. Pe sexe, în rândul bărbaților rata de activitate era de 72%, iar în rândul femeilor de 65,3%.⁶⁷

Populația ocupată civilă din județ ajungea, în anul 2020, la circa 195.200 de persoane, dintre care 88.700 (45,4%) erau femei și 106.500 (54,6%) erau bărbați. În perioada 2014-2020 numărul persoanelor ocupate a scăzut cu 2,1%, în timp ce la nivel regional și național a fost înregistrată o creștere modestă de 0,1%. La nivel județean, numărul femeilor ocupate a scăzut cu 4,6%, iar cel al bărbaților cu doar 0,1%. Astfel, în anul 2020, rata de ocupare a resurselor de muncă din județ era de doar 67,1%, sub media națională de 69,1% și cea regională de 73%. Față de anul 2014, este înregistrată o creștere modestă de 0,4%, ritm inferior celui național de 2,2% și regional, unde a fost înregistrată o scădere de 1,4%.⁶⁸ În funcție de gen, se remarcă o discrepanță a ratei de ocupare, în rândul bărbaților aceasta ajungând la 70,4%, iar în cel al femeilor la doar 63,6%.

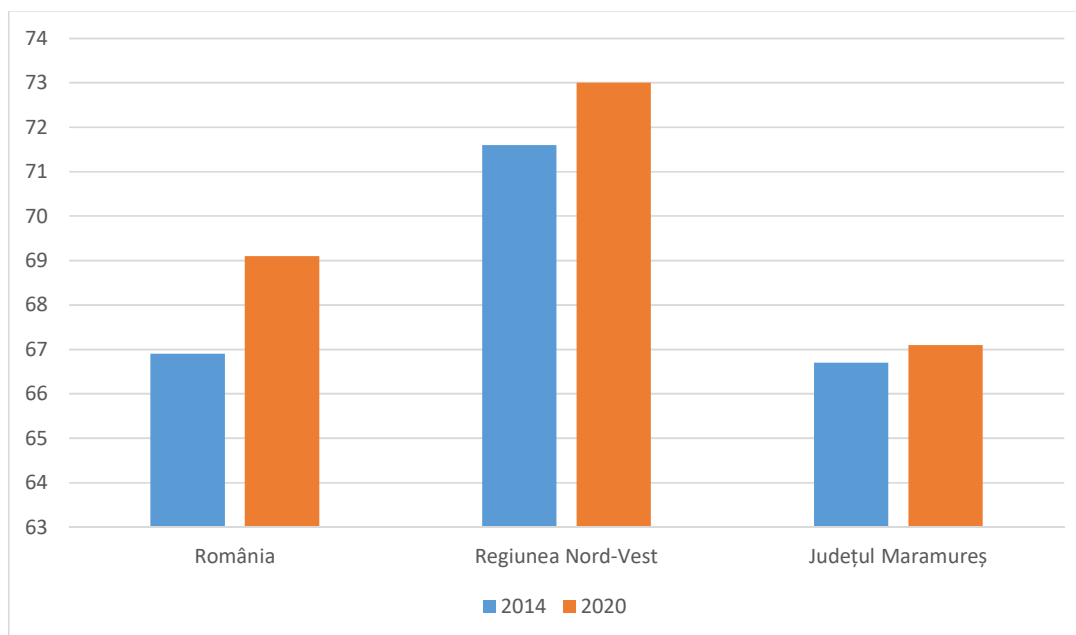
65 SDD a județului Maramureș 2014-2020.

66 INS. Baza de date TEMPO Online.

67 Idem.

68 Idem.

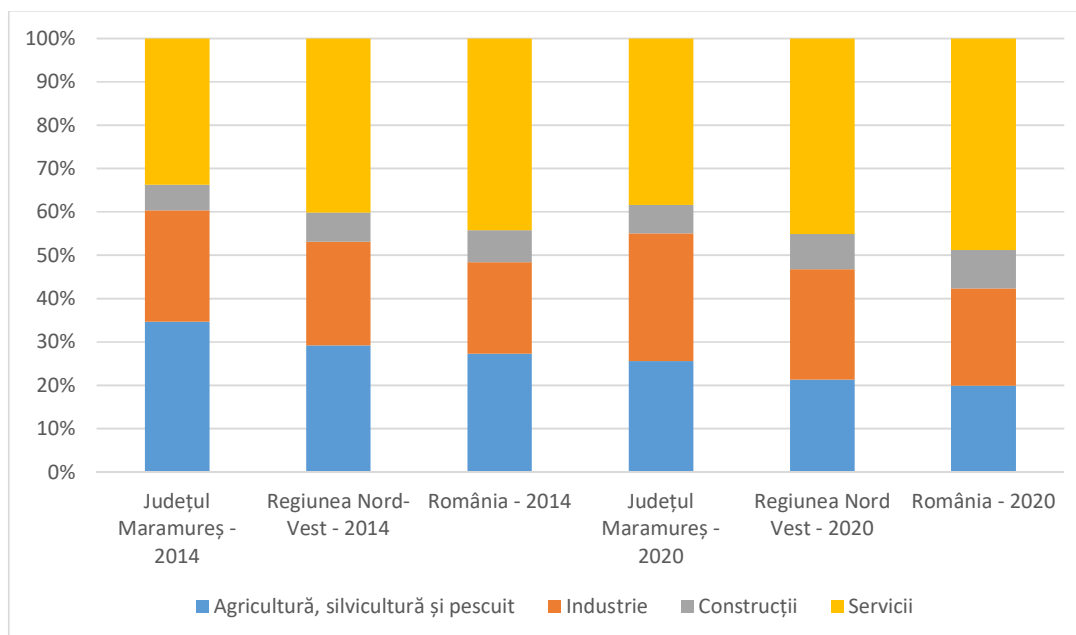
Figura 18 - Dinamica ratei de ocupare (%) a populației din județul Maramureș, în perioada 2014-2020

Sursa: INS. Baza de date TEMPO Online

Din perspectiva structurii ocupării populației, sectorul serviciilor este cel care reunește cele mai multe persoane ocupate la nivel județean (38,4%), sub media regională (45,1%) și națională (48,8%). Totuși, față de anul 2014, a fost înregistrată o creștere semnificativă, de circa 11,4%, ritm superior celui național (+10,9%), dar inferior celui regional (12,7%). O analiză la nivel de subsector, relevă faptul că cele mai multe persoane erau ocupate în domeniul comerțului și reparațiilor (12,2% din total), urmând domeniul transporturilor (5,4%), sănătate și asistență socială (5,2%), învățământ (4,6%), HORECA (2%). În dinamică, raportat la anul 2014, toate subsectoarele din sectorul serviciilor au înregistrat o creștere a numărului de persoane ocupate.

Figura 19 - Dinamica structurii ocupaționale a populației, la nivel județean, regional și național, în perioada 2014-2020

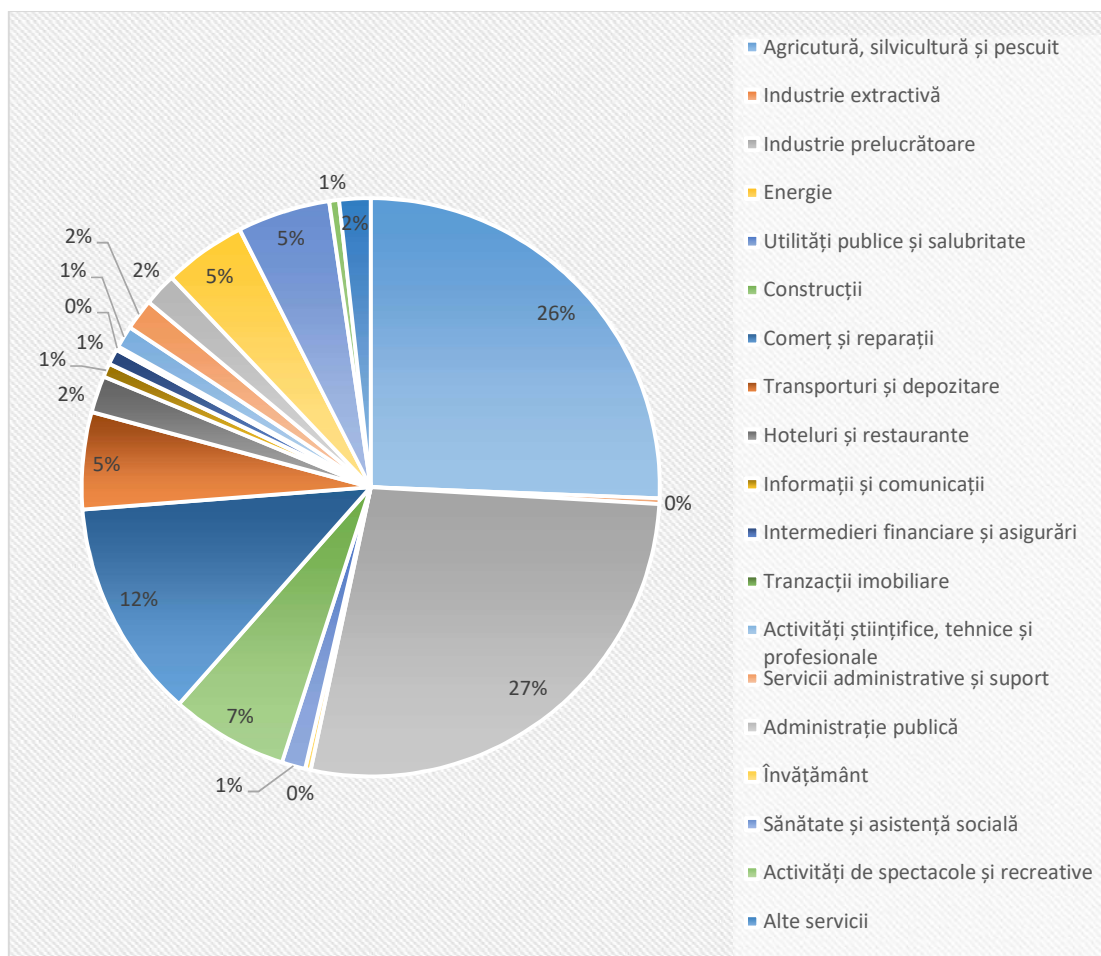

Sursa: INS. Baza de date TEMPO Online

Al doilea sector ca relevanță din perspectiva ocupării este cel industrial. Acesta era responsabil pentru asigurarea a 29,4% din totalul locurilor de muncă, peste media regională (25,5%) și cea națională (22,4%). Față de anul 2014, a fost înregistrată o creștere a numărului de persoane ocupate cu 11,9%, în special în contextul extinderii firmelor de profil din județ și a noilor investitori străini intrați pe piață. Industria prelucrătoare era ramură cu cei mai multe persoane ocupate, în cadrul căreia se remarcă ramurile de prelucrare lemnului și a mobilă, industria echipamentelor electrice și industria cauciucului și a maselor plastice.

Comparând cu structura ocupării la nivel național și regional, județul Maramureș se evidențiază printr-o pondere superioară a persoanelor ocupate în sectorul primar (25,6%), față de media regională (21,3%) și cea națională (19,9%). Această pondere ridicată este explicată prin numărul mare de rezidenți din mediul rural și orașele mici care încă practica agricultura de subsistență, în principal pentru autoconsum. Totuși, față de anul 2014, numărul persoane ocupate în agricultură a scăzut semnificativ, cu circa 27,6%. În ceea ce privește sectorul construcțiilor, acesta ocupa circa 6,6% din resursele de muncă din județ, sub media regională (8,1%) și națională (8,9%), față de anul 2014 fiind înregistrată totuși o creștere de 9,4%.

Figura 20 - Structura ocupațională a populației din județul Maramureș, în anul 2020

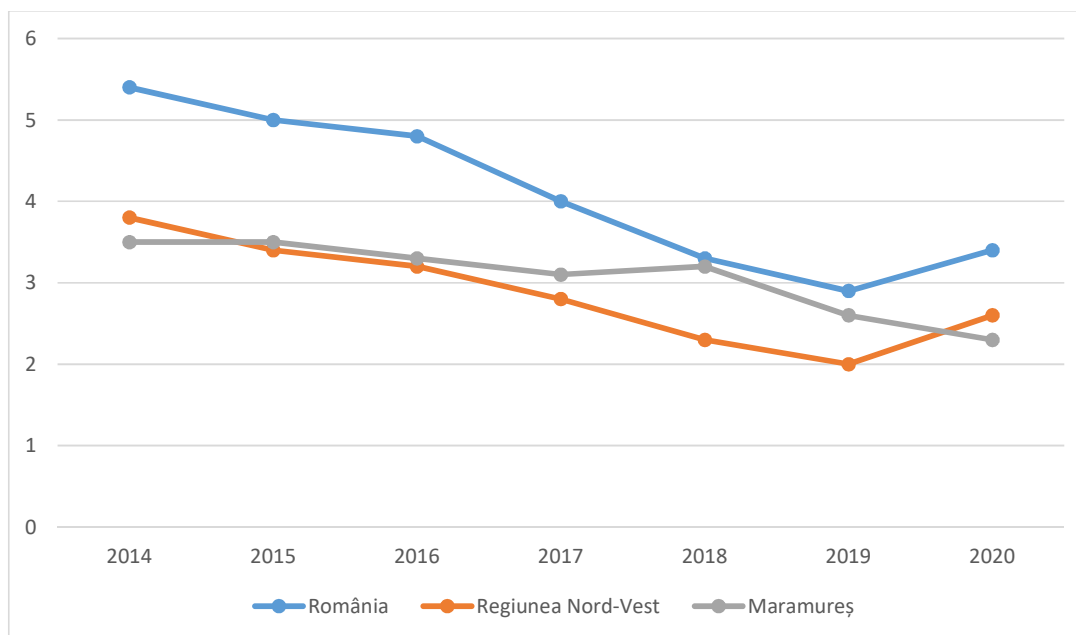
Sursa: INS. Baza de date TEMPO Online

Fenomenul șomajului este o problemă mai puțin accentuată în județul Maramureș, comparativ cu alte județe din regiune și țară. Conform datelor ANOFM, în anul 2020, în județ existau 4.697 de șomeri înregistrați, în scădere cu 34,2% față de anul 2014. Din numărul total de șomeri înregistrați, 50,8% erau bărbați, respectiv 49,2% erau femei, ceea ce vorbește despre un echilibru în acest sens.

În acest context, rata șomajului din județ, în anul 2020, a fost de 2,3%, sub media regională de 2,6% și cea națională de 3,4%. Din acest punct de vedere, la nivel regional, județul Maramureș se află la egalitate cu județul Bihor, și este depășit doar de județul Cluj, care înregistrează o rată mai mică a șomajului, de doar 1,6%. Față de anul 2014, rata șomajului în județul Maramureș a scăzut cu 1,2 puncte procentuale. Totuși, în contextul în care numărul locurilor de muncă vacante este modest, rata mică a șomajului poate fi explicată mai degrabă prin prisma fenomenului puternic al migrației interne și externe, dar și prin ocuparea informală în agricultură, construcții și alte domenii.⁶⁹

69 INS. Baza de date TEMPO Online.

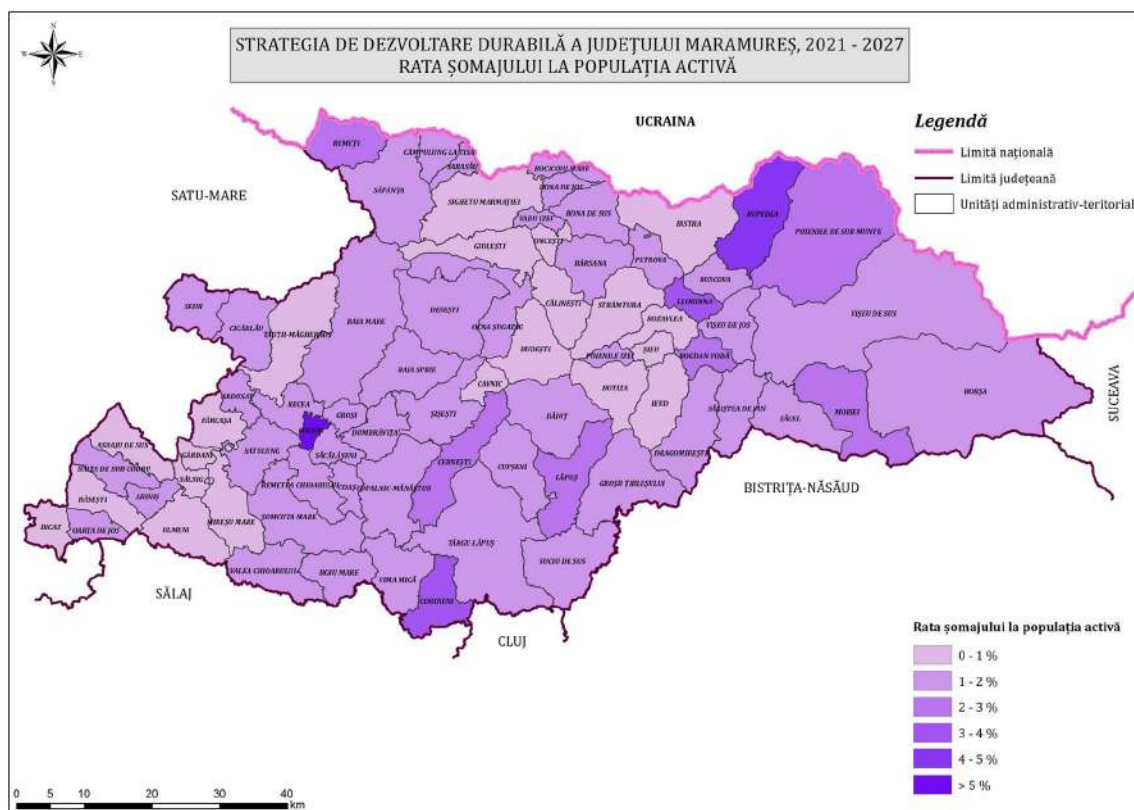
Figura 21 - Dinamica ratei șomajului la nivel județean, regional și național, în perioada 2014-2020

Sursa: INS. Baza de date TEMPO Online

Conform INS, în anul 2020, din numărul total de șomeri înregistrați în județ, 50,6% aveau studii primare, gimnaziale și profesionale, 40,2% aveau studii liceale sau postliceale și doar 9,2% erau absolvenți de studii universitare. Față de anul 2014, s-a înregistrat o scădere a numărului de șomeri cu studii universitare cu 24,4% și a celor cu studii primare, gimnaziale sau profesionale (-50,2%), în timp ce numărul șomerilor cu studii liceale sau postliceale a crescut cu 5,3%. Din alt punct de vedere, 53,6% (față de 67,6% în anul 2014) din numărul total al șomerilor nu beneficiau de indemnizație, aceștia fiind considerați șomeri pe termen lung. Totuși, numărul acestora a scăzut cu 47,9% în perioada 2014-2020. În funcție de mediul de rezidență, în anul 2020, 55,9% din numărul total de șomeri proveneau din mediul urban, iar 44,1% proveneau din cel rural.

Figura 22 - Rata șomajului la populația activă, la nivel de UAT, în anul 2011

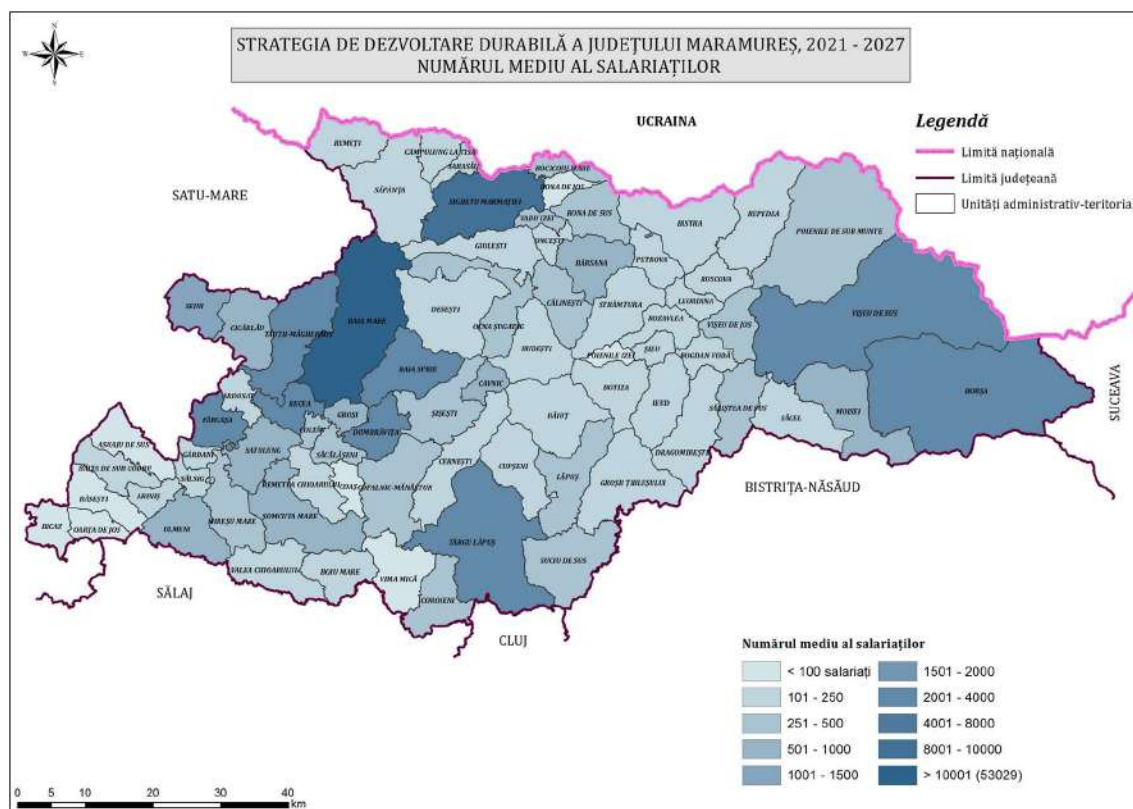

Sursa: SDD a județului Maramureș 2014-2020

Localitățile din județ cu cea mai ridicată pondere a șomerilor în totalul populației cu domiciliul în vârstă legală de muncă, erau, conform datelor INS din anul 2020, următoarele: Colțău (5,1%), Repedea (4,3%), Coroieni (3,2%), Leordina (3,1%), Remeți (2,9%), Bogdan Vodă (2,4%), Lăpuș (2,3%), Moisei (2,2%), Cernești (2,1%) și Dragomirești (2%). La polul opus, regăsim UAT cu valori sub 1%, precum: Tăuții-Măgherauș (0,6%), Asuaju de Sus (0,6%), Șieu (0,6%), Oncești (0,7%), Mireșu Mare (0,7%), Gârdani (0,7%), Giulești (0,7%), Ulmeni (0,8%), Botiza (0,8%), Călinești (0,9%), Fărcașa (0,9%), Ieud (0,9%).

În anul 2020, numărul persoanelor cu statut de salariat din județul Maramureș era de 103.087, în creștere cu 12,6% față de anul 2014, ritm de creștere superior celui regional (+11,2%) și național (11,6%). Totuși, creșterea respectivă trebuie interpretată în context metodologic, deoarece, începând cu anul 2017, în această categorie au fost incluși și agenții economici aparținând clasei de mărime de sub 50 de salariați. În altă ordine de idei, în contextul crizei economice cauzate de pandemia de COVID-19, în anul 2020, numărul salariaților a scăzut cu 3,1% față de anul 2019. La nivel de județ, majoritatea locurilor de muncă sunt concentrate în mediul urban (Baia Mare – 51,4% din total, Sighetu Marmăției – 9,7%, Borșa – 3,8%, Baia Sprie – 2,7%, Târgu Lăpuș – 2,9%, Vișeu de Sus – 2,9%). În mediul rural, un număr mare de salariați a fost înregistrat în comunele mari din apropierea orașelor din județ, precum Fărcașa, Recea, Cicârlău sau Dumbrăvița, unde s-au instalat mulți agenți economici, ca urmare a fenomenului de suburbanizare.

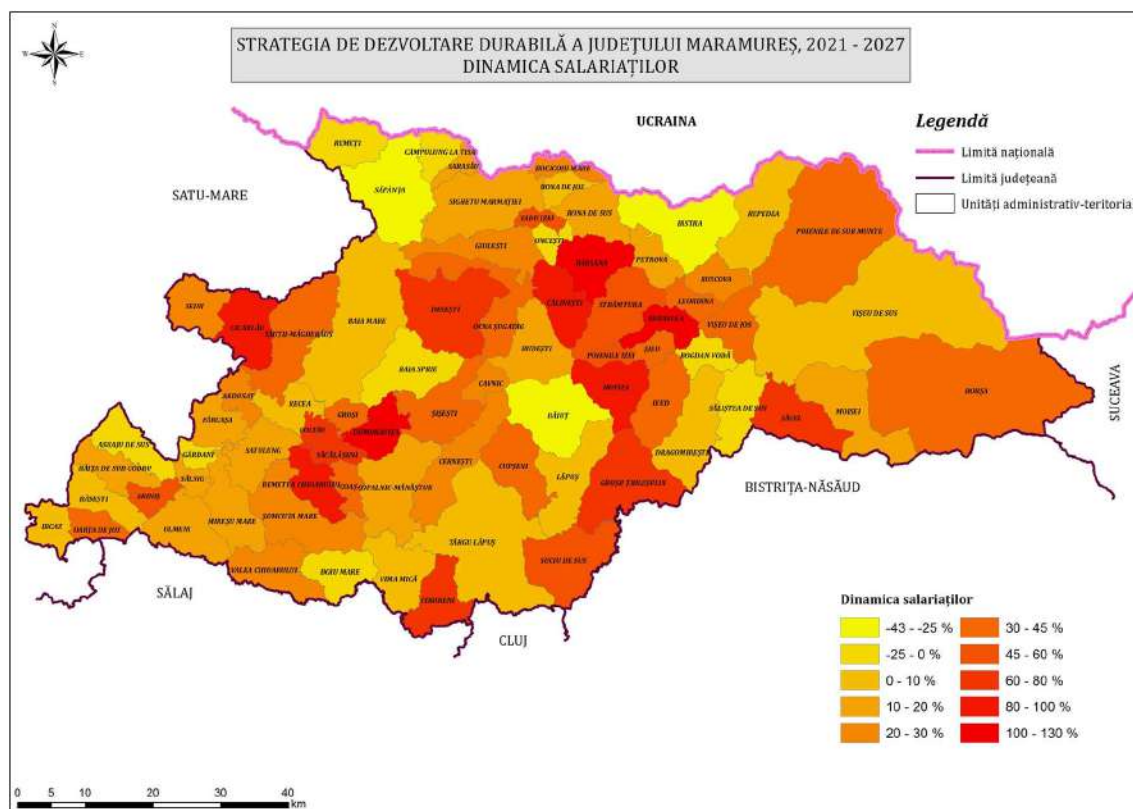
Figura 23 - Numărul mediu al salariaților, la nivelul UAT-urilor din județul Maramureș, în anul 2020

Sursa: INS. Baza de date TEMPO Online

O analiză în dinamică scoate în evidență faptul că numărul de salariați a crescut semnificativ în perioada 2014-2020 în orașele: Baia Mare (+5,5%), Sighetu Marmăției (+17,5%), Borșa (+43,7%), Cavnic (+27,9%) și Seini (+27,8%). În mediul rural, o creștere mai semnificativă se înregistrează în localitățile din apropierea orașelor, în care are loc procesul de suburbanizare: Cicârlău (+80,6%), Moisei (+19,4%), Fărcașa (+14,4%), Dumbrăvița (+127,1%), Satulung (+13,7%). Pe de altă parte, numărul de salariați a scăzut în orașele Baia Sprie (-9,3%) și Săliștea de Sus (-2,9%). În mediul rural, o serie de comune au înregistrat o scădere a numărului de salariați, printre acestea fiind Bistra, Băiuț, Săpânța, Bogdan Vodă etc.

Figura 24 - Dinamică numărului total al salariaților, la nivelul UAT-urilor din județul Maramureș, în perioada 2014-2020

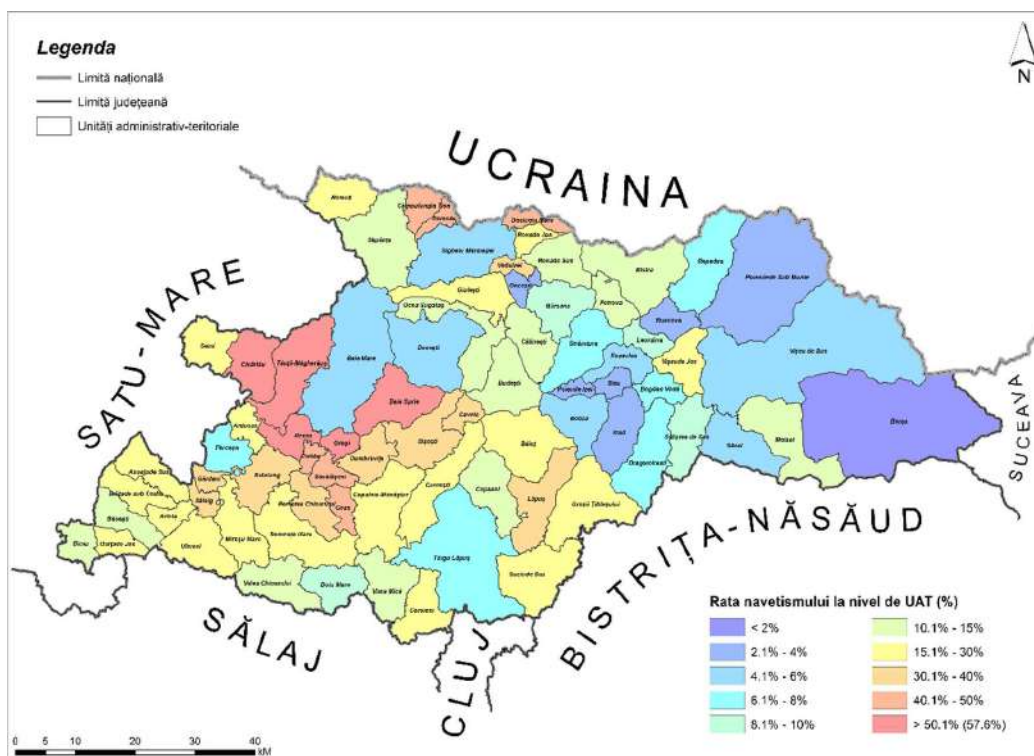
Sursa: INS. Baza de date TEMPO Online

În ceea ce privește fenomenul navetismului, acesta antrena la nivel județean, la recensământul din anul 2011, peste 27.000 de persoane, adică 15,4% din totalul populației ocupate. Cea mai mare parte a fluxurilor de navetism erau de tip rural-urban și se manifestau la nivelul zonei urbane funcționale Baia Mare, respectiv a municipiului Sighetu Marmăției. Localitățile care înregistrau o rată a navetismului de peste 40% din forța de muncă erau: Recea, Tăuții-Măgherăuș, Baia Sprie, Groși, Cicârlău, Săcălășeni, Câmpulung la Tisa, Bocicioiu Mare, Coltău, Coaș și Sărășău. La polul opus, se regăseau, în general, centrele urbane și comunele aflate la o distanță mare de acestea, unde practicarea navetei impunea un consum mai mare de resurse pentru deplasarea la locul de muncă sau unde nu se găseau angajatori importanți în proximitate: Borșa, Ieud, Poienile de sub Munte, Oncești, Poienile Izei, Ruscova, Șieu, Rozavlea și Sighetu Marmăției (sub 5% din populația ocupată). Se poate observa o legătură directă între rata navetismului și nivelul de dezvoltare al localităților, în sensul că acele comune cu o rată scăzută a navetismului, la care se adaugă izolarea față de coridoarele de transport și centrele urbane, rămân dependente de agricultura de subsistență și se confruntă cu un declin socio-economic.⁷⁰ Recensământul din anul 2022 va aduce informații actualizate cu privire la fenomenul navetismului, însă este preconizată o creștere a mobilității teritoriale a forței de muncă, pe fondul continuării suburbanizării (mai ales în zona urbană

70 SDD a județului Maramureș 2014-2020.

funcțională a Băii Mare), dar și a deficitului de personal care obligă firmele să aducă angajați de la distanțe mari.

Figura 25 - Rata navetismului (% din populația activă), în anul 2011

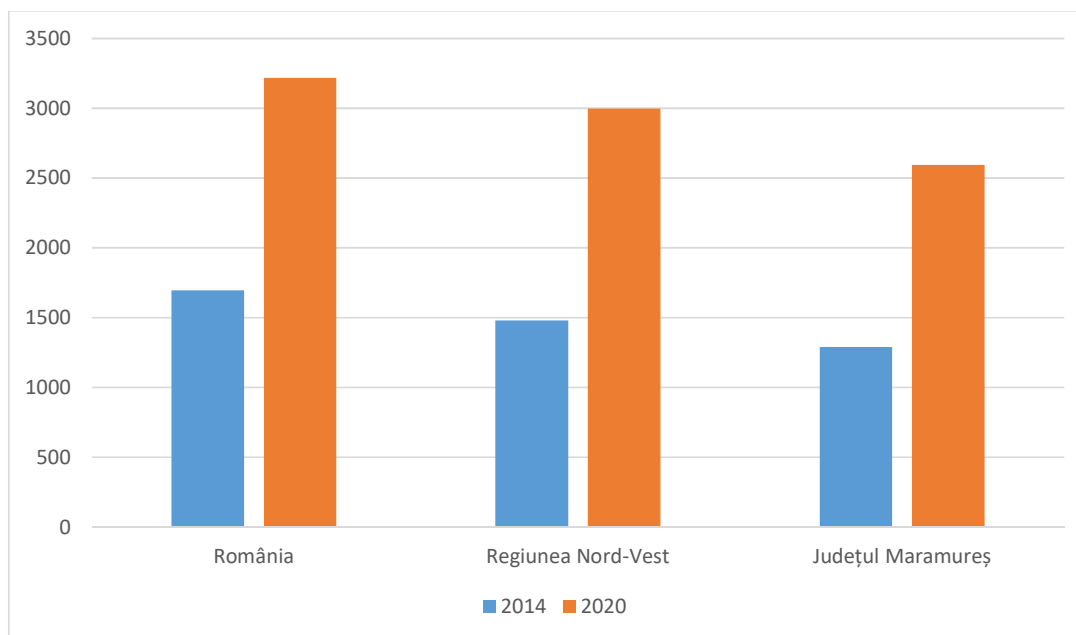

Sursa: SDD a județului Maramureș 2014-2020

Conform Institutului Național de Statistică, în anul 2020, salariul mediu net în județul Maramureș era de 2.595 lei, dublu față de anul 2014, în termeni nominali. În monedă europeană creșterea salariului mediu net a fost de 84,6% în perioada 2014-2020. În pofida acestei evoluții pozitive, salariile din județul Maramureș sunt cu 13,4% sub media regională (față de 12,8% în anul 2014), și cu 19,3% sub cea națională. Astfel, în anul 2020, județul Maramureș se plasa pe penultima poziție la nivel regional, depășind doar județul Bistrița-Năsăud, fiind și printre județele cu cele mai mici salarii la nivel național.⁷¹

71 ISN. Baza de date TEMPO Online.

Figura 26 - Dinamica salariului mediu net lunar, la nivel județean, regional și național, în perioada 2014-2020

Sursa: INS. Baza de date TEMPO Online

Sectoarele economice care înregistrau cele mai ridicate salarii din județul Maramureș, erau: administrație publică și apărare (4.753 lei), sectorul energetic (4.545 lei), IT&C (4046 lei), intermediari financiari și asigurări (3.659 lei), sănătate și asistență socială (3.618 lei) și învățământ (3.379 lei). Exceptând domeniul IT&C și financiar, aceste sectoare sunt în proprietate publică, angajează personal cu nivel de calificare peste medie și au beneficiat de diferite indexări și mărimi de salarii aprobate la nivelul administrației centrale. Per ansamblu, aceste sectoare cu salarii peste medie reunesec doar 23% din totalul salariaților din județ.

De partea cealaltă, cele mai mici salarii au fost înregistrate în domeniul HORECA (1.420 lei), activităților de servicii administrative și servicii suport, care cuprinde mai ales servicii de pază și curățenie (1.844 lei), comerțului (2.040 lei), al altor servicii, care cuprinde mai ales înfrumusețare, pompe funebre, al reparațiilor (2.066 lei), transporturilor și depozitării (2.111 lei), respectiv al agriculturii (2.171 lei). Aceste sectoare produc o valoare adăugată brută modestă și înregistrează o productivitate a muncii redusă, cumulând circa 21% din totalul salariaților din Maramureș.

Industria prelucrătoare din județ, deși are o pondere ridicată în valoarea adăugată brută a județului, ofereau un nivel de salarizare mediu de 2.290 lei, similar cu cel din agricultură. Ramurile în care se înregistrează cele mai mici salarii sunt: industria alimentară (1.625 de lei), a băuturilor (1.674 de lei), a articolelor de îmbrăcăminte (1.802 lei), a produselor din hârtie și carton (1.815 lei) și a componentelor auto (1.918 lei). În schimb, ramurile industriale în care se ofereau salarii mai ridicate erau: metalurgia (3.272 lei), fabricarea de mașini și utilaje (2.935 lei), de produse farmaceutice (2.884 lei), de produse din cauciuc și mase plastice (2.688 lei). În sectorul construcțiilor, salariul mediu net lunar era de 2.778 lei.

Astfel, pentru a crește nivelul de salarizare din județ este necesară o schimbare a structurii acesteia, în sensul atragerii de investiții private, autohtone și străine, în domenii cu valoare adăugată mare, care pot susține și costuri salariale mai însemnate.

În perioada de programare 2014-2020, o serie de ONG-uri, instituții locale sau județene și companii au derulat proiecte prin intermediul POCU, în vederea incluziunii persoanelor care provin din grupuri vulnerabile pe piața muncii și de dezvoltare a competențelor angajaților existenți, dintre care enumerăm:

- **Standarde pentru Baia Mare - incluziune și integrare fără discriminare**, al cărui obiectiv principal a fost creșterea calității vieții în comunitatea marginalizată în care există populație aparținând minorității rome, prin furnizarea de intervenție integrată în corespondență cu nevoile individuale și ale gospodăriei din care fac parte.
- **ROMarmatia-abordare integrată a sărăciei și excluziunii sociale**, proiect realizat de Municipiul Sighetu Marmăției și partenerii Asociația Vis Juventum, Școala Gimnazială nr. 2 și Direcția de Asistență Socială Sighetu Marmăției, al cărui obiectiv este educarea riscului de sărăcie și excluziune social în cartierul Cuza Vodă din Sighetu Marmăției, prin intermediul activităților de informare și consiliere acces pe piața muncii, orientare și mediere pentru găsirea și păstrarea unui loc de muncă, formare profesională, etc.
- **Măsuri inovative de ocupare și combatere a sărăciei și excluziunii sociale**, realizat de către Primăria Baia Sprie, în parteneriat cu AVANGARDE TECHNOLOGIES CONSULTING, Colegiul Tehnic de Transporturi Auto Baia Sprie și Asociația Femeilor Active din Maramureș.
- **Incluziune socială prin intervenții integrate**, realizat de Comuna Coltău, Școala Gimnazială Petofi Șandor, Avangarde Tehnologies Consulting, Institutul de Economie Națională.
- **Spunem STOP marginalizării printr-o abordare integrată**, proiect al cărui beneficiar este Primăria Șomcuta Mare, în parteneriat cu Liceul Teoretic Ioan Buteanu, SC Radnic SRL, Asociația Profesională de Resurse în Dezvoltarea Comunitară.
- **Integrarea - soluție a modernizării comunității**, realizat în satul Satulung, în parteneriat cu Asociația Profesională Neguvernamentală de Asistență Socială Assoc, Nord Quality Consulting Srl, Asociația Centrul de Cercetare și Formare a Universității de Nord Baia Mare.
- **Investim în viitor! – program de dezvoltare accelerată a angajaților cheie din Taparo**, proiect dedicat angajaților din întreprinderea „Taparo” pentru a îmbunătăți competențele acestora. Aceasta este o firmă de mobilă cu capital românesc și unul dintre cei mai mari exportatori din domeniul respectiv.

2.3. Dezvoltarea teritorială a județului

2.3.1. Organizarea administrativă. Dezvoltarea urbană și rurală. Relațiile urban-rural

La nivelul anului 2021, județul Maramureș era organizat administrativ în 2 municipii (Baia Mare și Sighetu Marmăției), 11 orașe (Baia Sprie, Borșa, Cavnic, Dragomirești, Săliștea de Sus, Seini, Șomcuta Mare, Tăuții Măgherauș, Târgu Lăpuș, Ulmeni, Vișeu de Sus), inclusiv 33 de localități componente ale acestora, și 63 de comune, cu 186 sate. Față de anul 2007, organizarea administrativ teritorială a județului nu s-a modificat, dar față de anul 1990 se constată o serie de schimbări:

- comunele Dragomirești, Săliștea de Sus, Șomcuta Mare, Tăuții Măgherauș și Ulmeni au trecut în categoria localităților urbane în anul 2004 (cel mai amplu proces de reurbanizare, alături de cel din județul Suceava). La nivelul orașului Dragomirești a fost organizat, în urma protestelor organizate de cetățeni, un referendum pentru trecerea la statutul de comună, care nu a fost încă pus în aplicare.
- comunele Coaș, Coltău, Gârdani, Groșii Țibleșului, Oncești (2004), Poienile Izei (1995) și Șieu (2002), desființate abuziv de regimul comunist, au fost reînființate, prin desprinderea din comunele cărora au fost alipite în 1968.⁷²

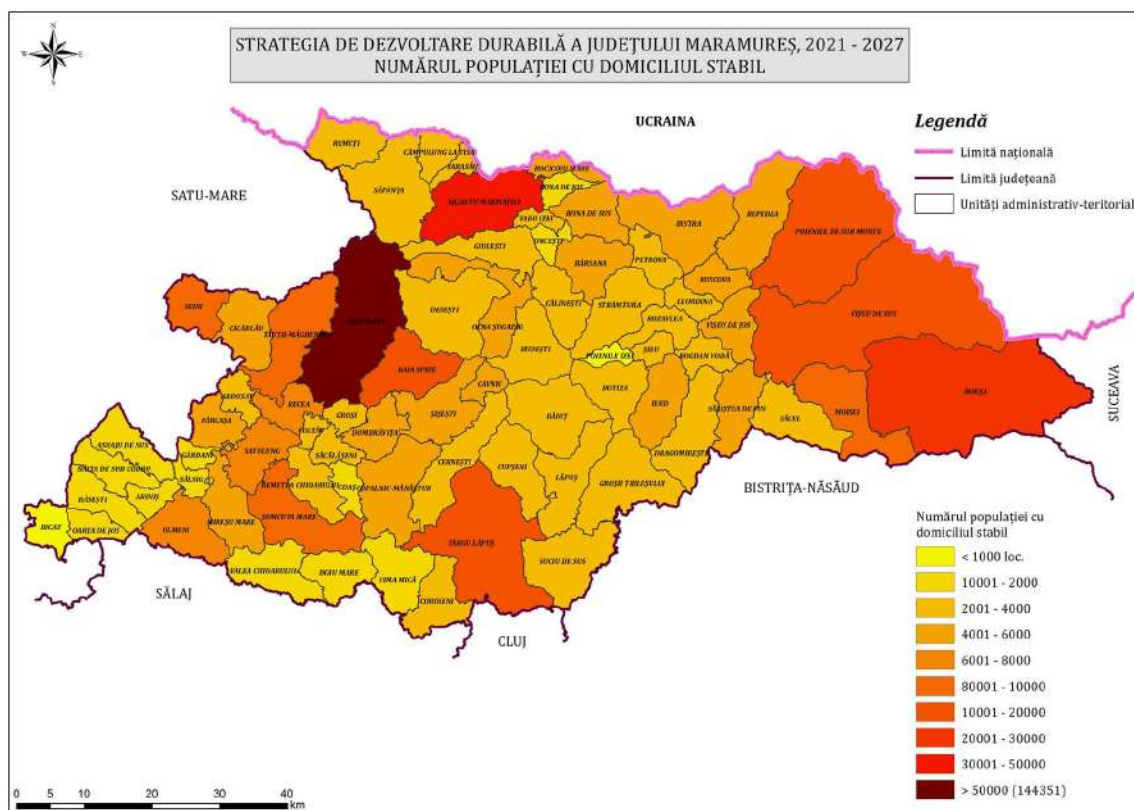
Din perspectiva numărului de locuitori cu domiciliul, județul cuprinde :

- un oraș mare: Baia Mare (între 100.000 și 200.000 de locuitori);
- două orașe mijlocii: Sighetu Marmăției și Borșa (între 20.000 și 100.000 de locuitori);
- 3 orașe mici (între 10 și 20.000 de locuitori): Baia Sprie, Vișeu de Sus și Târgu Lăpuș
- 7 orașe foarte mici (sub 10.000 de locuitori): Seini, Șomcuta Mare, Ulmeni, Tăuții Măgherauș, Cavnic, Săliștea de Sus, Dragomirești;
- 2 comune foarte mari (peste 7.000 de locuitori): Poienile de Sub Munte, Moisei;
- 6 comune mari (5.000 – 7.000 de locuitori): Recea, Satulung, Copalnic-Mănăștur, Ruscova și Șișești, Repedea;
- 24 de comune medii (3.000 – 5.000 de locuitori);
- 20 de comune mici (1.500 – 3.000 de locuitori);
- 11 comune foarte mici (sub 1.500 de locuitori): Poienile Izei, Ariniș, Bicăz, Boiu Mare, Gârdani, Oarța de Jos, Coaș, Asuaju de Sus, Vima Mică, Băsești și Oncești.⁷³

⁷² SDD a județului Maramureș 2014-2020.

⁷³ Idem.

Figura 27 - Populația cu domiciliu la nivel de UAT, în anul 2021

Sursa: INS. Baza de date TEMPO Online

Din perspectiva clasificării așezărilor din Planul Național de Amenajare a Teritoriului Național (PATN), Secțiunea a IV-a "Rețeaua de localități", județul Maramureș cuprinde :

- 2 municipii de rangul II (municipii de importanță interjudețeană, județeană și cu rol de echilibru în rețeaua de localități): Baia Mare și Sighetu Marmăției;
- 11 orașe de rangul III: Borșa, Baia Sprie, Vișeu de Sus, Târgu Lăpuș, Seini, Șomcuta Mare, Ulmeni, Tăuții Măgherauș, Cavnic, Săliștea de Sus, Dragomirești;
- 63 comune de rangul IV;
- 186 de sate de rangul V, componente ale comunelor.⁷⁴

Datele INS cu privire la populația cu domiciliu în anul 2021 relevă faptul că orașele de rangul III Dragomirești și Săliștea de Sus nu îndeplinesc o parte dintre criteriile aferente acestui rang impuse de PATN, dintre care cel mai important este cel legat de pragul minim de populație (5.000), situație în care se va afla în curând și orașul Cavnic, cu doar 5077 de locuitori și o dinamică negativă a populației cu domiciliul.

Pe de altă parte, comunele Poienile Izei, Bicăz, Ariniș, Oarța de Jos, Boiu Mare, Asuaju de Sus, Băsești, Gârdani, Vima Mică, Coaș, Oncești nu mai ating pragul minim de 1.500 de locuitori

74 Idem.

impus pentru localitățile de rangul IV din PATN, situație nesustenabilă pe termen lung. Este de așteptat ca numărul comunelor aflate în această situație să crească, dat fiind gradul avansat de îmbătrânire demografică și faptul că multe comune din județ au între 1.500 și 2.000 de locuitori cu domiciliul (de ex. Valea Chioarului, Băița de sub Codru, Rona de Jos, Sălsig).

Un alt aspect relevant la nivel județean, dată fiind ponderea de circa 40% a populației rurale, este identificarea unor poli rurali, comune care au potențial de dezvoltare și de deservire a zonelor rurale adiacente, cele mai multe aflate la mare depărtare de centrele urbane, cu diferite servicii administrative, medicale, sociale, educaționale, comerciale, culturale etc. Astfel de localități au existat în perioada interbelică, când județele erau organizate în plăși, fiecare având o reședință de plasă. La nivelul județului Maramureș, localitățile rurale care îndeplineau această funcție, la nivelul anului 1938, erau: Ocna Șugatag și Copalnic Mănăstur, ultima făcând parte din județul interbelic Satu Mare. După instalarea regimului comunist, s-a reîncercat aplicarea unui model similar, fiind înființate raioane (între 1950-1952), sistem la care s-a renunțat complet la reorganizarea administrativă din 1968. În schimb, o serie de comune au fost vizate de planuri de sistematizare și investiții care vizau transformarea lor în centre agroindustriale cu profil urban, care au fost doar parțial puse în aplicare: Băiuț, Poienile de sub Munte, Satulung etc.⁷⁵ Comunele care au îndeplinesc criteriul minimal de populație pentru a primi statutul de oraș sunt Poienile de Sub Munte, Moisei, Recea, Satulung, Ruscova, Copalnic-Mănăstur, Șișești, însă acestea nu îndeplinesc în totalitate și restul criteriilor de urbanizare care țin de dotarea cu infrastructură și servicii publice, structura ocupațională a populației etc. În plus, acest demers de schimbare a statutului respectivei UAT se poate realiza după un referendum, fiind puțin probabil ca cetățenii să se exprime favorabil în acest sens pe fondul temerilor legate de creșterea nivelului de impozitare.

Deși procesul de urbanizare și industrializare forțată din perioada 1968-1989, ca și perioada de tranziție de după 1990, au făcut ca aceste centre rurale să înregistreze un declin socio-demografic și economic accentuat, ele au reușit să-și păstreze o mare parte dintre funcțiile dobândite în perioada în care jucau un rol administrativ și sunt încă percepute ca și locuri centrale de către cetățeni. Astfel, la Poienile de sub Munte, cea mai populată comună din județ, funcționează o școală profesională (fost liceu), o secție exterioară a Spitalului din Vișeu de Sus, un centru social al DGASPC pentru îngrijire și asistență.

În altă ordine de idei, în componența orașului Târgu Lăpuș și a comunelor Boiu Mare, Cernești, Mireșu Mare, Săcălășeni, Valea Chioarului, Vima Mică există sate componente cu mai puțin de 100 de locuri, fără a mai lua în considerare cătunele din zona montană fără personalitate juridică, care sunt amenințate cu depopularea completă în următoarele decenii.⁷⁶

Prin urmare, este recomandabil, ca pe lângă concentrarea investițiilor din mediul urban în reședințele de județ, precum Baia Mare, cele din mediul rural să se facă cu prioritate în comunele cu rol de deservire la nivel intercomunal. În perioada de programare 2014-2020 (care se încheia de facto în anul 2023), municipiul Baia Mare a beneficiat de finanțări

⁷⁵ Idem.

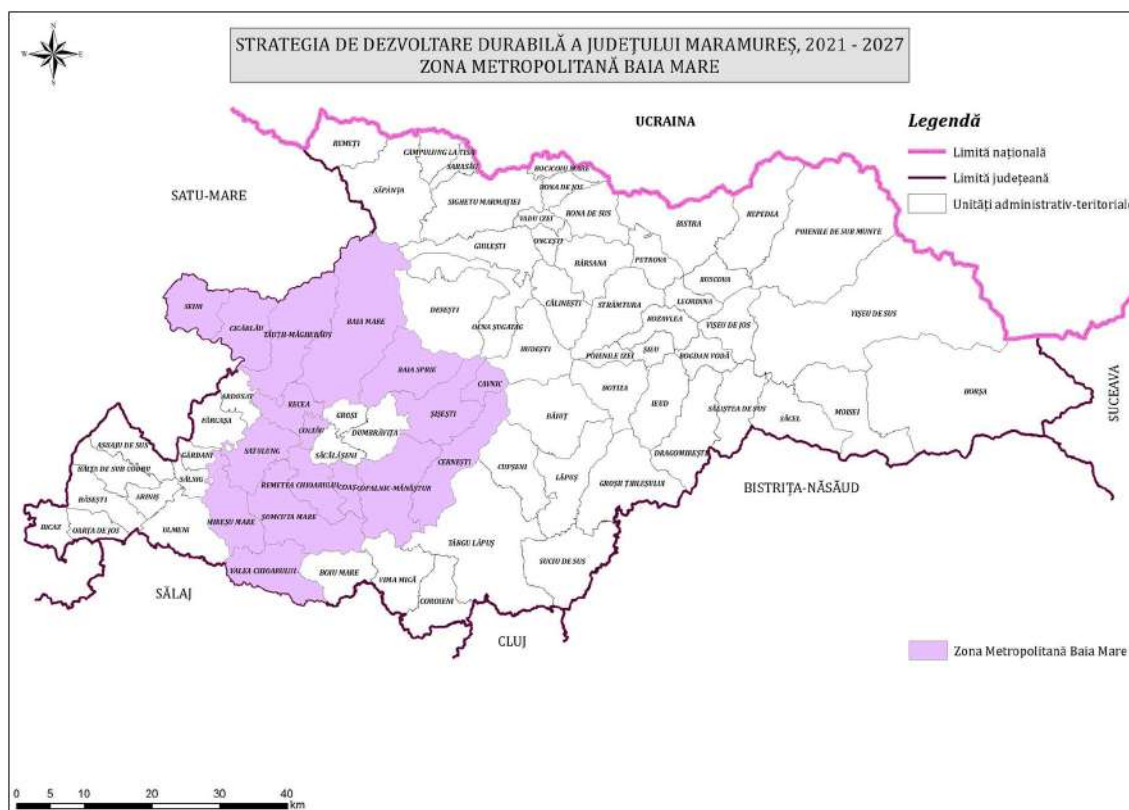
⁷⁶ Idem.

nerambursabile dedicate în valoare de circa 29 mil. euro, prin POR – Axa Prioritară nr. 4, ca toate reședințele de județ din țară. În acest sens, a fost elaborată Strategia Integrată de Dezvoltare Urbană, care cuprindea un set programe, obiective și portofoliu de proiecte, respectiv Planul de Mobilitate Urbană Durabilă. Chiar dacă nu au beneficiat de sume prealocate, precum Baia Mare, municipiul Sighetu Marmăției și restul orașelor din județ au putut accesa, în cadrul unor apeluri de proiecte competitive, fonduri din diferitele axe prioritare ale POR 2014-2020 pentru diferite investiții: mobilitate urbană durabilă, educație, reabilitări termice etc.

Zona Metropolitană Baia Mare a fost înființată în anul 2012 (sub actuala denumire, respectiv în 2006 ca ADI „Sistemul Urban Baia Mare”), sub forma unei asociații de dezvoltare intercomunitare, și reunește în prezent 17 UAT, printre care Municipiul Baia Mare și orașele Baia Sprie, Cavnic, Seini, Șomcuta Mare și Tăuții Măgherauș, cu o suprafață totală de 1.387,2 kmp (22% din suprafața totală a județului) și 232.558 de locuitori cu domiciliul la 1 ianuarie 2021 (44,9% din populația totală a județului).⁷⁷ Zona Metropolitană Baia Mare este membru fondator al Federației Zonelor Metropolitane și Aglomerărilor Urbane din România, membru al platformei internaționale Global City Indicators Facility și a fost implicată în cei aproape 10 ani de funcționare în numeroase proiecte care au vizat întărirea cooperării urban-rural, îmbunătățirea calității vieții locuitorilor din zona metropolitană și reducerea disparităților dintre localitățile componente, atragerea de investiții și dezvoltarea infrastructurii suport de toate tipurile. Asociația a fost implicată în pregătirea și implementarea de proiecte în domeniul formării continue (URBAN_NETWORK), al elaborării de strategii și planuri de acțiune (TRANS_URBAN, STATUS), dezvoltare sustenabilă (USE ACT, INTER_URBAN), ocupare; SPIRE - *Smart Post Industrial Regenerative Ecosystem* urmărește combaterea poluării cu metale grele din zona orașului etc. Cel mai important proiect al acesteia este însă sistemul de transport local metropolitan, unul dintre puținele de acest tip din România. Începând cu data de 01.01.2014 operatorul regional S.C. URBIS S.A. prestează serviciul de transport public local de persoane prin curse regulate în următoarele unități administrativ-teritoriale, membre ale Asociației de Dezvoltare Intercomunitară Zona Metropolitană Baia Mare (Municipiul Baia Mare, Orașul Baia Sprie, Orașul Tăuții Măgherauș, Comuna Recea, după ce comunele Groși, Dumbrăvița și Săcălășeni au renunțat recent la aceste servicii pe motiv că nu pot asigura din bugetul local sumele pentru subvenționarea curselor) pe baza unui contract de delegare a gestiunii. Prin proiectul STATUS a fost elaborată o strategie de dezvoltare teritorială integrată a Zonei Metropolitane Baia Mare, care va servi la orientarea și corelarea investițiilor finanțate din diferite surse, în actuala perioadă de programare. Prin intermediul proiectului „OptiTrans - Optimisation of Public Transport Policies for Green Mobility” se urmărește îmbunătățirea politicilor existente în domeniul transportului public, în sensul creșterii importanței acestuia în detrimentul utilizării autoturismului personal, rezultând scăderea emisiilor de CO₂. De asemenea, în cadrul proiectului se promovează transportul public cu emisii scăzute de carbon.

⁷⁷ <https://www.zmbm.ro/despre-noi.html>.

Figura 28 - Componenta teritorială a Zonei Metropolitane Baia Mare, în anul 2022

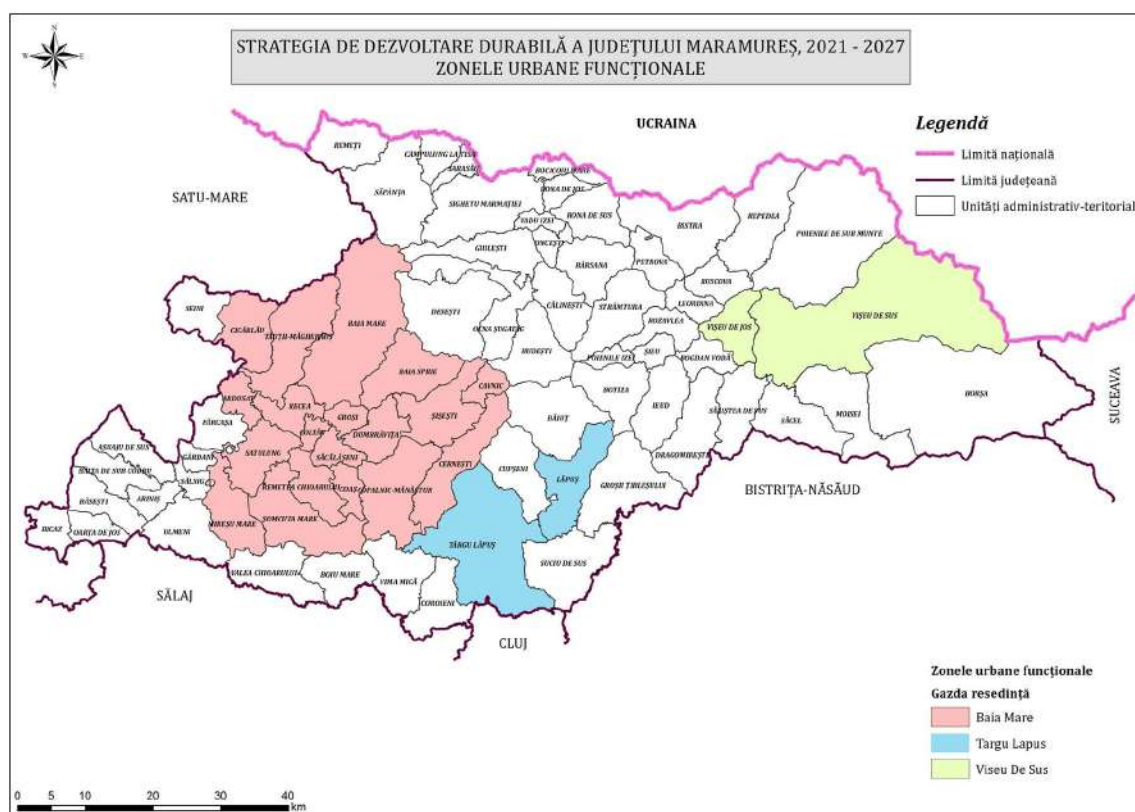
Sursa: Planșă proprie

Banca Mondială a realizat în anul 2015 o delimitare a zonei urbane funcționale a municipiului Baia Mare, plecând de la metodologia OECD, care ia în calcul rata navetismului către nucleul urban. Prin suprapunerea acesteia peste configurația actuală a ADI Zona Metropolitană Baia Mare, rezultă două aspecte:

- comuna Valea Chioarului și orașul Seini sunt membri ai ADI Zona Metropolitană, dar nu se află în zona urbană funcțională a municipiului, înregistrând valori reduse ale navetismului către Baia Mare;
- comunele Arduș și Pomi se află în zona urbană funcțională a municipiului Baia Mare, dar nu fac parte din ADI, putând fi vizate de procese ulterioare de extindere a zonei metropolitane. La acestea se adaugă și comunele Groși, Săcălășeni și Dumbrăvița, care s-au retras recent din ADI.⁷⁸

78 SDD a județului Maramureș 2014-2020.

Figura 29 - Zonele urbane funcționale din județul Maramureș, conform metodologiei OECD

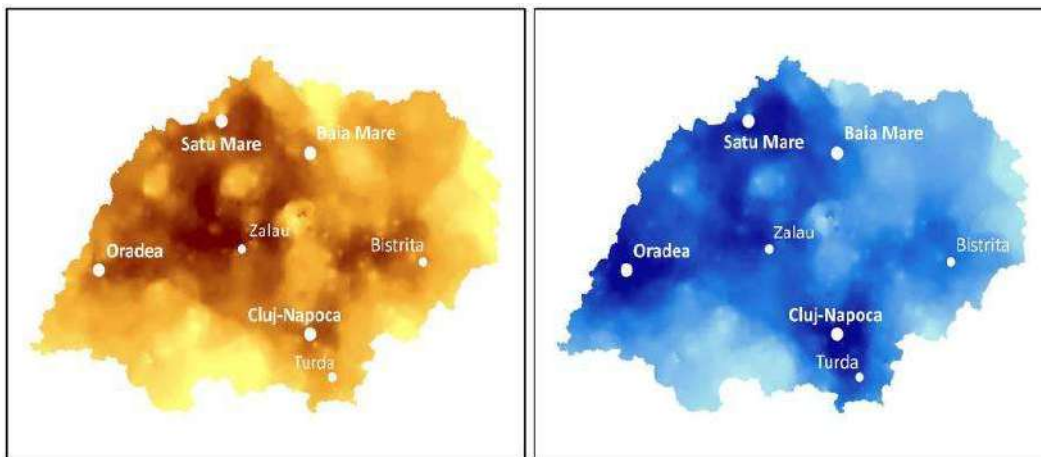

Sursa: Planșă proprie

Studiul "Orașe Competitive" indică faptul că municipiul Baia Mare este un pol gravitațional în regiunea de dezvoltare Nord-Vest, atât din punct de vedere demografic, cât și economic. De asemenea, sunt vizibile disparitățile demografice și economice dintre Zona Metropolitană Baia Mare și zona Maramureșului Istoric, cauza principală fiind poziția periferică a acestei zone în context regional, național și chiar al Uniunii Europene.⁷⁹

79 Idem.

Figura 30 - Modelul gravitațional demografic (stânga) și economic (dreapta) al regiunii Nord-Vest

Sursa: SDD a județului Maramureș 2014-2020

Cu toate acestea, aria de polarizare a municipiului Baia Mare concurează cu cea a Polului de Creștere Cluj-Napoca, care atrage mare parte dintre resursele umane, financiare, informaționale etc. din întreaga regiune de dezvoltare, dar și cu a municipiului Satu Mare, cu o populație similară, aflat la o distanță redusă și mai apropiat de granița vestică, ceea ce îi limitează perspectivele de dezvoltare.⁸⁰

Utilizând metodologia OECD pentru delimitarea zonelor urbane funcționale, inclusiv cea a municipiului Baia Mare, am determinat și zona urbană funcțională a celorlalte orașe din județ. Cea mai extinsă dintre acestea apare în jurul municipiului Sighetu Marmației, unde de altfel se furnizează deja servicii de transport public de către operatorul din subordinea municipalității în comunele Câmpulung la Tisa, Sărăsău și Bocicoiu Mare.

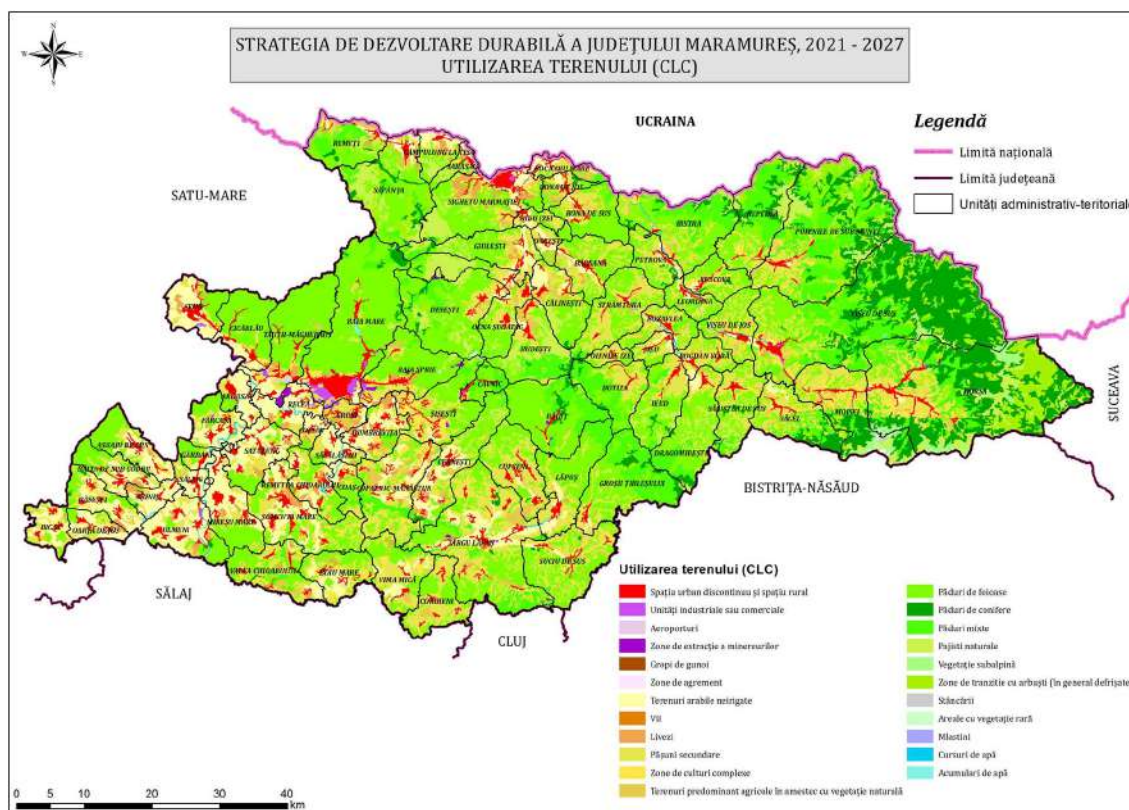
2.3.2. Modul de utilizare al terenurilor.

În anul 2014, ultimul pentru care există astfel de date statistice (până la momentul finalizării procesului de înregistrare sistematică în sistemul de cadastru și publicitate imobiliară, suprafața județului Maramureș era 630.436 ha (6.304 kmp), ceea ce reprezenta 2,6% din suprafața totală a României. Dintre acestea, 426.706 ha (67,7% din total) se aflau în proprietate privată, iar 203.730 (32,3%) în proprietate publică, procent care probabil a scăzut ulterior, odată cu continuarea procesului de retrocedare a proprietăților confiscate de autoritățile comuniste.⁸¹

⁸⁰ Idem.

⁸¹ Idem.

Figura 31 - Modul de utilizare al terenurilor din județul Maramureș

Sursa: SDD a județului Maramureș

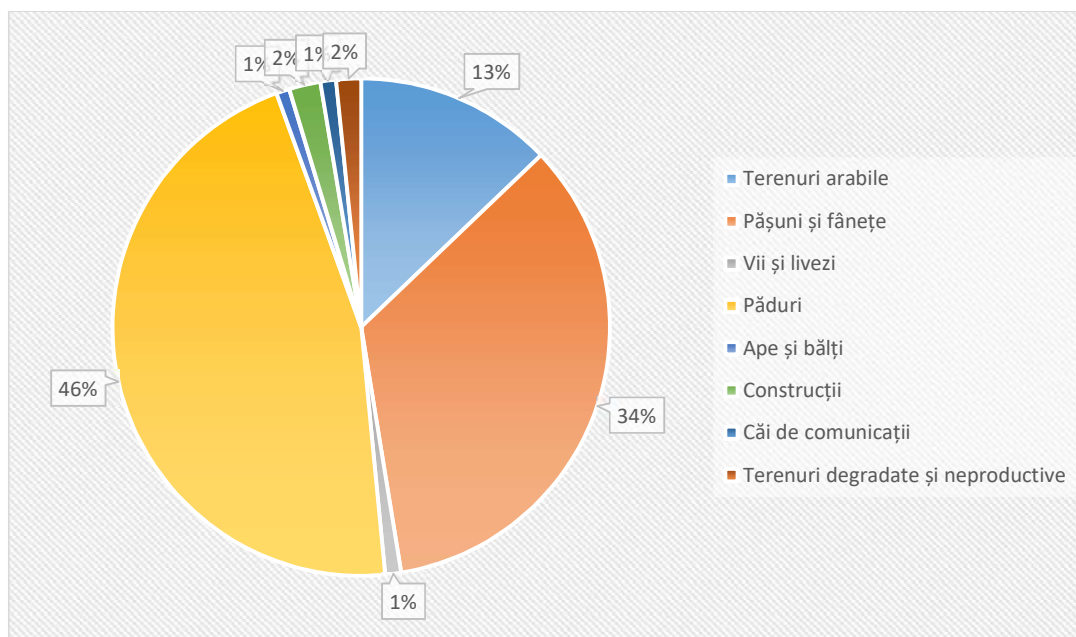
Cele mai mari probleme cu care se confruntă județul Maramureș din perspectiva utilizării terenurilor sunt defrișările ilegale, mai ales de la nivelul pădurilor aflate în proprietate privată fără obligativitatea de a asigura amenajamentele silvice, și degradarea solurilor, prin eroziune (37,9% din suprafețele agricole), pseudogleizare (18,2%), gleizare (4,6%), eroziune în adâncime (11,9%), inundabile (5,1%), poluare (8,1%) și alunecări de teren (2,9%).⁸²

În ceea ce privește modul de utilizare a terenurilor, 48,5% din teritoriul județean era reprezentat de suprafețe cu destinație agricolă, iar 51,5% de suprafețe non-agricole (dintre care 46% păduri). Cel mai probabil suprafața agricolă a județului s-a restrâns după 2014, pe fondul scoaterii din circuitul agricol a unor suprafețe pentru noi dezvoltări publice și private, mai ales în zona urbană funcțională a municipiului Baia Mare. Comunele din acest areal se confruntă cu o creștere a creșterii pentru realizarea de construcții rezidențiale și cu destinație economică, fenomen întâlnit mai ales în orașele Tăuții Măgherauș și Baia Sprie, respectiv în comunele Recea, Groși, Săcălășeni, Satulung, Dumbrăvița etc. Principalul front de expansiune urbană rămâne însă către vest (Tăuții Măgherauș) și sud (Recea, Groși), în partea de nord și vest existând bariera naturală a lanțului carpatic, cu terenuri mai accidentate, infrastructură de transport mai slab dezvoltată, condiții de fundare mai dificile etc.⁸³

82 APM Maramureș. Raportul Anual privind Starea Mediului 2020.

83 SDD a județului Maramureș 2014-2020.

Figura 32 - Structura utilizării terenurilor din județul Maramureș, pe modul de folosință

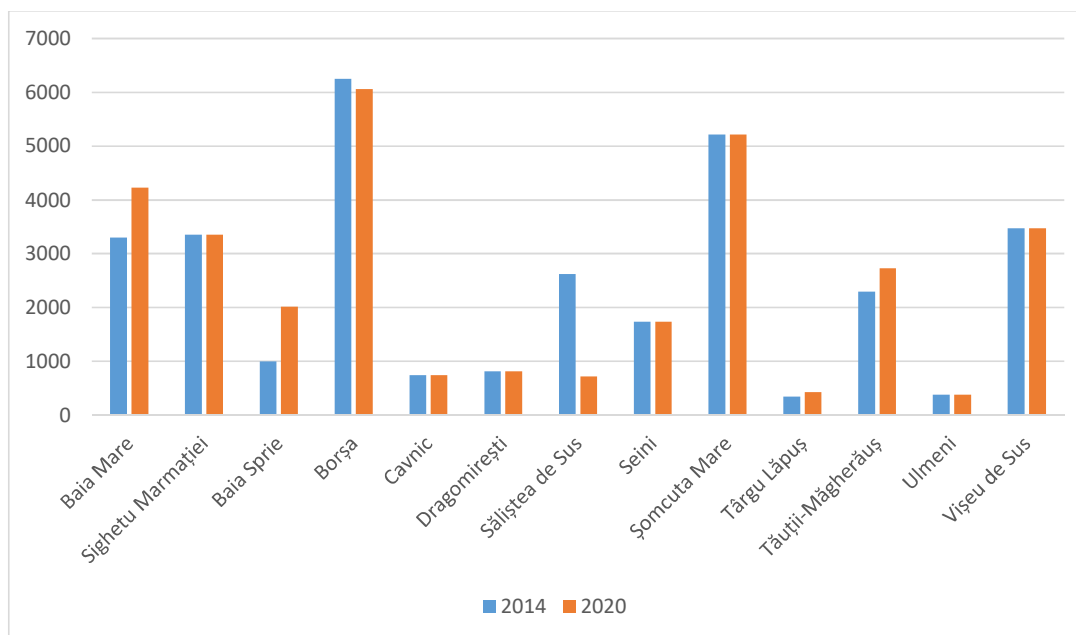
Sursa: INS. Baza de date TEMPO Online

Aceste UAT-uri au, prin urmare, nevoie de reglementări urbanistice solide, pentru a preîntâmpina o dezvoltare haotică, care să nu țină cont de normativele privind asigurarea accesului la infrastructură tehnico-edilă și echipamente publice. PATZ Sistemul Urban Baia Mare, unul dintre puținele existente la nivelul unei zone metropolitane din România, necesită actualizare pentru adaptarea sa la noile realități socio-economice din zonă, în condițiile în care a fost elaborat în anul 2006.⁸⁴

Conform INS, în anul 2020, suprafața intravilană a orașelor din județ, era de 31.909 ha, în creștere cu 1,2% față de anul 2014. Creșteri ale intravilanului au fost înregistrate în orașele Baia Mare (924 ha), Baia Sprie (1.017 ha), Târgu Lăpuș (83 ha) și Tăuții-Măgherauș (433 ha). De partea cealaltă, în orașul Săliștea de Sus a fost înregistrată o scădere a suprafeței intravilane cu 1.898 ha, iar în orașul Borșa cu 188 ha, în celelalte orașe aceasta rămânând neschimbată. Din punct de vedere al densității în vatră, cele mai mari valori se înregistrau în orașele Baia Mare, Târgu Lăpuș, Ulmeni și Sighetu Marmăției (între 10-30 locuitori/ha), acestea fiind orașe cu o structură mai compactă, inclusiv cu o pondere ridicată a locuințelor colective în cazul celor două municipii. În aceeași ordine de idei, orașele Șomcuta Mare, Dragomirești, Tăuții Măgherauș au înregistrat o densitate de sub 5 locuitori/ha, acestea fiind localități cu un țesut specific zonelor rurale, dezvoltat pe orizontală, în care predomină locuințele individuale și curțile.

⁸⁴ Idem.

Figura 33 - Suprafețe intravilane ale localităților urbane din județul Maramureș, în anul 2014 și 2020

Sursa: INS. Baza de date TEMPO Online

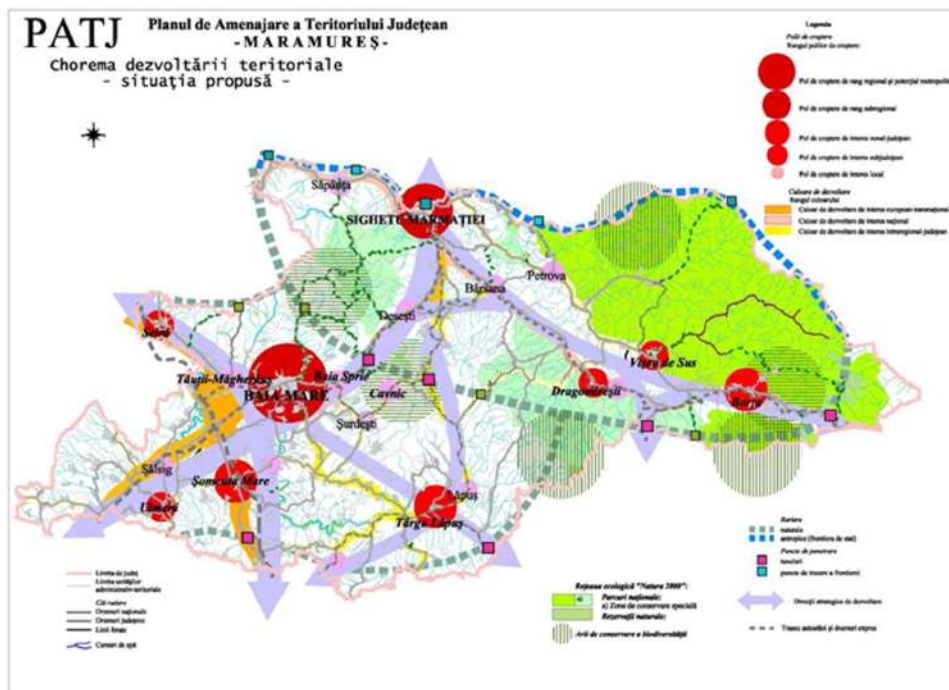
Având în vedere faptul că majoritatea orașelor din județ, inclusiv municipiul Baia Mare, înregistrează declin demografic, este recomandată stoparea fenomenului de extindere a intravilanului acestora, care implică pe termen lung costuri ridicate pentru administrație (de ex. cu extinderea rețelelor tehnico-edilitare sau a celor de transport), și adoptarea modelului de oraș compact, prin creșterea densității construcțiilor în limitele existente, de ex. prin reconversia platformelor industriale abandonate, deservirea cu infrastructură, utilități și echiparea zonelor deja incluse în intravilan, dar care au o densitate redusă.⁸⁵

Planul de Amenajare a Teritoriului Județean (PATJ) face obiectul unei achiziții de servicii de consultanță pentru actualizare, în contextul în care cel existent e vechi de circa 10 ani. La nivel județean mai există UAT-uri care continuă să funcționeze pe baza unor planuri urbanistice elaborate în urmă cu 10-15 ani, disponibile adesea doar pe format hârtie, care au fost prelungite până în prezent prin hotărâri de consiliu local, dar care vor trebui actualizate urgent pentru a răspunde noilor realități socio-economice din județ. Astfel, la nivelul anului 2021, 12 UAT-uri aveau PUG-ul prelungit peste termenul standard de valabilitate (Baia Sprie, Cavnic, Dragomirești, Seini, Ulmeni, Bocicoiu Mare, Botiza, Budești, Cupșeni, Desești, Poienile Izei, Vadu Izei), 28 aveau PUG-uri în curs de elaborare, 3 aveau PUG-uri în curs de avizare (Leordina, Remeți, Valea Chioarului), iar 33 aveau PUG-uri aprobate și aflate în termenul de valabilitate de 10 ani.⁸⁶ Municipiul Baia Mare are în prezent PUG-ul în elaborare, în timp ce municipiul Sighetu Marmăției are PUG-ul aprobat.

⁸⁵ Idem.

⁸⁶ Idem.

Figura 34 - Schema dezvoltării teritoriale a Județului Maramureș

Sursa: Consiliul Județean Maramureș – PATJ Maramureș

O situație îngrijorătoare se înregistrează și în ceea ce privește lucrările de cadastru și carte funciară, în condițiile în care, în prezent, în cazul multor localități (Borșa, Vișeu de Sus, Moisei, Săcel, Săliștea de Sus, Ruscova, Leordina, Rozavlea, Sighetu Marmăției, Sărășău, Câmpulung la Tisa, Săpânța, Remetei, Baia Mare, Baia Sprie, Groși, Coltău, Suciu de Sus, Coroieni, Vima Mică, Boiu Mare, Valea Chioarului, Mireșu Mare, Gârdani, Sălsig, Bicăz, Oarța de Jos) nu se lucrează încă la aceste documentații. La nivel național, aceste documentații se realizează cu finanțare din Programul Național de Cadastru și Carte Funciară. Programul Național de Cadastru și Carte Funciară, derulat de MDRAP, se va finaliza în anul 2023 și prevede realizarea gratuită a planurilor cadastrale ale tuturor imobilelor, deschiderea cărților funciare, precum și certificatele de moștenitor pentru succesiune nedezbătute, finanțate din fonduri guvernamentale și europene (POR 2014-2020).⁸⁷

2.3.3. Fondul locativ

Conform INS, în anul 2020, fondul locativ al județului Maramureș era format din 208.045 locuințe, în creștere cu 2% față de anul 2014. Din numărul total de locuințe, 99,1% se aflau în proprietate privată, respectiv 1.865 în proprietate publică, acestea fiind preponderent locuințe sociale sau ANL. În altă ordine de idei, 59,5% din locuințe erau amplasate în mediul

⁸⁷ Idem.

urban, în timp ce 40,5% se aflau în mediul rural. Astfel, la nivel județean era înregistrată o medie de 2,2 locuitori stabili per locuință, peste media județeană și națională de 2,1 locuitori/locuință.⁸⁸

Locuințele existente totalizau un număr de 525.987 de camere de locuit, mai multe decât numărul de locuitori ai județului și în creștere cu 3,3% față de anul 2014, ceea ce indică tendința de extindere a celor vechi și de construcție a unora noi, mai spațioase. Totuși, unei locuințe din județ îi revin în medie 2,5 camere de locuit, sub media regională (2,6) și cea națională (2,7).⁸⁹

În anul 2020, suprafața totală locuibilă a fondului locativ ajungea la 10,1 mil. mp., în creștere cu 3,8% față de anul 2014. Astfel, suprafața locuibilă medie a unei locuințe era de 48,5 mp/locuință, în mediul urban aceasta fiind mai redusă (48 mp) decât în mediul rural (49 mp). Situația respectivă este explicată de numărul mare de locuințe colective (blocuri de locuit) cu suprafața redusă, construite în perioada comunistă. Din punct de vedere al suprafeței locuibile medii, un maramureșean dispunea de 22,1 mp, sub media regională (23,1 mp) și națională (22,7 mp).⁹⁰

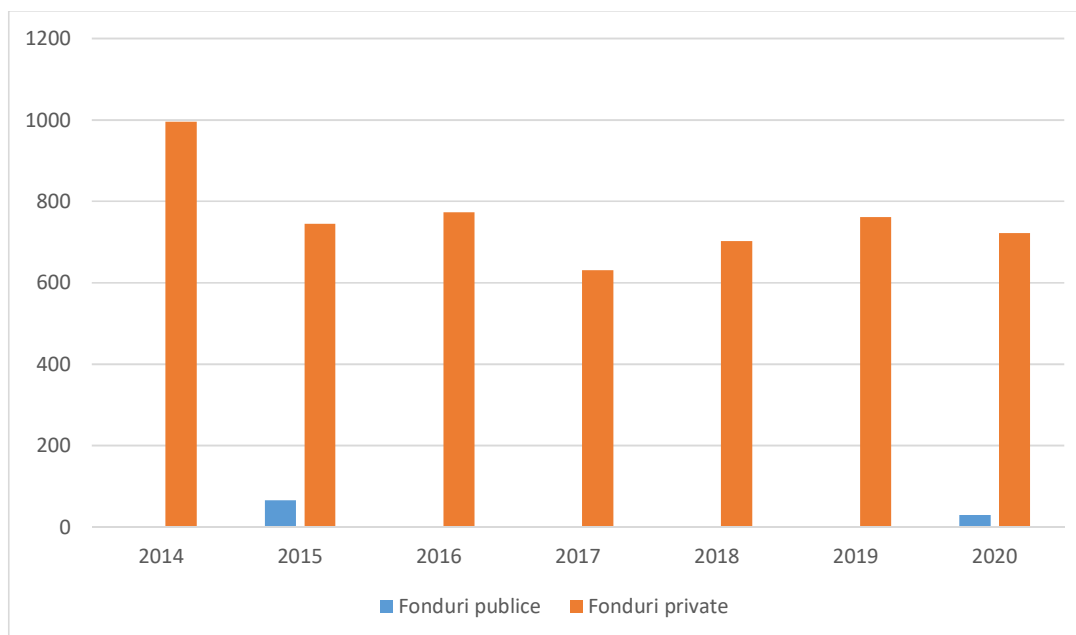
Numărul locuințelor noi finalizate în județul Maramureș a atins în anul 2020 cifra 752, cu 24,5% mai puține față de anul 2014, în timp ce la nivel regional numărul acestora a crescut 38,3%, iar la nivel național ritmul de creștere a ajuns la 50,8%. Această situație se explică de puternica dezvoltare a piețelor imobiliare din orașele mari, precum Cluj-Napoca, București, Timișoara, Brașov. La nivelul județului Maramureș, investițiile în dezvoltări rezidențiale au fost relativ reduse, fiind stimulate mai degrabă de remiterile de valută din străinătate ale maramureșenilor care lucrează peste hotare și care și-au ridicat case cu confort ridicat în zonele de baștină pe care însă nu le folosesc permanent. În perioada 2014-2020, au fost finalizate 5.428 de locuințe noi, autorizate și recepționate, dintre care doar 97 au fost din fonduri publice, respectiv 5.331 din fondurile populației. Pe medii de rezidență, 50,8% din locuințe recepționate s-au construit în mediul urban, respectiv 49,2% în mediul rural.

88 INS. Baza de date TEMPO Online.

89 Idem.

90 Idem.

Figura 35 - Numărul locuințelor noi finalizate în județul Maramureș, după proveniența fondurilor, în perioada 2014-2020

Sursa: INS. Baza de date TEMPO Online

În perioada 2014-2020, cele mai înalte ritmuri ale dezvoltării imobiliare au fost înregistrate în centrele urbane: Borșa (718 locuințe noi, 13,2% din totalul județean), Baia Mare (565, 10,4%), Tăuții Măgherauș (315, 5,8%), Baia Sprie (314, 5,8%) și Sighetu Marmăției (5,7%),. În mediul rural, un număr important de locuințe finalizate au fost înregistrate în comunele Recea, Groși, Moisei, Fărcașa, Dumbrăvița, Satulung și Cicârlău.⁹¹

La nivel județean, se poate observa o concentrare a dezvoltării rezidențiale în zona urbană funcțională a municipiului Baia Mare, mai ales către periferia vestică și sudică a acestuia. În acest caz, este vizibil procesul de suburbanizare care constă în apariția de noi locuințe, majoritatea moderne, ridicate de locuitori ai municipiului, care caută terenuri mai accesibile. Totuși, această dezvoltare s-a făcut pe alocuri într-un mod haotic, fără a ține cont de anumite reglementări urbanistice, ceea ce a dus la faptul că unele cartiere noi sunt încă lipsite de rețele utilități, drumuri și echipamente publice corespunzătoare.

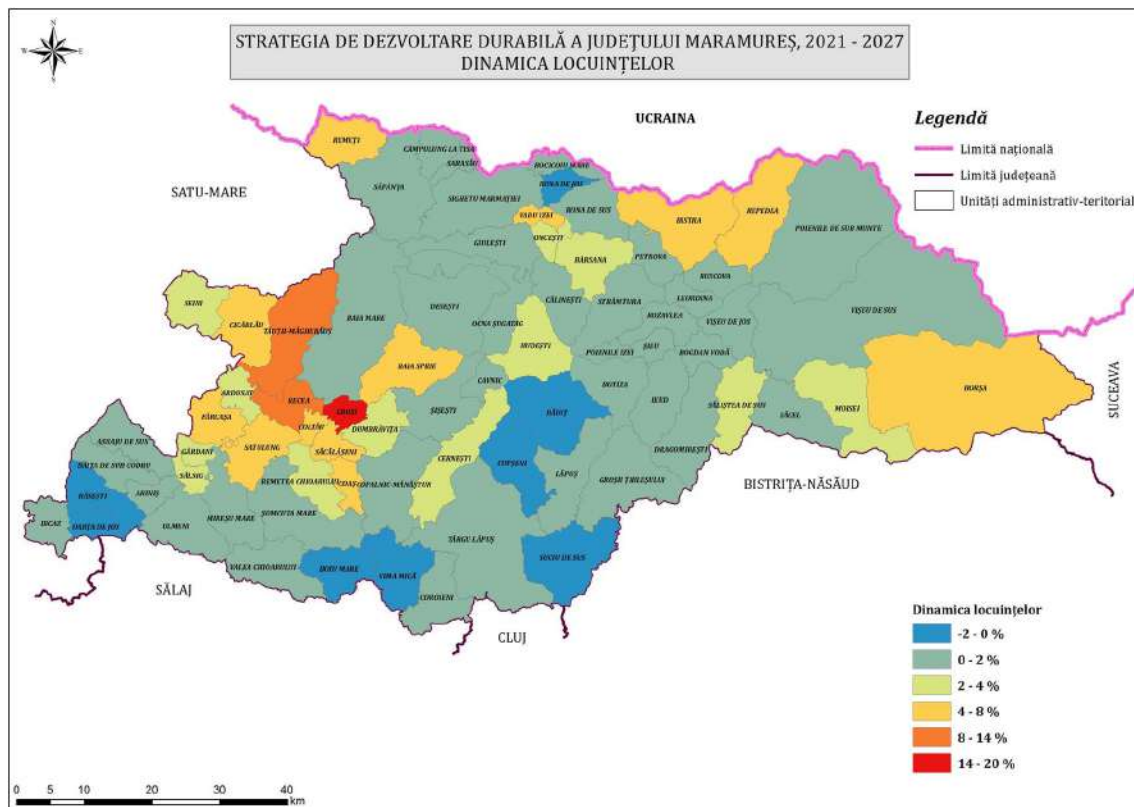
De partea cealaltă, în județ există localități care se află în declin demografic și au un fond locativ excedentar, în ultimii ani fiind construite foarte puține locuințe noi: Boiu Mare, Coroieni, Cupșeni, Giulești, Poienile Izei, Suci de Sus, Valea Chioarului etc. De asemenea, un număr modest de locuințe noi au fost construite și în orașele Cavnic, Ulmeni, Șomcuta Mare și Dragomirești.⁹² În aceste zone există riscul de creștere a numărului de locuințe neocupate, în contextul îmbătrânirii tot mai accentuate a locuitorilor stabili și a migrației masive a generațiilor mai tinere. Aspectul pozitiv asociat acestui fenomen este potențialul de a valorifica aceste locuințe pentru categorii noi de locatari, precum persoanele cu venituri

⁹¹ Idem.

⁹² Idem.

ridicate, provenite din alte județe sau chiar țări, care pot lucra de la distanță și care preferă un stil de viață rural sau într-un oraș mic.

Figura 36 - Dinamica fondului de locuințe din județul Maramureș, la nivel de UAT, în perioada 2014-2020

Sursa: INS. Baza de date TEMPO Online

În perioada 2014-2020, în județ s-a construit un număr foarte mic de locuințe din fonduri publice, acestea fiind în principal locuințe sociale sau blocuri ANL. Pe localități, au fost construite 30 de locuințe în Sighetu Marmăției, 30 în Seini, 36 în comuna Fărcașa și o locuință în orașul Târgu Lăpuș. De asemenea, alte locuințe se află în etapa de proiectare sau construcție: 16 locuințe de serviciu realizate de ANL în parteneriat cu Consiliul Județean Maramureș în Baia Mare; în Seini se construiește un bloc ANL pentru specialiști, cu 11 apartamente; la Baia Mare se construiește un bloc pentru specialiști cu 19 locuințe și unul pentru tineri cu 52 de locuințe. În total, din 2001 până în 2020, prin ANL s-au construit 600 de locuințe în județ. În contextul în care acestea sunt insuficiente pentru a satisface cererea de locuințe sociale sau de locuințe ANL, mai multe municipalități derulează programe de reabilitare și reconversie a unor blocuri pentru a acomoda astfel de funcțiuni (Baia Mare, Șomcuta Mare, Sighetu Marmăției, Târgu Lăpuș, etc.)

În ceea ce privește calitatea locuirii, cele mai relevante date sunt cele de la recensămintele generale ale locuințelor și populației, care au o dată la fiecare 10 ani. În condițiile în care rezultatele recensământului din anul 2022 nu au fost încă prezentate, cele mai recente date disponibile sunt cele de la recensământul 2011, context în care sunt deja perimate. Totuși, o

parte dintre concluziile acestuia sunt încă de actualitate, dată fiind dinamica lentă a pieței rezidențiale din ultimul deceniu:

- cele mai multe locuințe individuale multi-etajate se regăseau în municipiul Baia Mare și zona sa urbană funcțională (Tăuții-Măgherauș, Groși, Recea), respectiv în localitățile cu emigrație masivă a localnicilor în străinătate (Borșa, Dragomirești, Moisei), unde remiterile de valută au fost un stimulent pentru construcția și extinderea locuințelor;
- aproape o treime dintre locuințele din județ aveau pereții din lemn, specifici zonei montane (de ex. în comuna Poienile de Sub Munte, Budești, Valea Chioarului) și chirpici/paiantă (mai ales în zona Seini și în Țara Codrului), acestea fiind mai expuse diferitelor hazarduri (incendii, alunecări de teren);
- cea mai mare pondere a locuințelor mai vechi de 75 de ani se înregistra în Baia Mare, Sighetu Marmăției, Baia Sprie, Căvnic, Băiuț, Câmpulung la Tisa, Ocna Șugatag, Seini – unele dintre acestea având nevoie de consolidare;
- numărul blocurilor de locuințe din județ ajungea la circa 2.400, cele mai multe fiind concentrate în Baia Mare (1.500), Sighetu Marmăției (400), Borșa și Baia Sprie (câte 100), respectiv Vișeu de Sus (circa 70). Deși unele dintre acestea au fost reabilitate termic de către proprietari din surse proprii sau chiar cu sprijinul fondurilor europene, cele mai multe dintre aceste clădiri prezintă încă deficiențe majore legate de performanța energetică și aspectul fațadelor, spațiile din jurul lor, rețelele de utilități etc.;
- peste 15% dintre locuințele din județ nu erau ocupate permanent, fie că vorbim despre zone afectate de depopulare și migrație externă (de ex. Ariniș., Asuaju de Sus, Băița de Sub Codru, Basești, Bicăz, Desești, Vima Mică, Vișeu de Sus, Dragomirești etc.), fie că vorbim de zone cu multe reședințe secundare / case de vacanță aflate în zonele urbane funcționale ale orașelor, mai ales în cea a municipiului Baia Mare (de ex. în Baia Sprie, Copalnic-Mănăstur, Seini, Satulung, Șomcuta Mare, Tăuții-Măgherauș, Groși, Cicârlău, Dumbrăvița, Săcălășeni, Coaș etc.);
- peste 40% din totalul locuințelor aveau două camere de dormit, iar un procent asemănător 3 dormitoare. Locuințele cu 4 camere și peste erau amplasate mai ales în localitățile Recea și Groși (unde se manifestă fenomenul de suburbanizare), Fărcașa (cu o economie locală bine conturată și amplasată relativ aproape de Baia Mare), respectiv în comune din Maramureșul Istoric (Botiza, Remeți, Ruscova, Săpânța). Locuințele cu un singur dormitor se regăseau în proporții mai mari în comunele Băiuț, Repedea, Băița de Sub Codru, Poienile Izei, Săcălășeni, Șomcuta Mare, Câmpulung la Tisa etc.;
- cea mai mare parte din locuințele aflate în proprietate publică se regăseau în Baia Mare și Sighetu Marmăției, în timp ce în restul centrelor urbane numărul acestora era foarte redus;

- în comuna Coltău, cu o pondere ridicată a populației de etnie romă, existau deficiențe legate de alimentarea cu energie electrică a locuințelor, la care se adăugau și unele cătune din zona montană a județului (de ex. în comuna Poienile de Sub Munte);
- peste jumătate dintre locuințe se încălzeau cu sobe pe bază de lemn, în condițiile în care în zona Maramureșului Istoric nu există rețea de distribuție a gazelor naturale, ceea ce ridică probleme privind calitatea mediului în sezonul rece. Chiar și în localitățile în care exista rețea de gaze, ponderea gospodăriilor branșate era relativ redusă, cetățenii neavând resurse financiare pentru a acoperi costul consumului;
- peste 30% dintre locuințe nu aveau baie și toaletă în locuință, unul dintre principalele motive fiind lipsa alimentării cu apă și a canalizării, dar și îmbătrânirea și puterea de cumpărare scăzută a populației (de ex. în comunele Băsești, Valea Chioarului, Asuaju de Sus, Bicz etc.), care nu dispune de resurse sau chiar interes pentru branșare/racordare și acoperirea consumului lunar.

2.4. Patrimoniul natural și cultural. Turismul

Datorită resurselor sale turistice extrem de bogate și autentice, care cuprinde atât obiective de patrimoniu natural cât și cultural unice în România, județul Maramureș reprezintă una dintre cele mai frecventate destinații turistice din România, fiind intens vizitată atât de turiștii autohtoni, cât și străini.

Totuși, în pofida potențialului turistic imens de care dispune, sectorul turistic asigura în anul 2020 doar 2% din totalul locurilor de muncă din județ, iar firmele din sectorul turistic generau numai 1,3% din totalul încasărilor din sectorul privat județean. Totuși, față de anul 2014 se remarcă o creștere atât a persoanelor ocupate în acest subsector, cât și a cifrei de afaceri a întreprinderilor din domeniu, chiar și în contextul pandemiei Covid-19. Dintr-un alt punct de vedere, câștigul salarial din HORECA (fără a lua, în mod evident, în calcul veniturile informale) este cel mai mic din județ, ceea ce vorbește despre faptul că sunt necesare măsuri suplimentare de valorificare a potențialului turistic al județului și de creștere a contribuției sale la generarea de valoare adăugată.

La începutul anului 2022, Consiliul Județean Maramureș a demarat, cu sprijinul unei firme de consultanță, elaborarea Strategiei de Dezvoltare și Promovare a Turismului în Județul Maramureș. Aceasta va include o analiză aprofundată a sectorului HORECA județean și va cuprinde programe și proiecte pentru a îmbunătăți infrastructura turistică din județ, precum și pentru a crește vizibilitatea județului în plan turistic, atât la nivel național cât și internațional.

La nivel județean, cele mai răspândite și valorificate forme de turism sunt turismul rural, turismul cultural-religios, turismul balnear, turismul de afaceri și turismul montan, la care se adaugă anumite nișe ale acestora, precum turismul ecologic, turismul ecvestru, turismul sportiv și turismul științific.⁹³ Acestea sunt prezentate sintetic în următorul tabel:

93 SDD a județului Maramureș 2014-2020.

Forma de turism	Resurse turistice naturale	Resurse turistice antropice
Turism rural	Arii protejate din mediul rural Lacuri, păstrăvării, cursuri de apă din zone rurale Fondul forestier din mediul rural Resursele agricole, viticole și pomicole	Patrimoniul cultural imaterial (tradiții și obiceiuri etnofolclorice, meșterii populari, costumele populare) gastronomia
Turismul cultural-religios		Bisericile de lemn din patrimoniul UNESCO Monumentele istorice din județ Lăcașurile de cult Muzee, expoziții, colecții, case memoriale Biblioteci publice Instituții de spectacol (teatre, ansambluri folclorice etc.) Patrimoniul cultural imaterial (tradiții și obiceiuri etnofolclorice, meșterii populari, costumele populare) Gastronomia Personalități locale Cimitirul Vesel
Turismul balnear	Izvoare cu ape minerale ("borcut") mai ales în zona Maramureșului Istoric, dar și în Țara Lăpușului, unele cu ape bogate în săruri minerale, sulfuroase, carbogazoase, iodate (Ocna Șugatag, Coștiui etc.)	Stațiunea Ocna Șugatag Stațiunea Borșa Unități de tip SPA
Turismul de afaceri		Unități de cazare dotate cu săli de conferințe Manifestări expoziționale organizate de diferite organizații (de ex. Camera de Comerț și Industrie)
Turismul montan	Zona montană extinsă Arii protejate din județ (mai ales Parcul Național Munții Rodnei și Parcul Natural Munții Maramureșului, Creasta Cocoșului etc.) Lacuri, cursuri de apă, inclusiv defileuri Fondul forestier din județ	Mocănița de pe Valea Vaserului
Turismul ecologic	Zona montană Arii protejate din județ	Gastronomia Trasee pentru biciclete

	Lacuri, cursuri de apă Fondul forestier, fauna și flora din județ Destinația de ecoturism Eco-Maramureș: Mara-Cosău-Creasta Cocoșului	Trasee pentru drumeții montane, cățărat Parcuri și spații verzi
Turismul ecvestru	Zona montană Ariile protejate Fondul forestier Resursele agricole, viticole și pomicole	Școli de călărie, tabere de echitație
Turismul sportiv	Zona montană cu resurse pentru alpinism, schi, ciclaturism, zbor cu parapanta, drumeții, curse off-road etc. Lacuri, cursuri de apă, inclusiv cu fond piscicol, dar și cu potențial pentru sporturi nautice, rafting etc. Fondul forestier și cinegetic din județ	Domeniile schiabile Cavnic, Mogoșa, Șuior, Borșa, Izvoare Infrastructura sportivă (stadioane, săli și terenuri de sport, bazine de înot etc.)
Turismul științific	Ariile protejate din județ, cu posibilități de observare și explorare a habitatelor	Muzeul de Științe Astronomice Baia Mare Muzeul Județean de Mineralogie "Victor Gorduza" Universitățile din județ Entități de cercetare-dezvoltare

Sursa: SDD a județului Maramureș 2014-2020

Aceste resurse turistice sunt prezentate într-un mod mai detaliat mai jos, în paragrafele ce urmează. Astfel, cele mai importante **resurse turistice naturale** ale județului sunt⁹⁴:

- Ariile naturale protejate din județ: în total 64 (dintre care 35 de interes național, din care 14 rezervații naturale, 17 monumente ale naturii, 1 parc natural, 2 rezervații științifice, 1 parc național; 16 situri Natura 2000 de importanță comunitară, 6 situri Natura 2000 de protecție specială avifaunistică; 6 arii naturale protejate de interes local; 1 arie naturală protejată de interes internațional). Dintre acestea, principalul obiectiv de patrimoniu natural este Parcul Național Munții Rodnei, rezervație a biosferei cu o suprafață totală de 47.227 ha, dintre care 9.798 ha (20% din total) se află în județul Maramureș. La aceasta se adaugă alte situri Natura 2000 (situri de importanță comunitară: Arboretele de Castan de la Baia Mare, Cheile Lăpușului, Gutâi-Creasta Cocoșului, Igriș, Munții Maramureșului, Munții Rodnei, Tisa Superioară, Valea Izei și Dealul Solovan, Bârsău-Șomcuta, Peștera Măgurici, Codrii Seculari de la Strâmbu-Băiuț, Someșul Inferior, Pădurea celor două veverițe, Pricop-Huta-Certeze, Bozânta, Groșii Țibleșului; situri de protecție avifaunistică: Munții Rodnei, Cursul Mijlociu al Someșului, Munții Maramureșului, Munții Gutâi, Tisa Superioară, Valea Izei

94 Strategia de Dezvoltare a Rețelei „Natura 2000 Maramureș”.

și Dealul Solovan), precum și arii naturale protejate de interes național (de ex. Lacul Albastru de la Baia Sprie, Peștera cu Oase, Peștera Vălenii Șomcutei, Mlaștina Vlășinescu și Iezerul Mare, Creasta Cocoșului, Cheile Tătarului, Cheile Babei, Coloanele de la Limpedea, Rezervația Fosiliferă Chiuzbaia, Poiana cu Narcise Tomnatec-Sehleanu, Pădurea cu Pini Comja, Pădurea de Larice Coștiui, Lacul Morărenilor, Izvorul Bătrâna, Rozeta de Piatră de la Ilba etc.).⁹⁵ În materie de cascade, se remarcă Cascada Cailor, din apropiere de Borșa, una dintre cele mai mari și mai frumoase din România, rezultată din prăvălirea apei dintr-un circ glaciatic pe versantul abrupt al Rezervației Piatra Rea, în mai multe trepte de circa 100 m înălțime. Împreună, acestea acoperă circa o treime din suprafața totală a județului și reprezintă obiective atractive pentru eco-turism și turism științific, cu posibilitate de observare și explorare a habitatelor naturale protejate, care impresionează prin diversitatea de floră și faună sălbatică de care dispun.

- Zona montană a județului – cu precădere Munții Maramureșului și Munții Gutâiului, unde se pot practica schiul (Cavnic, Șuior, Mogoșa, Izvoarele, Borșa), drumețiile, zborul cu parapanta (Cheile Lăpușului, Creasta Cocoșului, Igriș), alpinismul (Munții Rodnei, Creasta Cocoșului, Cariera Limpedea), cicloturismul, cursele de off-road, activități recreative în aer liber, etc.⁹⁶
- Lacurile, păstrăvăriile și cursurile de apă din județ – atractive pentru pescuitul recreativ, rafting (Cheile Lăpușului, râul Săpânța) și sporturile nautice. Zonele de pescuit cele mai populare sunt lacurile de la Remetea Chioarului, Săcălășeni, Coaș, Lighet, Firiza etc., iar speciile de pești prezente în fauna acvatică sălbatică cuprind păstrăvul, lipanul, lostrita etc.⁹⁷
- Pădurile din județ - care dispun de un fond cinegetic considerabil (54 de fonduri de vânătoare, din care 10 ale Direcției Silvice, iar restul ale altor asociații private, care acoperă toată suprafața județului) și unde se poate practica vânătoarea. Acesta cuprinde exemplare de capră neagră, căprior, marmotă, acvilă de munte, cocoș de mesteacăn și de munte, urs brun, cerb carpatin, iepure, fazan, lup, mistreț, râs, vulpe etc., dintre care o parte pot fi vâdate, restul fiind protejate de lege (de ex. capra neagră sau lupul)⁹⁸. De menționat aici este și faptul că în județ există păduri virgine protejate la Strâmbu Băiuț și Groșii Țibleșului care sunt incluse în patrimoniul UNESCO, în județ fiind identificate și alte astfel de suprafețe la nivelul mai multor ocoale silvice, totalizând peste 4.000 ha.
- Resursele agricole, viticole și pomicole – care ocupă 305.000 ha și constituie baza pentru dezvoltarea turismului gastronomic, județul Maramureș fiind cunoscut pentru bucătăria sa tradițională autentică (locul II la nivel național la numărul de produse tradiționale atestate – carne și preparate din carne, produse de panificație, lactate și

95 SDD a județului Maramureș 2014-2020.

96 Idem.

97 Idem.

98 Idem.

brânzeturi, preparate din fructe și legume etc.), dar și pentru celebra "horincă", o băutură spirtoasă specifică zonei.⁹⁹

- Lacurile sărate de la Coștiui și Ocna Șugatag și izvoarele din zona Borșa – care conțin ape cu rol terapeutic (ape minerale clorurosodice, respectiv carbogazoase cu conținut ridicat de fier, calciu, magneziu pentru afecțiuni reumatismale, neurologice, ginecologice, digestive, renale, respiratorii etc.).
- Destinația de ecoturism Mara-Cosău-Creasta Cocoșului

În ceea ce privește **patrimoniul construit (resursele materiale)** cu potențial turistic (mai ales pentru nișe de turism cultural și ecumenic) de la nivelul județului Maramureș, acesta cuprinde:

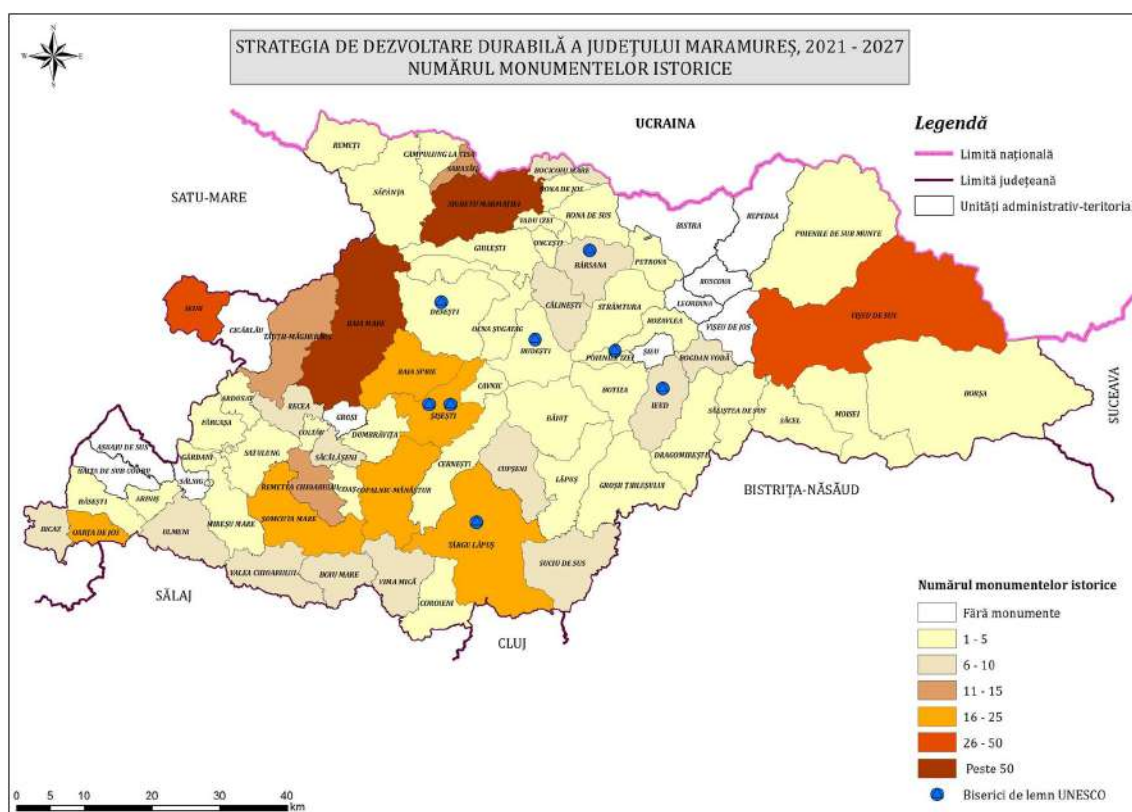
- bisericile de lemn, cu precădere cele incluse în Lista Patrimoniului Cultural Mondial UNESCO (Budești, Desești, Bârsana, Poienile Izei, Ieud, Șurdești, Plopiș și Rogoz) din Țara Maramureșului, Chioarului și Lăpușului – care sunt expresia arhitecturală, cu influențe ortodoxe și gotice, a particularității locale a peisajului cultural al zonei montane a Maramureșului. Includerea celor 8 lăcașuri de cult (din totalul celor circa 100 de biserici de lemn din județ) în patrimoniul UNESCO s-a făcut ținând cont de vechimea lor, încadrarea în mediu, stilul arhitectonic, tehnica de construcție, pictură interioară și starea de conservare. Șase dintre acestea sunt reprezentative pentru biserica maramureșeană clasică, cea din Rogoz pentru biserica din Transilvania de Nord, iar cea din Plopiș pentru tranziția dintre cele două stiluri. Autenticitatea acestor biserici este legată de combinarea inovativă a elementelor de arhitectură răsăritene (planul tipic bizantin) și apusene (elementele gotice), în care lemnul de brad și de stejar folosit de meșteri populari anonimi este acoperit cu picturi ce înfățișează scene din Biblie. Biserica din Șurdești se remarcă prin faptul că este considerată cea mai mare construcție sacrală de lemn din lume (72 m înălțime).¹⁰⁰ În contextul în care aceste biserici au fost, în cea mai mare parte, construite în secolele al XVII-lea - al XVIII-lea, picturile murale (mai ales post-bizantine) se conservă încă destul de bine, însă o bună parte au nevoie de reparații. Astfel, în Programul Național de Restaurare realizat sub egida Ministerului Culturii, au fost incluse 4 proiecte, după cum urmează: un proiect de consolidare și restaurare la „Biserica de lemn Sf. Arhangheli Mihail și Gavril” din comuna Șurdești; 2 proiecte de conservare și restaurare componente artistice la „Biserica de lemn Sf. Nicolae” com. Săliștea de Sus (un proiect la Biserica Bulenilor și unul la Biserica Nistoreștilor); un proiect de conservare și restaurare a componentelor artistice la „Biserica de lemn Cuvioasa Paraschiva Poienile Izei”. În aceeași ordine de idei, a fost implementat un proiect prin POR 2014-2020, în valoare de peste 5,7 mil. Lei, prin care au fost realizate lucrări de restaurare la biserica de lemn “Sf. Arhangheli Mihail și Gavril” din Plopiș. O altă biserică de lemn la nivelul căreia s-au executat lucrări de reparație este cea din Breb, unde a intervenit *ambulanța pentru monumente* și cu

⁹⁹ Idem.

¹⁰⁰ Idem.

sprijin financiar din partea Prințului Charles. Biserica de lemn din Costeni, avariata de o furtună în anul 2017, a fost restaurată cu fonduri de la Ministerul Culturii (Programul Timbrul Monumentelor Istorice), Consiliul Județean Maramureș și parohie. În altă ordine de idei, Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale „Liviu Borlan” Maramureș coordonează un nou proiect, menit să evidențieze patrimoniul cultural al județului. Proiectul are denumirea „Bisericele de lemn din Țara Maramureșului. Tururi virtuale”. Acesta se va desfășura în colaborare cu peste 8 parteneri, și presupune diverse activități de cercetare a patrimoniului, precum și realizarea de tururi virtuale (cu diferite „puncte de stație” – puncte de rotire 360 grade), cu menirea de a promova aceste obiective culturale într-un mod atractiv și actual.¹⁰¹

Figura 37 - Numărul de monumente istorice la nivel de UAT

Sursa: Ministerul Culturii

- cele peste 600 de monumente istorice:
- a) *situri arheologice* (127), dintre care următoarele 22 de categoria A: așezările din Epoca Bronzului din Bicăz, Bogdan Vodă, Lăpuș, Oarța de Sus, Suciul de Sus; Cetatea Chioarului – sec al XIII-XVIII-lea; Mănăstirea Cuhea Bogdan Vodă – sec al XIII-XIV-lea ;

¹⁰¹ <https://www.cultura-traditionala.ro/un-proiect-nou-despre-biserici-vechi/>.

Ruinele Bisericii Cneziale Giulești – sec al XIV-lea; Situl Arheologic Zăpodie-Sărăsău – sec al IX-XIII-lea; Așezarea fortificată Sighetu Marmăției – Cultura Gava. Este de menționat faptul că unele dintre acestea se află în stare foarte proastă de conservare, cum este cazul Cetății Chioarului. Autoritățile locale din Remetea Chioarului au început demersuri de intabulare a terenului pe care se afla ruinele Cetății. Astfel, se dorește realizarea unui circuit turistic în jurul acestui monument arheologic de importanță națională.

Alte situri arheologice cu potențial turistic sunt: *Necropola supratereană*, tumulară (aproximativ 40 de movile vizibile), de la **Bicaz**: se află la aproximativ 2 km sud-est de localitate și la aproximativ 700 m de drumul 108P Cehu Silvaniei – Supuru de Jos, în locul numit *Togul Nemților*. Tumuli sunt situați pe o culme prelungă, domoală, cea mai mare parte dintre ei fiind în pădure. Cei mai înalți și bine păstrați sunt în afara pădurii, în apropierea drumului neamenajat spre Mănăstirea Sf. Maria Magdalena (drumul 196A); *necropola supratereană*, tumulară (movile vizibile), de la **Lăpuș** se află situată pe terasa Podanc (Podancul Mare și Podul Hotarului), înainte de intrarea în localitatea Lăpuș, la câteva sute de metri sud de DJ 109F, într-o zonă deluroasă, cultivată în cea mai mare parte (de către proprietari privați). Există mai multe grupări de tumuli (sectoare distincte) dar și câțiva tumuli izolați, plasați la o distanță apreciabilă atât unul de altul, cât și față de grupări. Au fost identificați un număr de aproximativ 70 de tumuli; *Ruinele Cetăților Medievale de la Seini și Oncești*; *Grădina lui Cârlig/reședința voievodală – Bogdan Vodă*; *Fortificația de pe Valea Borcutului – Baia Mare, Zona „La Mănăstire” – Bogdan Vodă*.¹⁰²

- b) *monumente de arhitectură (443)*, dintre care următoarele de categoria A: Centrul Istoric al Municipiului Baia Mare – sec al XV-XIX-lea; Ansamblul de arhitectură și tehnică populară „Dealul Florilor” Baia Mare – sec al XVIII-XX-lea; Muzeul de Artă Baia Mare - 1748; Ansamblul „Turnul Ștefan” Baia Mare – sec al XIV-lea; Biserica Romano-Catolică „Sf. Treime” Baia Mare – 1719; Bastionul Măcelarilor (Turnul de Muniții) – sistemul de fortificații medievale ale orașului – sec al XIV-XV-lea; Claustrul Mănăstirii Minorților Baia Mare – 1910; Complex hotel-restaurant „Minerul” Baia Mare – 1910; Casa Iancu de Hunedoara Baia Mare – sec al XVI-XVIII-lea; Casa Bay Baia Mare - sec al XVI-XVIII-lea; Muzeul Județean de Istorie și Arheologie Baia Mare – 1739; Biserica „Sf. Anton” Baia Mare – 1402; Biserica Reformată Baia Mare – 1792; Magazinul „Central” Baia Mare – sec al XX-lea; Colonia Pictorilor Baia Mare – 1912; Biserica Reformată Arduzel – 1726; Biserica de Lemn „Sf. Arhangheli,, Arduzel – 1650; Centrul Istoric al Orașului Baia Sprie – sec al XVIII-XIX-lea; Primăria Baia Sprie – 1733; Casa Parohială a Bisericii Romano-Catolice Baia Sprie; Biserica de Lemn „Sf. Apostoli” Băiuț; Biserica de Lemn „Intrarea Maicii Domnului în Biserică” Bârsana – sec al XVIII-lea; Casă de Lemn Bârsana - sec al XVIII-lea; Biserica de Lemn „Sf. Arhangheli Mihail și Gavril” Bogdan Vodă – 1723; Biserica de Lemn „Sf. Nicolae” Bogdan Vodă – 1718; Casă de Lemn „Deac Vasile Moșu” Bogdan Vodă – 1780; Biserica de Lemn „Sf. Arhangheli” Borșa – 1700; Biserica de Lemn „Cuvioasa Paraschiva,, Botiza – 1796; Ansamblul „Sf.

102 Muzeul Județean de Istorie și Arheologie Maramureș. Observații și informații primite în urma consultărilor.

Arhangheli" Breb – sec al XVI-XVII-lea; Biserica de Lemn „Sf. Nicolae” Josani – 1643; Biserica de Lemn „Sf. Nicolae” Susani – 1760; Biserica de Lemn „Sf. Mihail și Gavril” Buzești – 1799; Biserica de Lemn „Adormirea Maicii Domnului” Susani-Călinești - 1758; Biserica de Lemn „Nașterea Maicii Domnului” Josani-Călinești - 1663; Biserica de Lemn „Adormirea Maicii Domnului” Copalnic-Mănăstur – 1757; Biserica „Sf. Arhangheli Mihail și Gavril” Coaș - 1730; Castelul „Teleki” Coltău – 1780; Biserica de Lemn „Sf. Nicolae” Cornești – 1800; Biserica de Lemn „Sf. Ana” Coruia – 1794; Castelul „Apaffi” Coștiui – sec al XV-XVIII-lea; Biserica de Lemn „Sf. Arhangheli Mihail și Gavril” Culcea – 1720; Biserica de Lemn „Sf. Ilie Proorocul” Cupșeni – sec al XVIII-lea; Biserica de Lemn „Cuvioasa Paraschiva” Desești - 1770; Biserica de Lemn „Sf. Mihail și Gavril” Dobricu Lăpușului – sec al XVIII-lea; Biserica de Lemn „Sf. Arhangheli Mihail și Gavril” Drăghia – 1706; Biserica de Lemn „Sf. Arhangheli Mihail și Gavril” Fânațe – 1840; Biserica de Lemn „Sf. Nicolae” Ferești – 1700; Biserica de Lemn „Sf. Nicolae” Frâncenii Boiului – 1757; Biserica de Lemn „Sf. Nicolae,, Glod – 1700; Biserica „Nașterea Maicii Domnului” Hărniciești – 1700; Biserica de Lemn „Sf. Arhangheli Mihail și Gavril” Hoteni – 1657; Biserica de Lemn „Nașterea Maicii Domnului” Ieud – 1717; Biserica de Lemn „Sf. Arhangheli Mihail și Gavril” Inău – 1689; Biserica de Lemn „Sf. Dumitru” Larga - 1771; Biserica de Lemn „Nașterea Maicii Domnului” Laschia – 1868; Biserica de Lemn „Adormirea Maicii Domnului,, Lăpuș - 1868; Biserica de Lemn „Sf. Arhangheli Mihail și Gavril” Libotin – 1671; Biserica de Lemn „Sf. Arhangheli Mihail și Gavril” Mănăstirea – sec al XVII-lea; Biserica de Lemn „Adormirea Maicii Domnului” Moisei – 1600; Stâlpii de piatră ai „Drumului Crucii” Moisei – sec al XVII-lea; Biserica de Lemn „Sf. Arhangheli Mihail și Gavril” Plopiș – 1798; Biserica de Lemn „Sf. Arhangheli Mihail și Gavril” Drăghia – 1706; Biserica de Lemn Ucraineană „Schimbarea la față” Poienile de sub Munte – 1788; Biserica de Lemn „Cuvioasa Paraschiva” Poienile Izei – 1700; Biserica de Lemn „Sf. Ilie,, Poșta” – 1675; Castelul „Geza Teleki” Pribilești – sec al XIX-lea; Biserica de Lemn „Sf. Arhangheli Mihail și Gavril” Răzoare – 1731; Biserica de Lemn „Sf. Arhangheli Mihail și Gavril” Remetea Chioarului – sec al XVIII-lea; Biserica Veche Ucraineană „Sf. Apostoli Petru și Pavel” Remeți – sec al XV-lea; Biserica de Lemn „Sf. Arhangheli Mihail și Gavril” Rogoz – 1661; Biserica de Lemn „Cuvioasa Paraschiva” Rogoz – sec al XVIII-lea; Biserica de Lemn „Sf. Arhangheli Mihail și Gavril” Rozavlea – 1716; Biserica de Lemn „Nașterea Maicii Domnului” Rona de Jos – sec al XVIII-lea; Biserica „Sf. Arhangheli Mihail și Gavril” Sărășău – 1600; Biserica de Lemn „Sf. Cuvioasa Paraschiva” Șugatag – 1642; Ansamblul Castelului „Teleki” Satulung – 1780; Biserica de Lemn „Adormirea Maicii Domnului” Săcălășeni – sec al XVII-lea; Biserica de Lemn „Sf. Nicolae a Bulenilor” Săliștea de Sus – 1736; Biserica de Lemn „Sf. Nicolae a Nistoreștilor” Săliștea de Sus – 1680; Biserica de Lemn „Sf. Nicolae” Josani – 1665; Biserica de Lemn „Cuvioasa Paraschiva” Susani – 1667; Casa „Bay” Seini – sec al XIX-lea; Biserica Romano-Catolică „Neprihănită Zămislire” Seini – 1421; Centrul Istoric al Orașului Sighetu Marmăției – sec al XVIII-XX-lea; Ansamblul Urban „Piața Libertății” Sighetu Marmăției - sec al XVIII-XIX-lea; Biserica Ucraineană „Înălțarea Sfintei Cruci” Sighetu Marmăției – 1807; Primăria și Judecătoria Sighetu Marmăției – 1895; sediul fostei Bănci Albina Sighetu Marmăției – 1886; fosta Închisoare Sighet – 1897; Ansamblul Bisericii „Adormirea Maicii Domnului” Sighetu Marmăției – 1892; Muzeul

Maramureșean Sighetu Marmăției – sec al XIX-lea; Hotelul „Tisa” Sighetu Marmăției – sec al XIX-lea; Mănăstirea Piaristilor Sighetu Marmăției – 1806; fostul sediu al Băncii Maramureșene Sighetu Marmăției – sec al XIX-lea; Palatul Cultural Sighetu Marmăției – 1913; Liceul „Dragoș Vodă” Sighetu Marmăției – 1913; fosta clădire a Băncii Naționale Sighetu Marmăției – sec al XIX-lea; Biserica Reformată Sighetu Marmăției – sec al XIV-XV-lea; Biserica de Lemn Reformată Someș-Uileac; Biserica de Lemn „Sf. Arhangheli Mihail și Gavril” Stoiceni – 1860; Biserica de Lemn „Sf. Arhangheli Mihail și Gavril” Strâmtura – 1661; Biserica de Lemn „Adormirea Maicii Domnului” Șieu – 1760; Biserica de Lemn „Adormirea Maicii Domnului” Șișești – 1675-1890; Biserica de Lemn „Sf. Arhangheli Mihail și Gavril” Șurdești – 1766; Biserica de Piatră „Sf. Apostoli Petru și Pavel” Tăuții de Sus – 1773; Biserica Romano-Catolică „Tăierea Capului Sf. Ioan” Tăuții de Sus – sec al XIV-lea; Biserica Reformată Tăuții-Măgherauș – sec al XIV-XV-lea; Biserica de Lemn „Sf. Arhangheli Mihail și Gavril” Ulmeni – 1720; Biserica de Lemn „Sf. Arhangheli Mihail și Gavril” Ungureni – sec al XVIII-lea; Casa de Lemn „Kazar” Vadu Izei – sec al XVIII-lea; Biserica de Lemn „Sf. Nicolae” Valea Chioarului – sec al XVIII-lea; Biserica de Lemn „Cuvioasa Paraschiva” Valea Stejarului – 1806; Biserica de Lemn „Sf. Arhangheli Mihail și Gavril” Vălenii Șomcutei – sec al XVII-lea; Biserica de Lemn „Sf. Arhangheli Mihail și Gavril” Vima Mică – sec al XVII-lea; Biserica Romano-Catolică „Ioan și Ana” Vișeu de Sus – 1812; Biserica „Bunavestire” Vișeu de Sus – 1842;

- c) *monumentele de for public (13)*, dintre care următoarele 3 de categoria A: Grupul Statuar „Sfatul Bătrânilor” Baia Mare – 1970; „Stâlpul Tătar” Cavnic – 1852; Statuia „Sf. Ioan Nepomuk” Coștiui – 1742. O bună parte din monumentele de for public și cele memoriale sau funerare din județ necesită lucrări de intervenție și măsuri de reabilitare (de ex.: Monumentul actorului Marton Lendvay, Monumentul Statuia Minerului, Monumentul Grup statuar „Sfatul bătrânilor”, Monumentul I. C. Brătianu, Statuia lui George Pop de Băsești, Grupul statuar „Avram Iancu și prefectii”).
- d) *monumentele memoriale și funerare (27)*, dintre care 10 de categoria A: Casa „Gh. Pop de Băsești” Băsești – 1890; Troița de Lemn Berbești – sec al XVIII-lea; Troița leud – 1935; Monumentul Martirilor Români Moisei – 1972; Casa de lemn a martirilor asasinați în august 1944 Moisei – 1890; Cimitirul Vesel de la Săpânța – 1935; Casa „Mihaly de Apșa” Sighetu Marmăției – 1880; Casa de Lemn „Vasile Lucaciu” Șișești – 1837; Școala „Vasile Lucaciu” Șișești – 1935; Monumentele funerare din Cimitirul Șurdești.

Conform Direcției Județene pentru Cultură, în prezent, următoarele monumente istorice din județul Maramureș, necesită măsuri urgente de restaurare:

- Biserica de lemn „Nașterea Maicii Domnului” – comuna Desești – degradare avansată a acoperișului;
- Biserica de lemn „Sf. Nicolae” – Sat Costeni, comuna Cupșeni – are acoperișul degradat;

- Casa Maria Pop – Sat Remetea Chioarului – se află în stare de colaps;
- Foișorul „Izvorul Românilor” – Sat Șișesti – se află în stare de colaps;
- Curie – Sat aparținător Țicău, oraș Ulmeni – se află în stare de colaps;
- „Stâlpul tatar” monument din 1717 în cinstea victoriei împotriva tătarilor – stare de degradare avansată;
- Casa Mihaly de Apsa – Sighetu Marmăției – se află în stare de precolaps;
- Castelul Geza Teleki – comuna Satulung – se află în stare de precolaps;
- Curtea Kahan – Sighetu Marmăției - se află în stare de precolaps;
- Rezervorul de apă al vechiului apeduct – Baia Mare - se află în stare de precolaps;
- Casa Stancsek, azi administrația financiară Baia Sprie - se află în stare de precolaps;

În altă ordine de idei, Consiliul Județean Maramureș a dezvoltat un fond de dezvoltare pentru patrimoniu cultural, care va fi folosit pentru a finanța lucrări de reabilitare și restaurare a patrimoniului cultural din județ, inclusiv prin metode similare cu cele aplicate în cazul fostului Palat Episcopal, unde a fost exercitat dreptul de preemțiune.

Un alt proiect relevant implementat de către Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale „Liviu Borlan” Maramureș a fost *Invitație la călătorii virtuale prin monumentele maramureșene*. Obiectivul acestui proiect a fost cercetarea și promovarea în mediul on-line a 100 de biserici reprezentative pentru cele patru zone etnografice ale Maramureșului (Țara Lăpușului – 2018, Țara Chioarului – 2019, Țara Maramureșului – 2020, Zona Codrului – 2021), oferind astfel vizitatorilor posibilitatea de a vedea în amănunt aceste monumente.¹⁰³ Proiectul respectiv a fost implementat împreună cu diverse instituții partenere și co-finanțat de Administrația Fondului Cultural Național.

- Mocănița de pe Valea Vaserului – cunoscută în întreaga lume, este singura cale ferată forestieră din Europa unde mai funcționează locomotive cu abur. Aceasta este operată de o companie privată, care organizează curse regulate zilnice și charter și organizează diferite evenimente culturale și recreative, pentru turiștii autohtoni și străini;¹⁰⁴
- Cimitirul Vesel din Săpânța – este cel mai cunoscut obiectiv turistic din județul Maramureș și unul dintre cele mai cunoscut monumente funerare din lume. Acesta a fost înființat în anul 1935 de un artist popular local, care a realizat sute de cruci din lemn sculptat, însoțite de scurte poezii, unele cu caracter umoristic;¹⁰⁵
- Iăcașurile de cult din județ - dintre care se remarcă cele circa 100 de biserici de lemn, specifice județului, majoritatea fiind clasate ca monumente istorice, care favorizează dezvoltarea turismului ecumenic. La acestea se adaugă mănăstirile și schiturile din județ (Complexul Mănăstiresc Bârsana, ”Nașterea Maicii Domnului” Chiuzbaia,

103 <https://www.culturamm.ro/>.

104 SDD a județului Maramureș 2014-2020.

105 Idem.

"Nașterea Maicii Domnului" Dragomirești, "Învierea Domnului" Habra-Groși, "Adormirea Maicii Domnului" Moisei, "Sf. Ana" Rohia, "Sf. Apostoli" Rohița, Valea Sasului, Săpânța-Peri, ultima cu cea mai înaltă biserică de lemn din Europa etc.), unde se organizează frecvent pelerinaje ale credincioșilor din toată țara;

- patrimoniul cultural imaterial bogat al județului – care cuprinde tradiții și obiceiuri etnofolclorice consacrate, precum cele 4 zone etnografie ale județului (Țara Maramureșului, Țara Chioarului, Țara Lăpușului, Țara Codrului), dar și evenimente culturale majore, care acoperă toate perioadele anului (de ex. Colindele Ucrainene din Repedea, Jocul cu Coșarca din Copalnic-Mănăstur, Festivalul de Colinde și Obiceiuri de Iarnă Târgu Lăpuș, Festivalul de Datini și Obiceiuri de Iarnă "Marmația", „Crăciun în Maramureș” la Muzeul Satului din Baia Mare, Festivalul Interjudețean de Colinde și Datini Vișeu de Sus – în preajma sărbătorilor de iarnă; "Udătoriul din Șurdești" și "Danțul la Șură" din Groși – în perioada Paștelui; Sărbătoarea Cireșelor Coruia, Sărbătoarea Păcurarilor Săcel, Festivalul "Sânzienele" Borșa, Festivalul Folcloric "Cununa de Sânziene" Tăuții-Măgherauș, Târgul Sânzienelor Băița de sub Codru, Festivalul-Concurs de Cântece și Dansuri pentru Copii din Țara Chioarului „Florile Someșului” Mireșu Mare, Festivalul Portului, Dansului și Cântecului de pe Fișculăș Dumbrăvița, Festivalul Cântecului și Dansului din Țara Chioarului "Maramureșul Răsună" Satulung, Festivalul de Cântece și Dansuri Ucrainene Repedea, Festivalul Internațional „Horea la Prislop”, Festivalul "Drumul Lung spre Cimitirul Vesel" Săpânța – vara; Balul Strugurilor din Câmpulung la Tisa, Festivalul Județean "Obiceiuri de Toamnă la Ucraineni" Remeteți, Festivalul Stuparilor Cernești, Balul Coșercilor Săbișa, Târgul Cepelor și Festivalul Interjudețean al Folclorului din Țara Codrului Asuaju de Sus, Festivalul „Toamna Chioareană” Remetea-Chioarului – toamna etc.)¹⁰⁶;
- meșterii populari din Maramureș - județul Maramureș se bucură de un număr mare păstrători ai patrimoniului cultural imaterial, dintre care, cei mai de seamă au primit titlul de *Tezaur uman viu*: **Nicolae Pitiș**, rapsodul popular din comuna Lăpuș, care a fost declarat cel mai autentic interpret al doinei maramureșene; **Valer Burzo** (1936-2017), rapsodul popular din Suci de Sus, și-a exprimat întreaga viață sentimentele de dor, jale și dragoste prin doina specifică Țării Lăpușului; **Dumitru Pop Tincu**, meșterul popular din Săpânța, este urmașul celebrului meșter popular Stan Ioan Pătraș. De asemenea, începând cu anul 2021, în județ a apărut o nouă rută turistică "*Meșteri populari și meșteșuguri tradiționale din România*", în cadrul căreia se pot vedea diverse activități: țesutul pânzei și al lânii, olărit, cioplirea lemnului, pictura pe sticlă, etc. În altă ordine de idei, tehnica tradițională de realizare a covoarelor din Maramureș, a fost inclusă în patrimoniul UNESCO în anul 2017.
- costumele populare din Maramureș - cele patru tipuri de costume femeiești și bărbătești specifice tot atâtor zone etnografice ale județului;
- gastronomia specifică zonei Maramureș - cu o multitudine de produse tradiționale specifice, cunoscute în toată țara și chiar în străinătate, precum horinca, plăcintele

¹⁰⁶ Idem.

crețe din zonele Mesteacă și Botiza, plăcintele cu brânză și măr, sărmăluțele cu păsat și carne, brânzeturi, preparate din carne, legume și fructe; În anul 2018, erau atestate 65 de produse tradiționale, după cum urmează: produse din carne (28), produse lactate (10), de panificație și patiserie (11), legume – fructe (6), sucuri și siropuri (4), băuturi alcoolice (6).

- personalitățile al căror destin este legat de județul Maramureș: scriitorii Elie Wiesel – câștigător al Premiului Nobel pentru Pace, născut la Sighetu Marmației, Augustin Buzura și Nicolae Breban, folcloristul Mihai Pop – toți născuți în județ și membri ai Academiei Române, Petre Dulfu, Ion Șugariu, Ion Burnar, Gavril Ciuban, Gheorghe Chivu, Vasile Muste, Ioan Es. Pop, Ioan Pop, Gheorghe Pârja, Lucian Perța, Domokos Szilagy, Tiberiu Utan, Ion Zubașcu, Alexandru Ivăsiuc, Simion Pop, Ioan Groșan, Adrian Oțoiu, Marian Ilea, Laszlo Nemeth, Pavlo Romaniu, Vasile Igna, Ion Iuga, Grigore Latiș, Echim Vancea, Petre Got, criticii literari Laurențiu Ulici și Gheorghe Glodeanu, folcloriștii Ioan Chiș Șter, Dumitru Pop, Pamfil Bilțiu etc.; de asemenea, s-au remarcat pe plan internațional membri „Școlii de pictură de la Baia Mare”, precum: Max Buri și Hans Emmenegger (Elveția); Ada Löwith, Richard Gerst, Leo Kober și Josef Engelhart (Austria); Emil Pottner și Jakob Nussbaum (Germania); Leo Kamir–Kaufmann, Konrad Krzyzanowski și Edmund Okun (Polonia); Károly Ferenczy, Béla I. Grünwald, Sándor Kubiny și Dezső Wimmer – Czigány (Ungaria); Mstislav Dobujinski (Rusia); Arthur G. Verona (România);¹⁰⁷

- bibliotecile publice din județ: în număr de 53 (Biblioteca Județeană „Petre Dulfu”, 11 biblioteci municipale și orașenești, respectiv 41 comunale), cu un număr de 1,40 mil. de volume.¹⁰⁸ În cazul Bibliotecii Județene „Petre Dulfu”, numărul beneficiarilor activi ai instituției a fost, în anul 2020, de 12.011, cu 15,5% mai puțini decât în 2014, în principal pe fondul restricțiilor generate de pandemie. Numărul total de vizite ale cititorilor a fost în anul 2020 de 1,26 mil., dintre care 1,15 mil. de la distanță (online), de 8,9 ori mai multe decât în 2014, și 113.300 directe, în scădere cu aproape 69% față de 2014.¹⁰⁹ În cadrul Bibliotecii Județene funcționează 7 săli de lectură: Sala de lectură „George Pop de Băsești”, precum și sălile de lectură din cadrul serviciilor: Fondul Documentar al Academiei și Secției pentru Copii și Tineret, dar și a compartimentelor: Periodice, Colecții speciale, Mediatecă, American Corner.

De asemenea, biblioteca oferă facilități speciale pentru copii în spațiile destinate educației prin joc: Ludoteca și Sala „Mircea Pop”, unde sunt organizate ateliere de lectură și creație, ore deschise, expoziții, în parteneriat cu alte organizații educaționale din județ.

Sala de conferințe, Salonul artelor, Cabinetul de medalistică, Sala de cenaclu „Ion Burnar”, Sala CompuTEEN, Cabinetul Memorial „Iosif Herța” sunt spații destinate conferințelor, lansărilor de carte, evenimentelor științifice, dezbaterilor, expozițiilor,

107 SDD a județului Maramureș 2014-2020.

108 INS. Baza de date TEMPO Online.

109 Date și observații trimise de către Biblioteca Județeană „Petre Dulfu”.

recitalurilor muzicale, dar și formărilor profesionale. Biblioteca Județeană are 7 filiale în municipiu (Filiala „Traian”, Filiala „I. Șugariu”, Filiala „N. Iorga”, Filiala Firiza, Filiala Centrul de zi pentru vârstnici, Filiala Penitenciar, Filiala „Pintea Viteazul”), dar și filiale ale bibliotecii în străinătate (Republica Moldova, Ucraina, Ungaria, Spania, Marea Britanie, Elveția, Norvegia, Franța), în cadrul unor proiecte și programe culturale pentru comunitățile românești din diaspora.¹¹⁰ Bugetul instituției este de circa 1 mil. euro /an, asigurat integral din bugetul Consiliul Județean Maramureș. În anul 2020 instituția a găzduit și organizat 432 de expoziții și a derulat 37 de proiecte cultural-educative, precum: prezentări și lansări de carte, conferințe, cursuri, simpozioane, sesiuni de comunicare, vizionări de filme, expoziții de artă plastică etc.¹¹¹ Utilizatorii bibliotecii beneficiază de acces gratuit la rețeaua IT a bibliotecii (60 de calculatoare, 6 imprimante, 5 scanere, 8 cititoare de cărți electronice și 2 fotocopiatoare). Capacitatea sălilor de lectură este de 578 de locuri.

Toate orașele din județ (exceptând Dragomirești) dispuneau, în anul 2020, conform datelor INS, de biblioteci publice, însă în mediul rural existau comune lipsite de facilități, din cauza deficitului de personal, de spații și de resurse financiare (Ardusat, Ariniș, Băița de sub Codru, Bocicoiu Mare, Bogdan Vodă, Boiu Mare, Călinești, Coroieni, Lăpuș, Mireșu Mare, Ocna Șugatag, Oncești, Petrova, Poienile Izei, Ruscova, Suci de Sus, Strâmtura, Valea Chioarului, Vima Mică, Vișeu de Jos). Bibliotecile publice au raportat, în anul 2020, 7.204 beneficiari (-30% față de anul 2014), cu 38.651 vizite, din care 29.903 directe (-65%) și 8.282 online (+42%). Fondul de documente al acestora este de 335.000, din care 26.000 au fost achiziționate după anul 2014. Bibliotecile comunale pun la dispoziția utilizatorilor: 124 calculatoare, 33 imprimante, 30 de scanere, 5 fotocopiatoare și 280 de locuri în sălile de lectură. Acestea au organizat, în anul 2020, un număr de 50 de expoziții și 68 de activități și evenimente culturale. Din păcate, fondurile alocate pentru achiziția de carte nouă sunt reduse, iar bibliotecarii sunt implicați și în alte activități nespecifice domeniului lor de activitate. Biblioteca Județeană „Petre Dulfu” a derulat proiecte în care au fost implicate, ca parteneri, respectiv beneficiari, atât bibliotecile municipale/orășenești, cât și cele comunale. Astfel, prin Programul Biblionet, derulat de IREX și Fundația Bill&Melinda Gates, în perioada 2009-2014, 57 de biblioteci publice din județ au fost dotate cu 220 de calculatoare conectate la Internet, imprimante, scanere, videoproiectoare, ecrane de protecție, software. Alte proiecte derulate de Biblioteca Județeană, precum Silver Stories, COLIBLITE, CODE Kids au vizat promovarea povestirilor digitale ca instrument inovator, dezvoltarea competențelor și a cetățeniei digitale, respectiv a încurajării mișcării de coding și STEM etc.¹¹²

- Instituțiile de spectacol din județ - cuprind Teatrul Municipal din Baia Mare, înființat în anul 1952 (dar care continuă o tradiție începută în sec. al XVIII-lea) cu secțiile Dramă și Păpuși, pe scena căruia au urcat mari actori din țară și străinătate, dar și regizori de prestigiu (de ex. Liviu Ciulei). Clădirea Teatrului dispune de Sala Mare, cu 300 de locuri,

110 SDD a județului Maramureș 2014-2020.

111 Site-ul Bibliotecii Județene - <https://www.bibliotecamm.ro/despre-noi/informatii-publice/>.

112 SDD a județului Maramureș 2014-2020.

de Sala Studio cu 90 de locuri și de o sală de balet. În prezent se derulează activități de proiectare pentru reabilitarea și modernizarea Teatrului Municipal. Între 2016 și 2020, Teatrul a efectuat circa 1200 de reprezentații și 36 de premiere, organizând și 4 ediții ale Festivalului Internațional de Teatru "Atelier", respectiv ale Festivalului de Teatru pentru Tineret "Acting". Numărul spectatorilor a variat în jurul cifrei de 28.000/an în perioada 2016-2019, pentru ca în anul 2020 să scadă de 5 ori, pe fondul restricțiilor legate de pandemie. Ansamblul Folcloric Național "Transilvania" a fost înființat în anul 1959 și cuprinde o orchestră populară, un corp de dansatori și soliști vocali, având un palmares intern și internațional impresionant. Din păcate, unele construcții cu destinație culturală nu se află într-o situație bună: Casa de Cultură a Sindicatelor și Casa Tineretului din Baia Mare au fost implicate în diferite procese privind regimul proprietății și s-au degradat continuu, găzduind în prezent și alte activități decât cele culturale, ambele fiind vizate de către autoritățile locale pentru reabilitare, modernizare și transformare în centre culturale multifuncționale. Un proiect mai concret de reabilitare vizează Casa Tineretului din Baia Mare și a fost depus de către Consiliul Județean Maramureș spre finanțare la CNI, odată cu obținerea dreptului de proprietate în instanță, în fața FJT Maramureș. În ceea ce privește Casa de Cultură a Sindicatelor, aceasta aparține încă organizațiilor sindicale, prin urmare nu poate beneficia de investiții publice. În județ există și case/centre de cultură municipale și orășenești, precum și 148 de cămine culturale situate în mediul rural, multe aflate în stare avansată de degradare, care sunt însă folosite ca spații multifuncționale pentru diferite evenimente de la nivel local, în lipsa unei oferte culturale constante. De asemenea, în orașele Borșa, Baia Sprie, Seini (Săbișa), Dragomirești, Șomcuta Mare (Buteasa), Ulmeni (Arduzel) și Târgu Lăpuș au fost reabilitate centrele/casele de cultură, iar în Sighetu Marmației spațiul ocupat anterior de aceasta este reabilitat cu fonduri POR 2014-2020 de către Episcopia Ortodoxă, unde ulterior se vor muta Casa Municipală de Cultură și Școala de Arte. În orașul Șomcuta Mare se amenajează un centru cultural, tot cu fonduri POR, un proiect similar în desfășurare fiind și în Săliștea de Sus. În mediul rural, au ridicat / reabilitat cu fonduri CNI așezăminte culturale noi în Fărcașa (Tămaia, Buzești), Vadu Izei, Copalnic-Mănăstur (Cărpiniș, Făurești), Budești (Sârbi), Botiza, Cernești, Rozavlea, Strâmtura (Glod), Târgu Lăpuș (Fântânele, Inău), Săcălășeni. Cu fonduri PNDR s-au derulat sau se află în curs lucrări de reabilitare / modernizare / extindere / dotare a căminelor din Vima Mică, Coroieni, Baia Sprie (Chiuzbaia), Satulung, Petrova, Rozavlea, Leordina, Bârsana (inclusiv Nănești), Valea Chioarului (inclusiv Mesteacăn), Călinești (Văleni), Recea (Bozânta Mică), Băiuț (Strâmbu Băiuț, Poiana Botizii), Rona de Jos, Bicz (Ciuta, Corni), Băița de Sub Codru (inclusiv Urmeniș), Șișești (Șurdești, Bontăieni) etc. Primăriile au investit și din resurse proprii pentru reabilitarea și modernizarea căminelor culturale, de ex. Tăuții-Măgherauș (Băița, Merișor), Satulung (Mogoșești), Poienile Izei, Cicărlău, Dumbrăvița (Rus), Recea (Lăpușel), Șomcuta Mare (Finteușu Mare, Buciumi). Nevoi de investiții în cămine culturale există încă în multe UAT-uri din județ, de ex.: Mireșu Mare, Șișești, Târgu Lăpuș etc.

- muzeele și casele memoriale din județ, care adăpostesc 258 de bunuri culturale clasate:
- Muzeul Județean de Istorie și Arheologie Maramureș¹¹³ – din subordinea Consiliului Județean Maramureș, are în subordine clădirea Monetăriei și Bastionul Măcelarilor, ambele monumente istorice de importanță națională, și cuprinde peste 75.000 de obiective de inventar, respectiv artefacte, colecții de arheologie medievală, tezaure monetare, bresle, arme albe și de foc, sigilii și tipare, stampe și fotografii, documente, tehnică minieră, patrimoniu memorialistic și peste 9.000 de volume ale fondului document de carte și peste 10.000 de volume de carte curentă. Cercetarea științifică a patrimoniului este valorificată prin studii și articole apărute în publicațiile Muzeului Județean de Istorie și Arheologie Maramureș, respectiv Marmatia (publicație periodică) și seriile Bibliotheca Marmatia, Colecții muzeale, Studii și cercetări maramureșene, Muzeul Viu. În anul 2020 muzeul a organizat peste 58 de expoziții și activități cultural-educative, fiind vizitat în total de 18.627 de persoane. În ultimii ani, Consiliul Județean Maramureș a inițiat demersuri pentru reabilitarea clădirilor muzeului (Clădirea Monetăriei și Bastionul Măcelarilor).
- Muzeul Județean de Etnografie și Artă Populară Baia Mare – cu expoziții de etnografie și artă populară, focalizate pe ocupațiile tradiționale și secundare, meșteșuguri și instalații tehnice, obiecte de artă populară, ceramică, mobilier, obiecte de uz casnic, elemente de arhitectură populară, port și textile de interior din cele 4 zone etnografice ale județului. Are în subordine Muzeul Satului Baia Mare, ce se întinde pe 6 ha în zona Dealul Florilor. În anul 2020, instituția a găzduit 12.128 de vizitatori, dintre care 10.128 plători, și a organizat 7 expoziții și 45 activități educaționale. La finele anului 2020, muzeul avea în patrimoniul său 12.042 de bunuri culturale. În ultima perioadă, la muzeu au avut loc mai multe lucrări, precum reabilitarea acoperișului de la clădirea pavilionară și restaurarea acoperișului la unele obiective din cadrul Muzeului Satului (Moara din Preluca). De asemenea, alte lucrări vizează restaurarea acoperișului Casei Băbești și refacerea interiorului Casei Preluca unde sunt necesare lipituri ale pereților.¹¹⁴
- Muzeul Rezistenței Anticomuniste – Memorialul Sighet – funcționează, sub autoritatea Fundației Academia Civică, în fosta închisoare stalinistă de la Sighet;
- Muzeul Județean de Mineralogie „Victor Gorduza” Baia Mare – din subordinea Consiliului Județean, găzduiește 21.145 de bunuri culturale și cea mai valoroasă colecție mineralogică din Europa, fiind expuse 1.000 de piese de zăcămintă neferoase. În anul 2020, muzeul a organizat 10 expoziții, 2 activități educaționale și 11 proiecte culturale. Numărul vizitatorilor plători a fost de circa 6.840, ceea ce reprezintă doar o treime din numărul vizitatorilor la sediu din anul 2019, situație ce poate fi explicată de restricțiile impuse în contextul pandemiei de COVID-19; De asemenea, au fost

113 <https://www.muzeubaia mare.ro/despre-noi/>.

114 <https://ziarmm.ro/lucrari-de-restaurare-la-muzeul-județean-de-etnografie-si-arta-populara-maramures/>.

înregistrați alți 786 de vizitatori neplătitori și peste 12.000 de vizitatori în alte locații ale muzeului.

- Muzeul de Științe Astronomice Baia Mare - se află tot în subordinea Consiliului Județean Maramureș și are în administrație primul Planetariu public din România și singurul care dispune de echipament optico-mecanic ZKP4 de ultimă generație. În perioada 2016-2018 acesta a fost vizitat de circa 59.600 de persoane, cu o medie de 19.800 vizitatori/an, mare parte dintre aceștia fiind copii. Pe fondul pandemiei de COVID-19 și a restricțiilor impuse, numărul de activități și proiecte desfășurate a scăzut considerabil în anii 2020 și 2021, comparativ cu anii precedenți. Astfel, în anul 2020, acesta a fost vizitat de doar 2.756 de persoane, majoritatea contra cost. Muzeul a organizat în același an 4 expoziții și 313 activități educative.
- Muzeul Județean de Artă „Centrul Artistic Baia Mare” – din subordinea Consiliului Județean Maramureș, deține 6.683 de bunuri culturale, cele mai multe ale artiștilor plastici care au activat din anul 1896 și până în prezent în cadrul Coloniei Artistice de la Baia Mare, una dintre cele mai renumite de la nivel european în sec. al XIX-XX-lea. În anul 2020, muzeul a fost vizitat de către 2.826 de persoane, dintre care 1.911 au fost neplătitori. De asemenea, în același an, muzeul organizat 10 expoziții și 552 activități cultural-educative.
- Muzeul Maramureșului Sighetu Marmației – cu secții de istorie, arheologie, științele naturii, amplasate într-o clădire monument istoric din anul 1730, are în subordine Secția de Etnografie Bârsana (Muzeu Școlar), Casa Memorială „Ilie Lazăr” Giulești, Casa „Dunca Pânțu” Ieud, Casa Memorială „Stan Ioan Pătraș” Săpânța, Casa Memorială „Elie Wiesel” Sighetu Marmației (Muzeul Culturii Evreiești din Maramureș), Casa-Muzeu „Dr. Ioan-Mihaly de Apșa” (Galeriile de Artă), Muzeul Entografic al Maramureșului și Muzeul Satului Maramureșean; Muzeul Culturii Evreiești din Maramureș beneficiază de un amplu proces de reabilitare prin intermediul unui proiect depus în cadrul programului de cooperare transfrontalieră Ungaria – Slovacia – România – Ucraina 2014-2020. De asemenea, Casa Muzeu „dr. Ioan Mihalyi de Apșa” a beneficiat de lucrări de reabilitare în urma unui parteneriat între Consiliul Județean Maramureș și Primăria Sighetu Marmației.
- Casa Memorială a poetului Ion Țugariu Tăuții-Măgherauș - cu piese originale, fotografii, documente, manuscrise și cărți aparținând poetului-erou;
- Muzeul de Icoane și Carte Veche „Episcopul Gavril de Bârsana” – cu colecții de carte veche, icoane și obiecte de artă populară, funcționează pe lângă Mănăstirea din Bârsana;
- Casa Memorială „Gh. Pop de Băsești” Băsești – cuprinzând piese originale cu caracter istoric și memorial aparținând marelui om politic;
- Casa Memorială „Petofi Sandor” Coltău – funcționează într-un castel monument-istoric din sec. al XVIII-lea și cuprinde o expoziție documentară dedicată poetului romantic maghiar;

- Colecția Muzeală Sătească Lăpuș - cuprinde obiecte de îmbrăcăminte și unele țărănești din Țara Lăpușului, fiind găzduit de Mănăstirea Ruoaia;
- Ansamblul Muzeal și Monumental "Vasile Lucaciu" Șișești – cuprinde școala, casa parohială, biserica și mormântul luptătorului pentru drepturile românilor, locul de adunare, izvorul, coloanele de piatră pentru statuile lui Traian și Decebal, altarul vechii biserici de lemn și biblioteca familiei;
- Casa Martirilor de la Moisei – cuprinzând obiecte personale și fotografii ale celor 43 de români și evrei uciși de trupele maghiare în retragere în anul 1944;
- Casa Memorială "Havrelo Clempuș" Valea Vișeuului – poet reprezentativ pentru ucrainenii din Țara Maramureșului;
- Muzeul Satului Șurdești – cuprinde o colecție de obiective legate de viața tradițională și de ocupațiile locale;
- Muzeul Țărăncii Române Dragomirești – cuprinde o colecție de piese de port, obiecte casnice, unelte și obiecte decorative, fiind dedicat țăranicii maramureșene;
- Colecția "Totfalusi Kis Miklos" Tăuții-Măgherauș - cuprinde prese tipografice și cărți de epocă din colecția primului tipograf din Transilvania de Nord;
- Muzeul "Born și Papp" Căvnic – adăpostește o colecție de documente, fotografii, minerale și lucrări științifice ale unor geologi locali de renume mondial;
- Muzeul de Etnografie și Istorie Vișeu de Sus – cu expoziții de istorie, etnografie, obiecte de cult;
- Muzeul "Florea" Baia Mare – o colecție privată de artă, care dispune și de un parc de cultură într-o pădure de lângă Târgu Lăpuș;
- Muzeul Satului „Acasă” Tăuții-Măgherauș - cuprinde o gospodărie țărănească integrală, în care sunt expuse obiecte și unelte specifice zonei;
- Muzeul Evreiesc "Casa Elefant" Vișeu de Sus – cuprinde o expoziție de istorie a evreilor din localitate, găzduită de una dintre ultimele case de lemn din oraș;
- Casa "Pipaș" Tisa – cu un număr impresionant de obiective vechi (covoare vegetale, mobilă veche, numismatică, broderie, icoane, ceramică, sculpturi, documente etc.);
- Casa „Vasile Kazar” Vadu Izei – cuprinde veșminte și obiecte de uz casnic folosite într-o gospodărie maramureșeană, în locuința celui mai cunoscut grafician maramureșean;
- Centrul de studiu al nobilimii Maramureșului Vișeu de Sus – fondat de Fundația "Ion și Livia Piso", cuprinde bibliotecă, expoziție de documente, spații de cazare pentru cercetători;
- Colecția Etnografică a familiei Pleș Ieud – cuprinde articole de uz popular, ustensile și obiecte casnice tipice unei gospodării maramureșene vechi de peste 200 de ani;

- Colecția Muzeală a Mănăstirii Rohia – cuprinde chilia lui Nicolae Steinhardt, biblioteca și muzeul de artă religioasă, carte veche românească, icoane pe lemn și sticlă.¹¹⁵

În acest context, este important de menționat și activitatea Centrului Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Maramureș, care este o instituție publică de cultură a cărei funcționare are loc sub autoritatea Consiliului Județean Maramureș. Principalele obiective ale instituției sunt:¹¹⁶

- Cercetarea tradiției și creației populare specifice fiecărei zone (subzone) etnoculturale, în dinamica ei culturală.
- Publicarea de studii, articole științifice și colecții de folclor.
- Conservarea tradițiilor și valorilor perene ale culturii populare, apărarea lor împotriva tendințelor de poluare și degradare.
- Dezvoltarea tradiției în contemporaneitate, valorificarea ei în viața culturală; stimularea procesului de creație populară în toate genurile artistice.
- Promovarea bunurilor culturii populare – tradiționale sau contemporane, integrarea lor, ca marcă a identității etnoculturale, în circuitul intențional de valori.
- Perfecționarea metodologică a activității așezămintelor culturale în domeniul cunoașterii, păstrării și valorificării tradiției și creației populare.
- Propune zone de obiceiuri și tradiții protejate din cadrul județului Maramureș.

Alte organizații de la nivel județean cu activități relevante în domeniul culturii sunt Filiala Maramureș a Ordinului Arhitecților din România și Uniunea Artiștilor Plastici – Filiala Baia Mare.¹¹⁷

La nivel județean, este remarcabilă și activitatea organizațiilor non-guvernamentale din domeniul cultural. Deoarece acestea nu dispun de fonduri proprii însemnate, autoritățile locale din județ (în special Primăria Baia Mare) împreună cu Consiliul Județean Maramureș oferă finanțări nerambursabile pentru proiectele ONG-urilor. Spre exemplu, în anul 2021, Consiliul Județean Maramureș a finanțat proiectele: " *Drumul Horincii*" realizat de Clubul Rotary Baia Mare 2005, „*Cântec din Sufletul Neamului*" realizat de Asociația Corală a Bărbaților din Finteușu Mare, „*Maramureș Balloon Fiesta*" ediția a VII-a, realizat de Asociația pentru Siguranță, Echilibru, Nonconformism și Sensibilitate – SENS, *Festivalul național de datini și obiceiuri de iarnă "Cum e datina străbună"* ed. a 12-a realizat de Asociația Tradiții Morosenesti „Roizamar". Alte ONG-uri care au beneficiat de finanțare din partea Consiliului Județean Maramureș în anul 2021, sunt: Asociația Artcreator`79, Asociația Folclorică „Țibleșul

115 SDD a județului Maramureș 2014-2020.

116 <https://www.cjmaramures.ro/organizare/institutii-si-servicii-subordonate/centrul-județean-pentru-conservarea-si-promovarea-culturii-tradiționale-liviu-borlan-maramures>.

117 SDD a județului Maramureș 2014-2020.

Groșii Țibleșului”, Fundația „Moroșanca”, Asociația Social-Culturală-Creștină „Ecreator” Baia Mare, Asociația „Mândru-i Maramureșu”, Asociația Culturală „Tursad” Vadu Izei etc.¹¹⁸

În cifre, INS pune la dispoziție următorii indicatori cu privire la activitatea culturală din județ¹¹⁹:

- a) la nivelul instituțiilor de spectacol: în anul 2020 au fost organizate 155 de spectacole, în scădere cu 63,3% față de anul 2014. Dintre acestea 50 au fost spectacole dramatice, 30 – de păpuși și marionete și 75 de alte tipuri. Numărul de spectatori a scăzut considerabil, de la 77.149 în 2014, la 8.628 în 2020. Totuși, aceste date trebuie interpretate cu precauție, deoarece în anul 2020, de-a lungul mai multor luni, instituțiile de spectacol nu și-au putut desfășura activitatea din cauza pandemiei de COVID-19.
- b) la nivelul cinematografelelor: în anul 2019 (ultimul pentru care există astfel de informații) au fost difuzate 10.092 de filme, cu 3,7% mai puține față de anul 2014. Totuși, numărul de spectatori a ajuns la 191.000, în creștere cu 11% față de anul 2014. Este de așteptat ca numărul de spectacole cinematografice și de spectatori să fie mult mai redus în anul 2020 și 2021, din cauza pandemiei de COVID-19.
- c) la nivelul bibliotecilor publice: în anul 2020 au fost înregistrați 61.798 de cititori activi (-24,2% față de anul 2014), pentru care s-au eliberat 474.749 de volume (-49,6%)
- d) numărul de vizitatori în muzee a fost în anul 2020 de 218.490, nivel similar cu cel din 2014 (222.112), dar la jumătate față de anul 2019, înaintea instalării pandemiei. Circa 68% dintre vizitatori s-au îndreptat către muzeele din Sighetu Marmației (mai ales către Muzeul Satului Maramureșean “Mihai Dăncuș” și Muzeul Victimelor Comunismului și al Rezistenței), 22% către cele din Baia Mare, iar 6% către cele din Târgu Lăpuș. La acestea se mai adaugă câteva mii de vizitatori anuali la Cimitirul Vesel de la Săpânța și la Muzeul Memorial Petofi Sandor din Coltău. În restul UAT-urilor muzeele și colecțiile nu reprezintă puncte importante de atragere a turiștilor.

Conform studiului „Vitalitatea Culturală a Orașelor din România” realizat de Institutul Național pentru Cercetare și Formare Culturală¹²⁰, municipiul Baia Mare ocupă locul 17 din cele 40 de orașe studiate din țară, din punct de vedere al vitalității culturale. La nivel regional, acesta este depășit de orașele Cluj-Napoca, Oradea, Zalău, și depășește orașele Bistrița și Satu Mare. Conform studiului, punctele forte ale orașului reprezintă industriile creative (locul 2) și infrastructura dedicată activităților culturale (locul 13). În aceeași ordine de idei, Baia Mare ocupă locul 14 în ceea ce privește indicele participării culturale a populației. Pe de altă parte, punctele slabe ale orașului sunt cheltuielile reduse cu cultura din fonduri publice (locul 25) și indicele resurselor umane specializate, care evidențiază oportunitățile de specializare a resurselor umane în domeniile artistic și cultural (locul 22).

118 Anexa la Hotărârea nr. 158/2021 Consiliul Județean Maramureș.

119 INS. Baza de date TEMPO Online.

120 <https://culturadatainteractiv.ro/vitalitatea-culturala-a-oraselor/indicele-vitalitatii-culturale-din-romania/>.

În anul 2015, Primăria Baia Mare cu sprijinul unei firme de consultanță a elaborat Strategia de Dezvoltare Culturală a Municipiului Baia Mare 2015-2030, care cuprinde o analiză a sectorului cultural, precum și o serie de obiective și proiecte propuse. În linii generale, au fost efectuați pași modești pentru atingerea obiectivelor propuse. De asemenea, tangențial cu Strategia de Dezvoltare Culturală, în anul 2015, municipiul Baia Mare și-a depus dosarul de candidatură la statutul de Capitală Europeană a Culturii 2021, fiind selectată între cele 4 orașe finaliste din România, alături de Cluj-Napoca, Timișoara și București. În cele din urmă, câștigător a fost ales orașul Timișoara.

Un element important în oferta turistică a județului Maramureș este **infrastructura sportivă și de agrement**, care se află într-un proces de modernizare și extindere amplă. Dintre cele mai relevante obiective, putem menționa:

- *Domeniul Schiabil Căvnic* - cuprinde Pârțiile "Roata" și "Icoana" (în total 7 pârtii, în lungime de peste 8 km, trasee de snow-tubing, pârtie pentru sănii (neomologată), pârtie pentru începători cu baby-lift, deservite de instalații de iluminare nocturnă și de instalații de transport pe cablu, spații de cazare, centru de închirieri echipamente, cursuri de schi, etc.) Totuși, în prezent este funcțional doar domeniul privat, care atrage turiști din mai multe țări, inclusiv Marea Britanie, Australia sau Vietnam. Domeniul schiabil public din zona Gutâiului Doamnei, început în urmă cu circa 10 ani cu fonduri guvernamentale, nu a fost finalizat nici până în prezent. Acesta cuprindea 3 pârtii cu o lungime de 8 km, instalație de tip telegondolă, mașini de bătut zăpada, parcare etc.;
- *Domeniul schiabil Șuitor* – cuprinde pârtii de schi cu o lungime de 3600 m, amplasate pe versantul nordic al Masivului Mogoșa. Zonele de dificultate ridicată sunt alternate în mod fericit cu porțiuni mai line, ceea ce face permisibilă practicarea sporturilor de iarnă pentru toate categoriile de persoane. De asemenea, în proximitate funcționează o pârtie pentru copii și tubing, cu instalație de producere a zăpezii, instalație nocturnă, telescaun, centru de închiriere echipamente, spații de cazare, de alimentație publică, centru SPA, păstrăvărie, sală de conferințe etc.;¹²¹
- *Domeniul schiabil Mogoșa* - cu o lungime de circa 2,9 km (inclusiv partea superioară a Pârției Mogoșa, denumită Moski), este adresată mai ales avansaților, dar are și pârtii pentru începători și dispune de o instalație de telescaun, respectiv teleschi, spații de cazare etc. Domeniul nu dispune de instalații de nocturnă și de producere a zăpezii artificiale. În anul 2020, Cabana Mogoșa, situată la poalele Munților Gutâi, precum și lacul din vecinătate și terenul adiacent au reintrat în circuitul turistic local și național. CJ a reabilitat și dat în administrarea Serviciului Public Județean Salvamont o cabană de salvare de pe malul aceluiași lac. Primăria Baia Mare are în pregătire o investiție publică importantă pentru realizarea unui coridor de mobilitate între oraș și zona turistică Mogoșa-Șuitor, care va cuprinde o facilitate de tip Park&Ride cu stații de încărcare, sistem de bike sharing, infrastructură pietonală, achiziția de autobuze

¹²¹ <http://www.suitor.ro/ski>.

electrice pentru transportul turiștilor. În schimb, numărul de locuri de cazare este insuficient;

- *Domeniul schiabil Borșa* – cuprinde mai multe pârtii (Brădet, Olimpică, Poiana Știol, Puzdrele, Sub Telescaun, Vârf Știol) cu dificultate medie și ridicată, cu o lungime totală de peste 8 km, instalații pe telescaun și teleschi, cea mai mare trambulină naturală din Europa, spații de cazare. În decembrie 2021 a fost inaugurată pârtia olimpică și telegondola. Pârtia olimpică de schi are în dotare instalație de zăpadă artificială, iluminare cu nocturnă și o instalație nouă de telegondolă, al cărei timp de urcare, cu tot cu oprire la stația intermediară, va fi de 7 minute. Telegondola deservește două noi pârtii de dificultăți diferite, una roșie, de 3 kilometri lungime, și una albastră, de 4 kilometri. Proiectul respectiv a fost finanțat de la bugetul de stat și reprezintă una dintre cele mai mari investiții în turism din România ultimilor ani;
- *Domeniul schiabil Izvoare* - dispune de 5 pârtii (Cora, Poiana Soarelui, Izvoare I și II și Brazi), cu dificultate mică și medie și o lungime totală de 2,5 km, dotate cu instalație de teleschi, snowpark pentru amatorii de snowboard, instalație de nocturnă (parțial), spații de cazare;¹²² După o perioadă în care nu a fost funcțională, pârtia Cora s-a redeschis în ianuarie 2022, în urma unei investiții private, existând planuri pentru modernizarea celor 3 cabane montane, respectiv pentru amenajarea unei noi pârtii;
- *Băile Ocna Șugatag* – reprezintă o destinație balneară și de agrement cu tradiție cunoscută pentru băile și piscinele cu apă sărată. Doar în satul Breb numărul de pensiuni a trecut de 40, pe fondul interesului crescut prezentat de către diverși investitori din Franța, Marea Britanie, Olanda, precum și România. De asemenea, aici pot fi găsite bazine de apă sărate, atât în exterior cât și în interior, spații de alimentație publică, pensiuni mici dotate cu spa etc. În prezent, în stațiune se derulează proiecte cu fonduri europene și guvernamentale pentru modernizarea străzilor, a sistemului de iluminat public, amenajarea de piste pentru biciclete și alergare, spații publice de relaxare și agrement, parcuri etc.;
- *Lacurile de agrement Bodi-Mogoșa, Firiza, Nistru* – unde se poate pescui, face plajă etc., unele dispunând și de minime amenajări pentru cazare și alimentație publică. O societate privată a amenajat gratuit zona de campare de pe malul lacului Nistru din Tăuții-Măgherauș cu foșoare, mese, bănci, coșuri pentru deșeuri, toalete ecologice, indicatoare turistice, poartă de intrare rustică etc. Autoritățile locale din Baia Sprie au investit recent în amenajarea unei zone de promenadă în jurul lacului Mogoșa. Lacul Firiza, care este și principala sursă de alimentare cu apă pentru operatorul regional VITAL S.A., se confruntă cu probleme legate de pescuitul ilegal, poluarea cu ape uzate și deșeuri, tăieri ilegale de arbori pe maluri etc. Aici funcționează momentan doar un club nautic, care oferă posibilitatea de plimbare cu caiacul, paddle board-ul, hidrobicicleta și care dispune și de un bar. Deși au existat mai multe inițiative publice

122 SDD a județului Maramureș 2014-2020.

și private de amenajare a zonei într-un complex sportiv și de agrement, acestea nu s-au materializat până în prezent.

- *Stadionul Municipal "Viorel Mateianu" (15.000 de locuri, din care 7.000 pe scaune), Sala Sporturilor "Lascăr Pană" (2.000 de locuri), Bazinul Olimpic „Gh. Demeca” (600 de locuri).* Aceste facilități se află în Baia Mare și au fost construite în perioada comunistă. În prezent acestea au o infrastructură uzată (de ex. stadionul nu dispune de instalație de nocturnă), în pofida lucrărilor de mentenanță la care au fost supuse. Proiectul de reabilitare și modernizare a stadionului se află pe lista de așteptare la CNI de mai mulți ani. O alternativă la finanțarea de la CNI este finanțarea prin surse proprii sau fonduri europene, cu ajutorul cărora autoritățile își doresc realizarea unor lucrări de modernizare a tribunei și vestiarelor. Un alt proiect pentru care au fost deja inițiate demersurile de pregătire de către Ministerul Tineretului și Sportului vizează amenajarea unui stadion nou de atletism, singurul din regiune care ar putea găzdui competiții internaționale. Bazinul Olimpic „Gheorghe Demeca” a fost reabilitat și modernizat în urmă cu circa 10 ani, beneficiind și ulterior de unele intervenții. În spatele acestuia s-a reabilitat, cu fonduri guvernamentale, un bazin de înot descoperit care nu mai funcționa de câțiva ani. Sala Polivalentă Sighetu Marmăției necesită, la rândul ei, lucrări de reparații și amenajare pentru găzduirea de competiții de volei și baschet la nivel internațional.
- *Piscine și centre SPA:* în acest moment, la nivelul județului funcționează mai multe unități de cazare care dispun de piscine și centre SPA, mai cunoscute fiind cele din Petrova, Vișeu de Sus, Borșa, Mara, Budești, Baia Mare, Recea, Tăuții-Măgherăuș, Dănești, Cavnic etc. Totuși, la nivel județean nu este niciun aquapark, spre deosebire de alte județe din regiune (Bihor, Satu Mare) unde astfel de facilități atrag un număr mare de turiști. Primăria Baia Sprie și Consiliul Județean Maramureș au început în anul 2021 demersurile pentru construcția unui aquapark în acest oraș, pe un teren de 13 ha. Intenții similare există și la nivelul municipiului Baia Mare (în zona vechiului ștrand), dar și în comuna Mireșu Mare (satul Lucăcești). Consiliul Județean Maramureș are și intenția de a construi un centru SPA în zona Vișeu, în vederea creșterii numărului de turiști.
- *Cinematografele din județ – 4 în total (2 în Baia Mare, 1 în Sighetu Marmăției și 1 în Borșa).* În Baia Mare funcționează Cinema „Dacia”, care se află într-o stare degradată și cu foarte puțini clienți, respectiv Cinema City (6 săli, 5 săli 3D și 1.150 de locuri)¹²³ care activează în cadrul unui mall. În Sighetu Marmăției funcționează Cinema Mara, care și-a început relativ recent activitatea, inclusiv cu proiecții 3D. La Borșa funcționează o sală de cinematograf 3D în spațiul Centrului Cultural. Primăria Baia Mare a realizat demersuri pentru a implementa un proiect de reabilitare și modernizare a clădirii Cinematografului „Dacia”. În aceeași ordine de idei, autoritățile din Baia Mare doresc să achiziționeze câteva clădiri din zona centrală a orașului, printre care și Cinematograful „Minerul” din Piața Libertății, un monument istoric,

123 <https://www.cinemagia.ro/program-cinema/cinema-city-baia-mare/>.

care după modernizare ar putea găzdui o sală multifuncțională de spectacole, reuniuni, conferințe etc.

- *Parcurile și spațiile verzi din orașele județului (Parcul Municipal "Regina Maria" și Parcul Public Central Baia Mare, Parcul Grădina Morii și Parcul Central din Sighetu Marmăției etc.).* Parcul Municipal Central din Baia Mare a fost inaugurat în anul 2015, investiția de circa 4 mil. de Euro fiind realizată cu fonduri POR 2007-2013. Acesta se întinde pe 4 ha și cuprinde un labirint verde, o colecție de cactuși și cel mai înalt ansamblu de joacă din România.¹²⁴ În orașul Baia Sprie, cu fonduri europene, autoritățile implementează proiectul „Amenajare Parc Baia Sprie”, care presupune o completare a zonei Sălii de Sport cu pistă de alergare, amfiteatru, spații publice de agrement și sport – teren fotbal și aparate fitness în aer liber. Un proiect similar a fost implementat și în orașul Târgu Lăpuș. Parcul are 1,5 hectare și se află pe malul stâng al râului Lăpuș. Acesta este dotat cu tobogane, balansoare, căsuțe din lemn diferit colorate. Pe lângă acestea, în incinta parcului a fost amenajat un lac, unde poate fi practicat pescuitul. În orașul Tăuții-Măgherauș se amenajează cu fonduri POR 2014-2020 un parc de relaxare și agrement în zona Hoșteze, cu alei pietonale, pistă de alergare, locuri de joacă pentru copii, zone de fitness, fântână arteziană, cascadă etc. În municipiul Sighetu-Marmăției se pregătesc lucrări de modernizare a parcului din Piața 1 Decembrie 1918, inclusiv cu sprijinul Consiliului Județean Maramureș, în timp ce Parcul Grădina Morii a fost modernizat în anul 2013. În schimb, Grădina Zoologică din Baia Mare a fost închisă de aproape 10 ani, perspectivele de redeschidere fiind limitate de retrocedarea terenului și investiția necesară pentru conformarea la noile standarde din domeniu.

În județul Maramureș există stațiuni turistice atestate de interes național și local, după cum urmează: Borșa (montană) și Ocna Șugatag – de interes național; Bârsana, Botiza, Sighetu Marmăției, Cavnic, Moisei, Oncești, Tăuții-Măgherauș, Vișeu de Sus, Zona Șuior - Baia Sprie – de interes local. Este important de menționat că Ocna Șugatag a devenit stațiune turistică de interes național abia în anul 2020, la fel ca orașul Cavnic și municipiul Sighetu Marmăției.¹²⁵

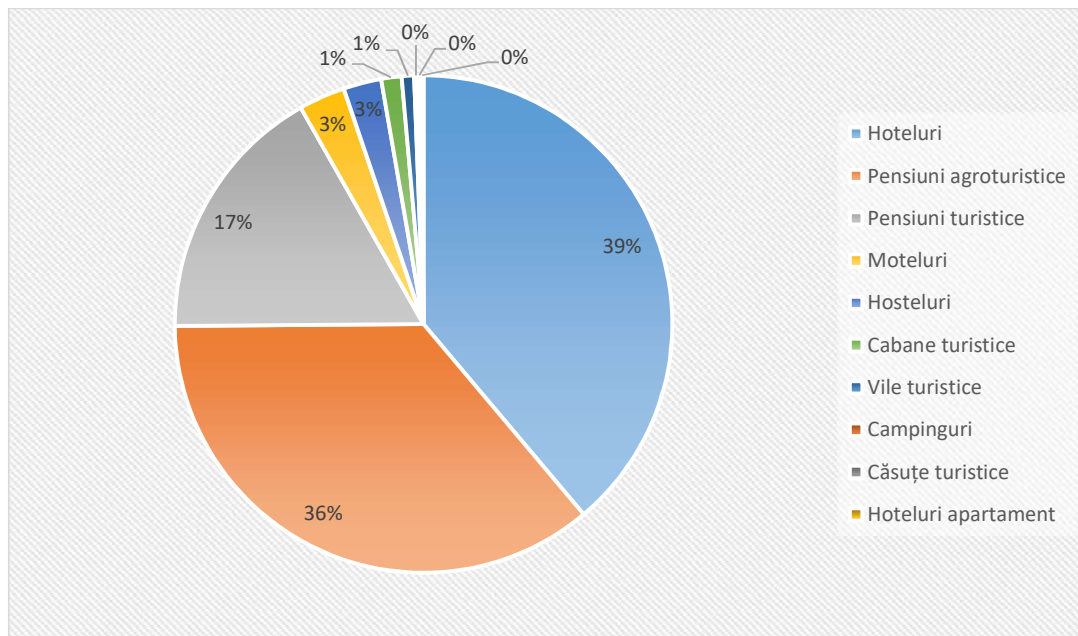
Conform INS, la 31 decembrie 2020, infrastructura de cazare de la nivelul județului Maramureș cuprindea 392 de unități de primire a turiștilor (de 2,3 ori mai multe față de anul 2014), dintre care: 34 de hoteluri, 5 hosteluri, 6 moteluri, 3 vile turistice, 5 cabane turistice, 2 campinguri, 3 căsuțe turistice, 70 de pensiuni turistice și 264 de pensiuni agroturistice. Astfel, în urma investițiilor private, față de anul 2014, a crescut numărul de hoteluri (+13), cabane turistice (+3), campinguri (+2), căsuțe turistice (+3), pensiuni turistice (+12) și mai ales de pensiuni agroturistice, numărul acestora fiind cu 193 mai mare. Per ansamblu, unitățile de cazare numărau 8.816 locuri, în creștere cu 90% față de anul 2014. Cele mai multe locuri de cazare erau puse la dispoziție de către pensiunile agroturistice din județ (45% din total, în creștere de 3,8 ori față de anul de referință), urmând hotelurile (28%/+45%), pensiunile turistice (15%/+29%) și hostelurile (4%/+94%). În condițiile în care ar fi funcționat la

124 SDD a județului Maramureș 2014-2020.

125 HOTĂRÂRE nr. 887 din 22 octombrie 2020, <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/231712>.

capacitate maximă, acestea puteau asigura peste 1,75 mil. de înnoptări turistice anual, în creștere cu 4,3% față de anul 2014.¹²⁶

Figura 38 - Structura capacității de cazare în funcțiune din județul Maramureș, pe tipuri de unități, în anul 2020

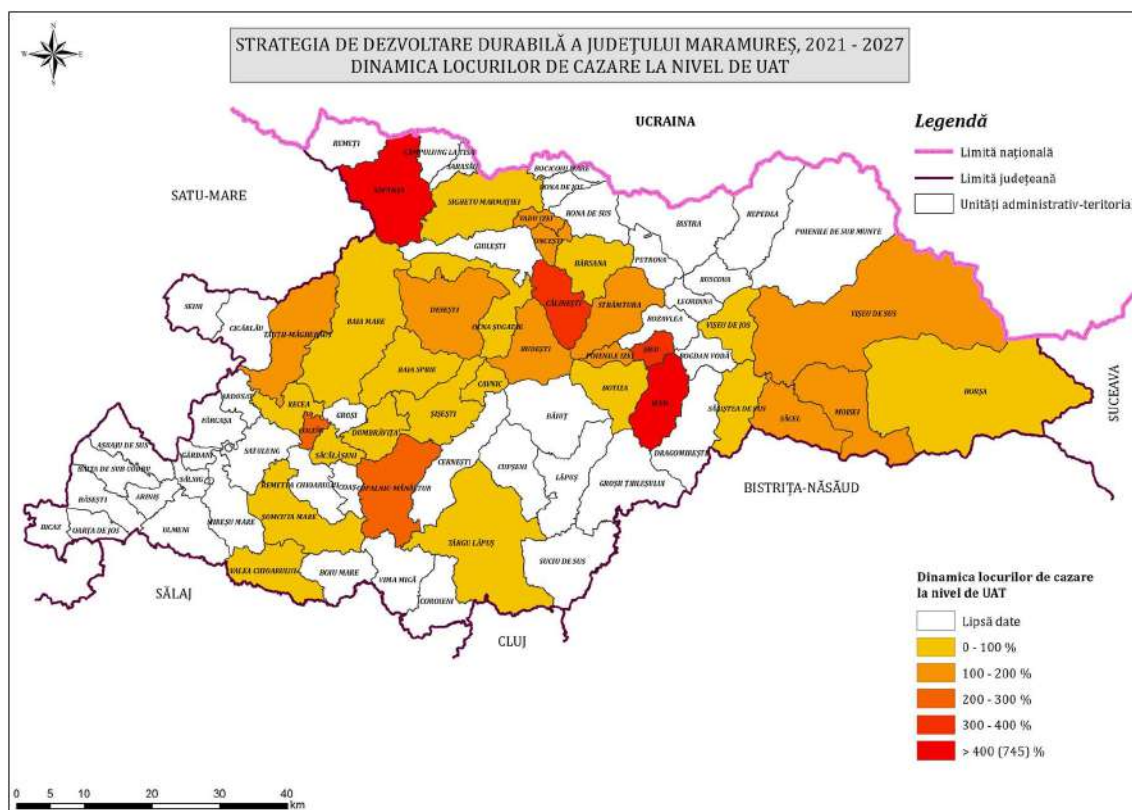
Sursa: INS. Baza de date TEMPO Online

Pe localități, cea mai mare parte a capacității de cazare turistică în funcțiune se afla în municipiul Baia Mare (34,9% din total), urmat de Borșa (8,6%), Sighetu Marmăției (7,4%), Ocna Șugatag (7,2%), Vișeu de Sus (5%), Vadu Izei (3,3%) și Baia Sprie (2,7%). Față de anul 2014, numărul de locuri de cazare a crescut semnificativ în Vișeu de Sus, Borșa, Vadu Izei, Moisei, Poienile Izei, Săpânța, în timp ce în orașele Baia Mare, Sighetu Marmăției și Baia Sprie capacitatea de cazare turistică a scăzut. Acest fapt vorbește despre interesul crescut al investitorilor față de principalele stațiuni și obiective din zona Maramureșului Istoric, unde este practicat pe scară largă agroturismul și turismul montan. De asemenea, se observă o creștere a numărului de pensiuni specifice acestor tipuri de turism, care oferă un număr redus de locuri, la un preț mai accesibil.¹²⁷

¹²⁶ INS. Baza de date TEMPO Online.

¹²⁷ INS. Baza de date TEMPO Online.

Figura 39 - Dinamica locurilor de cazare, la nivel de UAT, în perioada 2014-2020

Sursa: INS. Baza de date TEMPO Online

Conform datelor Autorității Naționale de Turism, la finele anului 2021 în județ erau clasificate 829 de structuri de primire turistică cu funcțiuni de cazare, cu un număr de 6.308 de camere și 13.294 de locuri. Majoritatea unităților de cazare se încadrează în categoria de 3 flori/stele/margarete (517 unități cu 8.784 de locuri), 2 flori/stele/margarete (280 de unități cu 3.381 de locuri), existând însă și structuri de 4 flori/stele/margarete (40 cu 975 de locuri, printre care și 4 hoteluri din Baia Mare, respectiv câte unul din Desești, Tăuții-Măgherauș și Vișeu de Sus), respectiv clasificate la 5 flori/stele/margarete (3 pensiuni din Desești, Moisei și Petrova – cu 52 de locuri de cazare). În aceeași ordine de idei, în județ nu sunt clasificate structuri de primire turistică de 5 stele.¹²⁸ Diferențele dintre cele două surse de date – INS și ANT – sunt legate de metodologia de calcul diferită, în condițiile în care INS ia în calcul doar unitățile funcționale, indiferent dacă sunt sau nu clasificate, în ce timp ce ANT listează unitățile clasificate, indiferent că acestea sunt sau nu în funcțiune.

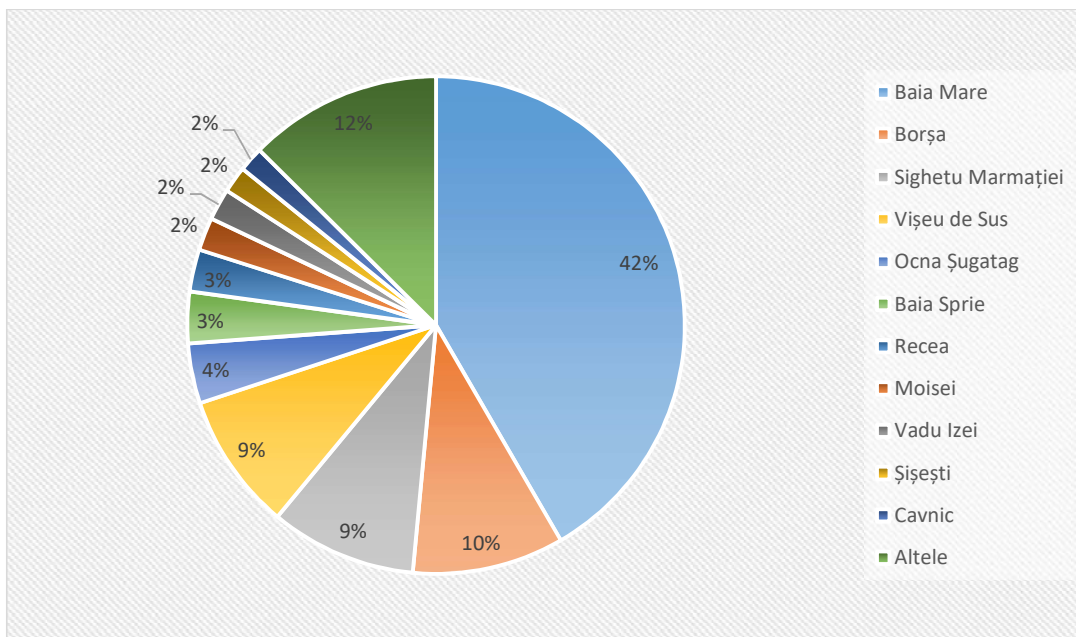
Conform INS, în anul 2020, județul Maramureș a fost vizitat de către 133.036 de persoane, ceea ce reprezintă 16,8% din numărul total al turiștilor cazați în regiunea Nord-Vest, respectiv 2,1% din cei înregistrați la nivel național. Față de anul 2014, a fost înregistrată o creștere de 9,8% la nivel județean, în timp ce la nivel regional a fost înregistrată o scădere de 18,7%, iar la nivel național scăderea a fost și mai mare, de 24,4%. Din numărul total de turiști, doar 4,2%

¹²⁸ <http://turism.gov.ro/web/autorizare-turism/>.

erau străini, respectiv 95,8% erau români. În contextul în care în anul 2020 sectorul turismului a fost grav afectat de către pandemia de COVID-19, numărul turiștilor străini a scăzut cu 73% față de anul 2014, în timp ce numărul turiștilor români, care au preferat turismul intern în timpul pandemiei, a crescut cu 27,9%. Totuși, numărul de turiști cazați în tot județul s-a situat la un nivel redus chiar și înainte de pandemie. Spre comparație, doar municipiul Oradea sau comuna Sânmartin din județul Bihor (unde sunt amplasate stațiunile Băile Felix și Băile 1 Mai) au înregistrat de unele singure un număr de turiști similar cu întreg județul Maramureș, atât în 2019, cât și în 2020.

Cei mai mulți turiști au optat pentru cazare în hoteluri (62,2% din total), urmând pensiunile agroturistice (20,9%), pensiunile turistice (11,7%), moteluri (2,5%), cabane turistice (1,3%) etc. Pe localități, în anul 2020, cei mai mulți turiști s-au cazat în Baia Mare (41,6% din total), în scădere cu 9,6% față de anul 2014, urmând orașul Borșa (9,8% în total, în creștere cu 81,9%), Sighetu Marmăției (9,5%/-27%), Vișeu de Sus (8,9%/+59,3%), Ocna Șugatag (3,9%/-8,2%) Baia Sprie (3,3%/+10,1%). Față de anul 2014, scăderi importante a numărului de turiști au fost înregistrate în localitățile: Baia Mare, Sighetu Marmăției, Cavnic, Cicârlău, Săcălășeni, Șișești etc. Pe de altă parte, a crescut numărul de turiști în localitățile: Borșa, Vișeu de Sus, Budești, Călinești, Deșești, Moisei, Petrova, Recea etc.

Figura 40 - Numărul turiștilor sosiți în unitățile de cazare din județul Maramureș, pe localități, în anul 2020

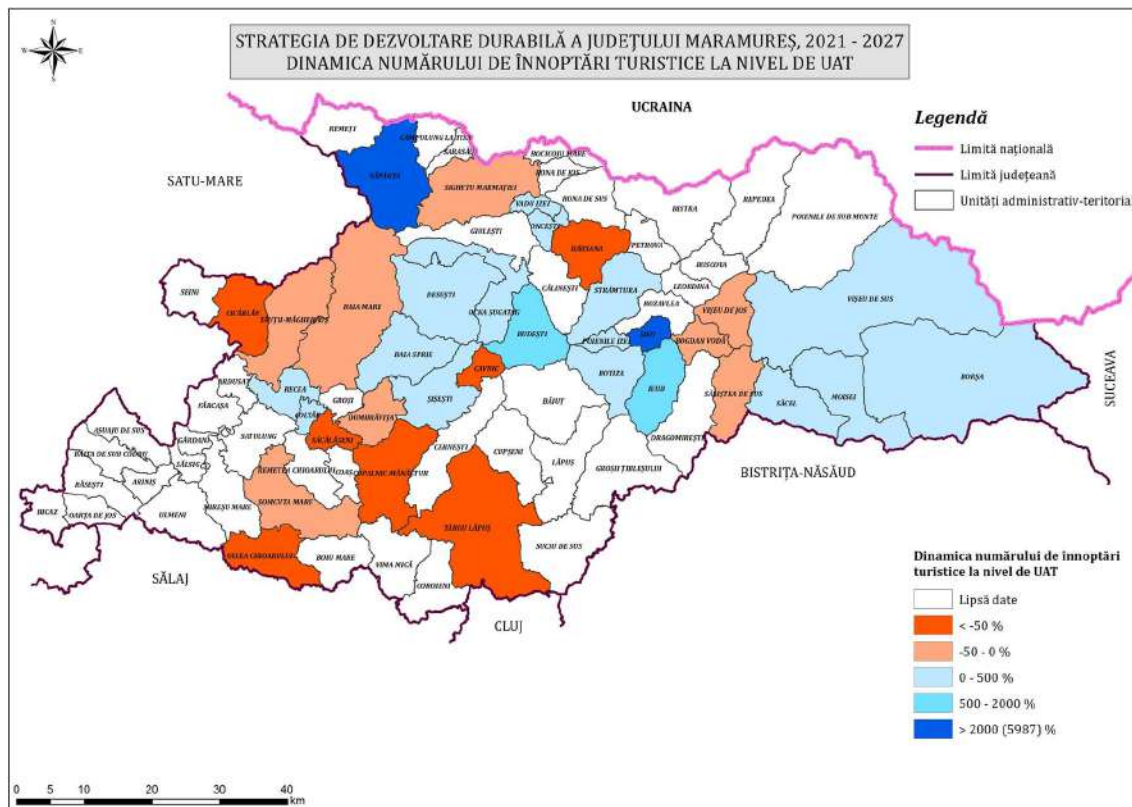

Sursa: INS. Baza de date TEMPO Online

În anul 2020, numărul total de înnoptări în structurile de primire turistică din județul Maramureș a ajuns 251.741, în creștere cu 22,8% față de anul 2014. Dintre acestea, doar 3,9% au fost realizate de către turiștii străini, iar 96,1% de către turiștii români. În acest context, durata medie a unui sejur a fost 1,89 nopți/sejur, mai mare decât în anul 2014 – 1,69

nopti/sejur. Aceste valori indică faptul că la nivelul județului încă predomină turismul de weekend, de afaceri și de tranzit. Durată medie a unui sejur la nivel județean este inferioară celei regionale de 2,09 nopti/sejur și naționale de 2,28 nopti/sejur. De asemenea, este de remarcat faptul că durata unui sejur în cazul turiștilor străini era de 1,75 nopti/sejur, în timp ce în cazul turiștilor români era de 1,90 nopti/sejur. Cele mai scurte sejururi au fost înregistrate la vile turistice (1,41 nopti), moteluri (1,56 nopti), pensiuni turistice (1,78 nopti), cabane turistice (1,84 nopti), hoteluri (1,84 nopti).

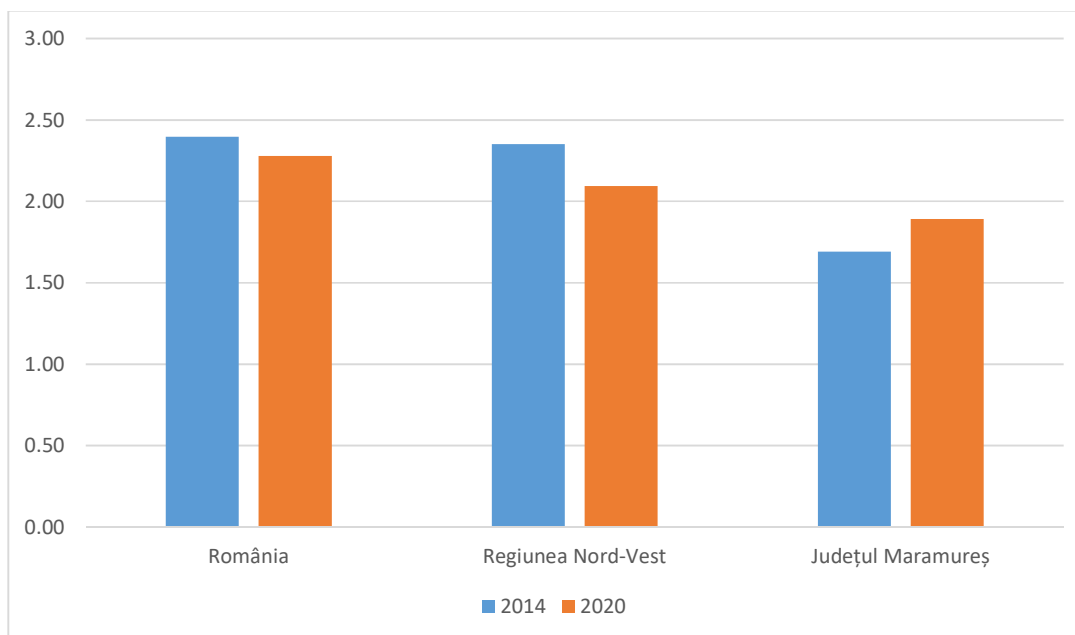
Figura 41 - Dinamica numărului de înnopțări turistice, în perioada 2014-2020

Sursa: INS. Baza de date TEMPO Online

Pe localități, cele mai scurte sejururi au fost înregistrate în Rona de Jos (1,2 nopti), Vișeu de Jos (1,28 nopti), Săliște de Sus (1,43 nopti), Cicârlău (1,52 nopti), Bogdan Vodă (1,55 nopti), Valea Chioarului (1,56 nopti), Oncești (1,57 nopti), Cavnic (1,65 nopti). De cealaltă parte, sejururi mai îndelungate au fost înregistrate în Mireșu Mare (5 nopti), Satulung (2,68 nopti), Călinești (2,66 nopti), Târgu Lăpuș (2,59 nopti), Suci de Sus (2,49 nopti), Ocna Șugatag (2,43 nopti), Deșești (2,37 nopti), Poienile Izei (2,32 nopti) etc. În Baia Mare, durata medie a unui sejur a fost de 1,82 nopti.

Figura 42 - Durata medie a sejurului turistic (nopti/turist cazat), la nivel județean, regional și național, în perioada 2014-2020

Sursa: INS. Baza de date TEMPO Online

În baza acestor dinamici, indicii de utilizare a capacității de cazare în funcțiune din județ a crescut de la 12,2% în 2014, la 14,4% în anul 2020. Valoarea indicelui respectiv este mult inferioară celei înregistrate la nivel regional (19,8%) și național (22,8%). Cel mai mare grad de ocupare a fost înregistrat în cazul căsuțelor turistice (23,8%), urmând hotelurile (22,7%), cabanele turistice (14%), motelurile (9,8%), pensiunile turistice (9%) și pensiunile agroturistice (8,7%). Pe localități, cel mai mare grad de ocupare a fost înregistrat la Petrova (34,8%), urmând Vișeu de Sus (25,8%), Sarasău (25,2%), Satulung (24%), Recea (21,8%) Călinești (19,8%) și Baia Sprie (18,1%). În Baia Mare, gradul de ocupare a fost de 16,4%, iar în Sighetu Marmăției de 17%. Cel mai redus grad de ocupare a fost înregistrat la Rona de Jos, Săliștea de Sus, Groșii Țibleșului, Valea Chioarului, Coltău, Săcălășeni, Botiza, Bogdan Vodă, Cicârlău și Copalnic Mănăstur (sub 4%), locații în care funcționarea unităților existente și deschiderea altora noi este sub semnul întrebării din perspectiva rentabilității.

Totuși, acestea date trebuie privite cu precauție, în contextul în care în anul 2020 sectorul turismului a fost puternic afectat de către restricțiile pandemice impuse de către autorități. Datele preliminare colectate de INS pentru anul 2021 indică faptul că numărul turiștilor cazați în județ a ajuns la 211.900, în creștere cu peste 59% față de anul 2020, dar cu 23,3% mai redus decât în 2019, înainte de instalarea pandemiei. De remarcat este însă faptul că unele destinații (Desești, Bârsana, Budești, Dumbrăvița, Ieud, Săpânța, Strâmtura, Vișeu de Jos) au înregistrat în anul 2021 mai mulți turiști decât înainte de pandemie, iar altele au continuat să înregistreze o circulație turistică cu peste 20% mai redusă (Baia Mare, Baia Sprie, Sighetu Marmăției, Cavnic, Târgu Lăpuș, Botiza, Călinești, Coltău, Ocna Șugatag, Oncești, Recea, Rona de Jos, Săcălășeni, Satulung, Șieu, Șișești, Șieu Suci de Sus, Valea Chioarului).

În anul 2021, în județ funcționau mai multe Centre Naționale de Informare și Promovare Turistică acreditate¹²⁹ de către autoritățile centrale de resort, dar care se află în subordinea consiliilor locale:

- Centrul Național de Informare și Promovare Turistică Borșa;
- Centrul Național de Informare și Promovare Turistică Seini;
- Centrul Național de Informare și Promovare Turistică Baia Sprie;
- Centrul Național de Informare și Promovare Turistică Târgu Lăpuș;
- Centrul Național de Informare și Promovare Turistică Sighet Marmației;
- Centrul Național de Informare și Promovare Turistică Vișeu de Sus;
- Centrul Național de Informare și Promovare Turistică Cavnic;
- Centrul Național de Informare și Promovare Turistică Săliștea de Sus.

De asemenea, în cadrul Consiliului Județean Maramureș funcționează Biroul de Informare Turistică, care are sediul în Baia Mare. Totuși, este important de menționat că unele centre de informare turistică, finanțate cu fonduri PNDR în mediul rural, nu mai desfășoară activități propriu-zise de informare și promovare turistică, deoarece duc lipsă de resurse financiare, personal calificat, iar numărul vizitatorilor este redus. Această problemă va continua să existe în contextul în care planificarea turistică (de ex. rezervări) s-a mutat tot mai mult de mediul online, ceea ce face în multe cazuri nerentabilă existența unor centre de informare și promovare turistică.

În perioada de programare 2007-2013, Consiliul Județean Maramureș a derulat proiectul „Circuitul Bisericilor de Lemn din Transilvania de Nord”, finanțat prin Programul Operațional Regional. Acesta a avut o valoare de peste 4 mil. Euro și a vizat 16 biserici de lemn localizate în diferite zone ale Maramureșului, respectiv: Bârsana, Bogdan Vodă, Botiza, Budești, Călinești, Copalnic Mănăstur (sat Cărpiniș), Desești, Ieud (2 biserici), Ocna Șugatag (sat Șugatag), Poienile Izei, Remetea Chioarului, Rozavlea, Săcălășeni, Șișești (sat Plopiș, Șurdești). Prin acest proiect, s-a urmărit creșterea accesibilității la bisericile respective, prin reabilitarea drumurilor de acces din drumul județean sau național principal până în punctul de vizitare din incinta monumentului pe o distanță de maxim 1 km și prin realizarea de parcuri pentru autoturisme și autocare în proximitatea drumului de acces.

În ultimii ani, autoritățile publice locale din județul Maramureș s-au implicat în implementarea sau susținerea proiectelor de dezvoltare și promovare turistică, fie prin fonduri proprii sau prin fonduri nerambursabile:

- „Maramureș - Tezaur Viu în cadrul patrimoniului cultural european” derulat în parteneriat cu University of Akureyri și Universitatea de Vest „Vasile Goldiș” Arad - filiala Baia Mare, care a avut un buget de 195.039 euro și a vizat identificarea și promovarea pe plan internațional a elementelor patrimoniului cultural imaterial

129 <http://turism.gov.ro/web/autorizare-turism/>.

multiethnic din Maramureș. În cadrul proiectului au fost create 3 ansambluri folclorice, au fost implicați 90 de tineri, 24 de persoane de fiecare etnie, au fost realizate 2 schimburi de experiență cu 8 spectacole, au fost lansate 3 expoziții etnografice, etc.

- „ȚARA MARAMUREȘULUI – PEISAJ CULTURAL TRADIȚIONAL UNESCO” – inițiativă lansată de către comunitatea patrimonială Maramureș și susținută de Asociația La Blouse Roumaine IA. Această inițiativă urmărește includerea Țării Maramureșului ca Peisaj Cultural Tradițional pe Lista Patrimoniului Mondial UNESCO.
- „Artă-mă!” – este un proiect care își propune promovarea patrimoniului Muzeului Județean de Artă - Centrul Artistic Baia Mare”, precum și creșterea nivelului de educație plastică a publicului larg prin dezvoltarea sentimentului de patriotism local la nivelul comunității. În cadrul proiectului au fost derulate diverse acțiuni culturale și ateliere gratuite.
- „Drumul Patrimoniului Muzeal Maramureșean” este o rută cultural turistică, recunoscută de către Ministerului Economiei, Antreprenoriatului și Turismului, la finalul anului 2020 în urma unor demersuri realizate de către Consiliul Județean Maramureș. De asemenea, 34 de muzee și case memoriale cuprinse în ruta respectivă au fost incluse în „Ruta Cultural Turistică a patrimoniului muzeal din România”, alături de alte obiective de renume din țară. În cadrul conferinței ”Revitalizarea Turismului European prin Cultură, Patrimoniu și Creativitate”, realizate de Rețeaua Europeană pentru Turism Cultural, Consiliul Județean Maramureș a obținut ”Premiul Special pentru Atenuarea Impactului Pandemiei și Regenerarea Turismului Cultural” pentru această rută cultural-artistică.
- „Organizația de Management al Destinației Maramureș” – care este cea mai importantă resursă în domeniul planificării, dezvoltării și promovării turistice. Organizația a fost înființată în toamna anului 2021 prin Hotărâre de Consiliu Județean și are drept obiectiv coordonarea întregii activități din domeniul turismului, precum și realizarea unei strategii de dezvoltare a turismului în județul Maramureș. De asemenea, OMD Maramureș va fi direct responsabilă de identificarea și atragerea investițiilor destinate realizării proiectelor de dezvoltare și valorificare a potențialului turistic din județ. Printre membrii fondatori ai Organizației se numără Asociația Întreprinzătorilor Maramureș, Turist Șuior, Saorsa Turism – CFF Vișeu de Sus, la care se vor adăuga ulterior și alte organizații.
- „Valorificarea patrimoniului istoric și cultural prin dezvoltarea și promovarea Rutei Culturale Carpatice” - proiect realizat de Fundația CDIMM Maramureș, finanțat prin Programul de Cooperare Transfrontalieră Ungaria-Slovacia-Romania-Ucraina. Prin acest proiect se urmărește crearea unui produs turistic integrat de patrimoniu cultural - "Ruta Culturală Carpatică"
- „Colț de Maramureș” este un proiect realizat de către Consiliul Județean Maramureș în cadrul unor misiuni diplomatice ale României. Acesta presupune o expoziție de obiecte de artizanat cu specific maramureșean, printre acestea numărându-se: cămeșă, ștergar, clop, năframă, zgărdană, traistă, blid, fus, poartă maramureșeană și biserică de lemn în miniatură, pecetar și nelipsita cocardă tricoloră. În anul 2021, în

contextul restricțiilor pandemice, în proiect s-au implicat misiunile diplomatice ale României din Austria, Israel, Rusia, SUA, Ungaria, Regatul Unit al Marii Britanii.

- „EKO GALA” – este un târg internațional de produse alimentare de înaltă calitate, în cadrul căruia, producătorii locali din Maramureș, pot beneficia de stand gratuit, în baza înfrățirii Consiliului Județean Maramureș cu Voievodatul Podkarpacie din Republica Polonă. În 2021 evenimentul a fost organizat într-un format hibrid, iar producătorii de produse alimentare reprezentative pentru județul Maramureș pot participa la acest târg în baza unei înregistrări online. De regulă, târgul este însoțit, de obicei, de evenimente conexe de tipul training-uri, seminarii, prezentări și degustări, precum și concursuri.
- ”Biserici de lemn. Tururi Virtuale” – proiect realizat de Consiliul Județean Maramureș prin Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale ”Liviu Borlan” Maramureș. Proiectul a avut ca obiectiv cercetarea și promovarea bisericilor vechi de lemn, cu statut de monument istoric, din cele 4 regiuni etnografice ale județului: Țara Chioarului, Țara Maramureșului, Țara Lăpușului și Zona Codru. În final, a fost lansat site-ul web destinat bisericilor respective <https://www.culturamm.ro/>, în cadrul căruia sunt disponibile tururi virtuale.
- „Drumul Horincii” – este un proiect organizat de Club Rotary Baia Mare 2005 în parteneriat cu Consiliul Județean Maramureș. Scopul acestui eveniment îl constituie valorizarea horincii, licoarea magică parte din brandul cultural al Maramureșului.
- Festivalul Interjudețean de Folclor „Hora la Prislop” – eveniment organizat în parteneriat de către mai multe instituții, printre care Ansamblul Folcloric Național „Transilvania”, Centrul Județean pentru Promovarea și Conservarea Culturii Tradiționale „Liviu Borlan” Maramureș, Muzeul Județean de Etnografie și Artă Populară Maramureș, Centrul Cultural Bucovina, Primăria Orașului Borșa. Festivalul respectiv promovează portul popular și folclorul tradițional.
- Târgul ”Bun de Maramureș” – organizat de către Consiliul Județean Maramureș, prin Biroul Relații Publice, în parteneriat cu Muzeul Județean de Etnografie și Artă Populară Maramureș, Primăria Municipiului Baia Mare, Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale ”Liviu Borlan” Maramureș, Asociația ”Bun de Maramureș” și Ansamblul Folcloric Național ”Transilvania”. Acesta este organizat în perioada sărbătorii Sfintei Maria, Sfântului Dumitru și a Sfinților Constantin și Elena, și presupune un târg al producătorilor locali și meșterilor populari.
- ”Învârtita Vălenarilor” – este un eveniment realizat de către Consiliul Județean Maramureș prin Ansamblul Folcloric Național Transilvania, în parteneriat cu Primăria Călinești și Primăria Groși. Acesta presupune un șir de activități culturale – artistice dedicate Rusaliilor, sărbătoarea ”Pogorârii Duhului Sfânt”.
- visitmaramures.ro – este o platformă online care dispune de site și aplicație mobilă care facilitează planificarea și orientarea turistică a celor care își propun să viziteze

Maramureșul. Aici sunt incluse principalele obiective turistice, trasee, rute culturale, unități de cazare și alte informații utile pentru turiști.

De asemenea, în anii precedenți au fost implementate o serie de proiecte, printre care: - "ECOTUR – Turism în zona transcarpatică", "Turism în regiunea Transcarpatică - Rețea de promovare a turismului în județele Maramureș, Zakarpattia și Ivano-Frankivsk", "Natură, Tradiție, Aventură – Promovarea Turismului în Defileul Lăpușului", "Moștenire maramureșeană între Mara și Cosău", "Folkdancenet", "Reabilitarea și revitalizarea Bastionului Măcelarilor", "Pl@NETour - Crearea unui produs de turism științific și infrastructura pentru o rețea de cooperare transfrontalieră în domeniul turismului științific în Maramureș și Transcarpathia", „Regiunea carpatică - o destinație turistică atractivă” (CARAT) etc.

În cadrul Consiliului Județean Maramureș¹³⁰ funcționează Biroul Turism și Promovarea Județului, în cadrul căruia sunt prevăzute 9 posturi. Acesta se ocupă de promovarea județului în plan turistic și reprezentarea acestuia la târguri de turism sau organizarea de astfel de evenimente. Astfel, în ultimii ani, județul Maramureș a fost promovat la Târgul de Turism al României, la Târgul de Turism IMTM din Tel Aviv, Israel - cel mai mare târg internațional profesionist de turism din Estul Mediteranei (unde a fost prezent standul Visit Maramureș), Târgul Internațional de Turism "Ferien Messe 2017" din Viena, unde Maramureșul este expozantul principal în standul României, Târgul Internațional de Turism ITB Berlin (la care participă peste 180 de țări). Târguri de turism au fost organizate și în interiorul județului (la Borșa, unde au fost prezente 30 de agenții de turism din țară; Baia Mare, etc.). Totuși, în contextul pandemiei de COVID-19, numărul de târguri și evenimente de promovare a turismului a scăzut considerabil, atât în țară cât și în străinătate, o bună parte din forumuri și târguri ținându-se online sau anulându-se.

La nivelul județului Maramureș au fost concepute, de-a lungul timpului, mai multe trasee/itinerarii turistice, dintre care putem menționa:¹³¹

- Drumul Bisericii de Lemn;
- Drumul Meșteșugurilor Tradiționale;
- Drumul Verde;
- Pe bicicletă în Țara Lăpușului;
- Maramureș bucuria pe două roți.

2.5. Capitalul uman

2.5.1. Evoluția și structura populației

La Recensământul General al Populației și Locuințelor din anul 2011, județul Maramureș avea o populație stabilă (rezidentă) de 478.569 de locuitori, ceea ce reprezenta 2,4% din populația

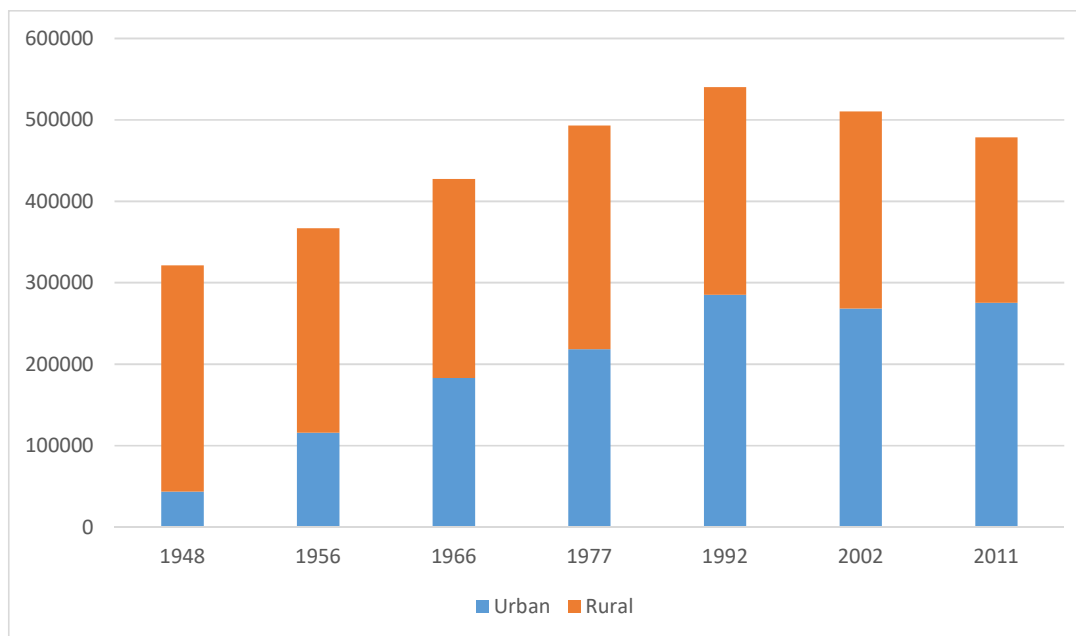
¹³⁰ <https://www.cjmaramures.ro/attachments/aparat-specialitate/organigrama-2021.pdf>.

¹³¹ SDD a județului Maramureș 2014-2020.

totală a României și 18,4% din cea a regiunii Nord-Vest. Din perspectiva numărului de locuitori, județul ocupa poziția a III-a la nivel regional (după Cluj și Bihor) și locul 16 la nivel național¹³². La 1 ianuarie 2020, INS estimează o populație rezidentă de 458.636 locuitori, dintre care 262.965 (57,3%) în mediul urban și 195.671 (42,7%) în mediul rural.¹³³ Totuși, aceste date reprezintă doar estimări ale INS, iar valorile reale ale populației rezidente din județ vor putea fi aflate doar după finalizarea recensământului din 2022.

Populația cu domiciliu a județului Maramureș, la data de 1 iulie 2021, era de 515.971 de persoane, cu 2,2% mai mică față de anul 2014 și cu 3% mai mică față de anul 2011, când a fost realizat recensământul. Diferența de circa 62.000 de persoane dintre populația cu domiciliu și cea rezidentă este dată de maramureșenii care s-au stabilit cu reședința de facto în alt județ sau în altă țară, fără însă a opera modificarea domiciliului în documentul de identitate. Pe medii de rezidență, această diferență este mai mare în mediul urban (51.000) decât în mediul rural (11.000), din cauza faptului că în ultimii 15-20 de ani migrația din mediul urban, mai ales către marile centre universitare, a fost net superioară celei din mediul rural. Din alt punct de vedere, încă de la jumătatea anilor 90, în jurul centrelor urbane, mai ales a municipiului Baia Mare, se înregistrează un fenomen de remigrație urban-rural și de suburbanizare, caracterizat prin reorientarea multor orașeni către sate, unde costul vieții este mai scăzut, condițiile de mediu sunt mai favorabile, terenurile pentru extinderea zonelor rezidențiale de tip locuință individuală cu grădină sunt mai generoase.

Figura 43 - Dinamica populației stabile a județului Maramureș, pe medii de rezidență, în perioada 1948-2011

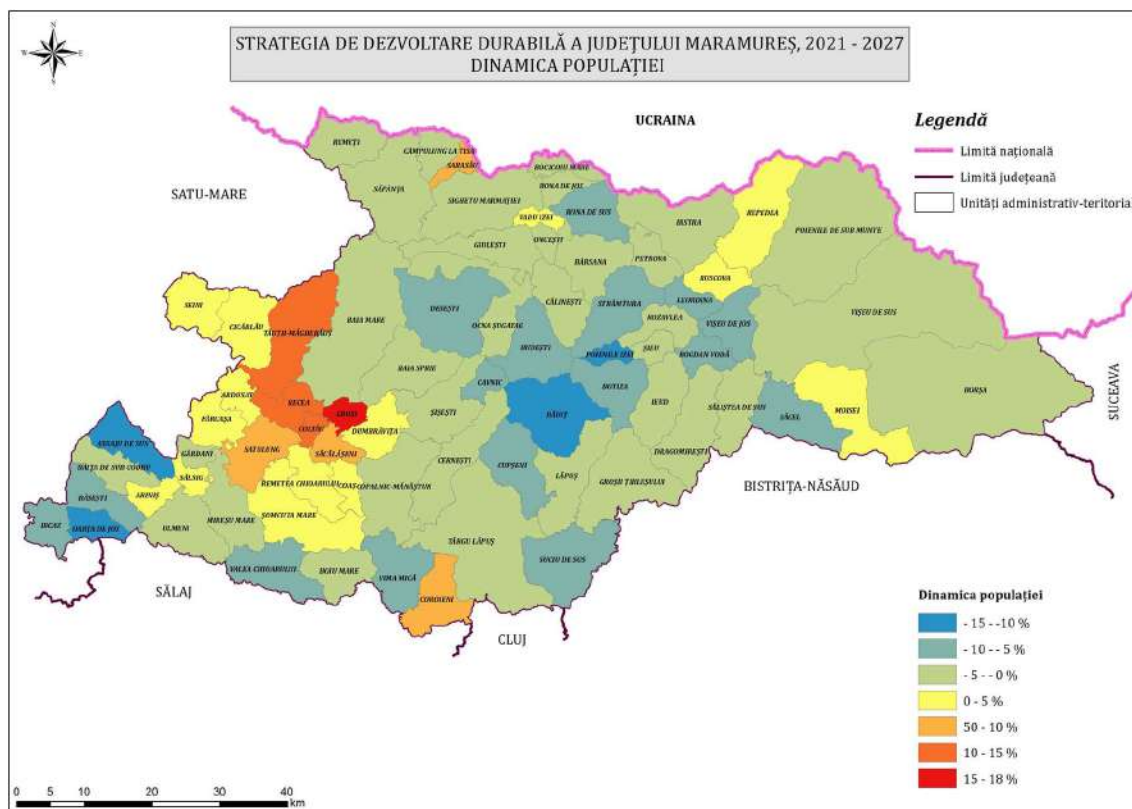
Sursa: INS. Rezultatele definitive ale recensămintelor din perioada 1948-2011

132 SDD a județului Maramureș 2014-2020.

133 INS. Baza de date TEMPO Online.

După cum se poate observa din figura de mai sus, populația județului a crescut într-un ritm destul de accelerat (cu o medie de 1,55% pe an) până în anul 1992, după care a început să scadă. În intervalul 1992-2011, populația stabilă a județului a scăzut cu 11,4%, în timp ce pentru perioada dintre ultimele două recensăminte (2002-2011), scăderea populației stabile a fost de 6,2%, mai puțin accentuată decât cea înregistrată la nivel național (-7,2%), dar mai mare decât media înregistrată la nivel regional (-5,1%). Pe medii de rezidență, populația stabilă a crescut cu 2,6% în mediul urban și a scăzut cu 15,9% în rural, însă, în condiții comparabile (fără considerarea comunelor Dragomirești, Săliștea de Sus, Șomcuta Mare, Tăuții-Măgherauș și Ulmeni - care au devenit orașe în acest interval), scăderea a fost mai accentuată în cazul orașelor (-8,6%, față de -3,5% în mediul rural), ca urmare a amplorii fenomenului migrației interne și externe, dar și a celui de suburbanizare.¹³⁴

Figura 44 - Dinamica populației cu domiciliul a UAT-urilor din județul Maramureș, în perioada 2014-2020

Sursa: INS. Baza de date TEMPO Online

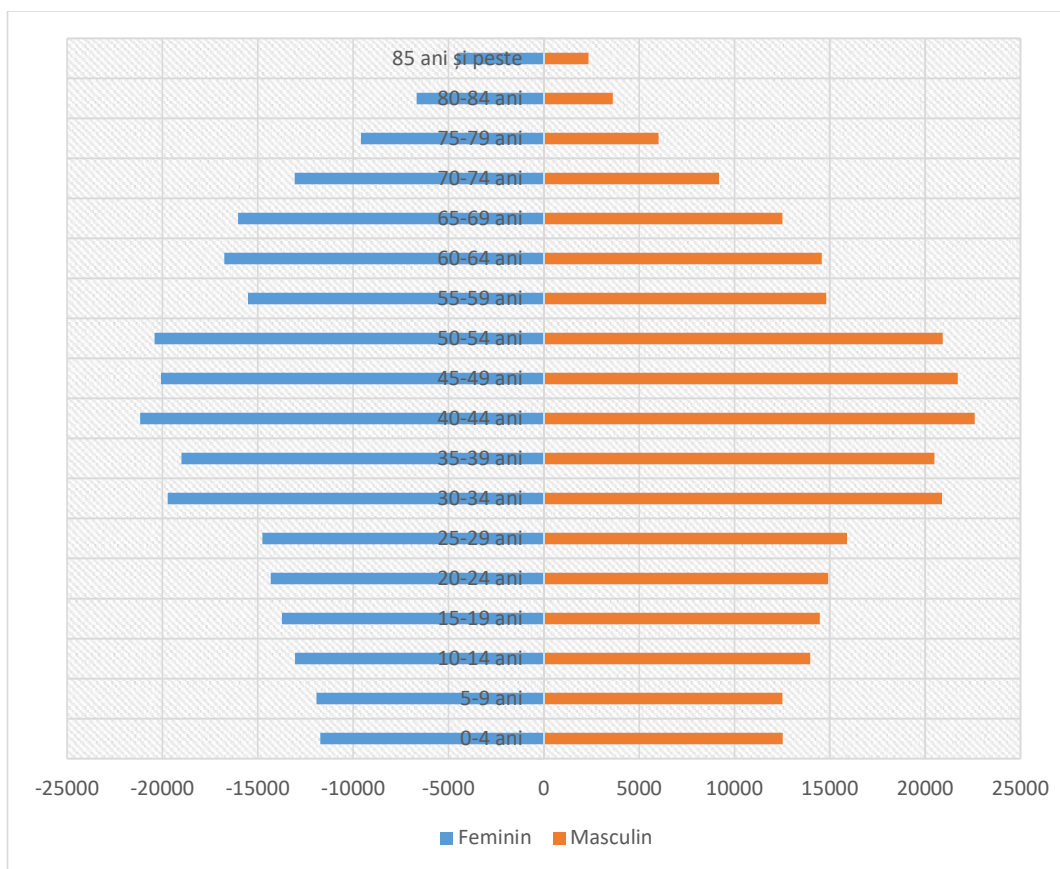
Conform INS, în anul 2021, din numărul total al populației cu domiciliu, 308.681 (59,8%) locuiau în mediul urban, respectiv 207.290 (40,2%) în mediul rural. Prin urmare, în județ este înregistrat un grad de urbanizare de 59,8%, superior celui național (56,3%) și regional (53,7%). Dacă în perioada 1948-2011, ponderea populației urbane a crescut continuu la nivel județean, atât pe fondul migrației rural-urban, cu precădere în perioada comunistă, cât și a procesului

134 SDD a județului Maramureș 2014-2020.

de reurbanizare, concretizat în trecerea în anul 2004 în categoria urbană a 5 localități rurale: Dragomirești, Săliștea de Sus, Șomcuta Mare, Tăuții-Măgherauș și Ulmeni¹³⁵, în perioada 2011-2011 ponderea populației urbane a început să scadă.

Din perspectiva structurii populației pe sexe a populației cu domiciliul, 262.176 (50,8%) sunt femei, iar 253.795 sunt bărbați (49,2%). În ultimii 10 ani, structura populației pe sexe nu a înregistrat mari variații, ponderea femeilor fiind superioară, dar fără a depăși pragul de 51%. Totuși, tendința de feminizare este mai puțin accentuată comparativ cu media națională și regională (51,2%). Pe medii de rezidență, ponderea femeilor este mai ridicată în mediul urban (51,6%) față de mediul rural, unde populația feminină reprezintă doar 49,7%. În funcție de vârstă, numărul femeilor îl depășește pe cel al bărbaților în intervalul 55 ani și peste, fapt cauzat de supramortalitatea masculină.

Figura 45 - Piramida vârstelor populației cu domiciliu a județului Maramureș, pe sexe, la nivelul anului 2021

Sursa: INS. Baza de date TEMPO Online

În funcție de structura pe vârste a populației, județul Maramureș este afectat de procesul de îmbătrânire demografică, în anul 2021 vârsta medie a populației cu domiciliu fiind de 41,3 ani, în creștere cu 2,9 ani în creștere față de anul 2011. Totuși, vârsta medie a populației

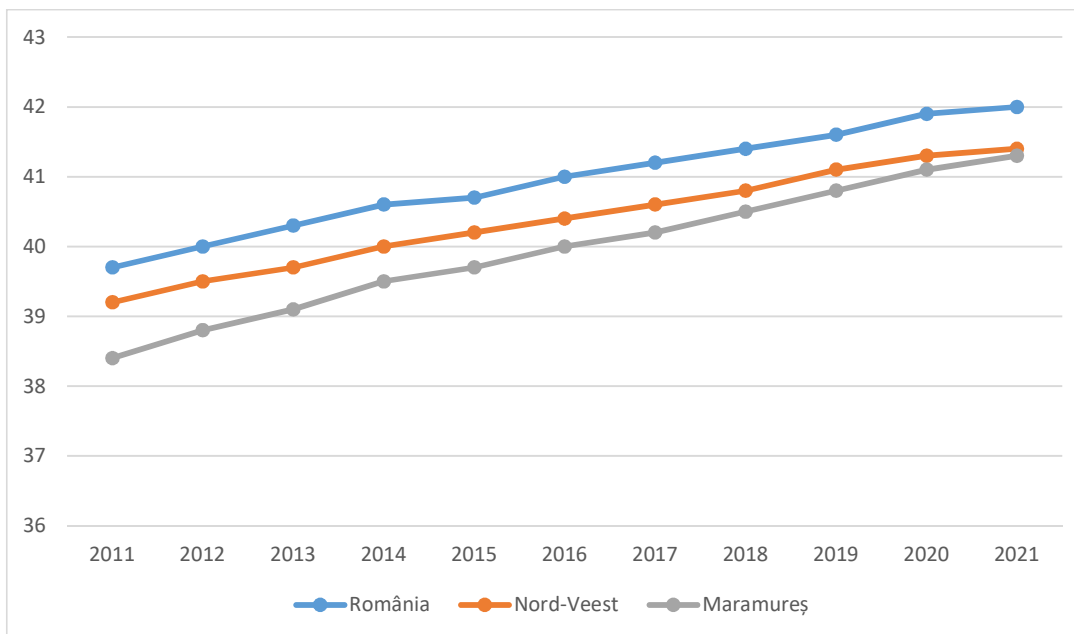
135 Idem.

județene înregistrează valori inferioare mediei naționale (42 ani) și regionale (41,4 ani). Forma piramidei vârstelor indică o îngustare continuă a acesteia, ceea ce corespunde scăderii dramatice a natalității după anul 1989, dar și o pondere ridicată a populației adulte, în vârstă de muncă (mai ales între 30 și 54 de ani), care corespunde generațiilor născute în perioada 1967-1989, când existau politici de încurajare a natalității, inclusiv prin interzicerea avorturilor. Astfel, excedentul de resurse de muncă în raport cu oportunitățile limitate de ocupare la nivel județean a dus la amplificarea fenomenului migrației interne și externe, în special după anul 1990, cu precădere în rândul acestor generații născute în anii 60-80.

La nivel județean, rata de dependență a populației după vârstă, calculată ca un raport între persoanele vârstnice (peste 65 de ani) și cele tinere (0-14 ani) era, în anul 2021, de 110,4%, față de 119,3% la nivel național și 110,8% la nivel regional. Astfel, numărul persoanelor tinere este inferior celor vârstnice, fenomen care se va agrava în următorii ani, pe fondul scăderii natalității, migrației populației tinere, a înaintării în vârstă a generațiilor numeroase născute în anii 50 și a creșterii speranței de viață. Pe termen mediu și lung, această situație va accentua deficitul de forță de muncă la nivel județean, în condițiile în care numărul tinerilor care vor atinge vârsta legală de muncă va fi mult mai redus decât al celor care ating vârsta de pensionare.¹³⁶

Județul Maramureș înregistrează o pondere a persoanelor de peste 65 de ani în totalul populației de 16,2%, valoare inferioară medie regională (16,7%) și națională (17,4%). Dacă în anii 90 și chiar 2000 Maramureșul se numără printre județele cu cea mai tânără populație din țară, tendința din ultimul deceniu a fost de aliniere la media regională.

Figura 46 - Vârsta medie a populației cu domiciliu la nivel național, regional și județean, în perioada 2011-2021

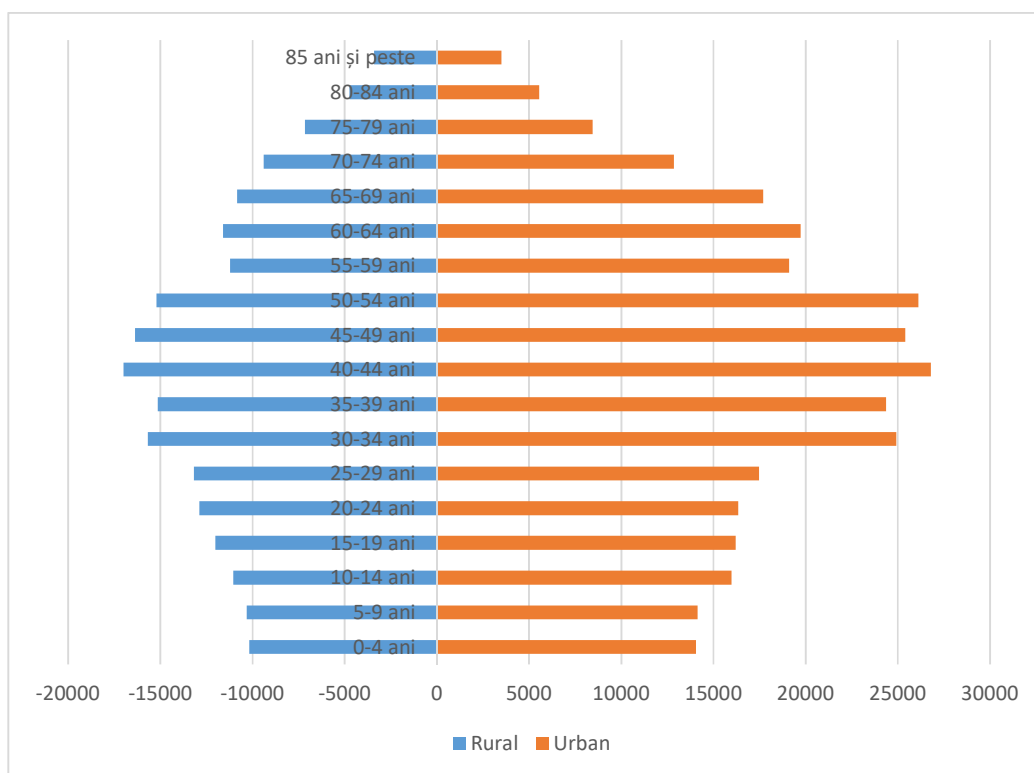
Sursa: INS. Baza de date TEMPO Online

136 INS. Baza de date TEMPO Online.

Analiza structurii populației pe vârste și medii de rezidență, indică faptul că procesul de îmbătrânire demografică este mult mai accentuat în mediul rural, unde ponderea persoanelor de peste 65 de ani este de 17,1%, față de 15,6% - pondere înregistrată în mediul urban. De asemenea, rata de dependență după vârstă ajungea în mediul rural la 112,7%, în timp ce în mediul urban era de 108,8%. Cele mai mari diferențe între mediile de rezidență sunt înregistrate la grupa de vârstă 30-64 de ani, ceea ce corespunde unei migrații dinspre mediul rural spre mediul urban, încă din perioada comunistă. Din alt punct de vedere, în mediul rural ponderea persoanelor care a trecut de vârsta de peste 70 de ani este mai ridicată decât în mediul urban.

Totuși, actuala structură a piramidei vârstelor în funcție de mediul de rezidență va duce în viitor la o accentuare a fenomenului de îmbătrânire demografică în special în mediul urban, pe fondul înaintării în vârstă a generației numeroase a persoanelor cu vârsta de 50-69 de ani în prezent. Totuși, față de alte județe din țară, Maramureșul are unele localități rurale cu un potențial semnificativ de regenerare a populației.

Figura 47 - Piramida vârstelor populației județului Maramureș, pe medii de rezidență, la nivelul anului 2021

Sursa: INS. Baza de date TEMPO Online

Continuând analiza demografică la nivel de unități administrativ-teritoriale, ies în evidență diferențele cu privire la gradul de îmbătrânire demografică, după cum urmează¹³⁷:

¹³⁷ Idem.

- Localități cu un grad de dependență demografică subunitar (numărul de vârstnici este mai mic decât cel al tinerilor) și cu perspective de creștere/stabilizare demografică: Seini, Remeți, Șomcuta Mare, Tăuții Măgherauș, Băița de Sub Codru, Sarășău, Cicârlău, Ulmeni, Bistra, Ieud, Arduș, Sălsig, Borșa, Coroieni, Satulung, Ruscova, Poienile de sub Munte, Coltău, Repedea. Dacă în cazul unor UAT-uri gradul mai scăzut de îmbătrânire a populației poate fi pus pe seama suburbanizării, adică a influxului de populație tânără dinspre orașul învecinat (de ex. Tăuții-Măgherauș), în alte contribuția principală o are rata mai ridicată a natalității. Această situație se întâlnește mai ales în localitățile cu o pondere ridicată a populației de etnie romă (Coltău, Șomcuta Mare, Coroieni, Ulmeni, Sălsig, Satulung) și ucraineană (Poienile de sub Munte, Repedea), cu o fertilitate peste medie.
- Localități confruntate cu declin demografic, cu risc de depopulare, ca urmare a procesului avansat de îmbătrânire demografică (grad de dependență de peste 150%, adică peste 1,5 vârstnici/tânăr): Poienile Izei, Vima Mică, Boiu Mare, Strâmtura, Cupșeni, Oarța de Jos, Bogdan Vodă, Asuaju de Sus, Desești, Rona de Jos, Săliștea de Sus, Vișeu de Jos, Valea Chioarului, Bicăz, Băiuț, Giulești, Dumbrăvița, Ariniș, Călinești, Gârdani, Săcel, Ocna Șugatag. O bună parte din localitățile mai sus enumerate sunt greu accesibile de pe rețeaua majoră de transport sau se află la distanțe mari față de centrele urbane polarizatoare, ceea ce oferă posibilități limitate de ocupare la nivel local și de practicare a navetismului, fapt ce a condus la un fenomen amplu de migrație a populației tinere, apte de muncă, încă din anii '50-60 ai secolului trecut.

În ceea ce privește structura etnică a populației, 82,9% dintre locuitorii județului s-au declarat, la recensământul din 2011, români, urmați de maghiari (7,2%), ucraineni (6,8%) și romi (2,7%). La acestea se adaugă alte minorități (0,4% din populație), nesemnificative însă din punct de vedere numeric (germani, italieni, evrei, turci, ruși-lipoveni, slovaci etc.). Pentru 5,7% dintre locuitorii județului etnia nu este cunoscută, aceștia nefiind găsiți la reședință de către recenzori. Prin raportare la situația de la nivel național și regional, putem afirma că județul Maramureș se remarcă printr-o diversitate etnică deosebită, specifică mai multor județe din zona Transilvaniei.¹³⁸

Față de recensămintele anterioare se constată o creștere a ponderii populației de etnie romă, de la 1,2% în 1992, la 1,7% în 2002, respectiv la 2,7% în prezent, atât pe fondul creșterii naturale, cât și a scăderii numărului de romi care anterior s-au declarat, din diferite motive, de etnie română sau maghiară. Chiar și în prezent, este foarte probabil ca numărul persoanelor de etnie romă să fie subestimat și ponderea acestora să fie de minim 5% din populația județului. Pe de altă parte, populația de etnie maghiară din județ s-a restrâns de la 10,2% în 1992, la 9,1% în 2002 și la 7,2% în 2011, pe fondul îmbătrânirii comunității, dar și a migrației interne și externe. O evoluție similară a avut și comunitatea germană, care și-a redus ponderea de la 0,6% la 0,2%, din aceleași motive. Ponderea populației de etnie ucraineană s-a menținut constantă (circa 7%), iar cea a populației de etnie română a crescut de la 81,1% în 1992, la 82,9% în 2011.¹³⁹

¹³⁸ SDD a județului Maramureș 2014-2020.

¹³⁹ Idem.

O mențiune specială merită făcută aici cu privire la comunitatea evreiască, care număra în perioada interbelică peste 40.000 de persoane (13% din populația totală a județului), concentrate mai ales în mediul urban (Sighetu-Marmației – 38,6% din populația totală, Vișeu de Sus – 31,6%, Borșa – 22%, Șomcuta Mare – 11,4%, Baia Mare – 11,1%, Seini – 11% etc.) și care numără astăzi sub 50 de membri. Dispariția acestei etnii este pusă pe seama fenomenului deportărilor din anii 40, urmată de un fenomen de emigrare în masă a supraviețuitorilor pogromului.

Comunitățile de ucraineni din județul Maramureș sunt relativ compacte, fiind concentrate într-un număr mic de comune din partea de nord a acestuia, unde reprezintă etnia majoritară: Repedea (97,3% din populația totală), Poienile de sub Munte (96,3%), Ruscova (92,9%), Bistra (87,2%), Rona de Sus (86,3%), Remeți (72%) și Bocicoiu Mare (53,7%). Populația de etnie maghiară este majoritară în doar două comune (Câmpulung la Tisa – 70,8% din populația totală și Coltău – 55,3%), dar deține ponderi de peste 10% din populația totală în mai multe localități urbane și rurale (Baia Mare, Sighetu-Marmației, Baia Sprie, Cavnic, Seini, Târgu Lăpuș, Tăuții-Măgherauș, Ariniș, Remetea Chioarului, Ulmeni și Băiuț - în ultimele două cu o pondere de peste 20%). Comunitatea germană este concentrată în proporție de 2/3 în orașul Vișeu de Sus, fiind cunoscuți ca "țipțeri", o adaptare în limba română a termenului german „zipser”, care vine de la Comitatul Zips, ținutul de proveniență al acestui grup. Mici comunități germane mai există și la Baia Mare, Sighetu-Marmației, Seini, Baia Sprie sau Borșa. În ceea ce privește comunitatea de romi, această este concentrată în câteva localități urbane și rurale, mai ales din zona de sud-vest a județului, precum Coltău (38,1% din populația totală), Ulmeni (22,4%), Satulung (20,4%), Coroieni (19,7%), Șomcuta Mare (14,5%), Sălsig (10,6%), Remetea Chioarului, Valea Chioarului, Copalnic-Mănăstur etc. Aceste comunități sunt cele mai expuse riscului de sărăcie și excluziune socială, manifestat mai ales în rândul persoanelor de etnie romă, pe diferite planuri (acces la educație, sănătate, ocupare etc.).¹⁴⁰

În ceea ce privește structura confesională, aceasta este mult mai diversă decât cea etnică. Cu toate acestea, la recensământul din 2011, 79,4% dintre locuitorii județului Maramureș s-au declarat ortodocși, 5,1% romano-catolici, 4,9% greco-catolici, 3,7% penticostali, 3,6% reformați, 1,3% martorii lui Iehova, 0,8% adventiști de ziua a 7-a, 0,5% bapțiști, 0,2% creștini după Evanghelie, 0,1% creștini de rit vechi etc., în timp ce pentru 5,7% dintre maramureșeni informația cu privire la confesiune nu a putut fi obținută. Populația de confesiune ortodoxă este majoritară în toate localitățile din județ, inclusiv în cele locuite preponderent de ucraineni, excepție făcând doar comunele Coltău și Câmpulung la Tisa, cu o populație majoritar maghiară. Minoritățile religioase din județ sunt concentrate la nivel teritorial după cum urmează¹⁴¹:

- romano-catolicii: Sighetu-Marmației, Baia Sprie, Cavnic, Tăuții-Măgherauș, Băiuț, Câmpulung la Tisa (peste 10% din populația totală, preponderent de etnie maghiară);
- greco-catolicii: Seini, Băsești, Călinești, Câmpulung la Tisa, Giulești, Ieud, Sărăsău, Șișești (peste 10% din total, preponderent de etnie română);

¹⁴⁰ Idem.

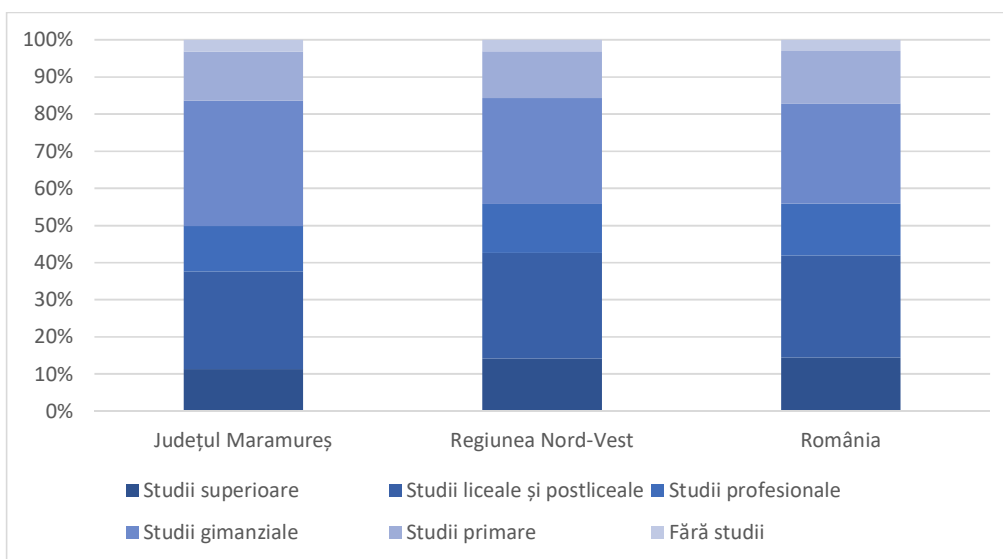
¹⁴¹ Idem.

- penticostalii: Ulmeni, Ariniș, Băița de sub Codru, Mireșu Mare, Oncești, Poienile de Sub Munte, Repedea, Ruscova, Sălsig (peste 10% din total, preponderent de etnie romă și ucraineană);
- reformatii: Seini, Târgu Lăpuș, Ulmeni, Câmpulung la Tisa, Coltău, Remetea Chioarului (peste 10% din total, preponderent de etnie maghiară);
- martorii lui Iehova: Rona de Sus;
- adventiștii: Leordina .

Din perspectiva nivelului de studii, populația județului Maramureș are un nivel de instruire redus în context național și chiar regional. Astfel, la recensământul din 2011, ponderea persoanelor cu studii superioare era de doar 11,3%, față de 14,4% la nivel național și 14,2% la nivelul regiunii Nord-Vest. Totuși, se remarcă faptul că 25,2% dintre locuitorii cu vârsta de 25-29 ani, 20,1% dintre cei de 30-34 de ani și 15,5% dintre cei de 35-39 de ani aveau studii universitare, ceea ce creează perspective favorabile pentru dezvoltarea economică a județului. Ponderea mai redusă a populației cu studii superioare în comparație cu alte județe din regiune (de ex. Cluj), poate fi pusă pe accesul mai dificil la servicii educaționale de nivel superior, oferta facultăților din județ fiind destul de restrânsă.¹⁴²

Pe de altă parte, 26,3% dintre locuitori aveau studii liceale și postliceale, procent mai scăzut decât cel înregistrat la nivel național (27,6%) și regional (28,4%). 41,2% dintre locuitori, mai ales cei vârstnici din mediul rural, absolviseră doar studii primare și gimnaziale, iar 1,4% dintre maramureșeni erau fără studii, ponderea acestora în rândul populației vârstnice și de etnie romă fiind și mai ridicată.

Figura 48 - Structura populației după nivelul de instruire, în anul 2011, la nivel județean, regional și național

Sursa: INS. Rezultatele definitive ale RGPL din 2011

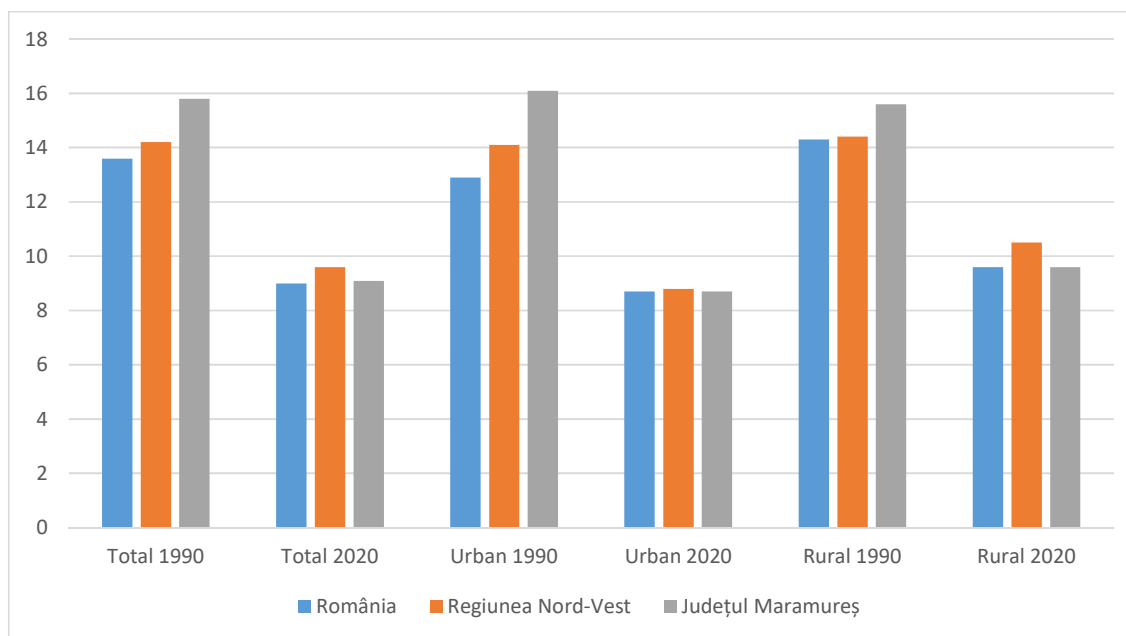
¹⁴² Idem.

Ponderea populației cu studii superioare depășea 10% doar în localitățile Baia Mare (23,6% din total), Sighetu Marmăției (13,3%), Târgu Lăpuș (11%) și Baia Sprie (10,5%), dar și în unele localități mai mici din Zona Metropolitană Baia Mare (Tăuții-Măgherauș, Groși, Recea) care au atras în ultimii ani populație din centrul urban polarizator, fiind antrenate în procesul de suburbanizare. De cealaltă parte, o pondere mai ridicată a persoanelor fără studii se înregistra în localitățile cu o pondere ridicată a populației de etnie romă sau cu o populație îmbătrânită: Coroieni (6,6% din total), Ardușat (5,4%), Poienile Izei (5,2%), Șieu (4,3%), Suciu de Sus (3,6%), Rona de Jos (3,5%) etc.¹⁴³

2.5.2. Mișcarea naturală a populației

Rata natalității pe care o înregistra județul Maramureș în perioada comunistă mult diferă față de valorile pe care le-a înregistrat începând cu anul 1990. Astfel, în anul 2020, rata natalității a ajuns la doar 9‰, aproape la jumătate față de anul 1990 (15,8‰). De asemenea, valoarea respectivă se plasa sub media națională (9,1‰) și regională (9,6‰). Această problemă reprezintă o amenințare la adresa dezvoltării județului, în contextul în care declinul natalității duce la accentuarea fenomenului de îmbătrânire demografică. Principalele cauze ale natalității reduse sunt: condițiile socio-economice precare pentru întemeierea unei familii, tendința de a amâna nașterea în favoarea dezvoltării personale, precum și migrația masivă a populației tinere. Pe medii de rezidență, în anul 2020, rata natalității a fost mai mare în mediul rural (9,6‰) decât în mediul urban (8,7‰).

Figura 49 - Evoluția ratei natalității, la nivel județean, regional și național, pe medii de rezidență, în perioada 1990-2020

Sursa: INS. Baza de date TEMPO Online

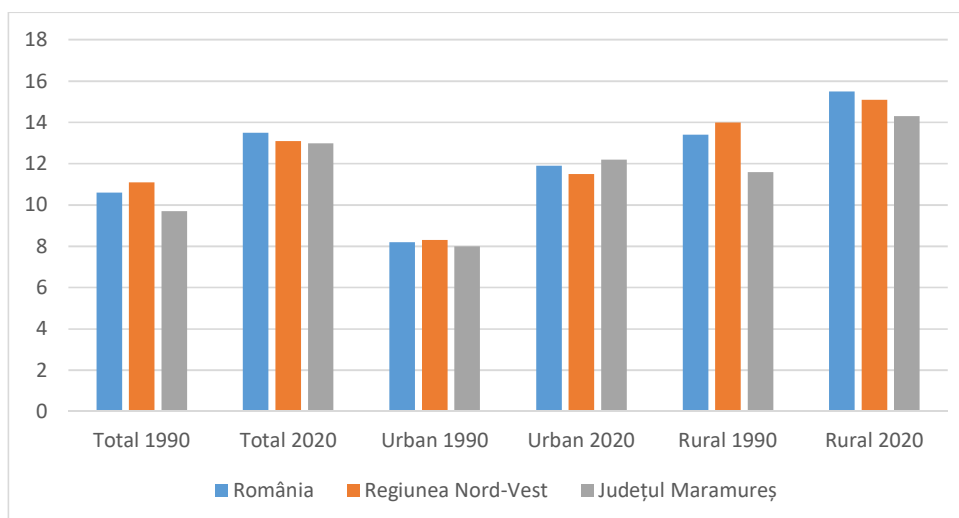
143 Idem.

De altfel, este important de menționat faptul că nu toți cei născuți ai căror mame au domiciliul în județul Maramureș locuiesc efectiv în județ, o parte dintre ei având reședința în altă țară sau alt județ. În altă ordine de idei, circa 600-800 de certificate de naștere din străinătate sunt transcrise anual de către autoritățile din județ, situație cauzată de numărul mare de familii tinere stabilite peste hotare.

Totuși, în județ, rata natalității variază de o localitate la alta, fiind influențată de diverși factori, precum: structura pe vârste, structura etnică și confesională, dar și de nivelul de dezvoltare socio-economică. Astfel, în intervalul 2014-2020, valori medii de peste 11‰ ale ratei natalității au fost înregistrate în localitățile: Coroieni, Coltău, Satulung, Repedea, Sălsig, Poienile de Sub Munte, Șomcuta Mare, Bistra, Ardușat, Ieud, Ulmeni și Băița de Sub Codru. O mare parte din aceste localități au o pondere ridicată a populației de etnie romă sau ucraineană, care înregistrează o rată a natalității mult mai mare. De partea cealaltă, valori foarte mici ale ratei natalității (sub 7,5‰) au fost înregistrate în localitățile: Poienile Izei, Boiu Mare, Strâmtura, Cupșeni, Groși, Vișeu de Jos, Rona de Jos, Valea Chioarului, Băiuț și Dumbrăvița. Acestea sunt, de regulă, amplasate în zone mai greu accesibile și la distanțe mai mari de principalele centre urbane, fiind afectate de îmbătrânire demografică.

Conform INS, în anul 2020, rata mortalității din județul Maramureș a fost de 13‰, valoare inferioară mediei regionale (13,1‰) și naționale (13,5‰). În dinamică, rata mortalității a crescut semnificativ față de anul 2011 (10‰) și față de anul 1990 (9,7‰).¹⁴⁴ Această creștere puternică a ratei mortalității din anul 2020 poate fi pusă pe seama pandemiei de COVID-19, care a afectat mulți vârstnici și bolnavi cronici și a pus o presiune imensă pe sistemul sanitar. Pe medii de rezidență, rata mortalității era mai ridicată în mediul rural (14,3‰) decât în mediul urban (12,2‰), fapt ce poate fi explicat de accesul mai dificil al persoanelor din mediul rural la servicii sanitare de calitate, dar și de ponderea mai ridicată a persoanelor vârstnice.

Figura 50 - Evoluția ratei mortalității, la nivel județean, regional și național, pe medii de rezidență, în perioada 1990-2020

Sursa: INS. Baza de date TEMPO Online

144 INS. Baza de date TEMPO Online.

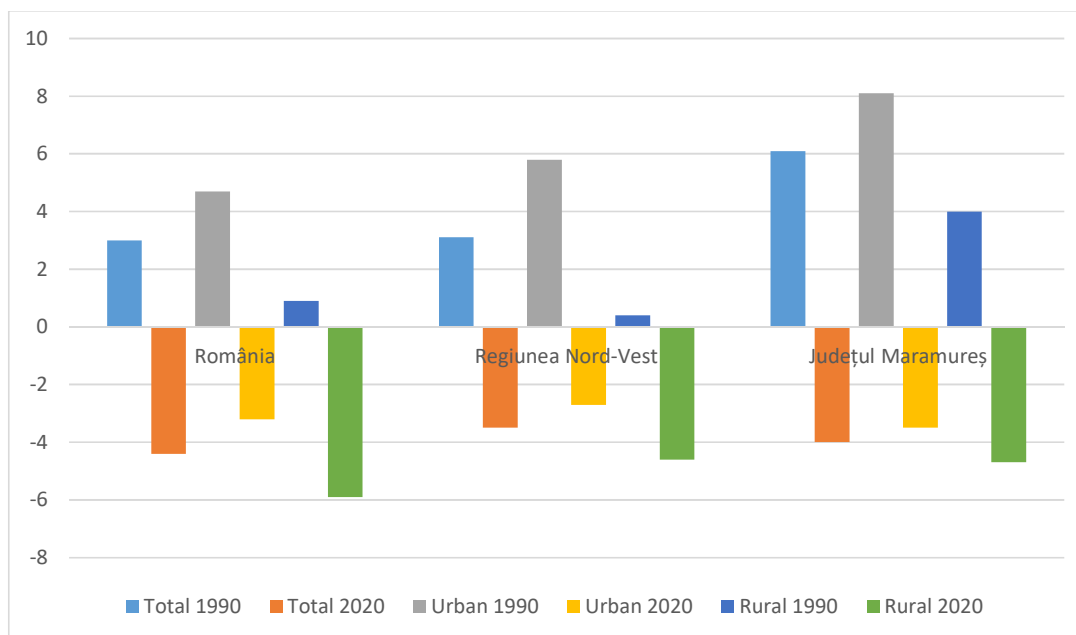
La nivelul unităților administrativ-teritoriale, valori medii reduse ale ratei mortalității (sub 10‰) au fost înregistrate, în intervalul 2014-2020, în localitățile: Repedea, Remeți, Coltău, Ruscova, Sărăsău, Poienile de sub Munte, Ieud, Borșa, Baia Mare. Acestea localități sunt caracterizate de o pondere scăzută a persoanelor vârstnice, cu precădere de peste 75 de ani. La polul opus, fenomenul mortalității depășește cu mult media județeană în comunele cu o pondere ridicată a populației de peste 65 de ani: Asuaju de Sus, Bicăz, Băsești, Oarța de Jos, Poienile Izei, Valea Chioarului, Vima Mică, Budești, Cupșeni, Strâmtura, Desești, Boiu Mare, Ariniș (peste 16‰). Aceste localități au fost grav afectate de fenomenul migrației populației tinere de-a lungul multor decenii.

Fenomenul mortalității infantile este descris de o curbă descendentă în perioada 1990-2020. Astfel, dacă în anul 1990, valoarea indicatorului ajungea la 28,2‰, în anul 2020 aceasta a coborât la 6,6‰. Această valoare era inferioară mediei regionale de 6,7‰, dar superioară celei naționale (5,5‰). Dacă e să ne raportăm la media UE (3,4‰ în 2018), există încă diferențe importante. Rata mortalității infantile varia și în funcție de mediul de rezidență, în mediul urban aceasta fiind de doar 4,8‰ în anul 2020, în timp ce în mediul rural atinge valoarea de 9‰. În perioada 2016-2020, localitățile care au înregistrat cele mai ridicate rate ale mortalității în rândul copiilor cu vârsta de sub 1 an (peste 15‰) au fost: Băiuț, Coroieni, Leordina, Sălsig, Desești, Bistra, Strâmtura, Giulești și Câmpulung la Tisa. Acest fapt este influențat de asistența medicală precară de care dispun gravidele și nou-născuții, precum și de condițiile socio-economice ale familiilor.

În perioada 2014-2020, în județ a fost înregistrat un număr de decese cu circa 7.000 mai mare decât al nașterilor, echivalentul a două comune de talie medie. Acesta a fost mai accentuat în mediul rural, care a fost responsabil pentru 66,1% din deficitul natural. De asemenea, în același interval de timp, atât în mediul urban cât și în mediul rural au fost înregistrate constant valori negative ale sporului natural. Această situație indică faptul că bilanțul natural negativ, alături de factorul migrațional, contribuie semnificativ la declinul demografic din județ.

Astfel, în anul 2020, rata sporului natural din județul Maramureș a fost de -4‰, peste media națională de -4,4‰, dar sub media regională de -3,5‰. În mediul urban, rata sporului natural era de -3,5‰, în timp ce în mediul rural de -4,7‰. Comparativ cu anul 1990, rata sporului natural a scăzut semnificativ, în perioada respectivă fiind înregistrate valori pozitive, de 6,1‰, care ajungeau în mediul urban chiar și la 8,1‰.

Figura 51 – Rata sporului natural la nivel național, regional și județean, în perioada 1990-2020

Sursa: INS. Baza de date TEMPO Online

În perioada 2014-2020, doar câteva localități au înregistrat un spor natural pozitiv, numărul nou-născuților depășind numărul decedaților: Poienile de sub Munte, Borșa, Repedea, Coltău, Satulung, Coroieni, Ruscova, Ieud, Sălsig, Remeți, Bistra. De partea cealaltă, un deficit natural foarte ridicat a fost înregistrat în comunele Asuaju de Sus, Băsești, Bicăz, Cupșeni, Oarța de Jos, Poienile Izei, Valea Chioarului, Vima Mică, care au pierdut anual 1% din populație doar pe cale naturală.

2.5.3. Mișcarea migratorie a populației

În lipsa unor date statistice oficiale cu privire la fenomenul migrației cu reședința efectivă (care nu implică modificarea adresei de domiciliu din cartea de identitate), este dificilă cuantificarea și crearea unei imagini exacte asupra acestui proces. Totuși, în baza estimărilor Institutului Național de Statistică, pot fi deduse anumite cifre cu privire la migrația din județul Maramureș. Astfel, în perioada 1992-2020, populația rezidentă a județului a scăzut cu 83.000 de persoane. În contextul în care în același interval de timp, deficitul natural a fost de doar 4.179 de persoane, reiese că circa 78.800 de persoane au părăsit de facto județul în ultimele aproape 3 decenii. În același interval de timp, populația cu domiciliu (care indică soldul oficial, cu operarea modificării de domiciliu în documentele de identitate), a scăzut cu doar 34.500 de persoane. Prin urmare, putem estima că un număr de peste 40.000 de persoane și-au schimbat reședința în alt județ sau în altă țară, fără operarea acestei modificări în documentele de identitate. Din alt punct de vedere, conform estimărilor INS, în anul 2020, diferența între populația cu domiciliu și cea rezidentă este de circa 62.600 de persoane. Deși

operăm cu estimări și diverse abordări statistice, faptul că peste 10% din populația totală a județului a migrat în ultimele două-trei decenii este un lucru absolut evident.

Dintre persoanele născute, de-a lungul timpului, în județul Maramureș și care locuiesc în alte județe ale țării, se remarcă la recensământul din 2011 ponderea ridicată a celor care au migrat către județul Timiș (18,3%), Arad (14,5%), Satu Mare (14%), Cluj (10,4%), București (5,3%), Sălaj (4,5%), Bihor (3,9%) și Hunedoara (3,6%). Totuși, în ultimii ani se remarcă o reorientare în preferința persoanelor care părăsesc județul Maramureș către zona municipiului Cluj-Napoca, care este atractiv ca destinație de studii superioare și ca ofertă de locuri de muncă, mai ales în domenii înalt-calificate. Astfel, pe lângă schimburile de populație interjudețene predictibile cu județele din regiune, locuitorii județului s-au îndreptat de-a lungul timpului și către centre urbane mai îndepărtate, precum Timișoara sau București.¹⁴⁵

În ceea ce privește fluxurile de populație care au imigrat către județul Maramureș de-a lungul anilor, cel mai numeroase erau cele dinspre județele Satu-Mare (27,9% din total), Sălaj (21,9%), Cluj (7,3%), Bistrița-Năsăud (3,9%), toate din regiunea Nord-Vest, dovedind că județul are o capacitate de polarizare redusă. Singurele județe cu care Maramureșul înregistrează în mod tradițional o balanță migratorie pozitivă sunt Sălaj și Satu Mare, municipiul Baia Mare polarizând zonele rurale de la periferia acestora (Țara Codrului, Țara Chioarului etc.). Totuși, aceste fluxuri sunt în scădere, pe fondul îmbătrânirii populației, a migrației externe, a capacității tot mai ridicate de polarizare a Clujului, așadar migrația internă nu va reprezenta o sursă de creștere a populației județului Maramureș nici pe viitor.¹⁴⁶

În ceea ce privește migrația intrajudețeană, aceasta antrenase până la recensământul din 2011 circa 46.000 de persoane (peste 9% din populația totală a județului). Fluxurile preponderente au fost rural-urban (39,1% din total), urban-urban (29,8%), urban-rural (16,1%) și rural-rural (15%). Prin urmare, aceasta s-a soldat cu un spor migratoriu pozitiv pentru orașe de peste 10.000 de persoane, în defavoarea ruralului. Până la începutul anilor 90, fluxurile migrației preponderente au fost cele rural-urban, aproape 20.000 de locuitori din satele județului migrând către orașe, cu precădere către municipiul Baia Mare, pe fondul procesului de industrializare și urbanizare forțată din perioada comunistă. După 1990, pe fondul declinului economic al orașelor din județ, dar și a presiunilor generate de piața imobiliară, de creșterea costului vieții și de aspectele de mediu, am asistat la o reorientare a fluxurilor de migrație dinspre orașe către localitățile rurale de proveniență (proces de remigrație) sau către cele din imediata apropiere a centrelor urbane, cu precădere a municipiului Baia Mare (proces de suburbanizare sau periurbanizare). Acestea au devenit atractive pentru locuitorii orașelor, dar și pentru relocarea unor companii, pe fondul disponibilității terenurilor pentru construcția de locuințe individuale, facilități de comerț, servicii și producție, la prețuri mult inferioare celor din mediul urban, beneficiind adesea și de condiții de mediu și peisagistice mai favorabile (nivel mai redus de poluare, proximitatea unor cursuri de apă, păduri etc.).¹⁴⁷

145 SDD a județului Maramureș 2014-2020.

146 Idem.

147 Idem.

Continuând raționamentul, în perioada 2014-2020, migrația internă calculată ca o diferență între numărul de stabiliri și plecări cu domiciliul a înregistrat la nivelul județului un sold negativ de circa aproape 5.300 de persoane. La nivel de UAT, orașul Tăuții-Măgherauș a înregistrat cel mai ridicat sold al migrației interne (+1.107 persoane), urmat de comunele Recea (+759), Groși (+612), Satulung (+366), Săcălășeni (+266), Cicârlău (+252), Fărcașa (+243), Coltău (+220), Dumbrăvița (+172), Ardusat (+142), Seini (+132) – toate pe fondul suburbanizării (transferului de populație dinspre Baia Mare). La o scară mult mai mică, același fenomen a avut loc și în comunele din proximitatea orașelor mai mici din județ, precum: Moisei (+148), Bocicoiu Mare (+118), Sărășău (+99), Câmpulung la Tisa (+93) etc. La polul opus, un deficit migratoriu intern accentuat au înregistrat municipiul Baia Mare (-5.886), urmat de Sighetu Marmăției (-947), Borșa (-789), Vișeu de Sus (-439), Târgu Lăpuș (-420), Poienile de Sub Munte (-393), Cavnic (-218), Repedea (-151), Bistra (-140), Ieud (-132), Strâmtura (-116) și Săcel (-101). În cazul orașelor, nivelul ridicat al migrației interne definitive este explicat de procesul de suburbanizare (în cazul municipiului Baia Mare) și de migrația urban mic-urban mare (fie că vorbim de fluxuri dinspre Baia Mare, Sighetu Marmăției, Borșa, Vișeu de Sus etc. către centrele universitare, mai ales Cluj-Napoca, fie că vorbim despre migrația dinspre orașele mici, precum Târgu Lăpuș către Baia Mare), mai ales în rândul absolvenților de studii liceale, postliceale și superioare. În cazul comunelor, migrația internă este intensă în localitățile rurale care au încă un stoc important de populație tânără pe fondul natalității mai ridicate, cum sunt cele din Maramureșul Istoric locuite de etnici ucraineni. În restul zonelor rurale din județ îmbătrânirea demografică a făcut ca resursele de populație tânără, cu apetit mai ridicat pentru mobilitate teritorială, să scadă simțitor.

În ceea ce privește fenomenul de migrație externă, recensământul din 2011 consemna doar un număr de 29.841 de persoane (5,2% din populația județului) plecate temporar în străinătate, care au putut fi recensate, dintre care 48,4% în Italia, 20,2% în Spania, 10,9% în Franța, 4,8% în Marea Britanie, 2,9% în Germania, 2,7% în Portugalia, 2,4% în Austria, 2% în Belgia ș.a.m.d. Dintre acestea, 55,1% erau bărbați, iar 44,9% femei. Cele mai multe persoane plecate temporar aveau vârsta cuprinsă între 25-34 ani (32,6%) și 35-44 ani (23,1%). De asemenea, 50,1% dintre aceștia locuiau în urban, iar 49,9% în rural. În ceea ce privește localitatea de proveniență a persoanelor plecate temporar în străinătate, se remarcă cu cele mai mari valori Borșa (22,2% din totalul migranților), Baia Mare (8,3%), Moisei (3,6%), Sighetu Marmăției (3,2%), Seini (2,9%), Vișeu de Sus (2,8%), Repedea (2,7%), Săliște de Sus (2,7%), Ieud (2,6%), Poienile de Sub Munte, Fărcașa, Vișeu de Jos, Rozavlea, Remetei, Leordina, Dragomirești, Baia Sprie, Ulmeni, Cupșeni, Bistra, Cavnic etc. Se observă că fenomenul este mai intens în zona Maramureșului Istoric, unde exista un rezervor important de forță de muncă (rata ridicată a natalității în perioada comunistă), cu perspective foarte limitate de ocupare la nivel local sau de practicare a navetismului pe distanțe rezonabile. În schimb, localitățile din zonele urbane funcționale ale municipiului Baia Mare înregistrau, cu câteva excepții, rate mai scăzute ale migrației externe temporare, având alternative de practicare a navetismului sau chiar de ocupare la unitățile economice instalate în respectivele comunități (de ex. Tăuții-Măgherauș) după 1990.¹⁴⁸

148 SDD a județului Maramureș 2014-2020.

La acestea se adaugă 13.579 de persoane plecate în străinătate pentru o perioadă mai îndelungată (2,3% din populația județului), dintre care 52% bărbați și 48% femei, 63,1% provenind din mediul urban și 36,9% din rural. Localitățile cu cel mai mare număr de persoane plecate pe termen lung în străinătate erau Baia Mare (34,4% din totalul migranților), Sighetu-Marmației (11,2%), Rona de Sus (4,5%), Târgu Lăpuș (4,4%), Bocicoiu Mare (4,3%), Baia Sprie (3,5%), Cicârlău (3,1%), Vișeu de Sus (2,9%), Tăuții-Măgherauș (2,7%) etc. Se poate observa cu ușurință faptul că migrația pe termen lung a antrenat persoane cu un nivel de calificare mai ridicat, provenind preponderent din cele două municipii, în timp ce migrația temporară era mai intensă în zonele rurale și în orașele mai mici, unde nivelul de calificare era mai redus.

Prin urmare, circa 7,5% din populația recenzată a județului era implicată în procesul de migrație, procent mai mare decât cel înregistrat la nivel regional (6,6%) și național (5,5%). Totuși, trebuie menționat faptul că, în realitate, numărul emigranților ar putea fi mult mai mare decât cel identificat la recensământ, dată fiind diferența de peste 56.000 de persoane dintre populația rezidentă estimată și cea cu domiciliul în județ. În plus, multe persoane nu au putut fi contactate de recenzori întrucât nimeni din familie nu mai era la domiciliul din cartea de identitate pentru a da informații despre acestea. Per ansamblu, cumulând migranții pe termen scurt și lung, cele mai afectate localități de acest fenomen erau, la momentul ultimului recensământ, orașele Borșa, Dragomirești, Săliștea de Sus, Seini, respectiv comunele Bistra, Bocicoiu Mare, Cernești, Cicârlău, Cupșeni, Fărcașa, Gârdani, Groșii Țibleșului, Ieud, Leordina, Moisei, Petrova, Remeți, Repedea, Rona de Jos, Rona de Sus, Rozavlea, Săcel, Sărășău, Șișești, Suciu de Sus și Vișeu de Sus (toate cu peste 20% din populația cu domiciliul plecată în străinătate).¹⁴⁹

2.5.4. Prognoza populației

În anul 2017, Institutul Național de Statistică a elaborat un studiu¹⁵⁰ cu privire la proiecțiile demografice ale României. În funcție de diverși factori, au fost lansate 5 scenarii de proiectare:

- *Varianta constantă* se bazează pe ipoteza că până în anul 2060 se vor păstra constante valorile principalelor fenomene demografice.
- *Variantele optimistă și pesimistă* marchează limita superioară și cea inferioară a zonei în care proiectările au cea mai mare probabilitate de realizare.
- *Varianta medie* ia în calcul valorile medii ale principalelor fenomene demografice înregistrate în perioada 2012-2015.
- *Varianta intermediară* reprezintă varianta în care rata fertilității în profil județean ar urma să înregistreze, în anul 2030, valori cuprinse între 1,40 și 2,61 copii la o femeie de vârstă fertilă și în anul 2060 valori cuprinse între 1,70 și 2,83 copii la o femeie de vârstă fertilă.

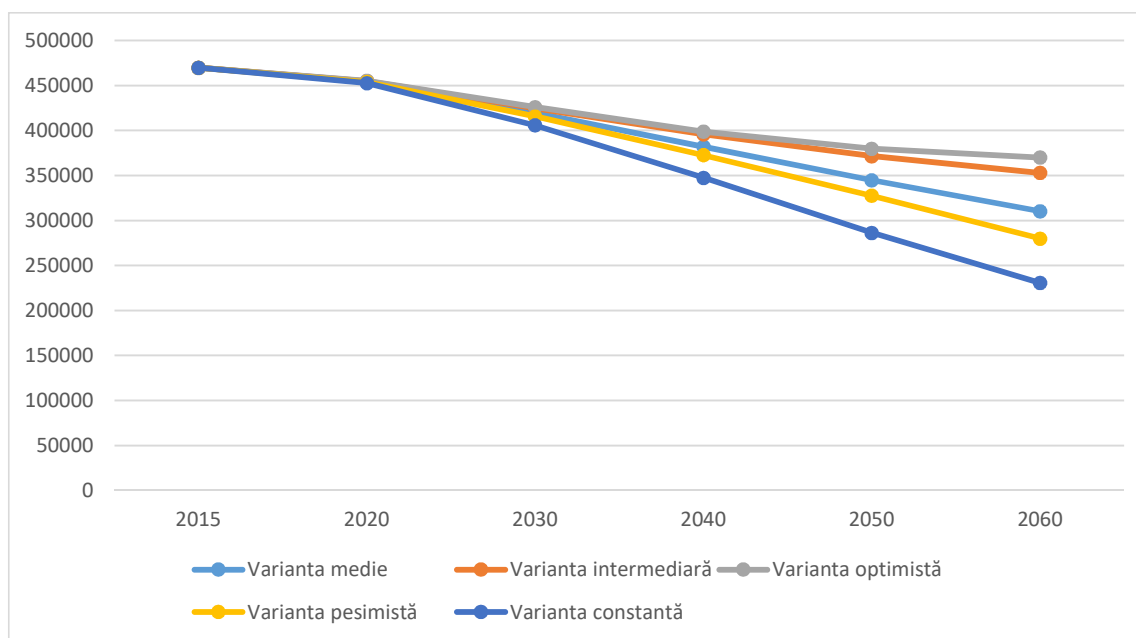
¹⁴⁹ Idem.

¹⁵⁰https://insse.ro/cms/sites/default/files/field/publicatii/proiectarea_populatiei_romaniei_in_profil_teritorial_la_orizontul_2060.pdf.

Astfel, în urma realizării studiului, până în anul 2060, județul Maramureș va înregistra o scădere semnificativă a populației în cazul oricărei variante selectate, după cum urmează:

- În cazul variantei constante – populația rezidentă a județului Maramureș va scădea cu 50,9%;
- În cazul variantei medii – cu 33,9%;
- În cazul variantei intermediare – cu 24,9%;
- În cazul variantei optimiste – 21,2%;
- În cazul variantei pesimiste – 40,4%.

Figura 52 - Proiecțiile demografice ale INS cu privire la populația rezidentă a județului Maramureș

Sursa: INS. Studiul „Proiectarea populației României în profil teritorial la orizontul anului 2060”

2.6. Sănătate și servicii sociale

2.6.1. Sănătate

Rețeaua de unități medicale din județul Maramureș este diversificată și relativ extinsă, cuprinzând numeroase unități din sectorul public și privat, care oferă de la servicii de asistență primară, până la tratamente specializate, complexe.

Conform INS, în anul 2020, rețeaua sanitară din județ era compusă din următoarele unități:

Tabel 1 – Rețeaua de unități sanitare, pe categorii de unități și forma de proprietate, în județul Maramureș, în anul 2020

Tip de unitate medicală	Total unități	- din care publice	- din care private	Dinamica față de anul 2014
Spitale	13	8	5	+2
Ambulatorii de specialitate	3	1	2	0
Ambulatorii integrate spitalelor	9	8	1	-1
Centre de sănătate	1	1	0	0
Dispensare medicale	5	5	0	0
Centre de sănătate mintală	2	2	0	0
Centre de diagnostic și tratament	0	0	0	-1
Centre medicale de specialitate	1	1	0	-3
Centre medicale de specialitate cu paturi de spital	3	0	3	+3
Puncte de lucru ale centrelor de dializa	3	0	3	+3
Cabinete medicale de medicină generală	12	1	11	0
Cabinete medicale școlare	17	17	0	0
Cabinete medicale studențești	1	1	0	0
Cabinete medicale de familie	244	0	244	-26
Cabinete stomatologice	369	1	368	+43
Cabinete stomatologice școlare	2	2	0	0
Societăți stomatologice civile medicale	1	0	1	0
Cabinete medicale de specialitate	250	0	250	+1
Societăți civile medicale de specialitate	3	0	3	0
Farmacii	210	8	202	+13

Puncte farmaceutice	14	1	13	-7
Depozite farmaceutice	1	0	1	0
Laboratoare medicale	86	52	34	+12
Laboratoare de tehnică dentară	82	0	82	+5
Centre de transfuzie sanguină	1	1	0	0
Alte tipuri de cabinete medicale	4	4	0	-2

Sursa: INS. Baza de date TEMPO Online

În perioada 2014-2020, infrastructura medicală din județul Maramureș a fost caracterizată de o dezvoltare accentuată a sectorului privat, materializată în creșterea numărului de spitale și centre medicale cu paturi, centre de dializă, cabinete stomatologice, farmacii, laboratoare medicale și laboratoare de tehnică dentară. În pofida acestei dezvoltări, sectorul public continuă să reunească cele mai importante unități medico-sanitare din județ, precum spitalele, serviciile medicale de urgență, de sănătate mintală, de medicină legală, transfuzia sanguină, precum și anumite specialități care nu sunt încă oferite de unități private etc.

Distribuția unităților sanitare în teritoriu era, la nivelul anului 2020, neuniformă, existând discrepanțe atât între mediul urban și rural, cât și între municipiul Baia Mare, care pune la dispoziție o ofertă diversificată și complexă de unități medicale, și orașele mai mici. Astfel, în mediul rural, precum și în orașele mai mici din județ (Seini, Șomcuta Mare, Săliștea de Sus, Dragomirești, Ulmeni, Tăuții-Măgherauș) sunt oferite doar servicii medicale de bază, ceea ce presupune de regulă funcționarea unor cabinete de medicină de familie și farmacii/puncte farmaceutice, la care se mai adaugă, eventual, puncte sanitare în unele localități/sate componente, cabinete stomatologice, asistent medical comunitar / mediator sanitar. De la acest model, excepție face doar orașul Dragomirești, unde funcționează o unitate medico-socială cu paturi, comuna Poienile de sub Munte, care dispune de o secție exterioară a Spitalului Orășenesc din Vișeu de Sus și de un laborator privat de analize medicale, comuna Ocna Șugatag, unde funcționează tot un laborator de analize, comuna Suciul de Sus unde există un cabinet de medicină de specialitate și comuna Giulești - unde funcționează un laborator de tehnică dentară.

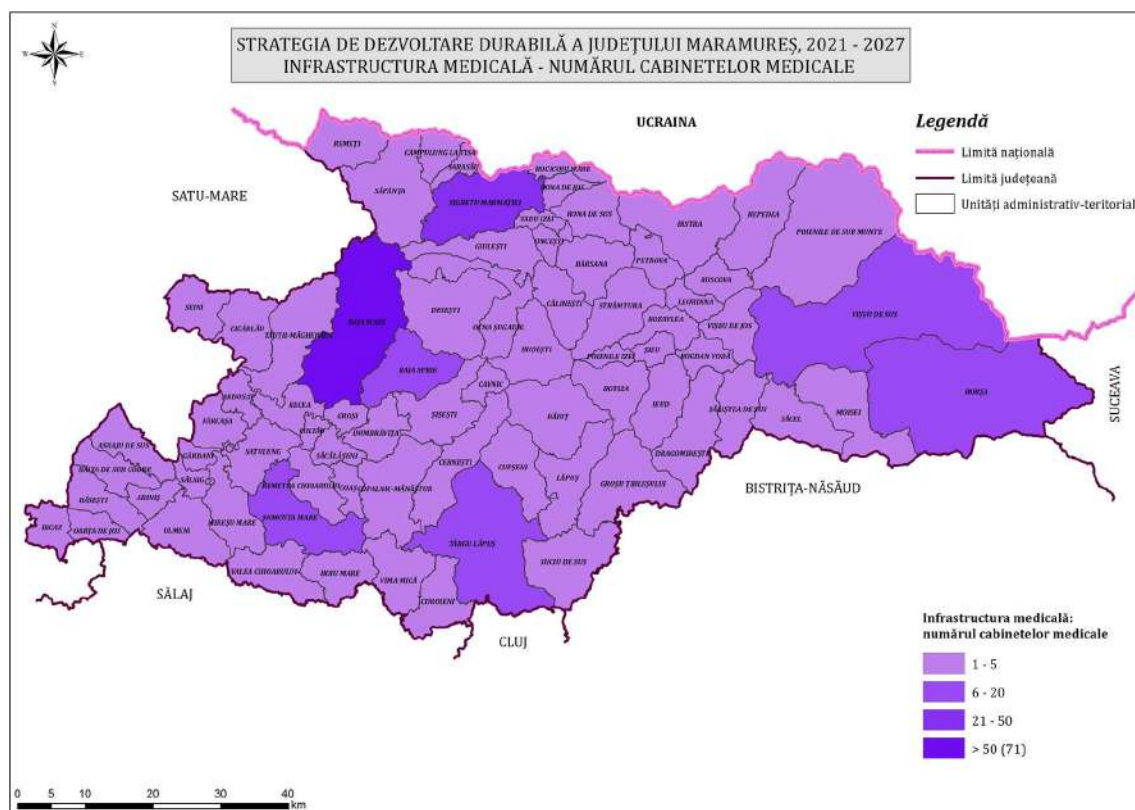
Cabinete medicale de familie funcționau în anul 2020 în doar 69 din cele 76 unități administrativ-teritoriale din județ, în timp ce populația din comunele Poienile Izei, Oncești, Gârdani, Coaș, Coltău, Băiuț, Săpânța, unde pacienții sunt arondați la medici de familie din alte localități, în principal din comunele de care au aparținut anterior reorganizării administrative. Cabinete stomatologice există în fiecare oraș din județ, în timp ce în mediul rural acestea funcționează în doar 34 de comune, existând un șir de localități cu o populație relativ numeroasă, dar care nu dispun de cabinet stomatologic, precum: Bârsana, Bocicoiu Mare, Călinești, Cupșeni, Repedea, Rona de Sus, Ruscova etc.¹⁵¹

151 INS. Baza de date TEMPO Online.

Analizând infrastructura medicală din județ, este important de menționat investițiile construire sau modernizare a unităților medicale, în special a celor din mediul rural. Astfel, cu fonduri de la bugetul de stat (PNDL) au fost contractate sau se află în derulare următoarele proiecte:

- Înființare dispensar în localitatea Văleni, comuna Călinești,
- Reabilitare și modernizare dispensar în localitatea Remetea Chioarului, comuna Remetea Chioarului
- Modernizare dispensar în satul Bogdan Vodă, comuna Bogdan Vodă
- Reabilitare și modernizare în vederea creșterii eficienței energetice a imobilului Dispensar Uman Săcălășeni
- Reabilitare Dispensar Uman, în comuna Săcel
- Reabilitare Dispensar Uman, comuna Bârsana
- Reabilitare Dispensar Uman, comuna Bocicioiu Mare
- Modernizare și extindere dispensar uman în comuna Dumbrăvița
- Reabilitare, modernizare și extindere dispensar uman în comuna Fărcășa
- Reabilitare dispensar uman - comuna Săpânța
- Modernizare și extindere dispensar uman în comuna Șișești
- Construire centru medical în comuna Coroieni
- Reabilitare și modernizare cabinete medicale ambulatorii în comuna Budești
- Reabilitare și modernizare centru de sănătate Petrova
- Reabilitare centru medical de permanență Ruscova

Figura 53 - Cabinete medicale de familie din județul Maramureș, în anul 2020

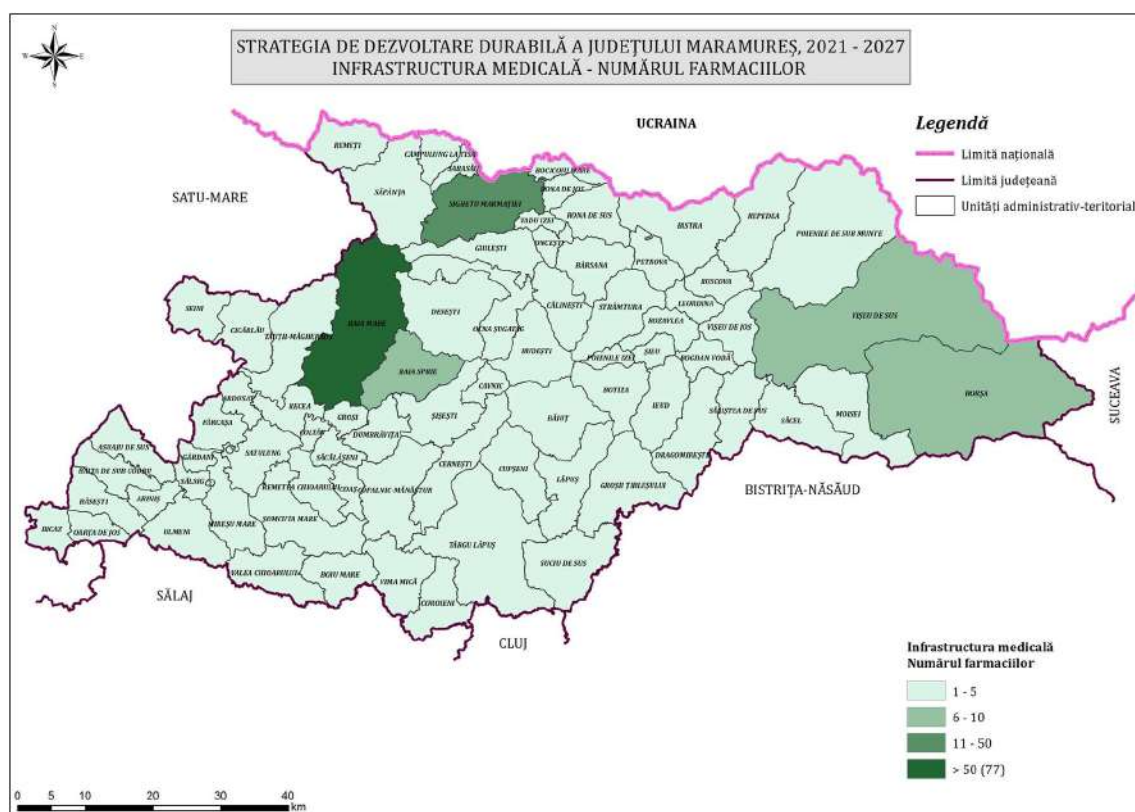

Sursa: Planșă proprie elaborată pe baza datelor furnizate de INS, Baza de date TEMPO Online

De asemenea, farmacii există în majoritate comunelor din județ, excepție făcând Asuaju de Sus, Băiuț, Boiu Mare, Coaș, Cupșeni, Groși, Poienile Izei, Oarța de Jos, Sarasau, Valea Chioarului și Vima Mică.¹⁵²

¹⁵² Idem.

Figura 54 - Farmaciile din județul Maramureș, în anul 2020

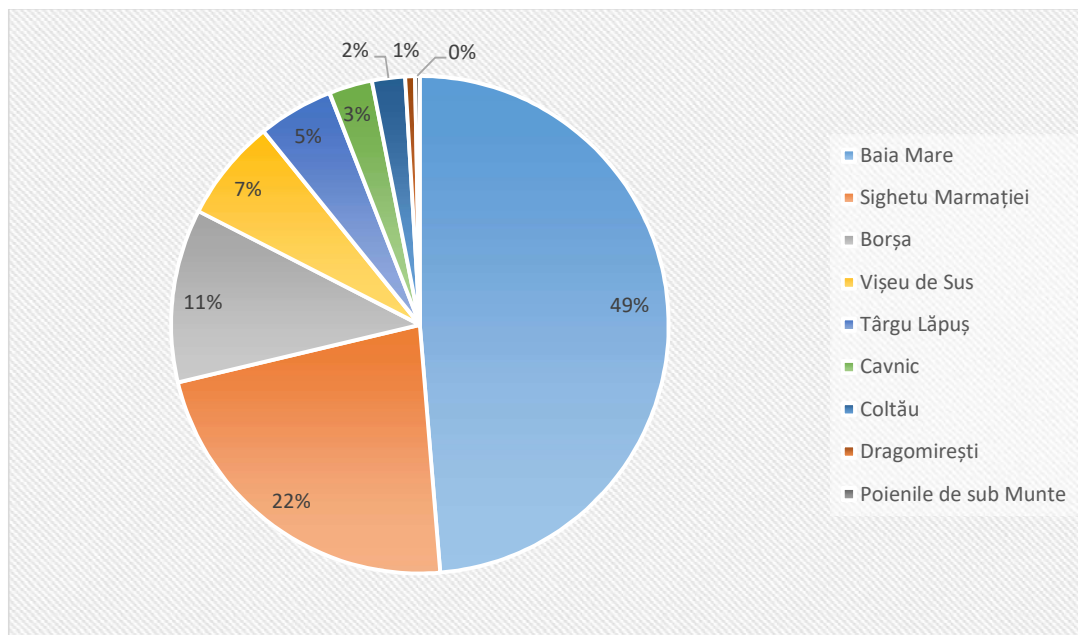
Sursa: Planșă proprie elaborată pe baza datelor furnizate de INS. Baza de date TEMPO Online

Cu fonduri PNDR 2014-2020, s-au realizat investiții în infrastructura sanitară publică și privată din comunele: Fărcașa, Mireșu Mare, Gârdani, Tăuții-Măgherauș, Cupșeni, Bârsana, Oncești etc.

Conform INS, în anul 2020, numărul de paturi de spital era de 3.196, cu 394 (+14,1%) de paturi mai multe față de anul 2014. Dintre acestea, 2.911 (91,1%) sunt în sistem public, iar 285 (8,9%) în sistem privat.¹⁵³ Cele mai multe paturi se află în secțiile de obstetrică-ginecologie (199 de paturi), pediatrie (156 de paturi), în puncte de lucru ale centrelor de dializă (66 de paturi) și în centre medicale de specialitate cu paturi de spital (34 paturi). Din punct de vedere al numărului de paturi la 1.000 de locuitori cu, cu o valoare de 6,2, județul Maramureș se plasează sub media regională (7,4) și națională (6,9). Astfel, restructurările din sistemul medical românesc din ultimii ani se resimte mai accentuat în județul Maramureș, comparativ cu centrele medicale universitare din regiune, precum Cluj-Napoca.

153 Idem.

Figura 55 - Numărul de paturi din unitățile medicale din județul Maramureș, pe localități, în anul 2020

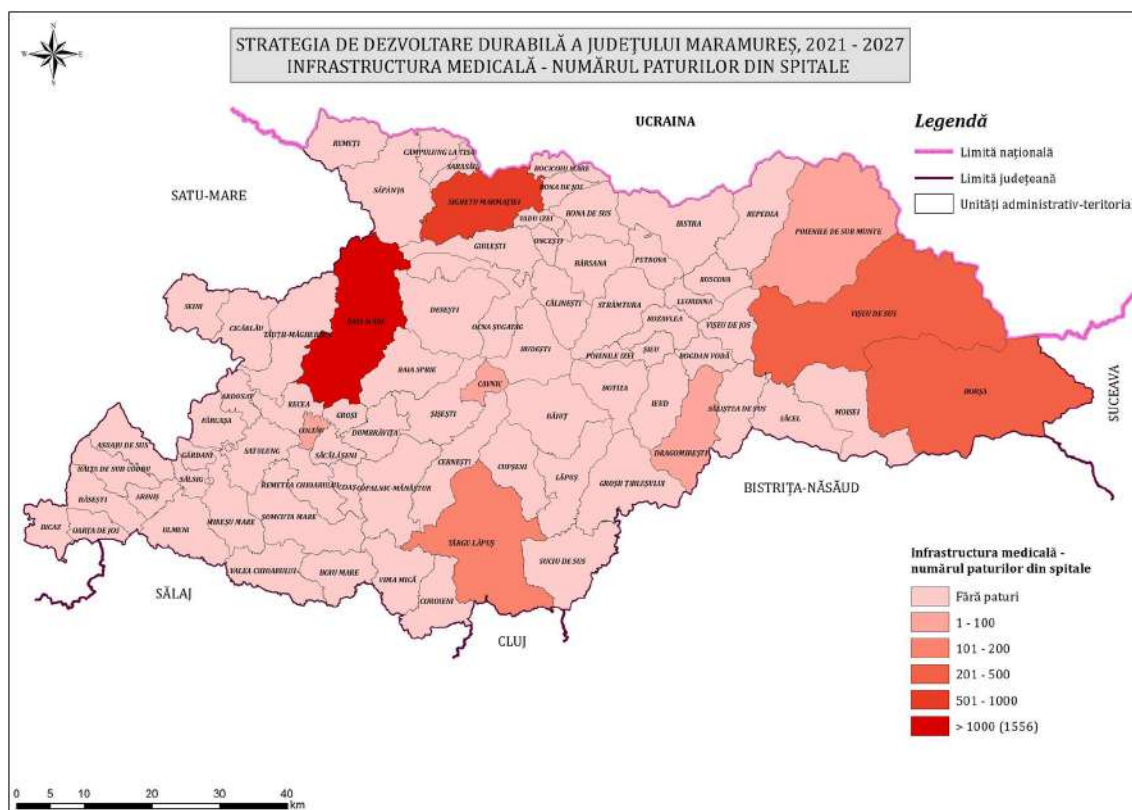

Sursa: INS. Baza de date TEMPO Online

Ca și în cazul unităților medicale, distribuția paturilor în județ este neuniformă, cu o puternică concentrare a unui număr mare de paturi în orașul Baia Mare (49% - 1556 de paturi), Sighetu Marmației (22% - 722 de paturi) și Borșa (11% - 360 de paturi) - unde funcționează un spital de recuperare ce deservește pacienți din mai multe județe. Față de anul 2014, se înregistrează o creștere a numărului de paturi în majoritate localităților cu astfel de infrastructură, cu excepția municipiului Sighetu Marmației, unde numărul de paturi a scăzut cu 6 unități. De asemenea, față de anul 2014, au fost amenajate paturi în unitățile medicale din Coltău și Dragomirești.¹⁵⁴

¹⁵⁴ Idem.

Figura 56 - Unitățile spitalicești din județul Maramureș, în anul 2020

Sursa: Planșă proprie elaborată pe baza datelor furnizate de INS, Baza de date TEMPO Online

Cele mai importante unități spitalicești din județul Maramureș, sunt:

- 1) **Spitalul Județean de Urgență "Dr. Constantin Opreș" Baia Mare** – este cea mai complexă unitate sanitară a județului Maramureș, asigurând asistența medicală de specialitate pentru peste 100.000 de locuitori din municipiul Baia Mare, respectiv peste 500.000 de locuitori ai județului.¹⁵⁵ În anul 2021, Autoritatea Națională de Management al Calității în Sănătate a apreciat instituția ca fiind spital etalon în ceea ce privește practica medicală. Spitalul are în structură un număr de 920 de paturi spitalizare continuă și 70 de paturi spitalizare de zi. În cadrul structurii spitalului funcționează 23 de secții (interne, endocrinologie, medicina muncii, diabet, cardiologie, reumatologie, neurologie, ortopedie și traumatologie, chirurgie și ortopedie pediatrică, chirurgie generală, neurochirurgie, urologie, ORL, oftalmologie, chirurgie plastică, pediatrie, obstetrică-ginecologie, neonatologie, oncologie medicală, nefrologie, chirurgie vasculară, hematologie, pneumologie) și 17 compartimente: gastroenterologie, unitatea de supraveghere și terapie avansată coronariană, recuperare BFT, unitatea de accidente vasculare cerebrale, ortopedie pediatrică, chirurgie toracică, chirurgie maxilo-facială, arși,

¹⁵⁵ <https://www.spitalbjm.ro/index.php/despre-noi>.

gastroenterologie pediatrică, neuropsihiatrie pediatrică, diabet copii, recuperare pediatrică, gineco-oncologie, ATI nou-născuți, prematuri, radioterapie, TBC. Pe lângă secțiile și compartimentele respective, în cadrul SJU funcționează Unitatea de Primiri Urgențe – SMURD, inclusiv Cabinet de Medicină Dentară de Urgență, , Ambulatoriul Integrat de Specialitate - care acoperă toate specialitățile medicale cu aproape 100 de medici și psihologi, farmacie, laboratoare de analize medicale, radiologie și imagistică medicală, radioterapie, recuperare-medicină fizică-balneologie, explorări funcționale, laborator angiografie, angiografie și cateterism cardiac, Serviciul Județean de Medicină Legală, Centrul de Planificare Familială, Centrul de Sănătate Mintală Copii, Blocul Operator, Serviciul Anatomie Patologică, Centrul Județean de Diabet Zaharat-Nutriție-Boli Metabolice, Centrul de Hemodializă etc.¹⁵⁶ În anul 2020, spitalul a înregistrat peste 28.200 de internări în regim de spitalizare continuă (cu 9.100 mai puține decât în anul 2014, inclusiv pe fondul restricțiilor impuse de pandemie), cele mai multe la secțiile de obstetrică-ginecologie, chirurgie generală, interne, neonatologie și oncologie medicală, 17.200 de spitalizări de zi (+5%), 397.600 de consultații și tratamente în ambulatoriu (-16%) și 134.200 în UPU (-25%). Față de anii anteriori, în anul 2020 a scăzut semnificativ numărul pacienților internați/externați la nivelul secțiilor Pediatrie, ORL, Endocrinologie, Medicina Muncii, Diabet, Reumatologie, Neurologie, ORL etc., restricțiile asociate pandemiei fiind în mod evident motivul principal. Numărul total de angajați a fost în anul 2020 de 1851, dintre care 325 cu studii superioare: medici, farmaciști, biologi, chimiști, psihologi, în creștere cu 15% față de anul 2014. Personalul sanitar mediu a crescut cu 10%, la 1043, iar cel auxiliar cu sub 3%, la 483. În perioada 2014-2020, la nivelul Spitalului s-au realizat numeroase investiții pentru reabilitare, modernizare și dotare, din diferite surse de finanțare, cele mai importante dintre acestea fiind reparațiile capitale la Blocul Alimentar, amenajarea sălilor de chirurgie cardiovasculară și toracică de la Blocul Operator, extinderea și modernizarea Laboratorului de radioterapie, achiziționarea de incubatoare hibride pentru transport intraspitalicesc, sistem litotritie laser, sistem circulație extracorporeală, aparate Rx mobile, ventilatoare mecanice, trusă endoscopie digestivă, computere tomograf, mamograf digital, CT simulator, accelerator liniar etc. În toamna anului 2021, prin Programul Operațional Infrastructura Mare, spitalul a obținut finanțare de peste 14 mil. Lei, pentru realizarea și echiparea unui spital modular. Acesta va fi realizat în cadrul parteneriatului dintre Consiliul Județean Maramureș și Spitalul Județean de Urgență "Dr. Constantin Opreș", și va fi dotat cu echipamente evaluate la 4,8 milioane de lei, respectiv: 20 paturi spitalizare, 14 sisteme livrare a oxigenului cu umidificator, 14 seringi automate, 4 paturi speciale ATI, 5 aparate ventilație mecanică, un electrocardiograf, 2 defibrilatoare, 2 cărucioare de resuscitare, un ecograf portabil multidisciplinar, un echipament radiologic mobil și un computer tomograf. Rolul acestui spital modular este de a prelua pacienții diagnosticați cu SARS CoV-2, iar în timp va fi transformat în suport pentru Unitatea Primire Urgențe. Un alt proiect important realizat în parteneriat cu Consiliul Județean este *"Consolidarea capacității de gestionare a crizei sanitare COVID-19 prin dotarea Spitalului Județean de Urgență «Dr. Constantin Opreș», Baia Mare"*, care prevede eficientizarea calității actului medical, scăderea timpului de diagnosticare și

156 Idem.

tratament, precum și îmbunătățirea serviciilor de asistență medicală prin dotarea cu echipamente și aparatură medicală necesare pentru tratamentul pacienților infectați cu COVID-19 (în număr de 900 în anul 2020). Nevoile imediate de investiții vizează reconfigurarea și igienizarea spațiilor dedicate spitalizării de zi, reparațiile capitale la acoperiș, modernizarea sistemului informatic și dotarea cu aparatură de înaltă performanță, iar cele pe termen mediu construirea unui corp de clădire nou pentru Blocul Operator, reparațiile capitale la Policlinica II și Cabinetul de Medicină Sportivă.

2) Spitalul de Boli Infecțioase și Psihiatrie Baia Mare – este o unitate medicală specializată din subordinea Consiliului Județean Maramureș, care are în structura sa 135 de paturi pentru spitalizare continuă și 15 paturi pentru spitalizare de zi. Spitalul dispune de 3 secții (boli infecțioase, dermatovenerologie, psihiatrie), cu compartimente de boli infecțioase copii și HIV-SIDA, la care se adaugă un centru de sănătate mintală (staționar de zi), farmacie, 2 laboratoare, un cabinet de asistență socială și un ambulatoriu integrat spitalului cu cabinete în specialitățile psihiatrie și dermatovenerologie. În total, în anul 2020 spitalul a înregistrat un număr de 20.200 de consultații și 15.100 de tratamente în ambulatoriu (-40%, respectiv +12% față de anul 2014), 17.300 de consultații și 7.100 de tratamente în camera de gardă (+54% / -8%) și 4.300 de pacienți externați (-22%). În altă ordine de idei, în contextul pandemiei de COVID-19, începând cu luna aprilie 2020, a fost modificată structura funcțională a unității, secției boli infecțioase fiindu-i alocate 135 de paturi pentru pacienții suspecti sau infectați cu COVID-19, context în care peste 73% dintre pacienții tratați au fost pe secția de boli infecțioase adulți, în timp ce restul secțiilor (mai ales cea de psihiatrie) au înregistrat scăderi ale internărilor. În acest context, Consiliul Județean Maramureș a alocat circa 3 mil. lei pentru amenajarea unei secții ATI în cadrul spitalului, care are un număr de șase paturi de terapie intensivă și este dotată cu toată aparatura de înaltă performanță necesară funcționării. Personalul dispunea în anul 2020 de peste 200 de posturi, ocupate în proporție de peste 94%, dintre care 28 pentru medici (19 ocupate, în creștere cu 3 față de anul 2014, și 9 vacante). În perioada 2014-2020, spitalul a beneficiat de proiecte de extindere, modernizare, reabilitare și dotare, cu fonduri de la Consiliul Județean Maramureș, din surse proprii, din sponsorizări, din contractul cu CAS Maramureș, de la bugetul de stat și din fonduri europene, reamenajarea spațiilor pentru blocul alimentar, spălătorie, magazie și atelier, reparații capitale la rețeaua de canalizare, extinderea corpului de clădire psihiatrie bărbați, instalare lift exterior corp clădire A, rezervor de acumulare apă potabilă, modernizare și extindere corp clădire psihiatrie femei, achiziția de analizoare automate, platformă integrată de biologie moleculară, aparate de ventilație mecanică, monitoare de funcții vitale, paturi speciale de terapie intensivă, injectomate, aparat RX mobil, sterilizator cu aburi etc. În schimb, spitalul resimte nevoia unui spațiu extins și corespunzător dotat pentru ambulatoriu integrat, a unui spațiu verde pentru pacienți și angajați, dar și a unui computer tomograf. Un alt proiect de dotare a spitalului în vederea gestionării pacienților Covid-19, depus spre finanțare din fonduri europene, este în evaluare.¹⁵⁷

¹⁵⁷ <http://sbidvp.ro/>.

- 3) Spitalul de Pneumoftiziologie „Dr. Nicolae Rușdea” Baia Mare** – se află în subordinea Primăriei Baia Mare și a înregistrat în anul 2020 14.700 de consultații (-51% față de anul 2014) și 2.000 de tratamente (-48%) în ambulatoriu integrat, 2.200 de consultații (-28%) și 94 de tratamente (-51%) în camera de gardă și 3.200 de persoane externate (-41%), dintre care 1.300 din secții COVID-19. Acesta dispune de 210 paturi, la care se adaugă 5 pentru însoțitori și 8 în regim de spitalizare de zi, organizate pe 4 secții (Pneumologie I, II, III și Pneumologie Copii), compartimente de chirurgie toracică, ATI, recuperare medicală respiratorie și îngrijiri paliative. Spitalul dispune și de o cameră de gardă, de farmacie, 3 laboratoare, compartiment de endoscopie bronșică, bază de tratament, ambulatoriu integrat cu 4 cabinete și dispensar TBC. Începând cu toamna 2021, în contextul agravării pandemiei de COVID-19 la nivel județean și național, spitalul are o structură temporară, care prevede amenajarea a 50 de paturi pentru pacienți suspecți sau infectați cu COVID-19. În spital, lucrau în anul 2020 un număr de 268 de salariați (+39% față de anul 2014), dintre care 36 cu studii superioare, în cazul acestora existând un deficit de 4 medici. În perioada 2014-2020, Spitalul a beneficiat de investiții semnificative în dotare, mai ales din fonduri europene odată cu instalarea pandemiei Covid-19, precum și de unele reparații. În schimb, unitatea va beneficia de ample lucrări de modernizare, cu o valoare de peste 10 mil. euro, cu sprijinul POR 2014-2020. Pe lângă lucrările ample de reabilitare și modernizare, va fi construit un nou corp de clădire și va fi extins ambulatoriul de specialitate. Nevoile de investiții imediate ale Spitalului vizează realizarea de lucrări de modernizare și amenajări interioare, respectiv de digitalizare.
- 4) Spitalul Municipal Sighetu Marmăției** – unitate aflată în subordinea Consiliului Local, care în anul 2020 a oferit 79.000 de consultații (-16% față de 2014) și 22.000 de tratamente (+119%) în ambulatoriul integrat, 33.400 de consultații (+7%) și 25.500 de tratamente (+81%) în compartimentul de primiri urgențe și a externat 12.500 de pacienți (-25%), cei mai mulți de la secțiile de psihiatrie, boli infecțioase, obstetrică-ginecologie și medicină internă. Față de anii anteriori, în anul 2020 a scăzut dramatic numărul de internări pentru specialitățile oncologie, diabet, endocrinologie, dermato-venerice, cardiologie, oftalmologie, ORL și pediatrie, în favoarea bolilor infecțioase, pe fondul pandemiei Covid-19. Spitalul se întinde pe o suprafață de 73.650 m², fiind unul de tip pavilionar, compus din 14 pavilioane în care funcționează 15 secții și 24 de compartimente medicale cu peste 700 de paturi, la care se adaugă un compartiment de primiri urgențe, o farmacie, 4 laboratoare, un cabinet de psihologie, un centru de sănătate mintală, un dispensar TBC, ambulatoriu integrat, o unitate de transfuzie, cabinete medicale etc. Spitalul are un număr de circa 1350 de posturi, care erau ocupate în anul 2020 în proporție de doar 75%. Din totalul de 89 de posturi de medic și 40 de medic rezident erau ocupate doar 73, respectiv 20, existând deficit pentru specialitățile pediatrie, neonatologie, radiologie și imagistică medicală, psihiatrie, pneumologie, medicină de urgență, ATI. Spitalul Municipal Sighetu Marmăției a derulat și continuă să derulează proiecte finanțate prin Programul de Cooperare Transfrontalieră Ungaria-Slovacia-Romania-Ucraina 2014-2020, Programul Operațional Comun România-Ucraina ENI 2014-2020, POIM 2014-2020 și Innovation Norway, care vizează achiziționarea de aparate medicale moderne (echipament radiologic digital, masă de operație ortopedie, stații de sterilizare cu abur, aparate de anestezie etc.),

reabilitarea sistemului de încălzire, realizarea de training-uri și transfer de know-how pentru îmbunătățirea abilităților profesionale ale cadrelor medicale etc. Nevoile de investiții pe termen scurt și mediu vizează reabilitarea, modernizarea și dotarea secțiilor chirurgicale, refacerea infrastructurii electrice, de ventilare și tratare a aerului, de fluide medicale și PSI, construirea unei clădiri noi cu 200 de paturi pentru secțiile de psihiatrie, reabilitarea, modernizarea și dotarea ambulatoriului integrat, construirea unei clădiri noi cu 250 de paturi pentru secțiile medicale, a unui bloc alimentar și a unei spălătorii.¹⁵⁸

5) Spitalul Orășenesc Vișeu de Sus - spital aflat în subordinea Consiliului Local, care înregistrează anual peste 3.000 de internări. Acesta dispune de 212 paturi, organizate pe 15 secții și compartimente, cărora li se adaugă o farmacie, un dispensar TBC, un cabinet de planificare familială, 2 laboratoare (analize medicale și radiologie-imagistică), ambulatoriu integrat cu 14 cabinete, compartiment de primire urgențe, de spitalizare de zi etc. Tot în subordinea spitalului funcționează și secția de la Poienile de Sub Munte, cu 10 paturi. Spitalul funcționează în sistem pavilionar, în 8 clădiri (din care una P+4), aflate la distanță mică una de cealaltă, sistem care nu mai e considerat eficient. Deși are încadrați aproape 50 de medici, unitatea se confruntă încă cu un deficit de personal, context în care a organizat recent concursuri pentru ocuparea unor posturi vacante pentru specialitățile cardiologie, medicină de urgență, obstetrică-ginecologie, diabetologie, pediatrie, chirurgie generală, radiologie și imagistică medicală, ATI. În ultimii ani, Spitalul a beneficiat de fonduri europene prin POR 2014-2020 pentru extinderea și dotarea ambulatoriului integrat, care va avea 25 de cabinete. De asemenea, cu fonduri de la CNI, a fost reabilitat și reconfigurat corpul principal (P+4) și a fost construit și dotat un corp nou (C), unde au fost relocate secțiile din 5 pavilioane. Nevoile de investiții pe termen scurt și mediu vizează construirea și dotarea unui corp nou de clădire pentru bloc operator, ATI, saloane de spitalizare, farmacie, centrală termică, laborator central, birouri administrative și bloc alimentar¹⁵⁹

6) Spitalul Orășenesc Târgu Lăpuș - unitate spitalicească din subordinea Consiliului Local, care a înregistrat în anul 2020 circa 17.600 de consultații (+52% față de 2014) și 3.700 de tratamente (-14%), 1.900 de consultații și tratamente în cabinetul TBC (+94%), 7.000 de consultații (+10%) și 8.700 de tratamente (+58%) în compartimentul primiri urgențe, respectiv 3.800 de pacienți externați (-4%), din care peste jumătate în regim de spitalizare de zi. Spitalul dispune de 86 de paturi, plus 15 pentru spitalizare de zi și 5 pentru însoțitori, o secție și 9 compartimente, inclusiv unul de primire urgențe, la care se adaugă unitatea de transfuzie sanguină, o farmacie, 3 laboratoare (analize medicale, radiologie și imagistică, recuperare-medicină fizică-balneologie), un cabinet de planificare familială, un cabinet de medicină dentară, un dispensar TBC și un ambulatoriu integrat cu 12 cabinete. La nivelul anului 2020, numărul de posturi vacante era de 16, dintre care 11 pentru medici. În ultimii ani Spitalul a beneficiat de noi dotări (de ex. analizoare automate, aparat laser, ecograf doppler, masă de operație, lampă scialitică, ecograf etc.), achiziționate din surse

¹⁵⁸ <https://www.spitalsighet.ro/>.

¹⁵⁹ <https://www.spitalviseu.ro/>.

proprii. De asemenea, spitalul a fost implicat în 3 proiecte cu fonduri europene de dotare pentru servicii medicale de urgență, în regim ambulatoriu și pentru pacienții Covid-19.¹⁶⁰

- 7) Spitalul de Psihiatrie Cavnic** - este un spital specializat, aflat în subordinea Consiliului Local al orașului Cavnic. În perioada 2014-2020, spitalul a oferit 11.300 de consultații și tratamente în ambulatoriul integrat, 16.900 în camera de gardă și a externat 12.800 de pacienți. Acesta dispune de un număr total de 90 paturi, o secție de medicină internă, un compartiment de psihiatrie, un laborator, îngrijiri paliative. În anul 2020, în spital lucrau 64 de salariați, existând 14 posturi neocupate, dintre care 3 pentru medici. Recent, a fost semnat contractul de reabilitare, modernizare și extindere a spitalului, valoarea investiției susținută de la bugetul de stat ridicându-se la 2 mil. euro. Lucrările presupun reabilitarea totală a clădirii, extinderea cu încă un etaj și dotarea la standarde europene. Alte nevoi pe termen scurt și mediu vizează înființarea unui serviciu UPU, modernizarea activității de oxigenoterapie, a laboratorului de analize, a căii de acces, parcerii și curții interioare, respectiv construcția unei anexe pentru deșeuri medicale.¹⁶¹
- 8) Spitalul de Recuperare Borșa** – se află în subordinea Ministerului Sănătății și este unul dintre cele mai mari spitale de recuperare din nordul României. Acesta pune la dispoziție tratamente și proceduri naturale de recuperare neuromotorie a funcțiilor, cu bază de recuperare, ambulatoriu de specialitate clinică și paraclinică. În anul 2020, spitalul a oferit peste 42.200 de consultații și tratamente în ambulatoriul integrat (în creștere de 2,9 ori față de anul 2014), peste 8.400 de consultații și tratamente (-28%) în Compartimentul Primiri Urgențe și peste 5.100 de internări (-49%). Activitatea din anul 2020 a fost puternic impactată de pandemia Covid-19, astfel că numărul de internări pentru specialități precum gastroenterologia, cardiologia, neurologia, chirurgia generală, ORL, recuperare de toate tipurile a scăzut semnificativ. Spitalul are 350 de paturi în regim de spitalizare continuă, 10 în regim de spitalizare de zi și 40 pentru însoțitori. Spitalul este organizat în 8 secții, 9 compartimente (dintre care unul de primire a urgențelor și unul ATI), ambulatoriu integrat cu 8 cabinete, cabinet de medicină dentară, cabinet de planificare familială. 4 laboratoare, farmacie, dispensar TBC, unitate de transfuzii etc. În total, în cadrul unității erau angajate 428 de persoane, din 693 de posturi aprobate, un deficit important de personal existând în cazul medicilor, mai ales pentru specialitățile: medicină de urgență, recuperare-medicină fizică-balneologie, medicină de laborator, radiologie-imagistică, medicină internă, obstetrică-ginecologie, cardiologie, chirurgie generală etc. În noiembrie 2021, Spitalul a publicat un număr de 17 posturi vacante pentru medici rezidenți sau cu rezidențiatul terminat, după ce în luna septembrie a aceluiași an publicase 9 posturi disponibile. În perioada 2014-2020, Spitalul a beneficiat de un proiect de modernizare a Compartimentului Primiri Urgente, de finanțări de la Ministerul Sănătății de circa 1,5 mil. euro pentru achiziționarea de echipamente medicale de ultima generație pentru baza de tratament, de aparate de radiografie, computer tomograf și videogastroscoop, din aceeași sursă și din fonduri proprii fiind derulate lucrări de amenajare a laboratorului de analize, de reparații capitale la centrala termică, la trei lifturi

¹⁶⁰ <https://www.spitalglapus.ro/>.

¹⁶¹ <https://www.spitalpsihiatriccavnic.ro/>.

etc. Nevoile de investiții pe termen scurt și mediu vizează reparații capitale la stația de oxigen și rețeaua de distribuție a acestuia, transformarea unor spații de la demisol în farmacie și spitalizare de zi, reparații capitale la compartimentul de prosectură, modernizarea și recompartimentarea spitalului.¹⁶²

Centrul socio-medical multifuncțional „MedSpria” Baia Sprie – este prima unitate sanitară din țară privatizată prin subscripție publică și funcționează în spațiul fostului spital din oraș, care a fost închis în anul 2011. În prezent, acesta oferă servicii medicale în sistem ambulatoriu în specialități precum: ginecologie, cardiologie, neurologie, psihiatrie, ecografie, endocrinologie, urologie, reumatologie și recuperare medicală, alergologie, diabet zaharat și nutriție etc. Centrul medical dispune și de un laborator de analize, oferind inclusiv servicii de ecografie.¹⁶³

Conform ANMCS, în județ există și alte unități sanitare cu paturi, care oferă servicii de spitalizare și au fost acreditate în ciclul II de acreditare, după cum urmează¹⁶⁴: EUROMEDICA HOSPITAL Baia Mare (cu 50 de paturi în regim de spitalizare continuă și 8 în regim de spitalizare de zi, pentru un specialități precum recuperare, chirurgie generală și plastică/estetică, obstetrică-ginecologie, neonatologie, ATI, îngrijiri paliative, urologie, cardiologie, diabet, gastroenterologie, medicină internă, dermatovenerologie; 16 cabinete de specialitate; laborator de analize, imagistică, explorări funcționale), CHE. COSMEDICA S.R.L Baia Mare (cu 20 de paturi pentru spitalizare continuă și 2 pentru spitalizare de zi pentru chirurgie plastică-estetică), REGINA MARIA – Campus Medical Someșan Baia Mare (cu 26 de paturi în regim de spitalizare și de zi, ambulatoriu cu 20 de cabinete, un centru de imagistică, laborator de analize medicale), CENTRUL MEDICAL CĂTĂLINA S.R.L. Coltău (cu 62 de paturi în regim de spitalizare de zi și 7 în regim de spitalizare continuă pentru specialitățile îngrijiri paliative, recuperare-medicină fizică-balneologie), CLINICA SFÂNTA MARIA S.R.L. (care oferă spitalizare de zi pentru 7 specialități, dispune de ambulatoriu cu 23 de cabinete, laborator de analize și radiologie), ONCOPREMIUM-TEAM SRL (spitalizare de zi pentru oncologie medicală și ambulatoriu cu 3 specialități), FORTIS DIAGNOSIS CENTER (care oferă servicii de spitalizare de zi, consultații și tratamente în ambulatoriu pentru chirurgie generală, oncologie, medicină internă, îngrijiri paliative, îngrijiri la domiciliu, investigații de laborator, ecografie), Centru Medical MEDHELP (chirurgie generală și estetică, îngrijiri la domiciliu etc.). Aceștia li se adaugă 3 centre private de hemodializă, la Baia Mare și Sighetu Marmației.¹⁶⁵

De asemenea, în județ funcționează 11 centre de permanență medicală, în localitățile: Ariniș (care funcționează într-o clădire reabilitată de primăria comunei), Ulmeni, Fărcașa (extins cu fonduri PNDL pentru a găzdui cabinete de medici specialiști, care a beneficiat în timp de mai multe dotări), Copalnic Mănăstur, Ocna Șugatag, Ruscova, Strâmtura (care funcționează într-un spațiu modern), Seini, Lăpuș, Dragomirești (transferat în anul 2021 într-o clădire nouă, modernă, realizată cu fonduri proprii de administrația locală). La nivelul acestora medicii de familie din zonele respective fac gardă și oferă servicii medicale, inclusiv medicină de urgență. În ultimii ani, din cauza lipsei de personal, au fost închise centrele din Șomcuta Mare și

¹⁶² <https://www.spitalrecuperare.ro/>.

¹⁶³ <https://www.medspria.ro/>.

¹⁶⁴ <https://anmcs.gov.ro/web/spitale-evaluate-in-al-ii-lea-ciclu-de-acreditare/>.

¹⁶⁵ Raport de Activitate al DSP Maramureș pentru anul 2020.

Poienile de Sub Munte. De asemenea, centrele de permanență medicală întâmpină probleme în ceea ce privește dotarea cu aparatură medicală modernă.

În orașul Târgu Lăpuș funcționează o unitate de asistență medico-socială, care pune la dispoziția beneficiarilor săi 56 de paturi în 20 saloane. Aceasta este dotată corespunzător și acordă servicii de îngrijire, medicale și sociale persoanelor cu afecțiuni cronice. Începând cu anul 2017, acesta oferă și asistență medico-socială la domiciliu persoanelor din Târgu Lăpuș sau din zonele limitrofe.¹⁶⁶ În contextul în care de-a lungul activității sale, centrul a înregistrat o cerere mare, în ultimii ani administrația locală a luat în considerare extinderea acestuia. O unitate similară a fost înființată în anul 2015 și în orașul Dragomirești. Aceasta dispune de 20 de paturi, iar autoritățile iau în calcul mutarea acestuia într-o altă clădire, fapt ce ar permite creșterea numărului de paturi la 28. În județ au fost amenajate unități medico-sociale și la Șomcuta Mare, respectiv Sighetu Marmației (în incinta unui pavilion al spitalului), însă acestea nu au fost puse în funcțiune din varii motive (lipsă resurse financiare, personal etc.).

Serviciul Județean de Ambulanță Maramureș dispune de o stație centrală la Baia Mare, precum și de 8 substații amplasate în localitățile: Sighetu Marmației, Vișeu de Sus, Borșa, Târgu Lăpuș, Seini, Șomcuta Mare, Ariniș și Poienile de Sub Munte – ultimele două fiind inaugurate recent. În total, parcul auto al serviciului este compus din 58 de ambulanțe (din care 3 de tip C2, 37 de tip B1/2, 4 de tip ACD, 6 de tip A2 și 8 de tip A1) și 4 autoturisme folosite în scopuri administrative, de aprovizionare, control, verificare. Din numărul total de ambulanțe, 2 au parcurs peste 1 mil. km, iar altele 27 peste 500.000 km. În total, 35 de ambulanțe îndeplinesc condițiile de scoatere din funcțiune a mijloacelor fixe, uzura acestora fiind accentuată și de numărul foarte mare de kilometri parcurși anual, mai ales pe durata pandemiei. Din cele 40 de ambulanțe de urgență, doar 16 au tracțiune 4x4, fiind necesare cel puțin 10 autovehicule tip B1/2 de acest tip pentru intervențiile în zonele montane extinse de pe teritoriul județului, care au și un climat rece. De asemenea, este necesară și achiziționarea a minim 5 ambulanțe de transport sanitar neasistat. În schimb, starea clădirilor în care funcționează stațiile instituției este una bună, singura nevoie imediată fiind instalarea de panouri fotovoltaice pe sediul central.

Anual, în medie, serviciul de ambulanță înregistrează circa 50.000 de intervenții, în anul 2020, numărul acestora ajungând la 52.600. Cele mai multe s-au înregistrat la stația din Baia Mare (30.500), urmată de cea din Sighetu Marmației (7.300), Vișeu de Sus (3.700), Târgu Lăpuș (3.700) și Borșa (2.600). Față de anul 2014, a crescut numărul de intervenții la majoritatea stațiilor, mai puțin la Șomcuta Mare, Vișeu de Sus și Târgu Lăpuș. Timpul mediu de ajungere la caz a variat un minim de 12,5 minute la Seini și 13,9 minute la Baia Mare, respectiv un maxim de 27 de minute la Vișeu de Sus și 29,3 minute la Borșa, în strânsă corelare cu aria deservită și condițiile de relief. Arealele cu accesibilitate limitată pentru intervenția echipajelor se regăsesc în zonele Borșa (Pietroasa, Fața Gării, Preluca Roșie, Baia Borșa), Repedea (Zacvașnița, Tomnatic, Horb, Luhei), Vișeu (Valea Vaserului, Valea Borcutului, Valea Râului, Valea Peștilor, Valea Porcului, Valea Morii, Valea Iepeii, Cartierul Arșița), Sighet (Valea Cireșului, Iapa), Ariniș (Bicaz, Asuaju de Jos, Corni, Oarța de Sus, Orțița), Lăpuș (Fântânele,

¹⁶⁶ <https://www.uamstglapus.ro/>.

Prelucile, Măgureni, Dealu Mare, Băiuț, Groșii Țibleșului, Larga, Trestia, Groape, Vima Mică), Șomcuta (Sehelbe, Codru Butesei, Stejera, Prislop), Baia Mare (Valea Borcutului, Firiza, Blidari, Chelița, Ulmoasa, Cărpiniș, Negreia, Plopiș, Chizbaia, Coaș, Întrerâuri, Curtuișu Mic etc.).

Numărul de personal al SAJ Maramureș este deficitar, existând un necesar de 5 medici, 40 de asistenți, 50 de ambulanțieri, 5 dispeceri, 2 îngrijitoare, 5 angajați TESA. Pe durata pandemiei de COVID-19, în cadrul Serviciului a fost încadrat personal pe o perioadă determinată.

Conform INS, în perioada 2014-2020, dinamica personalului medical din județ (sectorul public + privat) este caracterizată de o creștere cu 6% a numărului de medici, cu 9,3% în cazul stomatologilor, cu 13,5% în cazul farmaciștilor, cu 15,9% în cazul personalului sanitar mediu și cu 17% în cazul personalului sanitar auxiliar. Totuși, creșterea respectivă poate fi pusă exclusiv pe seama dezvoltării sectorului privat. Astfel, în același interval de timp, numărul medicilor din sectorul public a scăzut cu 16,9% (în principal prin trecerea tuturor medicilor de familie în sectorul privat), în timp ce în sectorul privat acesta a crescut cu 78,7%. O situație similară a fost înregistrată și în cazul personalului sanitar mediu, în sectorul privat numărul acestora crescând cu 61,8%, iar în sectorul public a scăzut cu 2,9%. În cazul stomatologilor, numărul celor care activau în sectorul public a scăzut cu 93%, iar în sectorul privat a crescut cu 36%.¹⁶⁷

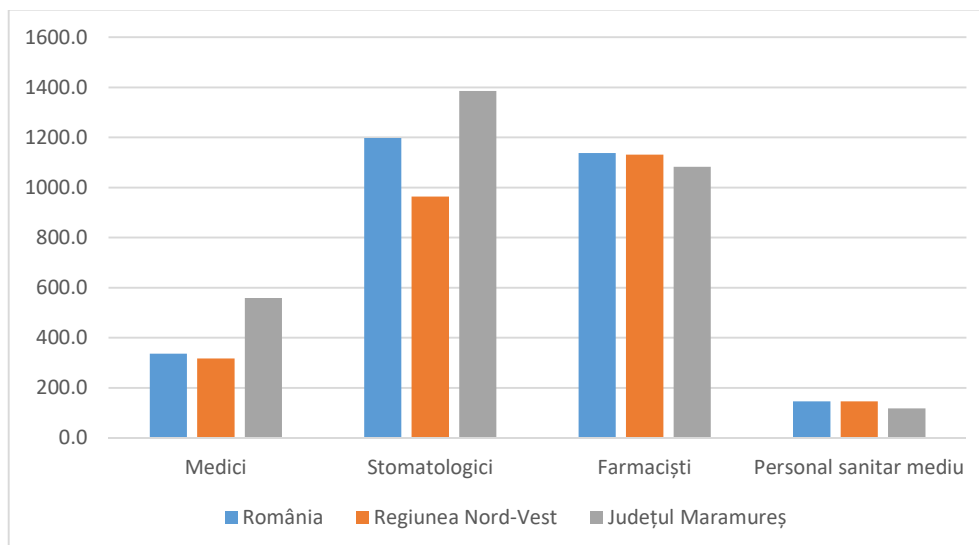
Deficitul de personal medical din sectorul public este cauzată de migrarea acestuia către sectorul privat sau chiar în afara țării. Problema respectivă este prezentă la nivelul întregii țări, fiind totuși mai puțin accentuată în centrele medicale universitare, precum Cluj-Napoca, București, Timișoara, Iași etc. La nivelul județului Maramureș, acest fenomen reprezintă cea mai mare problemă și provocare a sistemului medical, cu precădere în orașele mici și în comune. Planul Regional de Servicii Sanitare 2021-2027 indică faptul că Maramureșul se afla în anul 2019 pe ultimul loc la nivel regional din perspectiva numărului de medici de familie / 100.000 de locuitori în mediul urban, respectiv pe al doilea, după Sălaj, din perspectiva numărului de UAT fără niciun medic de familie. Astfel, o serie de localități din județ nu dispuneau la sfârșitul anului 2021 de medic de familie (de ex. Poienile Izei, Oncești, Gârdani, Coltău, Băiuț, Săpânța etc.), iar majoritatea înregistrează un deficit al medicilor de familie raportat la necesarul în funcție de numărul de locuitori (de ex. în orașul Borșa sunt 8 medici la aproape 30.000 de locuitori, în Vișeu de Sus 6 pentru peste 17.000, în comunele Repedea sau Dumbrăvița există un singur medic pentru peste 4.000 de locuitori etc.). O problemă stringentă a fost înregistrată în comuna Poienile de sub Munte, unde, din cauza lipsei de medici a fost închis centrul de permanență. Deși autoritățile pun la dispoziție diverse facilități, inclusiv și locuințe de serviciu, majoritatea medicilor preferă să rămână în centrele universitare sau să se angajeze în spitalele județene. Vorbind despre condițiile de lucru și deficitul de personal, în anul 2021, mai mulți medici din cadrul Spitalului de Pneumoftiziologie "Dr. Nicolae Rușdea", din Baia Mare au semnat un act prin care au informat autoritățile că unitatea respectivă nu mai îndeplinește condițiile de spital suport COVID. Principala problemă invocată a fost lipsa medicilor specialiști din disciplinele medicină internă, cardiologie, neurologie precum și a personalului sanitar mediu. În altă ordine de idei, o bună parte din medicii care activează în prezent au o vârstă înaintată, și se vor pensiona în curând, ceea ce va agrava problema deficitului de personal.

167 INS. Baza de date TEMPO Online.

Conform Planului Regional de Servicii Sanitare 2021-2027,¹⁶⁸ pentru ambulatoriile din județul Maramureș a fost stabilită o normă de 41 de specialități clinice, inclusiv pentru specialitatea medicină fizică și reabilitare, precum și pentru medicii cu atestat de studii complementare în Planificare familială și Îngrijiri paliative, media ponderată a acoperii cu cei din urmă, fiind de 82,7% la nivel județean. Conform aceluiași raport, a fost stabilită necesitatea înființării a 8 noi ambulatorii de îngrijiri paliative. În altă ordine de idei, CAS Maramureș nu are încheiat contract de furnizare de servicii medicale ambulatorii de specialitate cu niciun medic din următoarele specialități clinice: Anestezie și terapie intensivă, Chirurgie cardiovasculară, Cardiologie pediatrică, Gastroenterologie pediatrică, Genetică medicală, Nefrologie pediatrică, Neonatologie, Oncologie și hematologie pediatrică, Radioterapie.¹⁶⁹ De asemenea, raportul a identificat un număr de 209 norme necesare la nivelul județului, dintre care sunt ocupate doar 172, existând doar câteva specialități cu numărul de norme acoperite. Același Plan menționează o țintă de 139 de paturi pentru recuperare, 482 pentru îngrijire pe termen lung, 92 pentru îngrijiri paliative, 8 centre de tip ambulatoriu și 11 echipe mobile pentru paliative.

La nivelul anului 2020, din punct de vedere al numărului de locuitori care revin la un medic, județul Maramureș se plasează sub media regională (317 locuitori per medic) și națională (336), cu o medie de circa 560 de locuitori per medic. Discrepanțe similare au fost înregistrate și în cazul stomatologilor, acestora revenindu-le circa 1.385 de persoane, cu mult peste media regională (964) și națională (1.197). În cazul farmaciștilor și a personalului sanitar mediu, nu au fost înregistrate mari diferențe raportat la media regională și națională. Totuși, la nivel teritorial, distribuția cadrelor medicale este profund dezechilibrată, cea mai mare parte dintre specialiști lucrând în cele două municipii ale județului, în special în Baia Mare.

Figura 57 - Număr de locuitori ce revin la un cadru medical, la nivel județean, regional și național, în anul 2020

Sursa: INS. Baza de date TEMPO Online

168 <http://www.ms.ro/wp-content/uploads/2020/08/plan-general-regional-de-servicii-sanitare-NV.pdf>.

169 PLAN GENERAL REGIONAL DE SERVICII SANITARE 2021 - 2027 REGIUNEA NORD – VEST.

Asistența medicală comunitară din județul Maramureș era asigurată în anul 2020 de către 44 de asistenți medicali comunitari (față de doar 21 în 2014), care activau în 28 de unități teritorial-administrative ale județului și 5 mediatori sanitari (4 în municipiul Baia Mare și unul în localitatea Coltău), cu 2 mai puțini decât în 2014. Un rol important în realizarea asistenței medicale comunitare l-a avut și DSP Maramureș, care a monitorizat acest proces și a oferit asistență tehnică și metodologică autorităților locale pentru a dezvolta acest serviciu. În domeniul promovării sănătății, instituția a realizat 95 de acțiuni (de ex. „Sănătatea reproducerii”, „Sănătatea orală”, „Măsuri de prevenție COVID-19”, etc.) cu peste 5.800 de beneficiari. De asemenea, DSP Maramureș a realizat diverse activități pentru îmbunătățirea serviciului de asistență medicală comunitară, precum¹⁷⁰:

- Campanii de promovare a normelor de igienă, a alimentației sănătoase;
- Campanie de promovare a educației sanitare privind igiena sanitară primară în cadrul comunităților de etnie romă;
- Campanie de educație pentru sănătate privind prevenirea cancerului de col uterin, cancerului de sân, avortul și implicațiile acestuia pentru sănătatea femeii;
- Campanii de vaccinare a copiilor nevaccinați din comunități marginalizate;
- Campanii de informare și educație sanitară privind prevenția HIV/SIDA;

Activitatea de sănătate publică a fost realizată prin intermediul Programului Național de Imunizări, cu ajutorul căruia în județ au fost realizate peste 108.000 de vaccinuri împotriva diferitor boli sau infecții (anti COVID-19, anti gripale, HPV, HB, BCG etc.). Prin Programul Național de Prevenire și Control Boli Transmisibile au fost documentate și monitorizate atent maladiile și bolile transmisibile pentru a preveni focarele de transmitere a acestora. În anul 2020, DSP a realizat 180 de activități de reglementare sanitară, a emis 76 de autorizații sanitare, 19 reautorizări și 51 de notificări privind asistența de specialitate în sănătate publică. De asemenea, DSP Maramureș a realizat un amplu program de activități de evaluare a factorilor de risc din mediu, precum: supravegherea calității apei potabile din județ, evaluarea impactului asupra sănătății a poluanților din mediul ambiant, supravegherea produselor cosmetice în raport cu sănătatea umană, etc. Un aspect important al realizării activităților de sănătate publică este supravegherea igienei școlare. Astfel, din numărul total de 413 de unități de învățământ (din care 22 în regim particular) care activau în anul 2020, 205 (16 din învățământul particular) dețineau autorizație sanitară de funcționare, ceea ce reprezintă doar 49%.

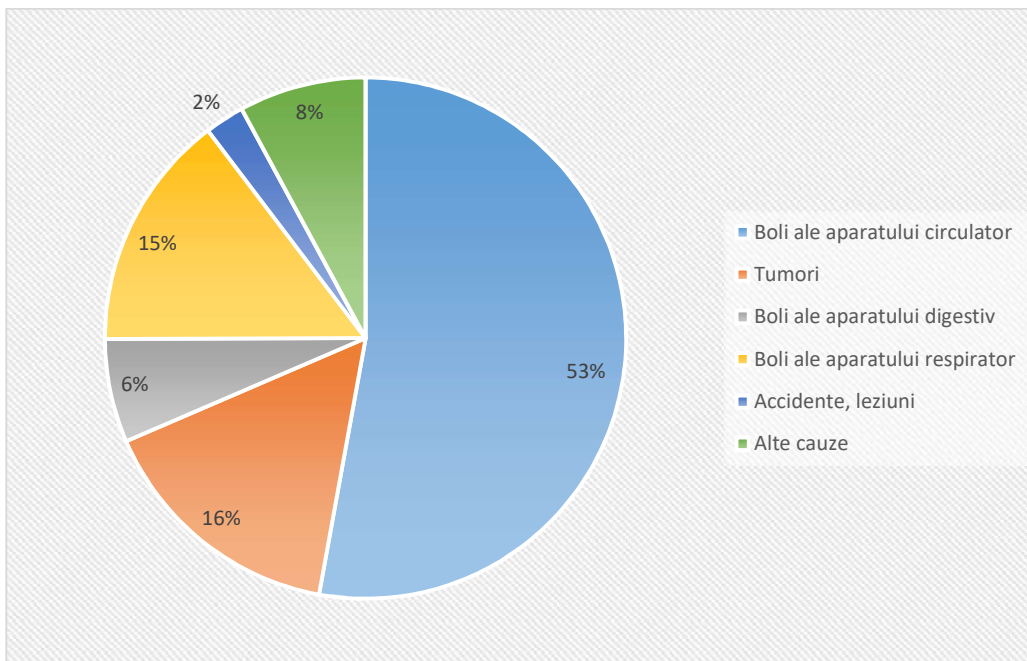
Rapoartele DSP cu privire la starea de sănătate a populației din județul Maramureș indică faptul că cele mai ridicate rate de morbiditate în rândul locuitorilor județului se înregistrează pentru bolile aparatului respirator, bolile aparatului digestiv, bolile pielii și țesutului celular subcutanat, bolile aparatului genito-urinar, boli endocrine, de nutriție și metabolism. În ceea ce privește pandemia de COVID-19, până la ianuarie 2022, în județ au fost confirmate peste

170 Raportul de Activitate al DSP Maramureș pentru anul 2020.

33.800 de cazuri, dintre care circa 1.600 s-au soldat cu deces, iar peste 30.000 de infectați au fost vindecați.

La nivelul anului 2020, cele mai multe decese au fost cauzate de către bolile aparatului circulator, urmând tumorile, bolile aparatului respirator și cauzele externe. Comparativ cu media națională, județul Maramureș înregistrează o pondere mai mare a deceselor cauzate de bolile aparatului digestiv și respirator, respectiv o pondere mai scăzută a deceselor prin afecțiuni oncologice și de aparat circulator.¹⁷¹

Figura 58 - Principalele cauze de deces la nivelul județului Maramureș, în anul 2020

Sursa: INS. Baza de date TEMPO Online

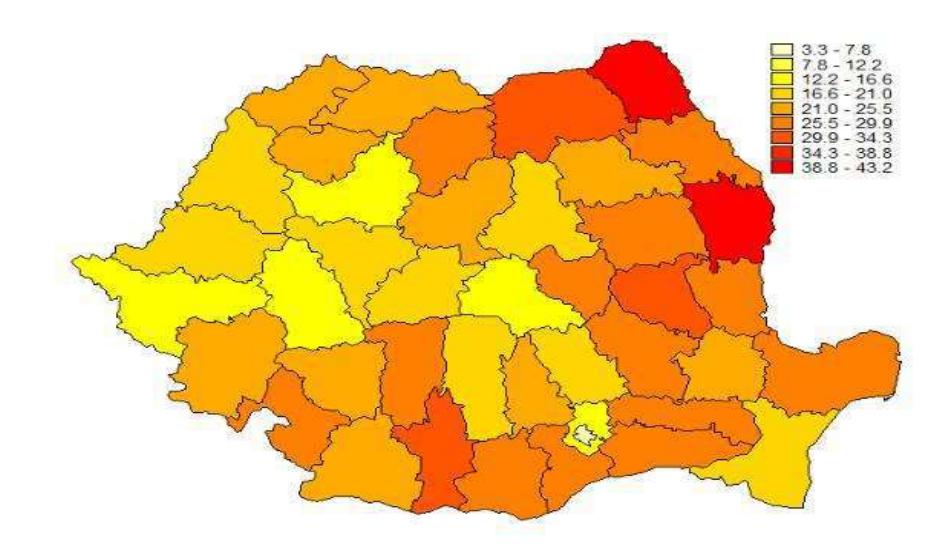
Conform INS, în anul 2020, durata medie de viață în județul Maramureș era de 75,6 ani, sub media regională de 75,9 și cea națională de 76,1. Totuși, și din acest punct de vedere persistau diferențe la nivel județean, în funcție de sex și de mediul de rezidență. Astfel, la bărbați, durata medie de viață era de 72,3 ani, în timp ce la femei aceasta ajungea la 79 de ani. În mediul urban, durata medie de viață era de 76,2 ani, iar în mediul rural de 75 de ani, ca urmare a accesului mai îngreunat al populației rurale la serviciile medicale de calitate. Pe de altă parte, față de anul 2010, durata medie a vieții a crescut de la 74,9 ani la 75,6 ani (+0,7), peste ritmul de creștere înregistrat la nivel național (+0,6 ani), dar sub cel de la nivel regional (+0,9). Creșterea duratei medii de viață este explicată prin îmbunătățirea infrastructurii de sănătate precum și a evoluției sectorului medical pe plan mondial, ceea ce pune la dispoziție noi tratamente și forme de terapie.

¹⁷¹ INS. Baza de date TEMPO Online.

2.6.2. Servicii sociale

Conform estimărilor Băncii Mondiale, care a realizat o hartă a sărăciei la nivel național, pe baza datelor de la recensământul din 2011 și a datelor EU-SILC colectate de INS în anul 2012, județul Maramureș are o rată a riscului de sărăcie medie în context național și regional, sub nivelul înregistrat în județul Bistrița-Năsăud, dar peste cel înregistrat în județele Bihor și mai ales Cluj, cu un nivel de dezvoltare economică net superior. Totuși, studiul indică faptul că aproximativ 25% din populația județului trăiește cu mai puțin de 60% din venitul național mediu echivalat după transferuri sociale. În plus, riscul de sărăcie este în creștere, diferențele dintre diferitele clase sociale acutizându-se în ultimii ani.¹⁷²

Figura 59 - Harta riscului de sărăcie la nivel județean, în anul 2012

Sursa: Banca Mondială

La nivel micro-teritorial, sunt relevante studiile efectuate de Prof. Univ. Dr. Dumitru Sandu, de la Universitatea din București, în colaborare cu Banca Mondială, care a calculat un indice de dezvoltare umană locală, tot la nivelul anului 2011, în care analizează capitalul total al fiecărei UAT din România, funcție de stocul de educație, speranța de viață, media de vârstă a populației, suprafața locuibilă, numărul de autoturisme, consumul de utilități etc.¹⁷³ La nivelul județului Maramureș, analiza a indicat faptul că cele mai ridicate valori ale sărăciei se înregistrează în zonele rurale din partea de sud-vest și de sud a județului (Țara Codrului, Țara Chioarului, Țara Lăpușului), dar și din Maramureșul Istoric, care se află la distanțe considerabile de municipiul Baia Mare sau de alte centre urbane polarizatoare, care au, în general, o populație îmbătrânită sau o pondere ridicată a populației de etnie romă, cea mai expusă supusă riscului de excluziune socială, un fond locativ de slabă calitate, sunt greu accesibile și au o dotare tehnico-edilitară și cu echipamente publice precară. Localitățile din județul Maramureș identificate ca fiind cele mai sărace erau Săcel, Desești, Bicz, Asuaju de

¹⁷² SDD a județului Maramureș 2014-2020.

¹⁷³ Idem.

Sus, Băsești, Vima Mică, Groșii Țibleșului, Budești, Strâmtura, Coroieni, Suciu de Sus și Ariniș.¹⁷⁴ La polul opus, cele mai reduse valori ale sărăciei se înregistrau în localitățile urbane și în comunele din Zona Metropolitană Baia Mare, acestea concentrând majoritatea oportunităților pentru cetățeni, concretizate în oferta complexă de servicii educaționale, sociale, medicale, culturale etc, în calitatea superioară a infrastructurii de locuire și a dotării tehnico-edilitare, în structura mai echilibrată a populației pe vârste, în ocuparea preponderentă în sectorul industrial și al serviciilor, în defavoarea agriculturii și silviculturii. Astfel, cele mai dezvoltate localități din județ erau municipiul Baia Mare, comunele Recea, Groși și Dumbrăvița din jurul acesteia, orașele Seini, Baia Sprie, Sighetu Marmăției, Tăuții-Măgherauș, Borșa, Târgu Lăpuș, Cavnic și Vișeu de Sus.¹⁷⁵ De asemenea, studiul identifica și o serie de comunități rome din județul Maramureș foarte expuse riscului de excluziune socială în comunele Coroieni, Băsești, Suciu de Sus, Sălsig.

Conform studiului „Atlasul zonelor urbane marginalizate din România” realizat de către Banca Mondială, în județul Maramureș, autoritățile locale urbane au declarat următoarele zone marginalizate, pe categorii:

- Baia Mare: Valea Borcutului, Pirita, Zona Gării, Craica (zone de tip mahala cu adăposturi improvizate); Ferneziu (zonă de tip mahala cu case); Zona Melodiei-Răpsodiei și Zona Horea (zone de tip ghetou cu blocuri); Zona CUPROM și Luminișului (Zone de locuințe sociale modernizate).
- Sighetu Marmăției: Cartierul Unirii (zonă de tip ghetou cu blocuri); Groapa de gunoi (zonă de tip mahala cu adăposturi improvizate).
- Borșa: Zona Lazuci (zona de tip mahala cu case); Cisia (zonă de tip ghetou cu blocuri).
- Târgu Lăpuș: Zona Tâmplarilor (zona de tip mahala cu case) și o zonă periurbană de tip ghetou cu blocuri.
- Vișeu de Sus: Cartierul Unic și blocurile nr.14 și nr.16 (zone de tip ghetou cu blocuri).

În funcție de tipul zonelor dezavantaje, pe orașe, putem deduce următoarele concluzii:

- În orașul Borșa era înregistrată cea mai înaltă pondere a persoanelor care locuiesc în zone dezavantaje pe capital uman (66,9%), urmând orașul Ulmeni (52,64%).
- Cele mai înalte ponderi ale populației care locuia în zone dezavantajate pe ocupare erau înregistrate de orașele Dragomirești (36,6%), Săliștea de Sus (33,1%) și Seini (30,4%).
- Persoane care locuiesc în zone dezavantajate din perspectiva locuirii existau mai ales în Tăuții Măgherauș (4,1%), Ulmeni (4%), Baia Mare, Sighetu Marmăției, Baia Sprie și Borșa (sub 4%).

174 Idem.

175 Idem.

- Cele mai înalte ponderi ale populației care locuia în zone marginalizate era înregistrată în Săliștea de Sus (14,7%) și Șomcuta Mare (11,1%).

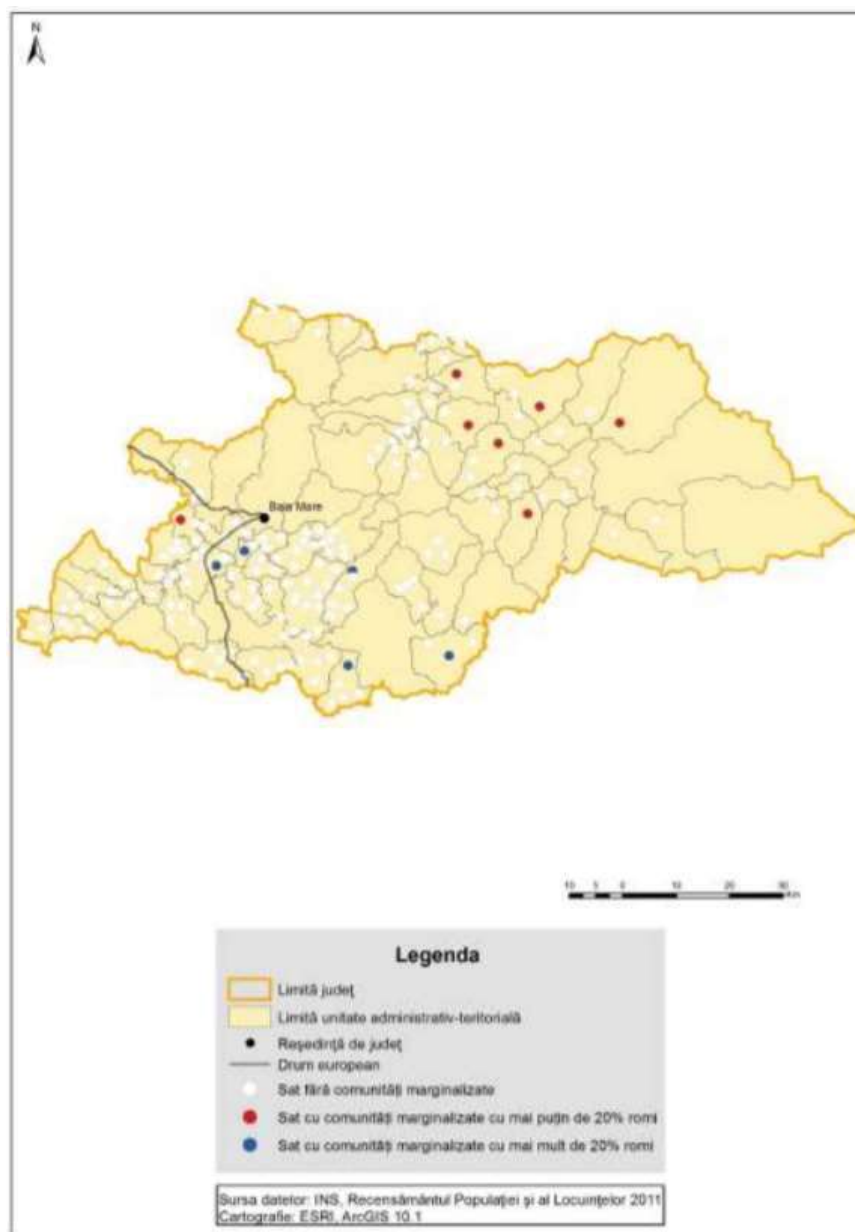
Tabel 2 - Distribuția populației urbane din județul Maramureș, în funcție de tipul ariei de rezidență

UAT	Populația stabilă	% populație în zone nedezavantajate	% populație în zone dezavantajate pe locuire	% populație în zone dezavantajate pe ocupare	% populație în zone dezavantajate pe capital uman	% populație în zone marginalizate
Baia Mare	123.738	81,37	1,89	4,13	7,65	4,55
Sighetu Marmației	37.64	55,44	2,36	14,97	22,66	3,14
Baia Sprie	15.476	42,07	3,75	11,92	38,29	1,33
Borșa	27.611	14,22	0,76	14,18	66,92	3,86
Cavnic	4.976	51,83	0,00	21,99	26,19	0,00
Dragomirești	3.213	11,86	0,00	36,57	51,54	0,00
Săliștea de Sus	4.893	16,84	0,00	33,11	35,38	14,67
Seini	8.987	27,57	0,00	30,38	38,78	3,27
Șomcuta Mare	7.565	31,91	0,00	19,93	36,93	11,08
Târgu Lăpuș	11.744	36,84	0,00	19,38	39,67	4,10
Tăuții Măgherauș	7.136	42,87	4,11	12,65	36,24	4,13
Ulmeni	7.27	27,63	4,04	11,27	52,64	4,42
Vișeu de Sus	15.037	19,39	0,00	29,56	45,02	5,88

Sursa: Banca Mondială. Atlasul zonelor urbane marginalizate din România

Conform „Atlasului Zonelor Rurale Marginalizate și al Dezvoltării Umane Locale din România”, elaborat tot de Banca Mondială, în mai multe comune din județ au fost identificate zone marginalizate. În comunele Ardasat, Bistra, Bârsana, Ieud, Poienile de sub Munte, Rona de Sus, Rozavlea și Strâmtura, procentul populației rome din zone marginalizate era de sub 20%. Pe de altă parte, în comunele Cernești, Coroieni, Satulung, Suci de Sus și Coltău, a fost înregistrat un procentaj de peste 20% a populației rome în zone marginalizate. În altă ordine de idei, zone cu peste 420 de locuitori care locuiesc în zone marginalizate au fost identificate doar în comunele Bârsana, Coroieni, Poienile de sub Munte și Coltău.

Figura 60 - Localități rurale cu zone marginalizate din Județul Maramureș

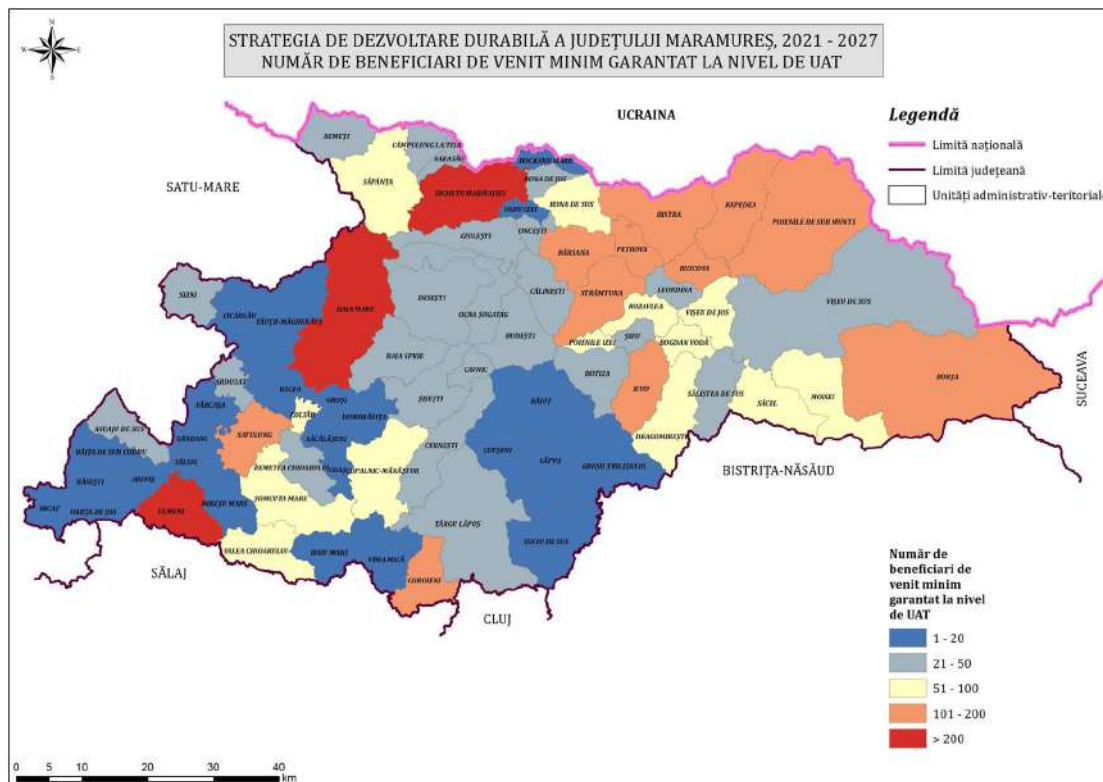
Sursa: Atlasul Zonelor Rurale Marginalizate și al Dezvoltării Umene Locale din România

Datele puse de la dispoziție de către Agenția Județeană pentru Plăți și Inspecție Socială Maramureș pentru luna decembrie 2021 confirmă faptul că la nivelul județului exista un număr mare de locuitori care erau dependenți de anumite forme de prestații sociale acordate din bugetul de stat, după cum urmează:¹⁷⁶

¹⁷⁶ <https://maramures.mmanpis.ro/informatii-de-interes-public/plati-efectuate-de-ajpis/>.

- 3.690 de persoane beneficiau de ajutor social (venit minim garantat), cei mai mulți locuind în Sighetu Marmăției, Ulmeni, Baia Mare, Coroieni, Strâmtura, Poienile de sub Munte, Repedea, Ruscova, Satulung, Petrova.

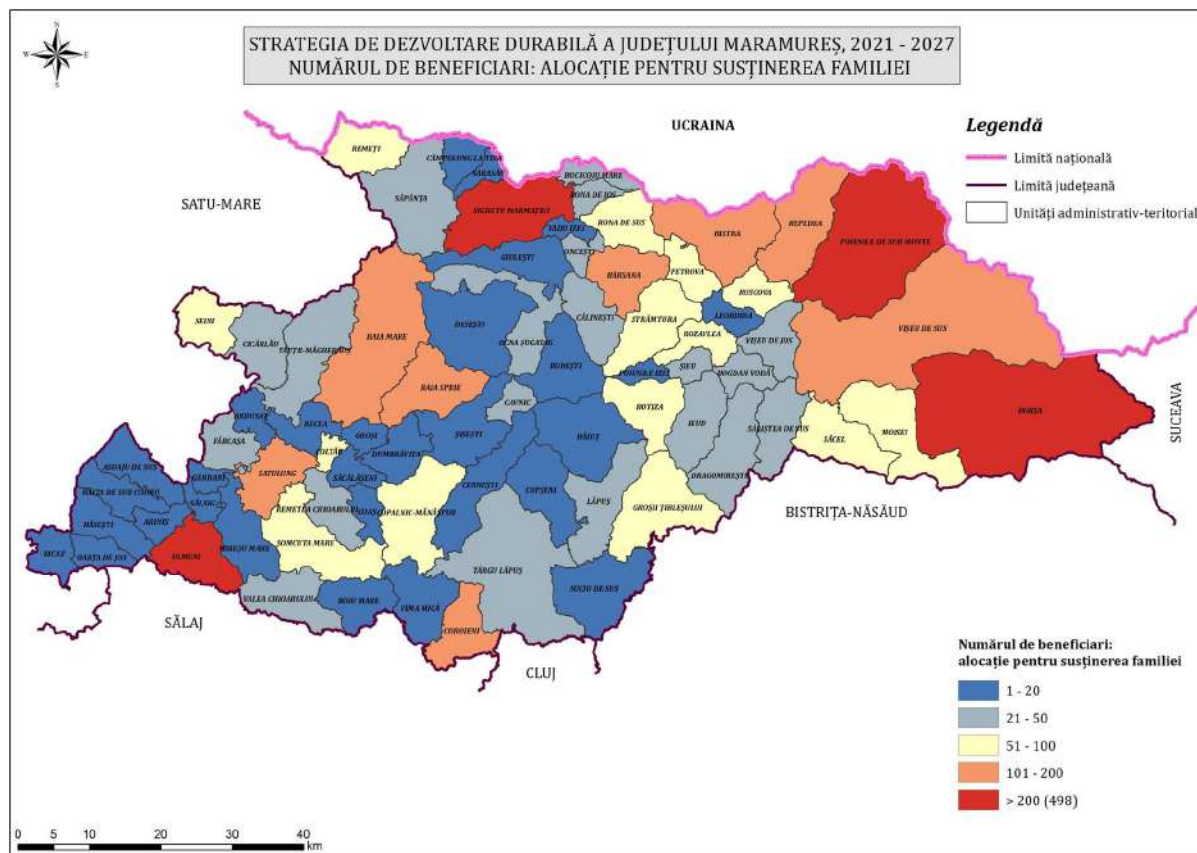
Figura 61 - Numărul de beneficiari de venit minim garantat, la nivel de UAT,
la nivelul anului 2021

Sursă: AJPIS Maramureș

- 3.614 de persoane beneficiau de alocație pentru susținerea familiei (majoritatea fiind din localitățile: Poienile de sub Munte, Borșa, Ulmeni, Sighetu Marmăției, Satulung, Baia Mare, Repedea, Coroieni, Vișeu de Sus, Bistra.

Figura 62 - Numărul de beneficiari de alocație pentru susținerea familiei, la nivel de UAT, la nivelul anului 2021

Sursă: AJPIS Maramureș

- 85.605 copii erau beneficiari ai alocației de stat. Localitățile cu cei mai mulți copii în astfel de situație sunt: Baia Mare, Sighetu Marmăției, Borșa, Baia Sprie, Poienile de sub Munte, Vișeu de Sus, Târgu Lăpuș.
- 4.671 de părinți primeau indemnizație pentru creșterea copilului. Cei mai mulți locuiau în Baia Mare, Sighetu Marmăției, Borșa, Baia Sprie, Târgu Lăpuș, Satulung, Șomcuta Mare, Poienile de sub Munte, Vișeu de Sus.
- 1.542 erau beneficiari ai stimulentei de inserție pentru creșterea copiilor.
- 36.070 erau beneficiari ai indemnizației lunare pentru persoane cu handicap, cei mai mulți fiind în Baia Mare, Sighetu Marmăției, Borșa, Baia Sprie, Târgu Lăpuș, Vișeu de Sus, Poienile, Șomcuta Mare.

În altă ordine de idei, conform DGASPC Maramureș, în județ existau, în luna septembrie 2021, 922 de copii aflați cu măsură de protecție, dintre care: 365 la asistenți maternali profesioniști (-11% față de anul 2014), 268 la rude de până în gradul IV (-37%), 44 la alte familii sau persoane (-61%), 223 în servicii rezidențiale publice (-43%) și 22 în servicii rezidențiale private

(-66%). De asemenea, în anul 2020, în evidența instituției se aflau 19.991 de persoane cu dizabilități, dintre care 2.381 erau copii (+30%) și 17.610 erau adulți (+17%). Numărul copiilor cu unul sau ambii părinți în străinătate era în iunie 2021, pe baza datelor furnizate DGASPC de către 59 de UAT-uri, de 2.836, dintre care 529 cu ambii părinți plecați (-38%), 2.034 cu un părinte plecat (+56,5%) și 273 cu părinte unic susținător plecat (+6%).

De asemenea, în județul Maramureș existau circa 33.200 de beneficiari de ajutoare alimentare anuale în cadrul programului POAD 2018-2020 al Uniunii Europene. Această valoare plasează județul pe locul 12 la nivel național și pe prima poziție la nivel regional. Majoritatea beneficiarilor sunt pensionari, șomeri, persoane cu venituri reduse sau fără venituri sau persoane cu dizabilități.

În municipiul Baia Mare își desfășoară activitatea GAL Baia Mare, care au elaborat o strategie de dezvoltare locală, a cărei țintă geografică este cartierul Vasile Alecsandri și Zona Urbană Marginalizată „Craica”. Grupul de Acțiune Locală a depus mai multe proiecte pentru implementarea programelor de Dezvoltare Locală plasată sub Responsabilitatea Comunității, care vizează efectiv Zona Urbană Marginalizată „Craica”, după cum urmează:

- Dezvoltarea infrastructurii de locuire socială și acces la serviciile de bază în cartierul Vasile Alecsandri - ZUM Craica, aprobat prin POR 2014-2020, cu un buget peste 9,5 mil. lei.
- Promovarea antreprenoriatului social în cadrul SDL/ZUM prin structuri de economie socială și servicii pentru crearea și ocuparea de locuri de muncă, finanțat prin POCU, cu un buget 5,1 mil. lei
- Furnizarea de măsuri pentru ocuparea forței de muncă în ZUM/SDL, finanțat prin POCU, cu un buget de 992,5 mii. Lei.
- Transportul elevilor din ZUM/SDL și soluționarea locuirii ilicite, finanțat prin POCU, cu un buget de 1,3 mil. lei.
- Furnizarea serviciilor de igienă, mediere socio-medicală, educație, consiliere profesională în cadrul Centrului Comunitar Multifuncțional, finanțat prin POCU, cu un buget de 849.000 lei.

În septembrie 2021, GAL a revizuit Strategia de Dezvoltare Locală și a cerut relocarea intervențiilor prevăzute pentru proiectul „Extinderea și reorganizarea Centrului Social Multifuncțional Somaschi/Macului” către proiectul „Extinderea și reorganizarea Centrul Social Multifuncțional de tip azil de noapte și regenerare urbană în zona verde adiacentă”. În același context, o altă destinație a proiectelor scrise de GAL vizează un Centru Social anti-drog, pentru care au fost solicitate două finanțări cu un buget total de peste 5,2 mil. lei.

În total, la nivel județean, își desfășoară activitatea un număr de 76 furnizori de servicii sociale acreditați. Dintre aceștia, 32 sunt furnizori publici de servicii sociale și 44 sunt furnizori privați, fiind înregistrată o valoare dublă față de anul 2015. Cel mai important furnizor public de servicii sociale din județul Maramureș este Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului Maramureș, care se află în subordinea Consiliului Județean Maramureș. La nivel

subjudețean, 9 UAT-uri dispun de *direcții de asistență socială*, din care 6 sunt acreditate ca furnizori publici de servicii sociale, 56 UAT-uri de *compartimente de asistență socială*, dintre care 20 sunt acreditate ca furnizori publici de servicii sociale, în timp ce 11 UAT-uri au doar persoană cu atribuții în asistență socială.¹⁷⁷ O altă problemă importantă este numărul ridicat de beneficiari de prestații sociale, care generează cheltuieli ridicate pentru bugetele locale, făcând beneficiarii dependenți de acestea, în lipsa unor programe alternative de educare, informare și consiliere profesională. De asemenea, deficitul de personal care are la bază nivelul scăzut de motivare salarială reprezintă un alt impediment în buna activitate a furnizorilor de serviciilor sociale.

Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului Maramureș funcționează ca instituție publică de interes județean, cu personalitate juridică, în subordinea Consiliului Județean Maramureș, și a fost înființată prin Hotărârea Consiliului Județean Maramureș nr. 107 din 16 dec. 2004. Aceasta asigură la nivel județean aplicarea măsurilor, politicilor și strategiilor de asistență socială. Activitatea DGASPC de a asigurare asistență socială pentru următoarele categorii de persoane: copii abuzați, neglijăți, exploatați, aflați în situație de risc; copii abandonați; adulți și copii cu dizabilități; persoane defavorizate, marginalizate, discriminate și persoane vârstnice. Activitățile pe care le desfășoară DGASPC în acest sens pot fi clasificate în 5 categorii:¹⁷⁸

- Activități în domeniul protecției drepturilor copilului;
- Activități în domeniul asistenței sociale a persoanelor cu dizabilități;
- Activități în domeniul asistenței sociale a persoanelor vârstnice;
- Activități de monitorizare, informare, colaborare și mediatizare;
- Activități de ordin administrativ, financiar și control.

La finalul anului 2020, statul de funcții al DGASPC Maramureș prevedea un număr de 1.343 posturi aprobate, dintre care doar 930 erau ocupate. Astfel, în perioada respectivă erau disponibile 123 de posturi vacante pentru asistenți maternali, 264 de posturi vacante pentru funcții contractuale și 26 de funcții publice vacante. Organigrama revizuită în anul 2022 cuprinde 1.213 posturi, dintre care 149 pentru aparatul propriu al instituției, 267 pentru protecția copilului, 442 pentru asistență socială adulți, 340 pentru asistenți maternali profesioniști și 15 pentru asistenți profesionali profesioniști.

În structura sa, DGASPC are mai multe servicii, compartimente și birouri, printre care:

- Serviciul management de caz pentru copil pentru alternative de tip rezidențial;
- Serviciul management de caz pentru alternative de tip familial;

177 Agenția Județeană pentru Plăți și Inspectie Socială Maramureș. RAPORT PRIVIND ACTIVITATEA DE INSPECTIE SOCIALĂ DESFĂȘURATĂ ÎN ANUL 2019.

178 Raport de Activitate al DGASPC Maramureș pentru anul 2020.

- Serviciul de intervenție în regim de urgență în domeniul asistenței sociale (inclusiv Compartimentul Telefonul Copilului, semnalare cazuri de urgență și echipa mobilă; Compartimentul acordare servicii de urgență și protecție pentru victimele infracțiunii);
- Serviciul de evidență complexă a copilului
- Serviciul de evaluare complexă a persoanelor adulte cu handicap
- Serviciul management de caz pentru adulți și monitorizarea serviciilor sociale
- Serviciul juridic și adopții
- Biroul control intern, managementul calității serviciilor sociale și urmărire contracte
- Biroul achiziții publice și contractare servicii sociale
- Biroul evidență și plăți beneficii sociale
- Biroul monitorizare, analiză statistică, indicatori asistență socială, strategii, programe și coordonare locală

Etc.

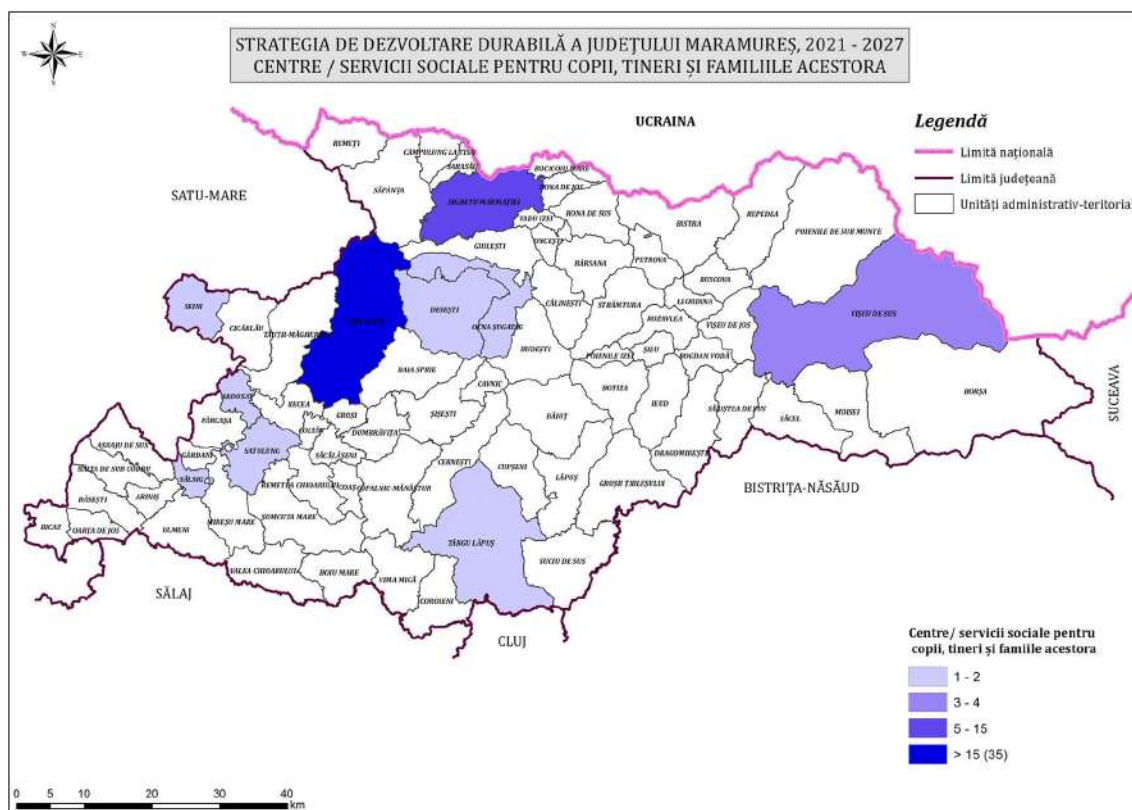
În subordinea Direcției Generale pentru Asistență Socială și Protecția Copilului funcționează următoarele servicii de protecție socială¹⁷⁹:

a) pentru copii:

- Complexul de Servicii nr. 1 (care include casele de tip familial: CTF Ardusat, CTF Mogoșești și CTF Sălsig);
- Complexul de Servicii nr. 2 Baia Mare (care include casele de tip familial: CTF Nr. 2, CTF Nr. 4, CTF Hollosi Simon, CTF Universității, CTF Griviței, CTF Cehov);
- Complexul de Servicii Baia Mare (care include Centrul de Primire în Regim de Urgență, Centrul Maternal și casele de tip familial CTF Valea Roșie și CTF Alba Iulia);
- Complexul de Servicii Sighetu Marmației (care include Centrul de Primire în Regim de Urgență, Centrul Maternal, Centrul de Zi și casele de tip familial Bradului, Pandurilor și Tompa);
- Complexul de Servicii nr. 6 Sighetu Marmației (care cuprinde Centrul de recuperare pentru copii cu nevoi speciale și casele de tip familial: CTF Coșbuc, CTF Axa și CTF Ștefan cel Mare).

179 Raport de Activitate al DGASPPC Maramureș pentru anul 2020.

Figura 63 - Centrele/serviciile sociale publice și private pentru copii, tineri și familii

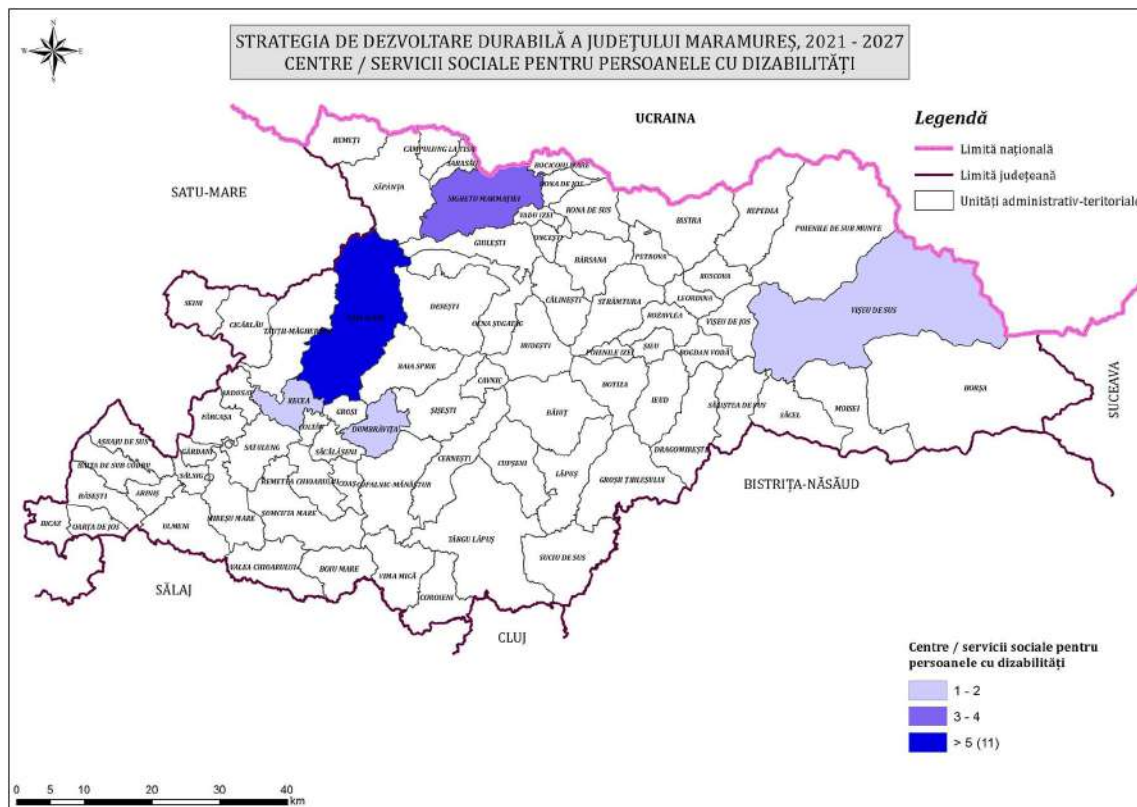
Sursa: Ministerul Muncii și Protecției Sociale

b) pentru adulți:

- Complexul de Servicii nr. 8 (care include Centrul de Abilitare și Reabilitare Călinești, respectiv casele de tip familial CTF 1 și CTF 2 din Ocna Șugatag);
- Complexul de Servicii nr. 3 Vișeu de Sus (care include Centrul de Zi Carpați și locuințele maxim protejate Cerbului și Plevnei);
- Complexul de Servicii nr. 4 Baia Mare (care include Centrul de zi Bujorului, Centrul de zi Griviței, Centrul de Îngrijire și Asistență Târgu Lăpuș, Centru de Îngrijire și Asistență Oltului, Centrul de Îngrijire și Asistență Ferneziu, locuințele maxim protejate Prunului, Topitorilor, Castanelor, Țibleșului 1, Țibleșului 1A, respectiv locuința maxim protejată nr. 1);
- Complexul de Servicii nr. 5 Sighetu Marmăției (care include Centrul de Zi "Ajută", Centrul de Îngrijire și Asistență Cloșca și locuințele maxim protejate Bilașcu, Dragoș Vodă, Tisei, Mihai Eminescu, Ștefan cel Mare);
- Complexul de Servicii Sociale nr. 7 Sighetu Marmăției (cu Centrul de Recuperare și Reabilitare Persoane Adulte cu Handicap Sighet – în curs de restructurare, Centrul de Îngrijire și Asistență Vasile Alecsandri și Centrul de Îngrijire și Asistență Iuliu Maniu);
- Centrul de Îngrijire și Asistență Poieni (în curs de restructurare);

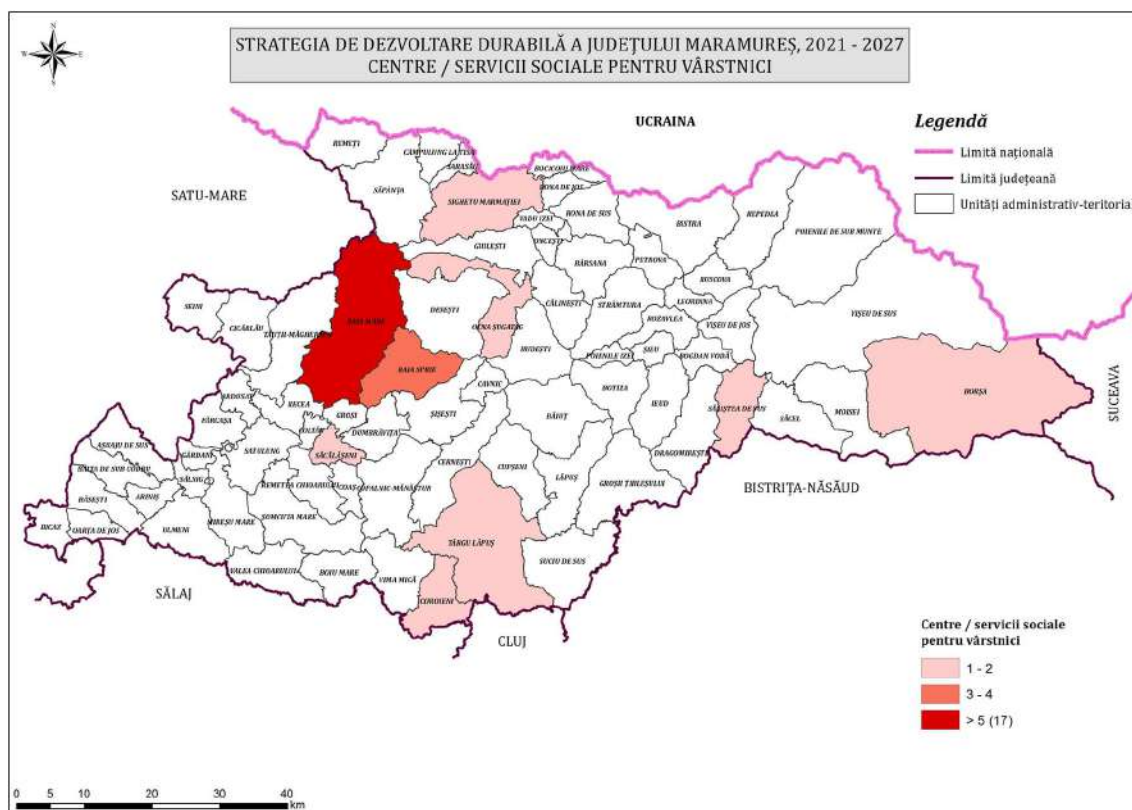
- Complex de servicii pentru victimele violenței domestice (cu Locuința protejată Venus, Grupul de suport Venus și Cabinetul de consiliere vocațională Venus).

Figura 64 - Centrele/serviciile sociale publice și private pentru persoane adulte cu dizabilități

Sursa: Ministerul Muncii și Protecției Sociale

Figura 65 - Centrele/serviciile sociale publice și private pentru persoane vârstnice

Sursa: Ministerul Muncii și Protecției Sociale

Conform Planului anual de acțiune privind serviciile sociale, elaborat de DGASPC Maramureș pentru anul 2021, o serie de primării din județ își propuseseră să înființeze noi servicii sociale, după cum urmează:

- DAS Sighetu Marmației și-a propus să înființeze un adăpost de noapte, temporar, pentru persoanele aflate în stradă, cu o capacitate de 20 de locuri;
- Primăria Coroieni și-a propus înființarea Asistenței Sociale Comunitare, care ar viza persoanele vulnerabile;
- Primăria Recea – Serviciul Creșe, cu o capacitate de 64 locuri;
- Primăria Săliște de Sus – Cantină Socială cu 60 de locuri;
- Primăria Tăuții Măgherauș – Centru de zi pentru copii cu o capacitate de 60 de locuri;
- Primăria Târgu Lăpuș – Centru de zi pentru vârstnici „Bunicii comunității” cu 40 de locuri;
- Primăria Comunei Fărcașa – Creșă cu 30 de locuri;
- Primăria Satulung – Creșă cu 20-25 locuri;
- Primăria Satulung – Centru de Bătrâni și Persoane cu Dizabilități cu 20-25 de locuri;

- Primăria Satulung – Centru pentru persoane cu Dizabilități pe teritoriul fostei unități școlare de la Mogoșești, cu 20-25 de locuri;
- Primăria Săcălășeni – Serviciul de Îngrijire la domiciliu pentru persoane vârstnice, circa 50 beneficiari/zi;
- Primăria Săcălășeni – Centru Rezidențial Recuperare/Reabilitare Persoane Dependente, cu 40 de locuri;
- Primăria Săcălășeni – Centru de Socializare și petrecere a timpului liber, cu circa 30 beneficiari/zi.

De asemenea, în comuna Recea este în implementare, cu fonduri din POC România-Ucraina 2014-2020, un proiect pilot care presupune realizarea Centrului pentru Terapii Alternative cu menirea de a oferi servicii medicale alternative copiilor cu dizabilități. Acesta va cuprinde 7 cabinete medicale pentru terapii specifice, un parc senzorial și o arenă pentru terapie inovatoare cu animale.

Alți furnizori importanți de servicii sociale din județ, care activează în sectorul public, sunt:

- **Direcția de Asistență Socială Baia Mare** – care are în competență serviciile de creșă, asistență medicală comunitară și cabinetele medicale școlare. În subordinea direcției funcționează o rețea diversificată de centre sociale, precum: Cantina de Ajutor Social, Centrul Social Caspev, Centrul Social Phoenix pentru persoane cu dizabilități, Centrul Social de Tranzit pentru Tineri, Centrul de Zi pentru Copii și Tineri cu Nevoi Speciale Ștefan Luchian, Centrul Multifuncțional Romanii, Centrul Social Multifuncțional Azil de Noapte, Serviciul Creșe, Biroul Medicină Școlară și Universitară, Centrul pentru Educație Timpurie "Curcubeu", Centrul Social Multifuncțional "Rivulus Pueris", Serviciul Locuințe Sociale și Evaluare Socială etc. De asemenea, în perioada pandemiei de COVID-19, DAS Baia Mare a realizat proiecte sociale, inclusiv cu finanțare europeană, menite să ajute persoanele defavorizate („Protejăm Bunicii”, Târg Caritabil de Crăciun, etc.) În altă ordine de idei, în perioada stării de urgență când majoritatea centrelor sociale și-au sistat activitatea, personalul din unitățile respective a continuat să-și exercite meseria în teren, distribuind diverse ajutoare nevoiașilor.
- **Direcția de Asistență Socială Sighetu Marmăției** – derulează diverse programe și proiecte sociale, precum “Servicii sociale integrate în municipiul Sighetu Marmăției”, “ROMarmăția – abordare integrată a sărăciei și excluziunii sociale”, etc. De asemenea, are în subordine 2 creșe și două centre de zi pentru copii, inclusiv cu dizabilități, și vârstnici.
- **Direcția de Asistență Socială Târgu Lăpuș**
- **Direcția de Asistență Socială Șomcuta Mare**
- **Compartimentul de Asistență Socială din comunele: Bârsana, Botiza, Cicirlău, Coaș, Coltău, Copalnic Mănăstur, Leordina, Moisei, Ocna Șugatag, Petrova, Recea, Rozavlea, Sălsig, Șișești, Șieu, Strâmtura, etc.**

- **Compartimentul de Asistență Socială și Autoritate Tutelară Vișeu De Sus**
- **Compartiment Protecție Socială și Asistență Socială Oncești**
- **Penitenciarul Baia Mare**
- **Centrul regional de cazare și proceduri pentru solicitanții de azil Șomcuta Mare.**
- **Etc.**

În perioada de programare 2014-2020, DGASPC a implementat mai multe proiecte cu finanțare din fonduri europene, de la bugetul de stat și județean care vizează infrastructura și serviciile sociale, precum:

- TEAM-UP: Progres în calitatea îngrijirii alternative a copiilor
- VENUS: Împreună pentru o viață în siguranță
- PIN Sighetu Marmăției (construire 4 locuințe maxim protejate și reabilitarea unui centru de zi)
- PIN Mireșu Mare (construire 4 locuințe maxim protejate și reabilitarea unui centru de zi)
- Centru / Casa Respiro Firiza (reabilitarea unei clădiri pentru înființare centru de zi pentru persoane cu dizabilități)
- Reabilitare locație CTF Sighetu Marmăției
- Tranziție spre servicii sociale în comunitate (în parteneriat cu ASSOC)
- Furnizarea de servicii sociale în comunitate (idem)

Nevoile de investiții ale DGASPC Maramureș pe termen scurt și mediu vizează: reabilitarea CTF nr. 5 și a Centrului de Reabilitare - Recuperare Persoane cu Handicap în Sighetu Marmăției, mansardarea sediului DGASPC și reabilitarea CPRU în Baia Mare, reabilitarea și recompartimentarea Centrului de Îngrijire și Asistență Poienile de Sub Munte, achiziția de locații care să corespundă standardelor de calitate pentru servicii sociale.

Și alte UAT-uri din județ au derulat investiții din diferite surse în infrastructura de servicii sociale, precum:

- Înființarea Centrului social multifuncțional “Sfântul Arhidiacon Ștefan” la Săliștea de Sus
- Reabilitarea termică a unor locuințe sociale și Incubatorul Socio-Medical Baia Mare
- Centru multifuncțional de activități și servicii Baia Sprie
- Dotare centru multifuncțional social în comuna Botiza
- Dotare centru multifuncțional cu servicii medicale, sociale și socio-medicale în comuna Bârsana

- Dotare centru multifuncțional cu servicii medicale, sociale și socio-medicale în comuna Strâmtura
- Acces la transport al comunităților în risc de excluziune în Remetea Chioarului
- Înființarea unui Centru de zi pentru Vârstnici în localitatea Copalnic Mănăștur
- Reintegrare socială la Seini (centru de asistență comunitară – centru multifuncțional, zonă de activități recreative și socializare în aer liber)
- Construire bloc de locuințe sociale cu 30 de apartamente în orașul Târgu Lăpuș
- Construire centru de zi pentru copii în orașul Tăuții-Măgherauș
- Construire centru multifuncțional în orașul Ulmeni

De asemenea, în județul Maramureș funcționează o serie de furnizori privați de servicii sociale, precum:

- **Asociația Profesională Neguvernamentală de Asistență Socială „Assoc”** – are în subordine cantină socială de tip ”masa pe roți”, centru de zi pentru persoane cu dizabilități, case de tip familial pentru copii, centru de reabilitare și dezvoltare pentru persoane cu dizabilități, birou de asistență post-detenție, serviciul de specialitate pentru copii și familie, derulează proiecte de încurajare a învățării continue și de creștere a calificării angajaților, a ocupării, a dezvoltării economiei sociale etc.
- **Organizația „Caritas” a Diecezei Satu Mare**, care prestează servicii sociale în Baia Mare și Sighetu Marmației (centru de zi pentru, centru comunitar, centru de zi pentru vârstnici, centru de îngrijire la domiciliu, cantină socială de tip ”masa pe roți” etc.);
- **Arhiepiscopia Ortodoxă Română a Maramureșului și Satmarului (inclusiv asociațiile din subordine)** – cu un centru social pentru persoane vârstnice la Coroieni, un centru de zi etc.
- **Fundația Hope and Home for Children** – implicată mai ales în închiderea orfelinatelor și încurajarea asistenței maternale, a adopției, a integrării în societate, dar și în construcția de locuințe protejate
- **Asociația „Esperando”** - are în subordine un centru de zi de recuperare pentru copii cu dizabilități, o unitate protejată;
- **Asociația Filantropică „Sfântul Ierarh Iosif Mărturisorul”** – oferă servicii sociale de adăpost de noapte și cantină socială.
- **Fundația Umanitară Pro Vita** – cămin de tineret pentru tinerii care părăsesc sistemul de protecție
- **Asociația "Solidaritatea Speranței"** cu serviciul social Centru Rezidențial pentru Persoane Vârstnice;
- **Asociația umanitară „Oaza Bătrâneții”** – cămin de bătrâni;

- **Fundația „Valens”** – îngrijire socială la domiciliu;
- **Asociația „Casa Luminii”;**
- **Asociația „Aramis” Baia Mare;**
- **Asociația Autism Baia Mare;**
- Etc.

2.7. Educația

2.7.1. Structura sistemului educațional

Județul Maramureș dispune de o rețea extinsă și diversificată de unități de învățământ, publice și private, care acoperă toate nivelurile educaționale. Astfel, la nivelul anului școlar 2021-2020, aceasta cuprindea 190 de instituții de învățământ cu personalitate juridică (inclusiv conexe), cu un număr de 214 de unități arondate, rezultând un număr total de 404 de unități. Din numărul total de unități, 166 își desfășurau activitatea în mediul urban, respectiv 238 în mediul rural. La nivelul anului școlar 2020-2021, în județ funcționau 20 de unități de învățământ în sistem privat, dintre care 16 acreditate (7 grădinițe, 6 licee , 3 școli postliceale) și 4 autorizate (1 grădiniță, 2 școli primare, 1 liceu). În sistemul public, pe nivele de educație, 20 de unități cu personalitate juridică erau grădinițe, 107 școli gimnaziale, 34 licee și colegii, iar 5 unități conexe (3 cluburi sportive școlare, Palatul Copiilor Baia Mare, Clubul Copiilor Sighetu Marmăției).

În subordinea Consiliului Județean Maramureș funcționează următoarele instituții de învățământ:

- Școala Populară de Artă din Baia Mare, secție din cadrul *Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Liviu Borlan Maramureș*. Specializările disponibile sunt: canto, arte plastice, coregrafie, instrumente muzicale.
- Școala Gimnazială Specială Baia Mare - asigură instruirea, educarea, integrarea școlară și socială a copiilor cu cerințe educaționale speciale. În anul școlar 2021-2020 aceasta cuprindea 18 clase și 182 de elevi, din care 20 navetiști.
- Centrul Școlar pentru Educație Incluzivă Baia Mare – oferă servicii de instruire, educare, recuperare, profesionalizare și integrare socio-profesională. Aceasta pune la dispoziție atât o ofertă educațională cât și una terapeutică.
- Centrul Școlar de Educație Incluzivă Sighetu Marmăției – cu 145 de elevi, din care 71 navetiști;
- Centrul Școlar pentru Educație Incluzivă Târgu Lăpuș – cu 142 de elevi, din mai multe localități;
- Centrul Școlar pentru Educație Incluzivă Vișeu de Sus – cu 137 de elevi, din care 72 navetiști;

- Centrul Județean de Resurse și Asistență Educațională Maramureș¹⁸⁰ este o instituție de învățământ special integrat specializată în oferirea, coordonarea și monitorizarea de servicii educaționale specifice acordate copiilor/ elevilor, cadre didactice, părinților și membrilor comunității. Instituția, prin centrele sale, oferă următoarele servicii:
 - Asistență psihopedagogică și orientare școlară prin Centrul Județean și prin Cabinetele Școlare de Asistență Psihopedagogică;
 - Terapii logopedice furnizate prin Cabinetele logopedice Interșcolare;
 - Evaluare, orientare/reorientare dinspre școala specială spre școala de masă și invers, prin intermediul Comisiei de Orientare Școlară și Profesională, la propunerea Serviciului de Evaluare și Orientare Școlară și Profesională;
 - Mediere școlară, furnizate de mediatorii școlari.

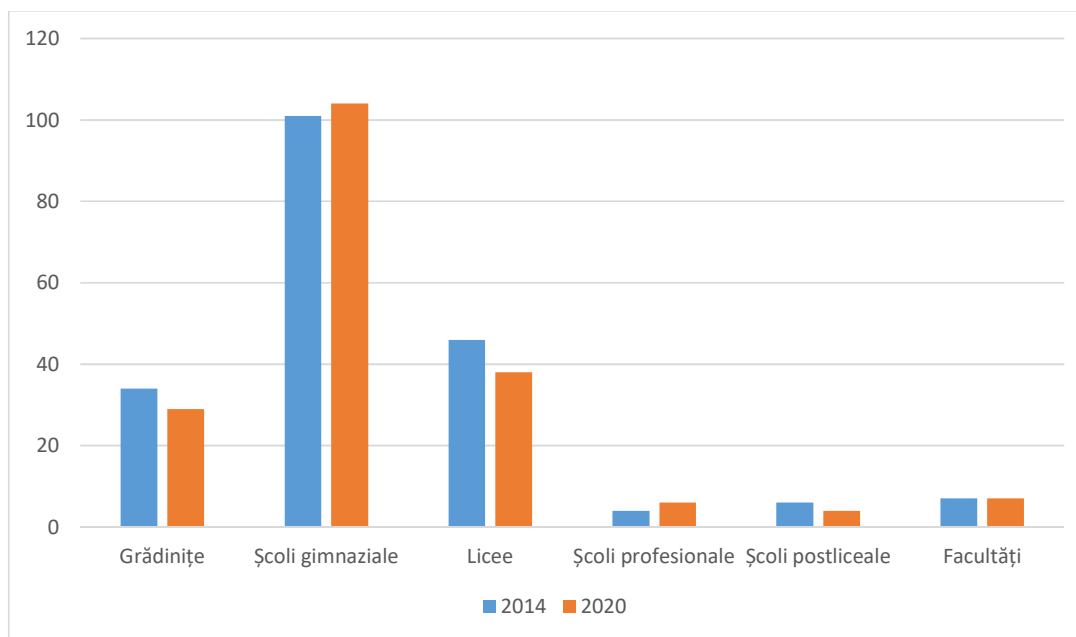
În anul școlar 2020-2021, unitatea dispunea de 106 angajați și a oferit consiliere pentru 7.646 de elevi, dintre care 1.474 erau preșcolari, 3.268 erau elevi în ciclul primar sau gimnazial și 2.904 erau elevi în ciclul liceal. De asemenea, instituția a oferit consiliere pentru 2.988 de cadre didactice și 1.842 de părinți ai preșcolarilor. Instituția derulează un proiect județean de consiliere și orientare vocațională „Pașaport spre viitor”, care are drept scop dezvoltarea abilităților de planificare și orientare în carieră. Conform datelor CJRAE, în județ există 1.129 de copii cu tulburări de limbaj, majoritatea concentrați în Baia Mare, dar și în alte câteva orașe din județ. Logoped școlar există doar în localitățile: Baia Mare, Sighetu Marmăției, Baia Sprie, Căvnic, Seini, Târgu Lăpuș, Vișeu de Sus. În altă ordine de idei, cabinete de asistență psihopedagogică funcționează în toate orașele județului, și în comunele: Bârsana, Budești, Câmpulung la Tisa, Cernești, Cicârlău, Coltău, Copalnic Mănăstur, Fărcașa, Gârdani, Ieud, Leordina, Moisei, Ocna Șugatag, Groși, Mireșu Mare, Petrova, Poienile de sub Munte, Recea, Repedea, Rozavlea, Ruscova, Săcel, Sălsig, Sarasău, Satulung, Șișești, Vadu Izei, Vișeu de Sus. Prin urmare, constatăm că deservirea cu cabinete de asistență psihopedagogică este deficitară mai ales în mediul rural.

În altă ordine de idei, în perioada 2014-2020, în județ au studiat 2.165 de elevi cu cerințe educaționale speciale, dintre care 1.197 în învățământul special și 968 în învățământul de masă. Din numărul total de elevi, circa 50% studiau în Baia Mare, urmând Sighetu Marmăției, Târgu Lăpuș și Vișeu de Sus. În mediul rural, cei mai mulți copii cu CES au fost înregistrați în comuna Sălsig.

Recent, Consiliul Județean Maramureș a realizat demersuri pentru a implementa proiecte finanțate de către Administrația Fondului de Mediu, prin care se urmărește creșterea eficienței energetice a Centrului Școlar pentru Educație Incluzivă din Vișeu de Sus și a Centrului Școlar pentru Educație Incluzivă din Baia Mare.

¹⁸⁰ <https://cjraemm.ro/wp/>.

Figura 66 - Numărul unităților de învățământ cu personalitate juridică din județul Maramureș, pe niveluri de educație, în perioada 2014-2020

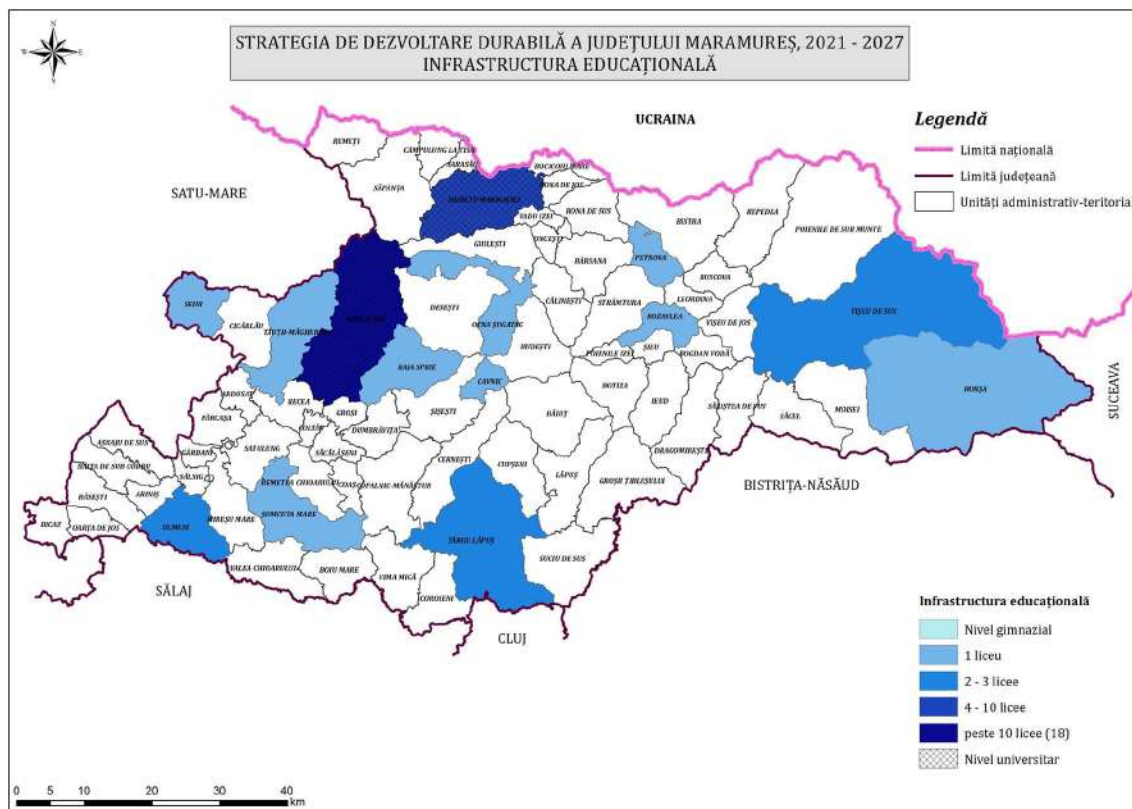
Sursa: INS. Baza de date TEMPO Online

La fel ca în cazul regiunii Nord-Vest precum și a întregii țări, numărul de instituții de învățământ publice, cu personalitate juridică, a scăzut în județul Maramureș. Scăderea este explicată de reducerea drastică a natalității, care a condus la comasarea sau chiar închiderea unor școli, în conformitate cu Legea Educației nr. 1/2011. Aceasta a impus ca numărul minim de elevi pentru menținerea personalității juridice să fie de 300, iar cel al preșcolarilor și antepreșcolarilor de 150, cu mențiunea că fiecare UAT păstrează cel puțin o unitate de învățământ cu personalitate juridică indiferent de populația școlară existentă. Prin urmare, cele mai afectate au fost zonele rurale, unde populația școlară este mică, iar unitățile de învățământ se află la distanțe mari, fiind necesară practicarea navetei.

Dacă unități de învățământ preșcolar, primar și gimnazial există în majoritatea UAT-urilor din județ, învățământul liceal, profesional și postliceal este concentrat preponderent în orașele din județ sau în comunele mai mari. Astfel, învățământul liceal există în 12 localități (11 orașe și o comună), învățământul profesional în 6 localități (Baia Mare, Vișeu de Sus, Dumbrăvița, Fărcașa, Ocna Șugatag, Rozavlea), iar cel postliceal doar în Baia Mare, Sighetu Marmăției și Vișeu de Sus.¹⁸¹ De asemenea, învățământul superior e disponibil doar în municipiile Baia Mare și Sighetu Marmăției. Astfel, concludem că populația rurală are acces mai dificil la studiile liceale, profesionale sau postliceale.

¹⁸¹ INS. Baza de date TEMPO Online.

Figura 67 - Numărul unităților de învățământ publice și private, cu personalitate juridică și arondate, la nivel de UAT, în anul 2021

Sursa: Planșă proprie pe baza datelor ISJ Maramureș

În mediul rural (inclusiv în câteva unități din mediul urban), predarea la nivelurile preșcolar, primar și gimnazial se face în grupe mixte / clase cu predare simultană, cauza fiind numărul foarte mic de copii și elevi înscriși. Astfel, în comune precum Ariniș, Asuaju de Sus, Băiuț, Băsești, Bicz, Boiu Mare, Gârdani, Oarța de Jos, Oncești, Poienile Izei, Rona de Jos, Valea Chioarului, Vima Mică numărul mediu de copii pe generație e mai mic de 10. Astfel de situații tind să apară și în localități unde natalitatea este mai ridicată, dar părinții preferă să-și înscrie copiii la grădinițele și școlile din orașul învecinat.

Cele mai mari medii la Evaluarea Națională din 2021 s-au înregistrat la clasele de gimnaziu ale liceelor de prestigiu din județ ("Vasile Lucaci" și "Gheorghe Șincai" din Baia Mare, "Dragoș Vodă" din Sighetu Marmăției, "Petru Rareș" din Târgu Lăpuș), dar și la unele școli gimnaziale de sine stătătoare ("Lucian Blaga", "George Coșbuc", "Nicolae Iorga" și "Dimitrie Cantemir" din Baia Mare, "George Coșbuc" din Sighetu Marmăției, Școala Gimnazială Gârdani etc.). În schimb, performanțe foarte modeste (medie pe școală sub 5) se înregistrează atât la școli din mediul urban (de ex. "Petre Dulfu" și "Nicolae Bălcescu" din Baia Mare, "Liviu Rebreanu", din Dragomirești, Școala Gimnazială nr. 10 Sighetu Marmăției, Școala Gimnazială nr. 6 Șomcuta Mare), cât mai ales din mediul rural (Coltău, Finteușu Mic, Bicz, Poienile de Sub Munte, Bârsana, Repedea, Rona de Jos, Crasna Vișeuului, Trestia, Budești, Fericea, Băsești, Valea

Chioarului, Codru Butesii, Coroieni, Băița de Sub Codru, Chelița, Rozavlea, Ardușat, Câmpulung la Tisa).

Oferta educațională a învățământului liceal din județ arată în felul următor:

- colegii și licee cu profil real - cu specializări matematică-informatică și științe ale naturii (Baia Mare, Sighetu Marmăției, Vișeu de Sus, Târgu Lăpuș, Șomcuta Mare, Borșa) – 806 locuri în anul școlar 2021-2022;
- colegii și licee cu profil uman – cu specializări filologie și științe sociale (Baia Mare, Sighetu Marmăției, Vișeu de Sus, Cavnic, Târgu Lăpuș, Șomcuta Mare, Borșa, Baia Sprie) – 520 de locuri. Acestea li se adaugă alte 130 de locuri din învățământul particular acreditat din județ;
- colegii și licee cu profil servicii – cu specializări turism și alimentație, comerț, economic (Baia Mare, Sighetu Marmăției, Târgu Lăpuș, Seini, Borșa) – 360 locuri;
- colegii și licee cu profil tehnic – cu specializări industrie textilă și pielărie, electronică automatizări, construcții, instalații și lucrări publice, electric, mecanică, fabricarea produselor din lemn, electromecanică (Baia Mare, Sighetu Marmăției, Ulmeni) – 300 de locuri;
- colegii și licee cu profil resurse și protecția mediului – cu specializări agricultură, industrie alimentară, silvicultură, protecția mediului (Baia Mare, Sighetu Marmăției, Seini) – 60 de locuri;
- colegii și licee cu profil sportiv – cu specializarea sport (Baia Mare, Sighetu Marmăției) – 120 de locuri;
- colegii și licee cu profil pedagogic – cu specializare educator/învățător, puericultor (Baia Mare, Sighetu Marmăției) - 96 de locuri;
- colegii și licee cu profil teologic – cu specializări teologie penticostală și ortodoxă (Baia Mare) - 72 de locuri;
- colegii și licee cu profil artistic – cu specializări arhitectură, arte ambientale și design, arte plastice, arte decorative, muzică (Baia Mare) – 72 de locuri.

Astfel, se poate observa că la nivelul județului Maramureș specializările teoretice (reale, umaniste și tehnice) sunt predominante și pot fi relativ ușor accesate în diverse zone ale județului, în timp ce pentru profilurile servicii, resurse naturale și protecția mediului, artistic, pedagogic, teologic sau sportiv, opțiunile sunt mai restrânse, liceele de profil fiind concentrate în Baia Mare și Sighetu Marmăției. Totodată, se remarcă lipsa unor specializări din domeniul tehnic precum industria materialelor de construcții, producție media, industrie tipografică, care sunt disponibile în alte județe, precum oferta educațională redusă în domenii care ocupă o parte importantă a forței de muncă din județ (fabricarea produselor de lemn, industrie textilă și a pielăriei, construcții etc.).¹⁸² Luând în considerare că majoritatea locurilor

¹⁸² SDD a județului Maramureș 2014-2020.

de muncă oferite în județ solicită studii medii în domeniul serviciilor, al industriei și agriculturii, constatăm o neconcordanță între oferta educațională și piața muncii de la nivel local, determinată și de orientarea masivă tinerilor către liceele teoretice, care nu asigură tuturor ocuparea unui loc de muncă corespunzător pregătirii după absolvire. În altă ordine de idei, absolvenții de licee cu profil real și uman urmează, în general, și studii superioare, în mică măsură la facultățile din județ, iar preponderent în centrele universitare mari din regiune (Cluj-Napoca). Această stare de fapt antrenează de câteva decenii un fenomen de brain-drain, mai ales în mediul urban al județului.

În funcție de rata de promovabilitate la Examenul de Bacalaureat din sesiunea iunie-iulie 2021, cele mai performante licee din județ sunt: Colegiul Național „Gheorghe Șincai” Baia Mare, Colegiul Național „Vasile Lucaci” Baia Mare, Colegiul Național „Mihai Eminescu” Baia Mare, Colegiul Național „Dragoș Vodă” Sighetu Marmației, Colegiul Național Pedagogic „Regele Ferdinand” Sighetu Marmației, Liceul Teologic Penticostal Baia Mare, Colegiul de Arte Baia Mare, Colegiul Economic „Nicolae Titulescu” Baia Mare, Liceul Teoretic „Petru Rareș” Târgu Lăpuș, Liceul Teoretic „Gheorghe Pop de Băsești” Ulmeni, Liceul Teoretic „Nemeth Laszlo” Baia Mare, Liceul Teoretic Ruscova (peste 75%). În altă ordine de idei, o promovabilitate redusă la Examenul de Bacalaureat a fost înregistrată de către următoarele unități de învățământ: Colegiul Tehnic „C.D. Nenițescu” Baia Mare, Liceul Teoretic „George Pop de Băsești” Baia Mare, Liceul Tehnologic de Transporturi Auto Baia Sprie, Liceul Tehnologic „Traian Vuia” Tăuții-Măgherauș, Liceul Teoretic „George Pop de Băsești” Târgu Lăpuș, Liceul Tehnologic UCECOM „Spiru Haret” Baia Mare, Liceul Tehnologic „Alexandru Filipașcu” Petrova, Liceul Particular „Henri Coandă” Baia Mare, Liceul Tehnologic „Octavian Goga” Rozavlea, Liceul Tehnologic Poienile de Sub Munte (sub 25%). În cazul ultimelor trei instituții menționate, promovabilitatea a fost de 0%, existând astfel perspectiva înființării unor clase de învățământ profesional în locul liceelor respective.

Învățământul profesional din județ a cunoscut o relansare în ultimii ani, pe fondul politicilor de la nivel național, dar și a eforturilor depuse de ISJ Maramureș, autoritățile județene și locale, respectiv companiile private. Astfel, conform planului de școlarizare pentru anul școlar 2021-2022, în județ existau mai multe instituții de învățământ care ofereau o gamă diversificată de domenii și specializări în învățământul profesional, precum: bucătar, mecanic, zidar, mecanic auto, electrician, frizer, tâmplar etc. În total, 35 de clase erau disponibile pentru absolvenții de gimnaziu, majoritatea în liceele tehnologice din județ. Învățământul dual din județ era reprezentat doar de către Școala Profesională Sârbi, unde învață circa 75 de elevi, organizați în 3 clase. Activitatea școlii are loc sub egida unui parteneriat între operatorul economic *EATON Electro producție SRL* și Școala Gimnazială „Lucian Blaga” Fărcașa, împreună cu autoritățile locale. Specializarea pe care o urmează elevii școlii este electromecanic utilaje și instalații industriale. În contextul eforturilor pentru încurajarea învățământului profesional și dual din județ, Inspectoratul Școlar Județean Maramureș organizează un eveniment numit „Săptămâna Meseriilor”, care are drept obiectiv promovarea învățământului profesional și tehnic din județ, prin implementarea diferitor activități educative.

Învățământul postliceal din județ număra, în anul școlar 2020-2021, peste 1.800 de elevi, majoritatea învățând în școli private din mediul urban. Acesta a devenit o alternativă atractivă pentru absolvenții de liceu care nu au promovat Examenul de Bacalaureat sau care nu își doresc studii superioare. Astfel, în anul școlar 2021-2022, în județ funcționau 3 școli postliceale acreditate, dintre care 2 în Baia Mare și una în Sighetu Marmăției. Câte o școală postliceală sanitară funcționa în fiecare dintre orașe, iar în Baia Mare exista și o școală postliceală tehnică.

În județul Maramureș, studiile superioare pot fi urmate în orașele Baia Mare și Sighetu Marmăției, unde există facultăți ale unor universități acreditate. În anul 2020, învățământul superior reunea circa 5.177 de studenți, dintre care 3.664 la nivel licență, 1.330 la nivel masterat și 183 la nivel doctorat. Rețeaua universitară din județ se prezintă astfel:

- **Centrul Universitar Nord Baia Mare**, care aparține de Universitatea Tehnică din Cluj-Napoca (UTCN), cu 3 facultăți: Inginerie, Litere și Științe, și mai multe departamente: Departamentul de Inginerie și Managementul Tehnologiei; Inginerie Electrică, Electronică și Calculatoare; Ingineria Resurselor Minerale, Materialelor și a Mediului; Filologie și Studii culturale, Științe Socio-umane, Teologie, Arte; Matematică și Informatică, Chimie și Biologie, Științe Economice și Fizică. Centrul universitar pune la dispoziție o infrastructură modernă cu laboratoare dotate și numeroase programe de studii la nivel licență, masterat și doctorat. Doar infrastructura de cazare este deficitară, Centrul are la dispoziție 3 cămine care asigură cazare pentru 900 de studenți. În cadrul acestei instituții activau în anul 2020 un număr de 165 de cadre didactice, dintre care 20 erau profesori universitari.
- **Universitatea "Babeș-Bolyai" Cluj-Napoca – Extensia Sighet** – cu 3 facultăți: Științe Economice și Gestiunea Afacerilor, Geografie, Psihologie și Științele Educației – cu programe de studii la nivel licență și masterat;
- **Universitatea de Vest "Vasile Goldiș,, Arad – Filiala Baia Mare** – cu 2 facultăți: Facultatea de Științe Socio-Umane și Educație Fizică și Sport, Facultatea de Științe Economice, Informatică și Inginerie;
- **Universitatea "Bogdan Vodă" Cluj-Napoca – Extensia Baia Mare** – cu 3 facultăți: Facultatea de Drept, Facultatea de Științe Economice, Facultatea de Educație Fizică și Sport;

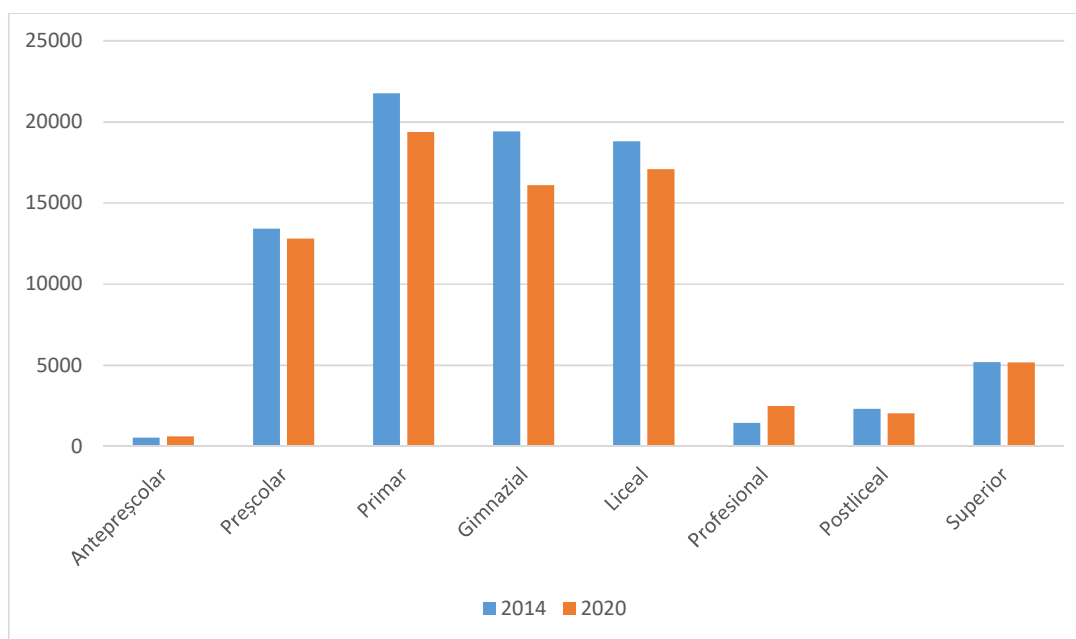
Centrul Universitar Nord Baia Mare reunește cei mai mulți studenți din județ, majoritatea urmând specializările cu profil IT, științe economice sau pedagogice. Totuși, un procent mic din studenții județului reușesc să se integreze în câmpul muncii în domeniul studiat, fiind necesară extinderea parteneriatelor între mediul de afaceri și cel academic prin care studenții ar putea beneficia de internship-uri și stagii.

2.7.2. Populația școlară

Conform INS, în anul 2020, populația școlară din județul Maramureș era de 75.714 de copii, elevi și studenți. Pe medii de rezidență, 56.944 (75,2%) erau antrenați în procesul educativ în

instituții din mediul urban, respectiv 18.770 (24,8%) în mediul rural. Această discrepanță este explicată de oferta educațională diversificată pe care o oferă mediul urban, în special la nivelul liceal și universitar, precum și a faptului că un număr considerabil de elevi care locuiesc în mediul rural fac naveta școlară în orașele județului. Din numărul total de elevi, 96,7% studiau în limba română, 1,8% în limba maghiară, 1% în limba ucraineană și 0,5% în limba germană, ultimele 3 fiind disponibile în învățământul gimnazial, primar și preșcolar. În altă ordine de idei, 71.721 (94,7%) de persoane urmau cursuri de zi, cu frecvență, 2.292 (3%) urmau învățământul seral, 1.565 (2,1%) pe cel cu frecvență redusă și 136 (0,2%) studiile la distanță. De asemenea, 94,4% din populația școlară studia în unitățile de stat, respectiv 5,6% în unitățile private de învățământ.

Figura 68 - Dinamica populației școlare a județului Maramureș, pe nivele de educație, în perioada 2014-2020

Sursa: INS. Baza de date TEMPO Online

Analizând evoluția populației școlare în dinamica intervalului 2014-2020, se poate observa o scădere de 8,6%, peste ritmul de scădere înregistrat la nivel regional (-3,8%) și național (-6,5%). Scăderi ale numărului de elevi au fost înregistrate la majoritatea nivelurilor de studii: preșcolar (-4,5%), primar (-10,9%), gimnazial (-17%), liceal (-9,1%), postliceal (-11,5%), universitar (-0,2%), excepție făcând creșterea de la nivelul antepreșcolar (+14,7%), care poate fi pusă pe seama înființării de noi creșe în mediul urban, respectiv din învățământul profesional (+71,3%), prin transformarea unor clase de liceu tehnologic în clase de învățământ profesional, acordarea de burse profesionale pentru elevi etc.¹⁸³ Cu toate că numărul de copii și de locuri din creșe a crescut, oferta este cu mult sub cererea existentă în orașele județului, în special în mediul urban și în zonele periurbane.

183 INS. Baza de date TEMPO Online.

Scăderea populației școlare este cauzată în cea mai mare parte de reducerea semnificativă a numărului de nou-născuți cu 11,8% în perioada 2014-2020. Cu o astfel de tendință demografică, populația de vârstă școlară va continua să scadă, ceea ce va duce la restructurarea rețelei școlare, unele unități fiind în situația de a nu mai îndeplini criteriile minimale impuse de legislația în vigoare.¹⁸⁴ În anul școlar 2020-2021 au fost înregistrate 159 de clase (2.057 de elevi) I-IV și 56 de clase V-VIII (806 elevi) cu predare simultană, 57 de clase I-VIII (556 elevi) cu efective reduse. O situația similară a fost întâlnită și în cluburile sportive școlare, în rândul a 1.400 de elevi din 102 de clase.¹⁸⁵

O altă cauză a scăderii populației școlare este abandonul școlar. Astfel, în anul școlar 2020-2021, 95 de elevi au abandonat școala, dintre care 43 din ciclul primar, 20 din ciclul gimnazial, 14 din ciclul liceal și 18 din învățământul profesional. Pe medii de rezidență, 41 de elevi erau din mediul urban și 54 erau din mediul rural. Spre comparație, în anul 2019-2020, numărul de elevi care au abandonat școala era de 253, dintre care 214 erau minori. În ultimii ani, în unitățile școlare din județ au fost implementate mai multe proiecte menite să reducă rata abandonului școlar, precum¹⁸⁶:

- *Învățăm, adaptăm motivăm!* – prin care au fost implementate activități de formare, mentorat, stagii de practică, schimburi de bună practică, cercuri didactice, rețele de sprijin și parteneriate cu societatea civilă;
- *Motivezi și îndepărtezi abandonul!* – un proiect cu o durată de 36 de luni, care a cuprins 5 unități de învățământ din județ: Școala Gimnazială Chelița, Școala Gimnazială „Nicolae Bălcescu” Baia Mare, Școala Gimnazială „Mihail Sadoveanu” Baia Mare, Școala Gimnazială Specială Baia Mare, Centrul Școlar pentru Educație Incluzivă Sighetu Marmăției; Grupul țintă a proiectului l-au reprezentat 975 copii, elevi, tineri și adulți din programul „A doua șansă”, 500 de părinți, 185 cadre didactice și personal didactice. În cadrul proiectului s-au realizat activități educative de informare și consiliere menite să crească participarea la învățământul obligatoriu.
- *Proiectul ROSE* – coordonat de la nivel central, are rolul de a contribui la reducerea abandonului în învățământul secundar și terțiar și la creșterea ratei de promovare a examenului de bacalaureat. Din județul Maramureș participă la proiect unitățile de învățământ liceal cu un procent de sub 95 % promovabilitate la examenul de Bacalaureat.
- *Școală după școală* – a presupus derularea unor activități educaționale în vederea diminuării ratei abandonului școlar, în special pentru elevii proveniți din medii sociale dezavantajate. În județul Maramureș beneficiarii proiectului au fost 4.824 de elevi din 79 de unități de învățământ.
- *A doua șansă* – program ce cuprinde 5 școli din județ și are ca grup țintă un număr de 351 de elevi. Obiectivul programului este de a oferi șansa persoanelor care au cel puțin

184 Idem.

185 ISJ.Raportul privind starea învățământului din județul Maramureș.

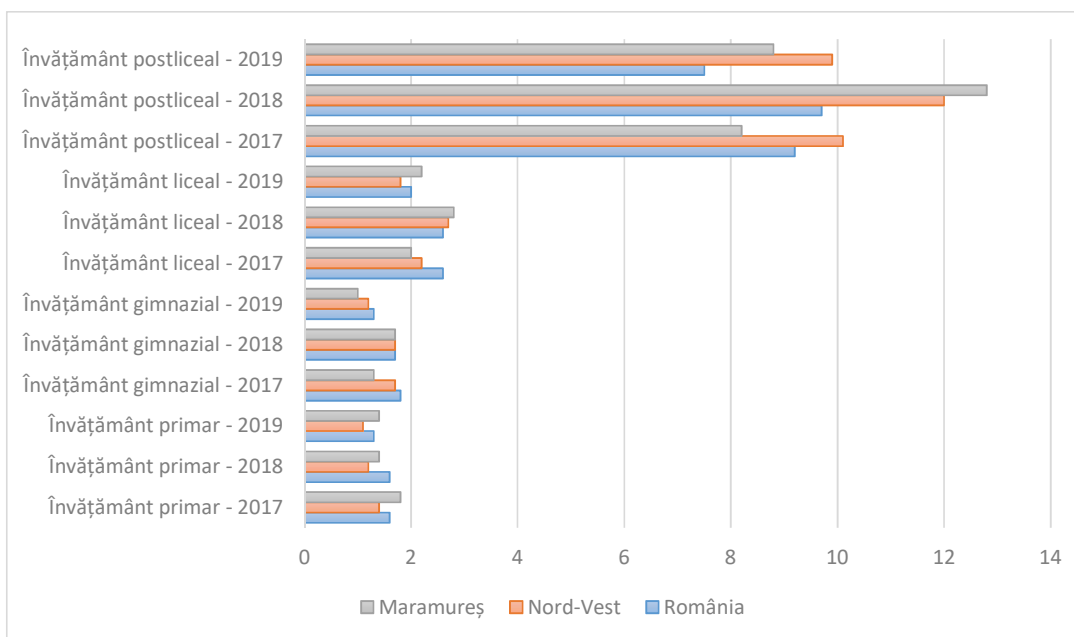
186 Idem.

patru ani în plus față de vârsta specifică ultimei clase absolvite, de a-și finaliza studiile și a obține o calificare profesională.

- Alte activități de consiliere individuală sau colectivă din cadrul cabinetelor psihologice școlare.

Absenteismul școlar reprezintă o altă problemă majoră, în special în rândul elevilor din ciclul liceal. În anul școlar 2020-2021 au fost înregistrate 1.07 mil. de absențe, dintre care 49,6% au fost motivate. Totuși, în dinamică, numărul de absențe este mai mic decât în anul școlar 2019-2020, când au fost înregistrate aproape 1,3 mil. absențe, sau în anul 2018-2019, când numărul acestora a depășit 1,5 milioane.¹⁸⁷

Figura 69 - Rata abandonului școlar pe nivele de educație, la nivel național, regional și județean, în perioada 2017-2019

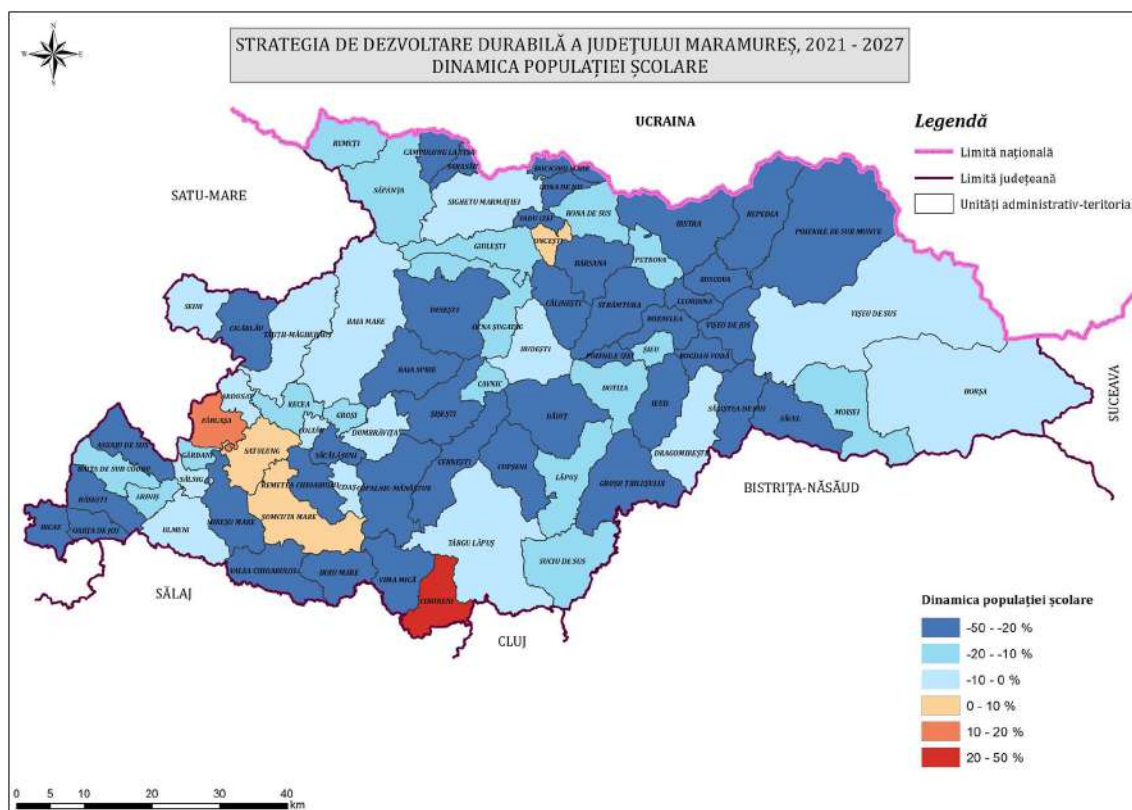

Sursa: INS. Baza de date TEMPO Online

În perioada 2014-2020, populația școlară a scăzut în majoritatea localităților din județ, cu excepția comunelor Coroieni, Fărcașa, Satulung, Oncești, Sălsig și a orașului Șomcuta Mare. Cele mai accentuate scăderi ale numărului de elevi au fost înregistrate în localitățile: Poienile Izei, Boiu Mare, Rona de Jos, Vima Mică, Cupșeni, Valea Chioarului, Leordina, Oarța de Jos, Băsești, Bicăz, Rozavlea, Bocicoiu de Jos, Asuaju de Sus, Săcel, Remetea Chioarului, Băiuț, Sarasău, Cicârlău, Strâmtura, Câmpulung la Tisa, Ruscova, Groșii Țibleșului, Săliștea de Sus, Copalnic-Mănăștur, Ieud, Mireșu Mare, Poienile de Sub Munte, Baia Sprie, Vadu Izei, Șișești, Călinești, Săcălășeni, Bârsana, Desești, Repedea, Vișeu de Jos, Bogdan Vodă, Bistra, Cernești (peste 20%).

187 ISJ.Raportul privind starea învățământului din județul Maramureș.

Figura 70 - Dinamica populației școlare totale, la nivel de UAT, în perioada 2014-2020

Sursa: INS. Baza de date TEMPO Online

În altă ordine de idei, în județ există multe comune cu o populație școlară de sub 150 de elevi și preșcolari: Poienile Izei, Boiu Mare, Oarța de Jos, Ariniș, Gârdani, Bicz, Rona de Jos, Vima Mică, Asuaju de Sus, Valea Chioarului, Oncești, Băsești, Leordina, Coaș, Băiuț.¹⁸⁸ Investițiile în infrastructura educațională din unitățile școlare din comunele respective trebuie făcute cu acuratețe, luând în considerare faptul că unele din ele sunt supuse riscului de a fi desființate. Pe de altă parte există un șir de localități din județ în care populația școlară este numeroasă și depășește infrastructura disponibilă.

2.7.3. Personalul didactic

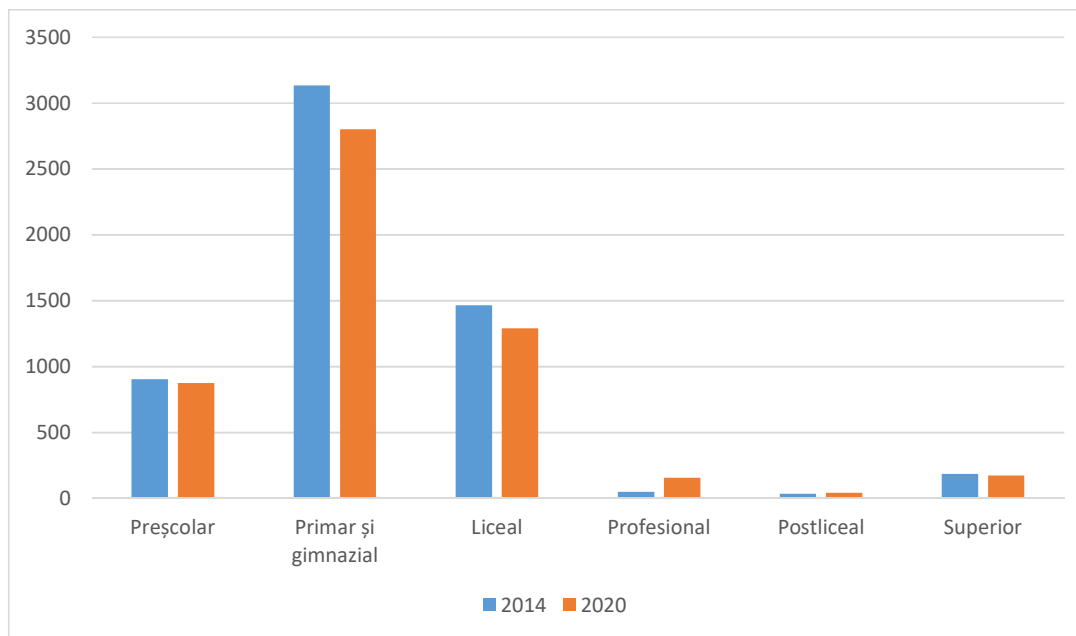
Conform INS, în anul 2020, în județul Maramureș lucrau 5.357 de cadre didactice, în scădere cu 7,3% față de anul 2014. Scăderea numărului de cadre didactice a fost înregistrată la toate nivelele de studii: preșcolar (-2,9%), primar și gimnazial (-10,6%), liceal (-11,9%), superior (-6,5%), excepție făcând doar învățământul profesional, unde numărul de elevi a crescut semnificativ, precum și în cazul învățământului postliceal, unde creșterea a fost nesemnificativă. Din numărul total de cadre didactice, 97,4% lucrau în sistemul public de învățământ, iar 2,6% în cel privat.¹⁸⁹ Aceștia li se adăuga un număr de 720 de angajați cu rol de personal didactic auxiliar și 1.429 de persoane care ocupau posturi nedidactice. În altă

¹⁸⁸ INS. Baza de date TEMPO Online.

¹⁸⁹ Idem.

ordine de idei, în sistemul de învățământ din județul Maramureș mai erau încadrați încă 940 de suplinitori calificați, 56 de pensionari, 66 de suplinitori necalificați și 133 de cadre asociate. În anul școlar 2020-2021, din 79 de posturi scoase la concurs, doar 41 au fost ocupate de către personal calificat, 8 prin plata cu ora, iar 25 au fost ocupate de persoane fără studii corespunzătoare postului.

Figura 71 - Evoluția numărului de cadre didactice din județul Maramureș, pe niveluri de studii,
în perioada 2014-2020

Sursa: INS. Baza de date TEMPO Online

La nivel județean, în medie, există un cadru didactic la 14,1 elevi, nivel similar cu media regională (14,2) și cea națională (14,8), față de un nivel de 14,3 elevi în anul 2014. Localitățile în care presiunea pe cadre didactice este mai mare și depășește indicele de 15 elevi/cadru didactic sunt: Petrova, Bogdan Vodă, Borșa, Satulung, Șieu, Sighetu Marmăției, Lăpuș, Vișeu de Sus, Șomcuta Mare, Baia Mare, Moisei. Pe de altă parte, localitățile cu o deservire mai ridicată cu personal didactic raportat la numărul tot mai mic de elevi sunt: Poienile Izei, Rona de Jos, Oarța de Jos, Bistra, Băsești, Boiu Mare, Vima Mică, Copalnic-Mănăstur, Valea Chioarului, Groși, Strâmtura, Șișești, Coltău, Rona de Sus, Băiuț (sub 10 elevi per cadru didactic). Totuși, este important de menționat că în unele comune precum Poienile Izei, Oarța de Jos, Boiu Mare funcționează sub 10 cadre didactice.¹⁹⁰

¹⁹⁰ Idem.

2.7.4. Infrastructura educațională

Conform INS, la nivelul anului 2020, infrastructura educațională din județul Maramureș este compusă din următoarele elemente:

- 3.747 săli de clasă (-3,3% față de anul 2014);
- 398 de laboratoare (-7,7%);
- 100 de săli de gimnastică;
- 103 ateliere școlare (-12%);
- 116 terenuri de sport (-7.9%);
- 1 bazin de înot;
- 8.640 de PC-uri (+12,1%).

Ca urmare a închiderii sau comasării a unor unități de învățământ din județ, în perioada 2014-2020 se poate observa o restrângere a numărului de spații utilizate în scopuri educaționale. Localitățile în care a fost înregistrată o creștere a numărului de săli de clasă în urma investițiilor realizate pentru construcția sau extinderea unităților de învățământ sunt: Baia Mare, Vișeu de Sus, Ulmeni, Repedea, Ieud, Cavnic, Fărcașa, Ocna Șugatag, Bistra, Groși, Dragomirești, Șișești, Budești, Cicârlău, Gârdani, Sarasău. Pe de altă parte, numărul de săli de clasă s-a redus semnificativ în localitățile: Târgu Lăpuș, Borșa, Petrova, Mireșu Mare, Baia Sprie, Șomcuta Mare, Rona de Sus, Dumbrăvița, Seini, Leordina, Săliștea de Sus, Strâmtura, Cupșeni, Călinești, Bârsana, Tăuții-Măgherauș etc.

Astfel, în medie, în județul Maramureș o sală deservește circa 20,2 elevi, în scădere cu 1,2 puncte procentuale față de anul 2014, sub media regională de 22 elevi/sală de clasă și cea națională 24 elevi/sală de clasă. Cele mai mari deficiențe sunt înregistrate în localitățile Leordina, Sighetu Marmăției, Coroieni și Șomcuta Mare unde media depășește 25 elevi/sală de clasă, cea mai dramatică situație fiind în comuna Leordina, unde media ajunge la 45. De partea cealaltă, într-o serie de comune există infrastructură educațională excedentară, mai ales în contextul reducerii numărului de elevi: Poienile Izei, Boiu Mare, Cavnic, Ariniș, Ieud, Rona de Jos, Bocicioiu Mare, Gârdani, Rona de Sus, Valea Chioarului, Dragomirești, Șișești (sub 11 elevi/sală de clasă).

Dotarea cu laboratoare școlare la nivel de județ este una deficitară, existând un laborator la 190,2 elevi. De asemenea, acestea lipsesc în localități precum: Săliștea de Sus, Asuaju de Sus, Bocicioiu Mare, Boiu Mare, Desești, Săcel, Valea Chioarului, Suciu de Sus, Leordina etc. În altă ordine de idei, deși numărul de elevi din învățământul profesional a crescut semnificativ (+71%) în perioada 2014-2020, numărul de ateliere școlare a scăzut cu 14, fiind înregistrate creșteri doar în Sighetu Marmăției și Borșa, în timp ce în Baia Mare numărul acestora a scăzut cu 6. În mediul rural, ateliere școlare există în comunele Bistra, Botiza, Călinești, Dumbrăvița, Giulești, Ieud, Leordina, Moisei, Ocna Șugatag, Petrova, Poienile de sub Munte, Repedea, Ruscova și Vișeu de Jos. Această situație face dificilă pregătirea practică a elevilor, respectiv încadrarea lor în câmpul muncii.

În cazul sălilor de gimnastică situația este similară, existând o sală de gimnastică la 757 de elevi, față de 828 în 2014, fapt ce poate fi explicat exclusiv de reducerea populației școlare. Sălile sportive lipsesc într-un număr mare de localități, precum: Dragomirești, Săliștea de Sus, Șomcuta Mare, Ardușat, Asuaju de Sus, Băiuț, Bârsana, Băsești, Bistra, Boiu Mare, Călinești, Cernești, Cicârlău, Cupșeni, Dumbrăvița, Fărcașa, Gârdani, Giulești, Groși, Ieud, Lăpuș, Leordina, Mireșu Mare, Oarța de Jos, Oncești, Petrova, Poienile de sub Munte, Poienile Izei, Remetea Chioarului, Repedea, Ruscova, Satulung etc. Astfel, în unitățile școlare din localitățile respective orele de sport sunt predate în spații improvizate, fără a fi dotate corespunzător. Situația se prezintă la fel și în cazul terenurilor de sport, care doar într-o mică parte au fost modernizate și care lipsesc în localitățile: Dragomirești, Săliștea de Sus, Șomcuta Mare, Tăuții-Măgherauș, Ardușat, Asuaju de Sus, Băiuț, Bârsana, Băsești, Bogdan Vodă, Botiza, Budești, Călinești, Câmpulung la Tisa, Cernești, Coltău, Cupșeni, Desești, Giulești, Groși, Groșii Țibleșului, Leordina, Mireșu Mare, Oncești, Petrova, Poienile Izei, Remeți, Repedea, Rona de Jos, Rozavlea, Ruscova, Săcălășeni, Săcel, Sălsig, Satulung, Sieu, Strâmtura, Suciu de Sus, Vadu Izei, Valea Chioarului, Vima Mică.¹⁹¹

Conform INS, la nivelul județului Maramureș există un bazin didactic de înot în orașul Baia Mare. Acestuia i se adaugă și un bazin de înot olimpic, precum și alte ștranduri. În prezent, au fost depuse mai multe cereri de finanțări atât la CNI cât și pe fonduri europene pentru construcția de bazine didactice în mai multe localități din județ (de ex. Baia Sprie, Fărcașa, Târgu Lăpuș).

Laboratoarele de informatică au beneficiat de programe și proiecte generoase de dotare, numărul calculatoarelor crescând în perioada 2014-2020 cu 934. Cu toate acestea, în județ există o serie de localități unde laboratoarele de informatică sunt foarte modest dotate, cu un număr mic de calculatoare, precum: Ariniș, Bicăz, Boiu Mare, Rona de Jos, Oarța de Jos, Poienile Izei, Bogdan Vodă, Groșii Țibleșului, Băița de sub Codru, Sarasău, Oncești, Asuaju de Sus, Rona de Sus, Coaș, Botiza, Băsești, cu sub de 20 de computere.¹⁹²

În județul Maramureș, în anul școlar 2020-2021, din 168 de unități școlare cu personalitate juridică, doar 85 (53%) dispuneau de autorizație sanitară de funcționare, 14 erau în curs de autorizare și 67 erau fără autorizație. La acestea se adaugă o listă lungă de unități școlare arundate, care nu au îndeplinit criteriile pentru a obține autorizația sanitară. Principalele cauze care au dus la neîndeplinirea condițiilor sunt¹⁹³: lipsa grupurilor sanitare interioare sau realizarea lucrărilor fără documentație tehnică avizată sanitar; lipsa apei potabile în unitățile de învățământ; starea de degradare a clădirilor în care funcționează școlile; nerespectarea circuitelor la bucătării, în cazul grădinițelor cu program prelungit; funcționarea unor unități de învățământ în spații închiriate, în clădiri monument istoric sau în bloc de locuințe; mobilierul din unele săli de clasă este neadecvat vârstei sau este degradat etc. În altă ordine de idei, unitățile școlare cu personalitate juridică din județ dispuneau de circa 660 de clădiri, dintre care 559 aveau asigurate condiții de evacuare și echipamente de primă intervenție, 88

191 Idem.

192 Idem.

193 ISJ. Raportul privind starea învățământului din județul Maramureș.

de clădiri care necesită autorizație, 57 cu aviz pe proiect de autorizare a execuției clădirii, iar 27 erau fără documentații pentru autorizare.

În perioada de programare 2014-2020, prin Programul Operațional Regional au fost realizate mai multe proiecte care au vizat infrastructura educațională din județul Maramureș, precum reabilitarea energetică a unor unități de învățământ din municipiul Baia Mare: Școala Gimnazială "Ion Luca Caragiale", Școala Gimnazială "Nicolae Bălcescu", Școala Gimnazială „Simion Bărnuțiu”, Colegiul Național „Mihai Eminescu” Baia Mare, corp școală 1 și sala de sport, Școala Gimnazială "Dimitrie Cantemir", Școala Gimnazială „Vasile Alecsandri”, Școala Gimnazială "Alexandru Ivasiuc", Școala Gimnazială „Dr. Victor Babeș”, Liceul cu Program Sportiv, Grădinița cu program prelungit nr. 10, Grădinița cu program prelungit „Micul Prinț”, Școala Gimnazială „Vasile Alecsandri”, Școala Gimnazială nr. 18, Școala Gimnazială „Avram Iancu”. Alte proiecte contractate prin POR au vizat lucrări de reabilitare, extindere și dotare a Școlii Gimnaziale Finteușu Mic, comuna Satulung, a Școlii Primare din comuna Sălsig și a Școlii Gimnaziale „George Coșbuc”. De asemenea, a fost modernizată și dotată Școala Gimnazială nr.7 din Vișeu de Sus.

Prin fonduri guvernamentale au fost reabilite și modernizate următoarele unități de învățământ: Școala Gimnazială "Ion Popescu de Coaș", Școala Primară și Grădinița din comuna Groși, Școala Gimnazială Mireșu Mare, Corpul 2, Școala Gimnazială Săcălășeni, Școala Primară Coruia, Școala Primară Culcea, Școala Gimnazială Satulung, Școală Gimnazială Strâmtura, Școala Generală Nistru, orașul Tăuții Măgherăuș, Școala Gimnazială Lunca la Tisa, Grădinița și Școala Gimnazială Bogdan Vodă, Școala nr.1 din localitatea Ilba, comuna Cicârlău, Școala cu clasele I-VIII comuna Copalnic Mănăstur, Școala Gimnazială Liviu Rebreanu Dragomirești, Școala Gimnazială în comuna Ieud, etc. Prin Compania Națională de Investiții au fost construite săli de sport școlare în comunele Petrova și Recea.

Totuși, deși au fost realizate investiții consistente în infrastructura unităților de învățământ din județ, în prezent încă mai există probleme și amenințări la capitolul respectiv:

- lipsa autorizației sanitare, în principala din cauza lipsei alimentare cu apă și canalizare în satele respective
- existența unor spații abandonate la nivelul unităților de învățământ, pe fondul reducerii populației școlare, a căror destinație nu a fost schimbată și care riscă să se degradeze;
- deficitul și dotarea necorespunzătoare a sălilor de gimnastică și a terenurilor de sport;
- mobilierul din unele săli de clasă este neadecvat vârstei sau este degradat;
- instalațiile electrice, instalațiile de paratrăsnet învechite, neverificate conform legii;
- numărul insuficient de locuri în grădinițe și creșe în anumite zone din județ și condițiile improprii puse la dispoziție de unele dintre unitățile existente;
- infrastructura digitală modestă;
- etc.

În altă ordine de idei, un șir de proiecte din fonduri guvernamentale (PNDL) au fost recent contractate, urmând a fi implementate. Proiectele respective vor finanța lucrări de reabilitare și modernizare în mai multe unități de învățământ din localitățile: Bocicoiu Mare, Băiuț, Bârsana, Budești, Coroieni, Cupșeni, Desești, Groși, Leordina, Moisei, Poienile de sub Munte, Sighetu Marmăției, Șomcuta Mare, Ulmeni și Vișeu de Jos.

În cadrul programelor de formare continuă pentru cadrele didactice derulate prin Casa Corpului Didactic, în anul școlar 2020-2021, au participat circa 3.017 de cadre didactice (56,4% din totalul celor care lucrau în județ) și 26 de persoane angajate în calitate de personal didactic auxiliar. Din numărul total de participanți, 98% erau din mediul urban și doar 2% din mediul rural.

Autoritățile au derulat o serie de programe sociale prin care au acordat facilități elevilor și au încurajat participarea la actul educativ. Facilități respective au presupus achiziția a 5.296 pachete cu rechizite școlare (în anul 2020 au fost 7.572 de elevi beneficiari ai programului "Rechizite școlare"), achiziția de manuale școlare, implementarea programului național „Bani de liceu”, de care au beneficiat 994 de elevi, și a programului „Euro 200”, care a fost solicitat de către 91 de elevi, toți devenind ulterior beneficiari. De asemenea, au fost decontate cheltuieli de transport, în sumă de 873.047 lei, pentru un număr de 3.590 elevi și au fost decontate ajutoare financiare pentru achiziționarea de calculatoare pentru 230 beneficiari.¹⁹⁴

În județul Maramureș, învățământul alternativ este prezent în municipiile Sighetu Marmăției și Baia Mare. Alternativa educațională *Step by step* este disponibilă în 11 unități de învățământ în ciclul preșcolar și primar, antrenând în anul școlar 2020-2021 circa 1.500 de copii. Programul educațional *Waldorf* este practicat în două grădinițe din Baia Mare și reunește circa 75 de copii.

Județul Maramureș se bucură de performanțe deosebite ale elevilor pe plan internațional. Astfel, în anul școlar 2020-2021, 3 elevi au participat la Olimpiada Internațională de Matematică, unul la Olimpiada Balcanică de Matematică și alți 4 la concursul American Mathematics Competitions, majoritatea dintre ei obținând locuri de frunte. De asemenea, 8 elevi au participat cu succes la Olimpiada Națională de Limbă Română. Alte performanțe notabile au fost înregistrate la diverse concursuri de fizică și chimie, istorie sau limbi moderne. Totuși, este important de menționat că în contextul pandemiei de COVID-19, competițiile școlare au fost amânate, iar majoritatea competițiilor la nivel internațional s-au desfășurat în regim on-line.

În ultimii ani, în județ au fost derulate mai multe proiecte cu finanțare europeană (POCU), în domeniul educației, în care CCD, ISJ sau CJRAE au avut rol de beneficiar sau partener¹⁹⁵:

- Motivezi și Îndepărtezi Abandonul – proiect al cărui beneficiar este Inspectoratul Școlar Județean, iar Consiliul Județean Maramureș este partener.
- Școala așa cum ne place! – Măsurile integrate de creștere a accesului și participării copiilor, tinerilor și adulților la educație – având ca beneficiar Primăria Baia Mare și

194 ISJ. Raportul privind starea învățământului în județul Maramureș..

195 Ministerul Fondurilor Europene, <https://mfe.gov.ro/investitii-pocu-maramures/>.

parteneri: Școala Gimnazială "Vasile Alecsandri" Baia Mare și Fundația „Hope and Homes For Children” – România.

- Măsuri integrate în domeniul educației pentru 840 copii și 260 tineri și adulți: Educație pentru viitor! Beneficiari: Fundația „Hope and Homes For Children” – România, Școala Gimnazială "Nicolae Bălcescu";
- EDU@1000 Șanse la un viitor mai bun pentru 1000 de copii din Borșa și Vișeu de Sus;
- Școala comunității Remetea Chioarului! - Proiect implementat de către Asociația Profesională Neguvernamentală de Asistență Socială ASSOC și Primăria comunei Remetea Chioarului.
- Învățăm, adaptăm motivăm! – proiect care sprijină reducerea abandonului școlar și are drept partener Casa Corpului Didactic Maramureș.
- Curriculum relevant, educație deschisă pentru toți – CRED – este dedicat formării cadrelor didactice din învățământul primar și gimnazial.

În prezent, în județ funcționează 41 de Centre de Informare și Documentare, majoritatea fiind înființate printr-un program al Ministerului Educației.

2.7.5. Formarea profesională continuă

Conform Raportului de activitate al AJPIȘ¹⁹⁶, în anul 2019, în județul Maramureș au fost autorizați 33 de furnizori de servicii și 76 de programe de formare profesională continuă. De asemenea, au fost organizate 15 sesiune de examinare în alte județe și au fost încheiate 200 de contracte civile cu diverși specialiști în domeniu. Numărul exact al persoanelor care au beneficiat de astfel de servicii nu se cunoaște cu exactitate, însă acesta este unul relativ mic, luând în considerare că participarea la astfel de cursuri necesită și eforturi financiare din partea beneficiarilor. Dintre furnizorii cei mai importanți de servicii de formare profesională de la nivel județean se remarcă AJOFM Maramureș, care vine în sprijinul maramureșenilor aflați în căutarea unui loc de muncă, dar și al persoanelor care vor să-și schimbe calificarea.¹⁹⁷ Instituția este autorizată să organizeze peste 20 de cursuri de formare profesională pentru adulți, în cazul șomerilor cursurile fiind gratuite. Sfera de cursuri oferite acoperă diferite calificări, precum cea de administrator pensiune turistică, babysitter, designer pagini web, frizer, manichiurist, lucrător în construcții, tâmplărie, electrician, bucătar, tehnician în turism etc.¹⁹⁸ pentru care există cerere pe piața locală a forței de muncă. Fundația Învățământului Preuniversitar al Cooperăției Meșteșugărești "Spiru Haret", prin Filiala din Baia Mare, oferă cursuri autorizate de ospătar, chelner, bucătar, machieur, manichiurist, coafor etc.

196 <https://maramures.mmanpis.ro/wp-content/uploads/2020/03/Raport-activitate-2019.pdf>.

197 SDD a județului Maramureș 2014-2020.

198 <http://www.maramures.anofm.ro/sections/cursuri.php>.

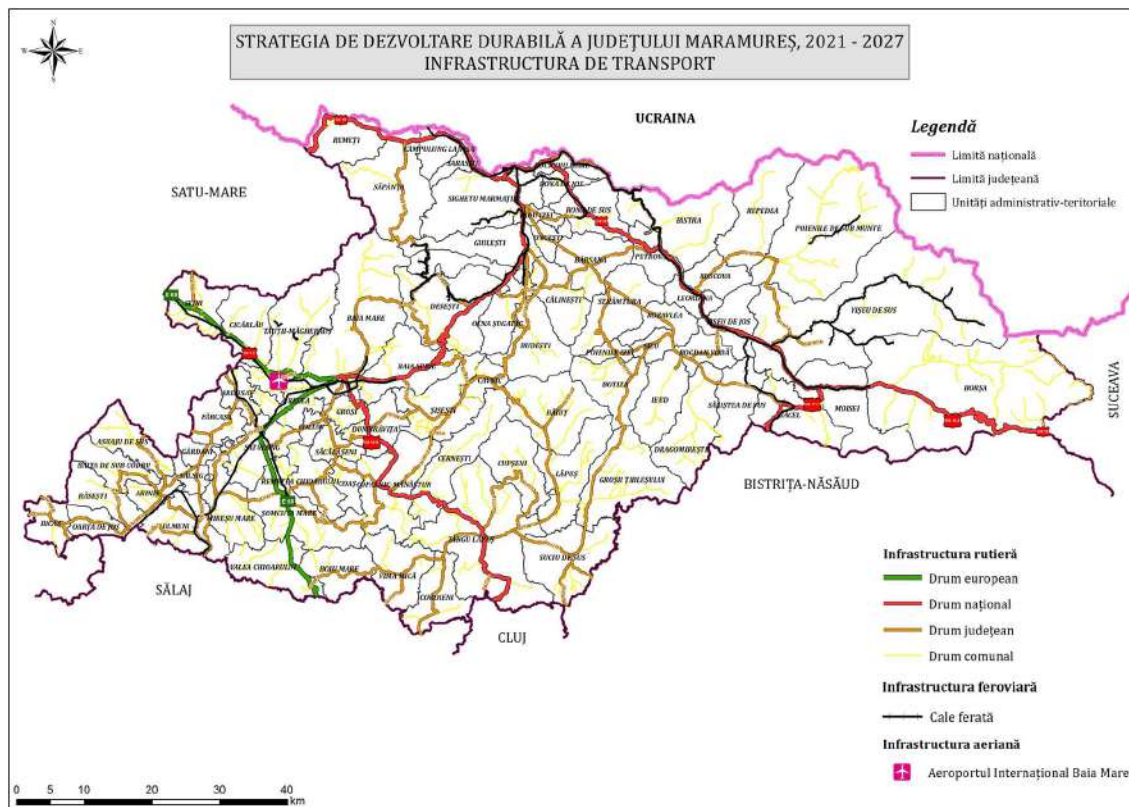
Procesul de formare continuă este pe larg răspândit în sectorul educației, unde unul dintre principalii furnizori de cursuri este Casa Corpului Didactic. Aceasta are 17 programe de formare continuă acreditate, majoritatea fiind contra plată.

2.8. Infrastructura de transport

Din cauza amplasării geografice, la granița Uniunii Europene și a României cu spațiul ex-sovietic, într-o zonă preponderent muntoasă, județul Maramureș nu beneficiază de conexiuni ample la rețeaua TEN de transport rutier și feroviar. Astfel, deși județul are un potențial economic și turistic ridicat, singurele infrastructuri incluse în rețeaua TEN globală sunt:

- Aeroportul Internațional Maramureș;
- Magistrala CF 400 Dej-Baia Mare-Satu Mare;
- Drumul Expres Cluj – Dej – Baia Mare – Satu Mare – granița cu Ungaria (Oar);

Figura 72 - Infrastructura de transport a județului Maramureș

Sursa: Planșă proprie

Investiții în infrastructura majoră de transport prevăzute la nivel județean pentru perioada post 2020¹⁹⁹ sunt:

- Drumul Expres Turda-Halmeu (via Dej-Baia Mare-Satu Mare, cu ramificații către Bistrița din Dej și Petea din Satu Mare) – intervalul 2028/2032;
- Reabilitarea / modernizarea magistralei CF 400 între Dej și Satu Mare – intervalul 2031/2035;
- Extinderea/modernizarea Aeroportului Internațional Maramureș – 2022/2030;

2.8.1. Infrastructura de transport rutier

Județele Maramureș și Bistrița-Năsăud se regăsesc într-o situație atipică, deoarece acestea erau singurele județe din România care nu aveau prevăzut pe teritoriul lor un culoar de transport rutier din rețeaua TEN-T. În cazul județului Maramureș acest lucru se datorează unui cumul de factori precum: relieful muntos, lipsa continuității infrastructurii TEN cu țara vecină (Ucraina), volumul scăzut al tranzitării graniței menționate, preponderența zonelor rurale și a centrelor urbane de mici dimensiuni (foste localități monoindustriale). Propunerea pentru includerea Drumului Cluj – Dej – Baia Mare – Satu Mare – granița cu Ungaria (Oar) în rețeaua de transport TEN-T oferă astfel o oportunitate importantă pentru sporirea mobilității și a conectivității județului, aducând și posibilitatea finanțării acestei infrastructuri din fonduri europene nerambursabile.

199 Ministerul Transporturilor. Master Planul General de Transport al României.

The map illustrates the proposed TEN-T Core Network in Romania. It shows a complex web of red lines representing roads and railroads, with major cities like Bucharest, Cluj-Napoca, and Timisoara highlighted. A legend at the bottom explains the symbols for roads, railroads, ports, and airports.

Roads Core	Roads Extended Core	Roads Comprehensive	Comprehensive Core	Urban Nodes
- Road - Road/ New Construction	- Road - Road/ New Construction	- Road - Road / New Construction - Projected	- Ports - RRT - Airports	- Capitals - Urban Nodes

În contextul dezvoltării mobilității rutiere în aria geografică a Maramureșului au fost lansate o serie de inițiative, care au ca și obiectiv sporirea conectivității județului la principalele culoare de transport transnaționale. Printre acestea se numără:

- **Drumul expres Vaja – Petea – Satu Mare – Baia Mare** pentru care sunt în curs de finalizare studiul de fezabilitate și proiectul tehnic aferente tronsonului Satu Mare – punctul de trecere a frontierei Oar, iar în cazul tronsonul Satu Mare – Baia Mare licitația este în curs de revizuire și completare. Per total proiectul prevede o lungime de 82 de km și a fost estimat de 300 milioane de euro;
- **Drumul expres Baia Mare – Bistrița** pentru acesta CNAIR a lansat licitația pentru studiile de fezabilitate pentru cele două loturi (Baia Mare – Dej; Dej – Bistrița);
- **Podul peste Tisa** se află în fază de licitare pentru proiectare și execuție, acesta având o valoare estimată de 154 milioane de lei, finanțat prin POIM;
- **Drumul expres Baia Mare – Jibou** care va asigura conexiunea cu Autostrada Transilvania, până în prezent Consiliile Județene Maramureș și Sălaj au semnat acordul de parteneriat în vederea realizării acestui proiect, însă nu au existat demersuri ulterioare;

Totuși materializarea acestor proiecte nu se va realiza în termen scurt, astfel că în momentul de față și în viitorul apropiat transportul rutier se va realiza doar prin intermediul rețelei de drumuri naționale și județene/locale.

Județul Maramureș beneficia la nivelul anului 2020 de 374 km de drumuri naționale, toate acestea fiind asfaltate, conform datelor INS.²⁰⁰ Cu toate acestea starea drumurilor naționale din județ variază, unele dintre acestea fiind recent modernizate în timp ce anumite tronsoane necesită lucrări de mentenanță pentru asigurarea desfășurării traficului în condiții de siguranță.

Drumurile naționale/europene de pe teritoriul județului sunt:

- **DN 1C (cu statut de drum european – E58) Cluj Napoca - Dej-Baia Mare - Satu Mare – Halmeu** – este cel mai important drum care străbate județul. Acesta asigură legătura dintre reședința județeană (Municipiul Baia Mare) și principalul centru urban din regiune (Cluj-Napoca), dar și cu celelalte regiuni ale țării și cu municipiul Satu Mare și mai departe cu granița de vest. De asemenea la nivel local acesta reprezintă principala arteră de transport rutier din jumătatea vestică a județului, asigurând transportul rutier între Baia Mare, celelalte localități urbane (orașele Seini, Șomcuța Mare, Tăuții Măgherauș și Ulmeni) și zonele rurale adiacente acestora. În anul 2014 acesta a fost complet reabilitat și modernizat. Din punct de vedere tehnic drumul este prevăzut cu o bandă pe fiecare sens de circulație și se află într-o stare bună, cu excepția a 4 tronsoane de drum aflate într-o stare mediocră.
- **DN 18 Baia Mare – Sighetu Marmăției – Vișeu de Sus – Borșa – Iacoveni** – este principalul drum de legătură între localitățile Maramureșului istoric, acesta asigurând și legătura cu județele Bistrița-Năsăud și Suceava. Acesta a beneficiat de lucrări de reabilitare și modernizare, având în prezent o stare foarte bună.
- **DN 19 Oradea - Satu Mare - Sighetu Marmăției** – acesta tranzitează zona de graniță atât în județul Maramureș cât și în județele învecinate între care face legătura (Satu Mare și Bihor). Starea acestuia de practicabilitate este una rea pe toate cele 3 tronsoane de drum și necesită lucrări de reabilitare.

200 INS. Baza de date TEMPO Online.

- **DN 17C Moisei - Bistrița** – reprezintă o variantă alternativă pentru tranzitarea județului, legând estul județului Maramureș de nordul Transilvaniei și Moldova. În momentul de față acesta are o stare bună, deși a beneficiat doar de lucrări periodice de întreținere.

DN 18B Dej - Baia Mare – este unul dintre principalele drumuri de acces către Baia Mare, asigurând accesibilitatea către reședința de județ din zona sud-estică a județului. Asupra acestuia s-au realizat doar lucrări periodice de întreținere pe anumite tronsoane astfel că starea acestuia variază de la un tronson la altul, per total aceasta fiind una rea, drumul necesitând intervenții ample de reabilitare.²⁰¹

Municipiul Baia Mare beneficiază în prezent de o șosea de centură compusă din două sectoare (str. Europei și str. Dumbravei), care deservește aria sud-vestică a orașului preluând o parte substanțială din traficul care tranzitează Baia Mare de pe DN 1C și DN 18B. Din punct de vedere tehnic aceasta este prevăzută cu o bandă de circulație pe sens, benzi pentru refugiu și parcări pentru camioane. De asemenea autoritățile județene și locale au inițiat un nou proiect pentru realizarea unei variante ocolitoare metropolitane, care va intersecta drumurile DN 1C Baia Mare – Halmeu (Satu Mare); DC 99 Merișor; DC 97 Bozânta Mare; DC 68 Bozânta Mică; DC 68 Lăpușel; Conexiune Drum Expres Someș; DN 1C Dej – Baia Mare; DJ 182B Baia Mare – Șomcuta Mare; DN 18B Baia Mare – Târgu Lăpuș; DC 25 Satu Nou de Sus; DN 18 Baia Sprie – Sighetu Marmăției. Proiectul se află în stadiu inițial, fiind în elaborare studiul de fezabilitate, astfel că acesta nu se va materializa în perioada imediat următoare. Orașul Târgu Lăpuș a beneficiat prin programul POR 2007-2013 de o finanțare pentru amenajarea unei variante de ocolire pentru traficul greu, care deviază traficul de tranzit din zona centrală. De asemenea, o serie de localități (Sighetu Marmăției, Borșa, Vișeu de Sus, Copalnic-Mănăstur și Șomcuta Mare), în colaborare cu autoritățile județene, se află în stadiul de elaborare al studiilor de fezabilitate necesare construirii variantelor ocolitoare. O idee de proiect încă nematerializată este realizarea unui tunel sub Munții Gutâi între Baia Mare și Sighetu Marmăției, care ar fluidiza traficul, reducând perioada de timp necesară pentru deplasarea între cele două localități, și ar spori siguranța prin eliminarea unei porțiuni de drum cu serpentine. Un astfel de tunel se vehiculează încă din anii 80 însă din cauza costurilor ridicate acesta nu s-a realizat nici până în prezent. Totuși județul Maramureș beneficiază de o dezvoltare susținută în ultimele decenii, astfel că în viitor această inițiativă ar putea deveni viabilă.

După cum am menționat, județul Maramureș nu beneficiază de o continuitate a infrastructurii de transport cu țara vecină (Ucraina). Deși România și Ucraina împărtășesc o graniță de peste 100 km, în județ există doar un punct de trecere al frontierei utilizat în prezent, între orașele Sighetu Marmăției și Solotvino. Acest fapt a descurajat cooperarea regională de pe cele două maluri ale Tisei și nu a permis maximizarea potențialului transfrontalier al zonei, asta deși Uniunea Europeană sprijină dezvoltarea unor legături strânse cu spațiul extra-comunitar prin politica de vecinătate. În prezent punctul de trecere al frontierei este deservit de un singur pod, cu două benzi, realizat la începutul anilor 2000 și care nu permite traversarea cu vehicule de transport marfă. Astfel pentru a spori capacitatea de tranzitare a frontierei între cele două țări există o inițiativă pentru realizarea unui noi pod în zona Teplița (Sighetu Marmăției)

²⁰¹Datele statistice trimise de către Direcția Regională de Drumuri și Poduri Cluj.

pentru care s-au elaborat documentațiile tehnice necesare, acesta aflându-se în faza de licitație.

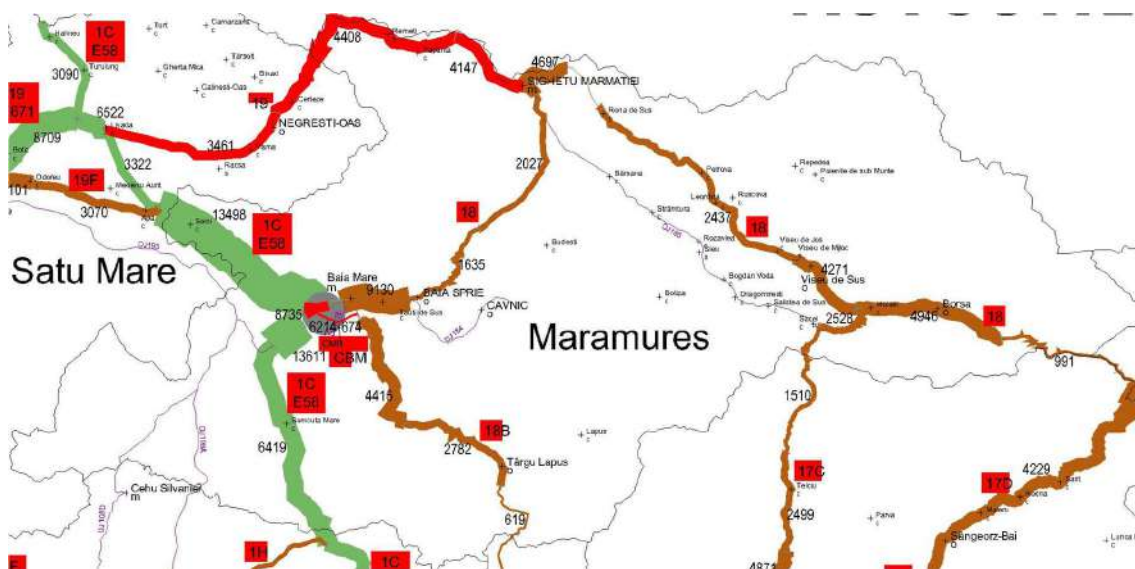
Datele din cadrul recensământului rutier din anul 2015 aratau că volumul de trafic pe drumurile naționale varia:

- DN 1C: medie de 8.633 vehicule/zi;
- DN 19: medie de 5.294 vehicule/zi;
- DN 17C: medie de 3.176 vehicule/zi;
- DN 18: medie de 2.667 vehicule/zi;
- DN 18B: medie de 2.373 vehicule/zi;²⁰²

Datele recensământului de trafic realizat de CESTRIN trebuiau actualizate în anul 2020, însă acest lucru nu s-a mai realizat din cauza pandemiei.

Revenind la rezultatele recensământului de trafic din anul 2015, acestea reflectă existența unor tronsoane cu un trafic mult mai ridicat decât media de ansamblu a respectivului drum. Această situație este specifică zonei metropolitane Baia Mare, care înregistrează valori ridicate ale traficului ca urmare a navetismului local, cu precădere pe DN1C (către Tăuții-Măgherauș-Cicârlău-Seini, Recea-Hideaga), respectiv pe DN 18 (către Baia Sprie). Acest volum de trafic ridicat este și unul din factorii principali pentru producerea diferitelor evenimente rutiere, astfel că pentru a asigura siguranța participanților la trafic aceste zone necesită implementarea unor măsuri de fluidizare și creștere a siguranței, inclusiv prin realizarea unui drum expres.

Figura 74 - Traficul mediu zilnic pe drumurile naționale din județul Maramureș în anul 2015

Sursa: CESTRIN

202 CESTRIN. Rezultatele Recensământului de Trafic din Anul 2015.

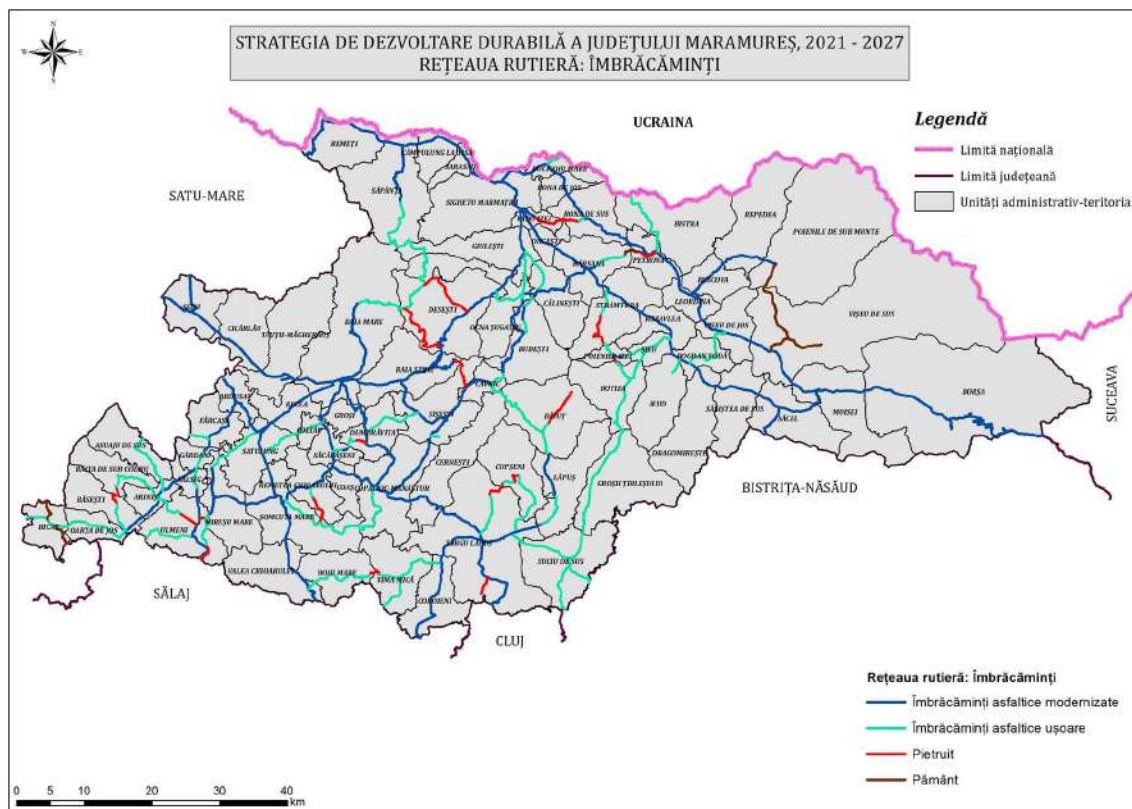
Master Planul General de Transport al României pentru anul 2030, care cuprinde investițiile prioritare în domeniu de la nivel național, prevede următoarele investiții în domeniul rutier pentru județul Maramureș²⁰³:

- Construcția Drumului Expres Turda - Baia Mare - Satu Mare - Petea (320 km, 2.124 mil. Euro) – termen de execuție 2030-2032;
- Modernizarea Drumului TransRegio Bistrița – Salva – Moisei - Cârlibaba (203 km, 205 mil. Euro) – termen 2024-2025, din care tronsonul Salva-Moisei este în curs de reabilitare, restul tronsoanelor fiind deja reabilitate;
- Modernizarea Drumului TransEuro Iacobenii – Borșa - Sighetu Marmăției-Negrești Oaș (235 km, 197 mil. Euro) – termen 2024-2025, dintre care tronsonul Iacobenii – Borșa – Sighetu este reabilitat;

Drumurile județene aveau, conform datelor INS din anul 2020, o lungime totală de 786 km, dintre care 174 km (22% din total) erau modernizate, 464 km (59%) aveau îmbrăcămînți ușoare rutiere, 114 km (15%) erau drumuri pietruite, iar 34 km (4%) erau drumuri de pământ. Astfel, față de anul 2010, ponderea drumurilor pietruite și de pământ a scăzut cu 14 puncte procentuale (de la 33% din total în anul 2010, la 19% în anul 2020), acesta fiind rezultatul proiectelor de modernizare a infrastructurii rutiere județene finanțate din fonduri europene, de la bugetul de stat și din fondurile proprii ale administrației județene. Totuși, ponderea drumurilor județene nemodernizate din lungimea totală a drumurilor județene din Maramureș (19%) era mai ridicată în comparație cu cea de la nivel regional (13,6%) și național (18,4%).

203 Ministerul Transporturilor. Master Planul General de Transport al României.

Figura 75 - Drumurile județene din Maramureș, în funcție de tipul de îmbrăcămințe, în anul 2021

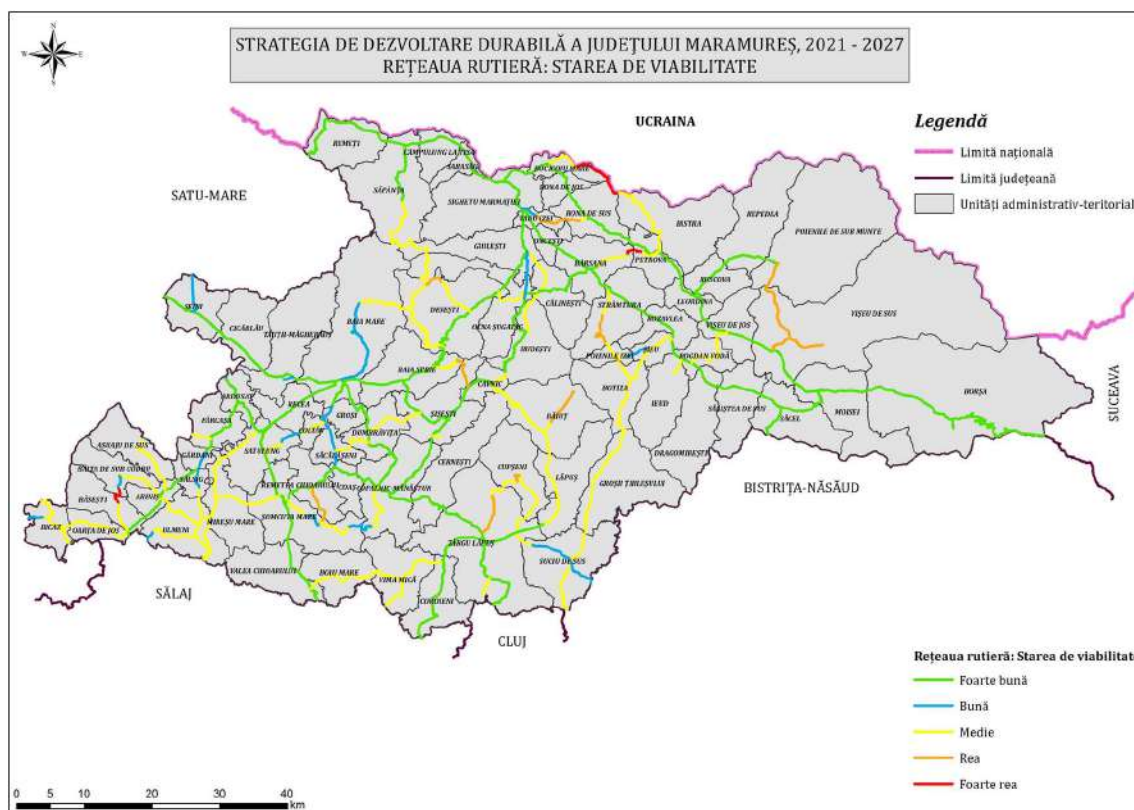
Sursa: Consiliul Județean Maramureș

În ceea ce privește drumurile județene din Maramureș, putem trage următoarele concluzii cu privire la starea acestora, bazate pe datele furnizate de S.C. DRUMURI ȘI PODURI S.A. pentru anul 2021²⁰⁴:

- Stare foarte bună: DJ 108A (parțial), DJ 108D, DJ 108E (parțial), DJ 109F (parțial), DJ 182B (parțial), DJ 182C, DJ 184, DJ 185 (parțial), DJ 186, DJ 187 (parțial), DJ 193;
- Stare bună: DJ 108A (parțial), DJ 108P (parțial), DJ 108T (parțial), DJ 109F (parțial), DJ 109I, DJ 109J, DJ 182B (parțial), DJ 183 (parțial), DJ 184A (parțial), DJ 184B (parțial), DJ 186 (parțial), DJ 187 (parțial);
- Stare mediocră: DJ 108A (parțial), DJ 108E (parțial), DJ 108P (parțial), DJ 108T (parțial), DJ 109F (parțial), DJ 109G, DJ 109U (parțial), DJ 110C, DJ 171, DJ 171A, DJ 171C (parțial), DJ 171E (parțial), DJ 182B (parțial), DJ 182D, DJ 182H, DJ 183 (parțial), DJ 183C (parțial), DJ 184A (parțial), DJ 184B (parțial), DJ 185 (parțial), DJ 186A (parțial), DJ 186B, DJ 186C, DJ 186D (parțial), DJ 186E, DJ 188, DJ 193E;
- Stare rea: DJ 109U, DJ 171C (parțial), DJ 171E (parțial), DJ 182E, DJ 183 (parțial), DJ 183A, DJ 183C (parțial), DJ 186A (parțial), DJ 186D (parțial), DJ 187A, DJ 187B;
- Impracticabil: DJ 182B, DJ 185 (parțial);

204 Datele statistice trimise S.C. Eco Maps S.R.L. de către Consiliul Județean Maramureș.

Figura 76 - Drumurile județene din Maramureș, funcție de starea de viabilitate, în anul 2021

Sursa: Consiliul Județean Maramureș

În perioada 2014-2020 au existat o serie de investiții pentru modernizarea și reabilitarea infrastructurii rutiere din administrarea Consiliului Județean Maramureș, acestea fiind realizate mai ales prin POR și PNDL. Drumurile județene care au beneficiat de reabilitări / modernizări sunt:

- **DJ 186, Bârsana - Săcel (DN 17C)** - acesta a fost finanțat prin PNDL și vine în continuarea unui proiect de reabilitare a infrastructurii rutiere pe ruta Baia-Mare – Bârsana, crescând astfel accesibilitatea între reședința județului și localitățile rurale cu un potențial turistic ridicat din zona Maramureșului Istoric;
- **DJ 187, Leordina (DN 18) - Poienile de Sub Munte** – reabilitat prin programul PNDL drumul reprezintă singura cale de acces a locuitorilor din această zonă către celelalte localități, dar și un punct important de acces în zona Parcului Național Munții Maramureșului;
- **DJ 182B, Șomcuta Mare – Remetea pe Someș** – a fost reabilitat prin programul PNDL și va face legătura DN 1C cu noul pod de la Ulmeni;
- **Drumul Nordului** – este un proiect finanțat prin POR 2014-2020 care include reabilitarea și modernizarea drumurilor DJ108D, DJ 108A, DJ 193, DJ 182B și DJ 182C, lucrările de reabilitare fiind executate complet, cu excepția a 3,9 kilometri de drum județean, la Remetea Chioarului, unde din cauza lucrărilor de realizare a sistemului de canalizare a fost amânată reabilitarea;
- **DJ 109 F, Baba (lim. cu jud Sălaj) - Rogoz (DJ171)** – o alternativă la DN 18B pentru asigurarea legăturii între Culoarul Someșului și Țara Lăpușului;

- **Podul Pomi-Seini** – este un pod nou construit care face legătura între județele Maramureș și Satu Mare;
- **Podul Ulmeni** – este un pod care se află încă în construcție și care va face legătura între DJ 182B și DJ 108E;

Pentru perioada 2021-2027 lucrările de modernizare a infrastructurii vor continua, conturându-se deja o serie de inițiative. Spre exemplu, proiectul Mara-Nord care va fi propus spre finanțare în actuala perioadă de programare prevede reabilitarea și modernizarea Drumul Județean (DJ) 109 F Rogoz – Lăpuș – Strâmbu Băiuț – Cavnic, intersecție cu Drumul Baia Sprie – Bârsana; DJ 109F tronsonul Ocna Șugatag – Ferești, intersecție cu DN 18, acesta fiind în faza de pregătire a documentației tehnice. Pe lângă acesta, Consiliul Județean a propus și o listă de investiții finanțabile prin noul Program Național de Investiții "Anghel Saligny", care cuprinde:

- Reabilitare DJ 108E Mireșu Mare – Lucăcești – Dăneștii Chioarului – Pribilești – Mogoșești – Hideaga (DJ 193);
- Reabilitare DJ 109U Strâmbu Băiuț – Băiuț – Botiza;
- Reabilitare DJ 171 Rogoz – limita județului Bistrița-Năsăud;
- Reabilitare DJ 171A Suci de Sus – Groșii Țibleșului;
- Reabilitare DJ 182B Baia Mare – Coaș;
- Lucrări de intervenție pentru protecția structurii rutiere, reabilitarea și modernizarea elementelor de siguranță rutieră pe traseul de drumuri județene DJ 184 – DJ 109F – DJ 185;
- Reabilitare DJ 185 Petrova – Bistra – Valea Vișeuului;
- Reabilitare DJ 188 Bogdan Vodă – Vișeu de Jos;

De asemenea, în parteneriat cu Primăria Municipiului Baia Mare, s-a propus:

- Modernizare și reabilitare DJ183 – Baia Mare – Izvoare – DN18;
- Modernizare și reabilitare Strada Europa și Strada Dumbravei din municipiul Baia Mare;
- Realizare Pasaj Clubul Văcarilor (Baia Mare – Recea);
- Realizare Pasaj Italsofa (Baia Mare – Groși);
- Realizare Pasaj rutier zona Independenței intersecție cu strada Europa din municipiul Baia Mare;
- Modernizare și reabilitare Pod peste râul Săsar – Strada Europa din municipiul Baia Mare.

Rețeaua de drumuri comunale ale județului Maramureș măsura în anul 2020, conform datelor INS, 632 km. Dintre aceștia, doar 77 km (12% din total) erau modernizați, 124 km (20% din total) aveau îmbrăcămînți rutiere ușoare, 299 km (47% din total) erau pietruiți, iar 132 km (21% din total) erau drumuri de pământ. Astfel, în ultimul deceniu ponderea drumurilor modernizate (inclusiv a celor cu îmbrăcămînți ușoare) a crescut cu 12 puncte procentuale, de

la 121 de km modernizați în anul 2010 la 201 km modernizați în anul 2020.²⁰⁵ Lista localităților rurale care au beneficiat sau beneficiază la momentul actual de investiții în infrastructura locală de transport rutier (drumuri, străzi, poduri) cuprinde:

Proiecte finalizate, în curs de execuție sau contractate prin PNDL: Ardușat (2 proiecte), Ariniș, Asuaju de Sus (3 proiecte), Băița de Sub Codru (2 proiecte), Băiuț, Băsești, Bârsana (3 proiecte), Bistra (2 proiecte), Bocicoiu Mare, Bogdan Vodă (2 proiecte), Boiu Mare, Botiza (4 proiecte), Călinești (2 proiecte), Cernești (5 proiecte), Cicârlău, Coaș (3 proiecte), Copalnic-Mănăstur (4 proiecte), Coroieni, Desești, Dumbrăvița (3 proiecte), Fărcașa (2), Groși, Groșii Țibleșului, Ieud (2 proiecte), Leordina, Moisei (2 proiecte), Oarța de Jos (2 proiecte), Petrova, Recea, Remetea Chioarului, Remeți, Repedea, Rona de Jos, Rona de Sus (2 proiecte), Rozavlea (2), Ruscova, Satulung, Săcălășeni (4 proiecte), Săcel, Sălsig (3 proiecte), Săpânța, Strâmtura (2), Suciu de Sus (2 proiecte), Șieu (3 proiecte), Șișești, Vadu Izei, Valea Chioarului (3 proiecte), Vima Mică (2 proiecte), Vișeu de Jos (2 proiecte)

- Investiții finalizate sau în derulare prin PNDR: Valea Chioarului, Groșii Țibleșului, Copalnic-Mănăstur, Săcel, Recea, Satulung, Vadu Izei, Oncești, Dumbrăvița, Rona de Sus, Petrova, Șișești, Sarasău.

Practic, singurele comune în care nu s-a investit în drumuri de interes local cu fonduri guvernamentale sau europene sunt: Bicăz, Budești, Cupșeni, Gârdani, Giulești, Lăpuș, Mireșu Mare, Ocna Șugatag, Poienile de sub Munte și Poienile Izei. De asemenea prin PNDR au fost finanțate modernizări ale drumurilor agricole din orașul Târgu Lăpuș și în comunele Moisei, Copalnic-Mănăstur, Remetea Chioarului.

Chiar și în aceste condiții ponderea drumurilor comunale modernizate din județul Maramureș (32%) se situează sub media regională (36%) și cea națională (43%). Starea proastă a drumurilor aduce după sine o serie de probleme de siguranță în trafic și scade gradul de mobilitate, fapt care accentuează problemele socio-economice din zonele relativ izolate, care nu au acces rapid la coridoarele de transport.

În vederea continuării activităților de modernizare a infrastructurii de transport din zonele rurale, unde există o deficiență atât la nivel județean cât și la nivel regional/național, o parte dintre localitățile rurale au depus propuneri de proiecte pentru finanțare prin noul Program Național de Investiții Anghel Saligny (valoare cumulată a proiectelor fiind de 1.503.603.510,84 lei). Comunele care au depus proiecte către finanțare sunt: Ardușat, Ariniș, Asuaju de Sus, Băița de Sub Codru (2 proiecte), Băiuț, Băsești, Bârsana (3 proiecte), Bicăz, Bistra (2 proiecte), Bocicoiu Mare, Bogdan Vodă (2 proiecte), Boiu Mare, Groșii Țibleșului (3 proiecte), Budești, Călinești (2 proiecte), Câmpulung la Tisa, Cicârlău, Coaș (2 proiecte), Copalnic Mănăstur (3 proiecte), Coroieni, Cupșeni, Desești, Dumbrăvița, Fărcașa, Gârdani, Giulești, Groși (3 proiecte), Ieud (2 proiecte), Lăpuș, Leordina, Mireșu Mare, Moisei (2 proiecte), Oarța de Jos, Poienile de sub Munte (2 proiecte), Poienile Izei, Recea (2 proiecte), Remeți, Repedea (2 proiecte), Rona de jos, Rona de sus, Rozavlea, Ruscova (2 proiecte), Sarasău, Satulung (3 proiecte), Săcălășeni, Săcel (2 proiecte), Săliștea de sus, Sălsig, Săpânța (2 proiecte), Șieu (2

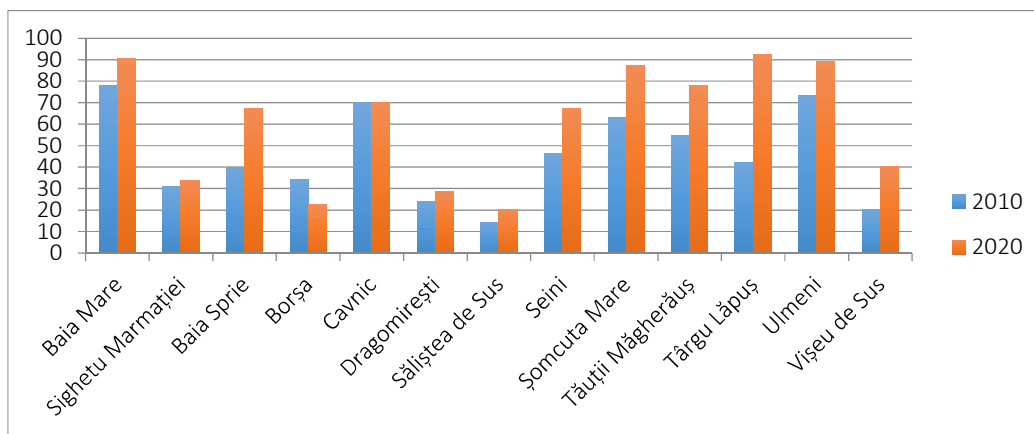
205 INS. Baza de date TEMPO Online.

proiecte), Șișești (2 proiecte), Valea Chioarului (2 proiecte), Vima mică și Vișeu de jos (2 proiecte).

În cazul localităților urbane, la nivelul anului 2020 conform INS, rețeaua de străzi orășenești măsura 1.449 km, în creștere cu 14% față de anul 2010. Această creștere este asociată extinderii suprafeței de intravilan și reclassificării altor drumuri locale. O particularitate întâlnită la așezările urbane din zona montană a județului, respectiv Borșa și Vișeu de Sus, este rețeaua stradală foarte extinsă și cu configurarea atipică, care include o serie de drumuri forestiere și turistice. Conform estimărilor INS din anul 2020, la nivel județean doar 55% din străzile orășenești erau modernizate, ceea ce plasa județul sub media regională de 66% și cea națională de 71%. Deși au existat investiții în rețelele stradale din zonele urbane, care au ridicat proporția străzilor modernizate cu 29% față de anul 2010, administrațiile locale nu au beneficiat de resursele necesare pentru a finaliza acest proces.²⁰⁶

Există și o serie de disparități cu privire la gradul de modernizare a străzilor la nivelul municipiilor și orașelor maramureșene. Din acest punct de vedere, orașele cu o tradiție urbană mai îndelungată au beneficiat de lucrări extensive de modernizare a infrastructurii de-a lungul timpului, acestea moștenind o rețea stradală la un standard superior încă din perioada comunistă. Astfel, Baia Mare (91% gradul de modernizare), Târgu Lăpuș (93%) și Ulmeni (89%) au reușit să își îmbunătățească infrastructura rutieră existentă, în timp ce la polul opus regăsim Dragomirești (29%), Borșa (23%) și Săliștea de Sus (20%), care fie au o rețea de drumuri foarte extinsă asociată așezărilor montane de tip răsfirat, fie au intrat mai recent în categoria localităților urbane. Din punct de vedere al lungimii sistemului stradal modernizat, în perioada 2010-2020 localitățile Baia Sprie (42 km), Baia Mare (39 km) și Tăuții-Măgherăuș (37 km) au înregistrat cele mai bune rezultate la nivel județean.²⁰⁷

Figura 77 - Gradul de modernizare al rețelei de străzi orășenești, pe centre urbane, în intervalul 2010-2020

Sursa: INS, Baza de date TEMPO Online

206 Idem.

207 Idem.

În perioada de programare 2014-2020 orașele maramureșene au accesat finanțări nerambursabile prin POR pentru dezvoltarea infrastructurii rutiere. Astfel, prin POR 2014-2020 se execută lucrări în orașul Vișeu de Sus (de ex. modernizarea străzilor din cartierul Fabrica de Pâine), Seini (reabilitarea a 12,5 km de străzi), Baia Sprie (amenajarea a 1,9 km de zone de tip "shared space", accese și parări în zona viitorului centru multifuncțional), Șomcuta Mare (reabilitare străzi și amenajarea de parări). În municipiul Baia Mare lucrările realizate cu fonduri POR vizează realizarea infrastructurii de acces în zona marginalizată Pinteza Viteazul, modernizarea și crearea benzilor dedicate pe Bd. Independenței, Decebal, Traian, Unirii, Republicii, București și str. Gării și Dragoș Vodă, respectiv construcția Bulevardului de Vest. În orașul Ulmeni se modernizează, tot cu fonduri POR, străzi în lungime de peste 5 km.

Cu toate acestea, o parte substanțială a infrastructurii urbane de transport (peste 600 de km) rămâne nemodernizată, unele dintre străzi fiind într-o stare impracticabilă, generând probleme de mobilitate și siguranță în trafic. Acestea sunt întâlnite mai ales în cartierele mărginașe și în zonele rezidențiale nou construite. De asemenea, alte probleme identificate în planurile de mobilitate urbană ale orașelor din județ sunt reprezentate de: intersecțiile necorespunzător amenajate (inclusiv treceri la nivel cu calea ferată, mai ales în sudul municipiului Baia Mare), nesincronizarea semafoarelor, lipsa unor sisteme de management al traficului, incidența ridicată a accidentelor pe axele cu valori ridicate de trafic, congestia pe străzile cu capacitate de transport depășită, lipsa sau starea precară a unor poduri și pasaje etc.

Pe de altă parte, unele dintre orașele din județ au beneficiat de investiții prin programele PNDL I și II, totalizând peste 120 mil. lei. Orașele care au beneficiat de aceste investiții sunt: Baia Sprie (modernizare drum comunal DC 5, modernizare drum comunal DC 25, drum de legătură Baia Sprie – Baia Mare, construcție și reabilitare drum alternativ pe malul drept al râului Săsar, între DC 4 și pod str. Viilor); Borșa (reabilitare și modernizare străzi în intravilan, execuție pod din beton peste râul Cîsla și racordare cu DN 18 și str. Ștrandului); Cavnic (reabilitare și modernizare străzi); Dragomirești (reabilitare rețea de infrastructură stradală, str. 1 Decembrie 1918); Seini (modernizare str. Cîrșilor, modernizare str. Cloșca, modernizare str. Roșiori și străzi adiacente, modernizare str. Tineretului și străzi adiacente, modernizare str. Locotenent Târg, modernizare str. Tabla, pod rutier peste râul Someș, modernizare str. General Georgescu și străzi adiacente); Șomcuta Mare (reabilitare și modernizare DC 75 și rețea stradală intravilan, reabilitare DC 64, DL 33 și DL 55 Șomcuta Mare – Vălenii Șomcutei); Tăuții-Măgherauș (reabilitare DC 103, pod peste râul Băița cu legătură între DE 58, DJ 106, Aeroclub și Aeroport Internațional, reabilitare DC 104 Tăuții-Măgherauș – Băița - Ulmoasa, modernizare străzi – lot 1); Târgu Lăpuș (modernizare drumuri comunale: DC 36 Dumbrava-Ciocotiș); Ulmeni (modernizare și asfaltare drum de interes local, pod peste râul Someș); Vișeu de Sus (pod peste râul Vaser – Str. A.I.Cuza – str. 1 Mai, pod peste râul Vișeu – Cartier Rădeasa, La Moară; pod peste râul Vișeu – Cartier Rădeasa, Str. Zimbrului, modernizare străzi în cartierul german). Pe lângă acestea, au fost realizate și intervenții de mai mică anvergură din fonduri locale.

În ceea ce privește infrastructura pentru transport ecologic și alternativ, cu biciclete sau pietonal, aceasta este slab dezvoltată în centrele urbane și lipsește aproape în totalitate în spațiul rural. Majoritatea străzilor nemodernizate nu beneficiază de trotuare, în centrele urbane acestea fiind degradate și obstrucționate de autovehicule acolo unde lipsesc locurile de parcare. În ceea ce privește piste pentru biciclete, acestea există în municipiul Baia Mare, pe o lungime de circa 11 km, cu precădere pe străzile modernizate cu fonduri europene (de ex. Str. Grănicerilor, Oborului, Electrolizei, Independenței, Vasile Lucaciu, I.L. Caragiale – multe din acestea realizate pe trotuare ocupate de pietoni și vehicule parcate neregulamentar), iar în momentul de față este în implementare amenajarea unui zone shared space pentru pietoni și bicicliști de-a lungul drumului de legătură Baia Sprie – Baia Mare și realizarea de benzi pentru bicicliști pe Bd. Independenței, București, Traian, Decebal, Unirii, Republicii și str. Gării. De asemenea, în anul 2015, a fost amenajată prima pistă de biciclete din orașul Târgu Lăpuș, pe str. Țibleșului²⁰⁸, în prezent fiind în derulare cu fonduri POR lucrări pentru extinderea acestora pe alte străzi (Petru Rareș, Stadionului, Horea, mal drept râul Lăpuș). Din aceeași sursă se amenajează piste de biciclete în orașul Seini (străzile Cuza Vodă, Fermelor, Pomi, Căminului, Dealul Soarelui, Boci, Sub Vii, Zugău, Principală Viile Apei) și se realizează un sistem de bike sharing cu 4 stații de închiriere și 40 de biciclete. În orașul Săliștea de Sus va fi implementat cu fonduri POR un proiect integrat ce vizează și construcția unei piste pentru biciclete. În Baia Sprie se află în implementare amenajarea unei zone de tip shared space pentru pietoni, bicicliști și transport public, construcția a 3,7 km de piste, respectiv a pistei situată de-a lungul drumului de legătură cu Baia Mare. În restul centrelor urbane din județ preocupările pentru mobilitate alternativă au fost mai puțin evidente în ultimii ani.

Zonele exclusiv pietonale ocupă o suprafață relativ redusă în interiorul localităților. În municipiul Baia Mare cea mai importantă zonă pietonalizată este Piața Libertății și străzile adiacente. În prezent se derulează cu fonduri POR 2014-2020 lucrări de amenajare a malurilor râului Săsar ca zonă de promenadă și agrement și se modernizează trotuarele de pe mai multe bulevarde și străzi. De asemenea în Baia Sprie există în implementare un proiect pentru pietonalizarea zonei centrale, în suprafață de circa 6000 mp, pentru asigurarea unui spațiu urban prietenos cu pietonii, la care se adaugă trasee pietonale de circa 3400 mp în zona viitorului centru multifuncțional de activități și servicii.²⁰⁹ În orașul Târgu Lăpuș se construiește o nouă pasarelă pietonală și se refac trotuare, iar în orașul Seini se amenajează peste 15 km de trotuare pe mai multe străzi. În orașul Tăuții-Măgherăuș se execută lucrări de modernizare a centrului civic, care va cuprinde suprafețe pietonale extinse, în timp ce un spațiu public din orașul Șomcuta Mare va beneficia de intervenții similare.

O problemă generalizată a localităților din România este lipsa locurilor de parcare, dat fiind parcul auto care este într-o creștere continuă. Această problemă este resimțită mai ales în Baia Mare, unde zona centrală și cea a marilor ansambluri de locuințe colective este sufocată de traficul auto. Până la începutul anului 2022, parcare în municipiul Baia Mare s-a realizat în regim gratuit pe orice loc de parcare amenajat corespunzător, cu excepția zonei centrale unde parcare se realiza pe baza unui sistem de plată în funcție de durata staționării de luni

208 Ministerul Investițiilor și Proiectelor Europene. Maramureș.

209 Idem.

până vineri între orele 08-20. Începând cu anul 2022, cele aproximativ 21.400 de locuri de parcare de reședință inventariate de municipalitate au început să fie închiriate pe bază de licitație rezidenților. Parcărilor publice, în număr de circa 6.900, pot fi accesate pe bază de abonament lunar/anual, dar și pe bază de tichet de parcare pe durată limitată achiziționat prin parcometre stradale, SMS sau aplicația mobilă T-Park. În municipiu există și peste 5.700 de garaje, doar parțial utilizate pentru autoturisme, cele nelegale fiind deja în procedură de demolare. Conform PMUD Baia Mare, deficitul de locuri de parcare din municipiu este de peste 11.600 de locuri. Un alt aspect important de menționat este legat de faptul că pe arterele de acces în municipiul Baia Mare, cele mai aglomerate drumuri din județ, nu există facilități de tip Park&Ride. Un sistem de parcare cu plată există și în municipiul Sighetu Marmăției, deficitul de locuri fiind specific și acestui centru urban. În orașul Borșa a fost finalizată recent prima parcare publică etajată din județ cu 70 de locuri la baza noii pârtii de schi.

Proiectul de construcție a unui terminal nou la Aeroportul Internațional Maramureș cuprinde și o parcare de 450 de locuri, care va include și o stație de transport public, acesta nefiind în prezent deservit de acest serviciu sau de conexiune la calea ferată. De asemenea, Primăria Baia Mare are în plan construcția unei parcări subterane în zona Pieței Revoluției și a mai multor parcări supraterane. Primăria Tăuții-Măgherăuș are, la rândul său, planuri pentru construcția unei parcări vis-a-vis de sediul administrativ.

Autoritățile județene au demarat proiectul Modern Border Infrastructure (MOBI), care este în curs de elaborare și vizează implementarea unor măsuri care sporesc mobilitatea în spațiul transfrontalier atât pentru persoane, cât și pentru bunuri și mărfuri. Anterior, la nivel local, municipiile Baia Mare, Sighetu Marmăției, respectiv orașele Vișeu de Sus, Târgu Lăpuș, Seini, Baia Sprie și Tăuții Măgherăuș au elaborat un Plan de Mobilitate Urbană Durabilă, care prezintă viziunea acestor așezări în materie de mobilitate, fiind de altfel și o precondiție pentru accesarea fondurilor destinate dezvoltării infrastructurii de transport prin POR 2014-2020. Aceste planuri sunt în actualizare, respectiv elaborare (în cazul municipiului Sighetu Marmăției), în vederea accesării de noi fonduri prin POR 2021-2027.

Noul program de finanțare Anghel Saligny reprezintă o oportunitate pentru dezvoltarea infrastructurii și la nivel urban, astfel că orașele din județ au propus pentru finanțarea următoarelor proiecte:

- Baia Mare valoarea totală a investițiilor - 550.564.713 lei:
 - Modernizare și reabilitare DJ183-Baia Mare-Izvoare-DN18;
 - Reabilitare strada Victoriei, tronson cuprins între Bulevardul Decebal și Bulevardul Independentei;
 - Prelungire strada Luminișului;
 - Prelungire Bulevardul Republicii;
 - Prelungire strada Brazilor;
 - Prelungire strada Horea;
 - Prelungire strada Pășunii;
 - Realizare pasaj rutier zona Independentei intersecție cu str. Europa din Municipiul Baia Mare;

- Realizare pasaj Italsofa (Baia Mare - Groși);
- Realizare pasaj Clubul Văcarilor (Baia Mare - Recea);
- Modernizarea si reabilitarea pod peste râul Săsar- strada Europa, Municipiul Baia Mare;
- Modernizare si reabilitare str. Europa si str. Dumbravei, Municipiul Baia Mare
- Sighetu Marmăției, valoare – 90.024.780,00 lei:
 - Reabilitare străzi și poduri de interes local în Municipiul Sighetu Marmăției, județul Maramureș;
 - Reabilitare străzi de interes local în municipiul Sighetu Marmăției, județul Maramureș;
- Borșa – valoare 35.179.512,42 lei:
 - Modernizare străzi în cartierul Repedea, orașul Borșa, județul Maramureș (străzile Repezii, Valea Tisei, Soarelui, Măgura, Puzdrele, Pârâul Morii, Stânilor, Frăsinel, Agricultorilor, Cultivatorilor, Brusturi, Crângului, Obraței și Apelor);
 - Îmbunătățirea accesului carosabil și pietonal spre telegondolă, respectiv pârtia olimpică de schi din stațiunea Borșa, județul Maramureș (str. Priseci și str. Vișeuț);
- Baia Sprie – valoare 36.461.529,67 lei:
 - Reabilitarea si modernizarea străzilor Liliacului, Vișinului, Alunului, Morii, Mesteacănului, Avram Iancu, Ghiocelului, Lacului, 23 August, Pârâului, UAT Baia Sprie, județ Maramureș;
 - Reabilitarea si modernizarea străzilor Decebal, Matei Corvin, Colonia Dragoș Voda, Aleea Minerilor, Străbunilor, Mihai Eminescu, Pietrosului UAT Baia Sprie, județ Maramureș;
 - Reabilitare strada Ignișului – DC5 – Chiuzbaia, UAT Baia Sprie, județ Maramureș;
- Vișeu de Sus – valoare 136.824.396,86 lei:
 - Reabilitarea si consolidarea drumului Valea Râului din orașul Vișeu de sus, jud. Maramureș;
 - Construire pod rutier str. Mioriței in orașul Vișeu de sus, județul Maramureș;
 - Reabilitare și modernizare pod peste râul Vaser - cartier Țișterai;
 - Modernizarea străzilor Ghiocelului, Poiniței, Mierlei, Mugurel, Pârâului, Brândușelor, Șesului, Zăvoi si a celor din jurul acestora în orașul Vișeu de sus;
 - Reabilitarea străzilor Borcutului, Frasinului si Tăului din orașul Vișeu de Sus, jud Maramureș;
 - Modernizarea străzilor Mălinului și Valea Vinului în orașul Vișeu de Sus, județul Maramureș;
 - Reabilitarea străzilor 1 Mai si Râului din orașul Vișeu de Sus, jud Maramureș;
 - Reabilitare strada Arșița si strada Mioriței din orașul Vișeu de Sus, jud Maramureș;
- Târgu Lăpuș – valoare 58.875.048,10 lei:
 - Modernizare drumuri și ulițe în satele aparținătoare orașului Târgu Lăpuș, județul Maramureș: Boiereni, Borcut, Dămăcușeni, Dobricu Lăpușului, Dumbrava, Fântânele, Groape, Inău, Răzoare, Rogoz, Rohia, Stoiceni;
- Seini – valoare totală a investițiilor 13.550.176,24 lei:
 - Modernizare străzi Viile Apei și Seini;

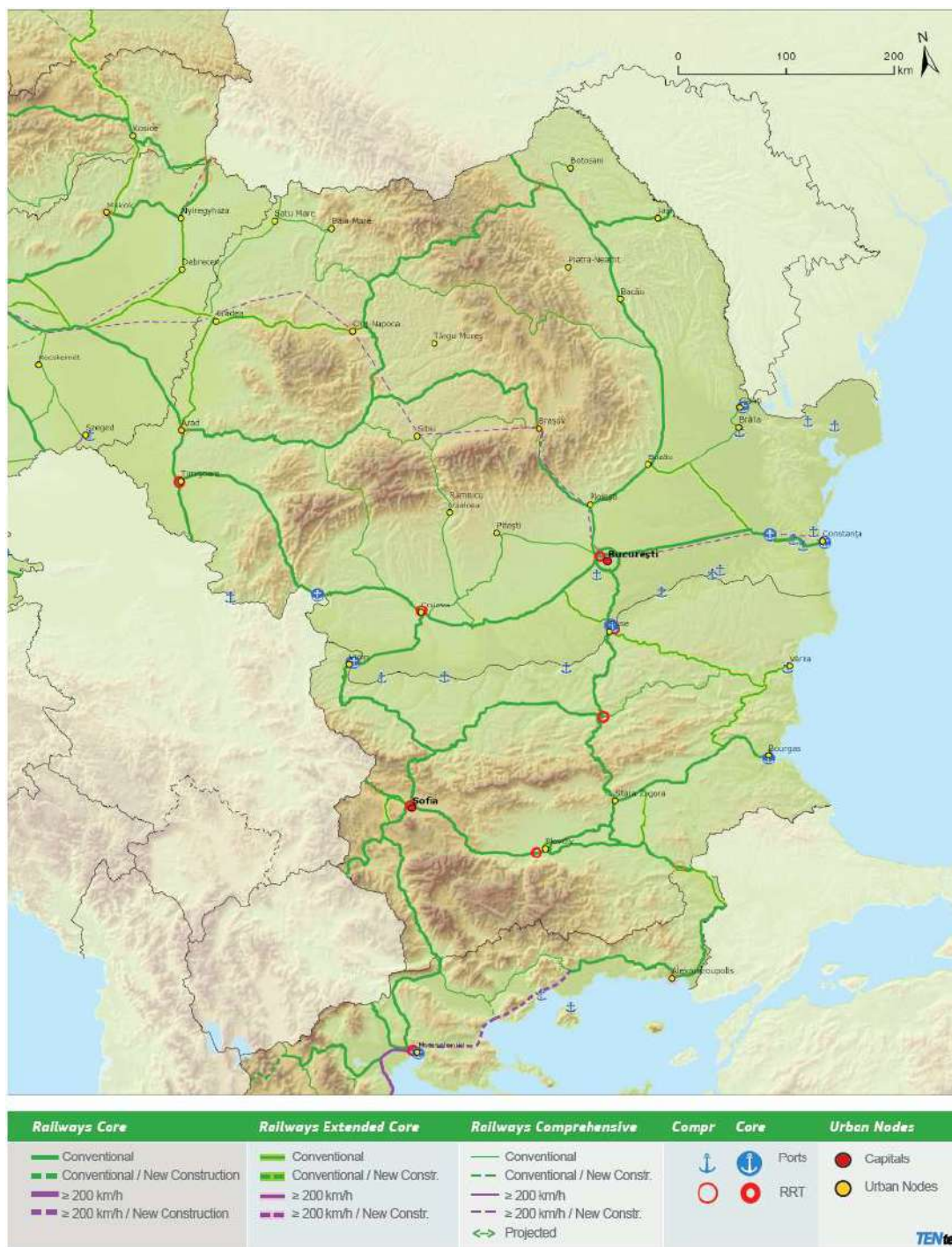
- Modernizare străzi Oraș Seini, județul Maramureș;
- Șomcuța Mare – valoare totală a investiției 20.597.085,68 lei:
 - Modernizare străzi (lucrări de artă, rigolă carosabilă) în orașul Șomcuța Mare, județul Maramureș;
- Ulmeni, valoare – 11.421.120,70 lei:
 - Reabilitare și modernizare drumuri de interes local în orașul Ulmeni, județul Maramureș;
- Tăuții Măgherauș, valoare – 19.620.133,59 lei:
 - Modernizare străzi în orașul Tăuții Măgherauș;
- Cavnic, valoare – 22.259.166,00 lei:
 - Reabilitare și modernizare străzi în orașul Cavnic, Lot II;
 - Construire pod peste râul Cavnic între str. 22 Decembrie (zona magazinului Profi Loco) și str. Flotației -DJ 184;
- Săliștea de sus, valoare – 20.051.761,00 lei:
 - Modernizare străzi în orașul Săliștea de Sus, jud Maramureș;
- Dragomirești, valoare – 9.167.951,86 lei:
 - Modernizare străzi în orașul Dragomirești;

2.8.2. INFRASTRUCTURA DE TRANSPORT FEROVIIAR

Județul Maramureș este tranzitat de Magistrala Feroviară 400 (Brașov - Ciceu - Deda - Dej - Baia Mare - Satu Mare), una dintre cele mai importante infrastructuri TEN-F global din nord-vestul României. Rețeaua secundară de căi ferate din județ nu este una foarte extinsă, o parte dintre linii fiind degradate și neutilizate pentru transportul de pasageri. Astfel, zona Maramureșului Istoric, este traversată de linia secundară 409 Salva – Vișeu de Sus – Valea Vișeuului – Sighetu Marmăției – Câmpulung la Tisa, aceasta asigurând mai departe legătura cu Ucraina, conexiune care însă nu a fost utilizată de circa 15 ani. O ramificație către țara vecină există și din stația Valea Vișeuului, însă traficul feroviar pe aceasta a fost suspendat de mai bine de un deceniu. Linia secundară 414 Ulmeni – Cehu Silvaniei nu mai este funcțională de peste 20 de ani, iar cea dintre Baia Mare și Baia Sprie a fost dezafectată după 1989. De asemenea, linia secundară 410 Vișeu de Sus – Borșa este funcțională pentru transportul de mărfuri, dar nu este utilizată și pentru transportul de pasageri. Din aceasta se desprinde totuși calea ferată forestieră de pe Valea Vaserului, monument istoric, care este exploatată în scop turistic de o companie privată cu locomotive cu abur, fiind cel mai cunoscut traseu turistic de cale ferată din România.²¹⁰

²¹⁰ Ministerul Transporturilor. Master Planul General de Transport al României.

Figura 78 - Rețeaua ten feroviară din România

Sursa: Comisia Europeană

Liniile de cale ferată din județ, inclusiv magistrala 400, sunt simple și neelectrificate. Deși au existat o serie de inițiative de reabilitare și modernizare a infrastructurii de transport feroviar, inclusiv de realizare a unei conexiuni între Baia Mare și Sighetu Marmăției, în ultimii ani nu au fost realizate investiții substanțiale (exceptând înlocuiri de traverse, punerea în siguranță a

unor poduri, modernizare treceri la nivel etc.), starea acesteia fiind una proastă. Traficul feroviar se află într-un declin constant încă din anii 90, acesta fiind pus pe seama vitezelor de deplasare reduse (40-50 km/ora) cauzate de infrastructura învechită și a creșterii competitivității transportului rutier.

Trenurile care tranzitează județul sunt operate în principal de compania de stat – CNCF CFR CĂLĂTORI S.A., la care se adaugă și alți doi operatori privați. Din stația CF Baia Mare pleacă zilnic 15 trenuri (din care două de tip Interregio și 13 Regio) operate de CFR Călători către următoarele destinații: Jibou (1h), Satu Mare (1h22 min), Valea lui Mihai – Nyirabraný (2h24 min), Cluj-Napoca (3h58 min) și București (12h37 min). Pe de altă parte, în zona Maramureșului Istoric (stația Sighetu Marmăției) singurul operator este CFR Călători, care asigură 6 curse zilnice cu trenuri Regio către Vișeu de Sus (1h34 min), Beclean (4h44 min) și Cluj-Napoca (durata 6h53 min).²¹¹ Compania privată InterRegional Călători operează 7 trenuri/zi către Satu Mare (1h30 min) și Jibou (1h21 min), iar Transferoviar Călători unul către Cluj-Napoca (4h17 min). Spre comparație, durata deplasării cu autocarul de la Baia Mare la Cluj-Napoca este de 3h21 min, de la Baia Mare la Satu Mare de 1h30 min, de la Sighetu Marmăției la Cluj Napoca de 5h47 min. Așadar, călătoria cu trenul este mai rapidă doar pe relația cu Satu Mare.

Principala stație CF din județ, Gara Baia Mare, se află într-o stare avansată de degradare, aceasta nu a mai beneficiat de investiții substanțiale (exceptând reabilitarea peronului principal) încă din perioada comunistă. CFR a demarat în ultimii ani o serie de demersuri (studii de fezabilitate) pentru reabilitarea acesteia, însă până în momentul de față acestea nu s-au materializat. Restul stațiilor din județ oferă, la rândul lor, condiții neatractive pentru cetățeni.

În Master Planul General de Transport al României pentru orizontul 2030 sunt cuprinse următoarele lucrări de investiții pentru infrastructura feroviară pe teritoriul județului Maramureș²¹²:

- Reabilitarea căii ferate Baia Mare – Satu Mare (59 km, investiție de 117 mil. Euro) – termen de execuție 2033/2035;
- Reabilitarea căii ferate Baia Mare – Dej (134 km, 323 mil. Euro) – termen 2033/2035.

2.8.3. Infrastructura de transport aerian

Singura infrastructură de transport aerian din județul Maramureș este Aeroportul Internațional Maramureș (amplasat în orașul Tăuții Măgherauș, pe DN 1C), parte a rețelei TEN-T globale. Acesta este administrat de o regie autonomă aflată în subordinea Consiliului Județean, fiind înființat în anul 1964 și clasat ca aeroport internațional în 2008.

Aeroportul dispune de o pistă de 1800 x 30 m din beton, de două căi de rulare 164 x 30 m, cu acostamente de 7,5 m, precum și de o platformă de îmbarcare-debarcare de 285 x 60 m, cu 8 poziții de staționare pentru aeronave. De asemenea, aeroportul dispune de o aerogară și un

²¹¹ <https://infofer.ro/index.php/ro/>.

²¹² Ministerul Transporturilor. Master Planul General de Transport al României.

bloc tehnic. Capacitatea actuală a aeroportului este de 100 de pasageri/oră pentru curse interne și 50 pentru curse externe. În vederea extinderii capacității de funcționare există demersuri pentru construirea până la sfârșitul anului 2023 a unui nou terminal cu o capacitate de 500 pasageri/oră, inclusiv parcare cu 450 de locuri și stație de autobuz, fiind deja demarate procedurile de expropriere în acest scop.

Sectorul aviației a fost puternic afectat de contextul pandemic, numeroasele restricții de mișcare la nivel național și internațional generând o scădere bruscă a numărului de pasageri de pe aeroporturile românești și de pe întregul glob. În cazul AIMM aceasta a înregistrat o scădere de 58% a numărului total de pasageri între ani 2019-2020 (de la 40,9 mii de pasageri în 2019, la doar 17,3 mii în anul 2020), după care a crescut la 44.300 în 2021, un maxim istoric. Totuși, această valoare rămâne a treia cea mai redusă din România, un număr mai mic de pasageri fiind înregistrat doar la aeroporturile din Arad și Tulcea. De asemenea, situația financiară a aeroportului a fost afectată, acesta generând venituri proprii de doar 11 milioane de lei pentru anul 2020, în contextul în care estimările prevedeau venituri de peste 16 milioane.²¹³ În momentul de față aeroportul oferă curse regulate către București (operat de TAROM, cu o frecvență de 4 zboruri pe săptămână), în timp ce pentru destinațiile Londra și Milano (ambele operate de Hi Sky, cu o frecvență de două zboruri pe săptămână, la care se va adăuga începând cu luna martie 2022 și destinația Paris) zborurile erau suspendate la începutul anului 2022, cu perspective de reluare în luna martie. În vederea creșterii numărului de zboruri, Consiliul Județean Maramureș a pus la dispoziția companiilor aeriene o schemă de ajutor de stat în valoare de 1,2 mil. Euro în perioada de vară sunt disponibile numeroase zboruri charter către Turcia și Egipt.²¹⁴

În Master Planul General de Transport al României sunt prevăzute pentru Aeroportul din Baia Mare lucrări de dotare cu echipamente de urgență în valoare de 1,7 mil. Euro, pentru orizontul 2014-2020, respectiv de reabilitare a terminalului extins și extindere a capacității sale la 300 de pasageri/oră, pentru orizontul 2020-2030, investiție estimată la circa 5 mil. Euro. Alte proiecte de dezvoltare pregătite anterior de Consiliul Județean vizează și investiții pentru realizarea unei zone cargo (pe o suprafață rezervată de circa 3 ha), cu facilități intermodale sau extinderea pistei la 2.500 m, însă realizarea acestora nu se justifică pe termen scurt și mediu, dat fiind volumul actual de trafic.²¹⁵

Municipiul Baia Mare dispune și de Aerodromul "Alexandru Păpăna", administrat de Aeroclubul României, cu o platformă din beton, o cale de rulare lată de 50m, înierbată. Aerodromuri mai funcționează și în comunele Săcălășeni și Oncești, ambele pentru aeronave ușoare, de mici dimensiuni, preponderent de agrement.

Consiliul Județean Maramureș și Primăria Fărcașa au încheiat la sfârșitul anului 2021 un parteneriat pentru construcția mai multor obiective de investiții, printre care și a unui heliport

213 R.A. Aeroportul Internațional Maramureș. Raportul de activitate pentru anul 2020.

214 <https://aimm.eu/>.

215 Ministerul Transporturilor. Master Planul General de Transport al României.

2.8.4. Transportul intermodal

În ceea ce privește infrastructura de transport intermodal, la nivelul județului Maramureș nu funcționează, în prezent, niciun centru intermodal de mărfuri, public sau privat.

2.8.5. Transportul în comun

La nivelul județului Maramureș funcționau, la sfârșitul anului 2021, două sisteme de transport public urban, în municipiile Baia Mare și Sighetu Marmației, având ca operatori S.C. URBIS S.A. și S.C. TRANSPORT MARA NORD S.A. – companii deținute de administrațiile locale.²¹⁶

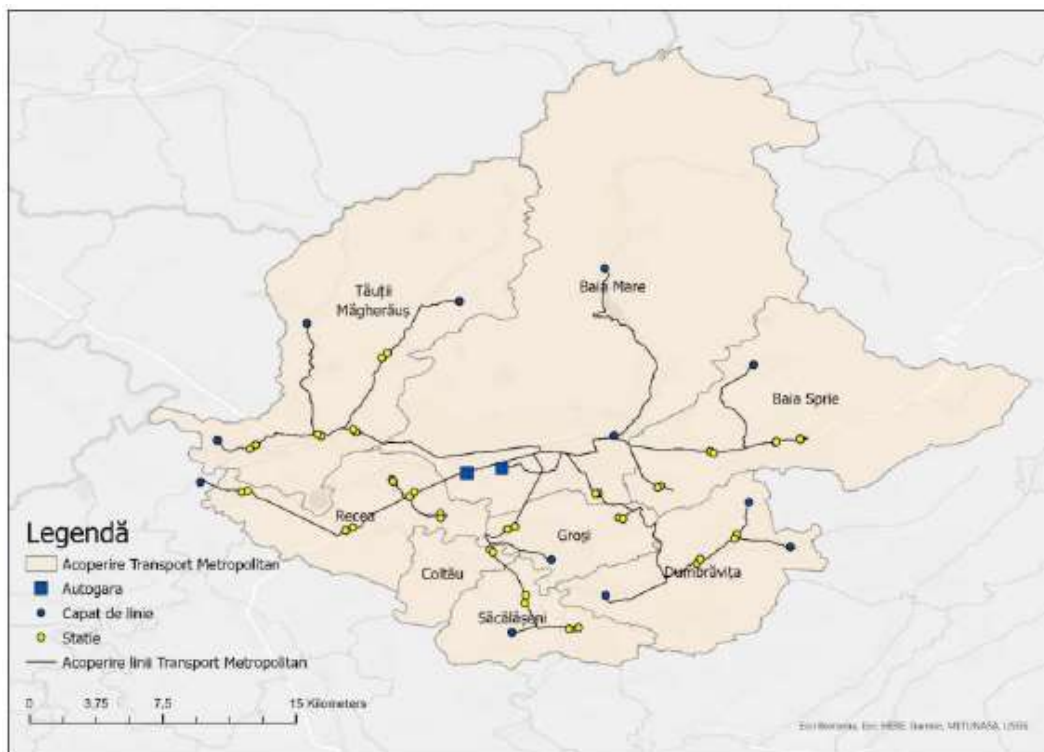
S.C. URBIS S.A este operatorul care furnizează servicii de transport public de persoane, atât în Baia Mare cât și în alte 3 UAT din zonă metropolitană, în baza unui contract de delegare de gestiune a serviciilor de transport public local încheiat cu ADI Zona Metropolitană Baia Mare, unul dintre primele astfel de servicii din România. Aceasta este o companie cu capital de stat, având ca acționari Consiliul Local al Municipiului Baia Mare – 97,06%, Consiliul Local Tăuții Măgherauș – 0,98%, Consiliul Local Dumbrăvița – 0,49%, Consiliul Local Recea – 0,49%, Consiliul Local Groși – 0,49%, Consiliul Local Săcălășeni – 0,49%. Societatea are o tradiție în domeniu de peste 60 de ani.

La nivel metropolitan URBIS asigură transportul public către orașele Baia Sprie (inclusiv localitățile componente Tăuții de Sus, Chiuzbaia, Satu Nou de Sus), Tăuții Măgherauș (inclusiv localitățile Băița, Nistru, Merișor, Bușag, Bozânta Mare) și comuna Recea (inclusiv satele Mocira, Săsar, Bozânta Mică). Până în anul 2021, rutele de transport metropolitan acopereau și comunele Groși, Dumbrăvița și Săcălășeni, însă s-a renunțat la acestea la cererea respectivelor UAT-uri. Cauzele sunt de natură financiară, respectiv aceste comune nu au mai dorit să contribuie financiar la acoperirea diferențelor dintre prețul biletelor și cheltuielile suportate de operator pentru traseele care le deserveau.²¹⁷

²¹⁶ <http://www.anrsc.ro>.

²¹⁷ PMUD Baia Mare (varianta draft august 2021).

Figura 79 - Harta traseelor de transport în comun din Zona Metropolitană Baia Mare²¹⁸

Sursa: PMUD Baia Mare

Societatea operează în prezent un număr de 12 trasee în interiorul municipiului Baia Mare, cea mai scăzută frecvență fiind înregistrată în zonele Valea Borcutului, Valea Roșie și Ferneziu. În schimb, axele principale (București, Victoriei, Vasile Lucaciu, Horea, Mihai Eminescu) sunt bine deservite de transportul public.

Traseele din municipiu sunt deservite de 147 de stații de transport în comun, dintre care 65% nu dispun de spațiu acoperit, peste jumătate nu au mijloace de achiziționare a biletelor și niciuna nu dispune de marcaje pentru persoane cu dizabilități. În plus, acestea nu sunt prevăzute cu sisteme interactive de informare a pasagerilor, rasteluri pentru biciclete și stații de bike-sharing, sisteme de supraveghere video etc., Cele mai mari deficiențe la nivelul acestora se înregistrează în cartierele Ferneziu, Valea Borcutului, Valea Roșie și în sudul cartierului Vasile Alecsandri. Zonele în care distanța față de cea mai apropiată stație de transport public este mai mare de 7 minute se află în zonele industriale de la marginile orașului, respectiv în extremitatea nordică a cartierelor Valea Borcutului, Săsar, Valea Roșie, Grivița. Zona centrală și marile zone rezidențiale sunt însă amplasate la mai puțin de 5 minute de aceste stații.

Conform PMUD, operatorul URBIS deține un parc auto format din 36 de autobuze, 7 microbuze, respectiv 12 troleibuze, cu o vechime între 6 și 35 de ani. Un număr de 4 troleibuze Volvo, 16 autobuze Solaris E3 și NAW E2, respectiv un microbuz Mercedes E3 au un grad de

²¹⁸ Harta nu a fost actualizată după renunțarea la traseele metropolitane care deserveau comunele Groși, Săcălășeni și Dumbrăvița.

uzură de 80-90%, fiind vechi de peste 15 ani. În altă ordine de idei, 20 de autobuze Solaris EEV și 8 troleibuze Solaris, un microbuz Opel E5 și unul Ford E5 au o vechime mai mică de 15 ani și un grad de uzură de 20-40%. De menționat este și faptul că 78% din flota actuală este Diesel.²¹⁹

Conform PMUD Baia Mare, cotă modală a transportului public în municipiu este de doar 20%, cele mai utilizate linii fiind nr. 1 (Mina Săsar – Bifurcație Baraj), respectiv nr. 4 (Dispecerat Gară – Center Grănicerilor), iar cele mai puțin utilizate fiind nr. 18 (IMMUM – Blidar), 5 (Dispecerat URBIS – Castel) și 31 (Gara CFR – Valea Roșie). De asemenea, 55% dintre cetățeni s-au declarat nemulțumiți de calitatea actuală a serviciului de transport public urban, cei mai mulți invocând aglomerarea din mijloacele de transport (o percepție mai degrabă legată de contextul pandemiei, nevalidată însă de datele statistice colectate de consultantul care a elaborat PMUD la cercetarea din teren), vechimea și lipsa unor facilități ale acestora, respectiv timpii de așteptare în stații. Cu privire la infrastructura de transport public, cetățenii au invocat mai ales probleme legate de starea căilor de rulare (străzilor), a stațiilor de transport public și de lipsa informațiilor (traseu, orar, timpi de așteptare etc.) de la nivelul acestora.

Numărul de călătorii efectuate de pasagerii URBIS a crescut în continuu până în anul 2019, când a atins un vârf de 25 mil., după care a scăzut în anul 2020 la 21 mil., pe fondul pandemiei. Cu toate acestea transportul public se păstrează pe plan principal în preferințele de călătorie ale majorității, transportul personal fiind varianta cea mai abordată în România. Totuși inițiativele de reînnoire și prioritizare a transportului public au un efect benefic asupra spațiului urban, astfel că acestea sunt încurajate și trebuie să continue în următoarea perioadă de programare.²²⁰

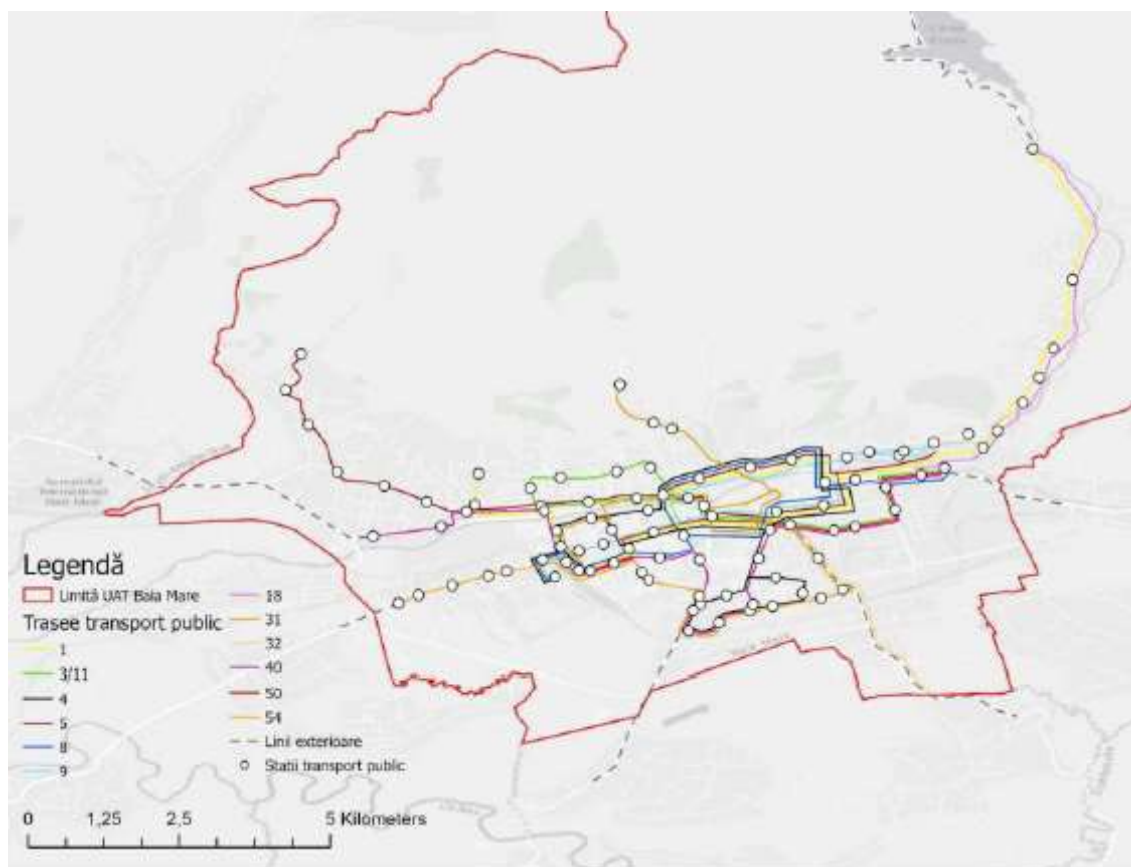
Transportul este unul dintre principalii factori de poluare la nivel urban, astfel că pentru a reduce amprenta de carbon orașele Tăuții Măgherauș și Baia Sprie au achiziționat, printr-o finanțare din POR, 5 și respectiv 9, autobuze hybrid care vor fi puse la dispoziția societății de transport pentru a fi operate și au fost amenajate 4 noi stații de autobuz. De asemenea, municipiul Baia Mare este în faza de implementare a unor benzi dedicate transportului în comun, care vor eficientiza sistemul de transport în spațiul urban. Planurile municipalității și ale zonei metropolitane vizează înlocuirea flotei și dezvoltarea sistemului de transport electric, respectiv modernizarea stațiilor de transport în comun și implementarea sistemului de e-ticketing.

Prețul unui bilet pentru o călătorie în interiorul orașului este de 2 lei, iar pentru deplasarea în exterior (Zona Metropolitană) ajunge până la 6,5 lei. Similar, prețul unui abonament lunar variază între 50 și 131 de lei, dar se pot emite și abonamente zilnice, săptămânale sau pentru două săptămâni. Acestea pot fi achiziționate de la 3 automate, 16 chioșcuri ale societății sau 35 ale terților, inclusiv din localitățile suburbane, însă pot fi plătite și prin SMS. Se oferă reduceri de 50% la abonamentele pentru elevi, studenți și gratuități pentru pensionari cu vârsta sub 70 de ani, persoanele cu handicap și pentru cele de peste 70 de ani.

219 PMUD Baia Mare (varianta draft august 2021).

220 Idem.

Figura 80 - Harta traseelor de transport public din Municipiul Baia Mare

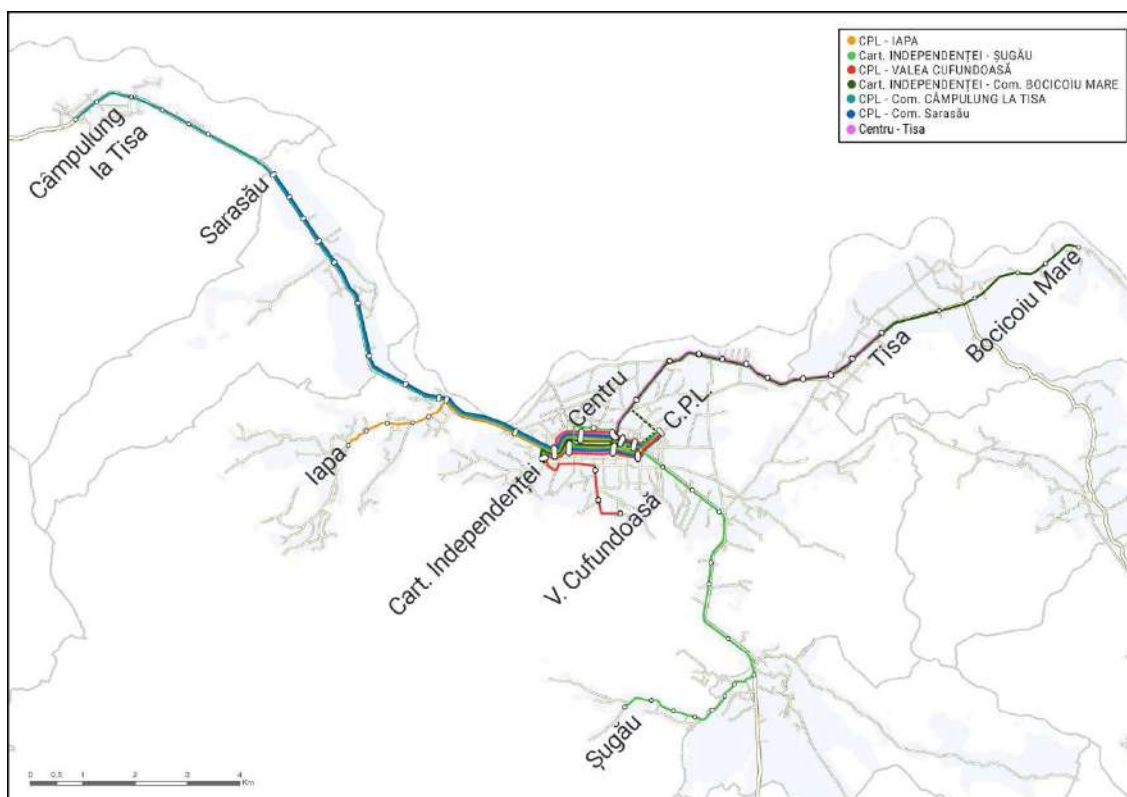

Sursa: PMUD

În Sighetu Marmăției serviciul de transport public este asigurat de S.C. TRANSPORT MARA NORD S.A, pe un număr de 7 trasee: C.P.L. – Iapa, Cart. Independenței – Șugău, C.P.L. – Valea Cufundoasă, Cart. Independenței – Bocicioiu Mare, C.P.L. – Câmpulung la Tisa, C.P.L. – Sarasău, Centru – Tisa. Societatea dispune în momentul de față de 12 autobuze second hand, pentru reînnoirea flotei fiind în implementare un proiect finanțat prin POR pentru achiziționarea a 7 autobuze electrice.²²¹

²²¹ <http://maranord.ro/>.

Figura 81 - Harta traseelor de transport în comun din Municipiul Sighetu Marmației

Sursa: Mara Nord

În vederea dezvoltării mobilității locale orașele Seini și Vișeu de Sus au întreprins demersurile pentru implementarea unui sistem de transport local. În Seini, prin intermediul POR au fost obținute finanțări de peste 3 milioane de lei care vor fi investiți în achiziționarea de:

- 2 autobuze electrice cu o autonomie de până la 100 km fiecare, dotate cu 14 locuri pe scaune, 1 loc pentru persoane cu dizabilități și minim 12 locuri pentru pasagerii care pot sta în picioare;
- Un sistem de management al traficului aferent mijloacelor de transport în comun care va oferi informații despre durata de deplasare în timp real prin monitorizarea GPS;
- Un sistem de bikesharing dotat cu 40 de biciclete adaptate, 4 terminale sleek, 40 de smart dock-uri, 4 PoS-uri aferente terminalelor, 1.000 de cartele pentru sistemul de bike-sharing și un software de monitorizare;

La Vișeu de Sus pentru înființarea sistemului de transport local a fost obținută o finanțare POR, în valoare de peste 23 de milioane de lei, care cuprinde:

- Modernizarea a 4,2 km de infrastructură rutieră și stabilirea și amenajarea a 21 de stații de autobuz;
- Achiziționarea de 10 autobuze cu motorizare hibrid (diesel – electric);
- Achiziționarea sistemului de e-ticketing;

Pe lângă componenta mobilității, achiziționarea acestor mijloace de transport prietenoase cu mediul reprezintă și un pas important în tranziția către o economie cu emisii reduse și a îndeplinirii obiectivelor României și Uniunii Europene în materie de conservare a mediului înconjurător și de combatere a schimbărilor climatice.

În ceea ce privește transportul în regim de taxi, la nivel județean există în jur de 1.000 de autorizații (majoritatea în Baia Mare - 581 și Sighetu Marmăției – 160), însă după modificarea legislației în domeniu, numărul acestora s-a redus treptat (prin expirare și stoparea emiterii de noi autorizații sau de prelungire a celor expirate), pentru a atinge pragul legal de 4 autorizații de taxi/1.000 de locuitori (în condițiile în care populația orașelor a continuat să scadă). De asemenea, în Baia Mare au existat modificări ale regulamentului de acordare a autorizațiilor care încurajează scoaterea din uz a vehiculelor învechite și cu un grad de poluare ridicat. Autorizațiile sunt deținute fie de companii de profil, fie de persoanele fizice autorizate și asociații familiale. Prețul mediu de călătorie cu taxiul este de 2,79 lei/km pe timp de zi și în jur de 3 lei/km în regim nocturn.

Serviciile de transport interurban sunt asigurate de diferiți operatori privați autorizați, atât pentru curse în interiorul județului, pe baza viitorului Program de Transport pentru perioada 2022-2031 elaborat și aprobat de către Consiliul Județean Maramureș, cât și către alte orașe din țară și străinătate, serviciile puse la dispoziția pasagerilor fiind în general satisfăcătoare. Programul județean de transport public de persoane pentru perioada 2022 - 2031 cuprinde 28 de trasee, care asigură legătura centrelor urbane din județ cu majoritatea localităților rurale. Programul este aprobat prin hotărâre de consiliu județean și poate fi revizuit de acest for, în caz de necesitate, pe durata valabilității sale. Cel mai mare număr de curse zilnice planificate se înregistrează pe traseele care leagă municipiul Baia Mare de Sighetu Marmăției, dar și de restul centrelor urbane din județ.²²²

Autogara principală din Baia Mare, care deservește cele mai multe curse regionale, naționale și internaționale înspre și dinspre municipiu, este situată în zona gării și este administrată de o companie privată. Principalele probleme identificate de PMUD Baia Mare cu privire la aceasta sunt: prezența spațiilor publice degradate sau necorespunzător amenajate; lipsa infrastructurii velo și a facilităților de bike-sharing; dezafectarea clădirii principale; lipsa panourilor de informare; condițiile neatractive de transfer între diferite forme de transport. O a doua autogară privată, adresată mai ales curselor naționale, este amplasată pe Bd. București, de asemenea cu o infrastructură deficitară, în contextul în care clădirea principală nu funcționează.²²³

În aceste condiții Primăria are în vedere construcția a 4 noi autogări, amplasate la intrările dinspre Cluj, Satu Mare, Baia Sprie și Târgu Lăpuș, care vor avea atașate parcuri de tipul "park and ride" pentru a încuraja transportul în comun. De asemenea, PMUD prevede un proiect de regenerare urbană în Piața Izvoarelor, care cuprinde un nod intermodal care va spori mobilitatea în zonă și va oferi alternative atractive transportului rutier cu mașina personală.

²²² Consiliul județean Maramureș. Program de Transport pentru perioada 2022-2031.

²²³ PMUD Baia Mare.

Cele mai multe curse interjudețene sunt către orașele din Transilvania (Cluj-Napoca, Satu-Mare, Oradea, Zalău, Negrești-Oaș, Dej, Jibou) și Banat (Timișoara, Arad, Deva), dar există curse regulate zilnice și către Moldova (Suceava, Iași) și București. Unele dintre acestea au stații și alte localități din județ, deservind și o parte din traseele intra-județene. În ceea ce privește cursele externe, acestea acoperă țări precum Ungaria, Austria, Germania, Italia, Marea Britanie, Irlanda, Spania, Franța etc.²²⁴

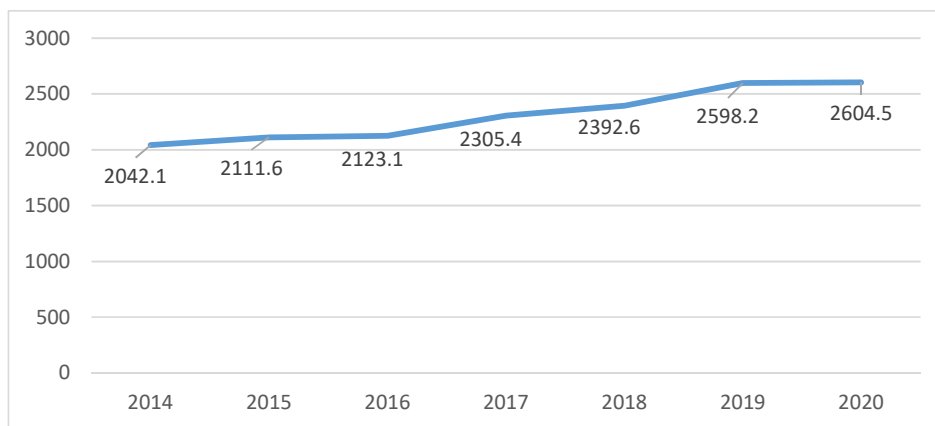
2.9. Echiparea teritoriului

2.9.1. Infrastructura de apă și apă uzată

La sfârșitul anului 2020, conform datelor INS, 72 de unități administrativ-teritoriale din județul Maramureș dispuneau de un sistem centralizat de alimentare cu apă, dintre care 13 municipii/orașe și 59 de comune. Practic, toate centrele urbane din județ dispuneau de sistem centralizat de alimentare cu apă, în cazul comunelor excepțiile fiind Bicăz, Câmpulung la Tisa, Oncești și Vadu Izei. În cazul comunelor Bârsana, Bogdan Vodă, Giulești, Leordina, Petrova, Poienile Izei, Remeți, Rona de Jos, Rona de Sus și Șieu figurează în evidențele INS sisteme de alimentare cu apă, dar nu și cantități de apă distribuită efectiv consumatorilor în anul 2020.

Conform INS, în comparație cu anul 2014, se observă o creștere a numărului de comune care beneficiază de un sistem de alimentare cu apă cu 5, pe fondul investițiilor realizate în acest sens de la bugetul local, de stat, dar și din fonduri europene destinate dezvoltării rurale și a mediului în comunele Bocicoiu Mare, Călinești, Cupșeni, Repedea, Sarasău.

Figura 82 - Lungimea totală a rețelei simple de distribuție a apei potabile din județul Maramureș, în perioada 2014-2020

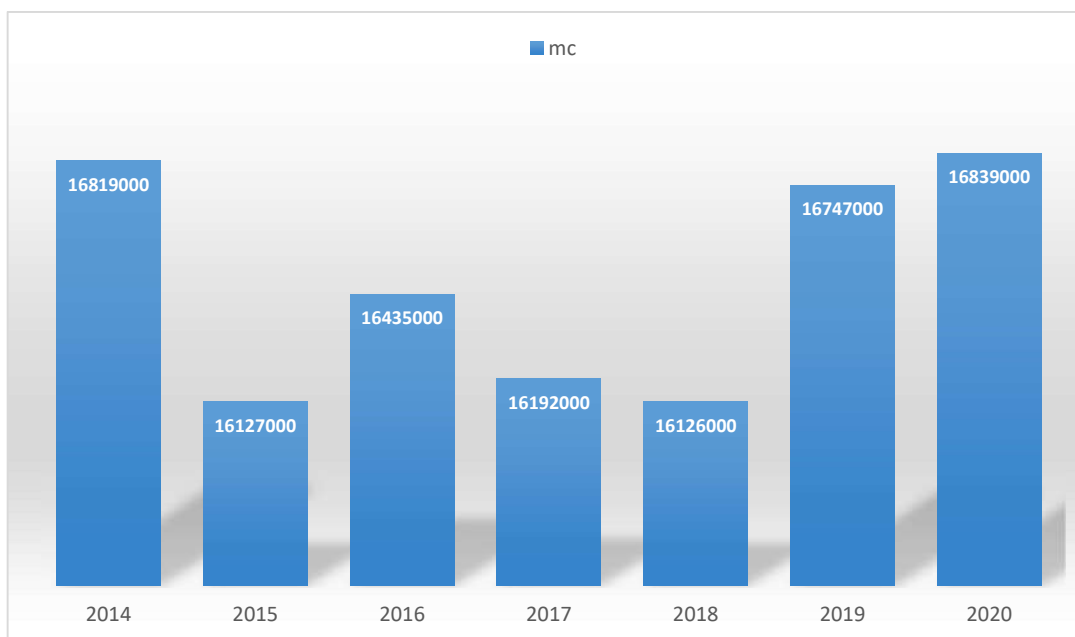
Sursa: INS. Baza de date TEMPO Online

În perioada 2014-2020 lungimea totală a rețelei de apă a crescut cu 21,6%, ajungând la 2604,5 km, aceasta fiind extinsă cu 307 km (+29%) în orașe, care au beneficiat cu prioritate de finanțări din POS MEDIU 2007-2013 și POIM 2014-2020 în acest sens, respectiv cu 255,4 km

²²⁴ <http://www.autogari.ro/BaiaMare>.

(+16,4%) în mediul rural, unde principalele surse de finanțare au fost programele guvernamentale de investiții (în special PNDL). Din totalul rețelei județene, 1265,8 km sunt administrați de către operatorul regional, care deține inclusiv 21,5 km de conducte de aducțiune, 10 stații de tratare, 64 de rezervoare, 176 de stații de pompare și peste 94.700 de bransamente (din care 56.000 doar în municipiul Baia Mare). Capacitatea totală a instalațiilor de producere a apei potabile de la nivel județean era, în anul 2020, de 168.200 mc/zi, în creștere cu 7,1% față de anul 2014, creștere generată în special de noile stații de tratare realizate în perioada menționată.²²⁵

Figura 83 - Cantitatea de apă potabilă distribuită consumatorilor din județul Maramureș, în perioada 2014-2020

Sursa: INS. Baza de date TEMPO Online

Conform INS, cantitatea de apă distribuită către consumatori a rămas relativ constantă în perioada 2014-2020, consumul anual fiind de peste 16,93 milioane de mc. În cazul consumului casnic s-a înregistrat o creștere cu 5%, reprezentând 77% din totalul apei distribuite (peste 13 milioane de mc), iar cel non-casnic a reprezentat 33% (peste 3 mil. mc). Stagnarea consumului de apă potabilă poate fi pusă pe seama mai multor factori: scăderea populației și a puterii de cumpărare a acesteia, declinul activității industriale și modernizarea proceselor de producție etc.²²⁶ Din totalul apei distribuite în județ, 11,51 mil. mc au revenit operatorului regional VITAL S.A., în creștere față de nivelul de 11,16 mil. mc din anul 2014. În cazul acestuia, ponderea consumatorilor casnici a fost de 69,8% în 2020, în creștere față de 2014, în timp ce ponderea consumului agenților economici a scăzut cu peste 5 puncte procentuale.

225 INS. Baza de date TEMPO online.

226 Idem.

Conform unei alte surse de date, respectiv DSP Maramureș, comunele din județul Maramureș care nu dispuneau, la nivelul anului 2020, de sistem centralizat (funcțional) de alimentare cu apă erau: Ariniș, Bicăz, Cicârlău, Gârdani, Oarța de Jos, Șisești, Coroieni, Vima Mică, Bocicoiu Mare, Budești, Câmpulung la Tisa, Desești, Giulești, Oncești, Remeți, Vadu Izei, Bogdan Vodă. Chestionarele și informațiile transmise în anul 2022 de către UAT-urile sus-menționate în vederea documentării prezentei strategii au indicat lipsa alimentării cu apă "la standarde europene" în comuna Bocicoiu Mare, lucrări în curs de realizare a rețelei de apă în comunele Bicăz și Remeți, existența rețelei de alimentare în comunele Ariniș și Oncești, lipsa rețelei în comuna Cicârlău, existența rețelei dar lipsa de potabilitate a apei în comuna Gârdani, proiect de alimentare cu apă în pregătire în comunele Șisești și Câmpulung la Tisa, existența rețelei dar lipsa apei în anumite sate în perioadele de secetă în comuna Coroieni, lipsa rețelei în comuna Vima Mică, extensia redusă a rețelei în comuna Desești, sursă de apă insuficientă în comuna Bogdan Vodă etc.

Prin urmare, o simplă analiză a datelor statistice cu privire la numărul UAT-urilor care dispun de sisteme centralizate, funcție de metodologia utilizată de fiecare dintre cei doi furnizori de date, respectiv cu privire la lungimea rețelei nu este suficientă pentru a releva realitățile fiecărei comunități în parte.

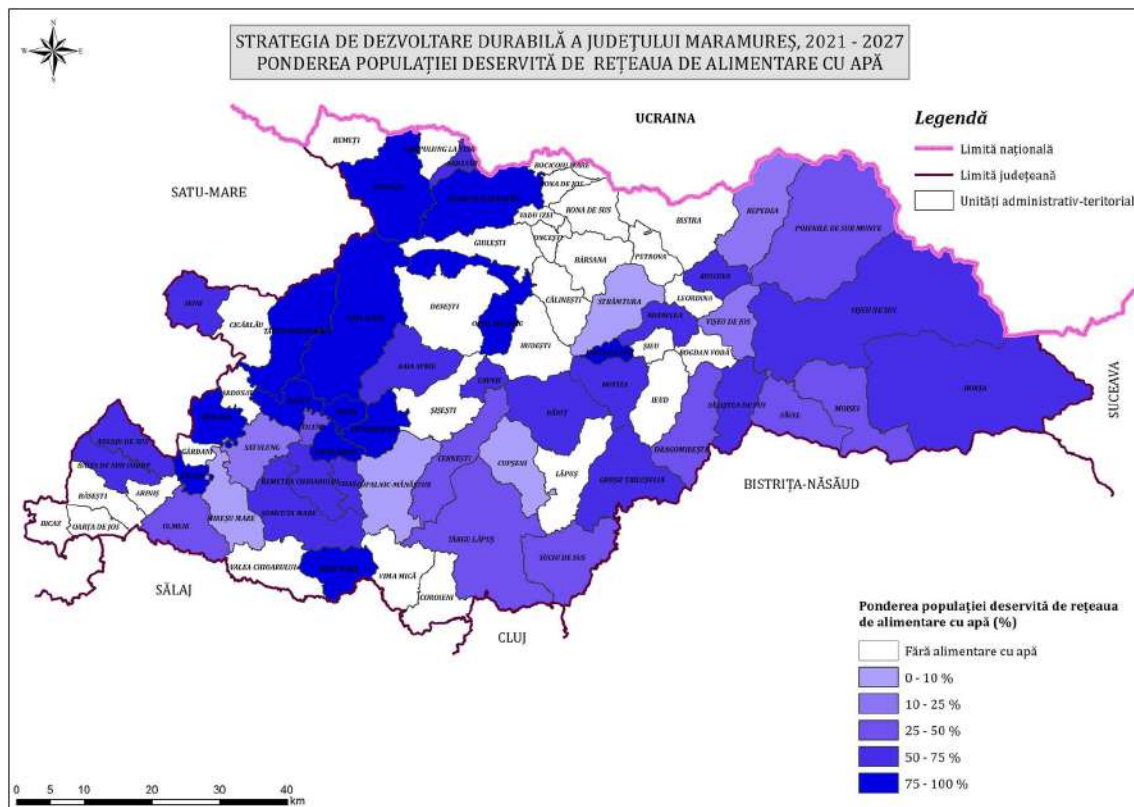
54 din cele 72 de UAT-uri din județ, dintre care 11 centre urbane (excepție făcând Săliștea de Sus și Borșa) și 43 de comune (mai puțin Asuaju de Sus, Bârsana, Băiuț, Bogdan Vodă, Budești, Coroieni, Desești, Fărcașa, Gârdani, Ieud, Leordina, Moisei, Oncești, Poienile Izei, Rozavlea, Săcel, Săpânța, Șieu) au aderat la Asociația de Dezvoltare Intercomunitară pentru servicii publice de apă și de canalizare (ADI Maramureș), care a fost înființată în anul 2001 pentru a promova și gestiona dezvoltarea sistemelor de utilități publice în județul Maramureș. ADI a delegat, prin atribuire directă, către operatorul regional Vital S.A. serviciul de alimentare cu apă și canalizare. În prezent, 19 UAT-uri care au aderat la ADI (Baia Mare, Sighetu Marmației, Baia Sprie, Căvnic, Seini, Șomcuta Mare, Târgu Lăpuș, Tăuții-Măgherăuș, Ulmeni, Vișeu de Sus, Coaș, Coltău, Copalnic-Mănăștur, Dumbrăvița, Groși, Mireșu Mare, Recea, Săcălășeni, Satulung), cu un total de circa 254.000 de locuitori (din care aproape 240.000 în mediul urban), beneficiază de serviciile operatorului regional, devenind astfel eligibile pentru atragerea fondurilor europene de dezvoltare a infrastructurii tehnico-edilitare prin POS MEDIU, apoi POIM. UAT-urile care nu au semnat un contract de atribuire operează sistemul în regie proprie și au acces doar la alte surse de finanțare. Un număr de 17 dintre acestea și-au manifestat intenția de a intra în aria de operare a VITAL S.A., respectiv: Arduș, Bistra, Bocicoiu Mare, Botiza, Cicârlău, Cupșeni, Groși Țibleșului, Lăpuș, Petrova, Poienile de Sub Munte, Repedea, Remeș, Chioarului, Remești, Rona de Jos, Suciu de Sus, Șisești, Vadu Izei.²²⁷

Astfel, la nivelul anului 2020, 272.616 dintre locuitorii județului Maramureș erau deserviți de sisteme centralizate de alimentare cu apă, reprezentând în jur de 52% din totalul populației stabile a acestuia. Față de anul 2014 numărul maramureșenilor care beneficiază de un sistem

227 Informații furnizate de ADI Maramureș și VITAL S.A.

de alimentare cu apă a crescut cu doar aproximativ 2%, creștere realizată mai ales pe baza extinderilor acestor rețele în mediul rural.²²⁸

Figura 84 - Ponderea locuințelor racordate la rețele publice de alimentare cu apă potabilă, pe uat, la nivelul anului 2020

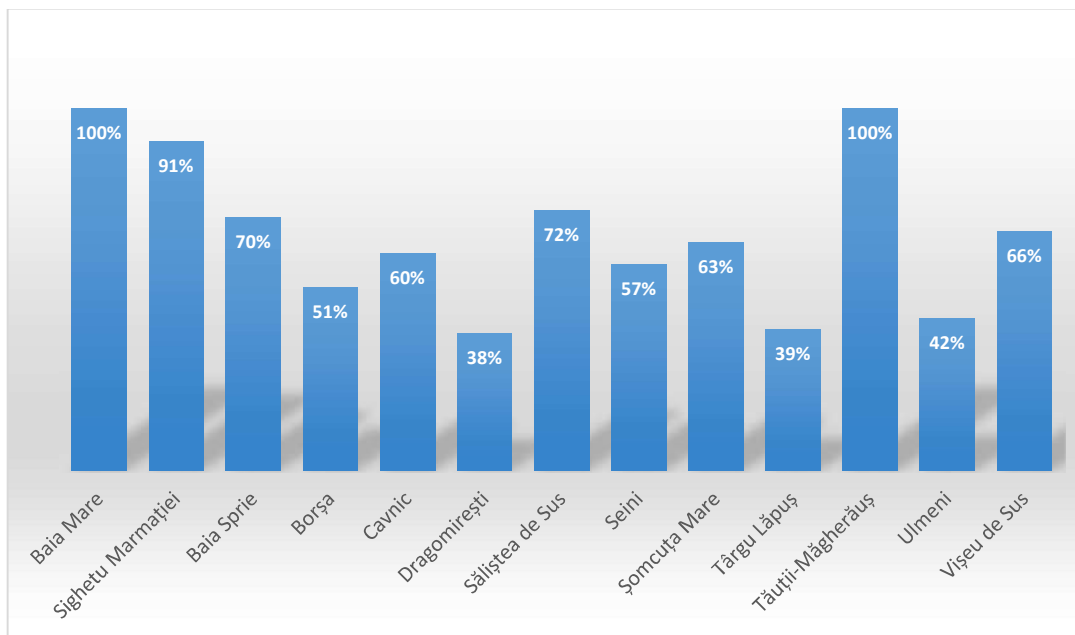
Sursa: DSP Maramureș

La nivelul UAT-urilor care dispun de un sistem centralizat de alimentare cu apă se poate observa că ponderea cea mai ridicată a populației racordate este înregistrată atât la nivelul centrelor urbane cât și în comunele limitrofe acestora. În mediul rural cele mai ridicate rate au fost înregistrate în comunele Săpânța (100%), Poienile Izei (100%), Groși (100%), Boiu Mare (86%). La polul opus regăsim comunele Cupșeni (4%), Mireșu Mare (10%), Repedea (10%) și Vișeu de Jos (16%), acestea fiind preponderent localități izolate, cu o populație îmbătrânită care nu-și permit costurile racordării la sistemul de alimentare cu apă. În cazul localităților urbane municipiul Baia Mare beneficiază de cel mai extensiv sistem de alimentare cu apă, care deservește peste 119 mii de persoane (100% din totalul populației), urmat de Tăuții Măgherauș (100% din populație) și Sighetu Marmăției (91% din populație). În schimb orașele Târgu Lăpuș și Dragomirești au înregistrat rate modeste de racordare la sistemele de alimentare cu apă, acestea deserving doar 38% din populația celor două localități urbane²²⁹.

228 Raportul DSP Maramureș asupra calității apei potabile, anul 2020.

229 Idem.

Figura 85 - Ponderea populației deservite de sistemul centralizat de alimentare cu apă din mediul urban, în anul 2020

Sursa: Vital S.A.

Principalele surse de alimentare cu apă potabilă ale populației județului rămân de suprafață (80% din volumul de apă furnizat zilnic, mai ales în municipiul Baia Mare și în comunele din zona acestuia, singura excepție fiind Mireșu Mare), urmate de cele de profunzime (subterane).²³⁰ Atât asupra apelor de suprafață, cât și a celor subterane se manifestă presiuni antropice și naturale care le afectează calitatea. Cu toate acestea, apa potabilă distribuită consumatorilor se încadrează în parametrii stabiliți prin reglementările în domeniu, în anul 2020, 99,6% dintre probele prelevate de DSP și VITAL pentru aglomerările Baia Mare și Sighetu Marmăției au fost conforme, depășirile mai frecvente fiind la clor total, mangan și duritate, fără însă a genera focare de epidemii hidrice. La nivelul sistemelor mai mici de aprovizionare (orașe, comune), calitatea apei e mai scăzută, mai ales în ceea ce privește parametrii clor rezidual total (aproape 30% din probe neconforme), duritate totală (21%), colonii la 37 grade Celsius (20%), clor rezidual liber (20%), colonii la 22 grade Celsius (14%), bacterii coliforme (11%), enterococi (10%) etc. În anul 2019 au fost emise decizii de sistare a alimentării cu ape pe fondul neconformităților în comunele Călinești, Rona de Sus, Rona de Jos, Șieu, Bârsana, Săpânța. Un număr de 15 UAT-uri (Ardusat, Cernești, Călinești, Bistra, Leordina, Petrova, Rona de Sus, Rona de Jos, Șieu, Lăpuș, Bârsana, Săpânța, Dragomirești, Ieud, Băsești), nu aveau în anul 2020 autorizație sanitară pentru funcționarea sistemelor de alimentare cu apă, în timp ce în cazul altor două comune (Poienile Izei și Valea Chioarului) autorizația era expirată. În cazul a 5 dintre acestea (Săpânța, Dragomirești, Ieud, Băsești, Poienile Izei) s-au inițiat în anul 2020 demersurile de solicitare a autorizației de la DSP.²³¹

De menționat este și faptul că un număr de 21 de fântâni/izvoare publice monitorizate de DSP în anul 2020 au înregistrat parametrii fizico-chimici și microbiologici neconformi, acestea fiind

²³⁰ Master Planul Județean pentru Apă și Apă Uzată Maramureș.

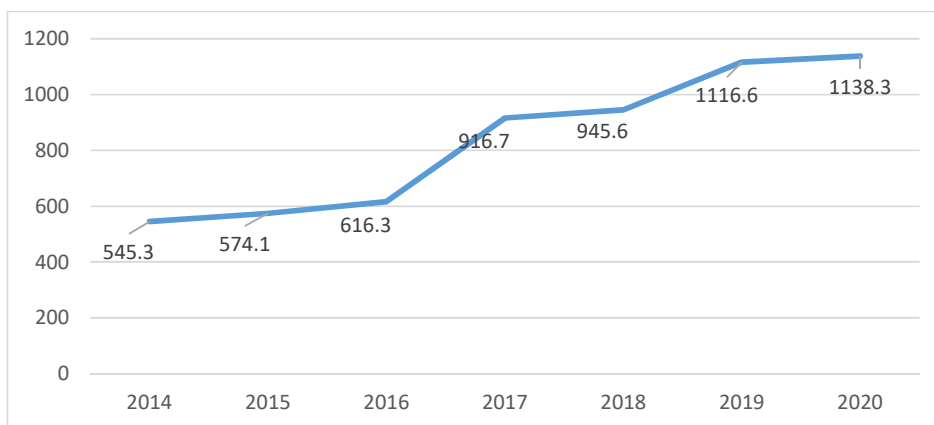
²³¹ Raportul DSP Maramureș asupra calității apei potabile în anul 2020.

amplasate în localitățile Șomcuta Mare, Boiu Mare, Coltău, Recea, Seini, Baia Sprie, Asuaju de Sus și Băița de Sub Codru²³². În anul 2021, Consiliul Județean Maramureș a anunțat oficial intenția de a amplasa plăcuțe de semnalizare cu privire la calitatea apei la 45 de izvoare din județ (Cavnic, Băiuț, Ariniș, Săcel, Tăuții-Măgherauș, Vima Mică, Botiza, Băița de Sub Codru, Budești, Fărcașa, Sighetu Marmăției, Cernești, Baia Sprie, Asuaju de Sus, Coltău, Coaș, Baia Mare), pe baza analizelor efectuate de DSP la fiecare dintre acestea.

La nivelul localităților urbane și în câteva din zonele rurale sistemele de alimentare cu apă datează din perioada comunistă, conductele de aducțiune fiind vechi, realizate preponderent din azbociment, fontă și oțel, generând pierderi ridicate care sunt suportate din facturile consumatorilor, afectează calitatea și presiunea apei potabile și determinând întreruperi frecvente pentru mentenanță și reparații. Conform datelor furnizate de operatorul VITAL S.A. volumul pierderilor din rețeaua de apă s-a redus ușor, de la 35,7% în 2016 la 34,4% în 2020, sub nivelul aprobat de ADI Maramureș. Gradul de contorizare variază de la o UAT la alta, în cazul celor deservite de operatorul regional variind între 89,6% în Cavnic și 100% în Coaș, Coltău, Copalnic Mănăstur, Groși, Mireșu Mare, Satulung, Seini, Tăuții-Măgherauș și Târgu Lăpuș. În Baia Mare acesta ajungea la 99,9%, în timp ce în Sighetu Marmăției la 93,8%.

În cazul sistemelor de canalizare, în anul 2020, conform datelor INS, acestea existau la nivelul celor 13 orașe și în 22 dintre comune. Totuși, în cazul unor UAT-uri lungimea rețelei era una foarte restrânsă: Băița de Sub Codru (0,3 km), Coroieni (0,3 km), Șișești (0,3 km), Poienile de Sub Munte (0,4 km), Remetea Chioarului (0,5 km), Budești (0,7 km). Practic, doar în 15 comune exista o rețea de canalizare mai extinsă de 20 km. Acestea însumau o lungime totală de 1138,3 km, aproape dublă față de cea din 2014 (616,3 km). Din acest total, peste 770 km sunt în administrarea operatorului regional VITAL S.A. Totuși, o imagine mai fidelă asupra situației gestionării apelor uzate din mediul rural va exista doar la momentul finalizării investițiilor realizate prin PNDR și PNDR.

Figura 86 - Lungimea totală simplă a conductelor de canalizare din județul Maramureș, în perioada 2014- 2020

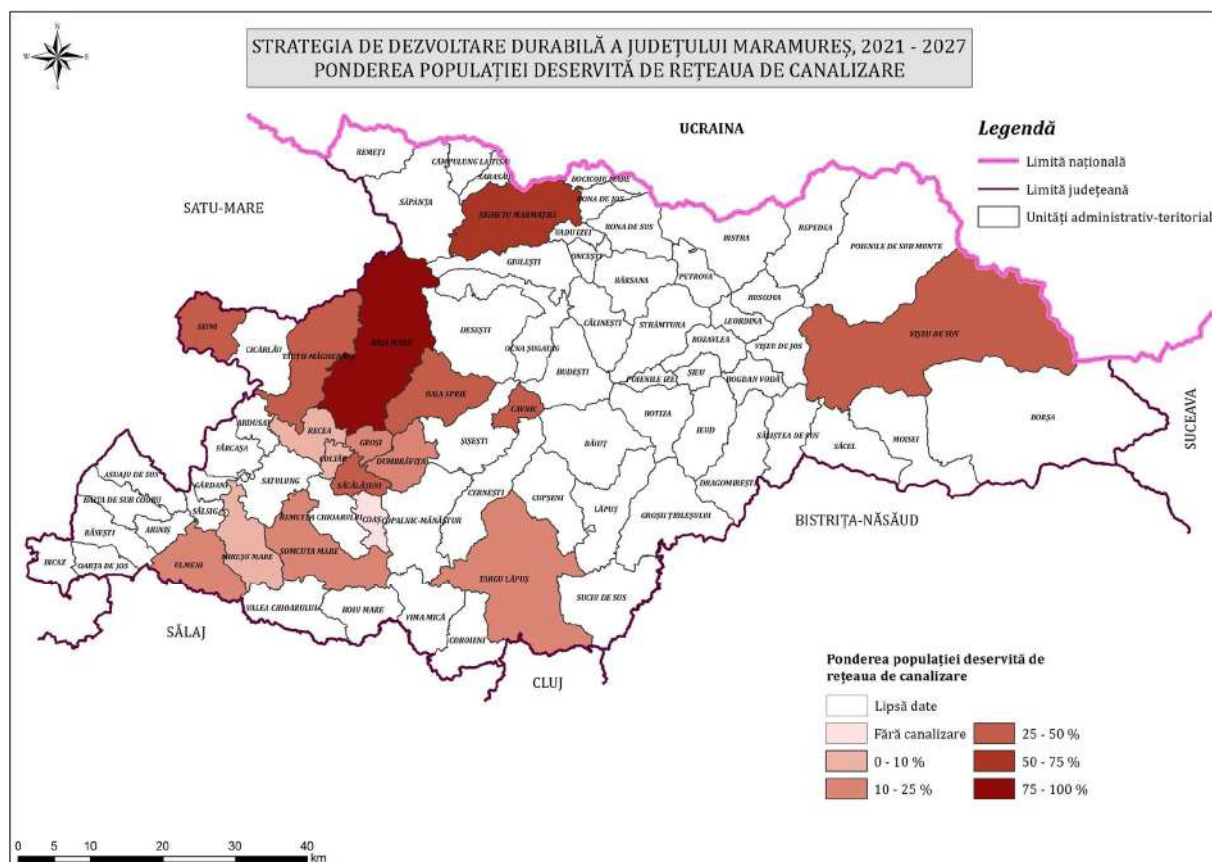

Sursa: INS. Baza de date TEMPO Online

232 Idem.

În perioada 2014-2020 au existat extinderi semnificative ale sistemelor de canalizare mai ales în mediul urban (Baia Mare, Sighetu Marmăției, Cavnic, Seini, Târgu Lăpuș, Tăuții-Măgherăuș, Vișeu de Sus etc.), pe fondul investițiilor POS MEDIU/POIM, în timp ce în mediul rural au fost doar cazuri punctuale de extindere pe lungimi mai mari (Copalnic-Mănăstur, Dumbrăvița, Ieud, Ocna Șugatag, Rozavlea, Ruscova, Sărășău).

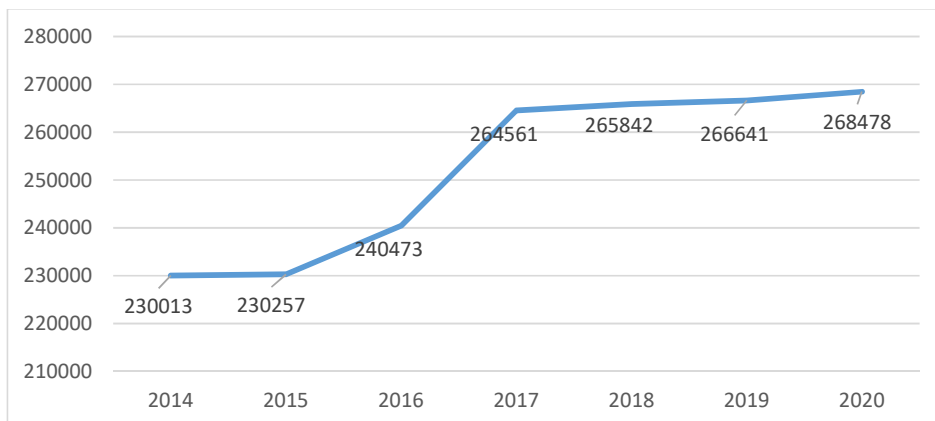
Figura 87 - Ponderea locuințelor brașate la rețeaua publică de canalizare, I a nivel de uat, în anul 2020

Sursa: DSP Maramureș

În cazul localităților care au delegat serviciul de operare a sistemului de canalizare către operatorul regional Vital S.A. au fost înregistrate 73.367 de branșamente care asigură un grad de acoperire de doar 63% din totalul populației deservite (75.522 loc.). Conform INS, în perioada 2014-2020 numărul persoanelor deservite de sistemul de canalizare a crescut cu 14%, de la 230 de mi de persoane la peste 268 de mii.

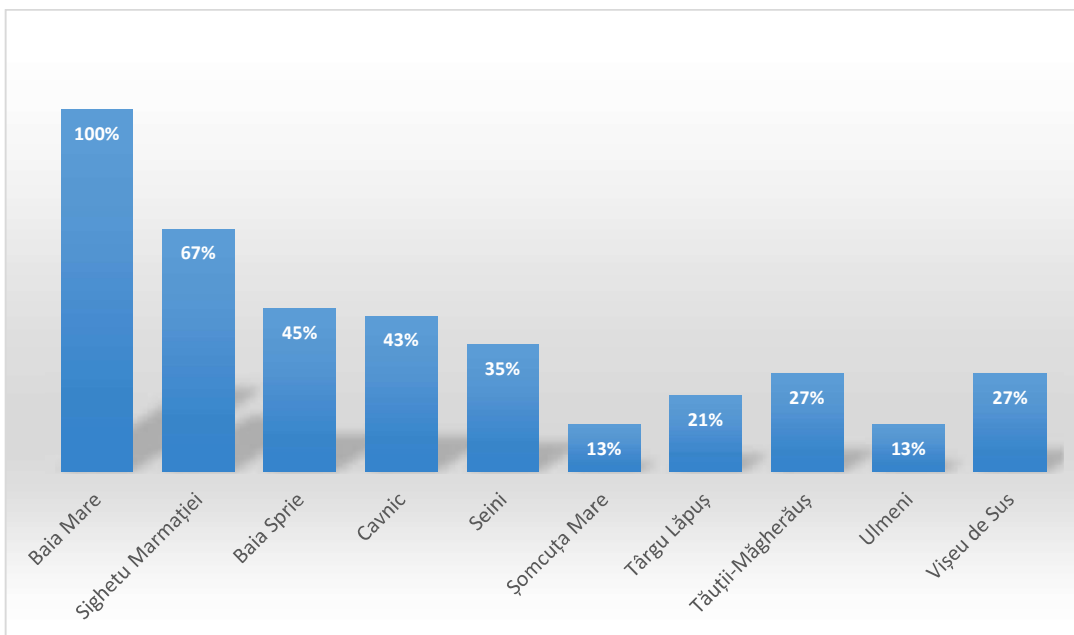
Figura 88 - Populația deservită de sistemul de canalizare la nivelul județului Maramureș, în perioada 2014-2020

Sursa: INS. Baza de date TEMPO Online

Analiza la nivel de UAT reflectă că ponderea persoanelor branșate la sistemul de canalizare variază puternic între mediul urban și cel rural. Cele mai mari ponderi de branșare se înregistrează în mediul urban, care beneficiază de un nivel superior de dotare tehnico-edilitară moștenit încă din perioada comunistă. La polul opus mediul rural înregistrează cele mai reduse niveluri de branșare la sistemul de canalizare, în unele dintre localitățile rurale acesta lipsind complet.

Figura 89 - Ponderea populației deservite de sistemul de canalizare din mediul urban, anul 2020

Sursa: Vital S.A

La nivelul operatorului regional VITAL S.A., s-a colectat, în anul 2020, la nivelul celor 13 stații de epurare administrate, un volum de 10,32 mil. mc de ape uzate (din care 1,84 mil. mc meteorice), în creștere față de anul 2014 (9,32 mil. mc, din care 1,07 mil. meteorice). Stația de epurare Baia Mare, care deservește și orașul Baia Sprie, este cea mai mare din județ, fiind dimensionată pentru a deservi 169410 locuitori echivalenți, la o capacitate maximă zilnică de 14481 l/s pentru treapta primară și 662 l/s pentru cea biologică. Stația de epurare Sighetu Marmăției, tot mecano-biologică, are o capacitate de 13201 mc/zi și poate deservi 37.500 de locuitori echivalenți și Stațiile din Tăuții-Măgherauș sunt de tip mecano-biologice, cu o capacitate de 1373 mc/zi (Tăuții-Măgherauș, Băița, Bușag, Merișor, Bozânta Mare), respectiv 679 mc/zi (Nistru). Stația de epurare a orașului Săliștea de Sus e de tip mecano-biologică, cu o capacitate de 1000 mc/zi, la fel ca cea din orașul Seini, cu o capacitate de 1552 mc/zi (la care se adaugă o a doua stație pentru localitatea Viile Apei, de 1728 mc/zi), respectiv din orașul Căvnic (813 mc/zi), ultimele două având și treaptă de tratare a nămolului. La Șomcuta Mare există o stație de epurare mecano-biologică cu o capacitate de 550 mc/zi. În orașul Ulmeni există o stație de epurare mecano-biologică cu o capacitate de 130 mc/zi, iar în orașul Dragomirești una similară.²³³ La Târgu Lăpuș și Vișeu de Sus există, de asemenea, stații de epurare mecano-biologice moderne, recent finalizate. Stația de epurare mecano-biologică Borșa, cu o capacitate de peste 2000 mc/zi, a fost finalizată în anul 2021, fiind una dintre cele mai moderne din județ. Majoritatea stațiilor sus-menționate au fost reabilitate sau construite cu fonduri europene și guvernamentale, îndeplinind normativele europene și naționale. Totuși, în unele orașe mici (de ex. Săliștea de Sus) funcționarea sistemelor de canalizare și epurare a apelor uzate este limitată de numărul mic de consumatori racordați. Pe de altă parte sunt necesare reabilitări la cea din Ulmeni, respectiv extinderi la cele din Seini, Căvnic și Vișeu de Sus.

În mediul rural există stații de epurare în comunele Recea (mecano-biologică, 413 mc/zi, doar pentru satul Săsar), Rozavlea (mecano-biologică, 936 mc/zi), Copalnic Mănăstur (mecano-biologică, 270 mc/zi, pentru satele Lăschia, Vad și Făurești, respectiv 375 mc/zi pentru Copalnic-Mănăstur, Berința și Rușor), Arduș (mecano-biologică, 375 mc/zi), Leordina (mecano-biologică, 360 mc/zi), Dumbrăvița (mecano-biologică, 239 mc/zi), Mireșu Mare (mecano-biologică, 400 mc/zi pentru satul Mireșu Mare, respectiv 195 mc/zi pentru satele Lucăcești și Dăneștii Chioarului), Cupșeni (mecano-biologică, 432 mc/zi), Băsești, Boiu Mare, Ocna Șugatag, Fărcașa, Săcălășeni (mecano-biologică, 429 mc/zi, deservește și comunele Groși și Coltău), Moisei (mecano-biologică, 900 mc/zi), Sălsig (care deservește și comuna Gârdani), Băiuț. Nu toate aceste stații de epurare sunt însă și funcționale, probleme majore fiind legate de numărul mic de gospodării racordate, chiar în zona urbană funcțională a Băii Mari (de ex. circa 200 de racorduri în comunele Recea și Groși, unde locuiesc peste 6000, respectiv 3000 de locuitori), sau chiar de probleme tehnice (de ex. apele uzate colectate în comuna Gârdani se pompează în amonte, în comuna Sălsig; rețeaua de canalizare din Băiuț a fost executată la o cotă superioară locuințelor etc.). Așadar, per ansamblu, gradul de colectare și epurare a apelor uzate din mediul rural este nesemnificativ, în sate predominând încă fosele septice sau latrinele uscate.

233 APM Maramureș.

În localitățile în care există sisteme de canalizare încă din perioada comunistă se înregistrează o serie de probleme legate de uzura morală și fizică a acestei infrastructuri (conduce de beton sau metal, vechi de zeci de ani în anumite zone), respectiv: extensia redusă a rețelei de canalizare, care nu acoperă unele cartiere marginase, precum și conceperea sistemelor în regim mixt/unitar (spre exemplu, chiar și în cazul municipiului Baia Mare, 80% din rețeaua de canalizare e tip unitar), ceea ce conduce la suprasolicitarea rețelei în perioadele cu precipitații abundente, cu inundarea temporară a unor străzi, și la creșterea artificială a costurilor cu epurarea; conductele de canalizare existente sunt realizate preponderent din azbociment, se colmatează frecvent, conduc la pierderi în rețea și la infiltrații de ape uzate în subsol și în apele freatice, la inundarea subsolurilor unor clădiri; existența unor deversări necontrolate de ape uzate în cursurile de apă; lipsa unor stații de pompare a apelor uzate și consumul energetic ridicat al pompelor din cele existente etc.

În vederea reabilitării și extinderii sistemelor de alimentare cu apă și de apă uzată, operatorul regional a accesat o serie de finanțări prin programele ISPA, SAMTID și POS Mediu, reprezentând primele inițiative de modernizare a sistemelor de alimentare cu apă. Continuarea lucrărilor începute prin programul de finanțare POS Mediu s-a realizat, prin fazare, în cadrul programului POIM 2014-2020, și a vizat următoarele investiții:

- Construcția și reabilitarea surselor de apă brută și a stațiilor de tratare apă potabilă în aglomerările Baia Mare și Cavnic (remediere în regie proprie, cu recepție în anul 2020);
- Reabilitarea stației de epurare Baia Mare (finalizat în anul 2017);
- Stații noi de epurare în Seini și Cavnic, precum și reabilitarea colectorului de evacuare a stației de epurare Târgu Lăpuș (defecțiuni remediate în regie proprie și punere în funcțiune în anul 2020);
- Reabilitare stație de epurare în Vișeu de Sus (progres fizic de 100% la sfârșitul anului 2020);
- Reabilitarea și extinderea conductelor de aducțiune, a rezervoarelor de apă, a stațiilor de pompare, a rețelei de distribuție și a rețelei de apă uzată în Baia Mare - Est (finalizat în anul 2018);
- Reabilitarea și extinderea rezervoarelor de apă, a stațiilor de pompare, a rețelei de distribuție și a rețelei de apă uzată în Baia Mare – Vest (finalizat în anul 2018);
- Reabilitarea și extinderea conductelor de aducțiune, a rețelei de distribuție și a rețelei de apă uzată în Sighetu Marmației (progres fizic 100% la sfârșitul anului 2020);
- Reabilitarea și extinderea rețelei de distribuție și a rețelei de apă uzată în Vișeu de Sus (finalizat în anul 2019);
- Reabilitarea și extinderea conductelor de aducțiune, a rezervoarelor de apă, a stațiilor de pompare, a rețelei de distribuție și a rețelei de apă uzată în Baia Sprie, Băița, Bozânta și Cavnic (finalizat în anul 2020);

- Reabilitarea stației de tratare Roata (Cavnic), a sursei de apă și a conductei de aducțiune Mohoș (Baia Sprie), a sursei de apă Râoaia (Târgu Lăpuș), a stațiilor de hidrofor din Baia Mare și stație nouă de epurare a apelor uzate în Săbișa (Seini) (progres fizic de 100% la sfârșitul anului 2020);
- Reabilitarea și extinderea rețelelor de distribuție a apei potabile și a apelor uzate menajere din Sighetu Marmăției, Vișeu de Sus, Baia Mare, Seini, Tăuții Măgherauș, Baia Sprie, Târgu Lăpuș – valoare: 37.875.494 lei (progres fizic de 97% la sfârșitul anului 2020);
- Reabilitarea și extinderea rețelei de distribuție și a rețelei de apă uzată în Seini, Săbișa și Târgu Lăpuș (finalizat în anul 2019)

Per ansamblu, investițiile fazate prin POIM pentru componenta apă au însumat 9 km de rețele de transport noi și reabilitate, 59 km de rețele de distribuție, 9 stații de pompare, 3 rezervoare și o stație de clorinare în orașele Baia Mare, Sighetu Marmăției, Baia Sprie, Seini, Târgu Lăpuș, Vișeu de Sus și Cavnic. Pentru componenta de apă uzată, acestea au presupus 72 km de conducte de canalizare noi, 9 km de conducte reabilitate, 52 de stații de pompare ape uzate și 4 stații de epurare noi/reabilitate în localitățile Baia Mare, Seini, Târgu Lăpuș, Vișeu de Sus, Sighetu Marmăției și Cavnic.

Operatorul regional VITAL S.A. are în pregătire un proiect de investiții în infrastructura de apă și apă uzată din județ (în continuarea celor realizate prin POS MEDIU și POIM), în valoare totală de circa 300 mil. Euro. Acesta urmează să fie finanțat tot prin POIM (eventual fazat și pe viitorul PDD 2021-2027) și vizează atât zone urbane, cât și rurale. Zona țintă a proiectului o reprezintă 32 de UAT-uri din județul Maramureș (2 municipii, 8 orașe și 22 de comune) și 16 sisteme de alimentare cu apă și 29 sisteme de canalizare identificate conform Listei de Investiții Prioritare din Master Planul actualizat și care au fost incluse în acest proiect. Cele 32 de UAT-uri avute în vedere sunt: Baia Mare, Sighetu Marmăției, Baia Sprie, Cavnic, Seini, Șomcuta Mare, Târgu Lăpuș, Tăuții-Măgherauș, Ulmeni, Vișeu de Sus, Arduș, Bistra, Bocicoiul Mare, Cicârlău, Câmpulung la Tisa, Coltău, Copalnic Mănăstur, Dumbrăvița, Groși, Groșii Țibleșului, Mireșu Mare, Poienile de Sub Munte, Recea, Remetea Chioarului, Remeți, Rona de Jos, Săcălășeni, Satulung, Șişești, Suci de Sus, Vadu Izei, Sarasău. Cele mai mari sume vor fi dirijate către lucrările din municipiul Baia Mare, orașul Vișeu de Sus și comunele Poienile de Sub Munte, Satulung, Recea, Bocicoiul Mare și Cicârlău. Proiectul include și noi conducte de aducțiune de la Baia Mare la Seini/Arduș (39 km), respectiv de la Baia Mare la Mireșu Mare/Remetea Chioarului/Satulung (59 km). Rezultatele vizate sunt peste 500 km de rețea de alimentare cu apă, inclusiv 23 de stații de tratare, 35 de rezervoare și 8 surse, respectiv peste 400 km de canalizare (inclusiv conducte de refulare), 9 stații de epurare și o instalație județeană de tratare a nămolului. Peste 40.000 de locuitori ai județului vor beneficia de noua infrastructură realizată.

Adițional la investițiile realizate în mediul urban cu finanțate din POS MEDIU/POIM, comunitățile rurale au beneficiat de fonduri prin Programul Național de Dezvoltare Rurală pentru infrastructura de profil, după cum urmează:

- Comuna Fărcașa – modernizare stație de tratare a apei;

- Ieud – extindere sistem de alimentare cu apă și stație de tratare a apei;
- Lăpuș – extindere rețea de alimentare cu apă;
- Giulești – realizare sistem de alimentare cu apă în satul Giulești.

De asemenea, prin programul PNDL au fost înființate, extinse și reabilite (cu mențiunea că o parte din lucrări nu au fost finalizate până la sfârșitul anului 2020) o serie de sisteme de alimentare cu apă în următoarele UAT-uri: Budești, Giulești, Lăpuș, Moisei, Sarasău, Satulung, Seini, Șomcuta Mare, Valea Chioarului, Ariniș, Bicz, Bogdan Vodă, Boiu Mare, Călinești, Copalnic-Mănăstur, Coroieni, Desești, Fărcașa, Lăpuș, Recea, Remetea Chioarului, Repedea, Rona de Sus, Vadu Izei, Bârsana, Budești, Coroieni, Dragomirești, Gârdani, Leordina, Oncești, Rona de Sus, Săliștea de Sus, Târgu Lăpuș.

Perioada 2021-2027 oferă oportunități de finanțare guvernamentală importante pentru infrastructura de apă și uzată, în continuarea celor realizate prin PNDL și AFM, atât în mediul urban cât și în cel rural. În acest scop, în anul 2021 a fost aprobat Programul Național de Investiții "Anghel Saligny", numeroase UAT-uri din județ depunând cereri de finanțare pentru accesarea acestora, după cum urmează:

- Stație de tratare a apei pentru sistemul de alimentare cu apă din comuna Șieu - 1.993.256 lei;
- Rețea de canalizare în comuna Șişești - 66.017.699 lei;
- Extinderea sistemului de alimentare cu apă în comuna Bârsana - 11.864.433 lei;
- Rețea de canalizare menajeră și stație de epurare în comuna Bârsana - 64.617.247 lei;
- Modernizarea sistemului de alimentare cu apă în comuna Rona de Jos - 13.737.514 lei;
- Extinderea rețelei de canalizare menajeră în comuna Rona de Jos - 16.788.562 lei;
- Extinderea sistemului de alimentare cu apă și a rețelei de canalizare în localitatea Giulești, comuna Giulești - 8.592.490;
- Îmbunătățirea și extinderea sistemului de distribuție a apei potabile și de canalizare menajeră din comuna Băiuț - 25.974.020 lei;
- Înființarea sistemului de canalizare și stație de tratare a apelor uzate menajere în comuna Petrova și satul Crasna Vișeuului din comuna Bistra, județul Maramureș - 29.992.028 lei;
- Înființarea sistemului de alimentare cu apă potabilă, cu stație de tratare și clorinare în comuna Petrova și satul Crasna Vișeuului din comuna Bistra, județul Maramureș - 25.659.765 lei;
- Extinderea rețelei de apă în comuna Moisei - 2.092.439 lei;
- Extinderea rețelei de canalizare și stație de epurare în comuna Moisei - 29.246.081 lei;

- Înființare sistem integrat de apă potabilă și rețea canalizare în localitățile Bistra și Valea Vișeuului, Comuna Bistra - 39.725.118 lei;
- Extinderea rețelei de canalizare, comuna Cupșeni, sat Libotin, strada Ruani - 2.631.651 lei;
- Realizare racorduri la rețeaua de canalizare și branșamente la rețeaua de apă pentru gospodăriile din comuna Sarasău - 9.998.711 lei;
- Înființarea rețelei de canalizare a apelor uzate menajere, stație de epurare în localitatea Valea Chioarului - 10.588.947 lei;
- Înființarea rețelei de alimentare cu apă în localitatea Valea Chioarului, comuna Valea Chioarului - 5.483.813 lei;
- Extinderea sistemului de alimentare cu apă și eficientizarea consumului de apă prin montare de apometre în comuna Ieud - 4.265.626 lei;
- Extinderea sistemului de alimentare cu apă în comuna Desești - 8.503.480 lei;
- Extinderea rețelei de canalizare menajeră în comuna Săpânța - 14.385.752 lei;
- Modernizare și extindere infrastructură de apă și canal în comuna Fărcașa - 32.048.004 lei;
- Realizarea rețelei de alimentare cu apă în localitățile Oarța De Jos, Ortâța și Oarța De Sus, comuna Oarța De Jos - Lot 01 - 7.719.784 lei;
- Executarea racordurilor de canalizare în orașul Tăuții Măgheruş - 6.167.900 lei;
- Înființarea, modernizarea și extinderea sistemelor de alimentare cu apă potabilă în comuna Strâmtura - 50.641.737 lei;
- Extinderea rețelei de alimentare cu apă în comuna Cicârlău - 5.240.138 lei;
- Înființarea sistemului de alimentare cu apă și a sistemului de canalizare a apelor uzate menajere, inclusiv stație de epurare, în comuna Cernești - 73.631.266 lei;
- Extindere rețea de alimentare cu apă și extindere rețea de canalizare menajeră în orașul Cavnic - 28.329.245 lei;
- Rețea publică de canalizare a apelor uzate menajere și stație de epurare în comuna Ariniș - 38.617.185 lei;
- Extinderea și modernizarea sistemului de alimentare cu apă și a sistemului de canalizare a apelor uzate menajere, în comuna Rona de Sus - 26.478.521 lei;
- Înființarea sistemului de canalizare menajeră în comuna Asuaju de Sus - 14.934.127 lei;

- Înființarea sistemului de canalizare menajeră în comuna Satulung și extinderea rețelei de alimentare cu apă în localitatea Arieșu de Pădure, comuna Satulung - 70.123.268 lei;
- Înființarea sistemului centralizat de alimentare cu apă și canalizare în comuna Poienile Izei - 23.429.450 lei;
- Extinderea și modernizarea rețelei de alimentare cu apă și înființarea rețelei de canalizare menajeră cu stație de epurare în localitățile Coroieni, Drăghia și Baba, comuna Coroieni - 26.550.499 lei;
- Extinderea rețelei de apă și canalizare, branșamente și racorduri la utilități în comuna Leordina - 32.084.805 lei;
- Reabilitarea și modernizarea sursei de alimentare cu apă și extinderea rețelei de canalizare în comuna Sălsig - 5.900.322 lei;
- Reabilitarea și modernizarea sistemului de alimentare cu apă în orașul Borșa - 17.687.220 lei;
- Extinderea sistemului de canalizare menajeră în orașul Borșa - 14.777.281 lei;
- Introducerea rețelelor de canalizare și racorduri canal în cartierul Repedea, orașul Borșa - 20.357.075 lei;
- Extinderea rețelei de alimentare cu apă, instalație de tratare a apei și extinderea rețelei de canalizare menajeră în comuna Oncești - 13.430.179 lei;
- Extinderea rețelei de canalizare a apei uzate în comuna Remetea Chioarului - 18.360.193 lei;
- Reabilitarea și modernizarea sursei de alimentare cu apă Izvorul Minghet în comuna Lăpuș - 2.947.099 lei;
- Înființarea rețelei canalizare în comuna Călinești - 24.573.233 lei;
- Canalizarea apelor menajere în comuna Budești - 16.735.293 lei;
- Reabilitarea și extinderea sistemului de alimentare cu apă în localitatea Ocna Șugatag, comuna Ocna Șugatag și canalizarea apelor menajere în localitatea Șugatag, comuna Ocna Șugatag - 19.845.260 lei;
- Extinderea rețelei de apă și canalizare menajeră în localitatea Sâlța, comuna Rozavlea - 6.426.384 lei;
- Înființarea rețelei de canalizare în localitatea Groși, comuna Groși - 23.435.735 lei;
- Canalizare menajera în localitatea Bozânta Mica, comuna Recea - 11.402.635 lei;
- Extinderea rețelei de canalizare în comuna Bogdan Vodă - 7.801.639 lei;
- Suplimentarea sursei de apă potabilă în comuna Botiza - 5.493.997 lei;

2.9.2. Infrastructura de transport și distribuție a energiei electrice și termice . Iluminatul public

Infrastructura de transport a energiei electrice de la nivelul județului Maramureș este administrată de CNTEE TRANSELECTRICA S.A. și cuprinde următoarele facilități principale²³⁴:

- LEA 400 kV Gădălin-Roșiori-Ucraina (Mukacevo);
- LEA 220 kV Roșiori-Baia Mare III;
- LEA 220 kV Baia Mare III-Tihău;
- LEA 220 kV Baia Mare III-Iernut;
- Stația de transformare 220/110 kV Baia Mare III.

Infrastructura de distribuție a energiei electrice este administrată de către compania de stat DISTRIBUȚIE ENERGIE ELECTRICĂ ROMÂNIA (DEER). Aceasta cuprinde:

- 425 km LEA/LES 110 kV;
- 2.252 km LEA/LES de medie tensiune;
- 4.517 km LEA/LES de joasă tensiune;
- 19 stații de transformare 110 kV;
- 1.627 de stații de transformare de joasă și medie tensiune.

Rețeaua a fost modernizată continuu în ultimii ani (cele mai recente lucrări fiind modernizarea stației de transformare 110/35/6 kV Baia Sprie, modernizarea de PTZ-uri în zonele Sighetu Marmăției, Baia Mare, Șomcuta Mare, Târgu Lăpuș, Ulmeni, SAD 2018 SD Baia Mare, demararea realizării stației 110/20 kV Leordina etc.), dar rămâne, în proporție relativ ridicată uzată și pe alocuri subdimensionată, în pofida scăderii consumului industrial. Prin urmare, rețeaua înregistrează întreruperi neplanificate ale furnizării către consumatori, mai ales în perioadele cu fenomene meteo extreme.

În altă ordine de idei, în județ există peste 400 de gospodării care nu beneficiază de acces la rețeaua de distribuție a curentului electric, în localitățile Borșa, Seini, Vișeu de Sus, Asuaju de Sus, Urmeniș, Bogdan Vodă, Boiu Mare, Trestia, Ciocotiș, Măgureni, Copalnic, Făurești, Costeni, Cupșeni, Berbești, Groșii Țibleșului, Lăpuș, Poienile de sub Munte, Rona de Sus, Săcel, Strâmtura, Suci de Jos și Valea Stejarului. Aceste UAT-uri sunt eligibile pentru finanțare de către AFM prin Programul privind instalarea de sisteme fotovoltaice pentru gospodăriile izolate neracordate la rețeaua de distribuție a energiei electrice. Dintre localitățile menționate, Lăpuș, Rona de Sus, Seini și Vișeu de Sus au depus cereri de finanțare pentru circa 40 de locuințe, iar comuna Asuaju de Sus a avut un astfel de proiect respins care urmează a fi refăcut.²³⁵

O altă problemă majoră, mai ales în municipiul Baia Mare și în celelalte zone urbane din județ, este lipsa unui sistem de canalizație subterană pentru cablurile care se întind între stâlpii de iluminat și pe fațadele clădirilor. Municipality din Baia Mare a aprobat în anul 2015 elaborarea unui studiu de oportunitate în vederea realizării unui astfel de sistem, care ar

234 PATJ Maramureș.

235 Lista gospodăriilor izolate la nivel de județ. Administrația Fondului pentru Protecția Mediului.

implica trecerea în subteran a circa 500 km de cabluri și o investiție de minim 30 mil. Euro care încă nu s-a materializat.

În ceea ce privește sistemele centralizate de termoficare din județ, din cele 10 existente în perioada comunistă (Baia Mare, Sighetu Marmăției, Baia Sprie, Borșa, Cavnic, Seini, Șomcuta Mare, Târgu Lăpuș, Ulmeni și Vișeu de Sus), nu mai există niciunul²³⁶, cele mai multe sisteme fiind desființate încă de la sfârșitul anilor 90, concomitent cu instalarea de către proprietarii de apartamente a centralelor termice proprii pe bază de gaze naturale sau chiar lemne. Vechile centrale/puncte termice și conducte au fost treptat dezafectate, construcțiile fiind fie demolate, fie reconvertite funcțional.

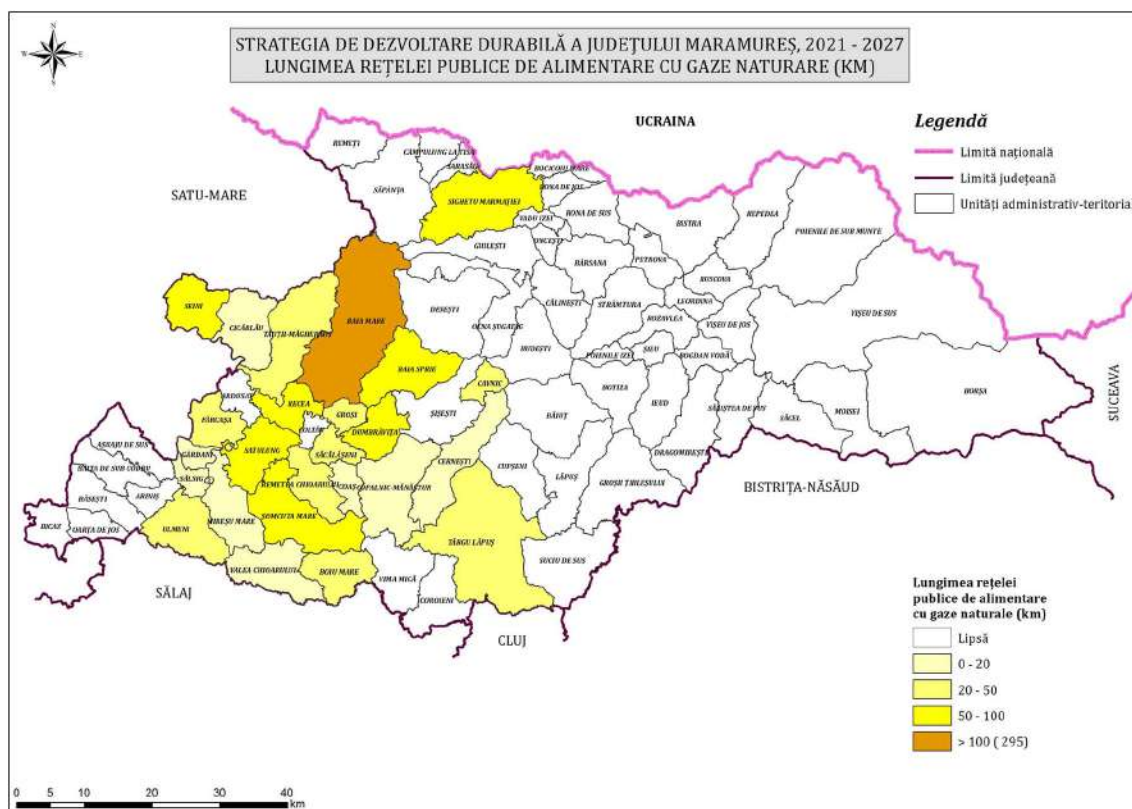
În ceea ce privește sistemele de iluminat public din județ, acestea se află în administrarea autorităților locale, dar folosesc, în general, infrastructura rețelei de distribuție a energiei electrice deținută de operatorul de profil. Prin Administrația Fondului de Mediu (AFM) au primit finanțare pentru modernizarea sistemului de iluminat public cu trecerea la tehnologia LED, UAT-urile: Copalnic Mănăstur, Seini, Valea Chioarului, Bogdan Vodă, Asuaju de Sus, Dumbrăvița, Tg. Lăpuș, Boiu Mare, Strâmtura, Ulmeni, Săcălășeni, Baia Mare, Sighetu Marmăției. Mai multe autorități locale au realizat investiții din surse proprii pentru înlocuirea corpurilor clasice cu cele de tip LED, care asigură reduceri semnificative de cost cu energia și o calitate superioară a iluminării (de ex. Borșa). De asemenea, municipiul Baia Mare a accesat fonduri prin POR 2014-2020 pentru finanțarea unui proiect de modernizare a iluminatului public, aflat încă în implementare, și prin AFM pentru realizarea 9 stații de încărcare pentru autovehicule electrice. Aceste inițiative sprijină tranziția către o economie cu emisii reduse și vor fi încurajate și pe următoarele oportunități de finanțare. Totuși, nevoile de investiții pentru această tranziție rămân mari, cu precădere în mediul urban (de ex. Baia Mare, Baia Sprie, Dragomirești etc.) .

2.9.3. Infrastructura de distribuție a gazelor naturale

La nivelul anului 2020, numai 26 de UAT-uri (9 orașe și 17 comune) beneficiau de racordare la rețeaua de distribuție a gazului metan. Orașele din județ care nu beneficiază de rețea de distribuție a gazelor naturale sunt cele din Maramureșul Istoric (Borșa, Vișeu de Sus, Dragomirești și Săliștea de Sus). Comunele care beneficiază de acest tip de infrastructură sunt Boiu Mare, Cernești, Cicârlău, Coaș, Coltău, Copalnic-Mănăstur, Dumbrăvița, Fărcașa, Gârdani, Groși, Mireșu Mare, Recea, Remetea Chioarului, Săcălășeni, Sălsig, Satulung și Valea Chioarului.

236 INS. Baza de date TEMPO Online

Figura 90 - Lungimea totală (km) a conductelor de distribuție a gazelor, la nivel de uat, în anul 2020

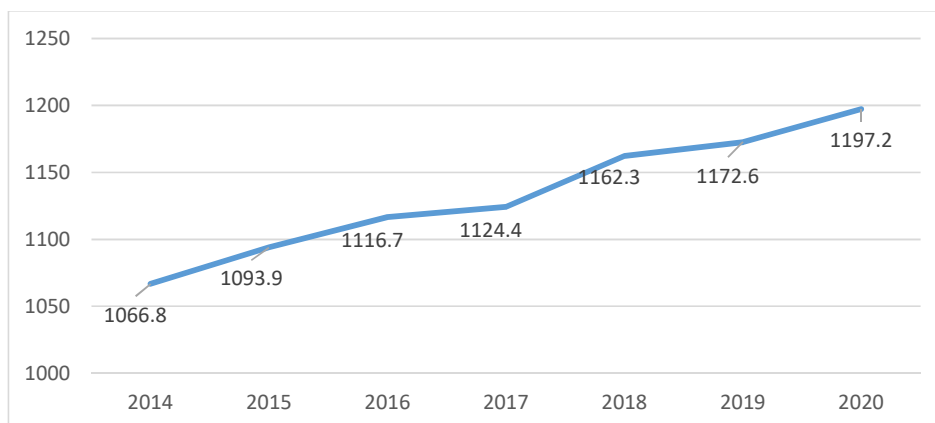

Sursa: INS. Baza de date TEMPO Online

În perioada 2014-2020 au existat doar extinderi ale sistemelor deja existente, astfel că lungimea rețelei de distribuție a crescut cu doar 11% în intervalul analizat, aceasta ajungând la lungimea de 1197,2 km.²³⁷

237 Idem.

Figura 91 - Lungimea totală a conductelor de distribuție a gazelor din județul Maramureș, în perioada 2014-2020

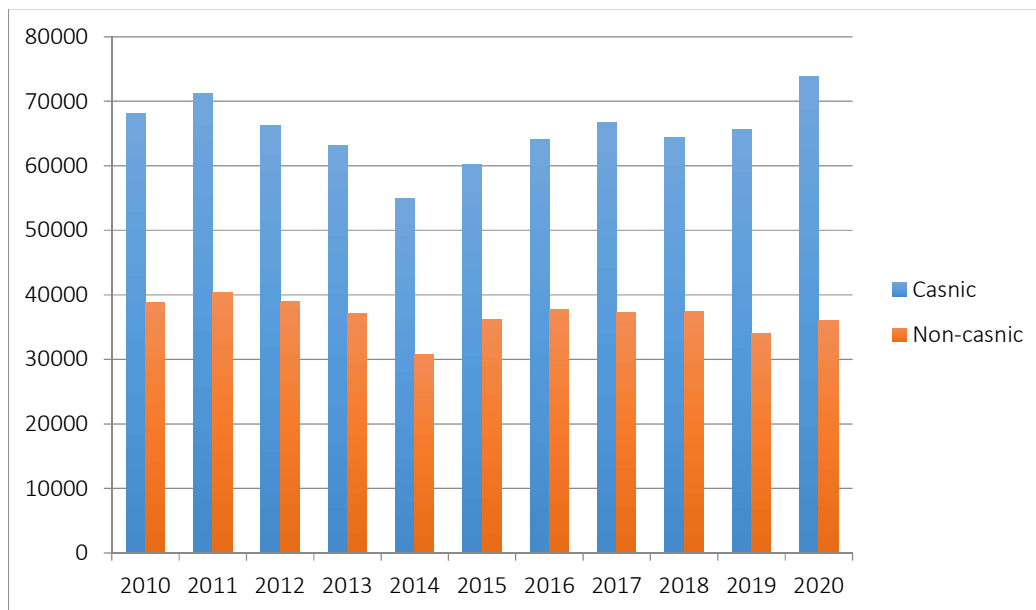

Sursa: INS. Baza de date TEMPO Online

Infrastructura de transport a gazelor naturale din județ este administrată de compania de stat TRANSGAZ și cuprinde o magistrală care unește zona centrală a Transilvaniei (Sărmașu) de zona Satu Mare, unde există și o interconexiune cu Ucraina. Aceasta are trei ramificații în zona de sud-vest a județului Maramureș, una pe Valea Someșului, una care urmărește traseul DN 1C (Răstoci-Baia Mare-Seini) și una care străbate Țara Lăpușului. La acestea se adaugă o conductă care urmărește traseul DN 19 între Negrești Oaș și Sighetu Marmăției. Prin urmare, exceptând municipiul Sighetu Marmăției, nicio localitate din zona Maramureșului Istoric nu are acces la infrastructura de transport a gazelor naturale, iar înființarea de rețele de distribuție ar presupune investiții majore. În anul 2021 a fost semnat, de către TRANSGAZ, contractul de execuție a gazoductului Sighetu Marmăției – Vișeu de Sus – Borșa care urmează să aibă o lungime de 86 km și va putea furniza gaze naturale pentru UAT-urile Vișeu de Sus, Sarasău, Vadu Izei, Giulești, Oncești, Bârsana, Strâmtura, Rozavlea, Șieu, Bogdan Vodă, Dragomirești, Săliște de Sus, Vișeu de Jos, Săcel și Moisei, urmând să deservească aproximativ 51.500 consumatori casnici, 500 instituții publice (școli, primării, dispensare, cămine culturale, cabinete medicale etc.) și aproximativ 2.000 de agenți economici.

Rețeaua de distribuție a gazelor naturale este administrată de către operatori privați, cel mai important fiind E.ON GAZ DISTRIBUȚIE, cu excepția municipiului Sighetu Marmăției, unde operează compania BERG SISTEM GAZ. Operatorii de distribuție din județ investesc anual circa 1 mil. Euro pentru reabilitarea rețelei, dar sunt încă necesare lucrări de înlocuire a conductelor și a bransamentelor.

Figura 92 - Cantitatea (mii mc) de gaze naturale livrate în județul Maramureș, pe tipuri de consumatori, în perioada 2010-2020

Sursa: Tempo INS

Cantitatea de gaze naturale distribuite în județul Maramureș a fluctuat de-a lungul perioadei 2010-2020, atingând un maxim în anul 2020 de 109 mil. de metri cubi. Dacă în cazul consumatorilor non-casnici cantitatea de gaze naturale distribuite a rămas relativ constantă, în cazul consumatorilor casnici se remarcă o creștere accelerată. Această dinamică se datorează atât extinderilor rețelei de gaze cât și altor factori care influențează consumul (temperaturile scăzute, extinderea perioadei petrecute la domiciliu pe durata pandemiei etc.). De asemenea, se preconizează o stagnare sau chiar o scădere a consumului de gaze naturale în următoarea perioadă, pe fondul creșterii substanțiale a prețului la gaze datorat crizei energetice, a eficientizării energetice a tot mai multor clădiri etc.

2.10. Potențialul material energetic

2.10.1 Resurse materiale

Județul Maramureș dispune pe teritoriul său de o mare varietate și bogăție de resurse naturale, dintre care putem enumera²³⁸:

a) Resurse ale subsolului:

- minereuri polimetalice la Ilba, Nistru, Băița, Herja, Baia Sprie, Șuitor, Căvnic, Băiuț, Poiana Botizii, Țibleș, Baia Borșa (Gura Băii, Corbu, Burloaia, Dealu Bucății), Vișeu (Măcârlău, Novicior) etc.;

²³⁸ SDD a județului Maramureș 2014-2020.

- minereuri cuprifere la Nistru, Poiana Botizii, Baia Borșa, Vișeu (Măcârlău, Catarama) etc.;
- minereuri auro-argintifere la Săsar, Valea Roșie, Dealu Crucii, Șuioar, Băița;
- minereuri de fier și mangan la Răzoare;
- bentonită la Valea Chioarului și Răzoare;
- șisturi bituminoase la Vișeu, Borșa, Săcel și Târgu Lăpuș;
- roci utile diverse (andezite, amfibolite, calcare, gresii, tufuri vulcanice, roci folosite pentru placaje decorative, roci silicoase pentru abrazivi, pietriș și nisip) în albiile râurilor Someș, Lăpuș, Tisa, Iza, Vișeu, Ruscova.

b) Resurse ale solului:

- peste 305.500 ha de terenuri cu destinație agricolă (dintre care 27,1% sunt arabile, 31,5% pășuni, 39,3% fânețe, 2,1% vii și livezi); suprafețe arabile mai extinse se întâlnesc în zona mai joasă din bazinul Baia Mare și din Țara Lăpușului (Seini, Șomcuta Mare, Târgu Lăpuș, Ulmeni, Băsești, Copalnic-Mănăstur, Mireșu Mare, Satulung, Fărcașa, Recea etc.), unde se cultivă mai ales porumb (40% din terenurile arabile), grâu (19% din terenurile arabile), furaje verzi (11%) și floarea soarelui (9%) etc., în general cu producții medii la hectar mai reduse decât media regională și națională; livezi (Șomcuta Mare, Seini, Sighetu Marmăției, Remetea Chioarului, Sărsău, Săpânța, Ieud, Mireșu Mare, Rona de Sus, Rona de Jos, Dumbrăvița, Câmpulung la Tisa, Cernești etc.); pășuni și fânețe, în zonele de dealuri mai înalte și montane (Borșa, Poienile de sub Munte, Moisei, Vișeu de Sus, Vișeu de Jos, Strâmtura, Ocna Șugatag, Budești, Călinești, Târgu Lăpuș, Copalnic-Mănăstur, Suci de Sus, Valea Chioarului, Vima Mică, Giulești, Desești, Cupșeni, Săpânța, Bârsana, Dragomirești, Sighetu Marmăției etc.), foarte favorabile dezvoltării zootehniei.²³⁹
- circa 253.700 ha de păduri, preponderent de molid și de brad în zona montană a județului (42,2% rășinoase), respectiv de stejar, gorun și fag în zona colinară (57,8% foioase); La nivelul anului 2020, au fost realizate lucrări de regenerare artificială pe o suprafață de 302 ha (cu 100 ha mai puține față de anul 2014). În anul 2020, volumul de lemn recoltat a fost de 628.300 mii mc (+18,9% față de anul 2014), dintre care 53,5% era fag și 34,6% rășinoase.²⁴⁰ Direcția Silvică Maramureș are în administrarea sa 194.262 ha de pădure, majoritatea fiind proprietatea publică a statului (137.000 ha). Direcția are în subordinea sa 13 ocoale silvice, 48 de districte și 249 de cantoane. La acestea, se adaugă alte ocoale silvice, precum Ocolul Silvic Municipal Baia Mare (9.091 ha), Ocolul Silvic Baia Sprie (18.162 ha), Ocolul Silvic Mara (17.643 ha), Ocolul Silvic Poieni (25.717 ha), etc.²⁴¹ Un raport al Gărzii Forestiere Cluj informa că la sfârșitul anului 2019, în județul Maramureș existau 17.169,51 ha de suprafețe forestiere, care

239 SDD a județului Maramureș 2014-2020.

240 INS. Baza de date TEMPO Online.

241 http://baiamare.rosilva.ro/unitati_silvice/maramures | 24.htm.

nu au fost preluate în pază de nicio structură silvică. Cele mai multe astfel de suprafețe se aflau pe raza ocoalelor silvice Poieni, Târgu Lăpuș și Vișeu. Un alt raport al Gărzii Forestiere Cluj precizează că, în anul 2020, în Maramureș, s-au tăiat ilegal 101.296,9 mc de lemn, ceea ce poziționează județul pe locul 1 la nivel național. Aceeași instituție indică faptul că din Parcul Național Munții Maramureșului a fost constatat între 2012 și 2019 un volum tăiat ilegal de 480546 mc, în valoare de circa 115 mil. lei, fiind sesizate circa 220 de potențiale infracțiuni. De asemenea, la agenții economici din județ s-au identificat circa 273.000 mc suspecti că au făcut obiectul unor operațiuni fictive.

- fond cinegetic și piscicol bine reprezentat și diversificat (capră neagră, căprior, marmotă, acvilă de munte, cocoș de mesteacăn și de munte, urs brun, cerb carpatin, iepure, fazan, lup, mistreț, râs, vulpe, păstrăv, lipan, lostrită etc.); dintre speciile care au dispărut sau sunt cu efective mult diminuate putem menționa cerbul lopătar și potârnichea, iar dintre cele în creștere lupul; județul dispune de un fond cinegetic de circa 584.146 ha, dintre care Direcția Silvică administrează circa 110.617 ha, AJVPS circa 209.526 ha, iar alte asociații private peste 200.000 ha (AS Wasser Cerbul Carpatin, AVPS Breaza, AV Țara Lăpușului, AVPS Diana Transilvania, AV Diana-Nimrud, AVS Codru MM, AV Comja-Seini, Asociația Pro Hunt, ACVP Izvorul Runcului, AV Cearcănul, Ocolul Silvic Alpina Borșa, AVPS Certeze, AV Valea Vinului, AV Cerbul Carpatin Vișeu). Direcția Silvică Maramureș dispune de mai multe cabane de vânătoare și o păstrăvărie proprie, care aduce venituri consistente. Cele mai populare zone de pescuit sportiv din județ sunt la Remetea, Săcălășeni, Coaș, Lighet, Firiza, etc. De asemenea, AJVPS Maramureș a obținut dreptul de pescuit sportiv pentru nouă habitate piscicole din apele de șes, pentru o perioadă de 10 ani.

c) Resurse de apă

- rețea hidrografică bogată (densitate de 0,5-0,7 km/kmp), alimentată corespunzător din ape freatice abundente, mai ales în zona montană (principalele râuri sunt Someș, Tisa, Vișeu, Ruscova, Iza, Lăpuș, Cavnic etc.); acestea sunt subexploatate la nivel județean, fiind captate cu praguri de fund, bazine de liniștire și deznisipatoare în zone precum Săliștea de Sus, Săcel, Călinești, Crasna Vișeu, Petrova, Cavnic, Nistru, Dumbrăvița, Lăpuș, Rohia, Coroieni, Ponorâta, Cătălina, Coruia, Copalnic-Mănăstur, Coaș, Coltău, Poienile de sub Munte; dintre afluenții principalelor râuri cu debite ce pot fi exploatate putem enumera: Bloaja, Crasna, Bistra, Vaser, Cosău, Breboia, Râușor, Runcu, Crivin, Valea Mare, Rona, Valea Muntelui, Valea Morii, Slătioara, Valea Sasului, Ieud, Idișor, Iapa, Sărăsău (cu debite între 0,3 și 1,8 mc/s);
- ape subterane bogate, mai ales în bazinul Baia Mare, unde alcătuirea geologică este favorabilă dezvoltării acviferelor și mai sărace în bazinele Lăpușului și Maramureșului; forajele executate în trecut au arătat ca adâncimea acviferelor variază între 45 și peste 283 m, grosimile sub 10 m, iar debitele între 0,035 l/s și 1,5 l/s; apele sunt în general nepotabile, exceptând zone precum Fărcașa, Vălenii Șomcutei, Merișor-Seini;

- apele freatice au debite însemnate, sunt în general potabile și bine reprezentate mai ales de-a lungul cursurilor de apă, în depozitele teraselor, luncilor și conurilor de dejecție; aceste ape sunt importante mai ales pentru gospodăriile fără sisteme centralizate de alimentare, unde sunt săpate fântâni la 4-12 m adâncime, cu debite de 0,5-6 l/s; singurele zone în care fântânile pot seca în perioadele de secetă sunt Șomcuta Mare, Berchez, Remetea, Asuaju, Băița de sub Codru, Odești; apele freatice sunt captate și prin drenuri săpate până la stratul impermeabil, care asigură debite de până la 10-50 l/s, acestea fiind utilizate în zone precum Crăciunești-Sighetu Marmăției, Bârsău-Șomcuta Mare, Roaia-Târgu Lăpuș, Valea Bradului-Groșii Țibleșului; apa captată este influențată de calitatea cursurilor de apă din zonă, fiind în general necesară tratarea acesteia;
- izvoarele sunt prezente mai ales în zona de dealuri și munți, de ordinul sutelor, cu debite medii-mici, mai ridicate în zona montană (5-10 l/s), fiind chimic potabile; captări din izvoare există în zona Moisei, Borșa, Dragomirești, Căvnic, Giulești, Ferești, Berbești, Ocna Șugatag, Boiu Mare, Săpânța;
- 14 lacuri naturale (glaciare, de dizolvare și prăbușire a unor ocne de sare, prăbușirea unor galerii de mină) situate în zone montane și depresionare, cu rol preponderent de agrement; lacurile Ocna Șugatag și Coștiui au ape clorurate, sodice, cu concentrații aproape saturație, cu proprietăți terapeutice și fenomen de heliotermie;
- 14 acumulări, cu o suprafață de circa 162 ha, dintre care cea mai importantă este Strâmtori-Firiza – 16 mil. mc (iar Acumularea Runcu, realizată în proporție de 70%, a cărei lucrări au fost reluate abia în anul 2020, are 30 mil. mc și va putea alimenta o parte din localitățile din Bazinul Maramureșului), cu rol de alimentare cu apă, protecție împotriva inundațiilor, de agrement și piscicol. Odată cu finalizarea lucrărilor, barajul va deveni cel mai mare construit în țară, după anul 1989.

Industria extractivă a jucat un rol important în economia județului Maramureș până la începutul anilor 90, când angaja circa 20.000 de persoane, după care a trecut prin mai multe procese de restructurare (cel mai important în anul 1997), o dată cu reducerea subvențiilor acordate de stat și pregătirea aderării la Uniunea Europeană, și a ajuns la circa 400 de angajați în prezent, care se ocupă preponderent de închiderea fostelor mine ale companiei REMIN, lucrări de conservare și de întreținere a iazurilor. Înainte de 1989, județul Maramureș ocupa locul I la producția de aur și argint. Compania REMIN prelucra întreaga cantitate de aur ce ajungea în tezaurul BNR și realiza 75% din producția de cupru, plumb și numeroase alte metale prețioase. Istoria centrelor urbane din județ (de ex. Baia Mare, Baia Sprie, Căvnic) este strâns legată de cea a industriei de extracție a aurului, care s-a dezvoltat încă din secolele II-III d. Hr, apoi, strâns legată de minerit, de cea a industriei metalurgice. Fostele perimetre miniere din județ se află în prezent în conservare, ultimele exploatare auro-argintifere fiind sistate în anul 2007.²⁴²

242 SDD a județului Maramureș 2014-2020.

Deși, în trecut au existat unele dezbateri cu privire la relansarea industriei extractive din județ (de ex. la Baia Sprie), în prezent nu există studii de prospecțiune geologică care să releve care este volumul exact al minereurilor din perimetrele miniere închise. Cu toate acestea, realizarea unor studii foarte detaliate, precum și folosirea unor tehnologii ar putea face ca această activitate să fie rentabilă, având în vedere că multă vreme exploatarea din zonă s-au făcut rudimentar și că au fost exploatate, spre exemplu, doar filoanele principale de aur. Prin urmare, sunt șanse să existe zăcăminte importante și în iazurile de decantare (de ex. compania ROMALTYN are concesionat în acest sens un iaz de decantare, de la Flotația Centrală din Tăuții de Sus, preluat de la fosta companie de stat AURUL, iar alte 11 iazuri au fost închise). Totuși, relansarea mineritului implică un efort investițional considerabil, având în vedere că galeriile au fost inundate, instalațiile de extracție nu au fost întreținute, iar căile de acces către fronturile de lucru compromise. În plus, odată cu aderarea la Uniunea Europeană, există numeroase norme de mediu care fac dificilă relansarea acestei activități, în condițiile în care în iazurile de decantare din județ e interzisă depozitarea sterilului de flotație. Cum statul nu își poate permite un astfel de efort financiar în prezent, o potențială soluție o poate reprezenta concesionarea perimetrelor miniere cu zăcăminte atractive pentru investitori. Astfel, în prezent, compania Romaltyn Mining SRL deține 4 licențe de exploatare valide, toate pentru produse reziduale miniere. Alte licențe sunt deținute de către Compania Națională a Metalelor Prețioase și Neferoase Remin SA (care se află în insolvență din 2009): una pentru minereuri auro-argentifere în perimetrul de la Săsar și două licențe de exploatare valide pentru minereu polimetalic în perimetrele de la Baia Sprie și Băiuț. Totuși, nicio exploatare nu este operațională în prezent.

Compania ROMALTYN dispune și de o uzină de prelucrare a sterilului, piritelor și a altor produse miniere în Baia Mare, prelucrarea realizându-se prin cianurare și prin contactare cu cărbune activ. Este important de menționat faptul că în prezent uzina nu este funcțională, și nici nu se prevăd perspective concrete de repunere în funcțiune a acesteia. Pe lângă costurile foarte înalte aferente reluării activității, deținătorul de licență are o situație financiară nefavorabilă (insolvență și datorii) și este constrâns de legislația de mediu.

Activitatea de extracție a materialelor de construcție are loc în mai multe localități din județ: andezitul industrial și de construcție – la Blidari și în perimetrul Gorun-Cicârlău; ape minerale naturale carbogazoase la Borșa; calcar la Săsar și Buciumi; marmură la Buteasa; minereu polimetalic la Baia Sprie și Băiuț; minereu auro-argentifer la Săsar.

2.11. Mediul înconjurător și infrastructura de mediu

2.11.1. Calitatea factorilor de mediu

Calitatea apelor

În alcătuirea resurselor de apă ale județului Maramureș intră, pe de o parte, apele de suprafață, reprezentate de rețeaua de râuri care străbate teritoriul județului, de lacurile

naturale și artificiale, iar pe de altă parte, apele subterane freatice și de adâncime.²⁴³ Cea mai mare parte a județului se află pe teritoriul bazinului hidrografic Someș-Tisa, cu o suprafață totală de 6.304 kmp, care dispun de resurse de apă utilizabile de categorie medie. Resursele utilizabile de apă ale spațiului hidrografic Someș-Tisa sunt de circa 971 mil.m3 /an. Raportat la populația din arealul geografic care corespunde bazinului, resursa specifică utilizabilă este de 504 m3/ loc/ an.²⁴⁴ Raportul APM Maramureș cu privire al calitatea mediului în județ pune la dispoziție informație despre calitatea apei doar la nivel național. Astfel, pentru analiza calității apelor am folosit datele transmise de către Administrația Națională Apele Române, prin Administrația Bazinală de Apă Someș-Tisa.

Ape de suprafață

La nivelul spațiului hidrografic Someș-Tisa au fost analizate și caracterizate din punct de vedere al stării ecologice/potențialului ecologic și al stării chimice un număr de 279 dee corpuri de apă (247 naturale și 32 puternic modificate/artificiale. În urma analizelor aferente anului 2020 au rezultat următoarele concluzii:

- cursuri de apă aflate într-o stare ecologică proastă: Băița (lipsă informații în anul 2014);
- cursuri de apă aflate într-o stare ecologică slab: Lăpuș (stare bună în anul 2014), Bocicoel (lipsă informații în anul 2014)
- cursuri de apă aflate într-o stare ecologică moderată: Iza (bună), Mara (bună), Sălaj (bună), Boiul (lipsă informații), Chechiș (lipsă informații), Craica (lipsă informații), Nistru (moderată), Ilba (moderată).

Singurul curs de apă care se afla într-o stare slabă în 2014 și a ajuns la o stare bună în 2020 este Someșul, între confluența cu Apa Sărată și Lăpuș. .

În ceea ce privește potențialul ecologic al lacurilor de acumulare, pentru anul 2020 au fost disponibile date cu privire la lacurile Buhăescu, cu un potențial moderat, ca și în 2014, respectiv Firiza, care în tot intervalul a avut un potențial ecologic bun. Pentru lacul Bodi Mogoșa ultimele date de monitorizare sunt din anul 2014, când avea un potențial bun.

Ape subterane și freatice

În județul Maramureș au fost identificate 6 corpuri de apă subterană, în următoarele locații: Conul Someșului, râurile Iza și Vișeu, Depresiunea Lăpuș, Depresiunea Baia Mare (toate de tip freatic), zona Baia Mare și Depresiunea Maramureșului, ultimele două fiind de tip apă subteran de adâncime sub presiune, dar cu un grad de protecție globală foarte bună. Principalele surse de poluare ale apelor subterane sunt considerate activitățile agricole și cele determinate de aglomerările umane. O altă amenințare în adresa calității apelor subterane poate fi captarea exagerată a acestora. Evaluarea stării chimice a corpurilor de apă subterane

243 APM Maramureș. Raportul județean privind starea mediului pentru anul 2020.

244 Planul de Management al Spațiului Hidrografic Someș-Tisa.

din județ, indică faptul că toate au avut o stare bună de-a lungul întregului interval 2014-2020.²⁴⁵

Apa Potabilă

Calitatea apei potabile din județul Maramureș este verificată atât de către Direcția Sănătate Publică Maramureș, cât și de producătorii și distribuitorii de apă potabilă. Astfel, concluziile cu privire la calitatea apei distribuite în sistem centralizat în zonele cu peste 5.000 de locuitori sau cu un volum de distribuție a apei de peste 1.000 mc/zi, scot în evidență următoarele neconformități:

- sub 1%: enterococi 0,07%, nr. colonii la 220C 0,12%, clostridium perfringens 0,14%, fier 0,68%;
- peste 1%: clor rezidual liber la capăt de rețea 1,06%, clor total 8,65%, duritate totală 4,02%, mangan 5,08%;

În cazul apei potabile distribuite în sistem centralizat în zonele de aprovizionare mici (între 50-5.000 locuitori), rezultatele monitorizării au confirmat un nivel semnificativ crescut de neconformare la cerințele Directivei CE nr. 93/83 pentru câțiva parametri, precum și un nivel sporit de neconformare pentru alți 14 parametri din cerințele legislației naționale (duritate totală, turbiditate, mangan, fier, pH, clor rezidual, amoniu, aluminiu, enterococi, etc.).

Ape uzate

Conform datelor puse la dispoziție de ABA Someș-Tisa, la nivelul anului 2020, în raport cu prevederile Directivei 91/271/CEE, în județ existau următoarele disfuncționalități:

- Existența unor aglomerări cu peste 2.000 l.e. care nu dispuneau de sisteme de colectare a apelor uzate (canalizare) sau dispuneau de sisteme la care populația nu era racordată: Poienile de Sub Munte, Șugău (Vadu Izei, Șugău, Lacul Baciului Sud – municipiul Sighetu Marmăției), Săpânța, Iapa (Iapa și Valea Hotarului – municipiul Sighetu Marmăției), Petrova, Suci de Sus, Bogdan Vodă, Sărăsău, Budești, Satulung (inclusiv Mogoșești)
- Existența unor aglomerări cu peste 2.000 l.e. care nu dispuneau de stații de epurare sau care aveau stație de epurare dar nu era funcțională: Poienile de Sub Munte, Ruscova, Vișeu de Jos, Rona de Sus, Bârsana, Săcel, Șugău, Săpânța, Giulești, Botiza, Iapa, Leordina, Petrova, Strâmtura, Câmpulung la Tisa, Remeți, Suci de Sus, Bogdan Vodă, Sărăsău, Budești, Satulung, Dămăcușeni

Din cele 31 de stații de epurare existente în județ în anul 2020, doar 2 aveau treaptă terțiară, 27 treaptă secundară, iar una treaptă primară. Volumul de ape uzate evacuate de stațiile de epurare din județ a fost de 26,5 mil. mc în anul 2020, dintre care doar 87,7% epurate corespunzător, 9% epurate necorespunzător, iar 3,3% neepurate. Spre comparație, în anul 2014 au fost evacuate 27,4 mil. tone, din care 93,5% erau epurate corespunzător, 3,4% necorespunzător, iar 3,1% neepurate. Cantitățile de nămol generate de aceste stații în anul

245 Idem.

2020 au fost de 7.214 tone, în creștere față de 5.817 tone în 2014. Cantitățile de poluanți generate de stații au fost în anul 2020 de 6975 de tone de reziduu fix (326 în 2014), 546 de tone de CCO-Cr (1916), 232 de tone de CBO5 (552), 133 de tone de materii totale în suspensie (570), 88 de tone de Ntotal (181), 70 de tone de NO3, 68 de tone de sulfați (941), 42 de tone de NH4 (122), 20 de tone de cloruri, 13 tone de Ptotal (47). Așadar, investițiile în reabilitarea stațiilor de epurare cu fonduri POS Mediu și POIM au avut un impact major asupra scăderii poluării generate de stațiile de epurare.

Per ansamblu, gradul de racordare al populației la sisteme de colectare a apelor uzate ajunsese în anul 2020 la 48,9% (față de 39,2% în 2014), iar la cele de canalizare de doar 46,6% (38,6%).

În altă ordine de idei, în județul Maramureș, în perioada 2014-2020 s-au înregistrat 8 poluări accidentale, cu un puternic impact asupra apelor, în localitățile Băiuț (2014, 2018), Căvnic (2014, 2020), Baia Sprie (2015, 2020), Borșa (2015). Astfel de accidente vor mai posibile în contextul în care nu au fost executate toate activitățile de închidere și reconstrucție ecologică a fostelor obiective miniere. O altă problemă care pune presiune pe calitatea apelor din județ sunt iazurile de decantare, în număr de 4 (Bozânta, Săsar, Leorda, Bloaja Vechi), care totalizează 54 de milioane de tone de steril de flotație. De asemenea, depozitarea deșeurilor pe malurile râurilor afectează calitatea apei, cele mai afectate râuri fiind Săsar, Ronișoara, Botiza, care au atras asupra lor și atenția Gărzii de Mediu. Alți factori care influențează negativ calitatea apei sunt: defrișarea pădurilor care afectează circuitul apei în natură, gestionarea necorespunzătoare a nămolurilor din stațiile de epurare, nerespectarea zonelor de protecție sanitară a captărilor de apă, evacuarea apelor uzate directe în cursurile de apă și în șanțuri etc.

Calitatea aerului

În județul Maramureș, calitatea aerului este monitorizată de către Agenția pentru Protecția Mediului Maramureș, cu ajutorul a cinci stații automate, care fac parte din Rețeaua Națională de Monitorizare a Calității Aerului. Cele 5 stații automate sunt de tip trafic (MM1), fond urban (MM2), fond suburban (MM3) și industrial (MM4 și MM5), toate amplasate în municipiul Baia Mare, ceea ce nu permite o evaluare a nivelului de poluare în toate zonele din județ. În anul 2020, au fost înregistrate 3 depășiri ale valorilor prag a concentrației de ozon (O3), 2 depășiri la stația MM3 și o depășire la stația MM5. Pentru ceilalți poluanți atmosferici măsurați (Dioxid de sulf (SO2), Dioxid de azot (NO2), Oxid de carbon (CO), Pulberi în suspensie – PM10, Cadmiu (Cd), Plumb (Pb) nu au fost înregistrate depășiri ale valorii limite anuale.²⁴⁶ Valoarea limită zilnică a fost depășită la indicatorul Pulberi în suspensie – PM10, în stațiile MM1 și MM2, însă fără a depăși valoarea maximă a numărului de depășiri admise într-un an calendaristic (35). Majoritatea pulberilor de acest tip provin din arderile rezidențiale, depășirile respective fiind înregistrate în perioada rece a anului.

²⁴⁶ APM Maramureș. Raportul județean privind starea mediului pentru anul 2020.

La nivelul județului Maramureș, în anul 2020, au fost estimate pentru sectoare de activitate din energie 304,4 kg de emisii de metale grele, din care 97.5 kg (32.1%) cadmiu, 4.4 kg (1.4%) mercur și 202.5 kg (66.5%) plumb. Cele mai multe emisii provin din încălzirea comercială instituțională și cea rezidențială. Emisiile de poluanți organici persistenți au ajuns la circa 43.37 g, din care 37,5 grame (86.46%) HCB, 5,5 grame (12.68%) PCDD/F și 0,4 grame (0.92%) PCB.

În ceea ce privește emisiile de poluanți acidifianți, la nivelul județului Maramureș au fost estimate, 1.187,9 tone de astfel de emisii, din care 499,7 tone (42.065%) NH₃, 591,8 tone (49.82%) NO și 96,4 tone (8.11%) SO. Ca și în cazul metalelor grele, principala sursă a emisiilor de poluanți acidifianți este încălzirea rezidențială și cea comercial-instituțională.

Estimativ, emisiile de precursori ai ozonului (oxizi de azot (NO_x), monoxid de carbon (CO), metan (CH₄) și compuși organici volatili nemetanici (NMVOC) au ajuns în anul 2020 la 32.310,2 tone de emisii, din care 27.450,2 tone (84.9%) CO, 4.259,2 tone (13.2%) NMVOC și 591,88 tone (1.8%) NO_x.

Analiza în dinamică a concentrațiilor anumitor poluanți atmosferici nu a scos în evidență niciun pericol iminent, pentru majoritatea poluanților fiind înregistrate medii anuale comparabile cu anii trecuți sau mai mici. De asemenea, în anul 2020 nu au fost raportate accidente majore de mediu și poluări accidentale care să influențeze semnificativ calitatea aerului din județ.²⁴⁷

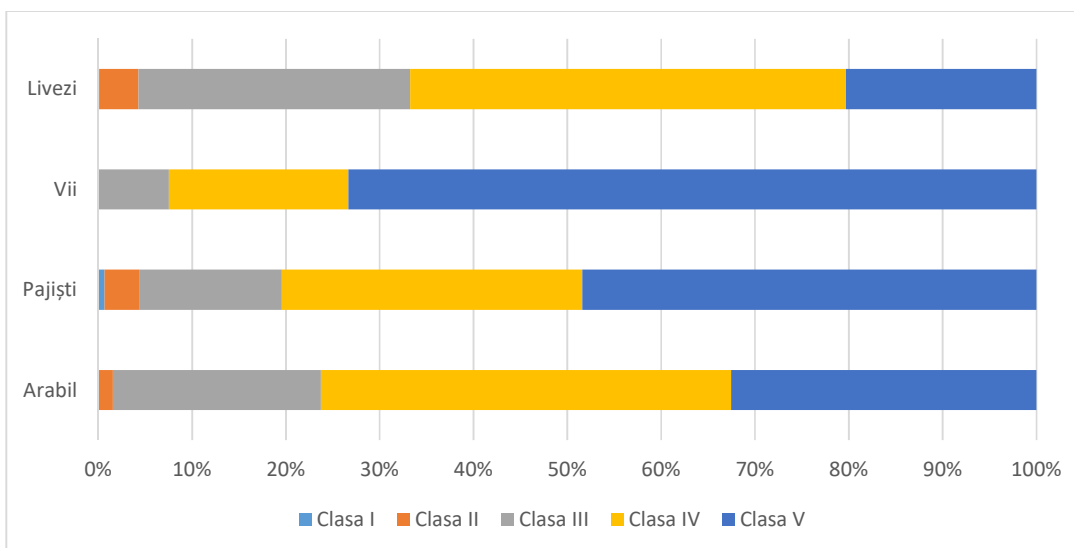
Planul de Menținere a Calității Aerului pentru perioada 2016-2020 pentru județul Maramureș a propus ca măsuri pentru reducerea poluării refacerea străzilor afectate de lucrări de infrastructură edilitară, modernizarea străzilor cu macadam, realizarea centurilor ocolitoare pentru traficul greu, sistematizarea intersecțiilor pentru evitarea ambuteiajelor, creșterea suprafeței spațiilor verzi, asigurarea măturării și stropirii străzilor, promovarea eficienței energetice și a energiei regenerabile, reducerea poluării la agenții economici care dețin instalații de ardere, ecologizarea siturilor contaminate (de ex. halde), realizarea de perdele forestiere, prevenirea incendiilor de pădure, valorificarea biogazului din diferite activități. Totuși, nu există încă un raport cu privire la gradul de implementare și impactul acestor măsuri asupra nivelului de poluare.

Calitatea solului

În anul 2020, circa 3% din suprafața agricolă a județului era acoperită cu soluri fertile (clasa I și II, mai ales în partea de vest/sud-vest), iar 79% cu soluri cu potențial de fertilitate redus (clasa IV și V), fapt ce explică productivitatea agricolă modestă înregistrată în județ, în special comparativ cu județele din zone de câmpie. Județul are o pretabilitate mai bună pentru pomicultură, în cazul căreia peste 30% din terenuri sunt de calitate bună și foarte bună, față de viticultură sau cultura plantelor.

247 APM Maramureș. Raportul județean privind starea mediului pentru anul 2020.

Figura 93 - Repartiția terenurilor pe clase de calitate după nota de bonitare

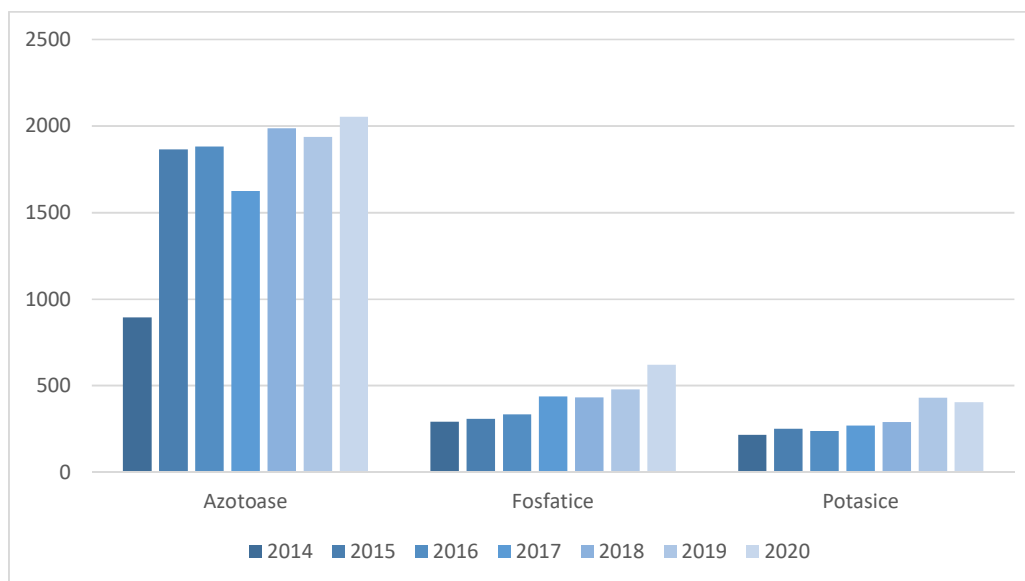

Sursa: Raportul anual privind Starea Mediului în anul 2020, județul Maramureș

În perioada 2011-2020, cantitatea totală de îngrășăminte chimice folosite în agricultură a crescut de la 1.406 la 3.080 tone 100% substanță activă, creșterile accentuându-se în ultimii ani. Pe tipuri de îngrășăminte chimice, se poate observa o creștere de 129,5% pentru azotoase, 111,9% pentru fosfatice și 85,8% în rândul îngrășămintelor potasice.

În cazul îngrășămintelor naturale folosite în agricultură, a fost înregistrată o scădere de la 798.359 tone, în anul 2014, la 720.684 tone în anul 2020. Totuși, cantitatea este net superioară față de cea a îngrășămintelor chimice.

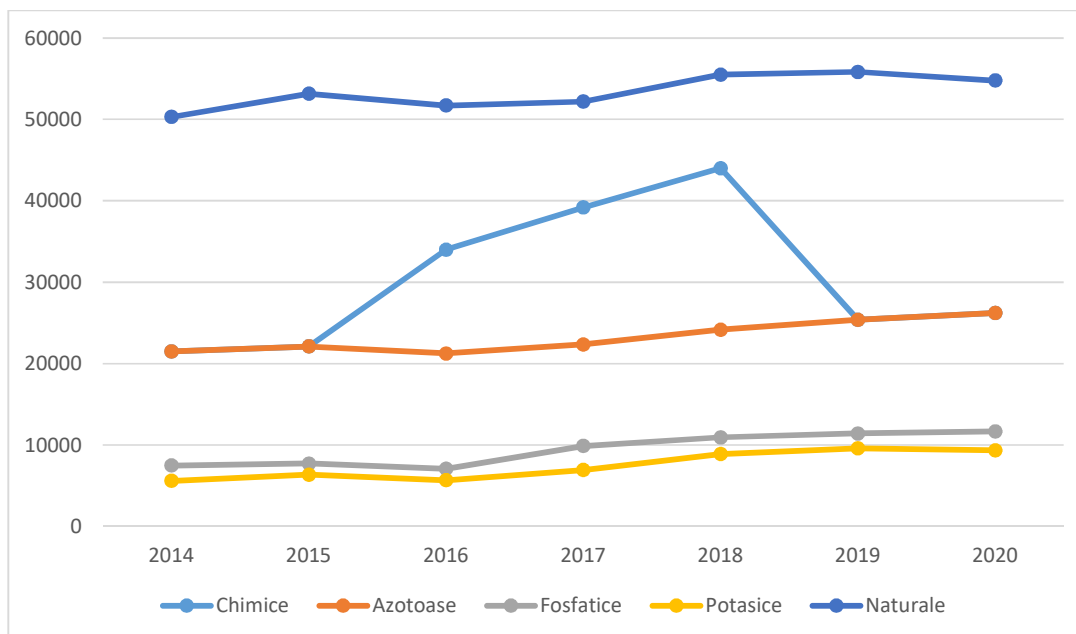
Figura 94 - Cantitatea îngrășămintelor chimice folosite în agricultură în județul Maramureș, pe tipuri de îngrășăminte, în perioada 2011-2020 (tone 100% substanță activă)

Sursa: Raportul anual privind Starea Mediului în anul 2020, județul Maramureș

În altă ordine de idei, îngrășămintele naturale au fost aplicate pe o suprafață de peste 54.000 de ha, în timp ce îngrășămintele chimice se aplicau pe o suprafață de doar 26.000 ha, ceea ce reprezintă 32% din suprafața arabilă a județului și doar 8,6% din suprafața agricolă a județului. Acest fapt vorbește despre existența unui potențial de practicare a agriculturii bio sau ecologice. Totuși, este important ca îngrășămintele naturale să fie aplicate în mod corespunzător, deoarece o depozitare necontrolată a acestora poate avea consecințe grave asupra stării și calității solului.

Figura 95 - Suprafața terenurilor pe care s-au aplicat îngrășăminte chimice și naturale, în județul Maramureș, în perioada 2014-2020

Sursa: INS. Baza de date TEMPO Online

În ceea ce privește consumul de produse fitosanitare, în anul 2020 acesta s-a cifrat la 19.900 de kilograme substanță activă, din care: 3.478 kg – insecticide, 5.420 kg – fungicide, și 11.302 kg de erbicide. Acestea au fost folosite pe o suprafață de 20.793 de ha, în scădere față de anul 2014. În același interval, și cantitatea de produs fitosanitar a înregistrat o scădere de circa 4.000 de kg, scăderi fiind înregistrate în rândul tuturor tipurilor de produse.

În județ persistă problema degradării terenurilor agricole, care afectează activitatea și productivitatea agricolă. Astfel, principalii factori care afectează sunt starea solului sunt:

- Alunecările de teren (2,8%), în special în valuri și trepte;
- Terenuri inundabile (5,1%);
- Soluri pseudogleizate (18,2%);
- Soluri gleizate (4,6%);
- Soluri erodate (37,6%);

- Terenuri afectate de eroziune în adâncime (78,6%);
- Terenuri cu soluri poluate (8,1%), din care 9,6% exagerat poluate și 9,9% puternic poluate.

Astfel, la nivelul județului de-a lungul anilor au loc lucrări de îmbunătățiri funciare, care presupun lucrări de desecare sau de ameliorare și combatere a eroziunii solului, cele mai mari fiind înregistrate în rândul sistemelor: Bozânta-Mocira-Remetea, Răzoare-Lăpuș-Libotin, Căvnic, Someș mal stâng, Someș mal drept, Bozânta-Seini, Iojip-Seini. În total, lucrări de desecare au fost efectuate pe o suprafață de 27.212 ha (peste 1.000 km de canale de desecare), iar lucrări de combatere a eroziunii solului pe o suprafață de 36.459 ha.

Contaminarea solului din județul Maramureș este strict legată de activitatea economică pe care o desfășurau unele întreprinderi în trecut, iar termenul de sit contaminat se referă la o zonă bine delimitată unde s-a confirmat prezența unei contaminări a solului. Principalele surse de contaminare a solului din județul Maramureș au fost și sunt S.C. Romplumb SA Baia Mare, S.C. Cuprom Baia Mare (fostă Phoenix S.A.), iazurile de decantare, haldele de steril de minereu rezultate în urma activităților de exploatare miniere, apele de mină, precum și alte activități antropice.

Astfel, la nivelul anului 2018, s-a constatat că o suprafață de 1.437 ha are un grad excesiv de poluare cu dejecții animale, în timp ce alte 442 ha erau puternic poluate cu depozite, halde, iazuri de decantare etc. Deși activitatea minieră a fost suspendată în anul 2007, efectele negative se resimt și-n prezent. Sub aspectul poluării solului cu metale grele (Cu, Pb, Zn, Cd, Mn, As, etc.), în județ au fost identificate următoarele zone critice²⁴⁸:

- a) Zona municipiului Baia Mare
- b) Zona orașului Tăuți Măgherauș, comunei Bozânta Mare, comunei Recea (sat Săsar și sat Bozânta Mică), ca urmare a activității Exploatației Miniere;
- c) Zona Exploatației Miniere Baia Sprie;
- d) Zona Exploatației Miniere ILBA HANDAL;
- e) Zona Exploatației Miniere Căvnic;
- f) Zona Exploatației Miniere Băiuț;
- g) Zona Exploatației Miniere Herja;
- h) Zona Exploatației Miniere Nistru și Băița;
- i) Zona Exploatației Miniere Baia Borșa.

În acest sens, în județ au fost inventariate circa 300 *halde de steril* de mină aparținând diferiților agenți economici. Se estimează că acestea ocupă o suprafață de circa 93,45 ha. Grupul Central de Închideri Miniere a reușit să ecologizeze doar 74 de halde de steril, repartizate în felul următor: 7 - Toroioaga; 9 - 9 Mai - 11 Iunie; 1 - Anton II Băița; 4 - Țibleș -

248 APM Maramureș. Raportul județean privind starea mediului pentru anul 2020.

Tomnatec; 4 - Valea Băii Nord; 4 - Nucuț; 3 - Aluniș Fata Mare Valea Colbului; 1 - Tyuzoșa ; 9 - Venera Firiza Valea Roșie; 5 - Novăț Novicior; 7 - Catarama Ivășcoaia; 5 - Măgura II; 9 - Burloaia; 4 - Dealul Bucății; 2 - Arinieș.

Conform Strategiei Naționale și a Planului Național pentru Gestionarea Siturilor Contaminate din România, în județul Maramureș au fost inventariate 30 de situri contaminate sau potențial contaminate, majoritatea iazuri de decantare. Acestea li se adaugă alte situri contaminate sau cu potențial de contaminare din activități industriale:

- situri inventariate - 95, suprafața ocupată de acestea – 564 ha;
- situri investigate - 61, suprafața ocupată de acestea – 530 ha;
- situri remediate - 10, suprafața ocupată de acestea – 17 ha;

și alte 35 situri inventariate, contaminate din activitatea agricolă.

Alte 7 situri inventariate au fost cauzate de deșeurile municipale, dintre care 2 au fost investigate și unul remediat. În ultimii ani, mai multe depozite neconforme de deșeuri și-au sistat activitatea și au fost ecologizate cu fonduri europene: Seini - 2010; Rohia - Târgu Lăpuș - 2012; Borșa - 2013; Vișeu de Sus - 2014, Satu Nou de Jos - 2017 și Teplița - Sighetu Marmăției - 2017.

Astfel, în județul Maramureș există 108 de situri potențial contaminate inventariate. Pentru o parte din ele s-ar putea realiza ecologizarea acestora, odată cu alocarea suficientă de fonduri în acest sens.

Fondul forestier al județului Maramureș se întinde pe o suprafață de circa 259.900 ha. Din suprafața totală, circa 75% se afla în proprietatea statului sau a unităților administrativ-teritoriale, restul fiind deținute de proprietari privați – fie ei persoane fizice sau juridice, acest procent fiind în creștere în contextul continuării procesului de retrocedări. În funcție de tipul de pădure, în județul Maramureș predomină pădurile de foioase (56%) și rășinoase (42%), restul fiind ocupat de alte terenuri forestiere. Cu privire la sănătatea pădurilor, la nivelul anului 2020 în județul Maramureș nu există estimări cu privire la cantitatea masei de lemn mort din pădurile județului. În schimb, în anul 2020 fost regenerate natural 552ha pădure. Totuși, cea mai mare problemă și amenințare în adresa pădurilor din județ este defrișatul ilegal, despre care am vorbit în subcapitolele anterioare.

Schimbările climatice

Schimbările climatice care sunt tot mai accentuate și vizibile la nivel mondial, se resimt și la nivel național și județean. Modele climatice demonstrează că temperaturile medii vor continua să crească în România, atât vara cât și iarna, proces care va influența radical viața și activitatea umană. De asemenea, se preconizează că precipitațiile vor fi mai mari pentru perioade scurte de timp și pe suprafețe reduse, ceea ce va duce la perioade secetoase mai mari și ulterior viituri și inundații. Alte efecte ale schimbărilor climatice sunt reducerea

biodiversității, incendii mai mari și mai dese ale pădurilor, reducerea stratului de zăpadă, frecvența și intensitatea sporită a evenimentelor extreme etc.

În orașul Baia Mare, în perioada 1961-2020, temperatura medie anuală a crescut cu aproximativ 0,033°C pe an, iar cantitatea anuală de precipitații a crescut în același interval de timp cu 0,88 mm pe an. În anul 2020, temperatura medie anuală înregistrată la stația meteo Baia Mare a fost de 11,1°C, la stația meteo Sighetu Marmăției de 10,2°C, la stația meteo Ocna Șugatag de 9,4°C, la stația meteo Iezer a fost de 3,3°C și la stația meteo Târgu Lăpuș a fost de 9,0°C. De asemenea, în anii 2014, 2015, 2017 și 2019, în județul Maramureș au fost înregistrate veri foarte călduroase, cu temperaturi de peste 35°C.²⁴⁹ În aceeași ordine de idei, în anii caniculari 2015 și 2017 au fost înregistrate și ierni friguroase, cu temperaturi de sub - 20°C.

În legătură cu temperaturile extreme înregistrate vara și iarna, în rândul maramureșenilor au fost înregistrate următoarele afecțiuni de sănătate:

- 130 de cazuri de hipotermie;
- 64 de cazuri de diverse degerături;
- 17 cazuri care au afectat sănătatea din cauza căldurii și luminii;
- 8 cazuri în care s-au înregistrat alte efecte ale temperaturii reduse.

În anul 2020, la nivelul județului Maramureș, au fost raportate 47 de cazuri pe cod de boală care pot fi determinate de fenomene meteo extreme față de 79 de cazuri în anul 2019.²⁵⁰

În altă ordine de idei, în anul 2020, în județ au fost afectate de către fenomene meteorologice extreme 103 localități din 48 de UAT-uri, fiind înregistrate pagube precum: „18 - case avariate, 170 - case inundate, 28 anexe gospodărești inundate, 5 - obiective sociale și administrative, 1 - obiectiv cultural, 1 - obiectiv economic, 11 - poduri, 152 - podețe și traversări pietonale, 0,87 km - drumuri județene, 50,14 km - drumuri comunale, 505,44 km - străzi, 75,47 km drumuri forestiere și agricole, 1,8 km - căi ferate, 188,99 ha - teren arabil, 183,90 ha - pășuni și fânețe, 0,49 ha - sere și solarii, 237 animale moarte, 8 - construcții hidrotehnice afectate, 4 - surse de alimentare cu apă centralizată, 25 - fântâni, 18 - alte pagube (eroziune mal - 16 km, 1,2 tone furaje, 1 talveg coborât).”²⁵¹

2.11.2. Biodiversitatea

Conform rapoartelor elaborate de APM Maramureș, dintre numeroasele tipuri de habitate întâlnite la nivelul județului Maramureș, putem enumera: păduri tip Luzulo-Fagetum, păduri de fag de tip Asperulo-Fagetum, păduri de stejar cu carpen de tip Galio-Carpinetum, păduri aluviale cu *Alnus glutinosa* (Arinul negru) și *Fraxinus excelsior* (Frasin european/frasin comun) (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*), păduri dacice de fag (*Symphyto-Fagion*), păduri

249 Idem.

250 Idem.

251 Idem.

acidofile de *Picea abies* (Molid) din regiunea montană, păduri de *Larix decidua* (Larice) și/sau *Pinus cembra* (Zâmbru) din regiunea montană, zăvoaie cu *Salix alba* (Salcie albă) și *Populus alba* (Plop alb), lacuri eutrofe naturale cu vegetație de tip Magnopotamion sau Hydrocharition, vegetație erbacee de pe malul râurilor montane, vegetație lemnoasă cu *Myricaria germanica* (Cătină mică) de-a lungul râurilor montane, vegetație lemnoasă cu *Salix elaeagnos* (Răchită albă) de-a lungul râurilor montane, cursuri de apă din zonele de câmpie până la cele montane cu vegetație din *Ranunculus fluitantis* și *Callitriche-Batrachion*, tufărișuri scunde / lande uscate europene, tufărișuri scunde alpine și boreale, tufărișuri cu *Pinus mugo* (Jneapăn) și *Rhododendron myrtifolium* (Smârdar/Bujor de munte), tufărișuri cu specii subarctice de *Salix* (Salcie), pajiști boreale și alpine pe substrat silicios, pajiști calcifile alpine și subalpine, pajiști cu *Nardus* (Iarba vântului) bogate în specii, pe substraturile silicioase ale zonelor muntoase, pajiști cu *Molinia* (Iarba bălții) pe soluri calcaroase, turboase sau argiloase (*Molinia caerulea*/Iarbă albastră), comunități de lizieră cu ierburi înalte higrofile de la nivelul câmpiilor la cel montan și alpin, pajiști de altitudine joasă (*Alopecurus pratensis*/Coada-vulpiei, *Sanguisorba officinalis*/Sorbestrea), fânețe montane, turbării active, mlaștini turboase de tranziție și turbării oscilante (nefixate de substrat), izvoare petrifiante cu formare de travertin (*Cratoneurion*), mlaștini alcaline, formațiuni pioniere alpine din *Caricion bicoloris-atrofuscae*, grohotișuri silicioase din etajul montan până în cel alpin (*Androsacetalia alpinae* și *Galeopsietalia ladani*), grohotișuri calcaroase și de șisturi calcaroase din etajul montan până în cel alpin (*Thlaspietalia rotundifoliae*), versanți stâncoși cu vegetație chasmofitică pe roci calcaroase, versanți stâncoși cu vegetație chasmofitică pe roci silicioase, comunități pioniere din *Sedo- Scleranthion* sau din *Sedo albi-Veronicion dilleni* pe stâncării silicioase, peșteri închise accesului public.²⁵²

Flora și fauna sălbatică este reprezentată de:

- a) Specii de păsări: *Dendrocopos leucotos* (Ciocănitoarea cu spatele alb), *Picoides tridactylus* (Ciocănitoarea de munte), *Bonasa bonasia* (Ieruncă), *Glaucidium passerinum* (Ciuvică), *Aegolius funereus* (Potârnichea de tundră), *Dryocopus martius* (Ciocănitoarea neagră), *Strix uralensis* (Huhurezul mare), *Ficedula albicollis* (Muscarul-gulerat), *Ficedula parva* (Muscarul), *Lanius collurio* (Sfrânciocul roșiatic), *Tetrao urogallus* (Cocoșul de munte), *Aquila chrysaetos* (Acvila de munte), *Pernis apivorus* (Viesparul), *Tetrao tetrix tetrix* (Cocoșul de mesteacăn), *Ciconia nigra* (Barza neagră), *Accipiter gentilis* (Uliul porumbar), *Accipiter nisus* (Uliul mic), *Actitis hypoleucos* (Fluierarul de munte), *Aegithalos caudatus* (Pițigoiul moțat), *Alauda arvensis* (Ciocârlia de câmp), *Anas crecca* (Rața pitică), *Anas platyrhynchos* (Rața mare), *Anas querquedula* (Rața cârâitoare), *Anthus spinoletta* (Fâsa de munte), *Anthus trivialis* (Fâsa de pădure), *Apus apus* (Lăstunul mare), *Aquila chrysaetos* (Acvila de munte), *Aquila pomarina* (Acvila țipătoare mică), *Asio otus* (Ciuful de pădure), *Athene noctua* (Cucuvea), *Buteo buteo* (Șorecarul comun), *Buteo lagopus* (Șorecarul încălțat), *Caprimulgus europaeus* (Caprimulgul), *Carduelis cannabina* (Câneparul), *Carduelis carduelis* (Sticletele), *Carduelis chloris* (Florinetele), *Carduelis spinus* (Scatiul), *Certhia familiaris* (Cojoaica de pădure), *Ciconia ciconia* (Barza albă), *Cinclus cinclus* (Mierla de

252 SDD a județului Maramureș 2014-2020.

apă), *Circaetus gallicus* (Șerparul), *Lullula arborea* (Ciocârlia de pădure), *Hyla arborea* (Brotacul-verde-de-copac) etc.;

- b) Specii de floră: *Campanula serrata* (Clopoțelul de munte), *Ligularia sibirica* (Curechiul de munte), *Carex echinata*, *Carex limosa*, *Carex pauciflora* (Rogozuri), *Empetrum nigrum* ssp. *Nigrum* (Vuitoarea), *Gladiolus imbricatus* (Săbiuța), *Molinia caerulea* ssp. *Caerulea* (Șuvara), *Pinus mugo* (Jneapănul), *Eleocharis carniolica* (Pipiriguțul), *Cypripedium calceolus* (Papucul doamnei), *Liparis loeselii* (Moșișoara), *Agrimonia pilosa* (Turița), *Tozzia carpathica* (Iarba gâtului), *Dicranum viride*, *Drepanocladus vernicosus*, *Dicranum viride* (Mușchiul de turbă), *Poa granitica* ssp. *Disparilis* (Firuța de munte) etc.;
- c) Specii de nevertebrate: *Odontopodisma rubripes* (Cosașul de munte cu picioare roșii), *Stenobothrus eurasius* (Lăcusta), *Rosalia alpina* (Croitorul de fag), *Pseudogaurotina excellens* (Gândacul), *Pholidoptera transsylvanica* (Cosașul transilvan), *Lycaena dispar* (Fluturele purpuriu), *Carabus hampei*, *Carabus zawadzskii*, *Carabus variolosus* (Cărăbuși), *Callimorpha quadripunctaria* (Fluturele tigru), *Cucujus cinnaberinus* (Gândacul roșu) etc.;
- d) Specii de amfibieni și reptile: *Bombina variegata* (Ivorașul cu burta galbenă), *Triturus montandoni* (Salamandra carpatică), *Rana dalmatina* (Broasca roșie de pădure), *Rana temporaria* (Broasca roșie de munte), *Salamandra salamandra* (Salamandra), *Triturus alpestris* (Tritonul de munte), *Anguis fragilis* (Năpârca/Viermele orb), *Vipera berus* (Vipera), *Emys orbicularis* (Țestoasa de baltă) etc.;
- e) Specii de mamifere: *Ursus arctos* (Ursul brun), *Lynx lynx* (Râsul), *Microtus tatricus* (Șoarecele de Tatra), *Martes martes* (Iderul de copac), *Rhinolophus hipposideros* (Liliacul mic cu potcoavă), *Rhinolophus ferrumequinum* (Liliacul mare cu potcoavă), *Myotis blythii* (Liliacul cu urechi de șoarece), *Myotis myotis* (Liliacul comun), *Canis lupus* (Lupul), *Lutra lutra* (Vidra) etc.;
- f) Specii de pești: *Hucho hucho* (Lostrita), *Gobio uranoscopus* (Porcușorul de vad/Chetrarul), *Leuciscus souffia* (Cleanul dungat), *Barbus meridionalis* (Mreana vânătă), *Sabanejewia aurata* (Dunărița), *Cottus gobio* (Zglăvocol), *Eudontomyzon danfordi* (Chișcarul), etc.

Impactul negativ asupra biodiversității din județ este datorat în general de factorii antropici, cum ar fi²⁵³:

- tăierile ilegale de pădure din ariile naturale protejate;
- construcția microhidrocentralelor - care modifică puternic echilibrul ecologic în zonele propuse pentru desfășurarea investiției;
- turismul necontrolat;

253 Idem.

- pășunatul cu un număr de animale mult peste capacitatea de suport a pășunii, cu impact negativ asupra fitocenozelor, cauzând descreșterea biomasei vegetale și a numărului de specii cu valoare nutritivă;
- braconajul speciilor de interes vânătoresc și/sau economic;
- supraexploatarea resurselor naturale, de exemplu a pădurilor, care duce la apariția unor dezechilibre ecologice în bazinele hidrografice montane;
- dezvoltarea infrastructurii;
- extinderea și dezvoltarea așezărilor umane;
- supraexploatarea pădurilor naturale, având drept consecință apariția unor dezechilibre ecologice în bazinele hidrografice montane;
- introducerea accidentală sau intenționată a speciilor alohtone din rațiuni economice.

Conversia terenurilor în scopul dezvoltării urbane (mai ales în Zona Metropolitană Baia Mare), industriale, agricole, turistice sau pentru transport, reprezintă cauza principală a pierderii de biodiversitate, ducând la degradarea, distrugerea și fragmentarea habitatelor. De exemplu, pajiștile semi-naturale reprezintă cele mai valoroase ecosisteme din categoria terenurilor agricole, dar renunțarea în unele zone la activitățile agricole tradiționale (cosit, pășunat) conduce la degradarea habitatelor și la modificări de peisaj. Cu deosebire, în zona montană a județului există o tendință de abandonare a activităților agricole, mai ales în cazul pajiștilor semi-naturale.²⁵⁴

Dacă în trecut, principala amenințare o reprezenta conversia diferitelor tipuri de habitate în terenuri agricole pentru monoculturi, inclusiv prin distrugerea unor importante suprafețe de zone, în prezent, conversia habitatelor naturale se menține ca o amenințare directă, vizibilă în special în următoarele cazuri²⁵⁵:

- drenarea pajiștilor umede și conversia în terenuri arabile sau pășuni;
- regularizarea râurilor și distrugerea ecosistemelor aluviale;
- împădurirea pajiștilor cu productivitate scăzută;
- distrugerea vegetației arbustive pentru extinderea suprafețelor pășunilor;
- abandonarea pajiștilor și pășunilor, în special în zonele înalte, mai greu accesibile, care vor fi invadate de vegetația forestieră.

2.11.3. Arii naturale protejate

La nivelul județului Maramureș există un număr de 64 de arii naturale protejate, dintre care 35 sunt de interes național (din care 2 rezervații științifice, 14 rezervații naturale, 17 monumente ale naturii, 1 parc natural și 1 parc național), 22 de situri Natura 2000, 1 de interes internațional, iar 6 sunt arii naturale protejate de interes local, care reunesec o biodiversitate

²⁵⁴ Idem.

²⁵⁵ Idem.

ridicată (habitate de diverse tipuri, specii de floră și faună de interes comunitar și național), aflată într-o stare relativ bună de conservare.²⁵⁶

Ariile naturale protejate de interes național din județul Maramureș sunt: Pietrosu Mare, Piatra Rea, Lacul Morărenilor, Mlaștina Poiana Brazilor, Pădurea Ronișoara, Pădurea Crăiasca, Pădurea Bavna, Pădurea de Iarice Coștiui, Cornu Nedeei-Ciungii Bălăsinei, Arboretul de castan comestibil Baia Mare, Defileul Lăpușului, Pădurea cu pini Comja, Arcer-Țibleș, Vf. Farcă – L. Vinderel – Vf. Mihăilescu, Poiana cu narcise Tomnatec – Sehleanu, Rezervația fosiliferă Chiuzbaia, Lacul Albastru, Peștera Vălenii Șomcutei, Peștera cu Oase, Stăcăriile Sălhoi Zâmbroslavele, Mlaștina Vlășinescu, Tăul lui Dumitru, Creasta Cocoșului, Cheile Tătarului, Cheile Babei, Peștera Boiu mare, Mlaștina Iezeru Mare, Coloanele de la Limpedia, Rozeta de piatră de la Ilba, Peștera din Dealul Solovan, Mlaștina Tăul Negru, Izvorul Bătrâna (Ponorul Izei), Peștera și Izbul Izei, Parcul Natural Munții Maramureșului, Parcul Național Munții Rodnei. Ariile protejate de interes local sunt Peștera Ponorul Jitelor, Tăurile și turbăria de la Hoteni, Mlaștina Dumbrava, Tăurile Chendroaiei, Ursoi și Râul Mara. Singura arie protejată de interes internațional din județ este Parcul Național Munții Rodnei – Rezervație a Biosferei.²⁵⁷

În ceea ce privește ariile protejate de interes comunitar, la nivel județean există 16 situri de importanță comunitară (SCI-uri), după cum urmează:

- ROSCI0003 Arboretele de castan comestibil de la Baia Mare – custode Ocolul Silvic Municipal Baia Mare;
- ROSCI0030 Defileul Lăpușului – custode Asociația Profesională Geommed;
- ROSCI0089 Gutâi – Creasta Cocoșului – custode Asociația EcoLogic;
- ROSCI0092 Igniș – administrator Parcul Național Munții Maramureșului;
- ROSCI0124 Munții Maramureșului - administrator Parcul Național Munții Maramureșului;
- ROSCI0125 Munții Rodnei - administrator Parcul Național Munții Rodnei;
- ROSCI0251 Tisa Superioară – custode Asociația Heidenroslein;
- ROSCI0264 Valea Izei și Dealul Solovan;
- ROSCI0192 Peștera Măgurici – jud. Maramureș și Sălaj, custode Asociația Grupul de Acțiune Locală Valea Someșului;
- ROSCI0275 Bârsău Șomcuta – jud. Maramureș și Satu Mare;
- ROSCI0285 Codrii seculari de la Strâmbu Băiut – custode WWF. Programul Dunăre Carpați;
- ROSCI0358 Pricop Huta Certeze – jud. Maramureș și Satu Mare – custode Asociația Heidenroslein;
- ROSCI0411 Groșii Țibleșului;
- ROSCI0302 Bozânta;
- ROSCI0421 Pădurea celor Două Veverițe;
- ROSCI0436 Someșul Inferior.

256 APM Maramureș. Raportul județean privind starea mediului pentru anul 2020.

257 Idem.

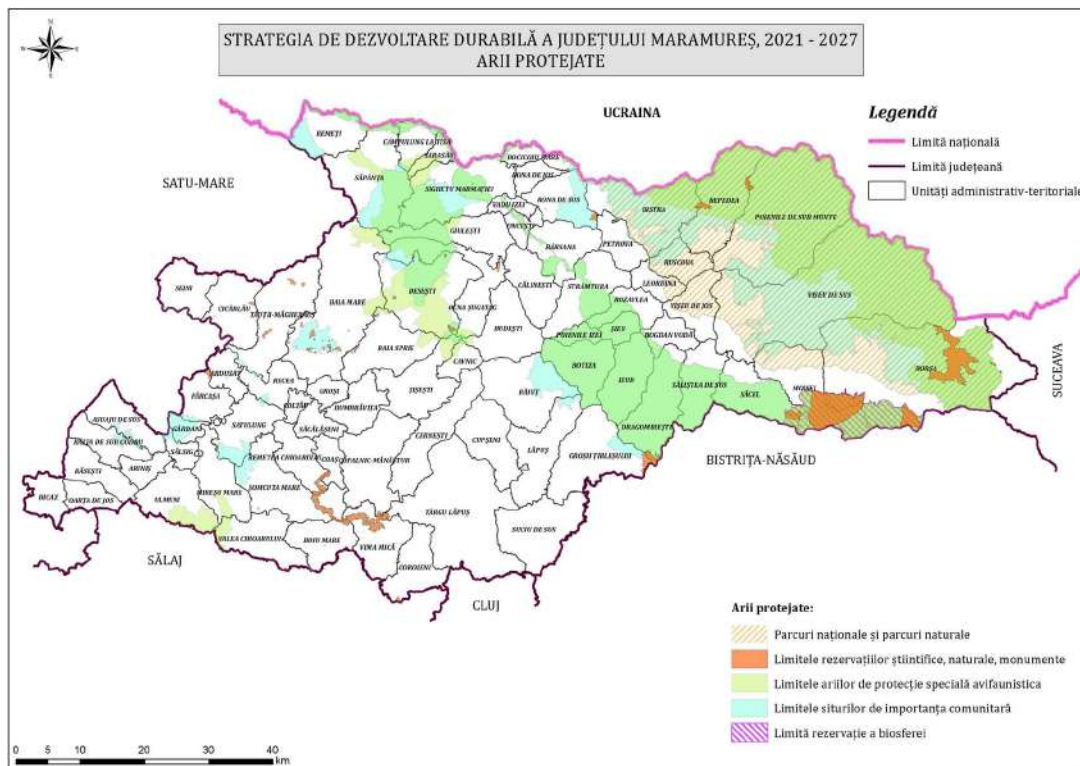
La acestea se adaugă 6 arii de protecție specială avifaunistică, de asemenea incluse în categoria ariilor protejate de interes comunitar²⁵⁸:

- ROSPA0085 Munții Rodnei – administrator Parcul Național Munții Rodnei;
- ROSPA0131 Munții Maramureșului – administrator Parcul Național Munții Maramureșului;
- ROSPA0134 Munții Gutâi – administrator Parcul Național Munții Maramureșului;
- ROSPA0143 Tisa Superioară – custode Asociația Heidenroslein;
- ROSPA0114 Cursul Mijlociu al Someșului – jud. Maramureș și Sălaj;
- ROSPA0171 Valea Izei și Dealul Solovan – jud. Maramureș și Bistrița-Năsăud.

În perioada de programare 2014-2020, prin Programul Operațional Infrastructura Mare (POIM), în județ au fost implementate următoarele proiecte pentru protejarea biodiversității și a ariilor protejate:

- „Planificarea managementului conservării biodiversității în aria naturală protejată ROSCI0030 Cheile Lăpușului împreună cu aria naturală de interes național 2.583. Cheile Lăpușului” – care a avut drept obiectiv creșterea gradului de protecție și conservare a biodiversității și refacerea ecosistemelor degradate.
- „Elaborarea Planului de Management pentru situl de importanță comunitară ROSCI0285 - Codrii Seculari de la Strâmbu-Băiuț” – prin care se urmărește îmbunătățirea managementului sitului respectiv.

Figura 96 - Zonele protejate din județul Maramureș

Sursa: Ministerul Mediului, Apelor și Pădurilor

258 Idem.

Cu toate acestea, asupra ariilor naturale protejate din județ continuă să se manifeste o serie de presiuni antropice semnificative, precum²⁵⁹:

- Extinderea suprafețelor din intravilan, din cadrul terenurilor aflate în administrarea comunităților locale, cuprinzând porțiuni de teren în ariile protejate;
- Afectarea florei, faunei și a peisajului din ariile protejate din cauza lucrărilor de investiții în microhidrocentrale pe cursurile de ape, (în timpul execuției lucrărilor, dar și pe parcursul exploatării acestora);
- Fragmentarea habitatelor terestre ce conduce la întreruperea conectivității, adică a posibilității de deplasare a speciilor sălbatice între zonele centrale de distribuție din interiorul și/sau din afara ariilor naturale protejate. Impacturile potențiale ale întreruperii conectivității sunt legate de periclitarea viabilității speciilor de faună sălbatică, respectiv de creșterea incidenței conflictelor om-faună sălbatică.

Activități economice și turistice, precum cariere, balastiere, exploatare forestiere, pârtii de ski etc. - care se desfășoară în mod nesustenabil și cauzează modificarea formelor de relief, acumularea de deșeuri, dezechilibre ale ecosistemelor, lipsa de continuitate în politicile de amenajare a teritoriului și altele.

La nivelul județului Maramureș au fost identificate mai multe coridoare ecologice care asigură conectivitatea între habitatele în care se deplasează speciile sălbatice pentru scopuri diferite (hrănire, adăpost, odihnă, împerechere). Identificarea și păstrarea funcționalității coridoarelor ecologice este obligatorie pentru a avea în continuare o populație sănătoasă de carnivore mari (urs, lup, râs) de-a lungul lanțului Carpatic, pentru a menține viabilitatea ecosistemelor și a serviciilor furnizate de către acestea în beneficiul comunităților, dar și pentru evitarea / reducerea conflictelor om-animale sălbatic și a pagubelor provocate de animale. În plus, Strategia UE pentru anul 2030 acordă importanța cuvenită coridoarelor ecologice în cadrul Rețelelor transeuropene pentru natură, în scopul prevenirii izolării genetice la speciile sălbatice. Cu toate acestea, în legislația actuală nu există metodologia necesară pentru desemnarea și gospodărirea coridoarelor ecologice.

2.11.4. Spațiile verzi

Conform INS, în anul 2020, spațiile verzi (parcuri, grădini publice, scuaruri, baze sportive) din cele 13 orașe ale județului măsurau împreună circa 2.360 ha, în creștere de peste 3 ori față de anul 2014. Cea mai mare creștere a fost înregistrată în municipiul Baia Mare, de peste 1.700 de ha. Totuși, această creștere poate fi pusă exclusiv pe seama reclasificării unor terenuri deja existente în această categorie și nu pe crearea de noi spații verzi. Alte creșteri modeste au fost înregistrate în Șomcuta Mare (+1 ha), Târgu Lăpuș (+5 ha) și Borșa (+9 ha). De o suprafață mare ocupată de spații verzi se bucură orașul Cavnic, fapt ce se explică prin includerea în această categorie a domeniilor schiabile.

259 SDD a județului Maramureș 2014-2020.

În funcție de suprafața verde medie ce revine unui locuitor, media județeană este de 45,5 mp/locuitor, cea mai bună situație fiind înregistrată în orașul Cavnic, cu o medie de 690 mp/locuitor, urmând municipiul Baia Mare (131,6 mp/locuitor), Baia Sprie (20,6 mp/locuitor) și Seini (21,8 mp/locuitor). O situație deficitară a spațiilor verzi a fost înregistrată în orașele Sighetu Marmăției, Borșa, Dragomirești, Săliștea de Sus, Șomcuta Mare, Târgu Lăpuș, Ulmeni și Vișeu de Sus (sub 10 mp/locuitor). Prin urmare, orașele din județ sunt nevoite să investească în amenajarea de spații verzi pentru a putea îndeplini standardul impus prin OUG nr. 114/2007, de 26 mp/locuitor.²⁶⁰

Cele mai însemnate parcuri și spații verzi din orașele județului sunt prezentate în tabelul următor:

Tabel 3 – Principalele spații verzi și zone de agrement din orașele județului Maramureș

Municipiu / oraș	Spații verzi / Zone de agrement
Municipiul Baia Mare	Parcul Municipal, Câmpul Tineretului, Parcul Mara, zona Sălii Sportului, a Bazinului de Înot și a casei Tineretului, Centura verde de protecție a malurilor râului Săsar, Zone verzi din scuaruri și piețe: Piața Revoluției, Piața Turnului, Piața Tricolorului, Piața Millenium, Piața Expres Gară, Grădina Cinema Dacia, zona Buclă, zona RFN, zona Semilună, scuarul Rozelor
Municipiul Sighetu Marmăției	Parcul Grădina Morii, Parcul Central din Piața Libertății, Parcul Dendrologic, Zona Teplița și Plaja Grădina Morii
Orașul Baia Sprie	Centrul civic, Piața Libertății, Valea Chiuzbaia, Stațiunea Mogoșa
Orașul Borșa	Complex Turistic Borșa
Orașul Cavnic	Parc Central, Zona turistică Icoana
Orașul Dragomirești	Parcul de lângă școală, Parc de joacă pe malul râului Baicu
Orașul Săliștea de Sus	Parcuri orășenești (școală și centru)
Orașul Seini	Parcurile din centrul orașului
Orașul Șomcuta Mare	Parcul din Centrul Civic, Parcul de la Casa de Cultură
Orașul Târgu Lăpuș	Zona Lighet, Parc Central
Orașul Tăuții Măgherauș	Lacul Nistru
Orașul Ulmeni	Malurile râului Someș, zona forestieră
Orașul Vișeu de Sus	Parc orășenesc, Valea Vinului, Valea Vaserului

Sursa: APM Maramureș. Raportul județean privind starea mediului pentru anul 2020

260 INS. Baza de date TEMPO Online.

În perioada 2014-2020, în județ au fost implementate mai multe proiecte finanțate prin Programul Operațional Regional, care au vizat modernizarea sau amenajarea de noi spații verzi, dintre care putem aminti:

- „Parc de relaxare și agrement Hoșteze, Oraș Tăuții-Măgherauș”, cu o valoare totală de circa 5,6 mil. lei.
- „Reconversia și refuncționalizarea terenurilor vacante și neutilizate din zona centrală a orașului Tăuții-Măgherauș” – proiect prin care a fost amenajat un parc în zona centrală a orașului. Valoarea totală a proiectului se ridică la 8,7 mil. lei.
- „Amenajare parc în orașul Baia Sprie” – cu o valoare de 2,4 mil. Lei.

Și în alte orașe din județ s-au mai realizat intervenții punctuale pentru amenajarea de spații verzi.

Pe lângă necesitatea de a amenaja spații verzi noi în orașele județului, sunt indispensabile investițiile pentru modernizarea și reabilitarea celor existente, o parte din acestea fiind încă neatractive pentru cetățeni.

2.11.5. Poluare fonică

Poluarea sonoră reprezintă un factor de risc pentru sănătate, având diverse efecte specifice, precum hipoacuzie și surditate sau nespecifice, precum: oboseală cronică caracterizată prin astenie, iritabilitate, depresie, scăderea atenției, a capacității de concentrare, tulburări vizuale. Poluarea fonică este întâlnită preponderent în mediul urban, unde există mai multe surse de zgomot²⁶¹: transportul (rutier, feroviar, aerian); activitățile industriale; activitățile de construcții/demolări; activitățile din sectorul de consum și recreere (restaurante, discoteci, mici ateliere, animale domestice, stadioane, concerte în aer liber, manifestări culturale în aer liber); sistemele de alarmare pentru clădiri și autovehicule etc.

Zgomotul excesiv poate să producă tulburări neurovegetative cum ar fi: accelerarea ritmului cardiac, a ritmului respirator, modificări ale presiunii sanguine, slăbirea atenției, leziuni ale timpanului, diminuarea reflexelor.

Pe parcursul anului 2020, Agenția pentru Protecția Mediului Maramureș a efectuat 321 de determinări a nivelului de zgomot urban, prin intermediul a 33 de puncte de măsurare. Punctele de măsurare au fost amplasate strategic pentru a putea determina nivelul de zgomot din diverse locuri din oraș, precum: traficul rutier, parcuri, piețe agroalimentare, parcuri auto, zona feroviară, pasaje pietonale, școli și zonă industrială.

În urma măsurărilor din anul 2020, au fost obținute următoarele rezultate:

- În parcuri, parcuri auto, piețe agroalimentare, zona feroviară, școli, zona industrială, străzi de categoria I, nu au fost înregistrate depășiri ale valorii maxime admise. Totuși, este

261 APM Maramureș. Raportul județean privind starea mediului pentru anul 2020.

importantă mențiunea că pentru aceste zone, valoarea maximă admisă diferă de la o zonă la alta (de ex. în parcuri e de 60 dB (A), iar în parcuri auto e de 90 dB (A)).

- În pasajele pietonale au fost înregistrate două depășiri ale valorii maxime admise de 65 dB (A), pe străzile de categoria a II-a a fost înregistrată o depășire (70 dB (A)), iar pe străzile de categoria a III-a au fost înregistrate 4 depășiri a valorii maxime admise (65 dB (A)).

Situația care descrie nivelul de zgomot înregistrat în anul 2020 este reprezentativă pentru întreaga perioadă 2016-2020, în care nu au fost identificate zone extrem de poluate fonic.

Figura 97 – Harta de zgomot a municipiului Baia Mare (străzi Lzsn)

Sursa: Primăria Municipiului Baia Mare

Conform unor Hărți strategice de zgomot ale municipiului Baia Mare, principala sursă de poluare fonică din oraș este traficul rutier, în timp ce activitatea aeroportului din oraș nu afectează deloc din punct de vedere fonic populația orașului. Măsurile de prevenire și reducere a zgomotului ambiant prevăd: restricționarea traficului și realizarea de străzi exclusiv pentru pietoni în zona centrului istoric; realizarea unui sistem de management al traficului; amenajarea intersecțiilor și reabilitarea căilor de rulare; dezvoltarea sistemului de sensuri unice; extinderea rețelei de troleibuze; înlocuirea flotei de transport public; afirmarea Parcului Regina Maria ca zonă liniștită; realizarea unei variante de ocolire și extindere actualei șosele de centură; amenajarea de piste pentru bicicliști etc.

2.12. Capacitatea administrativă

2.12.1. Administrația publică locală

Consiliul Județean Maramureș, ca autoritate a administrației publice locale, constituită la nivel județean, funcționează pe baza principiilor cuprinse în art. 120-122 din Constituția României și a Legii nr. 215/2001 privind administrația publică locală, modificată și republicată. În conformitate cu acest cadru juridic, Consiliul Județean Maramureș coordonează activitatea consiliilor comunale, orașenești și municipale, în vederea realizării serviciilor publice de interes județean.

Atribuțiile Consiliului Județean sunt expres prevăzute în articolul 91 din Legea nr. 215/2001. Astfel, principalele atribuții ale Consiliului Județean sunt: dezvoltarea socio-economică a județului, gestionarea serviciilor publice din subordine, cooperarea instituțională și gestionarea patrimoniului județului.

Președintele Consiliului Județean răspunde de buna funcționare a aparatului de specialitate pe care îl conduce și coordonează, fiind sprijinit, în activitatea sa, de cabinetul președintelui, care include 4 consilieri cu atribuții stabilite prin dispoziția acestuia și un administrator public. Aparatul de specialitate al Consiliului Județean Maramureș cuprinde 192 de posturi, din care 3 funcții de demnitate publică, 154 de funcții publice și 35 funcții contractuale.

Pentru aducerea la îndeplinire a sarcinilor și atribuțiilor care îi revin, aparatul de specialitate al Consiliului Județean Maramureș este structurat în felul următor:

Persoană/Direcție/Compartiment	Servicii/Compartimente/Birouri în subordine
Secretarul General al Județului	
Administrator Public	
Direcția Tehnică și Investiții	Serviciul tehnic, investiții și infrastructură Compartiment autoritate de transport și monitorizare servicii de utilitate publică Compartiment de mediu și ecarisaj Serviciul transport și utilități
Direcția Arhitect Șef	Compartiment dezvoltare teritorială Compartiment preluare documente Compartiment autorizare și disciplină în construcții Serviciul cadastru, administrare bunuri și patrimoniu: Compartiment administrare bunuri și patrimoniu și Compartiment G.I.S. – Cadastru.
Direcția de Dezvoltare și Implementare Proiecte	Serviciul pregătire proiecte și contractare Serviciul implementare proiecte Compartiment strategii și consultanță de specialitate

Direcția Economică	Compartiment UIP/UMP, SMID Maramureș
	Serviciul financiar-contabilitate: Compartiment financiar contabilitate și Compartiment gestionare proiecte europene
	Serviciul bugete și execuție bugetară: Compartiment bugete și monitorizare instituții subordonate, Compartiment venituri, Compartiment gestiune finanțări proiecte, UAT-uri, servicii sociale, sănătate, educație, sport, culte și gestiune structuri asociative
	Serviciul de logistică și administrativ: Compartiment gestiune și aprovizionare, Compartiment administrativ
Direcția Juridică	Serviciul juridic și contencios
	Birou resurse umane
	Compartiment guvernanta corporativă
	Compartiment pregătire ședințe și transparență decizională
Compartiment corp control, control intern managerial	Compartiment gestiunea documentelor
Compartiment audit intern	
Compartiment managementul calității	
Birou relații publice, secretariat ATOP și relații internaționale	
Birou turism și promovarea județului	
Serviciul achiziții publice	
Compartiment IT	
Compartiment comunicare, relații cu presa și protocol	

Sursa: Pagina WEB a Consiliului Județean Maramureș

Consiliul Județean Maramureș este alcătuit din 32 de consilieri județeni aleși prin vot universal și liber exprimat al cetățenilor județului Maramureș. La nivelul Consiliului Județean Maramureș există 9 comisii de specialitate, dintre care 8 comisii cu 7 membri și o comisie cu 9 membri:

- Comisia pentru buget-finanțe;
- Comisia pentru proiecte, strategii și dezvoltare;
- Comisia pentru urbanism, amenajarea teritoriului, protecția mediului și administrare patrimoniu;
- Comisia pentru turism și relații internaționale;
- Comisia pentru activități de tineret și sport;

- Comisia pentru sănătate;
- Comisia pentru muncă, solidaritate socială, familie și asistență socială;
- Comisia de învățământ, cultură și culte;
- Comisia juridică și de disciplină.

În subordinea Consiliului Județean funcționează mai multe servicii și instituții²⁶²:

a) Instituții medicale:

- Spitalul Județean de Urgență "Dr. Constantin Opreș" Baia Mare;
- Spitalul de Boli Infecțioase și Psihiatrie Baia Mare;

b) Instituții de cultură:

- Biblioteca Județeană "Petre Dulfu" Baia Mare;
- Ansamblul Folcloric Național "Transilvania";
- Muzeul Județean de Etnografie și Artă Populară Maramureș;
- Muzeul Județean de Artă "Centrul Artistic Baia Mare";
- Muzeul Județean de Mineralogie "Victor Gorduza" Baia Mare;
- Muzeul Județean de Istorie și Arheologie Maramureș;
- Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale "Livu Borlan" Maramureș;
- Revista de Cultură "Nord Literar";
- Muzeul de Științe Astronomice Baia Mare;

c) Instituții de învățământ și educație:

- Centrul Județean de Resurse și Asistență Educațională Maramureș;
- Școala Gimnazială Specială Baia Mare;
- Centru Școlar pentru Educație Incluzivă Baia Mare;
- Centru Școlar pentru Educație Incluzivă Sighetu Marmației;
- Centru Școlar pentru Educație Incluzivă Târgu Lăpuș;
- Centru Școlar pentru Educație Incluzivă Vișeu de Sus;

d) Servicii publice:

- Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului Maramureș;
- Direcția Județeană pentru Evidența Persoanelor Maramureș;
- Serviciul Județean de Pază;
- Serviciul Public Județean SALVAMONT Maramureș;

262 <https://www.cjmaramures.ro/organizare/institutii-si-servicii-subordonate>.

e) Agenți economici:

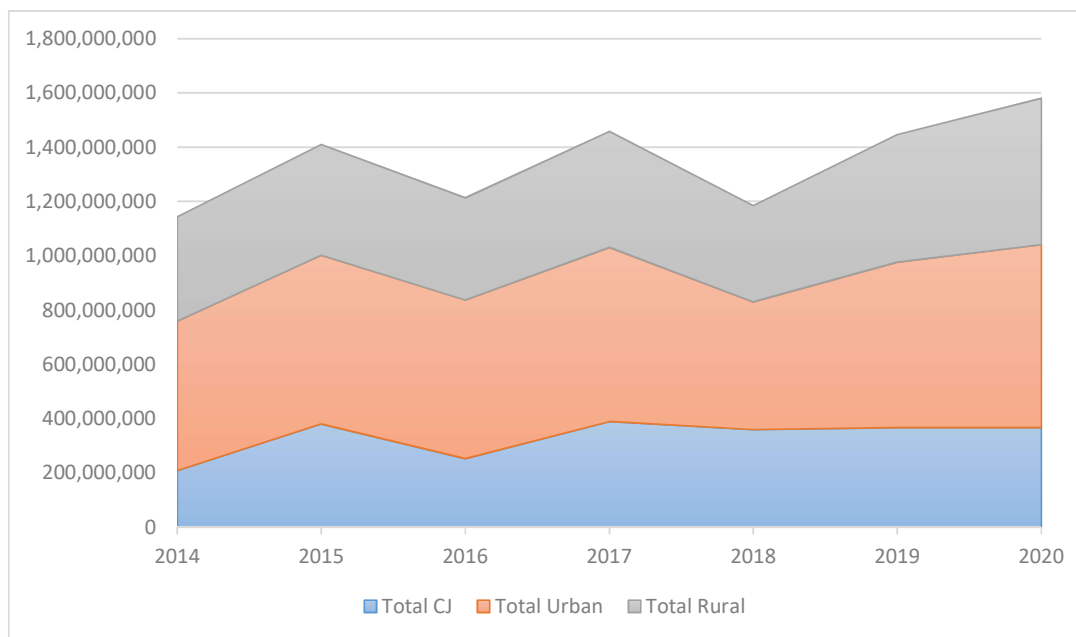
- Aeroportul Internațional Maramureș;
- SC Drumuri-Poduri SA Maramureș.

Consiliul Județean Maramureș a implementat proiecte finanțate din diverse fonduri guvernamentale și europene, atât prin intermediul programelor naționale și sectoriale, cât și a celor de cooperare teritorială europeană (transfrontaliere, interregionale) – în special în perioada de programare 2007-2013. În perioada de programare 2014-2020, Consiliul Județean a implementat proiectul „MaraQuality”, finanțat prin Programul Operațional Capacitate Administrativă. Obiectivul general al proiectului este implementarea și certificarea sistemului propriu de management al calității implementat în cadrul Consiliului Județean Maramureș.

2.12.2. Bugetele locale

În anul 2020, UAT-urile din județul Maramureș au dispus de un buget total de 1.580 mil. lei, dintre care 23,2% a venit Consiliului Județean Maramureș, 23,1% municipiilor din județ, 19,5% orașelor și 34,2% comunelor. Față de anul 2014, a fost înregistrată o creștere în termeni nominali cu 38,2% a resurselor bugetare. În funcție de structura bugetului, față de anul 2014 se remarcă o creștere a ponderii bugetului alocat Consiliului Județean Maramureș și comunelor, respectiv o scădere semnificativă a ponderii bugetelor alocate către centrelor urbane din județ.²⁶³

Figura 98 - Evoluția bugetelor totale ale UAT din județul Maramureș (mil.lei), pe categorii, în perioada 2014-2020

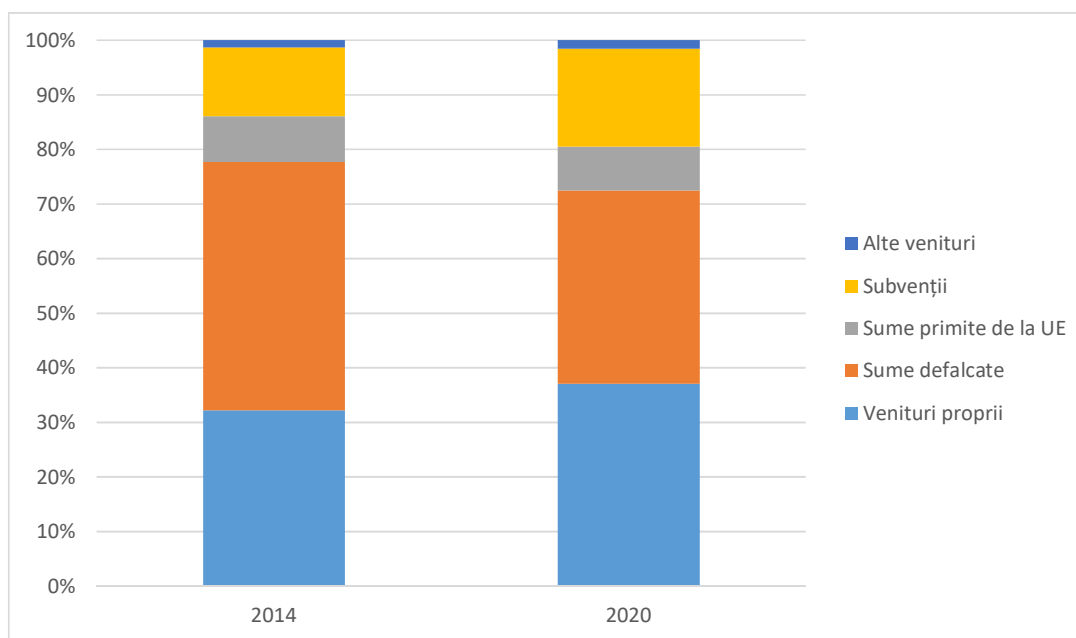
Sursa: INS. Baza de date TEMPO Online

263 http://www.dpfbldrap.ro/sit_ven_si_chelt_uat.html.

În perioada 2014-2020, în termeni nominali, majoritatea UAT-urilor s-au bucurat de o creștere a bugetelor locale, cu următoarele excepții: Sighetu Marmăției, Bistra, Boiu Mare, Cupșeni, Fărcașa, Desești, Leordina, Poienile de sub Munte, Remeți, Săcălășeni, Valea Chioarului, Sarasău, Vadu Izei, Groșii Țibleșului. Pe de altă parte, unele UAT-uri au înregistrat creșteri semnificative ale veniturilor bugetare, chiar și de peste 100%: Borșa, Dragomirești, Ardușat, Bicăz, Bârsana, Bogdan Vodă, Călinești, Cicârlău, Giulești, Mireșu Mare, Ocna Șugatag, Remetea Chioarului, Rozavlea, Săcel, Săpânța, Groși, Poienile Izei, Coltău, Gârdani, Oncești.

La nivelul anului 2020, pe surse ale bugetelor locale, 37,1% erau venituri proprii (pondere superioară anului 2014), 35,4% proveneau din cote defalcate din TVA, 18% din subvenții (mai ales pentru proiecte realizate prin programe guvernamentale, de tip PNDL), 8% sume primite de la Uniunea Europeană și 1,5% din alte surse (de ex. vânzări de active). Față de anul 2014, se observă o creștere a ponderii veniturilor proprii, a veniturilor din subvenții și a altor venituri, precum și scăderea ponderii contribuției sumelor defalcate din TVA și a sumelor primite de la UE.

Figura 99 - Structura veniturilor totale ale UAT din județul Maramureș, pe surse, în anii 2014 și 2020

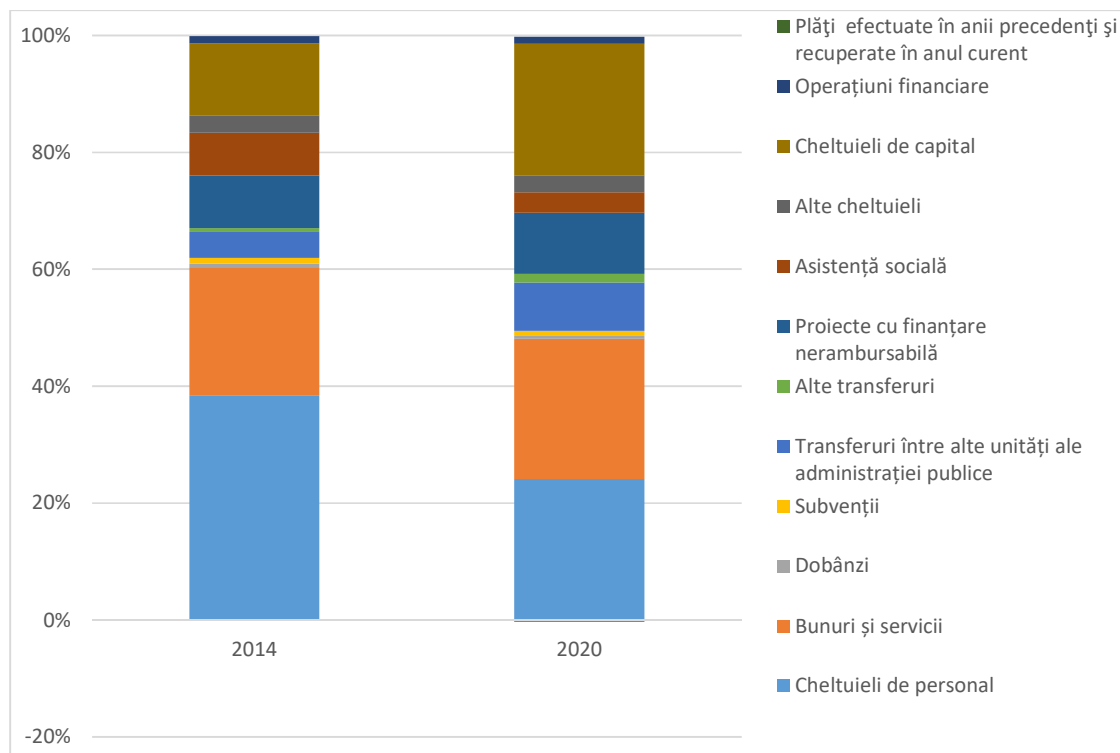

Sursa: MDLPA. DPFBL

În anul 2020, cheltuielile totale ale UAT-urilor din județul Maramureș s-au ridicat la 1.622,3 mil. lei, în creștere nominală cu 45% față de anul 2014, fiind înregistrat astfel un deficit bugetar de circa 41,6 mil. lei. Pe titluri de cheltuieli, cele mai mari sume au fost alocate pentru cheltuieli de personal (24,3%), bunuri și servicii (24,1%), cheltuieli de capital (22,6%) și pentru proiecte cu finanțare din fonduri externe nerambursabile (10,5%). Față de anul 2014, se remarcă o scădere a ponderii cheltuielilor de personal în favoarea creșterii ponderii cheltuielilor de capital, de la 12,4% la 22,6%, ceea ce vorbește despre interesul autorităților

din județ față de investiții. În același interval de timp, a scăzut semnificativ ponderea cheltuielilor cu asistență socială.

Figura 100 - Structura cheltuielilor totale ale UAT din județul Maramureș (mil. lei), pe titluri, în anii 2014 și 2020

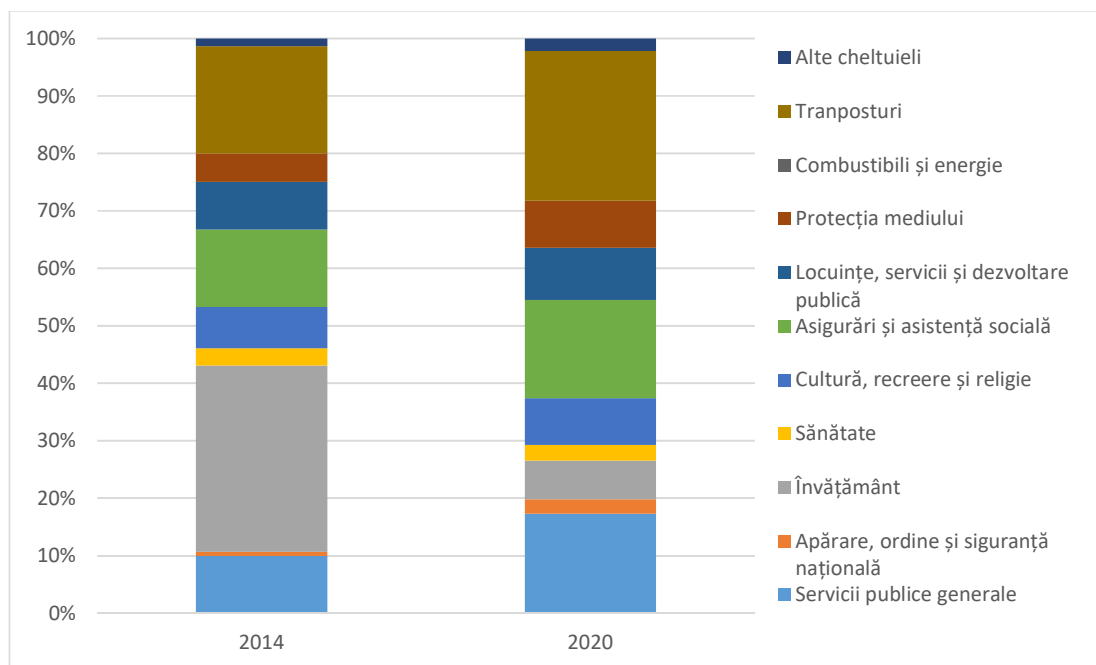

Sursa: MDLPA. DPFBL.

Analiza pe părți și capitole din anul 2020 scoate în evidență o pondere mai mare a cheltuielilor pentru transport (26,1%), servicii publice generale (17,3%), asigurări și asistență socială (17,1%). Față de anul 2014, este înregistrată o creștere a ponderii cheltuielilor cu asigurări și asistență socială, protecția mediului, transporturi, servicii publice generale, în defavoarea cheltuielilor cu învățământul și sănătatea. Este important de menționat că structura cheltuielilor respective este influențată de modificările legislative cu privire la bugetele locale, cum a fost în cazul educației, când salarizarea cadrelor didactice a fost trecută de la autoritățile locale la cele centrale începând cu anul 2018, prin urmare fiind înregistrată o scădere a ponderii respective cu 25,7%.

La nivel de UAT, cele mai mari bugete au fost înregistrate de localitățile care au reușit să genereze venituri proprii consistente, mai ales de la persoane juridice (Baia Mare, Sighetu Marmăției, Tăuții-Măgherauș, Dumbrăvița, Fărcașa, Recea), sau care au beneficiat de fonduri europene substanțiale (Colțău, Groșii Țibleșului, Satulung, Remetea Chioarului, Ocna Șugatag, Copalnic-Mănăștur, Săliștea de Sus). Totuși, exceptând centrele urbane, acest clasament variază substanțial de la un an la altul, în funcție de veniturile atrase din alte surse decât cele proprii.

Figura 101 - Structura cheltuielilor totale ale UAT din județul Maramureș (mil. lei), pe părți și capitole, în anii 2014 și 2020

Sursa: MDLPA. DPFBL.

Majoritatea localităților din județ înregistrează un grad sporit de dependență financiară față de alocările din sumele defalcate și subvențiile primite de la nivelul central sau din fonduri externe, doar un număr mic de localități reușind să genereze venituri proprii care să reprezinte peste 50% din veniturile totale: Baia Mare, Sighetu Marmăției, Tăuții-Măgherauș, Dumbrăvița și Fărcașa.

În anul 2020, cele mai mici bugete locale au fost înregistrate în cazul comunelor: Băiuț, Câmpulung la Tisa, Băița de Sub Codru, Vima Mică, Oarța de Jos, Boiu Mare, Gărdani – sub 4 milioane lei. Aceste comune au înregistrat venituri proprii de sub 2 mil. lei. Localitățile respective au resurse extrem de limitate pentru realizarea de investiții, întâmpinând dificultăți și pentru acoperirea cheltuielilor curente.

În același an, Consiliul Județean a avut un buget de 367,5 mil. lei, ceea ce a reprezentat 23,2% din totalul încasărilor de la nivelul UAT-urilor din județ. Din veniturile totale, 17,8% erau venituri proprii, 26,5% proveneau din subvenții și 8,1% erau sume atrase de la Uniunea Europeană. Față de anul 2014, veniturile Consiliului Județean Maramureș au crescut cu 76,3% în termeni nominali, ceea ce corespunde unei creșteri reale (actualizate cu rata inflației) de 62%. Cele mai mari sume primite de la UE au fost înregistrate în anii 2015 și 2017 (peste 60 mil. lei), în timp ce cele mai mici încasări din această sursă au fost raportat în anul 2018 (6,2 mil. lei).

În anul 2020, cheltuielile cu proiecte finanțate din fonduri externe s-au ridicat la 169,9 mil. lei, din care 20% au revenit Consiliului Județean, 13% municipiilor din județ, și 46,6% comunelor. Localitățile care au înregistrat cele mai cheltuieli de acest tip au fost: Baia Mare (19,6 mil. lei),

Coltău (10,9 mil. lei), Seini (8,4 mil. lei), Săliștea de Sus (7,2 mil. lei), Copalnic-Mănăștur (7,1 mil. lei), Remetea Chioarului (6,9 mil. lei), Baia Sprie (5,3 mil. lei) etc. Proiectele cu finanțare nerambursabile sunt absolut vitale pentru buna dezvoltare socio-economică a localităților din județ, deoarece veniturile proprii și transferurile de la bugetul de stat nu pot asigura realizarea investițiilor respective.

În altă ordine de idei, o serie de localități nu au cheltuit deloc fonduri pentru proiecte cu finanțare din fonduri externe nerambursabile: Dragomirești, Ardusat, Asuaju de Sus, Băsești, Bicz, Bocicoiu Mare, Budești, Coroieni, Oarța de Jos, Poienile de Sub Munte, Săcălășeni, Sălsig, Săpânța, Suci de Sus, Poienile Izei, Sieu, Gârdani. Pentru unele localități din lista respectivă această situație este caracteristică de mai mulți ani. Cauzele care explică această situație sunt diverse: dezinteresul autorităților locale, imposibilitatea acoperirii cheltuielilor cu pregătirea și implementarea proiectelor, inclusiv cu cofinanțarea lucrărilor, lipsa personalului de specialitate, respingerea unor proiecte depuse, problemele de eligibilitate etc.

2.12.3. Structuri asociative ale administrației publice locale

Județul Maramureș are calitate de membru mai multor structuri asociative profesionale, în cadrul cărora persoane numite din cadrul Consiliului Județean Maramureș sunt membri și reprezintă interesele U.A.T. Județul Maramureș:

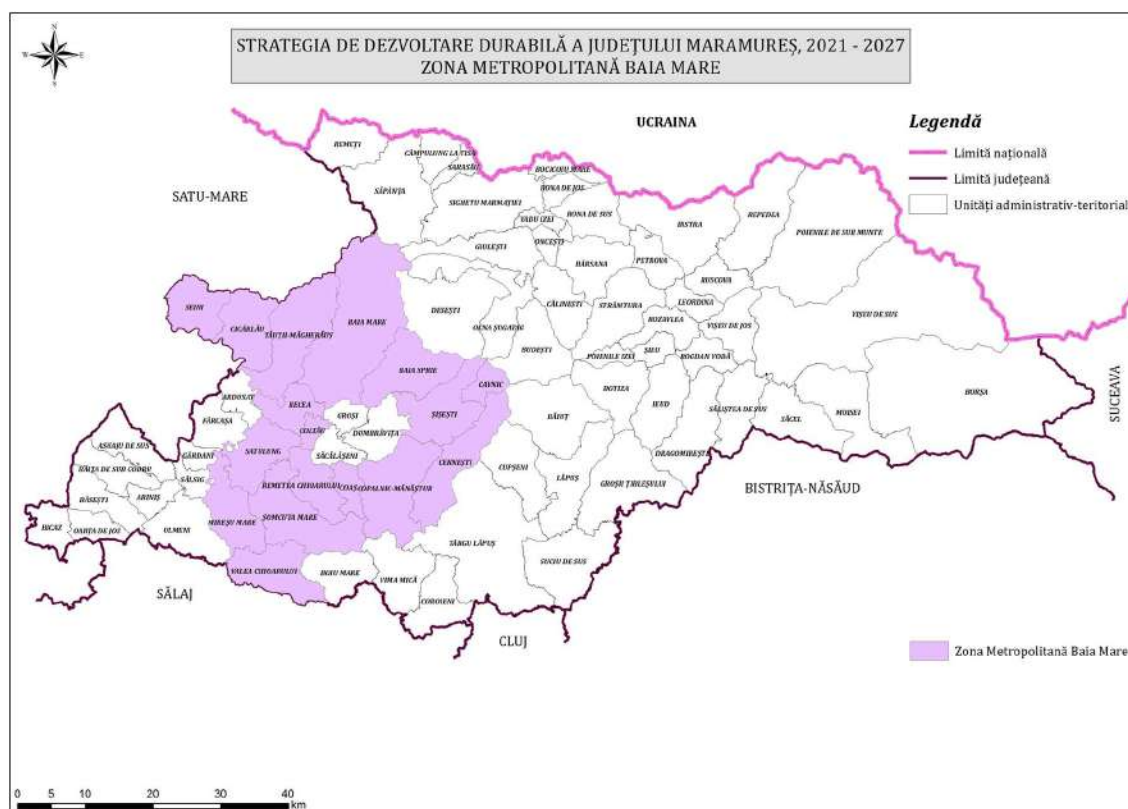
- Asociația de Dezvoltare Regională Nord Vest — (ADR-NV) pentru Birou BRTC Suceava;
- Asociația de Dezvoltare Regională Nord Vest (ADR—NV);
- Uniunea Națională a Consiliilor Județene din România (UNCJR);
- Asociația Directorilor Economici din Consiliile Județene din România (ADECJR);
- Asociația Arhitecților Șefi de Județe din România;
- Asociația Națională a Autorităților Teritoriale de Ordine Publică (ATOP);
- Asociația de Dezvoltare Intercomunitară "ADI - Maramureș";
- Asociația de Dezvoltare Intercomunitară pentru gestionarea integrată a deșeurilor menajere în județul Maramureș (ADIGIDM);
- Asociația de Dezvoltare Intercomunitară "ADI- Transilvania de Nord";
- Asociația Secretarilor Județelor din România (ADECJR);
- Asociația de Dezvoltare Intercomunitară "ADI - Expres Maramureș Satu Mare";
- Asociația Grup de Acțiune Locală "Maramureș Vest";
- Asociația Microregională "Mara — Natur";
- Asociația Grupul de Acțiune Locală "Valea Izei — Moisei";
- Asociația Grupul de Acțiune Locală "Mara — Gutâi";

- Parcuri Industriale Maramureș S.A.;
- Asociația de Dezvoltare Intercomunitară Distribuție Gaz Maramureș;
- Asociația de Dezvoltare Intercomunitară Pietrosul Bardăului;
- Asociația "Agentia de Management Energetic Maramureș";

Cele mai active și reprezentative structuri asociative de pe teritoriul județului Maramureș sunt: ADI Zona Metropolitană Baia Mare, ADI - apă-canal și ADI – deșeuri.

ADI Zona Metropolitană Baia Mare (ZMBM) – a fost constituită în anul 2012 și are în componența sa următoarele localități: Municipiul Baia Mare, orașele Baia Sprie, Cavnic, Seini, Șomcuta Mare, Tăuții Măgherauș și comunele Cernești, Cicârlău, Coaș, Coltău, Copalnic Mănăstur, Mireșu Mare, Recea, Remetea Chioarului, Satulung, Șișești, Valea Chioarului.

Figura 102 - Harta administrativă a Zonei Metropolitane Baia Mare

Sursa: <https://www.zmbm.ro/>

Conform Statutului ADI ZMBM, câteva dintre obiectivele asociației respective în legătură cu realizarea în comun a unor proiecte de dezvoltare de interes zonal sau regional, sunt următoarele²⁶⁴:

264 Statutul actualizat al ADI ZMBM <https://www.zmbm.ro/documente/a4-statut-actualizat-anonimizat-309.html>.

- Dezvoltarea durabilă, protejarea și valorificarea întregii zone metropolitane și a domeniului public sau privat al unităților administrativ teritoriale care compun Asociația și conservarea mediului;
- Atragerea de noi investiții și creșterea accesului la resurse pentru satisfacerea cerințelor cantitative și calitative ale utilizatorilor;
- Participarea activă la programe privind crearea de locuri de muncă și îmbunătățire a nivelului general de trai;
- Organizarea și participarea la cursuri de pregătire, perfecționare și reconversie profesională, seminarii și conferințe;
- Promovarea investițiilor private și publice, în vederea dezvoltării durabile a zonei metropolitane și a unităților administrativ-teritoriale care o compun;
- Respectarea principiilor economiei de piață, asigurarea unui mediu concurențial, restrângerea și reglementarea ariilor de monopol.
- Etc.

ADI Zona Metropolitană Baia Mare a implementat în ultimii ani mai proiecte cu impact metropolitan și județean, precum²⁶⁵:

- OptiTrans - Optimisation of Public Transport Policies for Green Mobility – al cărui obiectiv principal este creșterea utilizării transportului public în zonele peri-urbane;
- USE ACT- Urban Sustainable Environmental Actions (Acțiuni privind un mediu urban sustenabil);
- „STATUS” finanțat prin Programul de Cooperare Transnațională Sud Estul Europei, în cadrul căruia ADI ZMBM este partener;
- INTER URBAN;
- “Rețea comunitară interactivă în cadrul Sistemului Urban Baia Mare – Urban Network”;

În prezent, Asociația are în implementare două proiecte consistente:

- SPIRE - Smart Post Industrial Regenerative Ecosystem – prin care se dorește combaterea poluării cu metale grele din zona orașului;
- "Planificare strategică și implementarea de proceduri pentru reducerea birocrăției în Municipiul Baia Mare și Zona Metropolitană".

Asociația de dezvoltare intercomunitară pentru apă și canalizare ADI Maramureș - a fost înființată în 2001, fiind prima asociație de UAT-uri din România și având 9 membri fondatori. În prezent, structura asociativă este formată din Consiliul Județean Maramureș și 54 Unități Administrativ Teritoriale din care 2 municipii (Baia Mare și Sighetu Marmăției), 9 orașe (Baia Sprie, Cavnic, Dragomirești, Seini, Șomcuta Mare, Ulmeni, Târgu Lăpuș, Tăuții Măgherauș,

²⁶⁵ <https://www.zmbm.ro/proiecte/>.

Vișeu de Sus) și 43 comune (Coaș, Coltău, Dumbrăvița, Groși, Vadu Izei, Valea Chioarului, Vișeu de Jos, Cicârlău, Recea, Ardușat, Bocicoiu Mare, Bicăz, Bistra, Botiza, Copalnic Mănăstur, Mireșu Mare, Oarța de Jos, Poienile de sub Munte, Remetea Chioarului, Repede, Rona de Jos, Rona de Sus, Ruscova, Șișesti, Ariniș, Băița de sub Codru, Băsești, Călinești, Cernești, Ocna Șugatag, Satulung, Vima Mica, Boiu Mare, Cupșeni, Petrova, Săcălășeni, Lăpuș, Sarasău, Suciu de Sus, Groșii Țibleșului, Remeți, Sălsig și Strâmtura).

Figura 103 - Localități componente ale ADI pentru apă și canalizare ADI Maramureș, în anul 2021

Sursa: <http://www.adi-maramures.ro/>

Rolul ADI se axează pe patru domenii principale: operatorul regional, strategia de dezvoltare, contractul de delegare a gestiunii serviciului și politica tarifară, iar scopul asociației este²⁶⁶:

- Înființarea, finanțarea, exploatarea, monitorizarea și controlul furnizării serviciului de alimentare cu apă și canalizare;
- Crearea, modernizarea și/sau dezvoltarea sistemelor publice de alimentare cu apă și canalizare.

În vederea dezvoltării infrastructurii de apă și apă uzată, în anul 2018 a fost semnat contractul de finanțare cu Ministerul Fondurilor Europene aferent proiectului "Sprijin pentru pregătirea Aplicației de Finanțare și a Documentațiilor de Atribuire pentru proiectul regional de dezvoltare a infrastructurii de apă și apă uzată din județul Maramureș, în perioada 2014 – 2020", anterior fiind realizate alte proiecte, în cadrul perioadei de programare 2007-2013 (POS Mediu) și 2014-2020 (POIM, prin fazarea intervențiilor începute cu fonduri POS Mediu).

Asociația de dezvoltare intercomunitară pentru gestionarea integrată a deșeurilor menajere în județul Maramureș (ADIGIDM MM) – a fost înființată în anul 2009 și este formată în prezent din cele 76 unități administrativ teritoriale (orașe și comune) ale județului

²⁶⁶ SDD a județului Maramureș 2014-2020.

Maramureș și Consiliul Județean Maramureș. În conformitate cu Actul constitutiv, asociația a fost constituită în scopul înființării, organizării, reglementării, finanțării, exploatării, monitorizării și gestionării în comun a serviciului de salubritate a localităților și managementul deșeurilor solide pe raza de competență a UAT-urilor membre, precum și realizarea în comun a unor proiecte de investiții publice de interes zonal sau regional, destinate înființării, modernizării și/sau dezvoltării, după caz, a sistemelor de utilități publice aferente Serviciului pe baza strategiei de dezvoltare a acestuia.²⁶⁷

ADIGIDM MM implementează proiectul Sistem de Management Integrat al Deșeurilor în județul Maramureș. Proiectul a fost aprobat de către Comisia Europeană și a beneficiat de finanțare din Fondul European pentru Dezvoltare Regională (FEDR) în cadrul Programului Operațional Sectorial Mediu, Axa prioritară 2 „Dezvoltarea sistemelor de management integrat al deșeurilor și reabilitarea siturilor istorice contaminate”, investițiile nefinalizate fiind făcute și finanțate în continuare din POIM 2014-2020, cu termen de finalizare anul 2023.²⁶⁸ În cadrul proiectului au fost luate în considerare aspecte precum: colectarea selectivă a deșeurilor în patru zone, construcția a trei stații de transfer, construcția unui centru de management integrat al deșeurilor, construirea primei celule din cele patru a depozitului ecologic de deșeuri, închiderea și reabilitarea depozitelor neconforme, construirea a șapte centre de colectare a deșeurilor voluminoase și asistență tehnică, etc.

În cadrul programului LEADER 2014-2020, Ministerul Agriculturii și Dezvoltării Rurale a selectat 4 structuri asociative de tip GAL (Grup de Acțiune Locală) pentru care se oferă finanțare pentru elaborarea Strategiei de Dezvoltare Locală precum și pentru proiectele aferente strategiei.

Denumire GAL	Sediu	Acoperire teritorială	Populație	Buget conform planului de finanțare
"Asociația Grupul de Acțiune Locală Valea Izei-Moisei"	Moisei	Strâmtura, Ieud, Șieu, Rozavlea, Poienile Izei, Botiza, Moisei, Săcel, Vișeu de Jos, Dragomirești, Săliște de Sus;	42.864	2.256.219 euro
Asociația Grupul de Acțiune Locală „Mara-Gutâi”	Ocna Șugatag	Bârsana, Bocicoiu Mare, Budești, Călinești, Câmpulung la Tisa, Desești, Giulești, Ocna Șugatag, Oncești, Remeți, Săpânța,	43.682	1.735.944 euro

²⁶⁷ Idem.

²⁶⁸ <https://www.adi-deseurimm.ro/proiecte/smid>.

		Sarasău, Vadu Izei, Căvnic;		
Asociația Microregională „Mara-Natur”	Baia Sprie	Cernești, Coltău, Coroieni, Recea, Săcălășeni, Groșii Țibleșului, Groși, Șișești, Copalnic Mănăstur, Cupșeni, Lăpuș, Băiuț, Suciu de Sus, Coaș, Dumbrăvița, Vima Mică, Baia Sprie	68.926	3.286.726 euro
Asociația "Grupul de Acțiune Locală Maramures Vest" - GALMMV	Tăuții-Măgherauș	Ardusat, Ariniș, Asuaju de Sus, Băița de Sub Codru, Băsești, Cicârlău, Fărcașa, Gârdani, Mireșu Mare, Oarța de Jos, Remetea Chioarului, Sălsig, Satulung, Pomi (SM), Tăuții-Măgherauș	43.082	2.308.768 euro

În funcție de numărul populației și al suprafeței pe care își desfășoară activitatea, GAL-urile au beneficiat de respectivele bugete, cu ajutorul cărora au implementat sau au în derulare diverse proiecte de utilitate publică, precum:

- a) "Asociația Grupul de Acțiune Locală Valea Izei-Moisei"²⁶⁹:
 - „Înființare și dezvoltare piață locală în comuna Strâmtura, județul Maramureș”;
- b) Asociația Grupul de Acțiune Locală „Mara-Gutâi”²⁷⁰:
 - Centrul de zi pentru familiile cu copii „Sfinții Brâncoveni” Parohia Desești;
 - Dotare Centru Multifuncțional Social în Comuna Oncești;
 - Dotare Centru multifuncțional cu servicii medicale, sociale și socio-medicale în Comuna Bârsana;
 - Modernizare strada Căieni, Comuna Călinești;
 - Înființare teren de sport în comuna Sarasău;

²⁶⁹ <https://galvazeimoisei.ro/proiecte-finantate-in-derulare/>.

²⁷⁰ <https://gal-maragutai.ro/proiecte-finantate-prin-gal/>.

- Înființare teren de sport în comuna Câmpulung la Tisa;
- Modernizare clădire primărie Comuna Săpânța;
- Înființare teren de sport în comuna Remetei;
- Achiziționare buldoexcavator nou pe pneuri pentru comuna Oncești;
- Achiziție mașină de curățare stradală în Orașul Cavnic;
- Înființare teren de sport în Sat Șugatag Comuna Ocna Șugatag;
- Amenajare teren de sport în localitățile Giulești și Berbești;
- Amenajare teren de sport multisport împrejmuit Bârsana;
- Achiziție utilaj multifuncțional pentru Comuna Desești;
- Promovarea utilizării durabile a resurselor naturale din sit Natura 2000 Igriș și stimularea sectorului turistic durabil din GAL Mara-Gutâi prin înființarea unui traseu tematic în localitatea Sat Șugatag;
- Dezvoltăm comunitatea prin inovare și cooperare;
- Etc.

c) Asociația Microregională „Mara-Natur”:

- Cooperarea în promovarea lanțurilor scurte de aprovizionare și dezvoltarea piețelor locale în teritoriul GAL Mara-Natur, prin abordare inovativă de marketing rural;
- Reabilitare energetică Cămin Cultural, localitatea Chiuzbaia, oraș Baia Sprie;
- Protejarea și conservarea patrimoniului cinegetic al AVPS Diana Transilvania;

d) Asociația "Grupul de Acțiune Locală Maramureș Vest" – GALMMV²⁷¹:

- Amenajare acces și reabilitare Cămin Cultural din comuna Satulung;
- Îmbunătățirea și extinderea infrastructurii de interes local, prin amenajare alei pietonale, creare drum de acces și parcuri, la dispensarul uman din Tăuții-Măgherauș, județul Maramureș;
- Realizarea de trotuare în localitatea Arieșu de Câmp, comuna Arduș;
- Investiții în infrastructuri mici în comuna Băița de sub Codru;
- Acces la transport al comunităților în risc de excluziune socială din comuna Remetea Chioarului;
- Amenajarea piste biciclete și supraveghere video în comuna Fărcașa;
- Amenajarea trotuare în localitatea Oarța de Jos;

271 <http://galmmv.ro/rapoarte-evaluare/>.

- Etc.

Deși au finanțat preponderent proiecte de anvergură mică, GAL-urile din județ s-au dovedit, în general, un succes în materie de funcționare a unor structuri asociative ale UAT din județul, inclusiv cu participarea sectorului privat și ONG, dar și de implementare a unor strategii comune de dezvoltare, care trebuie continuat în următoarea perioadă de programare.

2.12.4. Cooperarea internațională

Județul Maramureș are mai multe relații de cooperare pe plan internațional, care pot fi prezentate în felul următor:

a) Regiuni înfrățite:

- Raionul Hâncești – Republica Moldova;
- Raionul Strășeni – Republica Moldova;
- Voievodatul Podkarpacie – Republica Polonă;
- Regiunea Transcarpatia – Ucraina;
- Provincia Flevoland – Regatul Țărilor de Jos;
- Municipality Panevėžys – Lituania;
- Districtul Panevėžys – Lituania;
- Regiunea Ivano-Frankivsk – Ucraina;
- Județul Jasz-Nagykun-Szolnok – Ungaria.

b) Organizații internaționale în care județul Maramureș este membru:

- Euromontana – la care județul a aderat în anul 2021;
- Asociația Regiunilor Europene de Frontieră (AEFR) - 2020;
- Federația Europeană a Agențiilor Regionale de Energie și Mediu (FEDARENE) – 2007. În cadrul federației respective, județul Maramureș a participat la proiectul "Regiunile pentru protecția climatului: înspre guvernare, de la cunoaștere la acțiune (CLIMACT)";
- Ansamblul Regiunilor Europene (ARE) – 1997. Consiliul Județean Maramureș a participat la mai multe proiecte derulate de ARE, finanțate prin programul INTERREG IIIC și apoi prin INTERREG IVC;
- Euroregiunea Carpatică – 1997 (alături de județele Satu Mare, Sălaj, Botoșani și Harghita). Județul Maramureș a participat în patru proiecte implementate de această asociație interregională, proiecte care vizau: prevenirea inundațiilor, ape, transporturi și cooperare. De altfel, acțiunile desfășurate în cadrul Euroregiunii Carpatice au vizat: dezvoltarea economică, turismul, cultura, educația, protecția mediului.

c) *Organizații internaționale în care Președintele Consiliului Județean este membru:*

- Comitetul European al Regiunilor – 2021.

d) *Rețele economice internaționale pentru care județul Maramureș și-a declarat intenția de a fi membru:*

- Rețeaua Economică a Regiunilor celor Trăi Mări (3SI) – 2021.

Pe lângă apartenența la aceste structuri și relațiile de înfrățire, județul Maramureș realizează o serie de colaborări internaționale:

- cu Județul Szabolcs-Szatmar-Bereg (Ungaria) - împreună derulează proiecte transfrontaliere finanțate prin Programul ENI HUSKROUA 2014-2020: Overcoming barriers și MOBI;
- Landul Saxony Anhalt (Germania);
- Telemark (Norvegia);
- Provincia Hubei, Chinaș

De asemenea, Consiliul Județean Maramureș a fost prezent la o serie de evenimente internaționale în cadrul cărora a promovat turismul, mediul de afaceri sau alte aspecte importante pentru județ. Cele mai semnificative proiecte și evenimente la care a participat Consiliul Județean sunt: "Alianța Gala" la Washington D.C., în cadrul căruia, județul Maramureș a primit "Premiul de excelență pentru promovarea oportunităților economice și culturale"; Forumul Investițional Chișinău și Gala Businessului Moldovenesc; „Celebrarea Porții Maramureșene de la Viena”; "Fete de L'Europe", la Luxemburg; Târgul de produse tradiționale "Săptămâna Verde" de la Berlin; Poarta Maramureșeană la Viena - Participare la Ziua Românilor din Viena; "Dor de România – Maramureșul și Diaspora"; "Road Trip Project"; "Preotul Vasile Lucaciu, promotor al Marii Uniri" – în cadrul căruia reprezentanții Consiliului Județean Maramureș au participat la audiența Papei Francisc; "Tineri belgieni în România – Maramureș"; Forumul Reprezentanților Autorităților Locale din China și Țări din Europa Centrală și de Est;

În perioada de programare 2007-2013, județul Maramureș a făcut parte din aria eligibilă a Programului Operațional Comun de Cooperare Transfrontalieră Ungaria-Slovacia-România-Ucraina, în cadrul căruia a obținut finanțare pentru 18 proiecte. În perioada 2014-2020, județul Maramureș a beneficiat de finanțări pentru proiecte în cadrul diverselor programe de cooperare teritorială:

- Proiectul „ALThERA - Alternative Therapies in Maramures and Ivano – Frankivsk” – finanțat în cadrul Programului Operațional Comun România-Ucraina 2014-2020;
- Proiectul „MOBI – Infrastructură Modernă de Frontieră – Regiune Carpatică de Succes”
- Proiectul „REDUCES” finanțat prin programul Interreg Europe, implementat de Consiliul Județean Maramureș, având parteneri din Marea Britanie, Olanda, Spania, Bulgaria, etc.

- Proiectul „FoodChains4Europe” finanțat prin programul INTERREG EUROPE, a avut parteneri din Finlanda, Olanda, Italia, Bulgaria, Marea Britanie, etc.

În prezent, Consiliul Județean implementează proiecte de cooperare internațională, precum:

- "OVERCOMING BARRIERS - imposing the mobility of residents of the border region of Transcarpathia, Maramureș and Szabolcs - Szatmar - Bereg";
- "COMAND - Synchronization of operational emergency situations in border region";
- "DIKEINSPECT - Complex flood-control strategy on the Upper Tisza catchment area";

2.12.5. Sectorul non-guvernamental

În ultimii ani, activitatea sectorului non-guvernamental din județul Maramureș a crescut semnificativ, fiind impulsionată de accesul la finanțările nerambursabile disponibile, precum și de numărul mare de parteneriate cu instituțiile din județ. Dintre cele mai active ONG-uri din județ în funcție de numărul de proiecte implementate în ultimii ani, putem menționa (lista nefiind una exhaustivă):

- **în domeniul cultural-artistic și al turismului:** Asociația Folclorică „Țibleșul”, Asociația „Artcreator`79”, Fundația „Moroșanca”, Asociația Social-Culturală-Creștină „Ecreator” Baia Mare, Asociația „Delfinul de aur”, Asociația Culturală „Florile Chioarului”, Asociația Centrul de Ecologie și Turism Maramureș, Asociația Rădăcinilor Străbune, Asociația Arhiviștilor „David Prodan” Filiala Maramureș, Asociația „Mândru-i Maramureșu”, Asociația „Bogdan Dragoș” a urmașilor nobilimii Maramureșene, Asociația Culturală „EduMusic”, Asociația Culturală „Porțile Nordului”, Asociația Culturală „Tursad” Vadu Izei, Asociație „Foter Festival” Asociația Culturală „Nichita Stănescu”, Asociația „Bunul Samaritean” Țara Lăpușului, Asociația Tradiții Moroșenești „Roizamar”, Asociația Zestrea Suciului, Asociația de Promovare și Dezvoltare a Turismului „Maramureș”, Asociația Scriitorilor Baia Mare, Fundația Culturală Onișa Art, Fundația Culturală EUROAART, Asociația Prietenii Armoniei etc.
- **în domeniul social, al sănătății, al minorităților și al tineretului:** Asociația Profesională Neguvernamentală de Asistență Socială ASSOC, Fundația Hope and Homes for Children, Asociația pentru Dezvoltare prin Educație, Informare și Susținere – DEIS, Fundația Love 2 Share, Asociația Frați Minori Capucini Sighetu Marmăției, Asociația Rotaract Sighetu Marmăției, Asociația Szmisz Sighetu Marmăției, Asociația Kiwanis Maramureș, Asociația eLiberare, Federația Organizațiilor Neguvernamentale de Tineret din Maramureș, Asociația Mansio, Asociația Kelsen, Asociația tineri pentru tine Maramureș, Asociația Voluntari pentru viitor, Fundația tineri pentru tineri – filiala Maramureș etc.
- **în domeniul protecției mediului și a naturii:** Asociația de Ecoturism Opaițul Rodnei, Asociația Valea Verde, Societatea Ecologistă din Maramureș, Clubul ECOART, Clubul Ecologist „Aurel Vlaicu”, Clubul Eco Floare de Colț, Asociația Ecologică Bozânta Mare, Asociația „Cer Senin”, Asociația Vânătorilor Iza, Asociația de Tineret pentru Protecția

Mediului, Asociația WWF – Programul Dunăre Carpați România, Centrul de Ecologie și Turism Maramureș etc.

- **în domeniul sportului, vânătorii și pescuitului sportiv:** AS Wasser Cerbul Carpatin, AVPS Breaza, AV Țara Lăpușului, AVPS Diana Transilvania, AV Diana-Nimrud, AVS Codru MM, AV Comja-Seini, Asociația Pro Hunt, ACVP Izvorul Runcului, AV Cearcănul, Ocolul Silvic Alpina Borșa, AVPS Certeze, AV Valea Vinului, AV Cerbul Carpatin Vișeu, Asociația Județeană de Fotbal Maramureș, Asociația Județeană de Orientare Maramureș, Asociația Județeană de Baschet, Asociația Județeană a Vânătorilor și Pescarilor Sportivi etc.
- **în domeniul agricol:** grupuri de producători și cooperative agricole prezentat pe larg în subcapitolul dedicat agriculturii
- **în domeniul economic, al antreprenoriatului, formării profesionale și al CDI** - Asociația Mavasz, Asociația Producătorilor de Produse Tradiționale și Ecologice, Fundația Centrul pentru Dezvoltarea Întreprinderilor Mici și Mijlocii Maramureș (CDIMM), Fundația "Petra", ANTREC – Filiala Maramureș, Asociația Tinerilor Întreprinzători "Concordia", Fundația „Spiru Haret”, Asociația Centrul de Cercetare și Formare a Centrului Universitar Nord, Asociația Centrul Regional de Inițiere și Servicii, Maramureș Business Club, Asociația Întreprinzătorilor, etc.

În perioada de programare 2014-2020 mai multe organizații non-guvernamentale au beneficiat de finanțare pentru propriile proiecte, în timp ce alte organizații au avut rol de parteneri în proiecte de importanță locală sau județeană. Astfel, Asociația Profesională Neguvernamentală de Asistență Socială ASSOC a implementat proiectul „Integrarea – soluție a modernizării comunității” în parteneriat cu Asociația Centrul de Cercetare și Formare a Universității de Nord Baia Mare și alte structuri și proiectul „Școala comunității Remetea Chioarului” prin care s-a urmărit reducerea abandonului școlar. Alte ONG-uri care au participat în implementarea proiectelor finanțate prin Programul Operațional Capital Uman, sunt: Asociația Filantropică „Sfântul Ierarh Iosif Mărturisorul”, Asociația Vis Juventum, Asociația Femeilor Active din Maramureș Asociația Profesională de Resurse în Dezvoltarea Comunitară, Asociația Start pentru Performanță, etc. De asemenea, Primăria Municipiului Baia Mare organizează anual o competiție în vederea finanțării nerambursabile a proiectelor depuse de ONG-uri din domeniul sportiv, cultural și de tineret. În anul 2021, suma alocată a fost 500.000 de lei, din care 300.000 lei pentru proiecte și programe din domeniul culturii, 100.000 lei pentru proiecte de tineret și 100.000 pentru proiecte sportive. Finanțări similare anuale, pe bază de competiție, oferă și Consiliul Județean Maramureș, prin care sprijină diverse fundații, asociații sau UAT-uri.

2.13. Cercetare-dezvoltare-inovare (CDI)

Domeniul cercetării și inovării este slab dezvoltat la nivelul județului Maramureș, ca urmare a subfinanțării acestui sector de la bugetul de stat dar și a desființării sau restructurării puternice a fostelor institute și stațiuni de profil dezvoltate în perioada comunistă. Dintre aceste unități putem menționa:

- Stațiunea de Cercetare și Protecție Pomicolă Dura-Baia Mare, devenită ulterior POMFRUCT, una dintre cele mai performante înainte din țară înainte de 1989, cu livezi de 500 ha, actualmente desființată;
- Stațiunea de Cercetare-Dezvoltare pentru Bovine Sighetu-Marmației, din subordinea Academiei de Științe Agricole și Silvicultură, cea care a omologat rasa "Bruna de Maramureș". Aceasta a fost desființată în anul 2019, toate bunurile de care dispunea fiind trecute în proprietatea Stațiunii de Cercetare-Dezvoltare pentru Creșterea Bovinelor Târgu Mureș, în urma unui proces de fuziune prin absorbție. În prezent, Stațiunea mai dispune de circa 100 de capete de bovine și o suprafață agricolă de circa 500 ha;
- Institutul de Cercetări și Proiectări Miniere Baia Mare, cu o tradiție de peste 40 de ani în domeniul elaborării de norme, normative și documentații pentru activitatea industriei extractive. Odată cu restructurarea sectorului extractiv din anul 2007, unitatea și-a restrâns activitatea și s-a reprofilat, iar începând cu anul 2017 și-a sistat complet activitatea;
- Institutul de Cercetare și Proiectare pentru Metalurgie Neferoasă CEPRONEF Baia Mare, care, de asemenea, a devenit societate comercială și a renunțat la activitățile de cercetare. În prezent, unitatea dispune de 5 salariați și oferă servicii de consultanță în diverse domenii.

Conform INS, în anul 2020, în județul Maramureș, în sectorul CDI activau 36 de persoane (toți cercetători), în creștere cu 33% față de anul 2014. Din punct de vedere al numărului de persoane angajate în CDI la 10.000 de persoane ocupate, județul Maramureș înregistra o valoare de 1,8, ocupând ultima poziție la nivel regional, mult sub media națională (53,7) și regională (36,4).

Cheltuielile totale cu activitățile de cercetare-dezvoltare-inovare realizate la nivel județean au fost, în anul 2020, de 3 mil. lei, duble față de anul 2014. Din cheltuielile totale, 2,7 mil. lei (89%) erau cheltuieli curente, în timp ce doar 0,3 mil. lei reprezentau cheltuielile de capital. Ca și pondere în PIB, cheltuielile în CDI reprezintă sub 0,1%, sub media regională și națională și foarte departe de ținta U.E. de 3%.²⁷²

Conform Raportului Anual al Oficiului de Stat pentru Invenții și Mărci²⁷³, în anul 2020, instituția a înregistrat 15 cereri de brevet de invenție (pentru 8 brevete de invenție eliberate), 73 de cereri de înregistrare marcă și 2 cereri de înregistrare desene sau modele din partea maramureșenilor. De asemenea, în județ funcționează două agenții specializate în proprietatea industrială: Cabinet Individual Neacșu Carmen Augustina și Cabinet Midiasen Innovations – ambele în municipiul Baia Mare. De asemenea, Centrul Universitar Nord Baia Mare nu a depus nicio cerere de brevet de invenție în perioada 2014-2020, ceea ce plasează instituția printre ultimele locuri între instituțiile de învățământ superior analizate.

Totuși, Centrul Universitar Nord Baia Mare este cel mai mare și relevant actor din domeniul cercetării din județul Maramureș, la nivelul acestuia funcționând 18 structuri de cercetare în

272 INS. Baza de date TEMPO Online.

273 <https://osim.ro/despre-osim/rapoarte-anuale/raport-anual-2020/>.

mai multe departamente: inginerie electrică (calitate și eficiență energetică, sisteme dedicate inteligente), inginerie și management tehnologic (Centru de Cercetare în Inginerie și Management Tehnologic), filologie și studii culturale (centrul de onomastică, Centrul de Studii Imagologice și de Cercetare a Imaginarului Literar și Social), inginerie civilă, ingineria materialelor și științele pământului (inginerie civilă, știința și ingineria materialelor, științele pământului, mediu și dezvoltare durabilă), științe socio-umane, teologie, artă (resurse expresive ale imaginii, inserția persoanelor vulnerabile în mediul profesional, teologie, formarea competențelor de comunicare, etică, dezbateri pentru menținerea coeziunii și funcționării grupurilor și promovarea comportamentelor dezirabile), matematică-informatică (metode inteligente de rezolvare a problemelor de optimizare), chimie-biologie (siguranța mediului, alimentelor și sănătății, analize fizico-chimice, conservarea și remedierea mediului, acumularea și transferul microelementelor, industrie alimentară).²⁷⁴ În linii generale, aceste centre sunt formate din cadre didactice universitare, nu dispun de personal propriu și sunt orientate preponderent către cercetarea fundamentală în defavoarea cercetării aplicative. De asemenea, în cadrul Centrului Universitar Nord, funcționează un Centru de Informare Tehnologică, care este o entitate fără personalitate juridică, specializată în domeniile mecanică, tehnologia informației și comunicații, ingineria mediului.

În altă ordine de idei, în județul Maramureș nu există structuri asociative de tip cluster sau poli de competitivitate, însă unii agenți economici din județ sunt membri în cadrul unor clustere înființate în alte județe, precum Clusterul „Mobilier Transilvan” (Ghise Design, Taparo, Valmedy)²⁷⁵ sau Clusterul CLUJ IT. Cu toate că înființarea unor structuri asociative de acest gen este un lucru benefic pentru agenții economici locali, este important de luat în considerare și capacitatea instituțională a acestor structuri, pentru ca acestea să fie complet funcționale și să furnizeze servicii propriilor membri (marketing, consultanță, transfer tehnologic, etc.)

2.14. Economie verde

2.14.1. Energia regenerabilă și eficiența energetică

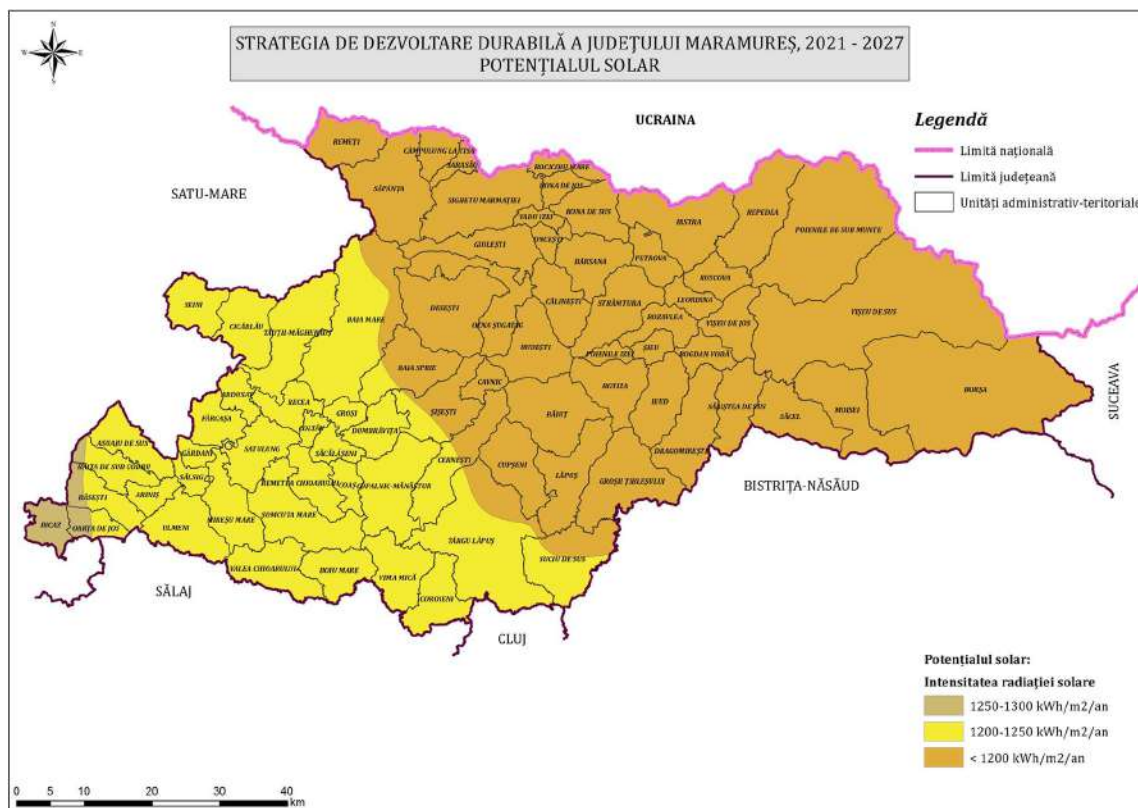
Județul Maramureș are un potențial de producere a energiei din resurse regenerabile relativ ridicat, care este exploatat într-o foarte mică măsură în prezent. Astfel, în ceea ce privește energia fotovoltaică, potențialul județului, măsurat în intensitatea radiației solare, variază între 1.100 și 1.300 kWh/mp/an, unul scăzut în context național (valorile maxime sunt de circa 1.700 kWh/mp/an în zona Dobrogea-Bărăgan), dar suficient pentru a asigura o rentabilitate ridicată a parcurilor fotovoltaice. Cea mai mare intensitate a radiației solare se înregistrează în sud-vestul județului, la granița cu județele Satu Mare și Sălaj, iar cea mai scăzută în zona montană (Munții Maramureșului). De asemenea, durata medie de strălucire a soarelui variază

²⁷⁴ <https://research.utcluj.ro/index.php/cercetare-facultati.html>.

²⁷⁵ <https://mobiliertansilvan.ro/membri/#>.

între 1.600 ore/an în zona montană înaltă și peste 2.000 ore/an în partea de vest a județului.²⁷⁶

Figura 104 - Potențialul de producere a energiei solare de la nivelul județului Maramureș

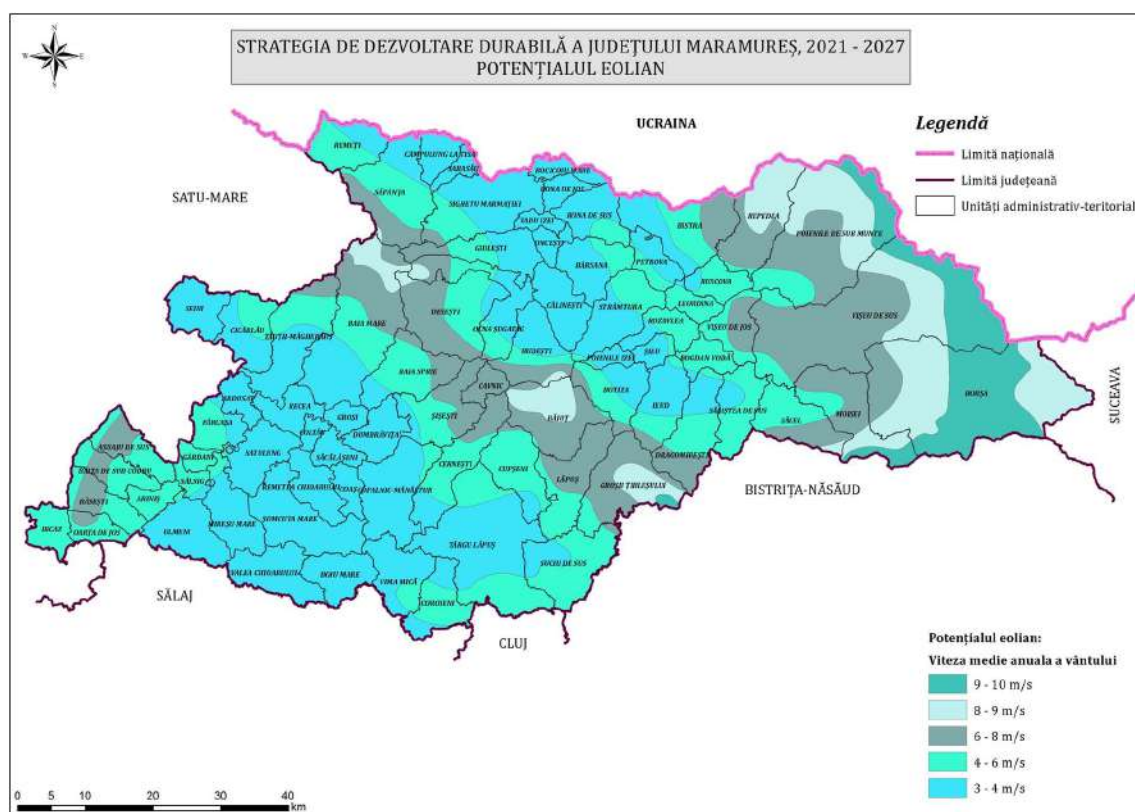
Sursa: Planșă proprie

În ceea ce privește energia eoliană, potențialul județului Maramureș este unul ridicat, viteza medie a vântului la 50 m deasupra solului fiind, în perioada 1961-2005, de peste 10 m/s în zona montană înaltă (de ex. în Munții Rodnei) și 2-3 m/s în zona depresionară (Depresiunea Maramureș și Țara Chioarului). Prin urmare, spre deosebire de energia solară care are un potențial economic cert, investițiile în producerea energiei eoliene de la nivelul zonei joase a județului trebuie să se bazeze pe studii riguroase de tip cost-beneficiu.²⁷⁷

276 SDD a județului Maramureș 2014-2020.

277 Idem.

Figura 105 - Potențialul de producere a energiei eoliene de la nivelul județului Maramureș

Sursa: Planșă proprie

Conform "Studiului privind evaluarea potențialului actual al surselor regenerabile de energie din România", elaborat de Ministerul Economiei, județul Maramureș are un potențial de producere a energiei din biomasă de 206,2 Tj, dintre care 71,3% din biomasă agricolă și 28,7% din biomasă forestieră, care poziționează județul în primele 10 locuri de la nivel național după potențialul biomasei lemnoase. De altfel, în județ există mai multe unități de procesare a rumegușului și de producere a peletilor de lemn.

În ceea ce privește potențialul microhidroenergetic acesta este unul foarte ridicat, în contextul în care județul dispune de o rețea hidrografică densă, cu debite bogate. Studiul realizat de HIDROELECTRICA și UPB în anul 2005 relevă faptul că râurile care au cel mai ridicat potențial de amenajare hidrotehnică sunt cele din bazinul Săsarului, Lăpușului, Izei, Vișeuului etc.²⁷⁸

În ceea ce privește energia geotermală, singurele arii de perspectivă cu ape subterane geotermale pentru încălzire (cu temperaturi de emergență de 40-120 grade Celsius), conform studiului IGR din 2006, sunt cele din zona Munților Rodnei, pe o suprafață foarte redusă, în zona Săcel-Borșa.

278 Idem.

În pofida acestui potențial însemnat de resurse energetice regenerabile, județul nu a atras un număr mare de investiții pentru valorificarea acestuia. Conform datelor TRANSELECTRICA, la nivelul județului Maramureș există o putere instalată totală autorizată în domeniul energiei regenerabile de 44,618 MW. Astfel, orașul Seini dispune de o stație de biogaz pilot, cu o capacitate de 0,3 MW, care utilizează gunoi de grajd pentru a produce energie electrică, termică și digestat.

Parcurile fotovoltaice din județ care sunt deja puse în funcțiune se găsesc în localitățile: Ariniș (3.685 MW), Coltău (0,9 MW și 2,5 MW), Baia Sprie (0,3 MW), Remetea Chioarului (0,2 MW), Stejera (0,9 MW), Ulmeni (0,08 MW). De asemenea, în diverse stadii de implementare se află proiectul de înființare a unui parc fotovoltaic de capacitate medie din comuna Groși și proiectul de montare a panourilor fotovoltaice pe clădirile instituțiilor publice din orașul Târgu Lăpuș (a fost încheiată instalarea panourilor la Spitalul Orășenesc Târgu Lăpuș și la sediul Serviciului Public de Salubritate, urmând instalarea de panouri fotovoltaice la Casa de Cultură "Vasile Grigore Lătiș", Liceul Tehnologic "Grigore C. Moisil", Liceul Teoretic "Petru Rareș" și Unitatea de Asistență Medico-Socială).

În județul Maramureș există de 22 de microhidrocentrale aflate în funcțiune, dintre care o bună parte se află în zone protejate, pe cursurile râurilor Firiza, Mara, Vișeu, Șuior etc. Capacitatea de producție a hidrocentralelor va crește semnificativ odată cu finalizarea amenajării centralei hidroenergetice Runcu-Firiza, cu 3 centrale care vor însuma o putere instalată totală de 17 MW. Totuși, în contextul în care acestea afectează mediul înconjurător, atât în perioada de construcție cât și ulterior, prin modificarea debitului de apă și a biodiversității, Consiliul Județean a decis de mai mulți ani să sisteze acordarea de avize pentru astfel de investiții.

Conform Transelectrica, peste 300 de gospodării din județ au instalat panouri fotovoltaice și au încheiat contract de racordare la Sistemul Energetic Național. Cele mai multe dintre acestea au beneficiat de fonduri guvernamentale prin Programul "Casa Verde Fotovoltaice" al AFM. Numărul acestora, denumiți prosumatori, este așteptat să crească semnificativ în următorii ani, inclusiv pe fondul stimulentei publice. Primăria Fărcașa este singura din județ care a instalat panouri fotovoltaice pentru asigurarea necesarului de energie al uzinei de apă.

De asemenea, prin Programul privind instalarea de sisteme fotovoltaice pentru gospodăriile izolate neracordate la rețeaua de distribuție a energiei electrice al AFM, comunele Lăpuș, Rona de Sus, respectiv orașele Seini și Vișeu de Sus vor monta panouri fotovoltaice la gospodăriile izolate: 6 gospodării în Lăpuș, 15 gospodării în Rona de Sus, 4 gospodării în Seini, 15 gospodării în Vișeu de Sus, suma totală a investițiilor ridicându-se la 940 mii lei.

În perioada de programare 2014-2020, pentru a atrage finanțări în domeniul creșterii eficienței energetice a clădirilor, la nivelul municipiului Baia Mare a fost elaborat un Plan de Acțiune pentru Energie Durabilă. Acesta a fost aprobat în anul 2011 și a vizat reducerea emisiilor de CO₂ de la nivel local cu peste 89.000 de tone (-22,1%) până în anul 2020. În prezent, în cadrul proiectului „Planificare strategică și implementarea de proceduri pentru reducerea birocrăției în Municipiul Baia Mare și Zona Metropolitană”, se elaborează

Programul de îmbunătățire a eficienței energetice (PIEE), cu ajutorul căruia vor continua investițiile sustenabile și durabile din punct de vedere energetic.

De asemenea, în perioada 2014-2020, în județ au fost realizate numeroase proiecte de creștere a eficienței energetice a clădirilor. Astfel, prin Programul Operațional Regional doar în municipiul Baia Mare au fost reabilitate energetic peste 40 de blocuri de locuit, precum și 2 blocuri de locuințe sociale. Proiecte similare au fost înregistrate în localitățile: Târgu Lăpuș, Seini, Borșa, Șomcuta Mare. Continuând raționamentul, în orașul Baia Mare, prin POR, au fost realizate proiecte de îmbunătățire a eficienței energetice pentru o serie de unități de învățământ: Școala Gimnazială "Ion Luca Caragiale", Școala Gimnazială "Nicolae Bălcescu", Școala Gimnazială „Simion Bărnuțiu”, Colegiul Național „Mihai Eminescu” Baia Mare, corp școală 1 și sala de sport, Școala Gimnazială "Dimitrie Cantemir", Școala Gimnazială „Vasile Alecsandri”, Școala Gimnazială "Alexandru Ivasiuc", Școala Gimnazială „Dr. Victor Babeș”, Liceul cu Program Sportiv, Grădinița cu program prelungit nr. 10, Grădinița cu program prelungit „Micul Prinț”, Școala Gimnazială „Vasile Alecsandri”, Școala Gimnazială nr. 18, Școala Gimnazială „Avram Iancu”.

Prin Administrația Fondului de Mediu (AFM) au primit finanțare pentru modernizarea sistemului de iluminat public cu trecerea la tehnologia LED, UAT-urile: Copalnic Mănăștur, Seini, Valea Chioarului, Bogdan Vodă, Asuaju de Sus, Dumbrăvița, Tg. Lăpuș, Boiu Mare, Strâmtura, Ulmeni, Săcălășeni, Baia Mare, Sighetu Marmăției. Mai multe autorități locale au realizat investiții din surse proprii pentru înlocuirea corpurilor clasice cu cele de tip LED, care asigură reduceri semnificative de cost cu energia și o calitate superioară a iluminării (de ex. Borșa). De asemenea, municipiul Baia Mare a accesat fonduri prin POR 2014-2020 pentru finanțarea unui proiect de modernizare a iluminatului public, aflat încă în implementare, și prin AFM pentru realizarea a 9 stații de încărcare pentru autovehicule electrice.

2.14.2. Gestionarea deșeurilor

Serviciul de salubritate din județul Maramureș este prestat fie de către operatori privați (de ex. SC DRUSAL SA, SC ROMSALSERV SRL, SC HERODOT GRUP SRL, SC GLOD SAL SRL, SC DEIOSIM SRL, SC SERVICII URBALE VIȘEU DE SUS) sau de către operatori publici, prin intermediul unor servicii sau companii înființate la nivelul autorităților publice locale. Astfel, la nivelul județului Maramureș, aria de acoperire a serviciului de salubritate este de aproximativ 100%, cu foarte mici excepții în mediul rural. Totuși, în contextul în care în județ nu funcționează nicio stație de transfer, sortare și tratare deșeurilor, putem spune că activitatea de management al deșeurilor nu are loc în conformitate cu regulamentele și obiectivele naționale și europene de mediu. De asemenea, nu toți locuitorii plătesc și beneficiază de acest serviciu.

La sfârșitul anului 2019, în județul Maramureș existau următoarele dotări pentru prestarea serviciului de salubritate²⁷⁹:

279 Raportul APM Maramureș cu privire la starea mediului pentru anul 2020.

- 28.830 de recipiente cu o capacitate de colectare între 80 l și 200.000 l, pentru colectarea în amestec a deșeurilor;
- 11.070 de recipiente cu o capacitate de colectare între 15 l și 40.000 l pentru colectarea selectivă a deșeurilor;
- 117 vehicule și utilaje folosite pentru colectarea și transportarea deșeurilor ((autogunoiere compactoare, autotransportoare cu container, tractoare cu remorca, basculante, încărcătoare frontale, Abrollkipper).

Totuși, o bună parte din infrastructura și dotările respective sunt uzate fizic și moral și necesită investiții de modernizare.

În anul 2019, în județ au fost generate 86.813 tone de deșeuri municipale, acestea toate fiind colectate. Pe tipuri de deșeuri, cea mai mare parte o reprezenta deșeurile menajere și asimilabile (79.713 tone, din care doar 8.661 de tone au fost colectate selectiv). Acestora li se adaugă 4.311 de tone de deșeuri din construcții și demolări și 2.788 de tone de deșeuri din servicii municipale. Față de anul 2014, cantitatea totală de deșeuri municipale generate a scăzut cu peste 43%.

În altă ordine de idei, în anul 2019, cantitatea de deșeuri valorificate a fost de doar 8.730 de tone, din care 4.237 tone au fost valorificate energetic. Valorificarea deșeurilor a fost posibilă datorită unui contract de colaborare cu firma SC GEOCYCLING Aleșd.

În funcție de compoziția medie a deșeurilor menajere, 62% din deșeurile menajere generate erau biodegradabile, 9,8% erau mase plastice, 8,1% hârtie și carton, 5,4% sticlă, 5,3% erau deșeuri cu o compoziție inertă, etc. În dinamică, față de anul 2014 se înregistrează o pondere a deșeurilor biodegradabile în timp ce ponderea deșeurilor metalice a scăzut semnificativ.

Cel mai mare proiect la nivel județean, care vizează managementul deșeurilor este „Sistemul Integrat de Management al Deșeurilor”, implementat sub responsabilitatea Consiliului Județean. Proiectul respectiv integrează toate elementele necesare separării, colectării, transportului, transferului, tratării, reciclării și depozitării deșeurilor. Obiectivele majore urmărite în cadrul acestui proiect sunt²⁸⁰:

- *Centru de Management Integrat al Deșeurilor (CMID)* – în localitatea Sârbi, comuna Fărcașa, cu 4 celule de depozitare ce vor deservi județul timp de 28 de ani, cu o capacitate totală de 2.335.759,68 tone; stație de sortare cu capacitatea de 32000 tone/an, stație de tratare mecano-biologică cu capacitatea de circa 150.000 tone/an (intrare la compost);
- *Stații de transfer:* la Târgu Lăpuș cu capacitatea medie de aproximativ 10.000 tone/an, din care 6.000 tone/an deșeuri mixte (fracție umedă) și 4.000 tone/an deșeuri reciclabile (fracție uscată); Sighetu Marmației – capacitate medie de aproximativ 42.000 tone/an, din care aproximativ 25.000 tone/an deșeuri mixte (fracție umedă) și 17.000 tone/an deșeuri reciclabile (fracție uscată); Moisei - capacitate totală de aproximativ 31.000 tone/an, din

280 Idem.

care aproximativ 24.000 tone/an deșeuri mixte (fracție umedă) și 7.000 t/an deșeuri reciclabile (fracție uscată);

- *Stație de sortare* la Sighetu Marmăției, cu o capacitate totală de 22.600 tone/an.
- *Depozite urbane neconforme închise prin relocare*: Târgu Lăpuș, Arinieș (Borșa), Seini, și *in-situ*: Satu Nou de Jos, Sighetu Marmăției, Vișeu de Sus
- *Puncte de colectare a deșeurilor voluminoase*: Baia Mare, Târgu Lăpuș, Șomcuta Mare, Sighetu Marmăției, Seini, Borșa, Vișeu de Sus.

La sfârșitul anului 2020, conform Consiliului Județean Maramureș, stadiul lucrărilor aferente proiectului se prezenta astfel:

- a) Contractul de construire a depozitului ecologic de la Sârbi a fost reziliat, în contextul unor alunecări de teren de la Sârbi,
- b) Lucrări îndeplinite și recepționate: Proiectele de închidere a depozitelor de deșeuri neconforme de la Vișeu de Sus, Sighetu Marmăției și Satu Nou de Jos – Baia Mare, respectiv lucrările de proiectare și execuție pentru trei relocări la Seini, Rohia – Târgu Lăpuș, Borșa; Stația de Transfer de la Moisei, Stația de Tratare Mecano-Biologică de la Sârbi, Stația de Sortare, Stația de Transfer și Punctul de colectare a voluminoaselor de la Sighetu Marmăției, Stația de Transfer și Punctul de colectare a deșeurilor voluminoase din Târgu Lăpuș;

În ultimii ani, deșeurile colectate au fost eliminate pe două platforme temporare de stocare:

- Platforma de stocare temporară Satu Nou de Jos – unde ajungeau deșeurile colectate de operatorii SC Drusal SA, SC Romsalserv SRL, Serviciul Public de Ambient Urban Baia Mare, Primăria Șomcuta Mare, Primăria Fărcașa, Primăria Târgu Lăpuș, Primăria Copalnic Mănăstur, Primăria Sălsig, Primăria Cernești, Primăria Cupșeni și Primăria Coroieni;
- Platforma de stocare temporară Teplița – Sighetu Marmăției, cu următorii operatori: SC Servicii Urbane Vișeu de Sus SRL, SC Glod Sal SRL, Serviciul de Salubritate al orașului Borșa, SC Herodot Grup SRL.

În prezent, în cazul ambelor platforme activitatea de depozitare a fost sistată, deoarece platformele nu îndeplinesc normele de mediu și sunt vizate în diverse procese judiciare.

De asemenea, conform Gărzii de Mediu, în majoritatea localităților au fost constatate depozități neconforme de deșeuri, cele mai mari fiind identificate în localitățile: Baia Mare, Borșa, Vișeu de Sus, Șomcuta Mare, Ulmeni, Leordina, Săcel, Boiu Mare, Lăpuș, Valea Chioarului, Vima Mică, Satulung, Botiza, Bârsana, Poienile de sub Munte.

În ceea ce privește deșeurile din echipamente electrice și electronice (DEEE), la nivelul județului Maramureș, la finele anului 2020 funcționau 18 operatori economici autorizați pentru colectarea DEEE-urilor, activitatea fiind desfășurată în 22 puncte de lucru. De asemenea, în județ nu există instalații de tratare DEEE. În anul 2020, în județ au fost colectate 962.367 tone de astfel de deșeuri, cantitatea acestora crescând semnificativ în ultimii ani.

Cantitatea de deșeuri de ambalaje care au fost colectate separat în anul 2020 se prezintă în felul următor, pe tipuri de ambalaje:

- PET și alte mase plastice colectate separat = 2.641,48 tone;
- Hârtie - colectat / reciclat = 963.319 tone;
- Sticlă - colectat / valorificat = 632.241 tone;
- Metal - colectat/reciclat = 1.266,017 tone;
- Lemn - colectat/ = 449,6 tone.

În județul Maramureș, în anul 2020, activau 38 de operatori economici autorizați pentru activitatea de colectare deșeuri de ambalaje, 8 fiind autorizați și pentru valorificarea sau reciclarea deșeurilor. În altă ordine de idei, alți 90 operatori economici au încheiat contracte în scopul preluării obligațiilor privind realizarea obiectivelor anuale de valorificare și reciclare a deșeurilor de ambalaje, cu operatorii economici licențiați în acest sens.²⁸¹

În ce privește sistemul de colectare VSU (vehicule scoase din uz), în județ sunt autorizați 20 de operatori economici pentru activitatea de colectare a VSU și 15 operatori economici pentru activitatea de colectare și tratare. În anul 2020, au fost scoase din uz 2.059 de vehicule, din care 1.013 prin Program Național de stimulare a înnoirii parcului auto "Rabla". De asemenea, la nivelul județului există 30 de operatori economici care dețin autorizație de mediu pentru activitatea de colectare baterii și acumulatori, activitatea fiind desfășurată în 40 puncte de lucru.

Conform Comisariatului Județean Maramureș și Gărzii de Mediu, în anul 2020 au fost înregistrate 188 de sesizări în 53 de localități. Majoritatea sesizărilor se refereau la gestionarea incorectă a deșeurilor și la gospodărirea apelor. Cele mai multe sesizări au fost înregistrate în Baia Mare (40), Sighetu Marmăției (23), Borșa (10), Tăuții Măgherauș (7), etc. În același an, au fost aplicate 4 amenzi, în Borșa, Leordina, Baia Mare și Săcel, cu o valoare totală însumată de 52.500 lei.

2.15. Transformarea digitală

2.15.1. Infrastructura de telecomunicații și telefonie mobilă

Sectorul de telecomunicații a beneficiat în ultimii ani de cele mai importante investiții în infrastructură, pe fondul concurenței acerbe dintre operatorii privați, care oferă unele dintre cele mai bune servicii de la nivel european, de ex. în ceea ce privește viteza internetului.

În sfera telefoniei mobile, gradul de acoperire al județului cu servicii de voce și de date 3G este de aproape 100% pentru toți cei 4 operatori principali (Vodafone, Orange, Telekom, Digi). În ceea ce privește acoperirea 4G, aceasta este excelentă în zonele urbane și cele depresionare, în timp ce în zonele muntoase doar 2 dintre operatori (Digi, Orange) au o acoperire mai extensivă.

²⁸¹ Idem.

Figura 106 - Acoperire servicii 4g – Digi

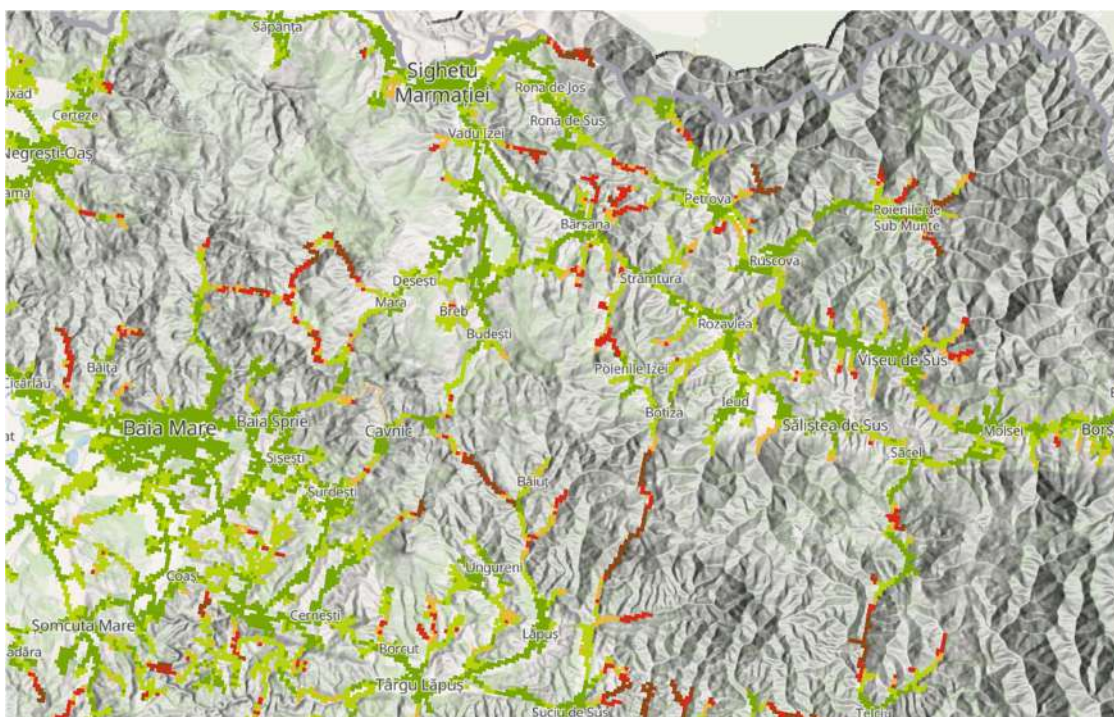

Figura 107 - Acoperire servicii 4g – Orange

Figura 108 - Acoperire servicii 4g – Vodafone

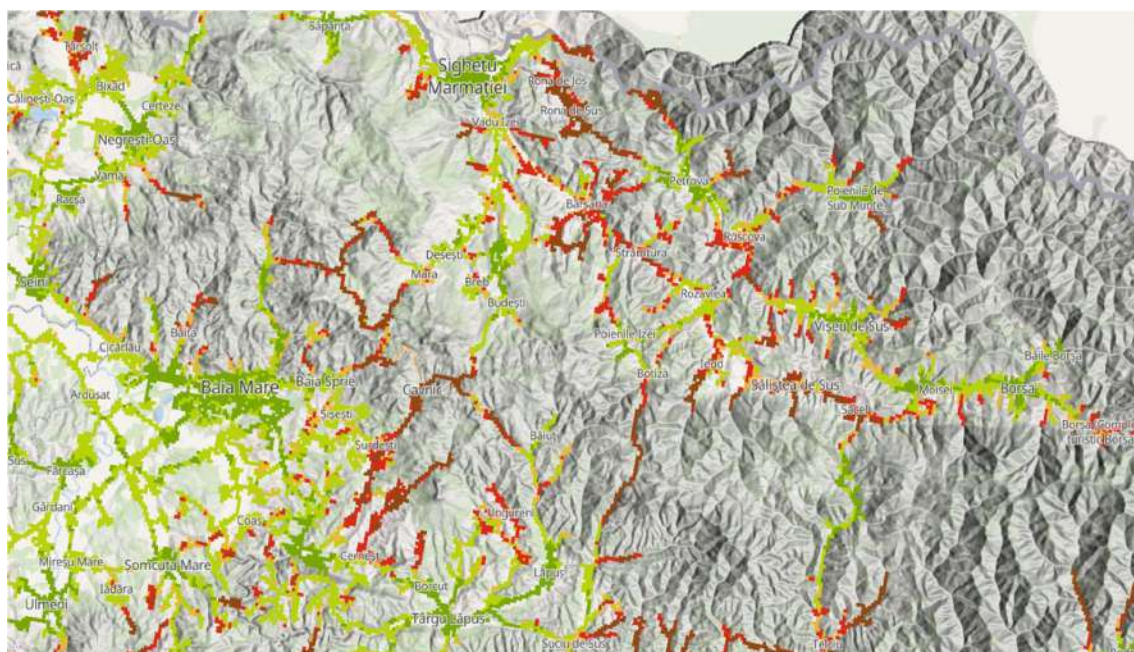
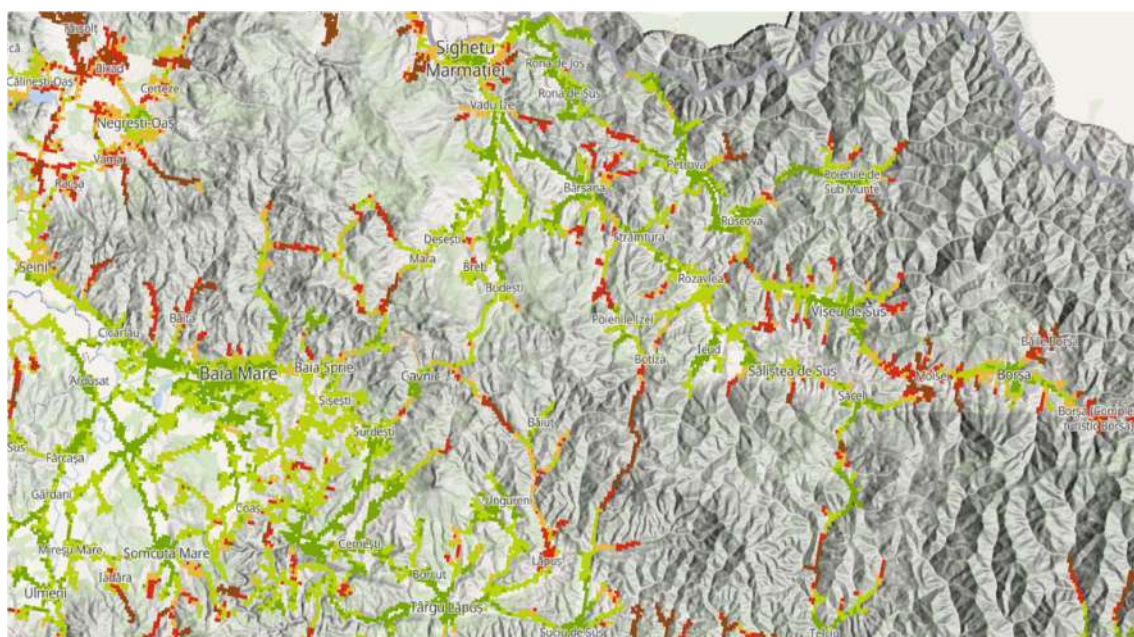

Figura 109 - Acoperire servicii 4g – Telekom

Sursa: AISEMNAL

Telefonia fixă a înregistrat un declin semnificativ în ultimii ani, o dată cu expansiunea celei mobile. Totuși, concurența dintre diferiții operatori a făcut ca serviciile să crească în calitate și să înregistreze prețuri tot mai competitive, accesibile pentru populație și agenții economici, situație similară cu cea de pe piața serviciilor de cablu TV, care acoperă peste 90% dintre gospodăriile din județ.

În ceea ce privește serviciile de internet Broadband, județul Maramureș beneficiază de un grad ridicat de acoperire, ponderea populației conectate la infrastructura de internet fiind una ridicată. În anul 2017 conform ANCOM, următoarele localități erau înregistrate în lista zonelor albe NGN (care permite viteze de transfer a datelor în regim „best effort” ≥ 2 Mbps < 30 Mbps):

- ✚ Băiuț - localitatea Poiana Botizii;
- ✚ Bicăz – localitatea Ciuta (fără acoperire);
- ✚ Bistra - localitatea Valea Vișeuului;
- ✚ Boiu Mare – localitățile Frâncenii Boiului și Românești (fără acoperire);
- ✚ Cernești – localitățile Izvoarele și Măgureni;
- ✚ Coaș – localitatea Înterâuri (fără acoperire);
- ✚ Copalnic-Mănăștur - localitățile Preluca Nouă și Preluca Veche (fără acoperire);
- ✚ Coroieni - localitatea Dealu Mare;
- ✚ Remeți – localitatea Teceu Mic;
- ✚ Suci De Sus – localitatea Larga;
- ✚ Valea Chioarului – localitatea Durușa;
- ✚ Vima Mică – localitățile Aspra, Dealu Corbului, Jugăstreni, Sălănița și Vima Mare;²⁸²

Regiunea Nord-Vest beneficia în anul 2020 de un nivel ridicat de în ceea ce privește ponderea gospodăriilor care au acces la internet (81,9% din totalul gospodăriilor), fiind depășită doar regiunile București-Ilfov și Vest, mult mai urbanizate.²⁸³ Cu toate acestea, disparitatea între mediul urban și cel rural este resimțită atât la nivel regional, cât și la nivel județean. Județul Maramureș prezintă astfel de disparități, gradul de digitalizare fiind unul scăzut în mediul rural, care este predominant în termeni de suprafață la nivel județean. Nivelul slab de adoptare a internetului în mediul rural poate fi pus pe seama populației îmbătrânite care nu deține competențe digitale și nu are în general acces la metode de dezvoltare a acestora. În mod similar, IMM-urile din județ folosesc într-o mică proporție Internetul.

2.15.2. Informatizarea sectorului public și digitalizarea serviciilor pentru cetățeni și mediul de afaceri

Plata on-line a taxelor și impozitelor locale era asigurată, la începutul anului 2022, doar de primăriile Baia Mare, Baia Sprie, Bogdan Vodă, Borșa, Cernești, Fărcașa, Gârdani, Miresu Mare, Oncești, Remetea Chioarului, Ruscova, Săcălășeni, Seini, Sighetu Marmației, Șomcuța

²⁸² ANCOM.

²⁸³ INS. Comunicat de presă Nr. 06/08. 01.2021.

Mare, Târgu Lăpuș Valea Chioarului și Vișeu de Sus, iar în cazul instituțiilor deconcentrate facilitățile de plată online erau asigurate doar în cazul ANAF și IJCM.²⁸⁴

Nevoia de digitalizare s-a acutizat puternic odată cu problemele aduse de contextul pandemic, zonele slab digitalizate având o serie de deficiențe care au îngreunat, sau în unele cazuri blocat, transferul activităților în mediul digital. Astfel, în întâmpinarea acestei nevoi s-au conturat o serie de proiecte pentru aducerea serviciilor publice în mediul digital.

Proiectul MaraStrategy, finanțat prin programul POCA și care are în vedere consolidarea structurii și capacității administrative prin creșterea calității, eficienței și gradului de adresabilitate al actului administrativ la nivelul Consiliului Județean Maramureș, prevede următoarele componente digitale:

- Realizarea unui sistem informatic de gestiune a arhivelor proprii, precum și digitalizarea proceselor și a fluxurilor de documente inclusiv retro-arhivarea documentelor din arhiva tradițională a Consiliului Județean Maramureș.
- Realizarea unui sistem informatic de tip portal informatic care să asigure interfața on-line pentru cetățeni cu scopul reducerii birocrăției și pentru furnizarea de informare/asistență, inclusiv sistem informatic de gestiune a informațiilor geospațiale (GIS).

La nivelul ADI Zona Metropolitană Baia Mare se află în faza de implementare proiectul "Planificare strategică și implementarea de proceduri pentru reducerea birocrăției în Municipiul Baia Mare și Zona Metropolitană" care urmărește și furnizarea instrumentelor software de interacțiune cu cetățeanul și implicare a comunității locale în actul administrativ în domeniile eGuvernare și transport public local.

Primăria Borșa oferă, de asemenea, un model de digitalizare, aceasta oferind o serie de servicii precum plata de impozite și taxe, eliberare de documente administrative (certificate fiscale, decizii de impunere, certificate de urbanism), depunere online de cereri etc.

De asemenea, programul POC a finanțat 17 proiecte de modernizarea a infrastructurii școlare prin implementarea de tehnologii digitale în Baia Mare, Tăuții-Măgherăuș, Seini, Borșa, Șișești, Moisei, Cicârlău, Satulung, Săliștea de Sus, Petrova, Căvnic, Leordina, Baia Sprie, Botiza, Săcălășeni și Coroieni.

Sectorul cultural – turistic a beneficiat și el de o serie de investiții în sfera digitalizării, Muzeul Județean de Etnografie și Artă Populară Maramureș oferind tururi virtuale pentru obiectivele: Gospodăria Costeni; Gospodăria Petrova; Gospodăria Finteuș; Gospodăria Preluca; Biserica de lemn „Sfântul Mare Mucenic Gheorghe”; Secția Pavilionară. Complementar, Direcția de Cultură și Patrimoniu Maramureș oferă tururi virtuale pentru obiectivele: Bârsana – Biserica de lemn „Intrarea Maicii Domnului în Biserică”; Bârsana – Biserica de lemn „Intrarea Maicii Domnului în Biserică”; Desești – Biserica de lemn „Sf. Paraschiva”; Ieud Deal – Biserica de lemn „Nașterea Fecioarei”; Plopiș – Biserica de lemn „Sfinții Arhangheli”; Poienile Izei – Biserica de lemn „Sf. Paraschiva”; Rogoz – Biserica de lemn „Sfinții Arhangheli”; Șurdești – Biserica de lemn „Sfinții Arhangheli”.

²⁸⁴ ghiseul.ro.

Capitolul 3: ANALIZA SWOT

Puncte tari	Puncte slabe
Descrierea generală	
- poziție geostrategică favorabilă, fiind amplasat la granița de nord a României cu Ucraina - rolul polarizator al municipiului Baia Mare în context județean și inter-județean - Sighetu Marmăției a fost un important centru al comunității evreiești din România - existența 4 regiuni etno-folclorice ("țări"), cu o identitate bine conturată: Țara Codrului, Chioarului, Lăpușului și Maramureșului (Istoric) - varietatea remarcabilă a formelor și tipurilor de relief - existența unei rețele hidrografice bogate și a unor resurse semnificative de apă - diversitatea de soluri și a etajelor de vegetație din România	- legăturile transfrontaliere deficitare cu Ucraina (un singur punct de trecere a frontierei funcțional, exclusiv rutier) - suspendarea traficului feroviar cu Ucraina în urmă cu circa 2 decenii - densitatea medie a populației redusă față media regională și națională - expunerea ridicată la riscuri naturale și antropice: inundații, alunecări și prăbușiri de teren, incendii de pădure și vegetație uscată, avalanșe, cutremure, accidente industriale, de transport, poluare cu ape de mină, cianuri și metale grele, prăbușirea unor construcții, eșecul rețelelor de utilități, muniție neexplodată etc.; - număr ridicat al situațiilor de urgență, cu un timp ridicat de răspuns în zonele greu accesibile - uzura mijloacelor de intervenție ale ISU și dotarea deficitară cu diferite materiale, echipamente de protecție - infrastructura insuficientă și învechită de alertare a populației - deficitul de personal, voluntari și dotări al serviciilor voluntare de situații de urgență
Economie	
- ritmul superior mediei naționale de creștere a PIB județean - reducerea ponderii ocupării informale în agricultură în favoarea sectorului de servicii - dezvoltarea unor ramuri industriale - suprafețe extinse ocupate cu pășuni, fânețe și livezi - tradiția în producția de băuturi alcoolice (horincă/palincă) - extinderea și modernizarea parcului de mașini și utilaje agricole - creșterea suprafețelor cultivate pe care s-au administrat îngrășăminte naturale	- menținerea PIB per capita la doar 46% din media UE-27 - productivitatea redusă a livezilor și deficitul de unități de depozitare și procesare a legumelor și fructelor, ca și a altor materii prime disponibile în zonă - degradare naturală și antropică a terenurilor agricole - număr redus de ferme zootehnice și mixte de tip industrial, care să utilizeze tehnologii de actualitate, personal specializat etc. - gradul ridicat de fragmentare al exploatațiilor agricole

- creșterea numărului de operatori în agricultură ecologică, respectiv a suprafeței pe care se practică agricultura ecologică - efectivele numeroase de bovine și porcine - poziția secundă la nivel național la numărul de produse tradiționale atestate (produse de panificație, carne și preparate din carne, din fructe și legume, lactate și brânzeturi etc.) - existența a peste 40 de cooperative agricole și 6 grupuri de producători - popularitatea județului ca destinație turistică - dezvoltarea accelerată a sectorului serviciilor medicale private - creșterea volumului exporturilor și importurilor, cu păstrarea unei balanțe comerciale pozitive - creșterea volumului investițiilor realizate de agenții economici de la nivelul județului, în special în sectorul industrial, al construcțiilor, IT&C, HORECA - apartenența unor firme din județ la clustere din alte județe (Cluj), în domenii notabile pentru județului Maramureș (fabricarea mobilei) și dezvoltarea unor forme asociative ale întreprinzătorilor	- numărul scurt de lanțuri scurte de aprovizionare cu produse agroalimentare - dispariția sau restructurarea masivă a unor ramuri industriale tradiționale (de ex. industria extractivă, industria metalurgică, cea a construcțiilor de mașini, materialelor de construcții, textilă etc.) - ponderea ridicată a producției de bunuri cu valoare adăugată redusă, bazată pe utilizarea extensivă a resurselor naturale și umane - nivelul foarte scăzut de salarizare al angajaților din sectorul privat, cu precădere în anumite sectoare (HORECA, comerț, industrie ușoară, alimentară etc.) - contribuția foarte redusă a turismului la PIB și ocupare - ponderea redusă a sectorului IT&C și a altor servicii cu valoare adăugată și nivel de salarizare ridicat în PIB, în primul rând ca urmare a fenomenului de "brain-drain" - slaba dezvoltare a spiritului antreprenorial, mai ales în mediul rural - lipsa unui parc industrial acreditat și a unui incubator de afaceri - numărul redus de start-up-uri și spin-off-uri inovative și lipsa acceleratoarelor de afaceri dezvoltate în parteneriat cu mediul universitar - volum redus de investiții străine comparativ cu alte județe din regiune - ponderea ridicată a exporturilor care înglobează puțină valoare adăugată - reducerea puternică a activității de cercetare în domeniul mineritului, metalurgiei neferoase, pomiculturii sau zootehniei - lipsa clusterelor la nivelul județului - deficitul de forță de muncă calificată în anumite ramuri industriale
Dezvoltare teritorială	
- finanțările dedicate din fonduri europene pentru dezvoltarea urbană, mai ales pentru municipiul reședință de județ - zona Metropolitană Baia Mare este una dintre cele mai vechi din țară, asociația de dezvoltare intercomunitară fiind și foarte activă	- existența unor comune mici, sub pragul minimal de populație din legislația în vigoare - unele orașe noi nu îndeplinesc în totalitate criteriile de bază din PATN pentru statutul urban (Dragomirești și Săliștea de Sus) - condiții pedo-climatice nefavorabile practicării agriculturii extensive

- creșterea și modernizarea fondului locativ mai ales în Zona Metropolitană Baia Mare (fenomen de suburbanizare), dar și în zonele cu remiteri masive de valută - actualizarea mai multor documentațiilor de urbanism (PUG și RLU)	- presiunea ridicată de scoatere a terenurilor din circuitul agricol și silvic pentru ocuparea cu construcții în zonele peri/sub-urbane - numărul foarte mare de UAT-uri sunt încadrate în categoria zonelor montane defavorizate și cea a zonelor defavorizate de condiții naturale specifice - planificarea și dotarea deficitară a noilor zone rezidențiale din zonele periferice ale centrelor urbane și din zonele turistice - lipsa unei strategii de sistematizare a zonelor rurale care să asigure păstrarea arhitecturii tradiționale - deficit de locuințe sociale, pentru specialiști (de ex. medici, cadre didactice) și pentru tineri - existența unui număr important de locuințe realizate din paie, chirpici și lemn, materiale vulnerabile la fenomenele asociate schimbărilor climatice - ponderea ridicată a clădirilor de locuințe colective din mediul urban realizate din materiale ineficiente energetic, cu fațade degradate - există încă cătune care nu dispun de alimentare cu energie electrică - numărul foarte mare de locuințe care nu sunt conectate la rețele de alimentare cu apă și canalizare, cu precădere în mediul rural și în orașele mici - ponderea scăzută a imobilelor înscrise în sistemul de cadastru și carte funciară
Patrimoniul natural și cultural. Turism	
- notorietatea internă și externă a Maramureșului ca destinație turistică - resursele turistice naturale diversificate, care cuprind arii naturale protejate, o zonă montană extinsă, lacuri naturale și sărate, păstrării, cursuri de apă, păduri (chiar și în patrimoniul UNESCO), resurse agricole și vitipomicole etc., care permit practicarea unor forme variate de turism - există unui număr impresionant de monumente istorice (peste 100 de biserici de lemn – din care 8 în patrimoniul UNESCO, ansambluri urbane și clădiri monumentale, castele și conace, cetăți medievale și alte	- fondul de carte învechit al bibliotecilor publice și scăderea numărului de cititori - starea avansată de degradare (colaps / precolaps) a unor monumente istorice și fondurile insuficiente alocate în acest sens - uzura și insuficiența infrastructurii sportive de la nivelul județului (de ex. stadioane, săli multifuncționale), care poate fi utilizată nu doar pentru competiții, ci și pentru alte evenimente - valorificarea insuficientă a resurselor balneare (de ex. Coștiui) - lipsa unui Aquapark și a altor facilități similare (de ex. centre SPA de mari dimensiuni) care

vestigii arheologice, arhitecturale și arheologice, mănăstiri și schituri) - patrimoniul imaterial extrem de bogat (folclor, gastronomie, tradiții, obiceiuri, meșteșuguri etc.), aparținând diferitelor comunități etnice (români, maghiari, ucraineni, germani, romi etc.) - existența unui teatru cu tradiție, care organizează inclusiv două festivaluri de teatru - oferta diversificată de muzee, case memoriale, colecții - existența unor domenii schiabile de importanță regională și locală, deja consacrate și care au beneficiat de investiții majore (de ex. Borșa) - prezența unor cinematografe moderne în cele mai importante 3 centre urbane - numărul în creștere de localități care au primit statutul oficial de stațiuni turistice - creșterea substanțială a numărului de locuri de cazare, mai ales la nivelul pensiunilor agroturistice - existența mai multor centre de informare și promovare turistică - înființarea organizației de management a destinației - modernizarea infrastructurii din stațiunea Ocna Șugatag	să genereze un turism de masă pentru noi nișe - numărul redus de evenimente de tip "ancoră", care să fie un magnet pentru atragerea de turiști (de ex. festivaluri, competiții sportive) - existența unor spații verzi și de agrement degradate - numărul redus de locuri de cazare clasificate la de 5 stele/flori/margarete - accesul deficitar la unele obiective turistice din județ - semnalizarea necorespunzătoare a intrărilor în județ, dar și a unor trasee - scăderea considerabilă a numărului de turiști străini, în special din cauza pandemiei de COVID-19 - reducerea considerabilă a numărului de activități turistice, precum și a vizitatorilor în muzee și la alte obiective turistice, cauzate de restricțiile pandemice - durata redusă a sejurului turistic și gradul mediu de ocupare redus al unităților de cazare existente
Capitalul uman	
- ritmul de scădere al populației mai puțin accentuat decât în alte județe din sudul sau estul țării - ponderea sub media națională a populației cu vârsta de peste 75 de ani - creșterea și chiar întinerirea populației în unele localități din jurul municipiului Baia Mare, pe fondul urbanizării - gradul de urbanizare peste medie - diversitate etnică și religioasă a populației, inclusiv moștenirea lăsată de numeroasa comunitate evreiască	- accentuarea declinului demografic, determinat de migrația internă și externă și de sporul natural negativ, mai ales pe durata pandemiei Covid-19 - tendința tot mai accentuată de îmbătrânire demografică în ambele medii de rezidență - scăderea dramatică a ratei natalității, care pune în pericol de depopulare completă unele comunități rurale mici - ponderea redusă a populației cu studii superioare, mai ales în mediul rural - migrația externă masivă, cu precădere în rândul populației tinere și cu nivel de instruire peste medie
Sănătate și servicii sociale	

- dezvoltare fără precedent a sistemului privat de unități medicale (spitale, clinici, laboratoare, cabinete stomatologice etc.) - existența a 10 centre de permanență și două unități medico-sociale cu rol important în deservirea populației rurale și din orașele mici - speranța de viață a populației în creștere - valori minime istorice ale mortalității infantile, mai ales în mediul urban - intensificarea parteneriatelor dintre instituțiile publice și ONG-urile cu activități în domeniul serviciilor sociale - creșterea numărul proiectelor de investiție în infrastructura medicală (de ex. extinderea și reabilitarea Spitalului Vișeu de Sus), mai ales în ceea ce privește dotările cu aparatură, pe durata pandemiei - creșterea numărului de paturi de spitale cu 14% - înființarea de noi puncte de lucru ale Serviciului Județean de Ambulanță - existența unor proiecte de construire a locuințelor sociale	- rețeaua existentă de sănătate este distribuită neuniform în județ (urban vs. rural, municipii vs. urban mic) - existența unor comune fără medic de familie și deficitul acestora în majoritatea localităților - dotarea deficitară și chiar închiderea unor centre de permanență din lipsă de personal - necesarul de investiții în extindere, reabilitare, modernizare, dotare cu aparatură modernă a celor mai multe dintre spitale, inclusiv ambulatoriile integrate, unitățile de urgență - uzura avansată a parcului de ambulanțe - deficit acut de medici specialiști, mai ales în spitalele din orașele mici (de ex. Borșa) - capacitatea limitată a serviciilor de spitalizare de zi, îngrijiri paliative, asistență la domiciliu, recuperare medicală de toate tipurile - nepunerea în funcțiune a două unități medico-sociale în a căror amenajare s-au investit sume importante - deficit de asistenți medicali comunitari și mediatori sanitari, mai ales în mediul rural - presiunea imensă cauzată de pandemia de COVID-19 asupra infrastructurii și cadrelor medicale - accesul limitat al populației la unele servicii medicale în timpul pandemiei de COVID-19 - mortalitatea infantilă ridicată în mediul rural, mai ales în comunitățile marginalizate - circa 25% din populația județului este expusă riscului de sărăcie - existența unor comunități dezavantajate și marginalizate în mediul urban și rural - creșterea continuă a numărului de persoane cu dizabilități, inclusiv copii - numărul mare de copii ai căror părinți lucrează în străinătate - număr mic de SPAS-uri acreditate să furnizeze servicii sociale, precum și deficitul de resurse umane, financiare, logistice ale acestora - capacitatea deficitară a unor servicii pentru copii (inclusiv cei ai căror părinți sunt plecați în străinătate), adulți cu dizabilități, dar și a celor de îngrijire pentru vârstnici, cu prioritate în regim de zi, ambulatoriu, la domiciliu

Educație	
- rețeaua diversificată de unități publice și private de învățământ, inclusiv pentru elevii cu cerințe educaționale speciale - existența unor licee de prestigiu, cu profil uman, real, tehnic, economic, de servicii, sportiv etc., cu performanțe bune la examene, olimpiade, concursuri - dezvoltarea învățământului postliceal sanitar - existența de clase cu predare în limba maghiară, germană și ucraineană - relansarea învățământului profesional din județ, prin creșterea numărului de elevi - implementarea proiectelor de reducere a abandonului școlar, în parteneriat cu autoritățile publice și ONG-uri - funcționarea de extensii ale unor universități de prestigiu din regiune	- disparități cu privire la accesul la educație între mediul urban și rural, în acesta din urmă funcționând, în general, doar grădinițe și școli gimnaziale, adeseori cu predare simultană, suplinitori - rata scăzută de promovabilitate la școlile din majoritatea comunelor și din zonele urbane marginalizate - rata scăzută de promovabilitate la nivelul liceelor cu profil tehnologic - numărul foarte mic de clase de învățământ profesional dual - menținerea fenomenelor de absenteism și abandon în anumite comunități - scăderea accentuată a populației școlare, care a condus la restructurarea rețelei de unități - numărul mic de creșe și de copii înscriși în învățământul antepreșcolar - existența unor sectoare importante în economia județului pentru care oferta educațională este slab dezvoltată (de ex. prelucrarea lemnului) - numărul mare de unități de învățământ care nu au obținut autorizație sanitară de funcționare - numărul de participanți care achită servicii de formare profesională este încă foarte redus
Infrastructura de transport	
- poziție strategică de județ de graniță a României și Uniunii Europene - introducerea viitorului Drumului Expres Cluj – Dej – Baia Mare – Satu Mare – granița cu Ungaria (Oar) - elaborarea și implementarea cu fonduri europene de planuri de mobilitate urbană durabilă în Baia Mare, Sighetu Marmăției, Vișeu de Sus, Târgu Lăpuș, Seini, Baia Sprie și Tăuții-Măgherăuș - modernizarea și reabilitarea principalelor drumuri naționale din județ - Aeroportul Internațional Baia Mare face parte din rețeaua TEN-T globală - există unor aerodromuri publice și private, care deservește zboruri ultra-ușoare, preponderent de agrement	- lipsa unor căi rapide de transport rutier și feroviar care să asigure legătura cu granița de nord, de vest și cu principalele centre urbane din regiune și din țară - numărul mic de curse regulate operate de pe aeroportul regional, lipsa unui terminal modern, a unei parcuri și a unui conexiuni cu transportul public către municipiu - existența unor drumuri naționale (DN 19 și DN18B) aflate în stare relativ proastă, care au beneficiat doar de lucrări de reparație și întreținere - centrele urbane din județ (Baia Mare, Tăuții-Măgherăuș, Sighetu Marmăției, Șomcuta Mare, Baia Sprie, Borșa) se confruntă cu problemele generate de traficul greu care le tranzitează

- existența unui sistem de transport public urban și metropolitan în Baia Mare și Sighetu Marmăției - înființarea de sisteme de transport public ecologic în noi orașe (Vișeu de Sus, Seini) - reabilitarea unor drumuri județene strategice, cu impact regional	- limitările de trafic de pe singurul pod peste râul Tisa către Ucraina. - lungimea mare a drumurilor județene din nemodernizate, uzura unor poduri, lipsa sau colmatarea șanțurilor/rigolelor situate de-a lungul acestora, marcarea și semnalizarea necorespunzătoare - ponderea ridicată a străzilor nemodernizate, atât în orașe, cât și în comune - starea proastă a majorității drumurilor de exploatare agricolă și forestieră din județ - degradare, amenajarea și dotarea precară a stațiilor de transport public - infrastructura deficitară pentru transport alternativ (lipsă piste de biciclete sigure și continue, integrate în trasee, trotuare lipsă sau degradate / neconforme) - deficitul de locuri de parcare, gestiunea ineficientă a parcarilor existente și existența bateriilor de garaje improvizate în mediul urban - lipsa unor trasee electrificate de cale ferată și uzura accentuată a liniilor existente, care conduce la viteze comerciale foarte reduse - starea de degradare avansată a unor stații de cale ferată, inclusiv cea din Baia Mare - suspendarea circulației pe linia CF Vișeu-Borșa - lipsa unor facilități de transport intermodal, pentru mărfuri și pasageri, corelată cu starea precară a autogărilor - vechimea programului județean de transport public județean prin curse regulate - renunțarea de către unele comune la serviciile de transport public metropolitan din cauza incapacității finanțare de susținere a acestora - numărul ridicat de victime în accidente rutiere
Echiparea teritoriului	
- capacitatea suficientă de aprovizionare cu apă potabilă de calitate - investițiile masive în extinderea și reabilitarea infrastructurii de apă și apă uzată din mediul urban	- grad redus de racordare / branșare la de sisteme centralizate de alimentare cu apă și canalizare, chiar în zonele în care acestea există - numărul mare de localități cu peste 50 de locuitori aglomerări cu peste 2000 de locuitori echivalenți care nu dispun de

- calitatea ridicată a apei potabile distribuite în zonele mari de aprovizionare gestionate de operatorul regional - există un Master Plan pentru Apă și Apă Uzată, care cuprinde nevoi de investiții ale tuturor UAT-urilor din județ - demararea lucrărilor la conducta de aprovizionare cu gaze naturale în zona Maramureșului Istoric	sisteme de alimentare cu apă, canalizare și epurare, în contradicție cu directivele europene din domeniu - existența unor rețele de utilități foarte vechi și uzate, ineficiente energetic, care generează pierderi masive pentru operatori etc. - existența unor UAT-uri care nu posedă o autorizație sanitară valabilă pentru sistemul pentru funcționarea sistemelor de alimentare cu apă, pe fondul unor analize neconforme - numărul mic de stații de epurare prevăzute cu stație terțiară - rețeaua de transport și distribuție a energiei electrice din județ este doar parțial modernizată și pe alocuri subdimensionată, ceea ce conduce la întreruperi neplanificate - existența a circa 400 de gospodării care nu beneficiază de acces la rețeaua de distribuție a energiei electrice - doar o treime dintre UAT-urile din județ beneficiază de rețea de distribuție a gazelor naturale - lipsa unor sisteme de canalizație subterană a liniilor aeriene
Potențialul material și energetic	
- resursele materiale bogate și diversificate, incluzând resurse ale subsolului, ale solului și de apă	- sistarea exploatării diferitelor resurse minerale cu efecte negative asupra comunităților monoindustriale
Mediul înconjurător și infrastructura de mediu	
- îmbunătățirea calității aerului pe fondul dispariției principalilor poluatori industriali - gradul de împădurire foarte ridicat, unul dintre cele mai ridicate din țară, cu multe păduri virgine parte a patrimoniului mondial - disponibilitatea serviciilor de colectare a deșeurilor în întregul județ - existența unui număr mare de arii naturale protejate și a unei biodiversități remarcabile, prin prisma numărului de habitate naturale și specii de floră și faună sălbatică - elaborarea / actualizarea planurilor de management pentru majoritatea siturilor Natura 2000	- existența unor corpuri de apă de suprafață cu o stare ecologică și/sau chimică proastă - poluările accidentale frecvente cu ape de mină neepurate sau insuficient epurate din fostele perimetre miniere - riscul de deversare de ape cu conținut ridicat de metale grele și chiar cianuri din iazurile de decantare neecologizate încă - existența unor sisteme de canalizare lipsite de stație de epurare sau cu stație nefuncțională - cronicizarea defrișărilor ilegale și existența unor păduri nepăzite - poluarea terenurilor cu metale grele, mai ales în fostele zone miniere și existența a zeci de

	situri contaminate și potențial contaminate, inclusiv în zone intens locuite - uzura echipamentelor de salubritate și lipsa stațiilor funcționale de compostare, transfer, tratare mecano-biologică - întârzierea finalizării CMID și eforturile financiare majore pentru transportul deșeurilor în alte județe - lipsa resurselor pentru implementarea și monitorizarea măsurilor din planurile de management ale siturilor protejate - deficitul de spații verzi și de petrecere a timpului liber și starea de degradare a unora dintre cele existente - existența unor zone poluate fonice, mai ales la nivelul orașului Baia Mare - fragmentarea habitatelor de infrastructura excesivă de acces la terenurile agricole și silvice din ariile protejate - absența traseelor adaptate rolului ariei protejate sau tematicii activităților prioritare: de cercetare, monitorizare / evaluare, turistice - dezagregarea cooperării profesionale intersectoriale (între structurile de management ale ariilor protejate, de ex. administratori de parcuri și ANANP) și intersectoriale (între acestea și autoritățile publice sectoriale de administrare a resurselor naturale)
Capacitate administrativă și cooperare teritorială	
- existența și funcționarea cu succes a mai multor structuri asociative de tip GAL, care beneficiază de fonduri europene pentru implementarea proiectelor cuprinse în strategii - apartenența majorității UAT-uri din județ la asociațiile de dezvoltare intercomunitară înființate pentru atragerea de fonduri europene și realizarea de investiții - existența și funcționarea cu succes a ADI Zona Metropolitană Baia Mare - interes ridicat pentru accesarea fondurilor europene de către administrațiile publice locale - experiență îndelungată și bogată a Consiliului Județean în domeniul cooperării	- deficitul de personal specializat la primăriile din județul Maramureș, cu precădere cele din mediul rural - resursele financiare insuficiente de care dispun autoritățile locale din județ, mai ales cele din orașele mici și din mediul rural, pentru realizarea de investiții și cofinanțarea proiectelor, adesea chiar și pentru cheltuielile curente - numărul de imobile înscrise în cartea funciară - Insuficienta informare și conștientizare a partenerilor privați cu privire la oportunitățile de finanțare nerambursabilă - numărul mic de PPP înființate pentru atragerea de finanțări

teritoriale, a înfrățirilor, apartenenței la diferite rețele internaționale și europene - implementarea mai multor proiecte cu fonduri EU pentru consolidarea capacității administrative la nivel local și județean	- spațiile necorespunzătoare în care funcționează sediile unor GAL-uri - numărul mare de comune care au PUG-uri mai vechi de 10 ani - vechimea PATJ - lipsa unui PATZ actualizat pentru zona urbană funcțională Baia Mare
Cercetare-Dezvoltare-Inovare	
- tradiția județului în domeniul cercetării din domeniul pomiculturii, zootehniei, metalurgiei, protecției mediului; - contractele de cercetare aplicativă dintre Centrul Universitar Nord și companii private de prestigiu	- desființarea institutelor și stațiilor de cercetare din județ; - subfinanțarea cronică a cercetării de la bugetul de stat; - lipsa unor structuri de sprijin a activităților de CDI și de interfață între mediul academic și cel de afaceri; - transferul tehnologic redus.
Economie verde	
- implementarea a numeroase proiecte e reabilitare energetică în rândul clădirilor rezidențiale și a celor publice - potențial mediu-ridicat de producere a energiei regenerabile din surse solare, eoliene, de biomasă, agricolă și forestieră, microhidroenergetice - aderarea municipiului Baia Mare la Convenția Primarilor și a elaborarea unui Plan de Acțiune pentru Energie Durabilă, urmând să elaboreze și Programul de îmbunătățire a eficienței - închiderea și ecologizarea fostelor depozite neconforme de deșeuri și platformele rurale - existența a numeroși operatori economici care colectează și valorifică diferitele tipuri de deșeuri reciclabile - finalizarea unor componente ale proiectului SMID cu ajutorul fondurilor europene - reducerea considerabilă a cantității totale de deșeuri municipale generate	- existența unor sisteme de iluminat public, învechite și energofage - valorificarea în mică măsură a potențialului energetic regenerabil în sectorul public - existența unor microhidrocentrale construite pe diferite cursuri de apă care au produs dezechilibre ecologice - existența de zone în care deșeurile sunt depozitate necontrolat pe malurile sau chiar în albia râurilor și în șanțuri - gradul foarte redus de colectare selectivă și reciclare a deșeurilor în raport cu țintele asumate la nivel național
Transformarea digitală	

- calitatea bună, per ansamblu, a serviciilor de telecomunicații oferite în județ și gradul ridicat de acoperire a acestora	- existența unor zone rurale "albe" în care nu există acces la internetul în bandă largă, în 12 dintre comune - numărul foarte mic de primării și instituții deconcentrate au implementat sisteme online de plată a taxelor și impozitelor - numărul de servicii publice online ale autorităților locale se menține redus și include mai ales plata online a taxelor și impozitelor - lipsa informațiilor în format GIS privind starea și amplasarea infrastructurii tehnice
Oportunități	Amenințări
Potențial și interes ridicat pentru agricultură bio	Concurența produselor agroalimentare din import, puternic subvenționate
Regim atractiv de subvenționare pentru creșterea animalelor (caprine, ovine, albine)	Activități turistice.
Subvenții agricole pentru zonele montane defavorizate și pentru cele defavorizate de condiții naturale specifice	Creșterea gradului de dependență a beneficiarilor de prestații sociale de transferurile de la bugetul local
Utilizarea fondurilor europene și guvernamentale destinate agriculturii și mediului rural	Polarizarea tot mai accentuată a județului de către municipiul Cluj-Napoca
Diversificarea veniturilor populației în zonele rurale prin dezvoltarea activităților non-agricole	Nicio investiție majoră pentru infrastructura conectivă a județului în cadrul MPGTR
Promovarea turistică a zonelor rurale (tradiții)	Stagnarea racordurilor la utilități publice din cauza efectelor economice negative generate de contextul pandemic și de criza energetică actuală
Interes crescut pentru agroturism	Deversarea cianurilor din iazurile de decantare neecologizate, în cursurile de apă din zonă
Potențial ridicat și interes de formare a unor clustere inovative (prelucrarea lemnului și mobilă, echipamente și componente electrice, industria ușoară, industria alimentară și a băuturilor, construcții metalice și prelucrări mecanice)	Lipsa sau degradarea lucrărilor de stabilizare și de protecție împotriva inundațiilor și alunecărilor de teren
Înființarea de parcuri industriale și tehnologice	Lipsa obligației de amenajament silvic duce la riscul de defrișări ilegale
Implementarea unor măsuri de promovare a investițiilor și de suport pentru afaceri	Amplificarea schimbărilor climatice și manifestarea unor fenomene extreme
Creșterea gradului de conectivitate cu Ucraina, atât pe cale rutieră cât și feroviară, prin deschiderea de noi puncte de trecere a frontierei	Poluarea solului și apelor subterane, datorită depozitării necontrolate și necorespunzătoare a deșeurilor
Dezvoltarea infrastructurii de transport TEN-T pe teritoriul județului (construcția de drumuri	Creșterea disparităților între mediul urban și rural

expres, reabilitarea și modernizarea magistralei feroviare etc.)	
Prioritizarea transportului public local și reînnoirea flotelor cu mijloace de transport ecologice (electrice/hybrid)	Depopularea continuă a zonelor rurale
Dezvoltarea facilităților de transport inter-modal	Creșterea fenomenului de sărăcie în zonele rurale
Valorificarea poziției de frontieră, favorabilă cooperării transfrontaliere	Accentuarea îmbătrânirii populației
Noi oportunități pentru investiții în infrastructura urbană și rurală (de ex. programul Anghel Saligny)	Marginalizarea fizică și întârzierea dezvoltării economice a zonelor izolate
Disponibilitatea fondurilor europene pentru autorități publice locale și mediul privat	Amplificarea fenomenului migrației externe și interne
Continuarea dezvoltării de parteneriate și proiecte teritoriale europene	Creșterea abandonului școlar
Dezvoltarea infrastructurii de transport al gazelor naturale în zona Maramureșului Istoric	Distribuția inegală a infrastructurii medicale
Implementarea modelor de succes în materie de digitalizare a administrației publice atât la nivel județean cât și la nivel local	Cadrul legislativ prea complex, necorelat, volatil, birocrația excesivă de la nivelul administrației centrale
Stabilizarea cu reședința permanentă în județ și integrarea socio-economică a unei părți dintre refugiații din zonele de conflict	Degradarea/ lipsa sistemelor tehnico-edilitare (apă, canal etc.) generează efecte negative asupra mediului înconjurător și al sănătății publice
	Creșterea constantă a parcului auto și suprasolicitarea infrastructurii de transport
	Agravarea situației de conflict din Ucraina, ceea ce ar putea atrage un val mare de refugiați pe termen lung.